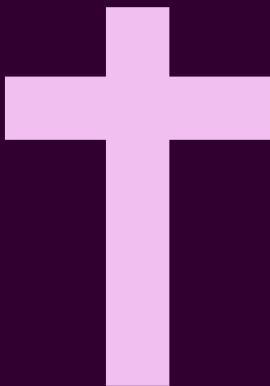

NMÎ MÎ U KÓPU
DYUU

The New Testament in the Rossel Language, also called the
Yele Language, of Papua New Guinea

NMÎ MÎ U KÓPU DYUU

**The New Testament in the Rossel Language, also called
the Yele Language, of Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Yele Rossel long Niugini

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011-2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yele Rossel (Yele)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2009-11-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

f23d3065-5277-5598-adb2-6416a21ad128

Contents

Mátiyu	1
Mak	98
Luukî	154
Njon	251
Dpodo	316
Lóma	403
1 Kódin	442
2 Kódin	482
Nkalásiya	510
Epeso	525
Pilipay	539
Kílosa	549
1 Tesalonika	559
2 Tesalonika	568
1 Timoti	573
2 Timoti	584
Taitas	592
Pilimon	597
Hípîlu	600
Njems	631
1 Pita	643
2 Pita	655
1 Njon	661
2 Njon	671
3 Njon	673
Njuda	675
Tpyuu	679

MÁTIYU

Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o, pi ngmê u pi Mátiyu. Yesu u kuwó, pi yilí Mátiyu p:uu dnye ndiye. Yoo woni alanté a nuw:o nyédi, dpo, Yi yéli yi vy:o pini ngmê ngê ala puku dmi yinê d:êê ngê. Woni yoo alanté a nuw:o nyédi, dpo, Mátiyu ngê chóó d:êê ngê.

*Yesu Kédisu u tii
Luuki 3:23-38*

¹ Yesu Kédisu King Dépidi u tii nedê pini ngmê, ala u tii. Myenté yi Dépidi Epílaham u tii nedê pini.

² Epílaham tp:oo Yisak, Yisak tp:oo Njakóp.

Njakóp tp:oo yoo, Njuda mbwémi knî, yélini Yichip dnyen:aa ya.

³ Njuda tp:oo dê Pedes mbwémi Seda. Yi pye u pi Tema.

Pedes tp:oo Hesídon, Hesídon tp:oo Lamî.

⁴ Lamî tp:oo Aminatap, Aminatap tp:oo Nason.

Nason tp:oo Salímon.

⁵ Salímon u tii nedê pi ngmê chópu, u pi Mbówas, u pye Lahap.

Mbówas tp:oo Opédi, u pye u pi Luti.

Opédi tp:oo Njési,

⁶ Njési tp:oo King Dépidi.

Dépidi tp:oo Solomon, u pye pyópuni Dépidi ngê Yudaiya kwulo a pwââ.

⁷ Solomon tp:oo Lehopówam, Lehopówam tp:oo Apaicha.

Apaicha tp:oo Asa.

⁸ Asa tp:oo Njehosîpat.

Njehosîpat tp:oo Njódam, Njódam tp:oo Yusaiya.

⁹ Yusaiya tp:oo Njótam, Njótam tp:oo Ehas.

Ehas tp:oo Hesíkaiya.

¹⁰ Hesíkaiya tp:oo Manasa.

Manasa tp:oo Amon, Amon tp:oo Njósaiya.

¹¹ Njósaiya tp:oo yoo, Njekînaiya mbwémi knî. Yi dini ghi ngê Mbápilem tpémi y:oo Njedusalem a pw:oo ngópu, Yisíléli tpémi Mbápilem úuw:o tumo.

¹² U kuwó dini ghi ngê Njekînaiya tp:oo Siyaltiyéli mî pyodo.

Siyaltiyéli tp:oo Sedapapel.

Sedapapel u dye ghi ngê,

Yisíléli tpémi Njedusalem

mê diyé dnye, p:aa mêmî l:âmo ngópu.

¹³ Sedapapel tp:oo Apiyuda.

Apiyuda tp:oo Elayakim, Elayakim tp:oo Asó.

¹⁴ Asó tp:oo Sadóki, Sadóki tp:oo Akim.

Akim tp:oo Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda tp:oo Eliyesa.

Eliyesa tp:oo Matan, Matan tp:oo Njakóp.

¹⁶ Njakóp tp:oo Njósép, pini n:ii Méli u moo.

Yi Méli Yesu u pye, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê.

¹⁷ Pi dyêêdí y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Epílaham, nkoo Dépidi. Pi dyêêdí mê y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Dépidi, nkoo Mbápilem tpémi y:oo Yisíléli tpémi Mbápilem u ngwo úuw:o tumo. Pi dyêêdí

mê y:a mê páádi mî loo,
yed:oo Yesu Kédisu mî ta.

*Yesu Kédisu u ngwo pyodo
Luukí 2:1-7*

18 Yesu Kédisu alanté ta. U
pye Méli, Njósép u yémí p:uu
yidoo kwo. Ghêlî daangê yéé
knopwo, u lama yaa wo, apê,
Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê
tp:ee a mênê ngmêdê kââ. *

19 U moo Njósép, pi mb:aa.
U yi u ngwo dêpwo kwo, Méli
u pi yoo vy:o nî dyênê, u yi
u ngwo doo kwo, Méli tumu-
tumu nî kpîpî.

20 Yi kópu p:uu dpodom-
biy:e doo nuw:o, mgîdî ngmê
ngê nmî Lémi u enjel ngma
a wâdîvyîngo, kwo, Njósép,
Dépidi u tii ñedê pini. Kwo,
Kópuni Méli ngê pyodo, p:uu
kidimê nuw:o. Kwo, Méli
dpî nya ngi, ngmâm ngê dpî
pyódu ngi. Kwo, Chóó Lémi
u Ghê Dmi ngê tp:ee u mênê
yinê dê kââ.

21 Kwo, Tpémini wa tpyé,
u pi dpî ntaa ngi, Yesu, mu
kópu u díy:o u yoo yinê wa
ngee té, yi yikí dmi u pwo wa
ghay. (Yesu u nt:u kópu, yoo yi
Mbwámê.) *

22 Kópuni Chóó Lémi u komo
kapî pyu ngmê ngê a d:êê ngê,
Chóó Lémi ngê yinté a ntiye
ngê. Yi kópu ala,

23 Kwodo ngmê mbwili ngê
wa ghê,

tp:ee ngmêwa tpyé, u pi
Imanuwel.

(Imanuwel u nt:u kópu,
Chóó Lémi nmî p:uu a t:a.) *

24 Dini ghi n:ii ngê Njósép
nyaa wo, kópuni enjel ngê u
wóo k:oo u kwo mîné vyyu, yi
kópu d:uu ngê, Méli nyââ, u
kpâm ngê pyódu ngê,

25 ngmênê kópu nongo
daangmê mdo ngópu, u dí mî
tpamê wo. Njósép ngê tp:ee u
pi nt:ângo, Yesu.

2

*Mâawe ndîi knî y:oo Yesu u
ngwo mî m:uu ngópu*

1 Yesu p:aani n:ii ta, u pi
Petîlem, Njuda Wee u kwo
p:aani ngmê. Yi dini ghi ngê
Helodi king ngê doo ya. Kââdî
kwéli dpo kee, mâawe ndîi knî
ngmê y:i a ndê dniye, Nje-
dusalem mî taa dniye. Pudu
knî yi kakêmê chámêchámê yi
tpóknî yi lama mb:aamb:aa
ngê doo ya.

2 Dini ghi n:ii ngê Nje-
dusalem taa dniye, Nju tpémi
yi kada pini knî ye póo dniye,
yepê, Tpémini nmyi king ngê
wa pyódu, ló y:i ta? Yepê,
Dini ghi n:ii ngê a ta, u pudu
nmî p:o kînmó módu. Yepê, Yi
tpómu yidun:aa châpu, u l:êê
díy:o nmo lee dniye.

3 King Helodi ngê dini
ghi n:ii ngê yi kópu nyongo,
ghê u mênê ghipé wo, u
nuw:onuw:o u kópu ngê
pyodo. Njedusalem tpémi yi
nuw:onuw:o u kópu ngê mye
pyodo.

4 Kpêê yiyé pyu yoo yi kada
pini yoo a dané too, dêêpî pyu
yoo myedê dané too, ye póo
wo, yepê, Chóó Lémi ngê pini

* 1:18: Luukí 1:27,35

* 1:21: Luukí 1:31

* 1:23: Is 7:14

n:ii a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:aa, ló p:aani wa t:aa?

⁵ Kwo, Petîlem wa t:aa, Njuda Wee u kwo. Kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo,

⁶ Njuda Wee u kwo p:aani n:ii u pi tédê, Petîlem,

dîyo u pi ndîi ngê wa pyódu, mu kópu u dîy:o dîyo yi p:aani pi ngmêwa t:aa,

pini n:ii ngê a yoo Yisîléli tpémi adî y:enê dé.

⁷ Wod:oo Helodi ngê yi mâawe yoo tumutumumu a danê too, yepê, Ló wéni ngê yi pudu mwiyé nmyinê m:uu ngópu? Dini ghi n:ii ngê u kakêmé u kwo chámê ngópu,

⁸ wod:oo Petîlem dy:ââ too, yepê, Yi tpémi mb:aamb:aa ngê dpîmo pyw:ee yó. Yepê, Dmyinên:aa pyw:ee knomomê, amêma a ka modo vyi yó, u nkwo wanî lê, an:uu châpu.

⁹⁻¹⁰ Wod:oo kada a y:ee ngópu. Puduni yi p:o a m:uu ngópu, maa p:uu yi pudu mê m:uu ngópu, dnye yâmuyâmu. Yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. Tpómu kwéli doo a ya, yi pudu yi mî ghê wo, yi tpémi u ngwo a pyw:ee ngópu.

¹¹ Ngomo k:oo yi kee dniye, apê, U pye vyââ mu tóó. Yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, u ngwo châpu ngópu. Yi péé dmi kpêmî ngópu, tpile mb:aa knî u kwo ngmê y:ee ngópu, nkól ngmê, pídánkinsens myomo, mée pyolo. Yi tpile knî yi pywuu dmi pââ ndîi dé.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi p:o mêdnye diyédiyé, Chóó Lémi ngê wóó k:oo yepê, Helodi ka máádi nangê kwolo. Wod:oo kn:aa máádi m:uu kalê ngópu.

Njósép mupwoknî Yichip u ngwo lee dniye

¹³ Mâawe yoo yi lee dniye, Njósép ngê nmî Lémi u enjel wóó k:oo ngmê módu, kwo, A piidi. Kwo, Méli ghee yi k:ii mbêpê dmyeno, Yichip núw:o dé, yi dmyinên:aa ya, u dî nga am:aa vyi. Kwo, Helodi ngê ye tpémi u nmy:uu kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Kwo, Wa a pyw:ee knomomê, wa vy:a.

¹⁴ Wod:oo yi mgídî vy:o Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, Yichip dîyo mî taa dniye.

¹⁵ Yi dnyen:aa ya, u dí Helodi mî pwene. Nmî Lémi ngê chóó u kópu u ngwo a ntiye ngê, kópuni puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee Yichip doon:aa ya, yi u kwo nîmo mbwolo, u ngwo a loo.

Helodi ngê tp:ee yilî u ngwo vyâ

¹⁶ Helodi ghêlî daangê pwene, dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini knî y:oo até dê dóó nê, yi p:o maa diyé dmi, wod:oo d:ud:umbiy:e nod:e wo. Wéni n:ii mwiyé u kwo kêma ngópu, nuw:o kwólu, apê, Yi tpémi ngê m:ââ miyó doongê ndîi. U lede knî ye yepê, Petîlem dmyinê lêpî, tpémini kamî dé taa dmi, n:ii knî y:oo m:ââ miyó doongê ma ngópu, dp:uu vya tóó.

Wod:oo lee dniye, yinté mî d:uu ngópu, Petílem Wee u kwo tp:ee mââ kamî yintómu vya túmo.

¹⁷ Kópuni Njedîmaiya ngê yi wee p:uu wunê a d:êê ngê, yi lede knî y:oo yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

¹⁸ Laama Wee u kwo mbê ndî ngê dê pyódu.

Lechel u too pee yoo yi tp:ee yoo yi l:êê díy:o ka mbê té.

Ka mbê té. Doo u ntââ pi ngê yi nuw:o dmi daawa l:âmo,

mu kópu u díy:o yi tp:ee yoo yi ghê dmi daa pyede.

Njósép mupwoknî Yisîléli u ngwo mé diyé dniye

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Helodi pwene, Njósép mupwoknî Yichip dnye ya. Njósép ngê u wóo k:oo nmî Lémi u enjel ngmê módu,

²⁰ kwo, A piidi, Méli ghee yi k:ii nmyi wee u kwo mé diyé dmyeno, Yisîléli. Kwo, N:ii ngê u yi doo kwo, Ye tpémi nî vy:a, kêdê pw:onu.

²¹ Wod:oo Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, yi wee u kwo mé diyé dniye.

²² Dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Helodi tp:oo Akeleyas Helodi ngê u mî u d:aa kêdê kââdí, Njuda tpémi yi king ngê dê pyódu, Njósép nkíngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Y:i nmîn:aa ya. U wóo k:oo nmî Lémi u enjel mé módu, kwo, Nkálili Wee u kwo dpî lee dmyeno, y:i dmyinên:aa ya.

²³ Wod:oo Nkálili Wee u kwo lee dniye, p:aa ngmê y:i dnyen:aa ya, u pi Nasalet. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

Pi knî y:oo u pi wa ntaa ngmê, Nasalet pi.

3

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mak 1:1-8; Luukî 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu mââwe ngê pyodo, Nasalet doo ya. Yi ngwo Njon Baptist ngê u dpodo kn:ââ chópu. Njuda Wee u kwo w:amî mbêmê pi knî ye dpîmon:aa dêêpî.

² Yipu, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno.

³ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adí kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó, maa mb:aa yidó yé yó. *

⁴ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpîdí gh:aagh:aa ntee dpîmo a t:emî, Njon ngê yinté kpîdí myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpîdí. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa

* 3:3: Is 40:3

vyílo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo u ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u dîy:o nté y:i dêpwo ya.

⁵ Njedusalem pi yilí Njon ka loo, Njuda Wee u kwo p:aa woni knî yi k:oo yoo a ndê dniye, Njon ka lee dniye, mbwaa ndîi Njódan u nkîgh:ê p:aani n:i a pyede, yi p:aani tpémi Njon ka mye lee dniye, dnyen:aa ng:aang:aa.

⁶ Yi dono yilí yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a y:emî dé, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan yinê dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitisîm ye dpîmo yém, yi dono yilí u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitisîm kîgha, yi kélí ghê Pádisi yoo, Sadyusi yoo yilí u kwo mye loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitisîm kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módu, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nmye, Mbápitisîm mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. Yepê, Nmyi dono yilí mwiyé kée tóó.

⁸ Yepê, Dono kópu n:aamungí d:uu, kópu mb:aa yilí dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. *

⁹ Yepê, Ala kópu namé tpaépê, Epîlaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vyyuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vyyu, ngmênê nmyi dono

yilí yi l:êê dîy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdí ngmê. Yepê, Vyílo yi yéli ye ada a vyyuwo. *

¹⁰ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadí kîyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:i nt:u mb:aamb:aa ngê daa kekekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹¹ Yepê, N:i ngê u dono yilí wa kée té, yi pini mbwaa ngê wanî mbápitisîm kwolo, ngmênê pini n:i a kuwó wunê kwo, yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitisîm kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitisîm kalê nmyo. Yepê, Pini n:i a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê tédê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daaní nî. Yepê, Nê tp:ee. *

¹² Yepê, Pini n:i wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Dini ghi n:i ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:i yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:i yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitisîm kwólu

Mak 1:9-11; Luukí 3:21-22

¹³ Yi dini ghi ngê Yesu ngê Nkálili Wee a kuwo ngê, Njódan mbwááni a íuwo,

Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísím kalê nédi.

¹⁴ Ngmênê Njon ngê kwo, P:ee wuchi mbápitísím kalê nê. Kwo, Lukwe díy:o mápítísím kîgha u pi a ka nye tpaépê.

¹⁵ Yesu ngê kwo, Ala ngwo yenté mwiyé mbápitísím kalê nédi. Kwo, Kópu yilí yintómu Chóó Lémi ngê nye a vyi too, doo u ntââ yi wépi dmi daanyi puwâ. Wod:oo Njon ngê mbápitísím kwólu.

¹⁶ Yesu mbwaa lêê u mênê yedê pii wo, apê, Mbóó mênê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:émê k:i ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo.

¹⁷ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. *

4

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódo

Mak 1:12-13; Luukí 4:1-13

¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê núwo, apê, Setan ngê yi pèdên:aa tókó ngê. *

² Yi: doon:aa ya, wu podoy:a wo podoy:a nté dêpwo pîpî, dómu ndíí u ngwo yi kele.

³ Wod:oo Setan u kwo loo, kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye kî chêépî knî ngma a ngini, nté ngê pyódu té, ma té.

⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono yi d:uu kaa nê.

⁶ Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêépî ngi.

Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,

nyi dê chêépî u mênê daanyinê dêê dê.

⁷ Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu mye tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini kidima a tókótókó.

⁸ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu yi u kwo mîné kêma too, yi kópu mb:aa yilí yi u kwo myemîné kêma too.

⁹ Setan ngê kwo, A dnye nye nyêmî knomomê, nyi mbodo dê y:e k:ame a ka nyinê wowo knomomê, ye kî tpile yintómu nga wanî kê.

¹⁰ Yesu ngê kwo, Setan. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini chi chááchââ,

* 3:17: Mát 12:18; 17:5; Luukí 9:35

* 4:1: Hipîlu 2:18; 4:15

kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo.

¹¹ Setan ngê Yesu yedê kuwo ngê, wod:oo enjel yoo a lee dniye, Yesu mî ngee ngópu. *

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mak 1:14-15; Luukî 4:14-15

¹² U kuwó dini ghi ngê Njon ngê king Antipas Helodi ka u dono kópu yilí dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu nyongo, Njuda Wee a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo loo.

¹³ Nasalet myedê kuwo ngê, Kîpêênnyem doon:aa ya. Yí p:aani Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê a tóó. Yí p:aani Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dê yi wee u kwo a tóó.

¹⁴ Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê, yi wee u kwo doon:aa ya. Yi kópu ala.

¹⁵ Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dê yi p:uu n:aa mbumu.

Ntii kêpa máádi u nkîgh:ê yi yoo dê yi wee a tóó,

Njódan mbwááni ntii yi kêlí ghê.

Yi wee u pi mye Nkálili, yélini daa Nju tpémi yilí y:i a tóó.

¹⁶ Yélini y:i a pyede, mgîdí vy:o a wee,

ngmênê díyo nmî Mbwámê u wuu ndîi wa m:uu ngmê.

Yi yéli pwopwo u wee dny-imo a pyede,

díyo u wuu ndîi yi pwo wa kéé.

¹⁷ Nyââ, yi dini ghi ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ y:i mî chópu, pi knî ye yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yipu, Nmyi dono yilí kéé tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno.

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mak 1:16-20; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vyuwó mo. (Yi Saimon u pi mye Pita.)

¹⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vyuwó ntee dpî lama a tóó, pi vyuwó yinté dpî lama n:aa kîgha. Yepê, Pí yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o.

²⁰ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu.

²¹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dê. Yi mî Sepédi u k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho.

²² Wod:oo yi mî dinki k:oo a kuwo ngópu, Yesu u kuwó ghê knopwo.

* 4:11: Hipîlu 1:6,14

Yesu p:aani p:aani u ngwo dpîmon:aa dêêpî, myedpîmon:aa pi pyipyi

Mak 1:39; 3:7-12; Luukî 6:17-19

²³ Yesu p:uu Nkálili Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu yi ye dpîmon:aa dêêpî, kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa mbumu, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilî mye pyi ngê. Mbii dyêêdî daa ngmidi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too.

²⁴ Sidiya u wee yintómu knî yi kwo p:aani p:aani yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo pi knî y:oo pwopwokopwe yilî u kwo a núw:o ngópu, mbii dyêêdî daa ngmidi yedoo ya. N:ii knî y:oo kópu dyêêdî daa ngmidi dnya a vyîmî, u kwo myedê núwo tumo, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, n:ii knî y:e nyuno pwopwo dpîmo kelekele, n:ii knî yi kpâlî dmi ntóó dé, u kwo myedê núw:o tumo, yi yéli yintómu Yesu ngê pyi ngê.

²⁵ Pi yintómu knî y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, Nkálili Wee u kwo tpémi, P:aa Y:a knî yi Wee u kwo tpémi, Njedusalem tpémi, Njuda Wee u kwo tpémi, Pédiya Wee u kwo tpémi. Yi yéli daa wee ngmidi yi kwo a ndê dniye, u ngwo dnye yâmuyâmu.

5

Yesu mbu mbêmê u ngwo doo dêêpî

Luukî 6:20-23

¹ Yesu ngê yoo yi módu, wod:oo mbu mbêmê kee wo, y:i mbwódo mî yaa wo. P:uu ndiye pyu knî y:oo a yina ngópu,

² wod:oo doo ndiye kîgha dé.

³ Yepê, Pinté knî y:oo u yi ntee a kwo, Pi knî y:oo dny:oo ngêêpî nmo, n:ii knî y:oo u yi yinté mye kwo, Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té.

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo yi dono knî yi l:êê dîy:o tpéé kópu dpî vyi ngmê, mye mbê nyédi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê yi dono yilî u kuwó wa keé té, yi nuw:o dmi amê l:âmo té.
*

⁵ Yepê, Yélini daa kadakada nyédi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kópuni u pi wunê a vyu, y:e wa d:uu, kóó k:oo wa kaa té.

⁶ Yepê, N:ii knî ye kópu mb:aa d:uud:uu yi nté njini ngê a ya yédi, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu té,

* 5:4: Tpyuu 7:17

yi ntini ngê wa pile dmi.
 7 Yepê, N:ii knî ye yoo dpî
 ch:anê dmi,
 yi gha dmi dny:oo py-
 welepywele,
 Chóó Lémi ka u nkwo wa
 ch:anê dmi.*
 8 Yepê, N:ii knî y:oo yi nuw:o
 k:oo nuw:o ghi dono daa
 kîgha tumo,
 yi yéli yi gha dmi dny:oo
 pywelepywele,
 Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa
 kaa té,
 nipi adnyin:aa ya kmaapî.
 *

9 Yepê, N:ii knî y:oo yoo
 wunê kââdikââdí tumo,
 yi gha dmi dny:oo py-
 welepywele,
 mu kópu u dîy:o Chóó Lémi
 ngê ye wa vyi,
 yewo, Nmyo a tp:ee
 dmââdíma.
 Yewo, Nê pi kââdikââdí pyu,
 a nt:anê dmyi yaa dmi.

10 Yepê, N:ii knî y:oo Chóó
 Lémi u l:êê dîy:o kópu
 mb:aa adnyi d:uud:uu dé,
 k:omo tpile mgîdí u yoo knî
 y:oo adnyi kpakakpaka
 dé,
 amyednyi vyeé dé,
 ngmênê yi gha dmi dny:oo
 pywelepywele,
 Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa
 kaa té.*

11 Yepê, A l:êê dîy:o pi
 knî ye wanmyi diya dmi,
 k:omodanê mbêmê kópu
 dono yilî nmyi p:uu ad-
 nyin:aa tpapê, amyednyi
 vyeé nmyo.*

* 5:7: Njems 2:13 * 5:8: 1 Njon 3:2-3
 Njems 1:2 * 5:14: Njon 8:12

12 Yepê, Yi dono vy:o nmyi
 gha dmi dpî pywálî dniye,
 dono ngê kîngî pyaa dmi, mu
 kópu u dîy:o yi mgîní vyîmî
 u pywuu mb:aa wanmyimo
 ngee ngmê, mbóó p:uu. Yepê,
 Yi kópu daa nmyi mo nmye
 wa pyódu. Yepê, Yinté kópu
 knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó
 Lémi u komo kapî pyu knî
 y:e wunê kîmyedê d:uu tumo.
 Yepê, Chóó Lémi ngê u komo
 kapî pyu yoo yi dpodo ntee
 wa pwila, yinté wamye pwila
 nmyo.

*Ntii lam yi mgongo
 danêmbum*
 Mak 4:21-23; 9:50; Luukî
 14:34-35

13 Yesu ngê p:uu ndiye pyu
 knî ye mgongo ngmê kwólu,
 yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê,
 Nté tpyópu u mênê ntii daanyi
 yé knomomê, ye u n:uu daadí
 ya, pwópwó ngê wa pyódu,
 nanê wa ma. Yepê, Wo yéli
 knî ye ntii ntee tpile ngê dmy-
 inên:aa ya. Yepê, Ntii vy:émî
 tédê nmyi tp:ee ngmanmyi
 dy:ââ knomomê, pye nkwodo
 ntii wa vy:êê knomomê, yini
 pwópwó, u n:uu daadí ya,
 ye lónté mb:aamb:aa ngê wa
 pyódu? Yepê, Doo u ntââ.
 Yepê, U dpodo daadí ya, wan-
 myi pii ngmê. Yepê, Ntii n:ii
 nmyi mênê a tóó, chedê ngê
 kîngê pyódu.

14 Yesu ngê mgongo ye
 m:uu kwólu, yepê, Nmyo yoo
 wo yéli yi pywápê ntee tpile
 dé. Yepê, P:aani n:ii mbu

* 5:10: 1 Pita 3:14 * 5:11: 1 Pita 4:14;

mbêmê anyi gh:ii knomomê, doo u ntââ pi daawa ngmo. *

15 Yepê, Lam myenté. Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgîdî dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgîdî wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ, yoo u ngwo dpî numo m:uu.

16 Yepê, Nmyo mye ntee dé. Yepê, Nmyo yoo yi lam dé, mb:aamb:aa ngê dmyinê dnyednye, kópu ngmê ngê kîngê dyênê nmyo. Yepê, Kópu mb:aa n:ii anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo dny:oo mumu dé, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmyi Mí dny:oo chaa kîgha, pini n:ii mbóo p:uu wunê tóo. *

Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu p:uu kópuni vyu

17 Yesu ngê yepê, Alanté namê nuw:o, Nê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu, Chóo Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dé yinê a chedêchedê té. Yepê, Kêle. Yepê, Daa yi chedêchedê u l:êê dîy:o nê loo, ngmênê yi kópu dyuu yi ntiyentiye u l:êê dîy:o nê loo. *

18 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, mbóo dyámê ntee chedê ngê ghêlí k:ii daawa pyaa knî, Chóo Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê myedaawa pyódu, mu ngmîdi l:âmo myedaawa a ngêpa, u dî

kópu yilí yintómu wamî pyaa dmi. *

19 Yepê, N:ii ngê dêêpî kópu dyuu adí chââchââ dé, u pyipe knî ye amyedîn:aa tpapê dé, Chóo Lémi kóo k:oo yi pini u pi ndîi ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii ngê dêêpî kópu ngmê daadî chââchââ, u pyipe yoo u nt:anê wa yé té, k:omo tpile yi dêêpî kópu daa ndîi, ngmênê Chóo Lémi kóo k:oo yi pini u pi têtê ngê wa a pyódu. *

20 Yepê, Ndê kópu nmye m:uu n:aa tpapê. Yepê, Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo dêêpî kópu dyuu yi too pee mbêmê a chââchââ tumo. Yepê, Dêêpî kópu dyuu ntênê daanmyi chââchââ dé, ye Chóo Lémi kóo k:oo daanmyi ghê dmi. *

Yesu u kópu, pi ka nod:enod:e p:uu

21 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Pi nangmê vy:a, n:ii ngê pi ngmêdê vya knomomê, dpî kóté kalé yó, u nkwo dpî vya yó.

22 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpapê, N:ii u mbwó ka dê nod:e knomomê, ye dono kópu ayi d:uu, kóté têtê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó ka dê vyi knomomê, Modo podo, ye dono kópu ndîi ayi d:uu, kóté ndîi têtê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê

* 5:16: Epeso 5:8-9; 1 Pita 2:12

* 5:17: Lóma 3:31

* 5:18: Luukí 21:33

* 5:19: Njems 2:10

* 5:20: Mát 23:3; 2 Tim 3:5

u mbwó p:uu wa vyi, Wu pini dono, Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê, yepê, yi pini Chóó Lémi ngê kóó k:oo p:ee daawa kââ, ndiya wa kéé. Yepê, Noko mb:aamb:aa ngê dmy-inê ya. *

²³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ka tpile ngmanyi y:oo, kópu ngmanyi nuw:o kwolo, kópuni u l:êê dîy:o m̄wó nga a nod:enod:e yédi, *

²⁴ ye yi tpile y:i dpo kuwo ngi, m̄wó ka dpî lili, yi kópu dp:uu l:âmo nyoo, mb:aamb:aa noko moon:aa y:ee nyoo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê modo dini, Chóó Lémi ka yi tpile moon:aa y:eni.

²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adí kwo, Nî kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adí ñeñe nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo.

²⁶ Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, ye y:i anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo.

Pi u kuwó pywuwópywuwó

²⁷ Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi lama ka tóó, wunê Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye mwo a vyu, yepê, Pi u kuwó nangmê pwiyé.

²⁸ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii ngê pyââ angmê m:uu, u nuw:o

k:oo awo, Kî pyópu u maadí n:aa wowo, yepê, yi pini ngê yi pyópu dpî d:uu, pyââ ti u kópu u nuw:o k:oo yu d:uu.

²⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, u kuwó dini ghi ngê wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya u nkwo anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee límîlímî ngê anmyi châpwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

³⁰ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o dono wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê châpwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:9; Mak 10:11-12; Luukî 16:18

³¹ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê.

³² Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu

* 5:22: Njems 3:6; 1 Njon 3:15 * 5:23: Mak 11:25

nmye n:aa tpaṗê, Pyóṗuni u tumu mââ daadî ya, u moo ngê kîngî kpîpî. Yepê, Yi pyóṗu u moo ngê módó wa kpîpî knomomê, kn:aa pini ngê wa nya knomomê, ye yi pini yi pyóṗu y:oo daa yééyéé u kóṗu ayi d:uu ngmê, pyââ ti mââ ti u kóṗu ayi d:uu ngmê.

Yesu ngê kóṗuni vyu, ndê danê p:uu

Mátiyu 23:22; Njems 5:12

³³ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kóṗu wunê mwo a vyu, yepê, Kóṗuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ngê anmyi kpaa, yi kóṗu ntênê dmyiné d:uud:uu, u pi ngê módó myekidingê kpaa.

³⁴ Yepê, Mósisi ngê yi kóṗu ye a vyu, ngmênê ala kóṗu nmye n:aa tpaṗê, Dmyiné ndê danê, kpaa ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Chóó Lémi u pi ngê nangê kp:aa, mbóó dyámê yi pi ngê myenangê kp:aa. *

³⁵ Yepê, Mbóó u pi ngê nangê kp:aa, mu kóṗu u dîy:o doo u ntââ mbóó p:uu kóṗu daangmanmyi d:uu ngmê, Chóó Lémi ngê yiné a y:enê. Yepê, Dyámê myenté, u pi ngê myenangê kp:aa, mu kóṗu u dîy:o doo u ntââ dyámê daanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê yiné l:âmo ngê, yiné a y:enê. Yepê, Njedusalem u pi ngê myenangê kp:aa, mu kóṗu u dîy:o daa nmyi chóó nmyi p:aa, king ndêndê ngê yiné a y:enê.

³⁶ Yepê, Nmyi mbodo dmi ngê myenangmê kp:aa, mu

kóṗu u dîy:o doo u ntââ nmyi chóó nmyi mbodo gh:aa dmi daanmyi ngmêê t:oo, n:ii kpêdêkpêdê dé, mbéédi ngê daanmyi pyódu t:oo, n:ii mbédimbédi dé, kpêdêkpêdê ngê daanmyi pyódu t:oo.

³⁷ Yepê, Dmyiné ndêdanê. Yepê, Kóṗuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Yepê, Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. Yepê, Anmyi kpaa knomomê, ye Setan u komo ayinmyi kapî.

Yesu ntââ vyîmî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 6:29-30

³⁸ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kóṗu wunê mwo a vyu, yepê, Pi miyó adpî l:êê, ngmê ngê woni ngwolo wa dyênê, ye yini ngwolo u nkwo dpî dyênê yó, myenté ngmê ngê woni nyóó ntémwi wa pwââ, yi pini nyóó yi ntémwi u nkwo dpî pwaa yó.

³⁹ Yepê, Mósisi ngê yi kóṗu ye a vyu, ngmênê ala kóṗu nmye n:aa tpaṗê, N:ii knî y:oo dono kóṗu nmye angmê d:uu ngmê, ntââ ye nangmê vy:u. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. *

⁴⁰ Yepê, Pi ngmê ngê u yi adî kwo, Mu pini u kpîdí u l:êê dîy:o nî kóté kwolo, yi pini ngê u nkuwo kpîdí u kwo myoo y:ee ngê. *

⁴¹ Yepê, Lóma lede knî y:oo nmye dê vyi knomomê, Nmî

* 5:34: Mát 23:22; Njems 5:12; Is 66:1; Dpodo 7:49 * 5:39: Lóma 12:19 * 5:40: 1 Kódin 6:7

tpile dnyinê tóó, wu p:aani nyinê kuwo nmédi, ye yi p:aani dp:uu lee dmyeno, u kada p:aani dpîmo kuwo tóó.

42 Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Nmye wa vyi knomomê, A ngópu mwiyé adîn:aa ya, ye u kwo dpî y:ee yó, u kwo nangê w:ono.

Yesu u kópu, pi ka vyuwo p:uu

Luukî 6:27-28,32-36

43 Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo a ndiye kîgha nmyoo, ala kópu a tpaê ngópu, nmyedpo, Nmyi yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, ngmênê n:ii yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi p:uu u nkwo dmyinê d:uu, nmye myedny:oo diya.

44 Yepê, Yi kópu a tpaê ngópu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, n:ii knî y:oo kópu dono nmyi p:uu a d:uud:uu tumo, yi díy:o mēdmyinê ngêpê. *

45 Yepê, Yinté kópu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyi Mí Chóó Lémi nt:anê wanmyi yaa dmi, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Yoo d:uudpî chámê, yoo mb:aa yoo dono yi pwo tpii nipi wunê gh:aygh:ay ngê, kâádî wunê pil:apil:a ngê. *

46 Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi

nódo adî ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîi ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Tákisi ngêêpî pyu dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya.

47 Yepê, Kn:aa yéli knî ye daanmyi vyuwo knomomê, nmyi yoo knî ye yi mo anmyi vyuwo, ye yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîi kópu. Yepê, Mgídî u yoo knî y:oo vyílo yi kópu ye d:uud:uu ngópu, yi chóó numo ka a vyuwo nyédi.

48 Yepê, Ala kópu ndîi dmyinê d:uud:uu, nmyi Mí Chóó Lémi ntee pini ngê pyaa dmyeno. Yepê, Pi yintómu knî ye ntee wunê vyuwo, pi yintómu knî ye yinté myedmyinê vyuwo. *

6

Yesu yoo yi chaa kîgha p:uu u ngwo ye doo danêmbum

1 Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa yoo yi ngîma dpî d:uu, dpo, Pi knî y:oo chaa kalé nêne, yi pini ngê k:omodanê kópu yu d:uu, Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kwolo. Yepê, Nmyi chaa kîgha u l:êê díy:o yinté kópu nangmê d:uu. *

2 Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê ngmanmyi yeedeyeede, pi knî yi ngópu yinté kópu nangmê d:uu, tumu dpî yeede yó. Yepê,

* 5:44: Dpodo 7:60; Lóma 12:14,20

* 5:45: Epeso 5:1

* 5:48: 1 Pita 1:16

* 6:1: Mát 23:5

K:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, K:omodanê pyu yoo tumu-tumu daa yeede nyédi, ngêpê ngomo k:oo a yeede nyédi, naa têtê yoo vy:o mye yeede nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo m:uu nmîne, nmî pi dmi ndîi ngê pyódu téne. Yepê, Pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té, yi yeedeyeede u l:êê dîy:o kópu mb:aa y:e daangmêwa a d:uu.

³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê yoo ngmanmyi ngêépî, tumutumu dmyinê yeedeyeede dé. Yepê, Nmyi pyipe knî y:oo yi tuu kâa pee tp:oo kîngmê ny:ee ngmê. *

⁴ Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilí yintómu u lama a pyede, yiné wa a chaa kalê nmyo, kópu mb:aa yilí nmye u ngwo wa d:uu. *

Yesu nmî Mî ka ngêpê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukí 11:2-4

⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dye ghi yintómu ngêpê ngomo k:oo a ghodoghodo nyédi, a ngêpê nyédi, yi ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi chaa kîgha u l:êê dîy:o kuwa myewumê ngêpê nyédi, yoo vy:o. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, pi knî y:oo a chaa kîgha

tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê té. *

⁶ Yepê, Yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo dmyinê koko, keñe dmyina a kuwokuwo dé, tumutumu nmyi Mî ka y:i dmyinên:aa ngêpê. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilí yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilí nmye wa d:uu.

⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu. Yepê, N:ii knî y:oo yâpwo ndêndê daa cháâcháâ ngópu, módó kópu yilí a tpaépê ngópu, yi kópu yilí daa ng:êêntómu dpî vyi t:oo, yi ngêpê daadîi ngê u ngwo dpî pyódu t:oo, yiné ye yi yâpwo ngê yi ngêpê daadîi dpo ny:ee té.

⁸ Yepê, Yi yéli yi nt:anê nangmê yââ, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o kópuni knî yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê dp:ee pyede, ghêlî k:ii u kwo dmy:oongê dmy:ee tumo, nmyi Mî u lama wunê kîyedê pyede. *

⁹ Yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii

Munmîkó M:aa, nmî pwo nye tóó.

Pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ ngi.

¹⁰ Nmî y:enê kn:ââ límî k:ii a chépi,

* 6:3: Mát 25:37-40

* 6:4: Kílosa 3:23-24

* 6:5: Mát 23:5; Luukí 18:9-14

* 6:8: Mát 6:32

ngîma yéli y:oo nuu u kópu
ntee wunê d:uud:uu
t:oo,

dyámê mbêmê tpémi y:oo
yinté myedny:oo
d:uud:uu dé.

11 Wonêwodiyédiyé u ntââ
ntini nmo cha a kuwo.

12 Pi knî yi dono kópu ntee
nmî kuwó nmî kée too,
nmî dono kópu yinté nguwo
myoo kée té,

mêdaanyi nuw:onuw:o dé. *

13 Nmî tókótókó ndîi tédê
nangê nuw:o nmo,

ngmênê Dono u Kn:ââ kwulo
dpî dyé nmédi. *

14 Yepê, Dono kópuni pi knî
y:oo nmye a d:uud:uu tumo,
nmyi kuwó wanmyi kée t:oo,
ye nmyi Mî ngê nmyi dono
kópu dé u kuwó u nkwo wa
kée té, mêdaawa a ngî té. *

15 Yepê, Ngmênê dono
kópuni pi knî y:oo nmye a
d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o
nedê adnyi ya, nmyi kuwó
daanmyi kée t:oo, ye kópu n:ii
dono nmyi d:uu tumo, Chóó
Lémi ngê mbodo kn:ââ vuywo
daawa kée té, yi l:êê dîy:o ntââ
nmye wa vy:u.

*Yesu nté kpîpîkpîpî p:uu u
ngwo ye doo danêmbum*

16 Yesu ngê yepê, Wéni
n:ii knî yi k:oo dpodombiy:e
nmye ngêpê nyédi, u l:êê
dîy:o nté nmye kpîpîkpîpî
ngópu, yepê, k:omodanê
pyu yoo yi nt:anê nangmê
yââ, ch:anêch:anê u pi
ngê kîdmyengê ya. Yepê,
K:omodanê pyu yoo yi ngîma

ndîdî dpî kaalî, mu kópu
u dîy:o dpo, Yoo yi lama
ala kópu paa yaa we, Kî
tpóknî y:oo nté kédê kpîpî
ngmê, u ngwo paa chaa kalé
nmîne. Yepê, Ndê kópu nmye
ngmên:aa tpapê, pi knî y:oo
dpî chaa kalé t:oo, ngmênê
Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa
kalé té.

17 Yepê, Dini ghi n:ii
ngê nté nmyimo kpîpîkpîpî
knomomê, ndîdî nmyi ngîma
kingî kelekele. Yepê, Nmyi
kwódo ng:oo dmi dmyina
a pyw:êmî dé, nmyi mbodo
dmyinê dyimêdyimê dé,

18 mu kópu u dîy:o pi knî
y:oo daapêdê w:ee y:e, awo, Kî
tpóknî y:oo nté dê kpîpî ngmê.
Yepê, Nmyi Mî mu ngmîdi u
lama yi kópu wa yââ. Yepê,
Nmyi Mî u lama tumo kópu
yilî yintómu a pyede, nmyi
ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa
yilî nmye wa d:uu.

*Daa tpile ndapî yi p:uu
nuw:o u danêmbum
Luukî 12:33-34; 11:34-36;
16:13*

19 Yesu ngê p:uu ndiye pyu
knî ye yepê, Dyámê mbêmê
tpile yilî nmyi ngópu kingmê
ya. Yepê, Dyámê mbêmê tpile
knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi
myekingê kwo. Yepê, Yi tpile
yilî kwétikwéti ngê dpî pyaa
dmi, tpile we knî y:oo woni
dpî ma t:oo, kpáápi knî y:oo
myoo t:âmô t:oo. *

20-21 Yepê, Nmyi tpile
yilî kwéli a pyede, dye ghi
yintómu nmyi nuw:o dmi y:i

* 6:12: Mát 18:21-35

* 6:13: Luukî 22:40; Njon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18

* 6:14: Mak 11:25-26

* 6:19: Njems 5:1-6; 1 Tim 6:9-10

adí kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amímê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê, kwétikwéti ngê myedaawa pyódu.*

²² Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, Mgídí vy:o lam u wo maa p:uu ntee anyi m:ii, nmyi ngwolo dmi mye yinté dé. Yepê, N:ii ngwolo dê mb:aamb:aa dê, maa d:uudpî kn:aadi, ngmênê n:ii ngwolo dê dono dê, maa dpî kn:aadi.

²³ Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi ngwolo dmi adnyi kwo knomomê, ngópuch:anê yoo daanmyi yeedeyeede dé, ye Chóó Lémi ka máádi wanmyi kn:aadi ngmê, mgídí vy:o anmyin:aa kwo.

²⁴ Yepê, Doo u ntââ pi ngmidí lémi miyó yi p:uu daadí dpodo. Yepê, Woni u kwo adí diya, woni u nuu u pi ngê adí ya, woni ka dnyinté adí ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adí nyêmí. Yepê, Doo u ntââ ndapí Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi chââchââ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapí kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum

Luukî 12:22-31

²⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pípî ngmê, mbwááni n:ii nmye ndanî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî pyaa knî, kpídîni nmye t:emí ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nté kpídî daa ndîi kópu dê, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu.*

²⁶ Yepê, Nmê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê núw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, nmyi Mí ngê yinê dpò mbono té, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Dp:ee nmê ntee tpile dé, nmyi Mí ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo.*

²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adí pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadîi ngê daanmya a pyépi.

²⁸ Yepê, Lukwe díy:o kpídí knî yi p:uu nmye nuw:o nyédi. Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpídí p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi.

²⁹ Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapí ndîi, u kpídí mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpídí mède

* 6:20-21: Luukî 18:22; Kílosa 3:1-2
* 6:26: Luukî 12:6-7

* 6:25: Pilipay 4:6; 1 Tim 6:6-8; Hipílu 13:5;

ch:ii tumo.

³⁰ Yepê, K:omo tpile chii mênê yi awêde a kwo, mââ m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nêê yi nkwo do dpî kââ, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamye kpîlê nmyo. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté u kwo nmye kêlîmî té.

³¹ Yepê, Nté mbwaa kpîdî knî yi pyw:émî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî ya.

³² Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kêlîmî nyédi, vyîlo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka tóó, yi tpile daadnyî ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu.

³³ Yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ye yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té. *

³⁴ Yepê, Kópuni yi yi dmi mââ m:ii nmye adî kwo, awêdewêde ngê yi kópu ngê nmyi nuw:o dmi kîngî dyênê. Yepê, Yi wéni knî yi k:oo nmyi Mî ngê adî ngêêpî nmyo. Yepê, Lukwe, awêde u nuw:onuw:o u kópu dé nmyinê nmye doo u ntââ dé? Yepê, Mumdo u yi nmye a kwo, nmyemo, Mââ m:ii yi kópu knî y:oo awêde mye dyênê nmîne? Yepê, Yinté nuw:o ngê kêê nangé t:oo.

7

Pi u pi dyede

Luukî 6:37-38,41-42

¹ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo.

² Yepê, Pi u pi dyede ngê ntoo wili wanmyi yé ngmê, Chóó Lémi ngê yintoo wili nmye u nkwo amî yé. Yepê, Yoo lîmîlîmî ngê wanmyi kée ngmê, ye Chóó Lémi ngê lîmîlîmî ngê u nkwo wa kée nmyo.

³ Yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe dîy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede.

⁴ Yepê, Lukwe dîy:o yi pini ka wanyi vyi ngmê, Tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede.

⁵ Yepê, Nmyo k:omodané pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóó, u kuwó dini ghi ngê yélî mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyâape mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyâape nangé pwaa té.

⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê kînmyedî vyi, Yoo lîmîlîmî ngê ghêlî k:ii nangé kée té, ngmênê amê pee ngê

* 6:33: Luukî 18:29-30

nuw:o mbêmê a p:uu dmyinê dpodo, yoo mwiyé dmyinê myeme dé, a p:uu u nkwo ye dmyinên:aa danê. Yepê, N:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa kpêmî t:oo, a kópu dyuu ye dpî vyi yó, ngmênê n:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, a kópu dyuu ye nangê vyi. Yepê, Myenté, n:ii knî nmyi p:uu adnyi d:uu, kópu ye namungê vyi, mu kópu u díy:o wadnyi kpakakpaka nmyo.

Chóo Lémi ka tpile dmyinê u danêmbum

Luukí 11:9-13

⁷ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni u l:êê díy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mí ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. *

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adí nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adí depedepe, keñe u kwo wa kpêmî. *

⁹ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê nté pee u kwo wa dmyinê, ye chêêpî u kwo daawa y:oo, doo u ntâa daawa ma.

¹⁰ Yepê, Myenté, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, tpile pê u kwo daawa y:oo.

¹¹ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê

nmyi tp:ee dmââdîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyyuwo tédê nmyi Mí ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa dé u kwo wa dmy:ee té, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:ee té. *

Dêêpî kópu yilî yi nt:u kópu Luukí 6:31

¹² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni yilî Mósisi ngê a d:êê too, Chóo Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, ala yi nt:u kópu, ngî ny:ee yó. Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé. *

Yesu maa miyó dê yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukí 13:24

¹³⁻¹⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Máá dini kwólu puu tédê a pyw:ee yó, yi máádi dpî kalê yó, ghê ndêndê u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Yi máádi u pyw:êmî dpodo ndîi, u kîgha mye dpodo ndîi, pi yilî knî y:oo yi máádi daa kîgha ngópu. Yepê, Máá dini kwólu puu ndîi, yi máádi p:uu pi yilî dpî ghê, u kîgha daa dpodo ndîi, ngmênê u dí ndiya.

K:omodanê pyu yoo yi p:uu danêmbum

Luukí 6:43-44; 3:9; 13:25-27

* **7:7:** Mak 11:24; Njon 14:13-14 * **7:8:** Njems 1:5; Njon 5:14-15 * **7:11:** Njems

1:17 * **7:12:** Luukí 6:31; Lóma 13:8-10

15 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Yélini y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, yi yéli y:oo kîngê dóó nmyo. Yepê, Yi too pee mbêmê nmyinê nmye sipi ntee yéli ngê ayidnyin:aa ya, ngmênê yi gha dono dé, yi nuw:o dmi chii w:ââ u nuw:o dé. *

16-18 Yepê, Kópuni adnyi d:uud:uu dé, yi kópu knî yi mbêmê u ngwo anmyi mya t:oo. Yepê, K:omo tpile mb:aamb:aa ngê nmye adnyi danêmbum, ngmênê yi l:êê ghi dono ngê adnyi ya. Yepê, Nté kîgha u mgongo nmye ngmên:aa kîgha. Yepê, Chikini n:ii nkwo do kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwo do d:uudpî kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwo do dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwo do mêd:uudpî kaalí. Yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kí chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwo do kéme kîgha daanyinê ngee, dpumo nkwo do t:aa kîgha myedaanyinê ngee. *

19 Yepê, Yini n:ii nkwo do nt:u mb:aa d:uudpî kaa knomomê, anyi kpono, pâa ndiya anyi kéé. *

20 Yepê, K:omodanê pyu knî y:oo kópuni adnyi d:uud:uu

dé, y:e anmyinê w:ee t:oo.

21 Yepê, Pi yilí knî y:oo a ka adnyi tpapê, a ka wo, A Lémi, yepê, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê dmi. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu dé ye d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli kóó k:oo wa ghê dmi. *

22 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê pi yilí knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi, mî mbêmê ngópu dyuu pi knî ye kînme a tpapê, mî mbêmê pi knî y:e yi kmêna yilí nmî ngm:ii kwólu, mî mbêmê kópu ndíi yilí my:oo d:uu ngê.

23 Yepê, Ala kópu u nkwo ye waní vyi, yenê, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, a lama dp:ee pyede. Yenê, K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmyee a tpapê, ngmênê kópu dono yilí nmyee a d:uud:uu. *

Ngomo wuwó pyu dé yi mgongo danêmbum

Luukí 6:47-49

24 Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpí ny:ee té, a d:uud:uu too, yi pini gha pi, u ngomo nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgí mb:aamb:aa ngê dpó tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpí wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó.

25 Yepê, K:omo tpile ló yópu ndíi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaá.

26 Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpí ny:oo, daa cháâcháâ too, yi pini ngê u ngomo daa

* 7:15: Dpodo 20:29; 2 Pita 2:1

* 7:21: Luukí 6:46; Njems 1:22,25

* 7:16-18: Njems 3:12

* 7:23: 2 Tim 2:19

* 7:19: Njon 15:6

nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té.

²⁷ Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:i ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:i dpî tpaá, dpî tpikim-biy:e.

Yesu u kópu p:uu yoo u ngwo dnye nyepê

Mak 1:22; Luukî 4:32

²⁸ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê u danêmbum pi knî ye a kêlî ngê, kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye,

²⁹ mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaépê dé, chóo u pi mbêmê dpîmo tpaépê dé. Noko yipu, Ú kópu yilî yintómu ndê kópu dé.

8

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mak 1:40-45; Luukî 5:12-16

¹ Yesu p:uu mbu mbêmê yedê ghêpê dniye, pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu.

² Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A Lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni

ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê.

³ Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Ñupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê.

⁴ Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Nje-dusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, ímê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamí nk:êê dé, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. *

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Luukî 7:1-10

⁵ Dini ghi n:i ngê Yesu p:uu Kîpêênnyem mî taa dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ngmê Yesu ka a loo, u kwo nkêpê mbê wo,

⁶ kwo, Alémi. Kwo, A dpodo pyu a p:aa pee ngmêkîyedê mbii, daa kêmakêma a pwopwo, u dîné daa ghîdí.

⁷ Yesu u kwo póo wo, kwo, Mumdoo ngomo k:oo anê lê, ñmodo pyu an:uu pyi?

⁸ Yi pini ngê kwo, D:aa u ntââ. Kwo, doo u ntââ a ngomo k:oo daanyinê nî. Kwo, Ngmênê kópu yi vyi, a dpodo pyu u ngwo wumê pyiyépyiyé.

⁹ Kwo, Kópuni nye tpaépê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Kwo, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Kwo, Kópuni a lede knî ye dpî vyi,

* 8:4; Mát 9:30; Mak 7:36; Luukî 17:14

dpî d:uu ngmê. Kwo, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Kwo, A dpodo pyu u l:êê dîy:o pyiyépyiyé u pi vyi ngi, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepényepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu, ye diyé wo, yepê, Yisîléli tpémi yi vy:o kîntoo kêlîmî pyu d:oo ngmê módu. *

¹¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê dmi, Epîlaham mupwo káámi yi k:ii nipi adnyin:aa yakmaapî, *

¹² ngmênê yélini yi kn:ââ Epîlaham, Chóó Lémi kóó k:oo p:ee paan:aa ghê dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê yi yéli kuwa wa kée té, mgídî vy:o adnyin:aa kwo, yi ngwo tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekekele adnyin:aa paa. *

¹³ Wod:oo Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka kwo, Ngomo k:oo mê dini. Kwo, Ngêlîmî u l:êê dîy:o, kópuni u mdoo a ka cha núw:o, yi kópu n:aa d:uud:uu. Yi kópu yi vyu, yi ngwo yi dpodo pyu u mbii chedê ngê mê pyodo.

Yesu ngê Pita u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mak 1:29-34; Luukî 4:38-41

¹⁴ Yesu Pita u p:aa pee loo, u ngomo k:oo yi kee wo. Pita u

mbywé pyââ mbii tédê módu, apê, Ngmítédmino mu dpî. *

¹⁵ Yesu ngê kóó p:uu kêê yi yó, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mê ghêêdî wo, Yesu ka nté mê y:ângo.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê ntumok-wodo dini ghi yi yó, pi knî y:oo Yesu ka mbii pyu yilî núw:o ngópu, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:o tumo. Yesu yi kmêna knî ye mbwolo, u ngwo ngm:ii kalê too, mbii pyu yintómu mye pyi too.

¹⁷ Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Chóochóó nmî mbii yilî amî chedê té. *

Pi ngê komo ngê kîngî vyi Yesu anî yâmuyâmu

Luukî 9:57-62

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo yi módu, apê, Yilî ngê a ka até dê pyódu, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dnyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle.

¹⁹ Kada ghêlî dèpangê y:ee ngópu, dèêpî pyu ngmê u kwo até yi loo, kwo, Mââwe. Kwo, Kwéli wanyi lê, ana a yâmuyâmu ngi.

²⁰ Yesu ngê kwo, Mumdoo anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, nímê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyîmî tédê myedaa tóó. Kwo,

* 8:10: Mát 15:28 * 8:11: Luukî 13:28-29 * 8:12: Mát 25:30 * 8:14: 1 Kódin

9:5 * 8:17: Is 53:4 * 8:20: 2 Kódin 8:9

Mumdoo nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê? *

21 Pi m:uu, Yesu p:uu ndiye pyu ngmê, Yesu ka kwo, M:aa a ngópu mwiyé paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi.

22 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mak 4:35-41; Luukî 8:22-25

23 Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, dinki k:oo yi wo dnyiye, kada yedê y:ee ngópu.

24 Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuywó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, ngmênê Yesu doo dpî.

25 P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Nmî Lémi, ngee nmédi. Kwo, Awêde nmo pwopwo té.

26 Yesu yedê pii wo, yepê, Lukwe díy:o nmye nkíngê té. Yepê, Nmyi kêlímí lukwe ngê tédê ngê dê pyódu. Wod:oo ghêêmí ghê wo, vuywó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuywó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mê kââ.

27 P:uu ndiye pyu yoo ngwéti dnyiye, noko yepê, Kí lónté pini, vuywó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa chápu ngmê.

*Nkedîsa pi dé yi danêmbum
Mak 5:1-20; Luukî 8:26-39*

28 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dnyiye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. Pi miyó dê y:oo maadî a pyódu tumo. Yi tpódu y:e yi kmêna dnye kwo, kpomo u mênê pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, y:i a ndê knopwo. L:êê pyu ndîi ngê dpîmo ya, pi knî y:oo yi máádi dédnyimo kîgha, apu, Angmê vya nmo.

29 Dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, wod:oo dpodom-biy:e u kwo mbwóó knopwo, kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe nye ngmanyi md:o? Kwo, Nangê kpada nyo. Kwo, Kpadakpada u wo doongê dyimê wo. *

30 Mbwêmê w:uu ndîi yi nkígh:ê ngmêdoo kwo, yi dnye kmaapî.

31 Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dnyiye, kwo, Nye ngm:ii kîgha nmo, ye u ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo.

32 Yesu ngê yepê, Dmyinê lèpî. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini dê a kuwo dumo, mbwêmê knî yi p:uu mí kaa dnyiye. Yi mbwêmê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghípîla dnyiye, kpé lêê u kwo mí dyimê dnyiye, wod:oo vy:êê dnyiye.

33 Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vuywo, yi yéli mye mbêpê dnyiye, yi p:o lee dnyiye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, kópuni yi pini dê y:e pyodo, pi knî ye myemînê nté tumo.

* 8:29: Mak 1:24; Luukî 4:34,41; Kílosa 2:15

34 Wod:oo yi p:aani tpémi yintómu Yesu ka lee dniye. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, u kwo nkêpê mbê dniye, kwo, U ntâa ala wee anyiné kuwo.

9

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mak 2:1-12; Luukí 5:17-26

1 Yesu p:uu dinki k:oo mê wo dniye, kpé lêê mê ngmêê ngópu, yi p:o Kîpêênnyêm mîmê tee dniye,

2 u knêyómu ya pyu y:i u kwo ngmê núw:o ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo dpî. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee, mēdaanyi ch:anêch:anê, nono yilî yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi.
*

3 Dêêpî pyu n:ii yoo yi doo kwo, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdî.

4 Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuw:o dono té?

5-6 Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntâa ngê yiné a pyódu noo, u ntâa dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo

tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. *

7 Wod:oo yi pini a pii wo, u p:o loo.

8 Pi knî y:oo yi m:uu ngópu, nkîngê mbê dniye, Chóó Lémi chaa kalê ngópu. Yinê ye Yesu pi ntee pini, ngmênê Chóó Lémi u pi mbêmê mbwudu ndîi ngmêdê chaa.

Yesu ngê Mátiyu u ngwo ngmidî ngê

Mak 2:13-17; Luukí 5:27-32

9 Yesu p:uu maa p:uu até yidnye lêpî, mwada y:i tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Mátiyu. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdî wo, Yesu u kuwó ghê wo.

10 U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yi ngomo k:oo nipi dnye kmaapî.

11 Pádisi yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kada pini tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii a kmaapî té. *

12 Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî

* 9:2: Luukí 7:48-49

* 9:5-6: Njon 5:8; 17:2

* 9:11: Luukí 15:2; 19:7

nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê.

13 Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyu, u nt:u kópu dmyinên:aa a pyw:êmî. Yepê, Ala kópu a vyu,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu,

pi ka vyuwo yi ndîi kópu.

Yesu ngê yepê, Yélini yiné ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi dîy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi dîy:o nê loo. *

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mak 2:18-22; Luukî 5:33-

39

14 Yi dini ghi ngê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka lee dniye, kwo, Wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté nmo kpîpîkpîpî ngê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo nmo ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngmê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi? *

15 Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa

pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê. *

16 Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpîdí mbwee dpo chópu, doo u ntââ kpîdí pee kamî daawa pwila, kpîdí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpídí pee kamí dēêkwédi ngê wa a pyódu, kpídí mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpídí pee kamí, kpídí pee mbwee daa numo yi pee dē, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamí daa numo yi pee dē. *

17 Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tēdē mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedē. Yepê, Nté kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdē pyidu ngê

Mak 5:21-43; Luukî 8:40-56

18 Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, kada pini ngmê u kwo loo, yu mbodo dē y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A tp:ee módó ala ngwo kēdē pw:onu. Kwo, U ntââ wanyinê lê, ngēê dē u

* 9:13: Mát 12:7; 1 Tim 1:15

* 9:14: Luukî 18:12

* 9:15: Njon 3:29

* 9:16:

pwo any:uu yé dê, yed:oo ghê mê kelekele.

¹⁹ Wod:oo Yesu ghêêdî wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi pini u kuwó ghê dniye.

20-21 Kada yedê y:ee ngópu, maa p:uu pyââ ngmê yi p:uu kele, doo yâmuyâmu dé. Yi pyópu kmene muwó, dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mê miyó ndîi, wêê p:uu dêpê vyâ. Alanté doo nuw:o, apê, Pi yilî yi l:êê dîy:o doo u ntââ ngê a ka dê pyódu, Yesu u kada daan:uu ghê knomomê, ye daawa pyi nê. Apê, Ngmênê u nkîgh:ê nîmo wowo, u kpídî p:uu kêê n:aa yiyé, yed:oo u ngwo n:aa piyiyé. Wod:oo Yesu u kuwó chono mî ghê wo, u kpídî kwódo p:uu kêê yó. *

²² Wod:oo Yesu u kwo diyé wo, yi módu, kwo, A ch:am. Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê mê pyaa we. Kwo, A ka che kélímî mb:anê, u ngwo chi piyiyé. Wod:oo yi pyópu yi ngwo mê piyiyé wo. *

²³ Dini ghi n:ii ngê kada pini u p:aa pee taa dniye, Yesu ngê apê, Yoo mu mbê té, yi dmââdî u l:êê dîy:o nkéli mbywuu pââ mu wupî t:oo, wod:oo Yesu yi ngomo k:oo kee wo, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê.

²⁴ Yepê, Ye dmââdî doo pwene, ngmênê a dpî. Yepê, Kuwa pwii dmyeno. Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too. *

²⁵ Yi dmââdî u ngomo ghi k:oo mî kee wo, kwulo kele, mêtê pyidu ngê.

²⁶ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi yintómu knî yi nuwo yi kópu yaa wo.

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi p:aani pee yedê kuwo ngê, pi miyó u kuwó ghê wo. Yi pini dê yi ngwolo páádi knî kopwe dé. Yesu dpîmo yâmuyâmu, u kwo dpîmo a kââ, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê knî?

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, yi ngwolo kopwe dê y:i myemî kee knopwo. Yesu ye póó wo, yepê, Mumdoos dpî kélímî mbémê, dpînê dpó nê u ntââ, n:aa piyipi dp:o? Kwo, Nyââ, nmî Lémi.

²⁹ Wod:oo Yesu ngê yi ngwolo páádi knî yi p:uu kêê yó, yepê, Kópuni ka dpó kélímî mo, yi kópu pyaa we, *

³⁰ wod:oo yi ngwo yélî mê m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Kópuni dpó dî d:uu, pi knî yi ngêêdî nangên:aa nt:o. Yi kópu dnyinté ye daa kwódu ngê,

³¹ ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, p:aani p:aani lee knopwo, pi knî ye yuu mínê y:ee ngópu.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, dnye dêpwo kîgha

* 9:20-21: Mát 14:36 * 9:22: Mak 10:52; Luukí 17:19 * 9:24: Njon 11:11

* 9:29: Mát 8:13; 15:28

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kuwa pwii dniye, pi knî y:oo pi ngmê u kwo núw:o ngópu, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini u dnye l:âmo wunê a ngópu. *

³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi pini ngê u kmêna ngm:ii kwólu, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Yélini yilî yi ngópu yi kópu pyodo, ghê yi mênê ghipé wo, yi nyepênyepê u kópu ngê mye pyodo, noko yepê, Yisiléli Wee u kwo kinté kópu pi doongmê módu.

³⁴ Ngmênê Pádisi knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. *

Yesu ka yoo u ngwo ch:anê dniye

³⁵ Yesu p:uu p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilî mye pyi ngê. Mbii dyêêdí daa ngmidi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too.

³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo ndîi módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u díy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ey:ee pyu daa tóó, pi ye daa vuywo. Apê, Chii w:ââ knî ye a nkîngê té, yi ngêêpî pyu daa tóó. *

³⁷ Wod:oo p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Chóó Lémi u yâpwo têdê nté al:ii daa ghêdê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. *

³⁸ Yepê, Yâpwo têdê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê díy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê.

10

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmidi too

Mak 3:13-19; Luukî 6:12-16

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé, n:ii knî y:e mbii dyêêdí daa ngmidi a t:a, anmyin:aa pyipyi dé. *

² Yesu u dyépi y:a mê miyó yi pi dmi ala, Saimon ngmê, pini n:ii u pi mye Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê.

³ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Tomas pii, Mátiyu wolo, pini n:ii dpîmo a tákisi ngêêpî. Njems tówo, Alîpayas tp:oo, Tádiyas yono.

⁴ Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:oo dny:oo y:enê nmo. Njudas Kédíyót pi mê myomo,

* 9:32: Mát 12:22 * 9:34: Mát 12:24; Mak 3:22; Luukî 11:15 * 9:36: Mát 14:14;

Mak 6:34 * 9:37: Luukî 10:2; Njon 4:35 * 10:1: Mak 6:7; Luukî 9:1

pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mak 6:7-13; Luukí 9:1-6

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó p:aani p:aani doo dyede dé, yi dpodo u dy:oo ye mwiyé a châpwo, yepê, Samédiya tpémi yi p:o p:o nangmê lê, kn:aa yéli ye myenangmê lê,

⁶ ngmênê Yisîléli tpémi ye p:aani p:aani dpî lee dmyeno. Yepê, Sipi w:uu woni knî y:oo yi y:enê pyu ntee dpo kuwo ngmê, u dnye daa nyêmî ngópu, kn:aa kn:aa dpî lee dmi, Yisîléli tpémi mye yinté dé, yi kada pini ndêndê kêdê kuwo ngmê. Yepê, Yi yéli ye dmyinê lèpî. *

⁷ Yepê, Ye dmyinên:aa dêêpî, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

⁸ Yepê, Mbii pyu dpî pyi tóó, pini n:ii dê pw:oo knomomê, ghó moo t:ee yó, yélini yi p:uu too pee mbii leprísi a t:a, dpî pyi tóó, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna dpî ngm:ii kalê tóó. Yepê, Wêdêwêdêni nmye d:a kê, yi wêdêwêdê a ka dmy:oo pwila ngópu. Yepê, Kópuni anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo nmye kîngîn:aa pwila t:oo.

⁹ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o, ndapî myenangmê núw:o.

¹⁰ Yepê, Nmyi péé nangmê núw:o, nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpîdí myomoni nangmê núw:o, nmyi yi dópo dmi myomoni myenangmê núw:o. Yepê, Nté ndapî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yélini anmyin:aa ngêêpî dé, u nkwo adnyin:aa mbonombono nmyo, nmye adnyin:aa vwuwo. Yepê, Pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

¹¹ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, gha pi y:i ngmêdo pyw:ee y:e, p:uu dny:oo ya, u dí yi p:aani mîdny:oo a kuwokuwo.

¹² Pini n:ii dê n:ii u ngomo k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpapê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine.

¹³ Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpapê, yi kópu ye modo diyé we. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té.

¹⁴ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, n:ii mupwoknî ye anyedpîn:aa taataa, yi yéli y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daachoo nyêmî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi yéli dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u têpê yi

* 10:6: Mát 15:24

* 10:10: 1 Kódin 9:14; 1 Tim 5:18

yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi yéli y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

15 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda a pw:oo doo, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. *

Yesu u dyépi knî ye u ngwo doo danêmbum, yi kpadakpada p:uu

Mak 13:9-13; Luukî 21:12-17

16 Yesu ngê u dyépi knî ye yepê, Dpodo tédê n:aa dyede nmyo. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. Yepê, Nuw:o mbêmê dmyinên:aa dpodo, yoo mb:aa ngê dmyinên:aa kwo. Yepê, Pi knî y:oo nmyi kpadakpada u nt:u kópu nmyi p:uu kídangmê pyw:ee ngmê. *

17 Yepê, Mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vuywo. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo dono a l:êê dîy:o nmye adnyin:aa d:uud:uu. Yepê, Ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u

nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo.

18 Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê, yélini daa Nju tpémi, a p:uu ye amyenmyin:aa danê. *

19 Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi ngwo anmyin:aa a pyw:êmî dé.

20 Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpapê dé, ngmênê nmyi Mî u Ghê Dmi u komo ayinmyin:aa kapî. *

21 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyeé dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, mââ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamye vya t:oo.

22 Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê yi dono vyímî tédê daanmyinê mb:ii nê, ye mu dini ghi ngê waní ngee nmyo, a kêê k:oo anmy:uu ghê dmi. *

23 Yepê, P:aani n:ii adnyi vyeé nmyo, yi p:aani dmyina a kuwokuwo, kn:aa p:aani mêdmyinê mbêpêmbêpê.

* 10:14: Dpodo 13:51; 18:6 * 10:15: Gen 18:20-19:28; 2 Pita 2:6; Njuda 1:7

* 10:16: Njon 10:12; Dpodo 20:29 * 10:18: Dpodo 25:23 * 10:20: Njon 14:26

* 10:22: Mát 24:9,13; Njon 15:18-21

Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Yisîléli tpémi yi vy:o p:aani p:aani nmyi dpodo ghêli k:iî daanmyinê kêli ngmê, u ngwo nmye amênê diyê.

²⁴ Yepê, Ndiye pyu u pi ndîi, yélini p:uu a ndiye nyédi, yi pi dmi tédê, myenté kada pini u pi ndîi, u dpodo pyu yoo yi pi dmi tédê. *

²⁵ Yepê, N:iî yoo yi kada pini u nt:anê dpî yaa dmi, yi yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yepê, Setan u pi a pyimo t:ee ngópu, nmyi pi dmi dnyinté daawa dyênê ngmê.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 12:2-9

²⁶ Yesu ngê yepê, Pi knî ye nkîngê ngê kêê nangên:aa t:oo. Yepê, Ala ndêndê kópu nmyi lama ka too, tumu kópu yintómu díyo wa a pywáli dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedo pywáli dmi. *

²⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o tumu kópuni mgîdí vy:o nmye n:aa tpaê té, díyo pi knî ye w:êênî dp:uu vyi too. Yepê, Tumu kópuni kwayi ngê nmye n:aa tpaê too, díyo naa tédê tâa dp:uu vyi too.

²⁸ Yepê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmyomomê, am:iî pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntâa, nmyi ghê ndêndê daawa vya ngmê. Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a

wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkîngê. *

²⁹ Yepê, Mtyîmwe daa ndîi ímèni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vyuwo yédi, doo u lama daangmêwa pw:onu.

³⁰⁻³¹ Yepê, Nmye myewunê vyuwo yédi, dp:ee mtyîmwe ntee yéli, dnyinté nmye dédê vyuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye too, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê. *

³² Yepê, Pini n:iî ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyâa, ye pini p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kâa.

³³ Yepê, N:iî ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini p:uu dînê dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kâa. *

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Luukî 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Yesu ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kâádîkâádî u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê

* 10:24: Njon 13:16 * 10:26: Mak 4:22

* 10:28: Njems 4:12 * 10:30-31:

Mát 6:26 * 10:33: Mak 8:38; 2 Tim 2:12

loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê.

³⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o yoo woni a yoo vy:o wa ghê dmi, woni knî y:oo a wépi wa pwaa ngmê. Yepê, Yi ngwo mââ u mí k:ii dnyinté noko adpî ya, pyââ u pye k:ii dnyinté noko adpî ya, u n:ââ k:ii dnyinté noko amyidu ya.

³⁶ Yepê, Daa kn:aa yéli yi mo ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê nmyi chóó nmyi yoo knî ye wanmy:uu diya dmi.

³⁷ Yepê, N:ii nódo u pye mí yi nuu ghi dê d:ud:umbiy:e nódo adpî ya, a nuu ghi nódo pee tp:oo adí ya, yi pini amî dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. Yepê, N:ii nódo tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo adí ya, a nuu ghi pee tp:oo nódo adí ya, yi pini amyé dîpî, a kêê k:oo daamî ghê.

³⁸ Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. *

³⁹ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya.

Yesu u yoo knî ye vyyuwo

* **10:38:** Mát 16:24-25; Mak 8:34-35; Luukí 9:23-24; 17:33; Njon 12:25
 Mak 9:37; Luukí 10:16; Njon 13:20; Nkal 4:14

p:uu u ngwo ye doo danêmbum
 Mak 9:37,41; Luukí 9:48; Njon 13:20

⁴⁰ Yesu ngê yepê, N:ii nmye ada a vyyuwo, ye a ka amyeda a vyyuwo, amyedê chââchââ nê, n:ii ngê a dy:ââ noo amyedê chââchââ. *

⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê M:aa ngê u komo kapî pyu knî ye yi pywuu dmi wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo yi yéli ye mwiyé dnyimo a vyyuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê M:aa ngê a yoo mb:aa knî ye yi dpodo u pywuu dmi ye wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo ye mwiyé adnya a vyyuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê.

⁴² Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîî dé, ngmênê n:ii ngê a l:êê dîy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmanî d:uu. Yepê, Mbwaa knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîî nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmanî d:uu. *

11

Njon Baptist ngê pi miyó
Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Luukí 7:18-35

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó knî ye u dy:oo a kélî ngê, wod:oo p:aani p:aani dy:ââ too. Yi kuwó kada myedê y:ângo, p:aani p:aani pi knî ye myedoon:aa dêêpî.

* **10:42:** Mát 25:40

2 Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, kópuni Yesu Kédisu ngê doo d:uud:uu dé, yi pi dmi y:i nyongo, wod:oo p:uu ndiye pyu miyó dê ye mbwolo, nmí Lémi ka dy:ââ doo,

3 yepê, U kwo dpî póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? Yi pini dê Yesu ka yi lee knopwo, yi kópu p:uu u kwo póo knopwo.

*

4 Yesu ngê yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilí Njon ka dpumo nté tóó. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilí Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té.

5 Kwipi, Yélini dédnyimo vuywo, yélini mēka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dédnyimo m:ii, mēka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kīmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mēka nyēmī ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mēkīyedē pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knī y:oo Kópu Mb:aa a nyēmī ngmê. *

6 Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

7 Dini ghi n:ii ngê Njon ka mē diyé knopwo, Yesu pi knī ye Njon p:uu doo danēmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amī mbēmē modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdoo u yi nmye doo

kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyēmī? Yepê, Kêle.

8 Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé, w:amī mbēmē daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi.

9 Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapī pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapī pyu yintómu mēdē kuwo too, yi pwo pini ngê mē tóo.

10 Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyi, u komo kapī pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ey:ee pyu ngada wanī kââ,

māa yinê amínê yé. *

11 Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamī vy:o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

12 Yepê, Dêêpī kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapī pyu knī y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadī nmyi kada pini knī y:oo yi kópu dyuu nmye dnya a tpaê dé, nmye myednya a tpiye dé. Yepê, Yi chóó yi dêêpī kópu dyuu nmye myednye tpaê dé, ngmênê yi

dêêpî kópu dyuu yi cháâchââ nmye doo u nt:ââ ngê dpîmo pyodopyodo, u nkwo dnyimo kéké nmyo, nmyi yoo kuwa dnyimo kapî nmyo. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamí kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo nmyenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Pi knî y:oo yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi.

13 Yepê, Chóó Lémi u puku yedê ghi yintómu nmî dye ghi p:uu kópu ka pyede. Yepê, Njon Baptist ngê yi kópu yilí yi ntiyentiye kn:ââ yinê a chópu.

14-15 Yepê, Nmyinê nmye n:ii ngê Chóó Lémi u komo ló dini dpîmo a kapî, Ilacha, yi pini mwiyé wa a diyé, kópu ndîi angmê d:uu, Chóó Lémi u Pi Ndéndê u maa yinê wa yé, yed:oo u ngwo wa t:aa. Yepê, Dp:ee ngópu dé, ala kópu ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Njon Ilacha ntee pini ngê kêdê pyódu, a maa wunê kêdê yé. *

16 Yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini knî y:oo Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi,

17 yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo

ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo.

18 Yepê, Nmyi kada pini yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpapê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti. *

19 Yepê, K:omo tpile nté dînî kpîpîkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli ñuknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîi. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalí, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê. *

Yesu wépi dnyangê pyu yoo yi kpadakpada p:uu u ngwo doo danêmbum

Luukí 10:13-15

20 N:ii knî y:oo Yesu u wépi pwaa ngópu, yi ngwo Yesu yi p:uu doo danê, mu kópu u díy:o k:omo tpile mbwudu yi ngópu yilí dpîmo chap,

ngmênê u wépi pwaa ngópu, yi dono yilí daa kéé tumo.

²¹ Yesu ngê pi knî ye yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkíngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkíngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilí nî chópu, ngmênê yi dono doongê kéé tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yintoo mbwudu w:aangmê chópu, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilí límílimí ngê pí kéé tumo, yi mbodo dmi pèdê ny:ii ngópu, tpée kópu myepí vyi ngópu.

²² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té.

²³ Yepê, Kípêênnyêm tpémi myedny:oo nkíngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmímí t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi. Yepê, Kópu ndíi n:ii Kípêênnyêm tpémi yi ngópu nî d:uu too, Sodom tpémi yi ngópu w:aangmê d:uu ngê, ye yi dono yilí límílimí ngê pí kéé tumo, Chóó Lémi ngê yi p:aa daapédê pw:oo ngê, awêde pé tóó. *

²⁴ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Kípêênnyêm tpémi dnyinté daawa kpada té. *

Yesu ngê u Mí u ngwo doo

chaa kígha

Luukí 10:21-22

²⁵ Yi dini ghi ngê Yesu ngê u Mí ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndéndê. Kwo, Nínê chaa kígha ngi, mu kópu u díy:o kópuni dyuu a ka nyiné kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndíi knî y:oo dèpê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndíi, y:ooda w:ee t:oo. *

²⁶ Kwo, Níyóó nuw:o u pono nye vyápê.

²⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilí n:ii n:aa tpapê too, M:aa ngê yiné a ka dpó vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndéndê ngê adí ya. *

²⁸ Yepê, Dêêpí kópu yilí yi cháâcháâ dpodo ndíi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye a yoo vy:o ghê dmyeno, vyilêvyilê ngê n:aa pyépi nmyo.

²⁹ Yepê, A yoo vy:o ghê dmyeno, a p:uu dmyiné ndiye, a dnye ny:ee yó, mu kópu u díy:o nê pi ka vwuwo pyu, d:aa lémilémi pyu. Yepê, Ya mb:aa u ngwo anmyiné pyw:ee ngmê.

³⁰ Yepê, A kópu dyuu nyémí dpodo ndíi ngê nmye daawa pyódu, a p:uu dpodo vyilêvyilê ngê nmye adí ya. *

* 11:23: Gen 19:24-28; Njuda 1:7 * 11:24: Mát 10:15; Luukí 10:12 * 11:25: 1 Kódin 1:26-29 * 11:27: Mát 28:18; Njon 1:18; 3:35 * 11:30: 1 Njon 5:3

12

Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyyu

Mak 2:23-28; Luukî 6:1-5

¹ Yi wiki knî yi k:oo líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo têtê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî ye dómu kele, wod:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyyuw:avyuw:a dé, too dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî y:oo yi m:uu tumo, noko yepê, Lukwe dîy:o nmî líme wo ngê a dpodo té. *

² Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî líme wo ngê a dpodo té?

³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:i ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? *

⁴ Yepê, Dini ghi n:i ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dnyiye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdî, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntâa kn:aa pini ngê daapî ma too. Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:àngo, mu kópu u dîy:o

Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aaanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntâa, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaê.

⁵ Yepê, Myenté, Chóó Lémi u ngomo u dêêpî kópu ndîi, líme wo u dêêpî kópu têtê. Yepê, Nmyi lama ka tóó, líme wo ngê kpêê yiyé pyu yoo Chóó Lémi u ngomo k:oo a dpodo nyédi. *

⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Pini n:i nmyi vy:o a kwo, u pi ndîi, Chóó Lémi u ngomo u pi têtê.

⁷ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:i puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu, pi ka vyyuwo yi ndîi kópu.

Yepê, Yi kópu wonmyinê w:ee ngópu, ye yoo módó daap:ee kéké tumo.

⁸ Yepê, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntâa, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mak 3:1-6; Luukî 6:6-11; 14:1-6

⁹ Yesu p:uu y:oo yi kêlî ghi a kuwo ngópu, mwada y:i ngêêpê ngomo ngmê k:oo mî kee dnyiye.

¹⁰ Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. Pádisi yoo y:i myednye kwo,

* 12:1: Deut 23:25

* 12:3: 1 Sam 21:1-6

* 12:5: Num 28:9-10

u yi y:e doo kwo, Yesu ngê kn:aadi te kópu nmî ngópu ngmê d:uu ngê, ye u ngwo p:oo ndyiko. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka póo dniye, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu angênté a kwo? Kwo, Líme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ?

11 Yesu u nkwo ye póo wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê u sipi líme wo ngê mgî pâa ndîi k:oo wa a ghî knomomê, doo u ntââ chóo mēdaawa a kee, yepê, lukwe, líme wo u l:êê díy:o yi pini ngê yi sipi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, límîlímî ngê amêdê pêêdî.

12 Yepê, Kî kóo ntóo daa sipi ye kwo, pi ye kwo. Yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu alanté ka kwo, u ntââ líme wo ngê pi wanyi ngee.

13 Wod:oo Yesu ngê yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóo kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mē pyodo, woni ntee doo kwo, yinté mē pyodo.

14 Wod:oo Pádisi yoo pwii dniye, Yesu u vyee u dy:oo noko mínê chápwo ngópu.

Yesu Chóo Lémi u dpodo pyu mb:aa

15 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u vyee u pi nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, kn:aa mē lee dniye. Pi yilî knî y:oo myednye yâmuyâmu. Yesu ka mbii pyu yilî n:ii núw:o tumo, yintómu pyi too.

16 Yi yéli ye kwódu ngê, yepê, Kópuni nmye dî d:uu, pi knî ye yuu nangên:aa y:oo.

17 Yi kópu ye kwódu ngê, Chóo Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

18 Ala a dpodo pyu mb:aa, pini n:ii nê ngmidi ngê. U nuu ghi a nódo ka tóo, a gha mb:aamb:aa ngê yinê a pyépi.

A ghê dmi u mênê wanî yé, yélini a yoo vy:o daa wee, yewo, Mb:aamb:aa ngê n:aa pyépi nmyo, yoo mb:aa yi vy:o wanî kaa nmyo. *

19 Kwopwepe pyu ngê daadîn:aa ya, yoo vy:o myedaadîn:aa kââkââ. *

20 Yoo kwolo ngmê dé daawa chedê té, ngmênê wa wáti té, n:ii dé yi kêlîmî têdê dé, amî kaa té, u dí, u yoo yintómu kamî ngê amî pyódu té.

21 Pi dyêêdî yintómu knî y:oo yi nuw:o dmi p:uu wa kaa ngmê.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mak 3:20-30; Luukî 11:14-23

22 Pi knî y:oo Yesu ka pi ngmê núw:o ngópu. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo, u l:êê díy:o dnye dêpwo kîgha, yélini myedêpwo y:enê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu,

yi pini ngê dnye u ngwo mê kwólu, yélí mê módu. *

23 Yélini y:i doo kwo yi nyepényepê u kópu ngê pyodo, noko yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, apê kî vyílo. *

24 Dini ghi n:ii ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, pi knî ye yepê, Daa Dépidi ntee pini nmye yila, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too.

25 Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, yi kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, p:aa ngmê ó mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê.

26 Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

27 Yepê, Nmye ngíní póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan

u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii kîgha too.

28 Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kêmakêma chóó adî y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngí kaa nmyo.

29 Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té. Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moó y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dî kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

30 Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo vuywó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêêpî nmo, te nmo dpî ngm:ii kalé té.

31 Yepê, Ndê kópu nmye

ngmên:aa tpaê, k:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilí a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilí u kuwó wa kée té, ntââ ye mēdaawa a vy:u. Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adî peede tpaê, Chóó Lémi ka yi pini daawa diyé, Chóó Lémi ngê ntââ u kwo wa a vy:u. *

32 Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, n:ii ngê daawa mya nê, a p:uu adî peede tpaê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adî peede tpaê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Luukî 6:43-45

33 Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyiné w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Ngmênê kîgha pwópwó ngê adnyi ya knomomê, anye, Kî chikini dono, kîgha pwópwó dé.

34 Yepê, Nmyo yoo dono, kópu mb:aa nmyi mênê daa tóó, doo u ntââ kópu mb:aa daangmanmyi vyi ngmê. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaê ngê.

35 Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaê too.

36 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, N:ii knî y:oo kópu dono daa yi nuw:o mbêmê a tpaê tumo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o wa kóté kalê té, yi l:êê dîy:o ye adî póó.

37 Yepê, Kópuni yilí nmye tpaê tumo, Chóó Lémi ngê yi l:êê dîy:o wa kóté kalê nmyo. Yepê, Yi l:êê dîy:o woni wa kpada té, woni daawa kpada té.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-12; Luukî 11:24-32

38 Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yélini y:i doo kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kî pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o kópu ndîi ngmêpaa d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Mb-wudu nmî ngópu ngmê chépi.

*

* 12:31: Hipîlu 6:4-6 * 12:38: Njon 6:30; 1 Kódin 1:22

39 Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê díyo kópu ndîi mu ngmídi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu.

40 Yepê, Njóna ngê te ndîi u mênê wo pyile ntee chedê ngê, pini n:ii Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinté wo pyile têpê u mênê wamye chedê. *

41 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kée tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe díy:o a dnye dp:ee nyémî ngmê. *

42 Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwín ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwín ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee châachâa

nê.

43 Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalê ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyâ têdê ka wumê vuywo yédi, dpô, Y:i n:uu yâa. Yepê, U yââyâ têdê d:uuwodê pyw:ee knomomê,

44 ye u nuw:o k:oo dpô, Kwéli nê ndê wo, y:i mênê diyédiyé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpô diyé, dpô, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê atêngê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó.

45 Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mê pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wáali knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. Yepê, Nmyo mye yinté dé. Yepê, Mbwudu nmyi ngópu ngmanî chaa knomomê, ye nmyi too pee mbêmê nmyi l:êê ghi dmi wanmyi ngmêê t:oo, ngmênê nmyi gha dmi daanmyi ngmêê t:oo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê, dononi nmyi mênê a tóó, d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu. *

*Yesu u pye ghee knî y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu*

Mak 3:31-35; Luukî 8:19-21

46 Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye ngomo k:oo doo

* 12:40: Njóna 1:17 * 12:41: Njóna 3:5

* 12:45: 2 Pita 2:20

danêmbum, u pye ghee knî yi ngwo taa dniye. Pi yilî ngê ye pyodo, doo u ntâa yi ngomo k:oo daapî kee dniye. Kuwa dnya a kwo, pi knî ye yepê, U kwo vyi yó, U yi nmo a kwo, U kwo nmo danêmbum té.

⁴⁷ Wod:oo pi ngmê ngê kwo, M̄ye ghee knî kuwa ka wee, nga danêmbum u yi y:e a kwo.

⁴⁸ Yesu ngê kwo, N:uu ngmê a pye? Kwo, N:uu dé ye a mbwó yoo?

⁴⁹ Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo yi p:uu kóopyâa kââ, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo.

⁵⁰ Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu knî ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

13

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mak 4:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Yi wéni ngê Yesu ngomo k:oo a pwii wo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya.

² Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa.

³ Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê,

⁴ Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têtê mwiyé chó, witi

w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, ímê knî y:oo mî ma tumo.

⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mî dyimê dniye, têtê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Yi witi w:uu dé límîlîmî ngê pii dniye,

⁶ ngmênê dini ghi n:ii ngê kââdi ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o yi km:êê dmi têtê mênê yimi daa ghêpê dniye.

⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too.

⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têtê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwo doo w:uu yonoy:a kele, yepê, knî mu yi nkwo doo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo doo pyoloy:a kele.

⁹ Yepê, Kópuni nmye dî vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuwo.

Kópuni u dîy:o Yesu ye doo mgongo

Mak 4:10-12; Luukî 8:9-10

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye nye danêmbum, lukwe dîy:o ye nye mgongo?

¹¹ Yesu ngê yepê, Chóo Lémi kóo k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye wanî tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u

p:uu daana a dêêdêê, ye aní mgongo. *

12 Yepê, N:ii ngê ngópu dê dpî kpêmî dê, Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpî ny:oo, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu knî m:uu dpo w:ee. Yepê, N:ii ngê ngópu dê d:uudpî kpêmî dê, yi pini u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu d:uudpî kee dmi, yi pini ngê l:âmo dpo ngee té.

13 Yepê, Ye n:aa mgongo yédi, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê.

14 Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, wu yéli y:oo ala ngwo ka ntiyentiye ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisaya ka kwo, Pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,
mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,
mêdaanmyi y:enê.

15 Kwo, Yi kópu kí yéli ye dpî vyi ngi, mu kópu u díy:o,
yi ngwolo dmi my:oo a tóó,
nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wo daa yinté,
u mumu ngê pê mumu ngmê,
u nyêmî ngê pê nyêmî ngmê,
u wopwe ngê pêdê wopwe ngmê,
a ka pêdê diyé dmi,
pîdí pyi té.

16 Yepê, Ngmênê dp:ee wunté yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywáíí too, ntênê dmyi mya nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngópu dmi a kpêmî too, a kópu dyuu u ngwo nmye nyêmî tumo.

17 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, yoo mb:aa mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilí nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

Witint:ene umgongo unt:u kópu

Mak 4:13-25; Luukí 8:11-15

18 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Witi nt:ene u mgongo danêmbum n:ii dí kwolo, u nt:u kópu alanté.

19 Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, d:uuwodê w:ee t:oo, yi gha vy:o d:uudpî yé t:oo, pi dono ngê yi kópu dpî t:âmo té.

20-21 Yepê, Witi w:uu woni knî t:aaní mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi.

* 13:17: 1 Pita 1:10-12

Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê dîy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límî k:ii wa kpîpî nê. *

²² Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalí. *

²³ Yepê, Witi woo woni knî têtê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, woni knî yi mênê yonoy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê pyoloy:a dé.

Witi yâpwo têtê u dyede u mgongo danêmbum

²⁴ Yesu ngê pi knî ye yepê, Chóó Lémi u yoo ndêndê ntee adí kaakaa, yi kópu p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê u witi yâpwo têtê ngmê yó, têtê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé.

²⁵ Yepê, Mgídí vy:o dini ghi n:ii ngê pi yintómu doo dpî, pi dono ngma a loo, yi witi yâpwo têtê kn:aa yini w:uu mé yilí dyíngo, wod:oo p:o mé diyé wo.

²⁶ Yepê, Yi yini witi nipi pii dniye, nipi mye kaa dniye, yi nt:u dmi kwodonkwodo mé kele.

²⁷ Yepê, Dpodo pyu knî y:oo yâpwo têtê chóó ka kwo, Mâawe. Kwo, Nyâpwo têtê witi u mo nyi ntówo. Kwo, Kí yini w:uu anyedê pwiyé dmi?

²⁸ Yepê, Pi dono ngmê ngê yinê ntówo too. Yepê, U yi u ngwo a kwo, Nê ka dpodo ndîi ngê paa pyaa we. U kwo póó dniye, Kwo, U yi nga a kwo wu yini wanmîmo y:ee té?

²⁹ Yepê, Kêle, nangê y:ee té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wu yini woo nmyinê paapaa t:oo, witi woo yi p:uu wa kaa dmi, amyenmyinê pêêdí t:oo.

³⁰ Yepê, Mudny:oo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê witi kpê wa kyopwo, a dpodo pyu knî ye wanî vyi, yenê, Wu yini woo mwiyé dpo châpwo tóó, dmi dpî kê tóó, ndiya dpî kée tóó. Yenê, Witi woo kuwó dpo châpwo tóó, w:uu péé a ngomo k:oo dpo núw:o tóó. *

Kwee u mgongo danêmbum

Mak 4:30-32; Luukí 13:18-19

³¹⁻³² Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpítîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

* **13:20-21:** Kílosa 2:7 * **13:22:** Luukí 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17 * **13:30:** Mát 3:12; Tpyuu 14:14-20

Yis u mgongo danêmbum

Luukî 13:20-21

³³ Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Mbídédi nk:êênî tédê pyââ ngê yis knî tp:oo dpo ngí, k:omo tpile kpo ndîu u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

Yesu pi knî ye u ngwo dpîmo mgongo, yi kópu u kn:ââ

Mak 4:33-34

³⁴ Yi kópu knî yi p:uu Yesu pi knî ye doo mgongo. Kópu módó ye daangmê vyu. Dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo.

³⁵ Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Pi knî ye anî mgongo.

Kópuni ye anî vyi té, ngmee u kópu dé,

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê,

yi ngwo a ngmo too.

Yâpwo tédê dyede u mgongo u kakêmbê chámêchámê

³⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mê kee wo. P:uu ndiye pyu yoo u kuwó ghê dniye, kwo, Yâpwo tédê dyede p:uu mgongoni ye chi kwolo, u nt:u lukwe?

³⁷ Yesu ngê yepê, A chóó nê yâpwo tédê chóó,

³⁸ a yâpwo tédê u nt:u kópu, dyámê pê. Yepê, Witi woo dé yi nt:u kópu, yélini a yoo vy:o

a wee, wu yini woo dé yi nt:u kópu, mgídí u yoo. *

³⁹ Yepê, Pi dono, n:ii ngê wu yini w:uu mî ntówo too, u pi Setan. Yepê, Wéni n:ii ngê witi kpê dpî kyopwo, u nt:u kópu kuwókuwó wéni. Yepê, Dpodo pyu yoo yi nt:u kópu enjel yoo.

⁴⁰ Dpodo pyu knî y:oo wu yini woo dmi ndiya ntee dpî kée t:oo, kuwókuwó wéni ngê yinté kópu angmê pyódu. *

⁴¹ Yepê, A enjel yoo dyámê wope wope yinté wanê dy:ââ té, yoo dono wa a ngí t:oo, ndiya wa kée t:oo. Yepê, N:ii knî y:oo u yi adí kwo, Nê u yoo nmî dyênê, yi yéli amyedê ngí t:oo, ndiya amyé kée t:oo.

⁴² Yi adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekeke adnyin:aa paa.

⁴³ Yepê, Yi ngwo a yoo M:aa kóó k:oo wanî kââ. Yepê, Kââdí ntee a pil:apil:a yédi, mgídí u mênê daa ya yédi, a yoo mye yinté, dyâape yi p:uu daadín:aa ya. *

Kópu mb:aa u pyw:êmî u mgongo danêmbum dé

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, yi kópu ndîu kópu. Yepê, Dyámê mbêmê kópu yilí yintómu tédê kópu dé. Yepê, Yi kópu p:uu n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê, kn:aa pini u tépê ghi mbêmê doon:aa dpodo, nkól yi ngmêmîné pyw:ângo. Yepê, U lama doo ya, nkól u pywuu pââ ndîu, yi tépê ghi u mênê knî m:uu ka kwo. Yepê, U gha d:ud:umbiy:e

* 13:38: Mát 25:31-46; 1 Kódin 3:9
14:14-16

* 13:40: Tpyuu 14:17-20

* 13:43: Tpyuu

mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilí yintómu mwo p:aa dé, pi kní ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapí ngê yi têtê ghi u ngwo mî pwila ngê, nkól mê yilí y:i a pyw:ângo, u ndapí ndîi ngê u ngwo pyodo.

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu m:uu ala. Yepê, Pi ngmê, moodo kpapê pi kní ye dpîmon:aa pywupwi dé, ndáápi kní y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé.

⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê moodo kpapê pââ ndîi ngma a pyw:ângo, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilí yintómu mwo p:aa dé, pi kní ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapí ngê yi moodo kpapê pââ ndîi u ngwo pwila ngê.

Pwoo u dyimé pywuu

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu dyimé pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Vyuwó têtê pwoo k:oo te dyêêdí daa ngmídi dpo ghîi.

⁴⁸ Yepê, Pi kní y:oo te mb:aa a myeme tumo, n:ii mb:aamb:aa dé nee k:oo dpî ché t:oo, n:ii dono dé dpî kée t:oo.

⁴⁹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê mye yinté kópu ayi pyódu, enjel kní y:oo yoo yinté amí mya ngmê, n:ii mb:aamb:aa dé Chóó Lémi kóó k:oo wa kaa t:oo,

⁵⁰ n:ii dono dé ndiya wa kée t:oo. Yepê, Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

Yesu ngê kópu mbwee kópu kamî yi p:uu kópuni vyyu

⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu kní ye póó wo, yepê, Yi kópu yilí dmyiné w:ee t:oo? Kwo, Nyââ.

⁵² Yepê, N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu mbwee mb:aamb:aa ngê a kwo, a yoo vy:o myoo ghê, a p:uu a ndiye yédi, yi pini u ndiye têtê miyó. Yepê, Yoo yi wátiwáti têtê kópu mbwee dpo ngí té, pi kní ye dpî vyi té, kópu kamí myedo ngí té, pi kní ye myoo vyi té. Yepê, Kópu dyuu mb:aa yila, tpileni u pywuu ndîi, mye yinté kópu dyuu.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mak 6:1-6; Luukí 4:16-30

⁵³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi kní ye mgongo a kélí ngê, yi p:aani a kuwo ngê,

⁵⁴ p:aani n:ii a kaa wo y:i mê diyé wo, Nasalet. Y:i pi kní ye ngêpê ngomo k:oo doon:aa dêêpî. Dêêpî kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, noko yepê, Kí kópu yilí anyi wunê ng:êênî té? Noko yepê, Mumdo mb-wudu yilí mye chapí ngê?

⁵⁵ Noko yepê, Kí daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu tp:oo, u pye u pi Méli, Njems Njósép Saimon Njudas yi mbwó.

⁵⁶ Noko yepê, U tîdê yoo yintómu al:ii ka pyede. Noko yepê, Yi kópu yilí anyi m:iiwunê ng:êênî?

⁵⁷ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu. Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo

kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpî châpu ngmê.

⁵⁸ Yesu ngê mbwudu yilî y:i daa chópu, mu kópu u dîy:o u kwo dédnye kélímî.

14

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mak 6:14-29; Luukî 9:7-9

¹ Yi dini ghi ngê Nkálili tpémi yi king ngê Yesu u pi yi nyongo. Yi king u pi Antipas Helodi.

² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu dyuu yi nyongo, u dpodo pyu knî ye yepê, Na a ka Njon Baptist méyedê pyidu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mbwudu yilî a chapî ngê. Yi kópu ye vyu, mu kópu u dîy:o Njon Baptist mbwámê mwiyé a châpwo, u nuw:onuw:o u kópu ngê u ngwo pyodo. Yi danêmbum ala.

³⁻⁴ Mwiyé mwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o Antipas ngê Njon mbwa k:oo kmungo.

⁵ U yi u ngwo doo kwo, Njon nî vy:a, ngmênê ghêlî daa vyâ. Apê, Wanî vya knomomê, ye Nju tpémi y:oo u nkwo wa vya nê. Apê, Yinê ye pi mb:aa, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

⁶ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê dîy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê. Yi nááli têtê Helodiyas tp:oo módó yi ngópu doo ndens. Yi dmââdí kwodo mb:aa, mââwe yoo a pwaa too,

⁷ wod:oo Antipas u kwo kpaa wo, kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpaépê, yi ntémwi nga nînê kuwo.

⁸ Yi dmââdí u pye ngê yi dmââdí ka kópuni vyu, Antipas ka u nkwo vyu, kwo, Njon Baptist mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki.

⁹ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntââ wépi daapî puwâ, mu kópu u dîy:o yi kópu pi yilî yi ngîma vyu, mye kpaa wo.

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon Baptist mbwámê nyiné chepwe, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa k:oo loo, Njon Baptist mbwámê mînê châpwo,

¹¹ mbodo nmoko yedê a kââ, núwo, yi kwodo ka mî y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo.

¹² Njon p:uu ndiye pyu yoo lee dniye, Njon ntóó mînê ngî ngópu, mî kmênê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Yesu ka mdoo u nkwo núw:o ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

13 Antipas Helodi ngê Yesu p:uu kópuni vyu, yi kópu Yesu ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, dinki k:oo wo dniye, pi kwéli dêpwo a ya, yi mo y:i mî tee dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu p:uu y:oo kada kêdê y:ee ngmê, wod:oo pi yilî y:oo yi p:aa a kuwo tumo, kada a y:ee ngópu, yéli maa kalê ngópu, Yesu u kada mwiyé mî taa dniye.

14 Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, pwopwokopwe n:ii yi vy:o dnye kwo, pyi too.

15 Kââdî dini ghi n:ii ngê daa kêmakêma doo wupwo, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Kââdî daa kêmakêma a wupwo, daa p:o nmo pyede. Kwo, Kî yéli dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi.

16 Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o wanî dy:ââ té. Yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó.

17 Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mê ntini daamo a tóó.

18 Yesu ngê yepê, A ka a ñuw:o tóó.

19 Pi knî ye yepê, Mbiye mbêmê mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. Yesu ngê mbîdédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno

ngê, mbîdédi pwaa too, te dê mye pwaa doo, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo.

20 Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

21 Yélini yi doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdîma yi k:ii, dêpê kp:aa tumo.

Yesu kpé lêê u kwo u ngwo doo paa

Mak 6:45-52; Njon 6:15-21

22 Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, mwada kpéni pee a kada dmyinê kwo.

23 Yi kuwó yoo yi p:o p:o dy:ââ too, u mo doo ya, mbu mbêmê kee wo, yi doon:aa ngêpê. Mgîdí yi u ngwo a ghay wo.

24 Yi ngwo dinki kpé lêê ñuknîñuknî u kwo doon:aa mbêpê. Yópu yi kêpa doo a wupe, vyuwó vy:o dnya a vyile.

25 Mw:aamw:aa Yesu ngê yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî.

26 Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kîyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghipé wo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

27 Yesu ngê yepê, Namê nkîngê, Ala nê.

28 Pita ngê kwo, Mumdoon yi nmî Lémi knomomê, ye u ntâa nga wanî lê?

29 Yesu ngê kwo, A pwiyé. Wod:oo Pita dinki k:oo ghay wo, u yi u ngwo doo kwo, Kpé mbêmê nî paa, Yesu ka u ngwo nî lê.

30 Ngmênê dini ghi n:ii ngê vuywó ndîi yi m:uu too, nkîngê mbê wo, kpé lêê u mênê doo a wupwo, Yesu ka ka wo, kwo, A Lémi, anyi ngee nédi.

31 Yi ngwo Yesu kwulo kele, dpodombiy:e mgîmî ngê, kwo, Ngêlîmî tédê. Kwo, Lukwe díy:o dnyinté a ka nyinê kêlîmî.

32 Wod:oo dinki k:oo mê wo knopwo, yópu machedê ngê mê pyodo.

33 Yélini dinki k:oo dnye kwo Yesu ka yi yi mbodo dmi ngê k:ame ghê dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, ndêndê ngê nmî pwo nye tóó.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mak 6:53-56

34 Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mí tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu,

35 wod:oo pi knî y:oo Yesu yi mya ngópu, pi knî ngmê p:aani p:aani dy:ââ tumo, yepê, Mbii pyu yintómu Yesu ka a pwiyé dniye. Wod:oo mbii pyu yilî Yesu ka dnya a ñeñe dé,

36 Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu

woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntâa ngmîdî kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpídî kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

15

Nju tpémi yi chóó yi dêêpî kópu dyuu

Mak 7:1-13

1 Pádisi knî ngmê, dêêpî pyu ngmê knî yi k:ii Njedusalem a ndê dniye, Nkálili Wee u kwo Yesu ka lee dniye,

2 kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê dpî yaa dmi, yi kêê dmi mwiyé d:uudpî ghêê t:oo.

3 Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dêpê vyu, pi knî y:oo yi chóó y:oo néti ngópu. Yepê, Kópu u nkwo nmye ngmêngîni póó. Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo.

4 Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mí dmyiné cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mí yi p:uu dê vyi knomomê, yi pini dpî vya yó.

5 Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dymê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mí ye wa a

tpêpwo knomomê, mbodo l:âmo límî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo mēdaanî kê. Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o dîyo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adî kwo, Niye M:aa ye yi tpile ní y:oo, yepê, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile nmye mî ye daanyi y:oo, mu kópu u dîy:o ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî châachâa, tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu.

⁶ Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu, nmyi chóó nmyi kópu dyuu nmyinê ngî ngópu.

⁷ Yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi nuw:o dmi dono dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dêpê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

⁸ Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo,

ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁹ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo,

mu kópu u dîy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê pi knî ye a dêêpî nyédi.

Kópuni u lêê dîy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mak 7:14-23

¹⁰ Yesu ngê yoo a danê ngê, yepê, Kópu nmye ngmên:aa tpapê, dpî ny:ee yó, myedo w:ee yó.

¹¹ Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntâa yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Lama daa tóó, kópuni pi knî ye chi vyi, Pádisi knî ye daa yi nuu u kópu ngê dê pyódu.

¹³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, M:aa u myângo vy:o yini n:ii M:aa ngê daa ntówo, dîyo wa kp:anê té.

¹⁴ Yepê, Pádisi yoo yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, K:omo kada pini yoo, my:oo a pyede. Yepê, Ngwokokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwokokopwe ngê adî ya knomomê, ye maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. *

¹⁵ Pita ngê kwo, Mgongoni pi knî ye chi kwolo, u kakêmê nmo chámê ngi.

¹⁶ Yesu ngê yepê, Nmyo wu yéli yi pénta dé?

¹⁷ Yepê, Mumdoos yi kópu myedmy:oo w:ee ngópu?

* 15:11: Mát 12:34   * 15:14: Mát 23:16,24; Luukí 6:39; Lóma 2:19

Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u díy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moon:aa yé.

¹⁸ Yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu,

¹⁹ yepê, mu kópu u díy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpî d:uu, yepê, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiyé, a pyââ ti yédi, a kpaá yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, kóté tédê módó myoo ndyíko té. *

²⁰ Yepê, Yi kópu kní y:oo Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu ngmê, ngmênê n:ii ngê Pádisi yoo yi kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, kóó dê mwiyé d:uudpî ghêê dê, kmaapí tédê u ngwo dpî yââ, yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndéndê ngê dpîmo kélímí

Mak 7:24-30

²¹ Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngópu, Ntii Pââ Ndîi u kéténi mí lee dniye, Taiya

p:aani dê Saidon yi wee dê yi kwo mí taa dniye.

²² Kenan pyââ ngmê ye a loo. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmênê Yesu ka kwo, A lémi, Dépidi ntee pini, u ntââ nga waní ch:anê. Kwo, A tp:ee módó ngê u kmêna ngma a kwo, u dono yilí wunê vyîmí ngê.

²³ Ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daa vuu. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu kní y:oo kwo, Mwada y:i dy:ââ ngi. Kwo, Mb:uu kiyedê yâmuyâmu nmo.

²⁴ Yesu ngê yepê, Yisíléli tpémi y:oo yi Lémi ndéndê u maa kédê kn:aadi ngmê. Yepê, Yi diyédiyé kîgha u l:êê díy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo, daa kn:aa yéli yi l:êê díy:o nê loo.

²⁵ Wod:oo yi pyópu Yesu ka yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A lémi, ngee nédi.

²⁶ Yesu ngê kwo, Tp:ee u nté n:êê ntee daanyinê ngí, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli daangmaní ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpí té.

²⁷ Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndé kópu. Kwo, Ngmênê kmaapí tédê w:ââ kní y:oo nté kmono ntee a pîpí tumo, kwo, kópuni u pi nga dí vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi.

²⁸ Wod:oo Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Ntênê a ka cha kélímí mb:anê. Kwo, Kópuni u yi nga a kwo, yinté pyaa we. Vyílo

yi dini ghi ngê tp:oo módó u mbii machedê ngê a pyodo.

Yesu ngê pi yilí u ngwo pyi ngê

Mak 7:31-37

29 U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, yi p:aani mēdê kuwo ngópu, P:aa Y:a Kní yi wee kní yi kwo máádi mî kalê ngópu, Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê mî taa dniye. Mbu ngmê mbêmbê kee dniye, y:i mbwódo mî yaa dniye.

30 Pi yilí tp:oo témi tap y:i ye a loo. Ngópuch:anê yilí Yesu ka núw:o tumo, kní ngmê yi yu kwolo ngmê dé, kní ngmê yi kêê kwolo ngmê dé, kní ngmê yi ngwolo kopwe dé, kní ngmê kní y:oo dnye dēdnye kígha. Mbii pyu mē yilí u kwo myedê núw:o tumo. Yi ngópuch:anê yoo yintómu Yesu u kêma ngmēngmēnté dnyen:aa kapí dé, yintómu pyi too.

31 Yélini y:oo yi ngópuch:anê yoo núw:o tumo, yi nyepēnyepê u kópu ngê pyodo, apê, Yélini dēdnyimo danēmbum, mēka danēmbum té, apê, yélini yi kêê kwolo ngmê dé, kēdê wáti té, apê, yélini dēdnyimo m:ii, mēka m:ii té, apê, yélini dēdnyimo vyuwo, yéli mēka y:enê ngmê. Noko yepê, Yisíléli tpémi yi yâpwo ngê mbwudu yilí kēdê chaa. Wod:oo dnye chaa kígha.

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 8:1-10

32 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Kí yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u díy:o wo pyile a p:uu kēdê chedê ngmê, yi nté kím yaa chedê ngmê. Yepê, U ya a nga daa kwo, Dómudómu ní dy:ââ té, mu kópu u díy:o maa p:uu yi gha l:âmo dmi awêde wunê ngêpangêpa.

33 P:uu ndiye pyu kní y:oo kwo, Daa p:o nmo pyede. Kwo, Yintoo yéli yi ntââ ntini ló y:i anmo pyw:oo?

34 Yesu ngê yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. Kwo, Te tp:oo kní myooka too.

35 Yesu ngê yi yéli ye yepê, Mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye.

36 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mbîdédi pyudu kní a ngí too, te tp:oo kní myedê ngí too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu kní ye y:ee too, pi kní ye u nkwo y:ee tumo.

37 Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo péé pyudu mē ntówo ngópu.

38 Yélini y:i doo kmaapí, yintómu podo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmēnê pyââ yoo, tp:ee dmââdíma yi k:ii, dēpê kp:aa tumo.

39 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi yéli yi p:o yi p:o mé dy:ââ too, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Makadan Wee u kwo mî tee dniye.

16

Kada pini knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-13; Luukî 12:54-56; 11:29-32

¹ Wo ngmê ngê Pádisi yoo Sadyusi yoo Yesu ka knî ngma a loo. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kî pini wo vyîlo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. *

² Yesu ngê yepê, Kââdî dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, ala kópu nmye tpaépê ngópu, nye, Mbu vyuwo kpêm kédê d:ii, mââ kââdî y:ay:a wa pwiyé.

³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nkalî nmye mumu ngópu, ala kópu nmye tpaépê ngópu, nye, Nkalî ngmêka kwo, daa kêmakêma tpii wunê ghayghay. Yepê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê.

⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê dîyo kópu ndîi mu ngmîdi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu dîyo a nga

ngmêwa pyódu. Wod:oo yi yéli a kuwo ngê. *

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 8:14-21

⁵ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo wo dniye, kpé lêê mwada pee dnye lêpî. Dini ghi n:ii ngê mî tee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi yimî nuw:o kalê ngópu, noko yepê, Mbîdédi pi doo ñuwo.

⁶ Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vyuwo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo.

⁷ Wod:oo yi kópu p:uu noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kédê vyi, mu kópu u dîy:o mbîdédi nmî ngópu daa kwo.

⁸ Kópuni dnye tpaépê dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpaépê ngmê, Mbîdédi nmî ngópu daa kwo. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté a ka nmye kélîmî té.

⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê pi yilî nî mbono ngê, yepê, mumdoo yi kópu dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi limi knî munî pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munî mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu?

¹⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo muy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu?

* 16:1: Mát 12:38; Njon 6:30

* 16:4: Mát 12:39-40; Luukî 11:29

11 Yepê, Lukwe díy:o dmy-ongê w:ee ngópu. Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Nmye dmyina a vyyuwo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngê kíngí dyênê nmyo.

12 Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî y:oo yi mgongo mîné w:ee ngópu, apê, Daa mbîdédi nk:êênî u yis p:uu nmo a mgongo. Apê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi kópu dyuu p:uu nmo a mgongo.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyyu

Mak 8:27-30; Luukí 9:18-21

13 Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, kada a y:ee ngópu, Sisadiya Pilipay wee u kwo lee dniye, wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu?

14 Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Njedímaiya. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmékêda pyidu, nyi vyílo.

15 Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu?

16 Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu

ngê, nyi vyílo. Kwo, Yâpwoni ghê a t:a, nyi Tp:oo.

17 Yesu ngê kwo, Saimon, Njóna tp:oo. Kwo, M:aa ngê ndêndê ngê da ngee ngi. Kwo, Yi kópu daa ñyóó nyinê w:ee ngê, daa pi ngê nga yinê mye vyyu, kwo, M:aa ngê yinê nga da vyi.

18 Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Chêêpî kpiyé pââ ndîi ntee a kwo, nyi yinté tpile. Kwo, T:ââ ngê d:uudodê y:oo, myed:uudpî ghêdê kwolo. Kwo, Yinté a yoo kamî yi kn:ââ ngê dí pyódu ngi. Kwo, Kópuni u l:êê díy:o wanî dy:ââ nmyo, yi kópu anmyin:aa d:uud:uu. Kwo, Setan u yoo knî y:oo nmyi maa dmi daawa nkoko ngmê, wa dêê dmi, yi pwo wanmyi lee dmi. *

19 Kwo, A yoo yi tpii kââ dmi ngêê yedê wanî yé, a ngomo u kii tîpî ngêê yedê amy:aa yé. Kwo, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anyin:aa vyápê. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye anyinê kwódu, M:aa ngê ye amyedê kwódu. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye daanyi kwódu, M:aa ngê ye myedaawa a kwódu.

20 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi knî ye nangê vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, yi pini wunê kî ta.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwo pwo p:uu u ngwo ye doo

* 16:18: Njon 1:42; 1 Kódin 3:11; Nkal 2:6-9; Epeso 2:20

danê

Mak 8:30-9:1; Luukí 9:22-27

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Dpodoni M:aa ngê a ka a kpo, doo u ntââ u wépi daanî puwâ. Yepê, Dîyo Njedusalem wanmî lee dmi, y:i nmî kada pini knî y:oo wamî mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilî a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

²² Wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaê. Kwo, Chóó Lémi ka wanyinê ch:anê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu.

²³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, Pita ka kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Kn:aa máadi p:uu anyi kapî nê. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:ô nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêkingî nuw:ô, k:omo tpîle a l:êê dîy:ô dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne. *

²⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:ô, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo

vy:ô daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:ô wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya.

²⁶ Yepê, Pini n:ii chóó u tpîle knî yi p:uu adî nuw:ô, u l:êê dîy:ô Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpîle dyámê u tpîle yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwîla, dono wa a pyw:oo.

²⁷ Yepê, A kuwó a l:êê dîy:ô adnyi kpadakpada nmyo, ngmênê mu dini ghi ngê a enjel knî yi k:ii anmo diyé dmi. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîi ngê adî ya, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. Yepê, Yoo yi ngwo an:uu chámê. Yepê, A yoo mb:aa a kêê k:oo wanî kaa té, yoo dono wanî kpada té. *

²⁸ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, yepê, Pi knî nmyi vy:ô ngma a kwo, ghêlî daawa pw:oo dmi, noko yewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîi ngê kêdê pyódu, u yoo y:enê kn:ââ wunê kêdê chaa.

17

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mak 9:2-13; Luukí 9:28-36

* 16:24: Luukí 14:27 * 16:27: Lóma 2:6; Tpyuu 22:12

1 Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon.

2 U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo ye mínê ghê wo, kââdí ntee a pil:apil:a yédi, kwódo ng:oo dmi yinté ye a pyodo. U kpídí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. *

3 Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu u k:ii danêmbum tédê m:uu tumo.

4 Pita ngê Yesu ka kwo, A lémi. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye ngomo pee pyile nînê t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê.

5 Pita ngê danêmbum ghêlí dépê kêlí ngê, wod:oo nkalí too pee kpaapíkpaapî yi pwo ngmê yó. Yi nkalí too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa.

6 Dini ghi n:ii ngê u dyépi pyile knî y:oo yi dnyeni yi ny:ee ngópu, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, kwódokwódombiy:e têpê mbêmê dyimê dniye.

7 Wod:oo Yesu ye a loo, kêê yi p:uu yó, yepê, Namê nkîngê, a pii dmyeno.

8 Yi vyyu dniye, apê, Pi u chii

daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

9 Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmyi m:uu ngmê, pi ka ghêlí nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó.

10 Wod:oo yi tpókni Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dêêpî pyu knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini díyo kuwó ada a kwo? *

11 Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê díy:o.

12 Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kî ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vyyu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Myenté, yinté kópu a nga amyeyi d:uu ngmê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê daa myeme noo. *

13 Ilacha p:uu kópuni ye mwiyé a vyyu, yi ngwo mînê w:ee ngópu, apê, Kí Njon Baptist p:uu nmo danêmbum. *

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mak 9:14-29; Luukî 9:37-43a

* 17:2: 2 Pita 1:16-18 * 17:10: Mal 4:5
1:17

* 17:12: Mát 11:14 * 17:13: Luukî

14 Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê yoo vy:o mêdê diyé dniye, pi ngmê Yesu ka a loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo,

15 kwo, A lémi. Kwo, U ntââ a tp:ee nga wa ch:anê? Kwo, Nyuno pwopwo u ngwo a t:a, a mgîní vyîmî ndîi yédi. Kwo, Dye ghi knî ngmê ngê ndiya dpî d:ii, dye ghi knî ngmê ngê mbwaa paa dpî d:ii.

16 Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîd:a núw:o, ngmênê a ka doo pyi ngópu.

17 Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kêlîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kêlîmî? Yepê, Yî tpémi a ka a núw:o yó.

18 Yî tpémi ngê kmênani dpîmo kwo, Yesu ngê ngm:ii kwólu, yi tpémi yi ngwo mê piyiyé wo.

19 Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi mo dnyen:aa ya, u kwo póo dniye, kwo, Lukwe dîy:o dp:oo u ntââ dé, yi kména dp:oo ngm:ii kwólu? *

20 Yesu ngê yepê, Mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî tédê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlîmî wo yintoo, ye kî mbwini ka pîdmyi vyi ngmê, Kada a yéni, mwada y:i nyi ghé, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, mwada y:i paan:aa ghê. Yepê, Kópu ngmê doo u ntââ

ngê nmye daapê tóó. *

21 (-)

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mak 9:30-32; Luukî 9:43b-45

22 Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nkálili Wee u kwo mê diyé dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê too, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê.

23 Yepê, Yî yéli y:oo wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. Yî ngwo p:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

Chóó Lémi u ngomo u lêê dîy:o tákisi pywupwi

24 Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Kîpêênnyem mî taa dniye, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u ngomo u lêê dîy:o tákisi dnyimo a ngêêpî, yi yéli Pita ka knî ngmê loo, u kwo póo dniye, kwo, Nmyi kada pini ngê Chóó Lémi u ngomo u lêê dîy:o tákisi a pywupwi ngê, apii?

25 Pita ngê yepê, Nyââ. Wod:oo Pita ngomo k:oo mî kee wo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ka n:uu póo, ngmênê ghêlî u kwo daa póo wo, Yesu u kwo mwiyé póo wo, kwo, Saimon. Kwo, Nuwo lónté a tóó? Kwo, Dyámê mbêmê king knî ye tákisi ló yéli y:oo a pywupwi ngópu? Kwo, Yî

* 17:19: Mát 10:1 * 17:20: Mát 21:21; Mak 11:23; 1 Kódin 13:2

tp:ee knî y:oo, ó kn:aa yéli y:oo?

²⁶ Pita ngê kwo, Kn:aa yéli y:oo y:oo a pywupwi ngópu. Yesu ngê kwo, Ndê kópu. Kwo, Yi chóó yi tp:ee knî y:oo tákisi ye daa pywupwi ngópu. Kwo, Nê king ndêndê tp:oo, u l:êê díy:o u ngomo tákisi daanî pwila. Kwo, A yoo kamî mye yi king ndêndê tp:oo yoo, u l:êê díy:o tákisi myedaawa pwila ngmê.

²⁷ Kwo, Ngmênê u ya a nga daa kwo, Wu tákisi ngêêpî pyu knî y:oo mb:ii nmîne. Kwo, Chi lèpî, kpé lèê u nkîgh:ê chin:aa kpîpî. Kwo, Mwiyémiyé téni n:ii che dóó knomomê, ndapî u kwo ngmênyinê pyw:êmî, kwo, nyi tákisi u ntââ ndapî. Kwo, Nyi tákisi u ngwo dp:uu pwila ngi.

18

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mak 9:33-37; Luukî 9:46-48

¹ Yi dini ghi ngê Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo a lee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Nyoo kamî yi vy:o, n:uu kada pini ngê angmê pyódu? *

² Yesu tp:ee ngmê ka mb-wolo, yi ngîma kââ,

³ yepê, Ala tpémi u lama lémi lémi daa tóó. Yepê, Lukwe díy:o nmyo ngmêngmênté nmyi nuw:o dmi alanté a tóó, nmyimo, Yoo yi kada nmî ghê dmi. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Nmyi

nuw:o dmi daanmyi ngmêê knomomê, ala tpémi u nt:anê daanmyi yaa knomomê, ye M:aa kóó k:oo daanmy:uu ghê dmi. *

⁴ Yepê, N:ii ngê lémi lémi ngê kêê d:uuwodê t:oo, ala tpémi ntee tpémi ngê adí ya, yepê, yi pini kada pini ngê vyílo ayi pyódu. *

⁵ Yepê, Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê díy:o adí vuywo, daa yi tpémi ka u mo adí vuywo, ngmênê a ka amyeda a vuywo, amyedî chááchââ nê. *

Pi ngê Yesu kîngî kée, u danêmbum

Mak 9:42-48; Luukî 17:1-2

⁶ Yesu ngê yepê, Tpémi dmâádini yoo a ka wunê kèlîmî té, pi ngmê ngê yi kèlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada.

⁷ Yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:ii ngê yinté kópu a maa u nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê.

⁸ Yepê, Máádini p:uu anmyi ghê dmi, ó kópuni anmyi

* 18:1: Luukî 22:24 * 18:3: Mát 19:14

* 18:4: Mak 10:43-44 * 18:5: Njon

d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmti lama daadnyi ya, kópu woni knî daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo.

⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye adîn:aa a vuywo.

Sipi tp:oo lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Luukî 15:3-7

¹⁰ Yesu ngê yepê, Yélini yi pi dmi daa ndî, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo. Yepê, K:omo tpile ngê nmye wa pyaa knomomê, ye Chóó Lémi ngê u nkwo wa kpada nmyo. Yepê, Yi yéli yi enjel yoo yi l:êê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi.

¹¹ (-)

¹² Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo, p:uu

dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmê wa núw:o té, yi adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî tédê wa a kuwo té, yonoy:ani adîn:aa nmy:uu.

¹³ Yepê, Ayimênê pyw:ee knomomê, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu, woni knî yi p:uu daadî nuw:o.

¹⁴ Yepê, Myenté, nmyi Mî ngê u yi daa kwo, Yélini yi pi dmi tédê yi l:âmo ngmênê ngee.

Kópu lâmol:âmo u danêmbum Luukî 17:3

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Nmyi mbwó ngmê ngê dono kópu nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê d:uu knomomê, ye yi pini u mbwó ka tumu dpî lee we, yi kópu u kwo dp:uu vyi ngê, yi pini dê y:oo yi kópu yi mo moo chedê y:e. Yepê, U mbwó u kwo wa ng:aa mbê knomomê, ye nipi modo kâadî y:e. *

¹⁶ Yepê, U kwo daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini ngê u mbwó ngmîdî ó miyó dpî nya ngê, yi mbwó ka dpî lee dniye, yi kópu dp:uu l:âmo y:e.

* 18:15: Luukî 17:3; Nkal 6:1

Yepê, Yi pini ye myedaawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini pyile knî y:oo kópu mu ngmídi pi knî ye dp:uu vyi y:e.
*

17 Yepê, Yélini yi p:aani a yoo vy:o adnyi kwo, dpo danê teñe, yi ngópu nmyi mbwó dpî kóté kalê yó. Yepê, Yi pini a yoo yintómu knî ye daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini a yoo kuwa dpî kaa y:e, pi tupwótupwó ngê ye dpî pyaa we, tákisi ngêêpî pyu ntee pini ngê ye myoo pyaa we.

Chóó Lémi u pono vyápê
Mátiyu 16:19

18 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anmyin:aa vyápê. Yepê, M:aa ngê kópuni a yoo knî yi l:êê díy:o mbóó p:uu wa a kwódu, yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, a yoo knî ye dyámê mbêmê anmy:uu kwódu ngmê. Yepê, Kópuni M:aa ngê yi l:êê díy:o mbóó p:uu daawa a kwódu, dyámê mbêmê ye daanmy:uu kwódu ngmê.*

19 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Kópuni u l:êê díy:o nmyi vy:o pini miyó dê y:oo yi nuw:o ngmídi ngê wa pyódu ngmê, dyámê mbêmê u l:êê díy:o adpo a ngêpê, M:aa ngê yi kópu ndêndê ngê yi l:êê díy:o wa a d:uu, mbóó p:uu,*

20 mu kópu u díy:o a yoo vy:o pi miyó pyile nipi adnya a ngêpê, daa yi mo adnyi ya, yi vy:o amy:aa kwo.

Nódo kelekele u mgongo danêmbum

21 Yi ngwo dini ghi ngê Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, a mbwó ngê dono kópu a nga ngmêwa d:uu knomomê, ye a kuwó wanî kée, mêdaanê ngî. Kwo, Ngmênê yi pini ngê yi dono kópu a nga amêdê d:uud:uu, kwo, mumdoo pyud:o yi kópu a nga amê d:uu, ntââ myedaanê vy:u?

22 Yesu ngê kwo, Pyud:o doo u ntââ. Kwo, Ye tédê. Kwo, Pyud:oy:a mye tédê. Kwo, Dye ghi yintómu yi dono nguwo chi kéké, ntââ nangê vy:u, yi dono nódo myekîngê kaalî.

23 Kwo, M:aa ngê u yoo ntee wunê y:enê, yi kópu p:uu dyimê pywuu nga ngmênîné kuwo. Kwo, Ala danêmbum p:uu chi nuw:o. Kwo, King ngmê, u dpodo pyu yilî doo ya. Kwo, Woni knî y:oo ndapî knî u kwo ngmê dmy:ee ngópu, ghêlî k:i i u kwo daa wumo tumo. Kwo, Wo ngmê ngê yi king ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu knî y:oo yi tp:uu dmi a piy:e yi chóó wumo teñe.

24 Kwo, Woni knî y:oo yi tp:uu yilî chedê tumo, ngmênê pi ngmê doo u ntââ ngê doo ya, u tp:uu mo daa mo tp:oo komo.

25 Kwo, Doo u ntââ yi pini ngê u tp:uu daapêdê kélî ngê, wod:oo yi king ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Kí pini mgîmî yó, u tpile yilî yintómu dpî nya tóó, a ka dpî núw:o tóó.

* 18:16: Njon 8:17

* 18:18: Mát 16:19; Njon 20:23

* 18:19: Mak 11:24; Njon

Yepê, Kn:aa yélí y:oo a ka wa pwila t:oo. Yepê, Kn:aa pini ngmê ngê kî pini mupwoknî a ka wa pwila té, wop p:uu adnyin:aa dpodo.

²⁶ Kwo, Yi pini yu mbodo dê y:e king ka k:ame ghê wo, kwo, Ye kópu a nga kidingê d:uu, mwiyé chi t:ââ, a tp:uu yilí díyo wanê wumo.

²⁷ Yesu ngê kwo, Yi pini king ka ch:anê wo, wod:oo yi king ngê yi pini u tp:uu yilí chóó mēdê kēlí ngê, yi pini mē kwólu.

²⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini kuwa pwii wo, dpodo pyu ngmê módu, pini n:ii u tp:uu tēdê. Kwo, Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, A piy:e chi wumwe.

²⁹ Yi pini yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, Mwiyé chi t:ââ, a tp:uu díyo waní wumo.

³⁰ Yesu ngê kwo, Ngmênê yi pini u kwo daa ch:anê wo, mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo, kwo, Dini ghi n:ii ngê a ndapî any:uu wumo, kuwa u ngwo any:uu pwii.

³¹ Yesu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê king u dpodo pyu knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e dniye, king ka yuu minê y:ee ngópu.

³² Kwo, Wod:oo king ngê yi pini ka u lede yoo dy:ââ too, yepê, Yi pini a ka a núw:o yó. Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kwo núw:o ngópu, kwo, D:ii gha pi. Kwo, A piy:e ñm:uu pãâ ndîi ngmêdoo kwo, a chóó m:aa chedê ngê.

³³ Kwo, Wu pini u tp:uu miy:e daa ndîi ye kwo, lukwe díy:o nga doo ch:anê wo. Kwo, Kópuni nga dí d:uu, lukwe díy:o wu pini ngê choo d:uu ngê.

³⁴ Yesu ngê kwo, Yi king yi pini ka d:ud:umbiy:e nod:e wo, mbwa k:oo kmungo, kwo, Ñm:uu yilí a piy:e any:uu wumo, mbwa u mēnê u ngwo any:uu pwii.

³⁵ Yesu ngê yepê, Dono kópuni nmyi mbwó knî y:oo nmye wa d:uu t:oo, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye M:aa ngê yinté kópu nmye ayimî d:uu, nmyi dono u kuwó daawa kée té. Yepê, Myenté, yepê, yoo yi dono kópu nmyi nódo kîngmê ya. *

19

Kpîpî te u danêmbum

Mak 10:1-12

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi danêmbum a kēlí ngê, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo mî lee dniye, Njódan mbwááni mē ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo mî taa dniye.

² Pi yilí tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu dé. Pwopwokopwe yoo n:ii u kwo núw:o tumo, Yesu ngê pyi too.

³ Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tēdê nmî dóó, kwo, Nmî dēépî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mââ

* 18:35: Mát 6:15; Mak 11:25; Epeso 4:32; Kílosa 3:13

ngê kópu yilí yintómu yi l:êê díy:o u kpâm wa kpîpî?

4 Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóó dmy-ongê kp:aa ngópu? Yepê, Mwiyémiwiyé dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. *

5 Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mââ u pye mí yi kélê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmídi ngê dpî pyaa knî. *

6 Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóó, ngmênê mu ngmídi. Yepê, Cha cha n:ii Chóó Lémi ngê dpo kââdí dê, pi ngê d:uudpî chámê dê.

7 Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe díy:o Mósisi ngê ala dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, apê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê.

8 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vuywo dnyinté nmyi lama a tóó, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. Yepê, Ngmênê mwiyékmíntoo Chóó Lémi ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Mââ ngê u kpâm choo kpîpîkpîpî.

9 Yepê, Ala kópu nmye n:aa tpaê, pini n:ii u kpâm u tumu mââ daadí ya, yi pini ngê u kpâm kíngí kpîpî, kn:aa pyópu kímungê nya. Yepê, Wa kpîpî knomomê, kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéé u kópu ayi d:uu,

ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.

10 Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka kwo, Mumdoo cha cha yi kópu dyuu yinté a kwo knomomê, ye pi ngê pyââ kímungê nya. *

11 Yesu ngê yepê, M:aa u kópu wunê nmye kídí vyi, nmyedê, Mââ u pye mí yi kélê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmídi ngê dpî pyaa knî.

12 Yepê, Ngmênê pi woni knî y:e yi kópu doo u ntââ, d:uudpî yéé dmi. Yepê, Knî ngmê yinté a taa dniye, knî ngmê pi knî y:oo doo u ntââ ngê dpî pyódu t:oo, knî ngmê a p:uu dpodo u l:êê díy:o d:uudpî yéé dmi. Yepê, N:ii ka yi kópu u ntââ, yi pini ngê choo d:uud:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdíma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mak 10:13-16; Luukí 18:15-17

13 Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdíma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, yi l:êê díy:o myechoo ngêpê. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu ye kwódu ngópu,

14 ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namé kwódu yé, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdíma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé.

15 Wod:oo Yesu ngê kêê yi mbêmê doo yiyé, yi l:êê díy:o myedoo ngêpê. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii kada a y:ee ngópu.

* 19:4: Gen 1:27

* 19:5: Gen 2:24; Epeso 5:31

* 19:10: 1 Kódin 7:1-2,7-9

Ndáápi ngmê u danêmbum
Mak 10:17-31; Luuki
18:18-30

16 Pi ngmê Yesu ka loo, u kwo póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Ló kópu mb:aa ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

17 Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o kópu mb:aa p:uu a ka chi póó. Kwo, Pi chóó mb:aamb:aa ngê daawa pyódu, Chóó Lémi mu ngmidi yi mb:aamb:aa. Kwo, Ghê kamî u pyw:êmî u yi nga choo kwo knomomê, ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu chi chââchââ.

18 Yi pini ngê kwo, Ló dêêpî kópu knî yi p:uu a ka nye mbumu? Yesu ngê kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, *

19 mye mî chi chââchââ dê. Kwo, Nyóó nuu ghi nõdo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nõdo yinté myechoo ya.

20 Yi pini ngê kwo, Yi kópu dyuu n:aa chââchââ too, ló kópu ngmê ngê doo u ntââ ngê n:aa tóó?

21 Yesu ngê kwo, U yi nga a kwo, nyimo, D:ud:umbiy:e u ntââ mbêmê nî yââ, kwo, ye chi lêpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo.

22 Dini ghi n:ii ngê yi pini

ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angênté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u dîy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

23 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amî ghê.

24 Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Mbwémê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê.

25 P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê?

26 Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmi ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntââ.

27 Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmîné yâmuyâmu ngi. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o ló kópu ngmanmo pyw:oo?

28 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile yilî yintómu kamî ngê anî pyódu té, yi ngwo a pi ndîi ngê wa pyódu, pi yintómu yi kada pini ngê anê pyódu, mu kópu u dîy:o nê Chóó Lémi

* 19:18: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20; Lev 19:18; Lóma 13:9

u Pi Ndêndê. Yepê, Yi ngwo Yisiléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó wanmyi y:enê dé, mu kópu u díy:o nmyinê yâmuyâmu nê. *

²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo têdê dmi myedo kuwo té, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilí amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê díy:o tpile ngmîdi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yono y:a amêdê pyw:oo. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

³⁰ Yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê díyo kuwó amêdê ghê dmi.

20

Kuwó pini pini dê kada pini yi mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, M:aa ngê u yoo ndêndê alanté adí y:enê. Yepê, Wain kpê chóó ngmê ngê u yi u ngwo doo kwo, Pi knî ngmê a wain kpê u mênê dny:oon:aa dpodo. Yepê, Mw:aandiye pi knî ngma a pyw:ângo,

² yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, awêde nmye mîní pywupwi, pi ngmê ndapî ngmê.

³ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê kââdí liy:aa py-ile mî loo, pi knî m:uu a pyw:ângo, apê, Módó mu wee, daa dpodo té.

⁴ Yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, yi dpodo ntênê nmye n:aa pywupwi, daanî dóó nmyo.

⁵ Yesu ngê yepê, Wod:oo lee dniye. Yepê, Kââdí mââ kêlí pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyyu, dpodo têdê dy:ââ too. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdí t:ono mî ghê wo, pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyyu, dpodo têdê dy:ââ too.

⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê apê, Kââdí liy:aa mu ngmîdi ngee too, apê, kââdí u ngwo a wupwo, yepê, yi ngwo pi knî m:uu a pyw:ângo, yepê, Lukwe díy:o wo módó dmyi chedê ngmê?

⁷ Kwo, Pi ngê doo dpodo kalê nmoo. Yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lèpî, yi dmyinên:aa dpodo.

⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, wain kpê chóó ngê dpodo u y:enê pyu ka kwo, Dpodo pyu yoo a pwiyé dniye. Kwo, Yi dpodo u pywuu ye yéni. Kwo, Yélini dpodo têdê kuwó dê lee dmi, yi pywuu ye mwiyé yéni. Kwo, Yélini mwiyé dê lee dmi, yi pywuu kuwó ye dpî yéni.

⁹ Yesu ngê yepê, Yélini dpodo têdê kuwó lee dniye, wo d:umu u dpodo u pywuu ngmêngmênté a ngee ngópu,

* 19:28: Tpyuu 4:4

pi ngmê ndapî ngmê.

¹⁰ Yepê, Yélini mw:aandiye dpodo tédê mwiye lee dniye, alanté dneye nuw:o, apê ngmênê, Ndapî ndîi yinmînê ngêêpî, ngmênê vyîlo yintoo ndapî myeyedê ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê.

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi ndapî a ngee ngópu, wain kpê chóó ka nod:e dniye,

¹² kwo, Kí yéli kââdî liy:aa mu ngmîdi chi dpodo kalê té, ngmênê mw:aandiye dpo yaa dmi, kââdî ndîi vy:o nmî dpodo té. Kwo, Lukwe dîy:o ngmîdi mbêmê chi pwila nmo.

¹³ Yepê, Wain kpê chóó ngê ngmê ka kwo, Kí pini. Kwo, D:oo dóo nyoo. Kwo, Kópuni nga dî vyi, ntênê kîdî d:uu, ndapî nga ngmêkîd:a kê.

¹⁴ Kwo, Napî ngêê yedê choo ya, p:o chi lêpî. Kwo, U ya a nga a kwo, Kuwó pini kada pini mu ngmîdi mbêmê nî pwila dê.

¹⁵ Kwo, A chóó a ndapî ngê dî pwila nmyo. Kwo, Nyóó nuw:o u pono daanî vyápê mb:anê. Kwo, D:aa mtíkó pyu, módó dî yeede té. Kwo, Lukwe dîy:o n:ee ye chi kââ?

¹⁶ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, A yoo vy:o mwiye nmyi ghê dniye, kuwó yéli ye n:ee nangê kââ.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 10:32-34; Luukî 18:31-34

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njedusalem dneye lêpî, Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó yoo vy:o a pw:ii too, maa p:uu yepê,

¹⁸ Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, a vye u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalê nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê.

¹⁹ Yepê, Yi tpókni y:oo wadnyi nkwtinkwiti nê, wadnyi kpakakpaka nê, kîdosi íedê wa t:ee nê, yinté wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

Njems mbwémi Njon yi pye ngê Yesu ka kópuni doo dmyinê Mak 10:35-45

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Sepédi kpâm ghee knî Yesu ka lee dniye, yi pye yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, yi pye ngê kópu ngmê u pyinê u kwo ngwódu.

²¹ Yesu ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Yi pyópu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê mî ndîi ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, kwo, a tp:ee dé nyoo yi kada pini ngê dpî pyódu dé.

²² Yesu ngê kwo, Kópuni a ka chi dmyinê, daa lama chi mbwólu. Tp:oo dê ye yepê, Dpî u ntââ dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpo amye d:uu ngmê? Kwo, Nyo u ntââ dê.

23 Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpò amyè d:uu ngmê, ngmênê doo u ntâa a che p:âa pee a chóó daanî ngmídi. Yepê, M:aa ngê yi kópu yinê wa a vyí. Yepê, Pini n:ii kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmídi ngê.

24 Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Njems mbwêmi Njon ye nod:e dniye.

25 Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, a lémilémi yédi, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpodo kîgha too. *

26-27 Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii ngê u yi adî kwo, Kada pini ngê nî pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo.

28 Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê dîy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê dîy:o wanî pw:onu, pi yilí yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo, Njédikó Mak 10:46-52; Luukí 18:35-43

29 Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njédikó kada dnya a yém, pi yilí knî y:oo dnye yâmuyâmu dé.

30 Ngwolo kopwe miyó maa nkîgh:ê dpîmo ya. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Yesu kîyedê pwiyé knî, wod:oo u kwo dpîmo kâa, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, Dépídi ntee pini, u ntâa nga wanyi ch:anê knî?

31 K:omo tpile pi yilí yintómu ye a tpêpwo dniye, yepê, Tumu choo ya, ngmênê yi dnye dmi daa ny:ee ngópu, dpodombiy:e mêdpîmo kâa, kópu, Nmî Lémi, Dépídi ntee pini. Kópu, U ntâa nga wanyi ch:anê knî?

32 Wod:oo Yesu ngê paa u dî puwâ, yepê, Yi tpódu a ka a pwiyé dniye. Pi knî y:oo u kwo yi núw:o dumo, wod:oo Yesu ye póo wo, yepê, Lukwe dpò ngmanî mdo?

33 Kwo, Nyi Lémi. Kwo, U yi nye a kwo, Yéli m:ii m:uu.

34 Yesu ka ch:anê knopwo, wod:oo yi ngwolo páadi knî yi p:uu kêê yó. Yi ngwo yéli mê m:uu ngópu, Yesu u kuwó mye ghê knopwo.

21

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mak 11:1-11; Luukí 19:28-40; Njon 12:12-19

1 Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem ghêli daa nî dniye, yi kada p:aa ngmê doo ya, u pi Petepake, mbu yi ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u dîy:o nté kn:âa kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini

* 20:25: Luukí 22:25-26

* 20:28: Luukí 22:27; Pilipay 2:7

mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ,

² yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki ghee dpo mumu d:oo, yedê ñedê a t:a mo. Yepê, Dpo pywáíí dóó, a ka dpo ñuw:o dóó.

³ Yepê, Pini n:ii ngê kópu dpo ngmêdê vyi knomomê, ye ala kópu u kwo dpí vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê yi yi dê u ngwo wunê kwo mo. Yepê, Yi ngwo dpo wunê kuwo dê.

⁴ Chóó Lémi u kópu n:ii pi ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

⁵ Njedusalem tpémi,
nmyi king wunê pwiyé knî,
ndonki pyipwo wunê tóó.

Daa l:êê pyu ndîi, daa hósí pyipwo wunê tóó,

ndonki tp:oo pyipwo
wunê tóó. *

⁶ Yesu ngê yi tpódu ye kópuni vyu, yinté mî d:uu ngópu,

⁷ ndonki ghee Yesu ka a ñuw:o dumo, yi nkuwo kpídí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki ghee yi pyipwo talé dumo, Yesu ndonki pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinédnyinê.

⁸ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo,

Yesu u kada maa p:uu talé tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki ghee yi mbêmê dpumo paa, Yesu ndonki pyipwo doo ya.

*

⁹ Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kélê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi, Dépídi ntee pini. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi chaa kígha koo.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yélini y:i doo kwo yintómu ngwéti dniye, noko dnye póó, yipu, Pi knî y:oo ló king yi chápu ngmê?

¹¹ Yoo woni knî y:oo yepê, Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapí ngê. Yepê, Nasalet pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mak 11:15-19; Luukí 19:45-48; Njon 2:13-22

¹² Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpíle tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapí nmî ndapí ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapí mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo

* 21:5: Zech 9:9

* 21:8: 2 Kings 9:13; Psalm 118:25-26

ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî têtê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpii yi kpópu, ñmê tp:oo pywupwi têtê yi p:o a ngî too, yi ya têtê dnyi mye dy:ee too.

13 Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
ngêpê têtê ngê choo ya,
yepê, ngmênê kpaa têtê ngê dmye pyódu ngmê.

14 Yélini yi yi dmi kwolo ngmê dé, yi ngwolo kopwe dé, Yesu ka y:i núw:o tumo, yintómu pyi too.

15 Ngmênê yi kópu u l:êê díy:o dêêpî pyu yoo Yesu ka nod:e dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo u kwo mye nod:e dniye. Noko yepê, Tp:ee dmââdîma y:oo Chóó Lémi u ngomo chedê lukwe díy:o a chaa kîgha ngmê. Noko yepê, Lukwe díy:o dpodom-biy:e a kââ té, apu, Dépidi ntee pini chaa kîgha koo.

16 Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Kí kópu ka tpapê ngmê, nyi nyêmi? Kwo, Lukwe díy:o a chaa kîgha ngi. Yesu ngê yepê, Nyââ, anî nyêmi. Yepê, Kópuni tp:ee dmââdîma y:oo a d:uud:uu ngmê, mumdoo yi kópu puku yedê dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi kópu alanté a tóó, Dépidi ngê Chóó Lémi ka kwo,

U yi nga a kwo,

Tp:ee dmââdîma y:oo dny:oo chaa kîgha ngi.

17 Wod:oo Yesu ngê a kuwo too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii

Petani lee dniye, Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii tp:oo a tóó. Yi mî dpî dniye.

Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê, Yisîléli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu

Mak 11:12-14,20-24

18 Womumo mw:aandiye Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem mê diyé dniye. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele.

19 Maa nkîgh:ê kuwe kn:ââ ngmê módu, apê ngmênê, Kîgha p:uu ngma a kwo. Yesu yi yini km:ee yi loo, apê, K:omo tpile yââ yilí nkwo do mu kwo, ngmênê kîgha p:uu daangma a kwo. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu mgongo ntee kópu ngmê d:uu ngê, yi yini ka kwo, Nté kîgha m:uu daamuwa ghê. Yi ngwo yi yini pwene.

20 Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Kí yini lukwe díy:o límîlímî ngê da yââ? Yi mgongo dnyinté a w:ee ngópu.

21 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, A ka dpodom-biy:e anmya a kélímî knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmídi ngê adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Mgongo ntee kópu n:ii wu yini ngê nmyi ngópu dí d:uu, u nt:u kópu ntênê wanmyi d:uu ngmê. Yepê, Myenté, kí mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye,

A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu. *

22 Yepê, A ka ntênê anmya a kêlímî knomomê, ye kópuni M:aa ka anmyinê dmy:ee ngmê, yi kópu nmyi l:êê dîy:o ntênê wa a d:uu. *

Yesu pini n:i i u pi mbêmê doo dpodo

Mak 11:27-33; Luukî 20:1-8

23 Dini ghi n:i i ngê Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, Yesu ngê yoo y:i doo ndiye kîgha dé. Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:i i, Yesu ka a lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vyyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilî nye d:uud:uu ngê?

24 Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyee ngmê, ye pini n:i i ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpaê.

25 Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kêlímî mbê dniye.

26 Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

27 Yi kópu u l:êê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, pini n:i i u pi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Pi mbwémi miyó yi mgongo danêmbum

28 Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum ngmê ngî ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. Yepê, Yi pini ngê tp:oo kaa ka kwo, A tp:ee, wain kpê u mênê chin:aa dpodo.

29 Yepê, Tp:oo ngê u mí ka kwo, U p:o, ngmênê daa n:ee.

30 Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini tp:oo tpuu ka u nkwo adî lê, kópu mu ngmîdi u kwo mye vyyu. Yepê, Yi tpémi ngê kwo, Daanî nî, ngmênê u kuwó dini ghi ngê yi tpémi ngê u nuw:o mē ngmópu, dpodo tédê mē loo.

31 Yesu ye póo wo, yepê, Yi tpémi dé yi mí ka n:uu ngmê ng:aa mbê wo? Kada pini knî y:oo kwo, Tp:ee tpuu ni. Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, pi dono yilî mye yi k:i i, yi nuw:o dmi ka ngmêêpî t:oo, Chóó Lémi kóó k:oo ka wowo té. Yepê, Vyîlo yi yéli u kwo

* 21:21: Luukî 17:6; 1 Kódin 13:2; Njon 14:12
14:13-14

* 21:22: Mát 7:7-11; 18:19; Njon

ye ng:aa té. Yepê, K:omo tpile nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi nmye cháâcháâ ngópu, ngmênê u nuu u kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Yepê, Doo u ntââ, kóó k:oo daangmanmyi ghê.

³² Yepê, Njon Baptist ngê maa mb:aa nmye mênê kêma ngê, ngmênê u kwo dpîp:e kêlímî mbê dniye, u wépi nmyi pwaa ngópu. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, yoo dono mye yi k:ii, vyílo dé u kwo yi kêlímî mbê dniye. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u wépi mwiyé a pwaa ngópu, ngmênê kuwó yi nuw:o dmi mê ngmêê ngópu, u kwo ntênê ng:aa mbê dniye. Yepê, K:omo tpile yi kópu nmyi m:uu ngópu, ngmênê lukwe díy:o nmyi nuw:o dmi dpîp:e ngmêê ngópu, Njon ka myedpîp:e kêlímî mbê dniye.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 12:1-12; Luukî 20:9-19

³³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum m:uu ala, mye ny:ee yó. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê lâmo ngê. Yepê, Ghi my:oo lâmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vwuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dé kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê

vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê lâmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya.

³⁴ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê pi knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nmye ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o yó.

³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i mî taa dniye, wain kpê y:enê pyu knî y:oo mgîmî tumo, ngmê kpaka ngópu, ngmê taa ngê vya ngópu, ngmê chêêpî ngê vya ngópu.

³⁶ Yepê, Myombó wain kpê chóó ngê pi mê yilí ye dy:ââ ngê, ngmênê kópu mu ngmídi y:e myemínê d:uu ngópu.

³⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amínê chápu ngmê, daawa a vya ngmê.

³⁸ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa chápu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay.

³⁹ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chii mênê mî kéé ngópu. *

⁴⁰ Yesu ye póó wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê yi wain kpê chóó wa a lê, yi tpókni y:e ló kópu angmê d:uu?

⁴¹ Kada pini knî y:oo kwo, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi

* 21:39: Hipîlu 13:12

u nkwo amênê kââdî ngmê.
Kwo, Yi yéli y:oo mgî daadnyi
pwapî, límîlímî ngê nt:u knî u
kwo angmêdnyi dyede.

42 Wod:oo Yesu ngê yepê,
Kópuni puku yedê a tóó, a
w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala,
yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu
knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo
mêyi pyodo.

Nmî Lémi ngê yi kópu yinté
d:uu ngê,

nyepênyepê u kópu yi d:uu
ngê. *

43 Yesu ngê yepê, Pw:eni
ndêndê nmyi kée ngópu, Chóó
Lémi ngê u nkwo wa kée
nmyo, u wain kpê mêdaanmyi
y:enê, kn:aa yéli y:oo nmyi
d:aa dmi wa a kââdî ngmê.
Yepê, Chóó Lémi u kópu
dyuu yi yéli yi mênê nt:u
mb:aamb:aa ngê wa kaalî.

44 Yepê, Nê chêêpî kpiyé
ntee tpile. Yepê, N:ii yi
chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdí,
mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii
mbêmê yi chêêpî kpiyé wa a
ghay, koo dyuu ngê wa pyódu.

45 Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu
yoo yi kada pini yoo yi k:ii,
yi ngwo a w:ee ngópu, apê, Kí
nmî p:uu a mgongo.

46 U yi y:e doo kwo, Yesu
nmî mgímî, ngmênê kêê u
ngwo dêpê t:ee ngópu, mu
kópu u dîy:o pi knî ye nkîngê
mbê dniye, yinê ye Chóó Lémi
u komo kapî pyu ngmê.

22

*Yéyéyé kmaapî ndîi u
mgongo danêmbum*

Luukî 14:15-24

1 Yesu pi knî ye modoo
mgongo.

2 Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo
wowo alanté. Yepê, King
ngmê, tp:oo daa kêmakêma
doo yéyéyé, u l:êê dîy:o
kmaapî ndîi ngma a puwâ.
Yepê, Yi kmaapî u wo mwiyé
a ngmîdi ngê, u lémi ch:ama
mîné dóó kwólu, yepê, A
tp:ee u kmaapî tédê dp:uu taa
dmyeno.

3 Yesu ngê yepê, Yi wéni
dini ghi n:ii ngê dyimê wo,
u dpodo pyu knî ngmê dy:ââ
ngê, yepê, Yoo a pwiyé we,
ngmênê u yi y:e dêpwo kwo.

4 Yepê, Wod:oo dpodo
pyu knî m:uu dy:ââ ngê,
yepê, Yélini nê dóó kwólu,
ye dp:uu vyi yó, yipi, Ala
ngwo kmaapî. Yipi, Nê ngê
ala kmaapî u l:êê dîy:o tpile
tp:oo n:ii kaa too, wunê kêdê
vya t:oo, tpile yilî yintómu u
ntââ mbêmê ka pyede. Yipi, A
pwiyé dmyeno.

5 Yesu ngê yepê, Ngmênê yi
yéli ye daa ng:aa mbê dniye,
yinê ye tédê kópu, yi chóó
yi dpodo tédê dpodo tédê lee
dniye. Yepê, Woni yâpwo
tédê lee dniye, woni tpile py-
wupwi tédê lee dniye.

6 Yepê, Yoo ngmê ngê king
u dpodo pyu yoo mgímî tumo,
dnye nkwitinkwiti dé, u
nkwo vya tumo.

7 Yepê, King yi yéli ye
d:ud:umbiy:e nod:e wo,

* 21:42: Dpodo 4:11; Lóma 9:33; 1 Pita 2:6-8

wod:oo u lede knî ngmê dy:ââ ngê, yi ntââ dmi mîné vy:ee ngópu, yi yéli u nkwo vya tumo, yi p:aa myemîné vyuwó ngópu.

⁸ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yepê, Kmaapî u tpile yilí u ntââ mbêmê ka pyede, ngmênê yélini nê dóó kwólu, yoo dono, doo u ntââ ala ntini daawa ma ngmê.

⁹ Yepê, P:aani p:aani dmyinê lèpî, pi yimi nmyinê pyw:émî ngmê, dpo núw:o tóó.

¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo yi dpodo pyu yoo p:aani p:aani lee dniye, pi yilí mîné pyw:ee ngópu, dono mb:aamb:aa myedê núw:o tumo. Yepê, Ngomoni k:oo dnye kmaapî, yi ngomo pi ngê a nt:ee ngê.

¹¹ Yesu ngê yéyéé kmaapî u mgongo ye m:uu kwólu, yepê, King kmaapî tédê yi yaa wo, yoo yi k:ii dnye yakmaapî, ngmênê pi yi vy:o ngmê módu, yi pini ngê u yéyéé kpîdî u mbwo daangmê t:àngo.

¹² Yepê, Yi king u kwo póó wo, kwo, Kî pini. Kwo, Al:ii lónté cha kee, yéyéé u kpîdî mwó daa t:a. Yepê, Yi pini ngê kópu u kwo daangmê vyu.

¹³ Yepê, King ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Mgîmî yó, kóó yu kudu tóó, kuwa d:ii yó. Yepê, Mgîdî vy:o choon:aa mbê, kpéngi ti dmi kelekele mudny:oon:aa paa.

¹⁴ Yesu ngê yepê, Pi yintómu knî ye n:aa tpapê ngê, yenîmo, A pwiyé dmyeno, ngmênê Chóó Lémi ngê yilí daawa a

ngmidi.

Tákisi pywupwi u danêmbum Mak 12:13-17; Luukí 20:20-26

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Pádisi yoo kuwa pwii dniye, kn:aa p:aani pee mê lee dniye, Yesu u dóó u l:êê dîy:o nipi y:i dnyen:aa danêmbum.

¹⁶ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê a tóó, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmidi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Mââwe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê.

¹⁷ Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi?

¹⁸ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo, lukwe dîy:o nmye dóó nê.

¹⁹ Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U kwo yi núw:o ngópu,

²⁰ ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó?

²¹ Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêdmyinê yémî. Yepê, Tpileni

Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêmmyinê yémî. *

22 Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu.

Pyidepyide u danêmbum

Mak 12:18-27; Luukî 20:27-40

23 Yi wéni ngê yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêm:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó.

24 Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê.

25 Kwo, Pi mbwémi pyudu nmî vy:o doo kwo, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene.

26 Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mêm ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmîdi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpêngmê ngî ngópu.

27 Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene.

28 Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê

pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmîdi p:uu yéé dniye.

29 Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó.

30 Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mãâ numo p:uu mēdaawa yéé knî.

31 Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Yi kópu p:uu kópuni Mósisi ngê wunê a d:êê ngê, lukwe, dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo,

32 Nê, ng:ââ Epîlaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyîlo yi yéli yi yâpwo.

33 Pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nyepênypê u kópu ngê ye pyodo.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mak 12:28-34; Luukî 10:25-28

34 Dini ghi n:ii ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu ngê Sadyusi yoo kêdê chápwo té, wod:oo u kwo lee dniye.

* 22:21: Lóma 13:7; 1 Pita 2:17

35 Yi vy:o pini ngmê ngê u yi doo kwo, Danêmbum têdê Yesu nî dóó. Yi pini ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye dpîmo tpiyé dé.

36 Yesu ka póó wo, kwo, Mâawe. Kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó?

37-38 Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. *

39 Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, N̄yóó nuu ghi n̄ódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi n̄ódo yinté mye-choo ya. *

40 Kwo, Yi kópu dê yi mbêmê, dêêpî kópu yilî yintómu a pyede. Kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, yintómu yi kn:ââ yi kópu dê yi mbêmê a kwo.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adí ya?

Mak 12:35-37; Luukî 20:41-44

41 Yesu Pádisi knî ye póó wo,

42 yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyinê nmye n:uu u tii n̄edê pini? Kwo, Dépidi u tii n̄edê pini ngmê.

43 Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Dépidi ngê chóó u pi

a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

44 Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té,

nyî yodo u maknopwo wanî yé té.

45 Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

46 Yesu u kópu dyuu pi ngmê ngê daa vyâ. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daamu poo ngópu.

23

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mak 12:38-40; Luukî 11:37-54; 20:45-46

1 Yesu p:uu ndiye pyu knî ye doo danêmbum, pi knî ye myedoo danêmbum,

2 yepê, Chóó Lémi ngê dêêpî pyu yoo, Pádisi yoo nmyi kada kaa too, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmye y:oo a tpiyé tumo.

3 Yepê, Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, kópuni nmye dny:oo tpaépê dé, dmyinê

* 22:37-38: Deut 6:5 * 22:39: Lev 19:18; Lóma 13:9-10; Nkal 5:14

d:uud:uu dé. Yepê, Ngmênê kópuni a d:uud:uu tumo, yi kópu yi kêle nangmê ngee, mu kópu u dîy:o kópuni nmye a tpaê tumo, yi chóó daa d:uud:uu tumo.

⁴ Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê dêêpî pyu knî y:oo yi chóó yilî ngê pyódu tumo, pi knî ye dpodo ndîi ngê u nkwo pyodo, ngmênê yi dpodo tédê yoo daa ngêêpî tumo.

⁵ Yepê, Kópu yilî yintómu n:ii a d:uud:uu tumo, yi chaa kîgha u l:êê dîy:o a d:uud:uu tumo, dpo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu pweepwee pee yedê dpî d:êê t:oo, yi kêpa dpî t:ee t:oo. Yepê, Myenté, yedê ghi tp:oo n:ii yi kpîdí kwódo knî yi p:uu dpî t:ee t:oo, daadîi ngê dpî pyódu t:oo, dpo, Pi knî y:oo ala kópu nmî p:uu pîdny:oo tpaê, Dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ t:oo.

⁶ Yepê, Ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁷ Yepê, U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo, ala kópu nmî p:uu pîdny:oo tpaê, Nmî ndiye kîgha pyu ndîi dé.

⁸ Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo nmyi p:uu kîngî vyi ngmê, Nmî ndiye kîgha pyu yoo, mu kópu u dîy:o nmyo numo tîdê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu mu ngmidi.

⁹ Yepê, Dyámê mbêmê pi

ngmê ka nangê vyi, M:aa, mu kópu u dîy:o nmyi Mî mu ng-midi, mbóó p:uu wunê tóó.

¹⁰ Yepê, Myenté, pi knî y:oo Kada Pini u pi nmyi pyimo kîngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o nmyi kada pini mu ng-midi, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyi kada kââ.

¹¹ Yepê, Pini n:ii nmyi kada pini ngê adî ya, yi pini nmyi p:uu choo dpodo.

¹² Yepê, N:ii ngê u pi chóó a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo dyênê ngê

Mak 12:40; Luukî 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu yilî nmyi d:êê ngópu, pi knî ye Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndîi ngê u ngwo nmyi pyódu ngópu. Yepê, Nmyi chóó y:i dp:ee koko nyédi, lukwe dîy:o yoo yi maa nmyi nkoko ngópu.

¹⁴ (-)

¹⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê nmye lêpî nyédi,

nyimo, Ndiye pyu knî m:uu nmîmo pyw:oo, nmî yoo vy:o paa ghê dniye. Yepê, Yi dpodo p:uu dpodombiy:e nmye dpodo nyédi. Yepê, Pini n:ii nmyi yoo vy:o dpî ghê, nmyi nt:anê dpî yââ. Yepê, Yi pini ngê nmyi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngê, ngmênê pi ka vyyuwo u lama daa ya yédi. Yepê, Yinté pini ngê nmyi maa p:uu dpo kp:anê nmyo, ngmênê yi máádi u dí ndiya.

16 Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî ye maa nmo kêma, ngmênê nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Pi knî ye ala kópu nmye tpapê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê dîy:o Chóó Lémi u ngomo u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê yi ngomo k:oo nkól n:ii a tóó, yi pini yi nkól ngê wa kp:aa, ye kópuni u l:êê dîy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê.

17 Yepê, Nmyi mbodo dmi podo dé, nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Nkól daa yâpwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yâpwo ngê u ngwo pyodo.

18 Yepê, Myenté, ala kópu ye my:ee tpapê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê dîy:o kpêê yiyé tédê u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu. Yenmyimo, Yi pini ngê yi kópu daawa d:uu knomomê, ye u kópu daa tóó. Yenmyimo, Ngmênê tpile tp:oo n:ii kpêê ngê dpî yé ngmê, yi pini yi tpile tp:oo u

pi ngê wa kp:aa, ye ndîi kópu yu d:uu, kópuni u l:êê dîy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê.

19 Yepê, Nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Tpile tp:oo daa yâpwo. Yepê, Kpêê yiyé tédê yi yâpwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé ngmê, yâpwo ngê u ngwo dpî pyódu.

20 Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o n:ii kpêê yiyé tédê u pi ngê dpî kp:aa, tpile tp:oo n:ii kpêê ngê dpî yé ngmê, u ngwo myoo kp:aa.

21 Yepê, N:ii Chóó Lémi u ngomo ngê dpî kp:aa, ye Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi y:i a tóó.

22 Yepê, N:ii mbóó u pi ngê dpî kp:aa, Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi y:i wunê tóó, y:i wunê y:enê nmo.

23 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Lukwe dîy:o pi knî ye dp:ee vyyuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyyuwo nyédi, lukwe dîy:o yoo nmye dódó tumo. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Tédê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu a vyyu, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo tédê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi

kópu dnyinté dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmi ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémî ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, lukwe díy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

24 Yepê, Nmyi ngwolo kopwe dé, yoo dnyinté ghîghê anmyi ñeñe t:oo. Yepê, Kpitimw:ee ngê dpî kiye nmyo, ye límîlímî ngê nmye vyeé tumo, lukwe díy:o kulu yilî nmyi p:uu a kiye nyédi, dp:ee vyeé tumo. Yepê, Tédê kópu ntênê nmye cháâcháâ tumo, lukwe díy:o ndîi kópu dnyinté nmye cháâcháâ tumo.

25 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi d:ââ pîléti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe díy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé.

26 Yepê, Pádisi yoo, lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu tóó,

kópu mb:aa yilî u ngwo anmyi d:uu t:oo.

27 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Poki n:ii u mênê pi ntóó dpî yé ngmê, nmyo yinté tpile dé. Yepê, Kuwa mb:aamb:aa, k:oo dono. Yepê, Nmyi gha dmi nkîpwi dé.

28 Yepê, Nmyi too pee mbêmê pi knî ye yinê ye nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé, yoo nmye dódó tumo.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukî 11:47-51

29 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wuwó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Chóó Lémi u nuu u pi yoo yi kpî dmi mb:aamb:aa ngê my:ee kpîlékpîlé tumo.

30 Yepê, Ala kópu nmye tpaépê ngópu, nmyimo, Nmî kn:ââ yoo yi dye ghi ngê wonmee a ya, ye yi vy:o daap:oo ghê dniye, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo nmî k:ii daap:oo vya too.

31 Yepê, Yi kópu mbêmê nmyi chóó nmyi komo knî

y:oo ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo a vya tumo, nmo yi tp:ee yoo. Nmyimo, Nmî kn:ââ knî y:oo kópuni kn:ââ a chaa ngópu, nmo chedêchedê. *

³² Yepê, Nmyi kn:ââ yoo máádinì p:uu a ghê dniye, yi máádi p:uu my:ee wee. Yepê, Lukwe díy:o u yi nmye a kwo, nmyimo, Yi máádi p:uu nmî t:ee kalê té. Yepê, Lukwe díy:o a vye u yi nmye a kwo.

³³ Yepê, K:omodanê pyu yoo, nkwépi ntee yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmye amînê vy:u, daamî kede, ndiya amî kée nmyo. *

³⁴ Yepê, Pi mb:aa knî a chóó nmye u nkwo angmanê dy:ââ, woni knî y:oo a komo adnyin:aa kapî, woni yoo nuw:o ndîi mbêmê nmye adnyin:aa danê, woni yoo a p:uu nmye adnyin:aa dêêpî. Yepê, Ngmênê yi wépi dmi wanmyi pwaa ngmê, wanmyi mgîmî t:oo, woni yoo taa ngê wanmyi vya t:oo, woni yoo kîdosi íedê wanmyi t:ee t:oo. Yepê, Woni yoo ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo wa kóté kalê t:oo, wa kpaka t:oo, woni yoo p:aani p:aani wa ngm:ii kalê t:oo. *

³⁵ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo pi mb:aa yoo yidnya a vye dé, kn:ââ Kéen ngê Epel mwo a vyâ, nkoo nmo, a vye u yi nmye mye kwo. Yepê, Kéli ghê, king Njehu u dye ghi ngê,

dini ghi n:ii ngê Mbadakaiya tp:oo Sekîdaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mí t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. *

³⁶ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay.

Yesu ngê Njedusalem tpémi yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukî 13:34-35

³⁷ Yesu ngê Njedusalem tpémi ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vyuwo pyu lukwe díy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkêm ngê tp:oo w:uu núupee dê yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu.

³⁸ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyinê kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê,

* 23:31: Dpodo 7:52 * 23:33: Mát 3:7 Hipîlu 11:4

* 23:34: 1 Tes 2:15 * 23:35: Gen 4:8;

³⁹ u dí wéni n:i ngê ala kópu anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:i Chóó Lémi u pi mbêmê a m:i, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

24

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo dané

Mak 13:1-2; Luukí 21:5-6

¹ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo doo a kuwokuwo, p:uu ndiye pyu kní y:oo ngomo u kwo dnya a kêmakêma dé.

² Yepê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê yimi ngî m:uu tóó, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:i ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadí ya. Yepê, Kn:aa lede kní y:oo kî ngomo pê d:ud:umbiy:e wa pwaa t:oo. *

Kópu dono yilí yi danêmbum

Mak 13:3-13; Luukí 21:7-

19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:i, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:i u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mí kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yi ngwo p:uu ndiye pyu kní ngmê Yesu ka yi mo lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Nyi daa kêmakêma wunê diyédiyé,

dyámê pê machedê ngê a pyo-dopyodo?

⁴ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo.

⁵ Yepê, Pi yilí wa a lê, u yi y:e adí kwo, Nê u d:aa nmo kâádí, nmyewo, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ala nê vyílo. Yepê, Pi yilí yinté wa dóo t:oo.

⁶ Yepê, L:êê pââ ndíi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, nmyi nkîgh:ê amyidnyi l:êê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa têda dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi.

⁷ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, daa ng:êêntómu m:uu wa ghídí, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, yepê, dyámê pee kní ngmê wadí ghêê, pi yilí wa pw:oo dmi.

⁸ Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilí yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpí chedê. Yepê, Yi kópu yilí tédê dé, ngmênê dono kópu ndíi dé díyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê pi dono kní y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, nmyi vy:o woni yoo adnyin:aa kpadakpada dé, woni yoo wa vya t:oo. Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu kní ye wanmy:uu

* 24:2: Luukí 19:43-44

diya dmi.

¹⁰ Yepê, Yi ngwo pi yilî knî y:oo wa kée nê, yoo dono knî ye a yoo wa kêma t:oo, ye anmyi diya dmi.

¹¹ Yepê, Yi ngwo pi daa ngmidi knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omodanê mbêmê adnyin:aa kapi, pi yilî u ngwo wa dóó t:oo.

¹² Yepê, Yi ngwo yoo yi dono ndîi ngê wa pyódu, yi nuu ghi dmi numo nódo dnyinté adîn:aa ya.

¹³ Yepê, Ngmênê n:ii knî y:oo yi kópu dono adnya a vyîmî dé, myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóó k:oo wan:uu kaa té.

¹⁴ Yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê Chóó Lémi kóó k:oo wowo u pi pi knî y:oo mwiyé wa ny:ee ngmê, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê machedê ngê u ngwo wa pyódu.

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dépê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 13:14-23; Luukí 21:20-24

¹⁵ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono yâpwo ghê angmê m:uu ngmê. Yepê, Yi tpile p:uu Dániyel ngê Chóó Lémi u komo wunê a kââ. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) *

¹⁶ Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya,

dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vuywo dp:uu mbwolo dniye.

¹⁷ Yepê, Pini n:ii u ngomo maknopwo adî ya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêkingî kee, u tpile kîdangmên:aa ngî.

¹⁸ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mêkingî diyé, u tpile kîngmê nya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we.

¹⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê.

²⁰ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê, líme wo ngê yi kópu daapaa pyaa we. Yepê, Kî p:aani u mbwa keñe kuwo ngmê ngê adî ya, ye angênté wa mbêpê dmi.

²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê.

²² Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vuy, apê, Yélini nê ngmidi ngê yi l:êê díy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi déêkwédi ngê wanî pyódu. Yepê, Wodaa vuy, ye pi yintómu pî pw:oo dniye.

²³ Yepê, Yi dini ghi ngê,

* 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11

pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmidi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongê kêlîmî mbê dmi.

²⁴ Yepê, Pi yilî knî y:oo kêemî wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóo ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilî wa chaa ngmê, mu kópu u díy:o u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, nmî dóo té. *

²⁵ Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kîngî dóo nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidî t:oo.

²⁶ Yepê, Pi knî y:oo nmye wa vyi ngmê, Nê chii ménê kiyedê tóo, ye y:i nangmê nî. Yepê, Nmye wa vyi ngmê, Ngomo k:oo kêdê mbwolî, ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo.

²⁷ Yepê, Daa p:aa ngmidi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Lîmî ntee dpî pywâlî, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, Mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntâa yi

kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mak 13:24-27; Luukî 21:25-28

²⁹ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kâadî wa a mgêdê knî, mêdaadpî pil:apil:a, pudu yilî yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu tpile dé yi dînê dmi wa ghêê té. *

³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dyámê mbêmê pi dyêêdî yintómu knî y:oo ayi m:uu nê, tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyi nkîngê, amyednyi mbê. Yi ngwo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kiyedê pwiye knî, u pi ndîi ngê dé pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalî too pee dmi mbêmê ka kwo. *

³¹ Yepê, Pi knî y:oo nkéli dpuwo u dnye ndîi angmê ny:ee ngmê, enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê wa a danê t:oo, y:i ye anîn:aa vuywo. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 13:28-31; Luukî 21:29-33

³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo,

* 24:24: 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13-14 * 24:29: 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-13 * 24:30:

Tpyuu 1:7 * 24:31: 1 Kódin 15:52; 1 Tes 4:16

Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu.

³³ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo.

³⁴ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dî vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu.

³⁵ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

*Pi ngmê u lama daa tóó
Yesu ló wéni ngê wa a diyé*

*Mak 13:32-37; Luukî
17:26-30,34-36*

³⁶ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmídi u lama wunê tóó. *

³⁷ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. *

³⁸ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dèdnyimo a nkîngê,

dnya a kmaapî, dnya a mb-waa ndanî, dnyimo a yéyééé, u dî wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye,

³⁹ wo yéli vyi ngê vyâ, daa yi lama pw:oo dniye. Yepê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê wéni n:ii ngê wa a diyé, yinté wa t:aa. *

⁴⁰ Yepê, Yi dini ghi ngê pi miyó yâpwo tédê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

⁴¹ Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

⁴² Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê nmyi Lémi wa a diyé, nmyi lama daa tóó.

⁴³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adî ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalé ngmê. *

⁴⁴ Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyîlo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmídi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a châpwo, yi nté ndapî ye chi yémî dé. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadîi

* 24:36: Dpodo 1:7; 1 Tes 5:1-2

* 24:37: Gen 6:5-8

* 24:39: Gen 6:13-7:24; 2

Pita 3:6 * 24:43: Tpyuu 3:3

y:i adîn:aa ya. Yepê, Pini n:i wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndîi ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo?

⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:i ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu,

⁴⁷ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu.

⁴⁸ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu,

⁴⁹ adî núknweñuknwe, mb-waa ndanî pyu knî yi vy:o adîn:aa mbwaa ndanî, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé,

⁵⁰ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa.

⁵¹ Yepê, Yi kópu dini ghi n:i ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, k:omodanê pyu yoo yi vy:o wa kââ, y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

25

Kwodo y:a knî yi mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, Pi ngmê, daa kêmakêma

doo yéyééé. Yepê, Yéyééé u wo ngmidi ngópu, yi wéni ntumokwodo dmââdí u yoo knî y:oo yi pini dnye t:âât:ââ. Yepê, Yi dmââdí u yoo vy:o kwodo y:a doo kwo, apê, Nmî mbwó u pyipe dini ghi n:i ngê a taataa, nmî mbwó nmo ng:uu, yéyééé kmaapi tédê nipi nmîmo taataa té. Yepê, Yi kwodo y:a knî y:oo yi lam núw:o tumo, naa chóó p:aa ngmê dnyen:aa t:âât:ââ. *

² Yepê, Dmââdí limi nuw:o mbêmê dnye paa, mê limi daa nuw:o mbêmê dnye paa.

³⁻⁴ Yepê, Dmââdîni yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam núw:o tumo, yi kedîsin pód:a mye núw:o tumo, wo limi knî y:oo yi lam núw:o tumo, ngmênê yi kedîsin pód:a daa núw:o tumo.

⁵ Yepê, Naa chóó ngê mgî a puwâ, wod:oo yi dmââdí yoo dnye dpîîdpîî, u kuwó dini ghi ngê dpî dniye.

⁶ Yepê, Mgîdí núknînúknî p:uu pi ngmê ngê yepê, A pii dmyeno, naa chóó maadi kîyedê kwo.

⁷ Yepê, Wod:oo yi dmââdí y:a knî a pii dniye, n:i yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam knî yi k:oo kedîsin yé ngópu.

⁸ Yepê, N:i yoo daa nuw:o mbêmê dnye paa, yi pyipe knî ye yepê, Nmî lam ka pwopwo té, kedîsin knî nmo ngma a kê yó.

⁹ Yepê, Yini knî y:oo yepê, Doo u ntââ, kedîsin kudu chedê. Yepê, P:o dmyinê

* 25:1: Luukî 12:35

lêpî, nmyi chóó pi knî ye knî ngmênmyi dmy:ee yó.

¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ee ngópu, kedîsin mgîpî tédê lee dniye. Yepê, Yi kuwó naa chóó p:uu taa dniye, dmââdîni limi knî y:oo dnye t:âât:ââ p:uu kaa dniye, yéyéyé u kmaapî tédê lee dniye. Yepê, Yi taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, keñe a kuwo ngópu.

¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dmââdîni limi knî kedîsin mgîpî tédê lee dniye, yedê diyé dniye, keñe p:uu dnye depedepe, naa chóó ka kwo, Keñe nmo a kpêmî ngi. *

¹² Yepê, Ngmênê yi nááli chóó ngê keñe ye daa kpêmî ngê, yepê, Dp:ee a lama yéli.

¹³ Wod:oo Yesu ngê yepê, Nuw:o mbêmê dmyinê paa, u ngwo dmyinê t:âât:ââ nê. Yepê, Wéni n:ii ngê amênê diyé, yi wéni nmyi lama daa too. *

Dpodo pyu pyile yi mgongo danêmbum

Luukî 19:11-27

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, A yoo vy:o ya alanté. Yepê, Lémi ngmê, kn:aa dyámê pee p:uu doo lêpî. Yepê, Ghêlî daa n:ee, u dpodo pyu pyile knî a danê too, u ndapî yi kêê yedê yó, yepê, A ndapî ka mb:aamb:aa ngê a kuwó dmyinê vyyuwo.

¹⁵ Yesu ngê yepê, N:ii u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî ndîi y:ângo, n:ii u nuw:o tédê, ndapî tédê u kwo y:ângo.

Yepê, N:ii u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî limo yono yono y:a (5,000) y:ângo, pi m:uu ka my:oo yono yono y:a (2,000) y:ângo, pyoloni ka yono yono y:a (1,000) y:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi lémi ngê a kuwo too, kn:aa dyámê pee p:uu loo. *

¹⁶ Yepê, Dpodo pyu n:ii ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê nkéli tp:oo u ngwo ngmê pwila ngê. Yepê, Yi pini ngê yi nkéli mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mé limo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê.

¹⁷ Yepê, Myenté, pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê stówa ngmê pyidu ngê. Yepê, Yi stówa mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mé my:oo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê.

¹⁸ Yepê, Ngmênê n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê mgî ngmêmî chó, u lémi u ndapî y:i mî ngmo ngê.

¹⁹ Yesu ngê yepê, Dye ghi daadîi yi lémi kn:aa dyámê pee p:uu doon:aa ya, u kuwó dini ghi ngê mêtê diyé wo, yi dpodo pyu pyile knî a danê too, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, mé wumo too.

²⁰ Yepê, N:ii ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, Limo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mé limo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo.

* 25:11: Luukî 13:25-27 * 25:13: Luukî 12:40 * 25:15: Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-11

21 Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, dpodo yilî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî knî. *

22 Pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, My:oo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mê my:oo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo.

23 Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, dpodo yilî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî kmêle.

24 Yepê, Pini n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, A lémi. Kwo, A lama ka tóó, Nyi nkéli kmungo pyu. Kwo, Pi knî ye ntoo ndapî n:ii nye yémî ngê, daa yintoo ndapî méyinyiné pwapî ngê, pââ ndîi yinyiné pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyîlo y:ee pîpî ngê.

25 Kwo, Nga nî nkîngê mbê wo, nê, Ndapî l:âmo wanî ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o napî mgî k:oo ní ngmo ngê. Kwo, Nýóó napî mê ala.

26 Yesu ngê yepê, Yi lémi ngê

kwo, D:ii dpodo pyu mb:aa, nyi pweekaa pyu. Kwo, Nýóó ngópu knî yi l:êê dîy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama modoo ya, Pi knî ye tédê yinî yémî ngê, pââ ndîi méyininê pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyîlo yinî pîpî ngê.

27 Kwo, Lukwe dîy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pîné puwâ.

28 Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, A ndapî kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu yono yono yono y:a a tóó, u kwo y:ee yó.

29 Yepê, N:ii u ngópu tpile yilî a tóó, mu dini ghi ngê mê yilî wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. *

30 Yepê, Kî dpodo pyu mgee kuwa d:ii yó, mgîdí vy:o choon:aa ya. Yepê, Y:i choon:aa mbê, u kpéngi ti dmi kekeke choon:aa paa.

Pi ka vuywo mbê mê yoo chámêchámê u danêmbum

31 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, enjel knî yi k:ii nipi anmo diyé dmi, a yoo y:enê tédê wan:uu yââ, *

32 dyámê mbê mê pi yintómu anê danê té, a ngîma adnyin:aa kwo. Yepê, Tpile tp:oo y:ee y:ee pyu ngê sipi nunukwéti ntee dpî chámê té,

33 yoo yintómu yinté wanî chámê té. Yepê, Yoo mb:aa, sipi ntee yéli, a wéni pee wanî kaa té, wo yéli nunukwéti

ntee yéli, a t:anê pee wanî kaa té.

³⁴ Yepê, A wéni pee yéli ye ala kópu wanî vyi, yenê, M:aa ngê a ngmidi nmyoo, myedê ngee nmyoo. Yenê, Dyámê pê ghêlî dêpwo a kwo, M:aa ngê apê, A nuu u yoo a kêê k:oo wa ghê dmi. Yenê, Ala u dye ghi, kóó k:oo anyi ghê dmyeno.

³⁵ Mu kópu u díy:o, yenê, Dómu a nga mudoo a ya, nmyi mbono noo. Yenê, Mbwaa a nga mudoo a ya, a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka nmyee a vyuwo.

³⁶ Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpídí a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Munoo a mbii, mb:aamb:aa ngê a ka nmyee a vyuwo. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, a gha nmyeen:aa wêdêwêdê kîgha.

³⁷ Yepê, Yi ngwo yoo mb:aa knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi. A ka wo, Ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, u ngwo nmî mbono nyoo? A ka wo, Ló dini ghi ngê mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, mbwaa nga u ngwo nmo kpo?

³⁸ A ka wo, Ló dini ghi ngê nmî p:o ny:uu ta, nga u ngwo nmee a vyuwo? A ka wo, Ló dini ghi ngê kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, kpídí nga u ngwo nmo a kpo?

³⁹ A ka wo, Ló dini ghi ngê mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, nga u ngwo nm:uu wêdêwêdê kwólu?

⁴⁰ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu

nmye ngmên:aa tpapê. Yenê, A yoo vy:o pini ngmê, k:omo tpile u pi daa ndîi, ngmênê yi pini yinté nmyi ngee ngópu, yenê, daa yi pini vy:ii ngee ngópu, nê vy:ii ngee noo. *

⁴¹ Yepê, Yi ngwo yélini a t:anê pee adnyi kwo, yenê, Nmyo Chóó Lémi u vyída yoo, a nkígh:ê a y:ee dmyeno. Yenê, Ndê ngê a pîpî nmyo. Yenê, Yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu. Yenê, Yi ndyuw:e M:aa ngê Setan u dpodo pyu knî yi k:ii yi l:êê díy:o kpó, adí pîpî dé, amyaa pîpî nmyo. *

⁴² Mu kópu u díy:o, yenê, munoo a dómudómu, dpîp:e mbono noo. Yenê, Mbwaa a nga mudoo a ya, a ka dpîp:e kê ngópu.

⁴³ Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka dénmyee a vyuwo. Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpídí a ka dpîp:e kê ngópu. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, mummyeno a mbii, ngmênê a ka dénmyee a vyuwo.

⁴⁴ Yi ngwo yi yéli y:oo a ka wo, Nmî Lémi, ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, nmî p:o ny:uu ta, kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, ngmênê yi ngwo y:i dpîpî ngee nyoo?

⁴⁵ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yenê, Pini n:ii u pi daa ndîi yinté p:ee ngee ngópu, yenê, daa

* 25:40: Hipîlu 6:10

* 25:41: Mát 7:23; Tpyuu 20:10

yi pini yip:ee ngee ngópu, nê yip:ee ngee noo.

⁴⁶Yepê, Yi kpadakpada têdê wanî dy:ââ té, yi adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yoo mb:aa knî y:oo ghê kamí wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

26

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a châpwo ngópu
Mak 14:1-2; Luukî 22:1-2; Njon 11:45-53

¹Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê pi knî ye a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yepê,

²Nmyi lama ka too, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u naa m:ii wanmî kê. Yepê, Yi ngwo kada pini knî y:oo Lóma lede yoo yi kêê k:oo wa kaa nê, kîdosi nêdê u nkwo wamî t:ee nê.

³Yi ngwo kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo mîné wó. Yi pini u pi Kayapas.

⁴Yi kada pini knî y:oo Yesu u pwele yi ngwo a châpwo ngópu.

⁵Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kêdê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mak 14:3-9; Njon 12:1-8

⁶Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapî. Yi pini p:uu

too pee mbii leprîsi mwiyeé doo ya.

⁷Yi kmaapî têdê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a núwo, tuu mb:aamb:aa, Yesu mbêmé d:ud:umbiy:e a pii ngê. Yi tpile u pywuu ndîi.

⁸Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu yi m:uu ngópu, yi pyópu ka nod:e dniye, noko yepê, Lukwe díy:o dê dyênê.

⁹Noko yepê, Kí pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî ndîi pudu kmênê, yi ndapî ndîi pinté knî ye pudu y:oo.

¹⁰Kópuni tumu dnye nyepênypê, Yesu ngê a w:ee ngê, yepê, Lukwe díy:o dmye mywenemywene kalê ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu.

¹¹Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:émî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adí kwo, Nmí ngee té, yepê, u ngwo dmyiné ngêêpî dé. Yepê, Mu diní ghi ngê nmyi vy:o mēdaani kwo.

¹²Yepê, Tpileni tuu mb:aamb:aa pi ntóo p:uu ntee anyi d:ii, u ngwo any:uu kmênê, yepê, kî pyópu ngê yinté kópu a pwopwo u l:êê díy:o myeyi d:uu.

¹³Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmé kwéli adnyin:aa nyê, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimí ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adín:aa ya.

Njudas ngê kadapini knî ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mak 14:10-11; Luukî 22:3-6

¹⁴ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo,

¹⁵ yepê, Yesu u kwódo ngê anî ghê knomomê, ye lukwe a ka ngmanmyinê kê ngmê? Wod:oo ndapí pyoloy:a u kwo y:ee ngópu.

¹⁶ Yi ngwo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mak 14:12-16; Luukî 22:7-13

¹⁷ Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo myednyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo?

¹⁸ Yesu ngê pi miyó pi ngmê ka dy:ââ doo, Njedusalem. Yepê, Ala kópu u kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Nyi mââwe ngê nga atédê dy:ââ nyo. Kwipi, U dye ghi machedê, u p:uu ndiye pyu knî yi k:ii naa u nté ngomo k:oo nmîmo pîpî.

¹⁹ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yinté mî d:uu ngópu, yi

náali u nté yi ngomo k:oo mî l:âmo ngópu.

Yesu u k:ii kuwókuwó kmaapî u ngwo dóo ngópu

Mak 14:17-26; Luukî 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

²⁰ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii, yi kmaapî tédê yaa dniye.

²¹ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

²² P:uu ndiye pyu knî yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póo, kópu, Nê kuu, apii?

²³ Yesu ngê yepê, K:omo tpile d:ââ mu ngmidi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

²⁴ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa ngîmî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

²⁵ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Njudas, yi pini ngê kwo, Nê kuu, apii? Yesu ngê kwo, Nýóó kîchi vyi.

26 Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê.

27 U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yepê, Nmyo yintómu nda yó. *

28 Yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi dono chedêchedê u l:êê díy:o, wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kâádî.

29 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndî ngê amî pyódu, pi yintómu anîn:aa y:enê, M:aa kóó k:oo kmaapî ndî u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda.

30 U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mí kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mak 14:27-31; Luukî 22:31-34; Njon 13:36-38

31 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo awêde mgîdí vy:o a mgîmîmgîmî nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi.

32 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê.

33 Pita ngê kwo, K:omo tpile kî tpóknî y:oo wunê kuwokuwo ngi, ngmênê nê mu ngmida daanê kuwo ngi.

34 Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgîdí vy:o kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê.

35 Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o wamye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mak 14:32-42; Luukî 22:39-46

36 U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, ghi ngmê lee dniye, u pi Nketsemane. Yesu ngê yepê, Al:ii dmyinê ya, mwi nîmo ngêpê.

37 Yesu ngê pi pyile kyedekyede mu mwada y:i núw:o too, Pita Sepédi tp:oo dê. Yesu u gha dono ngê pyodo, u ghê myedê kee wo.

38 Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê díy:o myedmyinê ngêpê. *

* 26:27: Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

* 26:38: Njon 12:27

39 Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê kwódokwódombiy:e mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, Tpile yilí yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u díy:o a kada nye tóó. *

40 U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Pita ka kwo, Lukwe díy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanmyi ya? Kwo, Lukwe díy:o a l:êê díy:o dp:ee ngêpê té.

41 Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo, dpodom-biy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kêdangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa nmye tpapê tumo, ngmênê nmyi tókótókó tédê wanmyi dêê dmi. *

42 Myombó Yesu ngêpê tédê mê loo, u mî ka kwo, M:aa. Kwo, Kí:d a w:ee. Kwo, Dono mbwaa daanî nda knomomê, ye yoo angênté waní ngee. Kwo, Yi dono mbwaa u wépi daanî puwâ, ñyóó ñuw:o u pono n:aa vyápê.

43 U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyílê ngê dyaa ye chedê ngê.

44 Pyolombó Yesu mod-oon:aa ngêpê. Mwiyémwiyé

ntee doo ngêpê, yinté mod-oon:aa ngêpê. *

45 U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a ngîmîngîmî nê.

46 Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiyé knî.

*Yesu u ngwo mgîmî ngópu
Mak 14:43-50; Luukí
22:47-53; Njon 18:1-11*

47 Yesu ngê danêmbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yiné dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa ñuw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyiné mgîmî yó.

48 Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyílo. Yepê, Dpî ngîmî yó.

49 Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mw:ââkó Máâwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, ñ:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo.

50 Yesu ngê kwo, Kópuni u pyiné cha ngmêê, d:uu ngi. Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu.

* 26:39: Hipîlu 5:7-8

* 26:41: Hipîlu 4:15

* 26:44: 2 Kódin 12:8

51 Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

52 Wod:oo Yesu ngê kwo, Naa u dópo mênê mê kédi. Kwo, N:ii ngê taa ngê l:êê dpî dóó, yi l:êê tédê dpî pw:onu.

53 Kwo, Lama daa tóó M:aa ka wodí vyi, ye enjel yilí tp:oo témi tap a ka pèdê dy:ââ, paan:aa ngeê nmo.

54 Kwo, Yi enjel yoo wodí dmy:ee té, ye ala yéli y:oo angénté paa mgîmî nê, kópuni puku yedê a tóó angénté myepaa ntiye ngmê.

55 Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o kaa taa kèlê a ka dmyinê lee dmi. Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i dpîp:e mgîmî noo.

56 Yepê, Ngmênê alanté dmye mgîmî nê, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, doo u ntââ daapîdmye kn:aadi ngmê.

Yi ngwo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalé ngópu

Mak 14:53-65; Luukí

22:54-55,63-71; Njon 18:13-14,19-24

57 N:ii knî y:oo Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi Kayapas u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, mwiyeé nipi a wó.

58 Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, lede knî yi vy:o mî yaa wo, apê, Yesu ngê kópuni a d:uud:uu ngmê, a ngópu paa d:uu y:e.

59 Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kîgha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilí knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilí t:ee ngópu,

60 ngmênê pi miyó dè y:oo yi kópu ngmîdi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyíko ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi miyó dè y:oo kópu mu ngmîdi ngmê vyi ngópu,

61 kada pini knî ye yepê, Kí pini ngê ala kópu nmo a vyu, nmopê, Nê u ntââ, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó.

*

62 Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdî wo, Yesu ka póó wo, kwo,

Kópuni m:uu dê vyi ngmê, daanyinê vy:a?

⁶³ Ngmênê Yesu tumu doo ya. Myombó Yesu ka kwo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo ngê a y:enê ngi. Kwo, Nmo kidimê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Tp:oo n:ii nmo t:âât:ââ, kwo, mumdoo nyi vyílo? *

⁶⁴ Yesu ngê kwo, Nýóó kîchi vyi. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîi ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkali too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé knî. *

⁶⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpîdî a chópu, yi mââwe knî ye yepê, Kí pini u châpwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóochóó kêdê ndyíko. Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kâádî.

⁶⁶ Yepê, Nmyi nuw:o dmi angêntê a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadî ya. *

⁶⁷ U kuwó dini ghi ngê kêpa dnye tpyîpwi, kílî myednye kpakakpaka, *

⁶⁸ dnye nkwitinkwiti, kpîdî pee ngê ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, ye

pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. Kwo, Lukwe díy:o nangê Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mak 14:66-72; Luukî 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

⁶⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kîgha, yi ngwo Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo ya. Dpodo módó ngmê u kwo a loo, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nkálili pi p:uu nye ya yédi.

⁷⁰ Ngmênê Pita ngê yoo yi ngîma u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu d:oo w:ee ngê.

⁷¹ Wod:oo Pita pyuwúwópyuwúwó têdê u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dpodo módó m:uu ngê y:i mye módu, pi knî ye yepê, Kí pini Yesu Nasalet pi p:uu kídoo ya.

⁷² Myombó Pita ngê mêdê wópu ngê, ye kpaa wo, yepê, Ye pini daa a lama pini.

⁷³ Daa ndîi dye ghi yimî loo, yi yéli Pita ka knî m:uu loo, kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Nye kînga dpí mya. Kwo, Dpí wee mu ngmidi, Nkálili Wee.

⁷⁴ Wod:oo Pita ye mê kpaa wo, yepê, Ye pini daa a lama pini. Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm ngmê ka wo,

⁷⁵ wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu

* 26:63: Mát 27:12; Is 53:7 * 26:64: Mát 24:30; Dan 7:13 * 26:66: Lev 24:16;

Njon 19:7 * 26:67: Is 53:5

nê. Wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

27

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mak 15:1; Luukí 23:1-2; Njon 18:28-32

¹ Mw:aa mgídí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:i.i. Yi danêmbum tédê Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu.

² U kuwó dini ghi ngê Yesu kóo dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mâawe ndíi Paléti ka núw:o ngópu.

Njudas ngê chóochóo u ngwo a nâkâ ngê

Dpodo 1:18-19

³ Pini n:i.i Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, dini ghi n:i.i ngê u lama yaa wo, apê, Yesu kédê ndyíko ngmê, daa kêmakêma mye vye ngmê, u nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, apê, Dono kópu ngma atédí d:uu. Wod:oo Yesu kwódo ngê wowo u l:êê dîy:o ye ndapîni u kwo y:ee ngópu, yi ndapî pyolo y:a kada pini knî ye mêmî y:ângo.

⁴ Yepê, Dono ndíi ngmédí d:uu. Yepê, Pini n:i.i u dono daa tóo mo daa tóo, u kwódo ngê kídí ghê, daa kêmakêma nmye vye ngmê. Njudas ka kwo, Nmo mêkidimên:aa mbumu. Kwo, Ye kópu ñyóó nyi l:âmo ngi.

⁵ Wod:oo Njudas Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yi ndapî dyuu y:i mî dy:ee too, wod:oo kuwa pwii wo, chóochóo mîné nâkâ ngê, yed:oo pwene.

⁶ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yi ndapî mêdê ngî tumo, noko yepê, Ala ndapî Chóó Lémi u ngomo k:oo daadî ya, mu kópu u dîy:o wu pini ngê pi vye u l:êê dîy:o kmênê ngê.

⁷ Yi ndapî p:uu noko dnye danêmbum, yed:oo têtê ghi u ngwo ngmê pwila ngópu, noko yepê, Pi my:oo n:i.i Njedusalem adín:aa pwopwo, y:i paan:aa kmênêkmênê koo. Yi têtê ghi d:ââ l:âmol:âmo pyu ka pwila ngópu.

⁸ Pi knî y:oo yi têtê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têtê ghi. Awêde u pi yinté mwo tóo.

⁹ Chóó Lémi u komo kapí pyu Njedímaiya ngê kópuni wunê a d:êê ngê, yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

Ndapîni u pi Yisîléli tpémi y:oo yi pini u l:êê dîy:o vyi ngópu,

yi ndapî pyolo y:a a ngí ngópu,

¹⁰ d:ââ l:âmol:âmo pyu ka u têtê ghi u ngwo pwila ngópu.

Nmî Lémi ngê yinté a ka a vyu.

Paléti ngê Yesu u ngwo doo póópóó

Mak 15:2-5; Luukí 23:3-5; Njon 18:33-38

¹¹ Dini ghi n:i.i ngê Yesu Lóma lede yoo yi kada pini Paléti ka núw:o ngópu, yi

ngwo u pwopwo u nt:u kópu u kwo mye vyi ngópu. Wod:oo Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi.

¹² Kada pini yoo, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê kópu daangmê vuu.

¹³ Paléti ngê kwo, Kêêmî m:uu yilí ngee kapí ngmê. Kwo, Yi kópu yilí nye nyêmî té. Kwo, Lukwe díy:o tumu nye kwo.

¹⁴ Ngmênê Yesu tumu doo kwo, kópu daa vuu, wod:oo Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe díy:o kópu daa tpapê?

Paléti ngê Yesu u vyee tédê u ngwo dy:ââ ngê

Mak 15:6-15; Luukí 23:13-25; Njon 18:39-19:16

¹⁵ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi kní y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii.

¹⁶ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Pi yintómu yi lama yi pini u pi doo ya.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê yoo kwodonkwodo a wó, Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini u yi nmye ngma a kwo, ní pw:ii? Yepê, Mbadapas ay:aa pw:ii ó Yesu ay:aa pw:ii, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu,

apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, wu vyílo.

¹⁸ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u díy:o u lama doo ya, Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Yesu ka n:ee dê kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê díy:o dê kaa ngmê.

¹⁹ Yi ngwo Paléti kóté tédê doo ya, u kpâm ngê pi u kwo ngmê dy:ââ ngê, Paléti ka kwo, A Lémi. Kwo, Ngmâm ngê nga até da dy:ââ nê, a ka dê, Nyi ngê ye pini ngê kópu kîngmê d:uu. A ka dê, Pi mb:aa yila. A ka dê, Mgídí vy:o a wóó k:oo kídí m:uu, u ngwo dí nkîngê mb:anê.

²⁰ Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yi tpókní y:oo yoo yi mbodo dmi vuuwo ngópu, yepê, Paléti ngê Mbadapas dpo pw:ii ngê, Yesu dpî vya ngê.

²¹ Wod:oo Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini nmyi l:êê díy:o ngmaní pw:ii? Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi.

²² Yepê, Yesu ngê ló kópu ngmaní md:o, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi.

²³ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilí yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi.

²⁴ Wod:oo Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Doo u ntââ yi nuw:o dmi daaní ngmêê. Apê, Ye daaní ng:aa mbê knomomê,

ye wa gheteghete mbê dmi. Apê, Ala pini u vyeê têdê módó n:aa dyede, ngmênê yi dono a p:uu kîngî kaalí. Wod:oo u dpodo pyu ngmê ka kwo, Mbwa d:ââ a ka ngma a ñuw:e. U kwo yedê ñuwo, Paléti ngê kóó dē pi yintómu yi ngópu ghêê doo, yepê, Ala pini u vyeê têdê módó nmye dyede ngmê. Yepê, Yi dono nmyi p:uu choo ya. Yepê, Nê kuu, a pi daa t:a, a kêê dē dî ghêê dē.

²⁵ Pi yintómu kní y:oo kwo, Pi dono yila, pw:oo we. Kwo, Chóó Lémi ngê u ntââ daawa a vy:u. Kwo, Mu dini ghi ngê u ntââ wa vy:ee a knomomê, ye nmî p:uu dpo vy:ee ngê, nmî tp:ee dmââdîma yi p:uu myedo vy:ee ngê.

²⁶ Wod:oo Paléti ngê Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede kní ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Ñuw:o yó, kîdosi ñedê nyi t:ee yó.

Lóma lede kní y:oo Yesu u ngwo dnye nkwtinkwiti

Mak 15:16-20; Njon 19:2-3

²⁷ Lóma lede kní y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo ñuw:o ngópu, ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo.

²⁸ Yesu u mbwo kpîdîni doo ya, a ngee ngópu, kpîdî pee king kní y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpîdî u mbwo ngmê t:ee ngópu.

²⁹ Noko yepê, King kní yi mbêmê kîdon ntee a kwo

nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Noko yepê, King kní y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, kî pini ka yinté tpile my:oo y:ee koo, wod:oo yimbwi ngma a ngî ngópu, u kwo y:ee ngópu, kwo, Chi tpyé, nmî kada pini ngê chi ya. U kuwó dini ghi ngê dnye yumuyumu, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmîkó nmî Mâawe ndîi, Nju tpémi yi king.

³⁰ P:uu dnye tpyîpwi, yimbwi n:ii doo tpyé, u kuwó dini ghi ngê kwulo mêtê ngee ngópu, mbêmê dnye kpêêpî.

³¹ U nkwtinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpîdî mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêtê ngee ngópu, chóó u kpîdî u mbwo mē t:ee ngópu, wod:oo ñuw:o ngópu, apê, Kîdosi ñedê nm:uu t:oo.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mak 15:21-32; Luukî 23:26-43; Njon 19:17-27

³² Dini ghi n:ii ngê Lóma lede kní y:oo Yesu u vyeê têdê dnye ñeñe, maa p:uu Sadéni pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon. Lede kní y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kî pini u kîdosi dnyinê ngi.

³³ Kwéli lee dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota.

³⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa

we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê dini ghi n:ii ngê d:uu ngê, wêpi ye puwâ.

³⁵ Yesu u mbwo kpîdí a ngee tumo, kîdosi ñedê u ngwo t:ee ngópu. Wod:oo u kpîdí yêê tumo, yi kpîdí knî yi l:êê dîy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî.

³⁶ U kuwó dini ghi ngê mbwódo yaa dnye, dnye y:enê, apê, Pi ngê wa a ngee.

³⁷ U pwopwo u nt:u kópu kîdosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Yesu, Nju tpémi yi king.

³⁸ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vyeé dé, yi tpilé myedpîmo a t:âmot:âmo dé.

³⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti,

⁴⁰ kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. Kópu, Mumdoó nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye ñyóó kîdosi ñedê a ghidi, ñyóóchóó mē ngee ngi.

⁴¹ Kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwitinkwiti.

⁴² Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê

doo u ntââ chóochóó daawa ngee. Noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kîdosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kêlimî té.

⁴³ Noko yipu, U nuw:o Chóó Lémi p:uu a kwo, apu, Nê tp:oo. Noko yipu, U nuu ghi Chóó Lémi nódo wo tóó, ye pêdê ngee.

⁴⁴ Kpaa pyu n:ii dê Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê t:ee dumo, Yesu yinté myedpîmo nkwitinkwiti.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mak 15:33-41; Luukî 23:44-49; Njon 19:28-30

⁴⁵ Kââdí mââ kêlê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo.

⁴⁶ Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe dîy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe dîy:o nga d:oo ch:anê wo? *

⁴⁷ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ.

⁴⁸ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê.

⁴⁹ Ngmênê pi woni knî y:oo kwo, Ngî t:ââ kmêle. Kwo, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa nî. Kwo, Ilacha ngê

kî pini kîdosi ñedê yinê wunê ngêêpî?

⁵⁰ Myombó Yesu dpodom-biy:e mêyi ka wo, yed:oo pwene.

⁵¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndîi n:ii doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kîdosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídí chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwoodo a yaa wo, knâpwo dî. Yi ngwo yi dyámê pee mye ghêdê mbê wo, t:aanî chaa dniye, *

⁵² pi ntóó kpomo n:ii knî yi mênê a kmênê tumo, mye kweñe dniye. Chóó Lémi u nuu u yoo, yélini wunê a pw:oo dniye, yi ngwo a pii dniye.

⁵³ Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, yi yéli yi kpí k:oo a pwii dniye, Njedusalem lee dniye, pi yilí knî y:oo mî m:uu tumo.

⁵⁴ Lede n:ii knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi u k:ii kîdosi u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu dnye y:enê. Dini ghi n:ii ngê dyámê pee ghêdê mbê wo, yi kópu yilí yi ngópu mye pyaa dniye, nkîngê mbê dniye, noko yepê, Kî ndêndê ngê Yâpwo ndîi tp:oo.

⁵⁵ Pyââ y:i yilí doo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vyuwo. Yi pyópu knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpî. *

⁵⁶ Yi vy:o pyââ pyile doo kwo, Méli Makídala pyââ ngmê, Méli myomo, Njems mbwémi Njósép yi pye, Sepédi u kpâm pyolo, Njems mbwémi Njon yi pye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mak 15:42-47; Luukí 23:50-56; Njon 19:38-42

⁵⁷ Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. Yi pini ndáápi ngmê, myenté Yesu p:uu ndiye pyu ngmê.

⁵⁸ Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mîné ch:ee ngê, wod:oo Paléti ngê u lede knî ye yepê, Wu pini ntóó ala pini ka nyi y:ee yó.

⁵⁹ Wod:oo Njósép adí lê, kpídí mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kîdosi ñedê a ngópu, yi kpídí ngê a kmongo ngê.

⁶⁰ Ntóó ñuwo, chóó u kpomo u mênê mî yó, chêêpî ndîi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê, wod:oo p:o loo. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé a ché ngópu, yi Njósép mupwoknî yi ntóó kmênêkmênê u l:êê dîy:o.

⁶¹ Méli Makídala pyââ, u pénta Méli k:ii, kpomo chedê dpîmo ya, Njósép ngê Yesu ntóó yi ngópu kmênê ngê.

Kada pini knî y:oo lede knî ngmê kpomo chedê u ngwo mîné kuwo tumo

⁶² Womumo mw:aandiye, Sátidê ngê, kpêê yiyé pyu yoo

* 27:51: Ex 26:31-33; Hipîlu 6:19; 10:19-20

* 27:55: Luukí 8:2-3

yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ii, Paléti ka lee dniye,

⁶³ kwo, Nmî lémi, k:omodanê pyu n:ii ma nmyi vya ngmê, u kópu dyuu ngma até dp:o nuw:o kwolo. Kwo, Pi knî ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Wa vya nê, wo pyile amî lê, u ngwo amênê pyidu. *

⁶⁴ Kwo, P:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó wa t:âmo knomomê, pi knî ye wa vyi ngmê, yewo, Kîmêdê pyidu, ye yi k:omodanê kópu mbêmê u pi ndîi ngê wa pyódu. Kwo, U ntââ lede knî ngmanyi dy:ââ, ntóó kwéli kmênê ngmê, awêde mââ y:i dny:oon:aa t:ââ, yed:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó daawa t:âmo ngmê.

⁶⁵ Paléti ngê yepê, U ntââ. Yepê, Lede knî ngmê núw:o yó, yi kópu mb:aamb:aa ngê dp:uu l:âmo yó.

⁶⁶ Wod:oo Paléti ngê lede knî yi p:uu ngmê t:ângo, kpomo chedê nipi lee dniye. Chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, yi chââ u l:ii p:uu t:ee ngópu, noko yepê, Pi ngmê ngê wa kpêmî knomomê, u ngwo anmo w:ee. Yed:oo yi lede yoo a kuwo tumo, yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vwuwo, kî kpomo u mênê pi kîngmê kee.

28

Yesu u ngwo a pii wo
Mak 16:1-10; Luukî 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sandé mw:aa mgîdî vy:o, Méli Makîdala pyââ, u penta Méli k:ii, kpomo chedê lee knopwo, Yesu kwéli kmênê ngópu.

² Yi taa knopwo, têpê dpodombiy:e doo ghêdê, nmî Lémi u enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, tpiyé wupu kwólu, mbêmê yaa wo.

³ U pââ doo a wuu mbele, límî u wuu ntoo, mye yintoo. U kpîdí dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî. *

⁴ Lede n:ii knî y:oo kpomo dnye y:enê, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, mbwee ntóó k:ii pyaa dniye.

⁵ Enjel ngê yi pyópu dê ye yepê, Namê nkîngê. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka dpo vwuwo mo, pini n:ii kîdosi nedê t:ee ngópu.

⁶ Yepê, Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé cho, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu nyoo.

⁷ Yi ghi yi m:uu ngópu, enjel ngê yepê, Lîmîlîmî ngê lee cho, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo núw:o nyoo, yipi, Yesu kêda pyidu, nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Y:i anmy:uu m:uu ngmê. Enjel ngê yepê, Yi kópu dpo yidîn:aa vyi. *

⁸ Wod:oo yi pyópu dê y:oo lîmîlîmî ngê kpomo a kuwo ngópu. Dpîmo nkîngê, ngmênê w:aa myedê pyw:ee ngópu. Mbêpê a pwaa ngópu, apê, P:uu ndiye pyu knî ye mdoo nyi núw:o.

* 27:63: Mát 12:40; 16:21; Njon 2:19-21

* 28:3: Mát 17:2   * 28:7: Mát 26:32

9 Maa p:uu Yesu a pyódu ngópu, yepê, Mw:ââkó dp:o. U kwo lee knopwo, yu km:ee dyimê knopwo, yu dê dpîmo tpyé dé.

10 Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, A mbwó knî ye mdoo núw:o nyoo, yipi, Nkálili Wee u kwo dmyinê lêpî, yipi, Nê y:i anmy:uu m:uu ngmê. *

Lede knî y:oo kada pini knî ye mdoo u ngwo núw:o ngópu

11 Dini ghi n:ii ngê yi pyópu dê maadí dpîmon:aa kwo, lede knî ngmê Njedusalem lee dniye, kópuni yi ngópu pyaa dniye, yi kópu yilî yi yuu dmi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye mîné y:ee tumo.

12 Kada pini yoo yintómu nipi a wó, yi nuw:o dmi ngmîdi ngê pyódu ngópu, lede knî ye ndapî yilî y:ee ngópu,

13 yepê, Kópuni dê pyódu, pi ka nangê vyi. Yepê, Pi knî ye ala kópu dmyinê tpaépê, yipi, Dini ghi n:ii ngê nmî dpî té, p:uu ndiye pyu knî y:oo daa nmî lama ntóó kédê t:âmo ngmê.

14 Yepê, Paléti ngê yi kópu a nyêmî knomomê, nmyi kpadakpada u pi a tpaépê knomomê, ye u nuw:o nmo l:âmol:âmo, kópu nmye daangmêwa d:uu.

15 Wod:oo yi lede knî y:oo yi ndapî yi kélé a ngee ngópu, kópuni ye vyi ngópu, yi kópu pi knî ye ntênê dnyen:aa tpaépê. Nju tpémi y:oo yi k:omodané

kópu awêde mu nyepênyepê ngmê.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

16 Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê Nkálili Wee u kwo lee dniye. Yesu ngê mbwini n:ii u pi ye vyu, yi mbwini mbêmê lee dniye.

17 Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, ngmênê knî ngmê yi nuw:o miyó ngê dnye ya, yiné ye daa vyîlo.

18 Yesu yi nkîgh:ê a loo, nipi dnye danêmbum, yepê, M:aa ngê mbóó p:uu kópu yilî yintómu yi kada pini ngê dê pyódu nê, dyámê mbêmê kópu yilî yintómu yi kada pini ngê myaa pyódu nê. *

19 Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê ghi yintómu dpî lee dmyeno, pi yilî a p:uu ndiye pyu ngê dp:uu pyódu tóó. Yepê, Dmyinên:aa mbápitísîm kîgha dé. Yepê, M:aa u Ghê Dmi, myenté M:aa u k:ii, nmî kêê k:oo dmyinên:aa kapî dé. *

20 Yepê, Dêépî kópu n:ii nmye nî vyi too, yi nuwo dp:uu kalê tóó, mb:aamb:aa ngê dny:oo chââchââ dé. Yepê, Nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dye ghi yintómu nmyi p:uu anî ya, u dí, kuwókuwó wéni amí d:ii.

* 28:10: Hipîlu 2:11 * 28:18: Epeso 1:20-22 * 28:19: Dpodo 1:8 * 28:20: Njon 14:23; 15:17; Hipîlu 13:8

Wu u dî. *

MAK

Yesu Kédisu dyámê mbêmê dini ghi ngê doo paa, p:uu ndiye pyu yoo doo ndiye kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê pwene, mêda pii wo, u mî ka mê kee wo, u kuwó dini ghi ngê Pita pi knî ye Yesu p:uu dpîmon:aa danêmbum, Mak ngê Pita dpîmo yâmuyâmu. Pita ngê kópuni dpîmo tpapê dé, Mak ngê Kîdiki dnye ngê ye mêdpîmo tpiye dé. M:ââ pyolo y:a mê limi mî loo, yed:oo Pita pwene, Mak ngê yi danêmbum Kîdiki dnye ngê u ngwo d:êê ngê. Ala yi danêmbum.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo ayó

Mátiyu 3:1-12; Luukí 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Ala Yesu Kédisu u kópu mb:aa, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo.

² Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vyu, u komo kapî pyu Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ey:ee pyu ngada wanî kââ,

m̄aa yinê amînê yé.

Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê,*

³ W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó,
maa mb:aa yidó yé yó.

*

⁴ M:ââ yilí mî loo, Njon ngê Yisaya u kópu u ngwo

ntiye ngê. Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlí daangê chópu, Njon ngê Chóó Lémi u kópu pi knî ye doo tpapê, yi nuw:o dmi doo ngmêêpî dé, Yesu u maa u ngwo doo a yiyé. Njon w:amî mbêmê dpîmo ya, yélini u kwo dpîmo lêpî, ye dpîmo danêmbum. Yipu, Nmyo ndêndê ngê Nju tpémi, ngmênê Chóó Lémi u chââchââ nmyi lama daa tóó, kn:aa dyámê tpémi ntee dé, nmyo yinté dé. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, mbwaa ngê n:aa mbápitísím kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilí u kuwó wa kée té, mêdaawa a ngí té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi.

⁵ Njuda tpémi Njon ka yilí loo, Njedusalem tpémi yilí mye loo, dnyen:aa ng:aang:aa. Yi dono yilí yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a yémî, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísím ye dpîmo yém, yi dono yilí u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpídí gh:aagh:aa ntee dpîmo t:emî, Njon ngê yinté kpídí myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpídí. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyílo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u dîy:o nté y:i dêpwo ya.

*

⁷ Pi knî ye yepê, Pini n:ii a

* 1:2: Mal 3:1; Luukí 7:27

* 1:3: Is 40:3

* 1:6: 2 Kings 1:8

kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê têdê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee.

⁸ Yepê, Mbwaa ngê munî mbâpitisîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbâpitisîm kalê nmyo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbâpitisîm kwólu

Mátíyu 3:13-17; Luukî 3:21-22

⁹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili doo ya, p:aa u pi Nasalet. Yi p:aani a kuwo ngê, Nkálili Wee myedê kuwo ngê, Njódan mbwááni a úwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbâpitisîm kalê nédi, yed:oo Njon ngê mbwaa lêê u mênê Yesu kmênê ngê.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu mbwaa lêê u mênê a pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo.

¹¹ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódó

Mátíyu 4:1-11; Luukî 4:1-13

¹² Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê dy:ââ ngê.

¹³ Yi doon:aa ya, wo podo y:a, Setan ngê y:i doon:aa tókótókó. Chii tpile tp:oo y:i myednyen:aa kwo, enjel yoo a lee dniye, Yesu mê ngee ngópu.

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátíyu 4:12-17; Luukî 4:14-15

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Njon ngê King Helodi ka u dono kópu yilí dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo, Yesu Nkálili u ngwo loo, pi knî ye dpîmon:aa danêmbum, Chóó Lémi u kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa danêmbum.

¹⁵ Yipu, Dye ghi mbwee machedê. Yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chap. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, yipu, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u kópu mb:aa ka kêlîmî mbê dmyeno.

Yesu ngê u mwiyémwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mátíyu 4:18-22; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vuywó mo.

¹⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódo. Yepê, Te u vuywó ntee dpî lama a tóó, pi vuywó yinté dpî lama n:aa kîgha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo úwo:o.

¹⁸ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu.

¹⁹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon,

Sepédi tp:oo dê. Yi mî k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. Wod:oo yi mî Sepédi, u dpodo pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo a kuwo tumo, wod:oo Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Luukî 4:31-37

²¹ P:aa ndîi ngmê u pi Kîpêenyê, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê p:aani ngmê. Yi pini páádi knî Yesu u k:ii Kîpêenyê lee dniye, y:i dnyen:aa ya. U kuwó dini ghi ngê, lîme wo ngê, ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ye doon:aa dêêpî.

²² Kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpapê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpapê dé, chóo u pi mbêmê dpîmo tpapê dé. Noko yipu, Ú kópu yilí yintómu ndê kópu dé. *

²³ Pi ngmaté yi ta, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Ngêpê ngomo k:oo adî kee, yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e adî mbwólu, kwo, Yesu Nasalet pi.

²⁴ Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóo, Chóo Lémi ngê a ngmidi nyoo, nyi u nuu u pi.

²⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi.

²⁶ Yi kmêna ngê yi pini ka nyuno pwopwo adí y:oo, dpodombiy:e adí kââ, wod:oo yi kmêna ngê yi pini a kuwo ngê.

²⁷ Pi yintómu ngwéti dniye, noko dnye póo, noko yepê, Kí lónté kópu? Ndiye tédê kamí. Noko yepê, Yesu kmêna yoo yi pwo a tóo, u dnye a nyêmi ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngê yi kópu u mdoo yedé núw:o ngópu, Nkálili wee lîmîlîmî ngê a ngêédí.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mátíyu 8:14-17; Luukî 4:38-41

²⁹ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu p:uu ndiye pyu páádi knî yi k:ii Saimon mbwémi Andru yi p:aa pee lee dniye.

³⁰ Saimon u mbywé pyââ ngmítédmi mbêmê doo dpî, mbii ndîi u ngwo ngmêdoo ya. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ka yi pyópu yuu adê y:ee ngmê.

³¹ Yesu loo, yi pyópu kwulo kele, a pyidu ngê, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu ngê nté ye mê y:ángo.

³² Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi lîme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê mbii pyu yintómu Yesu ka núw:o tumo, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:o tumo.

* 1:22: Mát 7:28-29

33 Yi ngomo t:âmo ghi a nt:ee wo, pi dêpwo a ya.

34 Yesu ngê pwo pwo kopwe yilî pyi ngê, mbii dyêêdî daa ngmidi yedoo ya. N:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yilî Yesu ngê ngm:ii kalê too. Yesu ngê kmêna knî ye danêmbum kwódu ngê, mu kópu u dîy:o yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, kî yi pini. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Pi yintómu yi lama yi kópu yaa we.

Yesu ngê Kîpêênnyêm u ngwo a kuwo ngê

Luukî 4:42-44

35 Mw:aamw:aa ghêlî daa wa wo, Yesu ngê p:aa u ngwo a kuwo ngê, pi kwéli dêpwo a paa, y:i doon:aa ngêpê, u mí ka.

36 Saimon mbwémi mbwémi ma adî lee dmi, Yesu dnyen:aa nmy:uu.

37 Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Pi yilî knî y:oo ka nmy:uu ngi.

38 Ngmênê Yesu ngê yepê, Kn:aa p:aani lee kmêle, yepê, kópu mb:aa y:i ye ngmênîmo tpa pê. Yepê, Yi kópu u dîy:o até d:a lê.

39 Wod:oo lee dniye, Nkálili wope wope yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko, Yesu y:i ye dîmon:aa dêêpî. N:ii knî y:e yi kmêna dnyimo kwo, Yesu ngê yi kmêna dpîmo ngm:ii kîgha dé.

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mátiyu 8:1-4; Luukî 5:12-16

40 Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntâa kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê.

41 Yi pini Yesu ka ch:anê wo, wod:oo Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dî chedê.

42 Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê, mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

43-44 Yesu ngê kwo, Kî pini. Kwo, Ala kópu ny:ee ngi. Kwo, Kópuni nga dî d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Ala ngwo Njedusalem chi lêpî, kpêê yiyé pyu ngê amí m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, rîmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dî d:uu, u ngwo pêê w:ee y:e.

45 Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:aani p:aani loo, p:êê mí chaa ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu p:aa ndîi n:ii dpîmo lêpî, pi yilî yintómu u kwo dnyimo lêpî, u nkîgh:ê dnyimon:aa wowo, pyiyépyiyé u kwo dnyimo dmyinê. Pi dêdpîmo a ya, Yesu ka doo u ntâa ngê u kwo dpîmo pyodopyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi ngmê ngê yintoo p:aani k:oo daam:uu n:ee. Pi kwéli dêdpîmo a paa, y:i dpîmo a ya, pi yilî

yintómu y:i u kwo dnyimo a lèpî, daa p:aa ngmidi dnyimo a ndiyendiye.

2

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mátíyu 9:1-8; Luukî 5:17-26

¹ Wo miyó pyile mî loo, Yesu p:uu Kîpêênnyem u ngwo mêtê diyé dniye. Pi knî yi lama yi yaa wo, apê, Yesu p:o a tóó.

² Pi yintómu u kwo a lee dniye, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Yesu ngê chóó u p:êê kópu dyuu ye doo tpapê dé.

³ Yesu ka mbii pyu ngma a núw:o ngópu, kpâlî dé ntóó dé. Ngmítédmi mbêmê a yé ngópu, pi páádi knî y:oo dnyinê ngópu.

⁴ Doo u ntâa yi pini Yesu ka daapê núw:o ngópu, mu kópu u díy:o pi knî y:oo maa nkoó ngópu. Yi pini páádi knî y:oo yi ngomo pywápê ngmê pw:ono adî núw:o ngmê, Yesu kwéli doo a ya, ngomo pw:ono puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu. Ngomo pw:ono têtê a wéli ngópu, puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini yedê ngê y:i ghîpî ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo ya.

⁵ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:i knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kélîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee. Kwo, Nono yilî yintómu dí chedê, Chóó Lémi ngê mêtáawa kpada ngi. *

⁶⁻⁷ Nju tpémi yi dêêpî pyu yoo y:i ngmêdoo kwo, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha vy:o a vyi ngópu, apê, Kî pini ngê lukwe díy:o yi kópu dê vyi? Apê, U yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kâádî. Apê, Chóó Lémi mu ngmidi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dí chedê. Apê, Doo u ntâa, pi ngmê ngê yinté kópu d:uudpî vyi. *

⁸ Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nnye nuu mbumu té?

⁹⁻¹¹ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntâa ngê yinê a pyódu noo, u ntâa dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dí chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dé kée té, mêtáawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kélîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nnye kélîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili.

¹² Wod:oo yi pini ghêêdí wo, u ngmítédmi a ngêêdí, pi yintómu yi ngópu mî pwii wo. Pi yintómu ngwéti dniye, Chóó Lémi chaa kalê ngópu, noko yepê, Kînté kópu pi doongmê módu. *

Yesu ngê Lipi u ngwo ngmidingê

Mátíyu 9:9-13; Luukî 5:27-32

* 2:5: Luukî 7:48

* 2:6-7: Is 43:25; 1 Njon 1:9

* 2:12: Mát 9:33

13 Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mê diyé dniye. Pi yilí yintómu u kwo a lee dniye, yi doon:aa ndiye kîgha dé.

14 Dini ghi n:ii ngê kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi, Alípayas tp:oo. Yi pini ndapí ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdí wo, Yesu u kuwó ghê wo.

15 U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yinté pini mê yilí Yesu p:uu dne ye ya. Nipi dne kmaapí, yi ngomo k:oo.

16 Dêêpî pyu yoo n:ii dé Pádisi yoo yi vy:o dne ye kwo, yi kní ngmê ta. Apê, Yesu kn:aadi te pyu yoo yi k:ii mu kmaapí té. Yi tpókni Yesu p:uu ndiye pyu kní ye póo dniye, yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini kn:aadi te pyu yoo tákisi ngêêpî pyu yoo yi k:ii a kmaapí té? *

17 Yesu ngê yi kópu yi ny-ongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpí ní. Yepê, Kpeede mbii pyu kní ye dpí lê. Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmêê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. *

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum Mátiyu 9:14-17; Luukí 5:33-

39

18 Wo ngmê kní yi k:oo Pádisi kní y:oo nté dnyimo kpîpîkpîpî. Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo dnyimo ngêêpê. Yi wéni kní ngmê ngê, Njon p:uu ndiye pyu kní y:oo yi kópu myednyimo d:uud:uu, nté myednyimo kpîpîkpîpî. Yi wéni ngmê ngê pi kní Yesu ka ngma a loo, u kwo póo dniye, kwo, Lukwe díy:o Pádisi kní y:oo nté dê kpîpî ngmê, kwo, Njon p:uu ndiye pyu kní y:oo nté mya kpîpî ngmê, kwo, ngmêê m:uu ndiye pyu kní ye nté chu kwódu ngê?

19 Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpí yéé kní, pi ngê nté pi ka d:uudpí kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntâa nté ye daaní kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpí pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpí pyódu, dye ghi kní ngmê ngê nté dpí kpîpî ngmê.

20 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mêdaaní kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê.

21 Yepê, Kópu kamí ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamí yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpídí mbwee dpó chópu, doo u ntâa kpídí pee kamí daawa pwila, kpídí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpídí pee kamí dêêkwédi ngê wa a pyódu,

* 2:16: Mát 11:19; Luukí 15:1-2 * 2:17: Luukí 19:10; 1 Tim 1:15

kpîdî mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpîdî pee kamî, kpîdî pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dê.*

²² Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê lîme wo p:uu kópuni vvyu

Mátiyu 12:1-8; Luukî 6:1-5

²³ Lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vvyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo,*

²⁴ Yesu ka kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî lîme wo ngê a dpodo té?

²⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê Apíyata kpêê yiyé pyu

yoo yi kada pini ngê doo a ya, Dépidi ngê Sóól u ngwo a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pí ngee too,*

²⁶ wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdî, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too.

²⁷⁻²⁸ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:ângo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê. Yepê, Pádisi yoo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi alanté, Lîme wo kada a tóó, yoo kuwó a kwo. Yepê, Yinté daa tóó. Yepê, Chóó Lémi ngê lîme wo yó, pi knî yi ghê vyîmî u l:êê dîy:o, daa lîme wo u l:êê dîy:o yoo l:âmo ngê.*

3

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mátiyu 12:9-14; Luukî 6:6-11

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo mé kee dniye. Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó.

* 2:21: 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16

* 2:23: Deut 23:25 * 2:25: 1 Sam 21:1-6

* 2:27-28: Deut 5:14

² Yi ngomo k:oo Pádisi yoo myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko.

³ Yesu ngê yi pini kóó ntóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Pi knî yi ngîma a nkîgh:ê anyinê ghé.

⁴ Wod:oo pi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? Ngmênê pi knî y:oo kópu u kwo daangmê vyi ngópu.

⁵ Yesu ye nod:e wo, kwódo ng:oo dmi l:âmo a ngêpa wo. U gha vy:o vyu, apê, Lukwe dîy:o kî pini kóó ntóó ye doo ch:anê wo? Apê, Lukwe dîy:o yi dêêpî kópu ngmidi p:uu a nuw:o té? Wod:oo yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngî. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

⁶ Yi ngwo Pádisi yoo pwii dniye, King Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii dnyen:aa danêmbum, yi danêmbum têdê Yesu u vye u dy:oo mîné châpwo ngópu.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî myedpîmo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25; Luukî 6:17-19

⁷⁻⁸ Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Nkálili Kpéni Lêê ndîu u nkîgh:ê lee dniye. Pi yilî yintómu knî y:oo Yesu myednye yâmuyâmu. Pi yilî tp:oo témi tap. Nkálili tpémi,

Njuda tpémi, Njedusalem tpémi, Yidumiya tpémi, Pédiya tpémi, Taiya tpémi, Saidon tpémi, daa wee ngmidi tpémi Yesu ka yedê loo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, yi kópu yilî yi pi dmi a ny:ee tumo.

⁹⁻¹⁰ Yesu ngê mbii pyu yilî dpîmo pyipyi, yed:oo mbii pyu knî y:oo pi dpodombiy:e dnye papî dé, Yesu ka u ngwo dnye lêpî, u yi y:e doo kwo, Yesu p:uu kêê nm:uu yé, yed:oo nmî mbii machedê ngê u ngwo a pyodopyodo. U l:êê dîy:o Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo vyu, yepê, Dinki a núw:o yó, yepê, yoo a pwo wa a wó.

¹¹ N:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, yu km:ee dyimê dnye, dpodombiy:e u kwo mbwóó dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi tp:oo.

¹² Yesu ngê kmêna knî ye yepê, Yi kópu daamunmyi vyi ngmê, nê n:uu. Yi kópu ye kwódu ngê.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmidi too

Mátiyu 10:1-4; Luukî 6:12-16

¹³ U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu paa loo, u yoo chóó mî myââ, yélini u yi dmi u ngwo doo kwo, yepê, A pwiyé dmyeno.

¹⁴ Yi yéli yi vy:o, pi y:a mê miyó ngmidi ngê, u dyépi yoo, u aposêl yoo. Yepê, Dî ngmidi nmyo, a p:uu dmyinê ya. Yepê, Díyo a dpodo têdê wanî

dy:ââ nmyo, pi knî ye a kópu dyuu anmyin:aa tpaépê.

¹⁵ Yepê, U ntââ ngê wanî pyódu nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé.

¹⁶ Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó ngmidi ngê, ala yi pi dmi. Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita.

¹⁷ Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. Yesu ngê Njems mbwémi Njon yi pi dê ntaa doo, apê, Komo pwaáti dê, yi chóó yi dnye ngê, Mbówanêênjîs.

¹⁸ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alípayas tp:oo. Tádiyas yono, Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:o dny:oo y:enê nmo.

¹⁹ Njudas Kédiyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 12:22-32; Luukí 11:14-23; 12:10

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu p:o mê lee dniye. Wunê ntee u ngwo dpîmo pyodopyodo, yinté u ngwo mîmî pyodo, pi yilî u kwo loo, yi kópu u l:êê díy:o u pi knî yi k:ii yi kmaapî u dye ghi dêpwo ya.

²¹ Dini ghi n:ii ngê u pye ghee knî y:oo yi kópu a ny:ee ngópu, wod:oo lee dniye, apê,

Nmî nya. Mu kópu u díy:o pi knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti. Yinté dnye tpaépê.

²² Dêêpî pyu n:ii yoo Njedusalem a ndê dniye, noko yepê, Kmêna yoo yi kada pini Setan ngê wu pini yinê a mbêpê kîgha. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too.

²³ Wod:oo Yesu ngê yi yéli a danê ngê, yepê, Setan ngê pi knî y:e kmêna daawa ngm:ii kalê té. Yepê, Daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too, ngmênê Chóó Lémi u Ghé Dmi u wêdêwêdê mbêmê n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁴ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê.

²⁵ Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê.

²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angênté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngí té. Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi,

yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii dé y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilî a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilî u kuwó wa kée té, ntââ y:e mêdaangmêwa a vy:u. Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu adî peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kée té. *

³⁰ Yesu ngê yi kópu ye vvyu, mu kópu u díy:o pi knî y:oo noko yepê, Yesu ngê kmêna ngma a kwo.

*Yesu u pye ghee knî y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu*

Mátiyu 12:46-50; Luukî 8:19-21

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî taa dniye. Doo u ntââ Yesu ka daapî nî dniye, mu kópu u díy:o pi yilî, ngomo a nt:ee wo. Wod:oo kuwa

dnya a kwo, kópu u kwo dy:ââ ngópu.

³² Yi yéli y:oo Yesu ka y:oo vyi ngópu, kwo, Mye ghee knî kuwa ka wee, kwo, ka poopoo ngi.

³³ Yesu ngê yepê, N:uu ngmê a pye? Yepê, N:uu dé ye a mbwó yoo?

³⁴ Yélini yi vy:o doo kwo, doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo.

³⁵ Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

4

*Witi nt:ene u mgongo
danêmbum*

Mátiyu 13:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Wo ngmê ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya, pi yilî yintómu y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa a wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, yi doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa.

² Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé.

* 3:27: 1 Njon 3:8; Tpyuu 20:2 * 3:28-29: Hipîlu 6:4-6

4 Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, ñmê knî y:oo mî ma tumo.

5 Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmê mî dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya.

6 Yepê, Yi witi w:uu dé límílimí ngê pii dniye, ngmênê dini ghi n:ii ngê kââdí ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye.

7 Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, yi mî pii dniye, tpyé ngê ma too, yi nt:u dmi daa kaa dniye.

8 Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, yi mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwodo w:uu pyoloy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwodo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwodo yonoy:a kele.

9 Yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u dîy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Luukî 8:9-10

10 Dini ghi n:ii ngê yoo ndîi yi p:o p:o mê loo, Yesu p:uu ndiye pyu yoo, u dyépi y:a mê miyó knî yi k:ii, yi mgongo danêmbum knî yi dîy:o u kwo póo dniye.

11-12 Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní

tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye anî mgongo, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê a d:êê ngê, yi yéli y:oo yi kópu paa ntiye y:e. Yi kópu ala,

U mumu ngê a mumu ngmê,

u nyêmi ngê a nyêmi ngmê, u wopwe ngê mêtédêê wopwe ngmê.

Wa a w:ee ngmê, ye Chóó Lémi ka wa diyé dmi,

yi dono yilí u kuwó wa kée té, mêtadaawa a ngí té. *

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Luukî 8:11-18

13 Yesu ngê yepê, Angênté? Yepê, Yi mgongo danêmbum dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ló mgongo ngmanmyiné w:ee ngmê?

14 Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, yepê, Chóó Lémi u kópu pi knî yi ngîma yinté a yiyé tumo. Yepê, Yi kópu pi woni knî yi mênê nt:u dpî kaalí, woni knî yi mênê nt:u d:uudpî kaalí.

15 Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ñmê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté wêdêwêdê dé, yi ngópu dpî kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpî kee, yi nt:u dmi d:uudpî kaalí, mu kópu u dîy:o Setan ngê yi kópu dpî t:âmo té.

* 4:11-12: Is 6:9-10; Njon 12:40; Dpodo 28:26-27; 1 Kódin 2:10

16-17 Yepê, Witi w:uu woni knî t:aaní mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:iî ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:iî ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:iî ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límî k:iî wa kpîpî nê. *

18 Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. *

19 Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalí.

20 Yepê, Witi woo woni knî têtê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, woni knî yi mênê pyoloy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê yonoy:a dé.

21 Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:iî ngê mgídí dpo ghay, n:iî ngê lam dpo vuywó, doo u ntáa tpile u pwo k:ame daawa kâa, mu kópu u díy:o

lukwe ngê mgídí wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kâa, yoo u ngwo dpî numo m:uu.

22 Yesu ngê yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedé pywálí dmi.

23 Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuwo.

24 Yesu ngê yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe,

25 mu kópu u díy:o n:iî ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo knî m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:iî ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tédêni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa a ngee, u nuwo wa a kuwo.

Nté woo u pyidepyide u danêmbum

(Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi nuw:o ghi dmi alanté doo ya. Noko yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmídi, yi pini nmî kada adí kwo, Chóó Lémi ngê l:êê tédê wa ngee nmo, nmî mbodo dmi mudu yi wa yâa, kn:aa dyámê tpémi yintómu nmî maknopwo adnyi ya. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóo ada a y:enê nmo.)

26 Yesu Nju tpémi ye doo mgongo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo yi y:enê kn:âa lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu alanté wa pyódu. Yepê, Dini ghi n:iî ngê pi ngê u nté woo a nt:ene ngê, u nté woo dpî ntówo, mo

* 4:16-17: Kílosa 2:7 * 4:18: Mát 19:23-24; 1 Tim 6:9-11

dpo kuwo, yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi.

²⁷ Yepê, Yi pini p:oo dpî lê, kn:aa dpodo p:uu mêmumê dpodo yédi, mgîdí vy:o a dpî yédi, dye ghi yintómu yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi. Yepê, Yi pini u lama daa ya yédi, nté woo lónté dpî pyidu.

²⁸ Yepê, Têpê ngê chóó dpî pyidepyide kwolo, pii mwiyé dpî chópu, u kuwó dini ghi ngê nté woo ndââ dpî chaa, u kuwó dini ghi ngê nt:u dpî kaalí, yed:oo dpî mdo.

²⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê u nté dpî mdo, yed:oo dpî ché.

Kwee u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:31-32,34; Luukî 13:18-19

³⁰ Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté anî mgongo?

³¹⁻³² Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwoodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u kópu dyuu pi kní ye doo tpapê, yinté mgongo yilí ye kwólu, u dí doo u ntââ pi kní y:oo yi mgongo daapêdê w:ee tumo.

³⁴ Dini ghi n:ii ngê pi yilí kní ye dpîmo danêmbum, dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu kní ye yi mgongo u kakêmê mēdpîmo cháméchámê.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Luukî 8:22-25

³⁵ Yi wéni ntumokwodo, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle.

³⁶ Wod:oo dinki k:oo wo dniye, yoo a kuwo ngópu. Dinki kní m:uu loo, Yesu mye ngm:êê ngópu.

³⁷ Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuywó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pí vy:êê wo.

³⁸ Yesu dinki kn:ââ ghê doo dpî, u piló mbodo knâpwo doo a ya. P:uu ndiye pyu kní y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mââwe. Kwo, Lama daa tóo nga anmî pwopwo té?

³⁹ Yesu a pii wo, yópu ka kwo, Munto. Vuywó kní ye yepê, Dmyiné nd:omo. Wod:oo yópu a ngópu, dye ndîi mē kââ.

⁴⁰ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o nmye nkîngê té? Yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kélímí té?

⁴¹ Nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vuywó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

5

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Luukî 8:26-39

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimí tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya.

² Yesu dinki k:oo a ghay wo, pi ngmê até u kwo yi loo, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini kpomo mênê a pwii wo, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé.

³ Y:i dpîmo ya, dye ghi yintómu. Doo u ntââ pi ngê puwóma ti ngê daapí kudu ngê.

⁴ Daa ng:êêntómu puwóma ti ngê kóó yu kudu tumo, ngmênê dpîmo pwapí dé, mu kópu u díy:o l:âmo dy:ââ. Dêê dniye, daa kudu ngópu.

⁵ Dye ghi yintómu mbu knî yi mbêmê dpîmo lêpî, kpomo knî yi mênê myedpîmo lêpî, dpîmon:aa kââkââ, chóó chêêpî ngê myedpîmo châpwo.

⁶ Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê Yesu kuughê a módu, mbêpê a puwâ, Yesu ka loo, yu mbodo dê y:e Yesu ka k:ame ghê wo.

⁷⁻⁸ Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Yesu ngê kwo, Kmêna. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi pini ngê Yesu ka kwo, Yâpwo ndîi u pi mbêmê nga da mbwólu, nangê kpada nê.

⁹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Mî n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dídyêní, mu kópu u díy:o nmo yilí.

¹⁰ Yesu ka doo dmyinê, kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu nangê dy:ââ nmo.

¹¹ Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapí.

¹² Yi Kmêna knî yoo Yesu

ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kî mbwêmê w:uu vy:oo wanyi dy:ââ nmo.

¹³ Yesu ngê yepê, U ntââ. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê w:uu yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê yintómu my:oo yono yono y:a mbêpê dniye, paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

¹⁴ Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vyuwo, yi yéli mye mbêpê wo, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye núw:o ngópu. N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye.

¹⁵ Apê, Pini n:ii kmêna knî y:oo mwo a dyênê ngópu, ka tóó. Apê, Nmo ntee pini ngê mêka tóó, mêdaa ghétighéti, kpîdí u paa ngmêka t:a. Nkîngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye.

¹⁶ Yélini yi ngópu yi kópu ghéti ngê pyodo, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu, kópuni mbwêmê knî y:e pyodo, ye myedê nté ngópu.

¹⁷ U l:êê díy:o Nkedîsa tpémi Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyiné kuwo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo doo wowo, pini n:ii ngê u kmêna u ngwo dnye kwo, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ waní ngm:êê ngi?

19 Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêlé. Kwo, Daanyi nî. Kwo, Chóó Lémi ka chi ch:anê, awêde mb:aamb:aa ngê da ngee ngi. Kwo, Po mê dini, yi kópu nyoo knî ye dpîmo nté ngi.

20 Wod:oo yi pini adî lê, P:aa Y:a Knî yi k:oo doon:aa m:ii. Kópuni Yesu ngê u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii. N:ii knî y:oo ny:ee ngópu, ngwéti dniye, noko yepê, Vyuw! Yepê, Kópu kamî.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mêtê pyidu ngê Mátiyu 9:18-26; Luukî 8:40-56

21 Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mí tee dniye, pi yilî knî y:oo a yina ngópu, kpé lêê u nkîgh:ê dnye ya. Pi dêpwo a ya.

22 Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee mí dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo,

23 kwo, A tp:ee módó kíyedê mbii, kwo, Y:ay:a dê pwiyé. Kwo, U ntâa wanyinê lê, ngêê dê u pwo any:uu yé dê, any:uu pyi, yed:oo mêtáawa pw:onu.

24 Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mê yilî yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

25 Pyâa yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ

y:a mê miyó ndîi, wêê p:uu dêpê vyâ.

26 Yi pyópu p:uu kpeede yilî dpîmo dpodo, yimi mêtnyimo mgîní vyîmî kígha, nk:ââ ye dpîmo ngêêpî dé, u ndapî yinté chedê ngê, ngmênê dêtnyimo pyipyi, dono ngê p:ee mêtnyimo pyépi.

27 Yi pyópu ngê Yesu u pi dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo Yesu u kuwó mí ghê wo.

28 Apê, Yesu u kpîdí kwódo p:uu a kêê n:aa yé, yed:oo wêê wunê vyee.

29 Dini ghi n:ii ngê Yesu u kpîdí kwódo p:uu kêê yó, wod:oo wêê a vyâ, yi pyópu ngê a w:ee ngê, apê, A mbii machedê ngê dê pyódu.

30 Yesu u lama até yi yaa wo, apê, Ala a wâa pi ngmê p:uu dê kee, wod:oo u kuwó até yi diyé wo, yepê, A kpîdí p:uu kêê n:aa dê yé?

31 P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Lukwe díy:o nye póó? Kwo, Lukwe díy:o chi vyi, A kpîdí p:uu kêê n:aa dê yé? Kwo, Pi kínga dîdyênî.

32 Yesu doo yeda vyuwo, yoo doo y:enê, apê, Ala kópu n:aa dê d:uu?

33 Yi pyópu ngê a w:ee ngê, kópuni u ngwo pyodo, wod:oo nkîngê mbê wo, Yesu ka adî lê, yu km:ee k:ame ad:uu ghê, u mbii u danêmbum yintómu u kwo adê nt:o.

34 Yesu ngê kwo, A ch:am. Kwo, A ka che kélîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Chi lèpî, mii chedê ngê dê pyódu, u nuw:onu w:oo ngê kêê kí dangê t:oo. Kwo, P:o mê dini.

35 Yesu ngê u danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi knî ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Njm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kî mââwe ngê mêdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mêkidingê núw:o.

36 Kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê kêê yi kêlê dêpê ngópu, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chi kêlîmî.

37 Pi daangmê núwo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon vyîlo dé yi núw:o too.

38 Njayidus u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yoo yi módu, apê, Mu mbê té, mu kââkââ té.

39 Yesu ngomo k:oo adî kee, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ala lukwe u dnyengi ayi kwo? Yepê, Lukwe díy:o nmye mbê té? Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpî.

40 Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too, yi dmââdí u pye mí, p:uu ndiye pyu pyile knî yi k:ii, ngomo ghi k:oo adî kee dmi, yi dmââdí ntóó kwéli doo ya.

41 Yesu yi dmââdí kwulo kele, yi dnye ngê kwo, Tálita kum, u nt:u kópu, Kî dmââdí, a piidi.

42 Wod:oo a pii wo, modoo paambwi. Yi dmââdí u m:ââ y:a mé miyó ngê doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí Yesu ngê a pyidu ngê, ngwéti dniye, apê, Yesu ngê ló kópu adî d:uu?

43 Yesu ngê yepê, Ala kópu

nmyi mênê dpo ghêpê we, pi ka nangê vyi. Yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

6

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátiyu 13:53-58; Luukí 4:16-30

1 Yesu kwéli doo ya, yi ghi a kuwo ngê, p:aani n:ii a kaa wo y:i mé diyé wo, Nasalet, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii.

2 Lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ngê doo ndiye kîgha dé. Pi y:i mé yilí doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí ny:ee ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Ala kópu yilí anyi wunê ng:êênî? Noko yepê, Nuw:o ghi ndîi nanê u kwo a yémî té? Noko yepê, Mbwudu yilí angênté dpî chaa?

3 Noko yepê, Kî daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu. Noko yepê, Kî Méli tp:oo, Njems Njósés Njudas Saimon yi mbwó. Noko yepê, U tídê yoo al:ii myeka kwo. Yi kópu u l:êé díy:o Yesu mb:ii ngópu.

4 Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpí châpu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpí châpu ngmê.

5 Doo u ntââ Yesu ngê mbwudu yilí y:i daapí chópu, ngmênê pwopwokopwe knî ngmê yi mbêmê kêê yó, u ngwo pyi too.

6 Yesu ngê u gha vy:o apê, Lukwe dîy:o kî yéli a ka dêdê kêlîmî té?

Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mátiyu 10:5-15; Luukî 9:1-6

Yesu ngê Nasalet a kuwo ngê, u nkîgh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi wee u kwo loo, Chóó Lémi u kópu p:uu doon:aa ndiye kîgha dé.

7 Wo ngmê ngê p:uu ndiye pyu yintómu y:a mé miyó a danê ngê, p:aani p:aani miyó miyó doo dyede. Yepê, U ntââ ngê n:aa pyépi nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé.

8 Yepê, U ntââ nmyi kiyé avy:ee núw:o t:oo, ngmêné tpile n:aamu núw:o. Yepê, Nté n:aangmê núw:o, nmyi tpile péé myen:aangmê núw:o, ndapî nmyi mênê myekîngmê kwo.

9 Yepê, Nmyi yi dópo dmi nmyi yiye yi t:ee yó, ngmêné nmyi mbwo kpîdî myomoni n:aangmê t:oo.

10 Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dî yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo.

11 Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daadnyimo nyêmî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi p:aani dny:oo a

kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

12 Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu y:a mé miyó p:aani p:aani lee dniye, ala kópu pi knî ye dnyen:aa tpapê, yipu, Nmyi dono kópu yilî yintómu kée tóó.

13 Pi yilî knî y:e yi kmêna mî ngm:ii kalê tumo, yâpwo wulu mbii pyu yilî yi mbêmê dnyen:aa a pipi, u ngwo dnye pyipyi dé. *

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mátiyu 14:1-12; Luukî 9:7-9

14 Yesu ngê kópuni doo d:uud:uu dé, King Antipas Helodi ngê yi kópu yilî nyongo, mu kópu u dîy:o Yesu u pi pi yilî yintómu yi lama doo ya, ngmêné Helodi ngê Yesu daangê módu. Pi knî ngmê y:oo Yesu p:uu apê, Njon Baptist kîmêdê pyidu, wu vyîlo. Apê, Yi kópu u l:êê dîy:o mbwudu yilî a chapî ngê.

15 Ngmê knî y:oo apê, Ilacha kîmaa t:aa, wu vyîlo. Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apê, wunê Chóó Lémi u komo ntee dnyimo a kapî, yinté pini ngmê kîmêdê pyidu, wu vyîlo.

16 Dini ghi n:ii ngê King Helodi ngê Yesu u pi nyongo, apê, Njon Baptist. Apê, Mbwámê kîni châpwo, apê,

* 6:11: Dpodo 13:51; 18:6 * 6:13: Njems 5:14

kîmêdê pyidu, wu vyîlo. Ala Njon Baptist u vye u danêmbum.

17-19 Mwiyémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o yi pyópu ka Njon u ngwo diya wo, yed:oo Antipas ka u ngwo vya, kwo, Njon vya ngi. Antipas ngê Njon mbwa k:oo adî knî, ngmênê ghêlî daa vyâ.

20 Antipas Njon ka dpîmo nkîngê, mu kópu u dîy:o u lama dpîmo ya, Njon pi mb:aa, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u pi. Yi kópu u l:êê dîy:o, pi knî ye kwódu ngê, yepê, Njon nangê vy:a. Wo knî ngmê ngê u lede knî ye dpîmo tpaépê, yipu, Njon nga a pwiyé we, u kópu dyuu ngmên:aa nyêm. K:omo tpile Njon u kópu knî yi l:êê dîy:o Antipas u gha l:âmo dpîmo a ngêpw:angêpw:a, ngmênê u yi u ngwo dpîmo kwo, Njon a ka choon:aa dêêpî.

21 Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê dîy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê, mââwe ndîi dêpwo a ya, Nkálili.

22 Yi nááli têdê Helodiyas tp:oo módó doo ndens, kwodo mb:aa. Yi kwodo ngê yi nááli têdê mââwe yoo a pwaa too, wod:oo Antipas ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, K:omo tpile lukwe u pi ngmênê tpaépê, u ntâa nga

nîné kuwo. Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpaépê, yi ntémwi nga nîné kuwo.

23 Kwo, Daanî dóó ngi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê wunê y:enê nê.

24 Wod:oo yi kwodo adî lê, u pye ka ad:uu póó, kwo, King ka lukwe ngmanî dmyinê? U pye ngê kwo, Njon mbodo yu dmy:ee ngi.

25 Wod:oo yi kwodo mbêpêmbêpê ngê mê diyé wo, king ka kwo, Njon mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki.

26 Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntâa wépi daapî puwâ, mu kópu u dîy:o yi kópu pi yilí yi ngîma vya, mye kpaa wo.

27 Wod:oo lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon mbwámê nyinê chepwe, kwo, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa mî k:oo kee wo, Njon mbwámê mîné chápwo,

28 mbodo nmoko yedê a kââ, ada núw:o, yi kwodo ka mî y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo. Helodiyas u gha u ngwo mî pyodo.

29 Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, lee dniye, Njon ntóó mîné ngî ngópu, kpomo u mênê mî kmênê ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Luuki 9:10-17; Njon 6:1-14

30 Yesu u dyépi yoo Yesu ka mê diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo u kwo mîné nté tumo. Pi knî yi lama kópuni

dnyen:aa kîgha dé, u kwo myedê nté tumo.

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u nkîgh:ê pi dêpwo ghêdê, a yina ngópu, doo u ntââ kmaapî u dye ghi dêpwo ya, mu kópu u dîy:o yoo mudoo a líwe, Yesu u pyiné dnya a ng:uu, yi pyipyi u l:êê dîy:o. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ghi mb:aa ngmênyiné pyw:ee koo, pi kwéli daa m:ii, ghê yi nye vy:êê koo.

³² Wod:oo dinki k:oo wo dnyiye, kada a y:ee ngópu, pi kwéli dêpwo a m:ii, yi lee dnyiye.

³³ Ngmênê pi yílí y:oo m:uu tumo, mya tumo, yi p:aa a kuwo tumo, yélí maa kalê ngópu, dinki kwéli doon:aa koko, yoo yi mwiyé mî ta.

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dnyiye, mu kópu u dîy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ey:ee pyu daa tóó, pi ye daa vuywo. Yi kópu u l:êê dîy:o daa kópu ng-midi yi lama doo kîgha.

³⁵⁻³⁶ Dini ghi n:ii ngê kââdî doo wupwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Wunê kââdî kînga dê ghîi, kwo, p:aa al:ii daa tóó, kwo, kî yéli dy:ââ té, ala wee u kwo p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi.

³⁷ Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ndapî nmî ngópu daa tóó.

³⁸ Yesu ngê yepê, Mbîdédi yémi nmyi ngópu a kwo? Yepê, Lee dmyeno, nyiné kp:aa yó. Dini ghi n:ii ngê

mênê kp:aa ngópu, kwo, Mbîdédi limi, te miyó.

³⁹ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo yoo a pyódu yó, mbiye mbêmê mbwódo yaa dnyiye.

⁴⁰ Wod:oo yoo chámê ngópu, yoo yoo a pyidu ngópu, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê yonoy:a, yinté mbwódo yaa dnyiye.

⁴¹ Yesu ngê Mbîdédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vyy wo, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbîdédi pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. Te dê mye pwaa doo, mbîdédi u ch:êê kê dumo.

⁴² Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo.

⁴³ Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

⁴⁴ Yélini doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yi mo yedê kp:aa tumo.

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátiyu 14:22-33; Njon 6:15-21

⁴⁵ Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, yepê, Mbetísaida mwada kpéni lêê pee a kada dmyiné kwo. Yepê, Yoo yi p:o p:o n:aa dyede té.

⁴⁶ Yi kuwó yoo yi p:o yi p:o dy:ââ too, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê.

⁴⁷ Dini ghi n:ii ngê mgîdí doo a ghayghay, dinki kpé

lêê ñuknîñuknî u kwo doon:aa mbêpê, Yesu yéli p:uu u mo doo a ya.

48 Yi vyu wo, apê, Dinki ngê dono mîné pyw:êmî, mu kópu u dîy:o kêpa yópu ngê ye a ghê wo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê mw:aamw:aa yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî.

49 Yi kêma chono mî m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kîyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghîpé wo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

50 Yintómu yi m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, Ala nê.

51 Wod:oo dinki k:oo ye wo wo, yi ngwo yópu mêtê ngópu. Yi kópu p:uu ndiye pyu yoo yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo.

52 K:omo tpile yoo ndîi, nté têtê, Yesu ngê yoo u ngwo mbono ngê, ngmênê p:uu ndiye pyu knî y:oo myedêpê w:ee ngópu, pini n:ii ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi pini yi vy:o doo kwo. Doo u ntââ, daa pêtê w:ee ngópu.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mátiyu 14:34-36

53-54 Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, wod:oo pi knî y:oo Yesu adî mya ngmê.

55-56 Dini ghi n:ii ngê Yesu mya ngópu, mbêpê dmi a pwaa ngópu, p:aani p:aani

lee dniye, mdoo ñuw:o ngópu, wod:oo pwopwokopwe Yesu ka a ñuw:o tumo. Yesu p:o p:o kwéli dpîmo lêpî, yi pwopwokopwe dnyimo dnyinêdninê dé, Yesu ka dnyimo ñeñe dé, yi ngmîédmi mbêmê kââ puu ghê dnyimon:aa yiyé dé. Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdí kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpîdí kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

7

Nju tpémi yi chóo yi dêêpî kópu dyuu

Mátiyu 15:1-9

1 Dêêpî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Nkálili lee dniye, Pádisi ngmê knî yi k:ii Yesu ka lee dniye.

2 Yi yéli y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o Yesu p:uu ndiye pyu yoo kînté a kmaapî té, yi kêê tupwótupwó dé? Noko yepê, Chóo Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi. Noko yepê, Lukwe dîy:o nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi kpîpî tumo? Noko yepê, Lukwe dîy:o yi kêê daa ghêêghêê tumo?

3-4 Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yintómu knî y:oo yi kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi yedê ngee ngópu, ngmênê Pádisi knî y:oo yi lémi ghi dmi ndêndê ngê a ngee ngópu, yi kêê mwiyé dpî ghêê t:oo, nté kuwó dpî ma ngmê, nté mwiyé dpî

ghêê ngmê, kuwó moo ma ngmê. Yi kn:ââ yoo yi tpile ghêêghêê yedê ngee ngópu, yi d:ââ ghêêghêê myeyedê ngee ngópu. Ala kópu a tpapê ngmê, Nju tpémi y:oo yi tpile mb:aamb:aa ngê daawa ghêê t:oo, ye Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi.

⁵ Yi kópu u l:êê díy:o Pádisi yoo dêêpî pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî w:êê tpémi yi l:êê ghi dmi kpîpî tumo, kwo, lukwe díy:o kêê tupwótupwó ngê a kmaapî té?

⁶ Yesu ngê yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dîpê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo,

ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁷ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo,

mu kópu u díy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê pi knî ye a dêêpî nyédi.

⁸ Yesu ngê yepê, Yoo yi dêêpî kópu dyuu nmye nyêmi ngópu, ngmênê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu.

⁹ Yesu Pádisi knî ye doo danêmbum, Dêêpî pyu knî ye myedoo danêmbum, yepê, Nmyinê nmye mb:aamb:aa ngê nmye nuw:o té, ngmênê dnyinté nmye nuw:o té. Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngi tumo?

¹⁰ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mî dmyinê cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mî yi p:uu dé vyi knomomê, yi pini dpî vya yó.

¹¹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dymê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mî ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:âmo límî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka waní y:oo, yewo, yi tpile dpo mêdaanî kê.

¹² Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o díy:o mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adí kwo, Niye M:aa ye yi tpile nî y:oo, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile mye mî ye daanyi y:oo, mu kópu u díy:o ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî cháâcháâ tédê ngê nmyi pyódu ngópu.

¹³ Yepê, Yoo yi lama kîgha tédê Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu. Yepê,

Dye ghi yintómu yinté kópu nmye d:uud:uu tumo.

Kópuni u lêê dîy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mátiyu 15:10-20

14 Yesu ngê yoo mêtê danê ngê, yepê, A ka dmyina a ng:aa, nmyo yintómu. Yepê, Ala kópu dpo w:ee tóó.

15 Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu.

16 Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mî kee wo, p:uu ndiye pyu yoo yi mgongo danêmbum p:uu u kwo póo dniye.

18-19 Yesu ngê yepê, Nmyo kî yéli yi pénta dé? Yepê, Myedmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moo n:aa yé. (Mósis ngê ntini n:ii yilí Nju tpémi ye a kwódu ngê, Yesu ngê yi kwódu yé yinté chedê ngê pyódu ngê.)

20-22 Yesu ngê yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpî d:uu, yepê, a pyââ ti yédi, a kpaa yédi, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiye, a mtíkó yédi, yepê, daa dono kópu ngmídi dpî d:uu. Yepê, Pi dpî dóó, pyââ p:uu a nuw:o yédi, chóó a ya yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, a chaa yédi, dêêpi u mênê daa ya yédi.*

23 Yepê, Yi dono kópu yintómu yi pini u gha mênê dpo pwii dmi, Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê u ngwo dpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndêndê ngê dpîmo kêlîmî

Mátiyu 15:21-28

24 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngê, Ntii Pââ Ndîi u kêténi mî loo, p:aa ndîi ngmê u nkîgh:ê loo, u pi Taiya. Ngomo k:oo mî kee wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi a ka ngma a kee we, ngmênê yi kópu daa pyodo.

25 Pyââ ngmê, tp:oo módó ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi pyópu ngê dini ghi n:ii ngê Yesu u pi yi nyongo, tp:oo módó p:o a kuwo ngê, Yesu ka loo, yu km:ee dyimê wo.

* 7:20-22: Lóma 1:29-31; Nkal 5:19-21

26 Yi pyópu daa Nju pyââ, Taiya wee u kwo pyââ. Yesu ka kwo, Mw:ââkó a Lémi. Kwo, A tp:ee módó ngê kmêna ngmêka kwo. Kwo, U ntââ wanyi ngm:ii kwolo.

27 Yesu ngê kwo, A yoo Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. Kwo, Kn:aa yéli mwiyé daangmanî ngee, kwo, mu kópu u dîy:o tp:ee u nté n:êê ntee daanyiné ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli mwiyé daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té.

28 Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndê kópu. Kwo, Ngmênê kmaapî tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dî vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi.

29 Yesu ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Kí pyópu mb:aamb:aa ngê a ka wunê kêlimî, wod:oo yi pyópu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê kîchi vyi. Kwo, P:o mê dini. Kwo, Kmêna ngê ñm:ee módó ala ngwo kêda kuwo.

30 Wod:oo yi pyópu p:o mê diyé wo, tp:oo módó dpî tédê mí módu, apê, Ndê kópu, kmêna ngê atéda kuwo.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, yi pini ngópu, dnye dnyinté doo kîgha

31 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Taiya wee a kuwo ngê, Saidon máádi mí kwólu, P:aa Y:a Knî yi kwo mí loo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mí ta.

32 Yesu ka pi ngmê ñuw:o ngópu, yi pini ngê dnye dêpwo nyêm, dnye dnyinté myedoo kîgha. Yesu ka kwo, U ntââ ala pini mbêmê ngêê wanyi yé?

33 Yesu ngê pi knî yi vy:o a pw:ii ngê, kóó pyââ dê ngópu mênê kaa doo, kóó tpyîpwi ngê, dóó yedê yó.

34 Yed:oo Yesu mbóó p:uu vyu wo, yi pini ka kwo, Kweñe. (Yi dnye ngê, Etpata.)

35 Yesu ka dpodo ndîi ngê pyodo, yi pini ngê dnye u ngwo nyongo, dnye mb:aamb:aa ngê u ngwo mye kwólu.

36 Yesu ngê yepê, Kópuni dî d:uu, yepê, pi knî ye mênangên:aa vyi. K:omo tpile Yesu ngê ye kwódu ngê, ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, pi knî ye mêmînê nté ngópu.

37 Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Vyuw! Apê, Mââwa! Apê, Angénté dê pyi. Apê, Kópu yilí mb:aamb:aa ngê u lama a tóó. Apê, K:omo tpile ngópu dé, dnye daa kîgha ngmê, apê, ngmênê Yesu u ntââ, wa pyi té.

8

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 15:32-39

1-2 Yi dini ghi ngê pi dêpwo ghêdê, Yesu kwéli ye doo danêmbum. Yi nté y:i chedê ngópu, wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kí yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u dîy:o wo pyile a p:uu

kêdê chedê ngmê, yi nté kîmya chedê ngmê.

³ Yepê, Yi p:o yi p:o módó n:aa dyede té, ye maa p:uu yi gha l:âmo dmi wunê ngêpangêpa. Yepê, Woni knî kuughê a ndê dniye.

⁴ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nté al:ii daa tóó, kwo, yâpwo tédê myedaa tóó, kwo, yi ntoo ntini ló y:i anmo pyw:oo, yoo u ngwo anmî mbono?

⁵ Yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu.

⁶ Yesu ngê pi knî ye yepê, Mbwódo ya dmyeno. Wod:oo mbîdédi pyudu knî a ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo.

⁷ Te tp:oo pyile njini myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o mye kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ee too, yoo u ngwo mbono ngópu.

⁸⁻⁹ Pi yintómu podo yono yono y:a doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Ntini n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo a wó ngópu, péé pyudu mê ntówo ngópu, wod:oo Yesu ngê yoo yi p:o yi p:o mê dy:ââ too.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Dalímanuta wee u kwo lee dniye.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mátiyu 16:1-4

¹¹ Pádisi knî ngma a loo, Yesu ka dnyen:aa kwopwepe. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo

tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, kî pini wo vyîlo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê dîy:o, Yesu ka kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi.

¹² Wod:oo Yesu u gha dono ngê pyodo, yepê, Lukwe dîy:o a ka nmye tpapê ngmê, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yi kópu daanî d:uu. Yepê, Kópu yilî wunê kîdî d:uu. Yepê, Yi kópu dmi yi p:uu dmyiné nuw:o.

¹³ Wod:oo a kuwo too, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, kpé lêê ndîi mwada pee mî tee dniye.

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 16:5-12

¹⁴ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi mu ngmîdi dinki k:oo a núw:o ngópu, yi nuwo a kuwo wo, knî daam:uu núw:o ngópu.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lêê dnye ngmêêpî, Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vwuwo. Yepê, Pádisi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo, yepê, King Helodi u yis ngê myekîngî dyênê nmyo.

¹⁶ Yi kópu p:uu yi chóó noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kêdê vyi, mu kópu u dîy:o mbîdédi dp:oom:uu núwo.

¹⁷ Kópuni p:uu dnye danê, Yesu u lama yaa wo, wod:oo ye adî póó, yepê, Lukwe dîy:o nmye danê té, nmyimo, Mbîdédi nmî ngópu daamu a kwo. Yepê, Mumdo? Yepê,

Nmyi lama daa tóó? Yepê, Lukwe dîy:o dmyongê w:ee ngópu?

¹⁸ Yepê, K:omo tpile nmyi ngwolo dmi a kwo, ngmênê mēdp:ee mumu ngmê, yepê, nmyi ngópu a pyede, myedp:ee nyêmî ngmê.

¹⁹ Yepê, Lukwe? Nmyi nuwo da kuwo, dini ghi n:i ngê mbîdédi limi knî munê pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munê mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? Kwo, Y:a mē miyó.

²⁰ Yepê, Dini ghi n:i ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo mummy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi my:ee ntówo ngópu? Kwo, Pyudu.

²¹ Yepê, Mudmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa ngongo. Yepê, Pádisi yoo yi l:êê ghi dé kîdmyongê d:uu t:oo, Helodi u l:êê ghi myekîdmyongê d:uu ngmê.

Yesu ngê Mbetísaida ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê

²² Mbetísaida yi tee dniye, Yesu ka ngwolo kopwe ngmê núw:o ngópu, kwo, U ntââ ngêê p:uu wanyi yé.

²³ Yesu ngwolo kopwe kwulo kele, yi p:aani kuwa núwo, y:i p:uu doon:aa dpodo, tpî ngîma pywé ngê, kóó dē ngîma yé doo, kwo, Yélí nye y:enê?

²⁴ Yi pini ngê kwo, Nyââ. Kwo, Yoo anî y:enê, ngmênê na a ka yi kn:ââ ye m:ií té.

²⁵ Myombó Yesu ngê kóó dē ngîma mē yé doo, wod:oo yi pini ngê ngwolo dē dpodom-biy:e vwuwo kalê doo, tpile yintómu mb:aamb:aa ngê mē módu.

²⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi pini p:o mē dy:ââ ngê, kwo, Ala ngwo kî p:aani mēkidingê diyé.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vvu

Mátiyu 16:13-20; Luukî 9:18-21

²⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ií kada a y:ee ngópu, p:aani n:ií u pi Sisadiya Pilipay, u wee u kwo lee dniye. Maa p:uu ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nē n:uu?

²⁸ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ií knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kēda pyidu, nyi vyílo.

²⁹ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nē n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ií a ngmîdi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo.

³⁰ Yepê, Yi kópu pi knî ye nangê vyí.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo

danê

Mátiyu 16:21-28; Luukî 9:22-27

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmidi noo, ngmênê nmî kada pini knî y:oo wa mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilî a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi kópu dêpê wópu ngê, mb:aamb:aa ngê ye vyu, wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaépê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu.

³³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî yi ngópu Pita ka kwo, A nkígh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

³⁴ Yesu ngê yoo a danê ngê, p:uu ndiye pyu yoo mye yi k:ii, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:o ní ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêtîngê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne.

³⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu,

ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya.

³⁶⁻³⁷ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u l:êê díy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo.

³⁸ Yepê, Mgîdî u yoo yi l:êê ghi dmi dono dé, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê a yoo knî yi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Yi dini ghi n:ii ngê pini n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo wanî mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé, enjel knî yi k:ii. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndî ngê wa pyódu, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu.

9

1 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:ââ u wêdêwêdê mbêmê mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mátiyu 17:1-13; Luukî 9:28-36

² Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi

pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo mîné ghê wo,

³ u kpîdí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. Doo u ntâa dyámê mbêmê pi ngê yinté kpîdí kpaapíkpaapî ntee kpîdí daawa ghodo.

⁴ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu k:ii danêmbum tédê m:uu tumo.

⁵ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê.

⁶ Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u díy:o u pyipe dê yi k:ii nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi kópu Pita ka d:ud:umbiy:e ndî ngê pyodo, apê, Ló kópu ngmaní vyi.

⁷ Nkalí too pee yi pwo ngmê yó, yi nkalí too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa. *

⁸ Yi vvu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dnye m:uu ngmê, pi ka ghêlí nangê vyi. Yepê, Kpêêní mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó.

¹⁰ Yi wéni ngê kópuni py-

odo, pi ka ghêlí daa vyi ngópu, ngmênê yi chóó yi kópu p:uu dnyimo danêmbum. Noko yepê, Lukwe díy:o Yesu ngê u pyidepyide u pi nmo dê vyi?

¹¹ Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dêêpî pyu knî y:oo a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini díyo kuwó ada a kwo?

¹² Yesu ngê yepê, Nyâa. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê díy:o. Yepê, Lukwe díy:o puku yedê alanté a tóó, Pi knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa mb:ii ngmê, dono yilí u ngwo wa d:uu ngmê? *

¹³ Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kí ta, a maa yiné a yó, ngmênê kada pini knî y:oo dono u ngwo d:uu ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vvu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Yi kópu puku yedê yinté a tóó.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo dooya.

Mátiyu 17:14-20; Luukí 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê a ndê dniye, mbu vvuwo yedê ghêpê dniye, pi yilí m:uu ngópu, Yesu p:uu ndiye pyu woni knî yi k:ii. Dêêpî pyu yoo Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kwo dnye kwopwepe.

* 9:7: 2 Pita 1:17-18 * 9:12: Mal 4:5; Is 53:3

15 Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo Yesu m:uu ngópu, ngwéti dniye, wod:oo mbêpê dmi a pwaa ngópu, u kwo lee dniye, mîné chipé ngópu.

16 Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póo wo, yepê, Lukwe p:uu noko nmye kwopwepe té?

17 Pi ngmê yoo vy:o doo kwo, yi pini ngê kwo, Mââwe. Kwo, A tp:ee nga atéd:a núw:o, kwo, mu kópu u díy:o u kmêna u ngwo ngma a kwo, yi kópu u l:êê díy:o daa danêmbum, nyuno pwopwo u ngwo mye t:a.

18 Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, ntóo têpê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî, kpéngi ti dê numo kêpa dpî ghê knî. Kwo, A dîdmidîdmi yédi. Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kídí vyi, yed:ê, A tp:ee ka u kmêna ngm:ii kalê yó, ngmênê kédê dêê dmi.

19 Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó.

20 Wod:oo yi tpémi u kwo adî núw:o ngmê. Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê Yesu módu, yi tpémi y:i vyâ, nyuno pwopwo u kwo y:ângo, wod:oo yi tpémi têpê mbêmê dyimê wo, doo a kpêpî, tpî ch:aa pee dê u kwo pwii knopwo.

21 Yesu yi tpémi u mî ka adî póo, kwo, M:ââ yémi mî loo, ala kópu u ngwo u kwo a pyodo? Yi pini ngê kwo, Tp:ee

têê ngê doo a ya, u ngwo u kwo a pyodo.

22 Kwo, Daa ng:êêntómu u kmêna ngê dpó, Nî vy:a, ndiya nî kée, mbwaa paa nî kée, d:ud:umbiy:e pw:oo we. Kwo, U ntââ nga anmî ch:anê dmi, nyi u ntââ knomomê, wanyi ngee nmo.

23 Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o a ka chi vyi, Nyi u ntââ knomomê? Kwo, N:ii Chóó Lémi ka a kélîmî yédi, yi pini ka kópu yintómu u ntââ ngê a ya nyédi.

24 Wod:oo yi pini Yesu ka adî mbwólu, kwo, Chóó Lémi ka anî kélîmî, ngmênê daa d:ud:umbiy:e. Kwo, Ngee nédi.

25 Pi yilí Yesu ka loo, wod:oo Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Kí kmêna. Kwo, Lukwe díy:o ye tpémi ngópu ngê nyi pyódu ngê, dnye lukwe díy:o u mênê nyi chedê ngê? Kwo, Ye tpémi a kuwo ngi, u ngwo mêkidingê ghê.

26 Wod:oo yi kmêna ngê yi tpémi adî vy:a, yi tpémi dpodombiy:e ka wo, nyuno pwopwo u ngwo y:ay:a pwiyé wo, wod:oo kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê, yi tpémi mêtêpwo a kpêpî, ntóo têpê mbêmê doo ya, wod:oo pi knî y:oo apê, E! Kédê pw:onu.

27 Ngmênê daa pwene. Yesu ngê kóo ngê mgîmî ngê, a pyidu ngê, ghêêmî kââ.

28 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi yilí a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii ngomo k:oo kee dniye, u kwo póo dniye, kwo,

Lukwe dîy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu?

²⁹ Yesu ngê yepê, Ngêpê ngê u ntââ. Yepê, Alanté kmêna u ngm:ii kîgha daa m:uu a tóó.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátíyu 17:22-23; Luukî 9:43b-45

³⁰⁻³¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi kêlê ghi a kuwo ngópu, Nkálili Wee dnyen:aa chii. Yesu ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nmîne, mu kópu u dîy:o p:uu ndiye pyu yoo u pwopwo p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê, yi yéli y:oo wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu.

³² P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yi kópu dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póó dniye, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátíyu 18:1-5; Luukî 9:46-48

³³ Dini ghi n:ii ngê Kîpêêníyêm taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu noko nmye kwopwepe té?

³⁴ Mywenemywene mbê dniye, kópu u kwo daa vyi ngópu, mu kópu u dîy:o maa p:uu noko kwopwepe n:ii a kalê ngópu, apê, Yesu u che p:ââ pee ngê n:uu angmê yââ.

³⁵ Wod:oo Yesu mbwódo yaa wo, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi kada pini ngê nî ya, yepê, yi pini pi yintómu yi kuwó choo kwo, dye ghi yintómu pi knî yi p:uu choo dpodo.

³⁶ Yesu ngê tp:ee ngma a ngêêdí, p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu kââ, yi tpémi kóó dê yi kêlê kââ, yepê,

³⁷ Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedí cháâcháâ nê. Yepê, Myenté, yepê, pini n:ii ngê adî cáâcháâ nê, daa a mo adî cháâcháâ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedí cháâcháâ.

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Luukî 9:49-50

³⁸ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi kmêna kî ngm:ii kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u dîy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê.

³⁹ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, Pini n:ii ngê a pi wa vyi, mbwudu u ngwo angmê chaa, doo u ntââ yi pini ngê u kuwó dini ghi

ngê kópu dono a p:uu daawa viyi.

⁴⁰ Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

⁴¹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê dîy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmanî d:uu. Yepê, Mbwaa knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîi nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmanî d:uu.

Pi ngê Yesu kîngî kée, u danêmbum

Mátiyu 18:6-9; Luukí 17:1-2

⁴² Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdîni yoo a ka wunê kêlîmî té, pi ngmê ngê yi kêlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada.

⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî

wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo.

⁴⁵⁻⁴⁶ Yepê, Máádini p:uu anmyi ghê dmi, nmyi nuu u maa ngmanmyi kalê ngmê, u l:êê dîy:o wanmyi mb:ii nê, yi máádi dono u maa, u dî ndiya, y:i anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Nmyi chóó nmyi maa daanmyi kalê ngmê, a maa anmyinê kalê ngmê, ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmyi lama daadnyi ya, ngmênê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo.

⁴⁷⁻⁴⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu, yimbile knî y:oo wamye ma nmyo, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi kêlê ghê ndê ngê adî pîpî nmyo. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê Chóó Lémi kóó k:oo anmy:uu ghê dmi.

⁵⁰ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê nti daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadí ya, pwópwo ngê wa pyódu. Yepê, Ntii nté tpyópu u mênê ntee anyi yé, yepê, a kópu dyuu yinté nmyi mênê choo kwo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya.

*

* 9:50: Mát 5:13; Luukí 14:34; Kílosa 4:6; 1 Tes 5:13

10

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:1-12; Luukî

16:18

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, Njódan mbwááni ndîi mî ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo lee dniye. Nkálili wee u kwo Yesu ngê pi yilí ntee dpîmo ndiye kîgha dé, y:i yinté mye-doo ndiye kîgha dé.

² Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum têdê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mâê ngê u kpâm wa kpîpî?

³ Yesu ngê yepê, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu a ka vyi yó.

⁴ Kwo, Mósisi ngê ala kópu nmo kî ch:ee ngê, apê, Mâê ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê.

⁵ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u dîy:o nmyi kpâm knî ye vyuwo dnyinté nmyi lama a too, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu.

⁶ Yepê, Mwiyémwiyé dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mâê l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. *

⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mâê u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî. *

⁸ Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a too, ngmênê mu ngmidi.

⁹ Yepê, Cha cha n:ii Chóó Lémi ngê dpo kâádi dê, pi ngê d:uudpî chámê dê.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo mê diyé dniye, Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kópu p:uu u kwo póó dniye.

¹¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. *

¹² Yepê, Myenté, pyópu n:ii ngê u moo wa kpîpî, kn:aa pini p:uu amî yéé, yepê, daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê mâê ti u kópu ayi d:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdíma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Luukî 18:15-17

¹³ Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdíma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo ye kwódu ngópu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, p:uu ndiye pyu knî ye nod:e wo, yepê, Ye namê kwódu yé, a ka a núw:o teñe, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdíma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé.

¹⁵ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmi

* 10:6: Gen 1:27

* 10:7: Gen 2:24; Epeso 5:31

* 10:11: 1 Kódin 7:10-11

ngê, n:i ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadí nyêm, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ.

¹⁶ Wod:oo Yesu ngê tp:ee dmââdîma doo a ng:êênî dé, u pa doo t:emî dé, kêê yi mbêmê doo yiyé, doo kpaapîkpaapî dé, yipu, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Luukí

18:18-30

¹⁷ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê kada doo a yém, pi ngmê mbêpêmbêpê ngê u kwo loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo póó wo, kwo, Nmî ndiye pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:i chedê ngê daawa pyódu?

¹⁸ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmidi yi mb:aamb:aa.

¹⁹ Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, mye mî chi chââchââ dê.

²⁰ Yi pini ngê kwo, Mââwe, kwo, tp:ee têtê noo a ya, yi kópu dyuu noo a chââchââ, ala ngwo myenî chââchââ té.

²¹ Yesu ngê até doo y:enê, u gha vy:o apê, Kí pini a nuu u pi. Yi pini ka kwo, Kópu mu ngmidi chuungê d:uu ngê, kwo, Chi lèpî, kwo, tpile yilîni

ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo.

²² Dini ghi n:i ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angênté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u dîy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:i ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amî ghê.

²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, apê, E! Apê, Kí lónté kópu? Yesu ngê yepê, Kí tp:eema. Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndîi.

²⁵ Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê.

²⁶ P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntâa y:i amî ghê?

²⁷ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntâa Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntâa, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntâa.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmîné yâmyâmu ngi.

29-30 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Pini n:ii ngê a l:êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo têdê dmi myedo kuwo té, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê yinté tpile yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê dîy:o tpile ngmîdi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yonoy:a amêdê pyw:oo, yepê, ngomo dé, u tîdê mbwó yoo, u pye mî yoo, u tp:ee dmââdîma, u yâpwo têdê dmi. Yepê, Nyââ, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê u tpile yilî yinté amêdê pyw:ee té, yepê, dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo a l:êê dîy:o yi pini wamye kpaka ngmê. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

31 Yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê dîy:o kuwó amêdê ghê dmi.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 20:17-19; Luukí 18:31-34

32 Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu maa p:uu dnye m:ii, Njedusalem dnye lêpî, Yesu yi kada doo kwo. Yi kópu u dyépi yoo yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, yélini y:oo dnye yâmuyâmu dé, mye nkîngê mbê dniye. Yesu ngê p:uu

ndiye pyu yoo kn:aa núw:o too, u pwopwo p:uu yi mo ye doon:aa danê.

33 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, a vye u dy:oo wa a châpwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalê nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê.

34 Yepê, Yi tpókni y:oo wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi tpyîpwi, wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

Njems mbwémi Njon y:oo Yesu ka kópuni dpîmo dmyinê

Mátiyu 20:20-28

35 U kuwó dini ghi ngê Sepédi tp:oo dê Yesu ka lee knopwo, Njems mbwémi Njon. Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U yi nye a kwo, Kópu nye ngmê d:uu ngi.

36 Yesu ngê yepê, Ló kópu dp:o ngmanî d:uu?

37 Kwo, Dini ghi n:ii ngê mî ndîi ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, u yi nye a kwo, Yoo yi kada dpî kaa nyédi.

38 Yesu ngê yepê, Kópuni a ka dpo dmyinê ngmê, daa dpî lama dpo mbumu mo. Yepê, Dpî u ntââ dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpo amye d:uu ngmê?

39 Kwo, Nyo u ntââ dê. Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo

* 10:39: Dpodo 12:2; Tpyuu 1:9

a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpo amye d:uu ngmê. *

⁴⁰ Yepê, Ngmênê doo u ntââ a che p:ââ pee a chóó daanî ngmidi. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yiné wa a vyi. Yepê, Pini n:ii kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmidi ngê.

⁴¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Njems mbwêmi Njon ye nod:e dniye.

⁴² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, yoo yiné a y:enê ngê, yiné a dpodo kîgha too.

⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii ngê u yi adî kwo, Kada pini ngê nî pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo.

⁴⁵ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê diy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê diy:o wanî pw:onu, pi yilî yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

Yesu ngê ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê, Njédikó

Mátiyu 20:29-34; Luukí 18:35-43

⁴⁶ Njédikó taa dniye, yi dnye ya, dini ghi n:ii ngê Njédikó dnya a kuwokuwo, pi yilî yi k:ii, pi ngmê maa nkîgh:ê doo ya, u pi Mbatîmeyas, Tîmeyas tp:oo. Yi pini ngwolo dê kopwe dê, daa dpodo u ntââ, maa nkîgh:ê

dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyiné.

⁴⁷ Yi pini ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kîyedê pwiyé knî, wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê?

⁴⁸ K:omo tpile pi yilî yintómu u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê?

⁴⁹ Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kî pini a ka a pwiyé we. U kwo até yi mbwóó dniye, kwo, Nga mb:aamb:aa ngê pyaa we, gh:êêdé. Kwo, Yesu ngê apu, A ka a pwiyé we.

⁵⁰ Ngwolo kopwe ngê u nkuwo kpídî a pywáli ngê, m:ii kéé ngê, mbêka wo, Yesu ka loo.

⁵¹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi ngwolo kopwe ngê kwo, Mâawe. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu.

⁵² Yesu ngê kwo, U ntââ, kwo, mêchi lêpî. Kwo, Ngêlimî mbêmê chi pwiyé. Wod:oo yi ngwo yéli mê módu, Yesu u kuwó maa p:uu mye ghê wo.

11

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátiyu 21:1-11; Luukí 19:28-40; Njon 12:12-19

1 Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpé yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngé yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngé p:uu ndiye pyu kada miyó kââ,

2 yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngé y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê ñedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálî nyoo, a ka dpo ñuw:o nyoo.

3 Yepê, Pini n:ii ngé dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo ñeñe ngmê, yepê, ye ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngé u yi u ngwo wunê kwo. Mgî daawa a puwâ, díyo mêwunê diyédiyé kîgha.

4 Wod:oo adî lee knî, yi p:aani ad:uu taa knî, apê, Ndonki tp:oo yedê ñedê mu t:a, ngomo t:âmo.

5 Dini ghi n:ii ngé dpîmo a pywálîpywálî, pi ngmê knî y:oo yepê, Lukwe díy:o ye ndonki tp:oo dpo pywálîpywálî ngmê?

6 Kópuni Yesu ngé ye a vyu, yi tpódu y:oo yi p:aani tpémi ye yinté vyi ngópu, wod:oo yi p:aani tpémi y:oo kópu mēdaa vyi ngópu, Ka, yepê, d:ââ ñuw:o nyoo.

7 Wod:oo yi ndonki Yesu ka ñuw:o ngópu, yi nkuwo

kpîdí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talé dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngé Yesu doo dnyinêdnyinê.

8 King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpîdí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talé tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki yi mbêmê doo paa, Yesu pyipwo doo ya.

9 Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kêlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngé a ngee nyine. Kópu, U pi ngé nyinê loo.

10 Kópu, Dépidi ntee pini. Kópu, Lîmî k:ii yoo yi kada pini ngé paa pyédi. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

11 Dini ghi n:ii ngé Yesu yi p:aani ndîî mî ta, Njedusalem, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, tpile yilî yi mî módu, wod:oo Njedusalem mēda kuwo ngópu, Petani mē diyé dniye, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngé kââdî doo wupwo.

Yesu ngé yi ngmê nt:ââ ngé Yisîléli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu

Mátíyu 21:18-19

12 Womumo mw:aandiye Petani a kuwo ngópu, Nje-

dusalem dnye lêpî. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele.

¹³ Maa nkîgh:ê kuwe ngmê m:uu ngópu, yââ vyi ndîî. Yesu yi yini km:ee adî lê, apê ngmênê, Kî yini p:uu kîgha ngma a kwo. Yi n:ee, apê, Kîgha p:uu daa kwo, mu kópu u díy:o doo u kyopwokypwo u dye ghi ngê módu.

¹⁴ Yesu ngê yi yini ka kwo, Pi ngê ngîgha daamuwa ma. Yi yini ka kópuni vyu, p:uu ndiye pyu knî y:oo ny:ee ngópu.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mátiyu 21:12-17; Luuki 19:45-48; Njon 2:13-22

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Nje-dusalem taa dniye, Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî tédê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpii yi kpópu, ímê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngî too, yi ya tédê dnyi mye dy:ee too.

¹⁶ Yélini Njedusalem dnyimo dpodo, tpile dnyimo dnyinêdnyinê dé, u yi y:e dêdpîmo kwo, Chóó Lémi u ngomo kuwa máádi nmîmo kwolo, mu kópu u díy:o kuughê, u yi y:e dpîmo kwo, Kêlî nmî

pwii dmi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo máádi nmî kwolo, chono nmî pwii dmi, Yesu ngê yi kópu yi yéli ye kwódu ngê.

¹⁷ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,

dyámê pê yintómu pi knî yi ngêpê tédê ngê choo ya,

yepê, ngmênê kpaá tédê ngê dnye pyódu ngmê.

¹⁸ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî vy:a. Yesu ka nkîngê mbê dniye, mu kópu u díy:o pi yilî yintómu y:oo u dêêpî dnyimon:aa nyê.

¹⁹ Yi ntumokwodo Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem a kuwo ngópu.

Yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, u pwopwo

Mátiyu 21:20-22

²⁰ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Njedusalem dnye diyédiyé, yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, yi yini maa nkîgh:ê yi m:uu ngópu, Apê, Atédê pw:onu, d:ud:umbiy:e.

²¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê Pita ngê nuw:o kwólu, Yesu ka kwo, Mâáwe. Kwo, Yini n:ii nyi nt:ââ, ntóó ngî mwini.

²²⁻²³ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, A ka dpodombiy:e anmya a kêlímí knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê adnyi

ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Kî mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu.

²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o nmye n:aa tpaê, Dini ghi n:i ngê ngêpê tédê Chóó Lémi ka tpile ngmanmyi dmyinê, nmyi gha vy:o wanmyi vyi ngmê, anye, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo, yepê, yi kópu anmyinê pyw:ee ngmê.

²⁵⁻²⁶ Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o nédê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, yepê, k:omo tpile Chóó Lémi ka anmyi ngêpê, ngmênê kópu dononi nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vuyuo daawa kée té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u. Yepê, Pi knî yi dono nmyi kuwó mwiyé dpî kée tóó, yed:oo Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó u nkwo wa kée té, mêdaadi nuw:onuw:o dé.

Yesu pini n:i u pi mbêmê doo dpodo

Mátiyu 21:23-27; Luukí 20:1-8

²⁷⁻²⁸ Dini ghi n:i ngê Yesu p:uu Njedusalem mê taa dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mê kee dniye, wod:oo kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo, déêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:i Yesu ka lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmí chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu

too, n:uu ngê nga vyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngê?

²⁹ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyee ngmê, ye pini n:i ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpaê.

³⁰ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê?

³¹ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kêlimî mbê dniye.

³² Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê. Pi knî ye nkîngê mbê dniye, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

³³ Yi kópu u l:êê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmí lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:i u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

12

Yesu Nju tpémi yi kada pini kní yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 21:33-46; Luukí 20:9-19

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi yilí kní ye doo mgongo.

Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê lâmo ngê. Yepê, Ghi my:oo lâmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vwuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê lâmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi yi doon:aa ya.

² Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o ngi.

³ Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mē dy:ââ ngópu.

⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmidi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu.

⁵ Yepê, Myenté, wain kpê chóó ngê kn:aa pini m:uu dy:ââ ngê, yi pini vya ngópu,

daa pyiyé wo. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi yilî ye dy:ââ ngê, woni kpaka tumo, woni vya tumo, wain u kwo daa dy:ââ ngópu.

⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amînê châpu ngmê, daawa a vya ngmê.

⁷ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay.

⁸ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chii mênê mî kéé ngópu. *

⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? Yepê, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâadî ngmê.

¹⁰ Yepê, Ala kópu puku yedê nmyinê kp:aa ngópu, apii, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kéé ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mêyi pyodo. *

¹¹ Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênyepê u kópu yi d:uu ngê.

¹² Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u dîy:o a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. Ngmênê pi yilî knî ye nkîngê mbê dniye, wod:oo Yesu mêdaa mgîmî

* 12:8: Hipîlu 13:12 * 12:10: Psalm 118:22-23; Dpodo 4:11; 1 Pita 2:6-8

ngópu, a kuwo ngópu, wod:oo lee dniye.

Tákisi pywupwi u danêmbum Mátiyu 22:15-22; Luukí 20:20-26

¹³ Pádisi yoo, Helodi u kwo téni pee yéli yi k:i:i Yesu ka lee dniye, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó. *

¹⁴ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê doo ya, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmídi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:i:i Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Máâwe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkingê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi? Kwo, Wanmî pwila, ó daanmî pwila?

¹⁵ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Lukwe dîy:o nmye dóó nê? Yepê, Tákisi ndapî a ka ngma a núw:o yó, ngmênî m:uu.

¹⁶ U kwo yi núw:o ngópu, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêdmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó

Lémi ka mêdmyinê yémî. Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu. *

Pyidepyide u danêmbum Mátiyu 22:23-33; Luukí 20:27-40

¹⁸ Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dóó. *

¹⁹ Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. *

²⁰ Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene.

²¹ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mê ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene.

²² Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngí ngópu. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene.

²³ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê

amî pyódu. Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u díy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ng-midi p:uu yéé dniye.

²⁴ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó.

²⁵ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mēdaawa yéé knî.

²⁶ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Mósisi u puku pee dp:eengê w:ee ngópu, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî. Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Nê, ng:ââ Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. *

²⁷ Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. Yepê, Ndêndê ngê dmye kn:aadi ngmê.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mátíyu 22:34-40; Luukí 10:25-28

²⁸ Dêêpî pyu ngmê y:i doo ya, Yesu u danêmbum doo ng:aang:aa. Yi pini ngê apê, Yesu ngê Sadyusi yoo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dē

vy:a, wod:oo Yesu ka póó wo, kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó?

²⁹ Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada ye tóó, kwo, Yisíléli tpémi. Kwo, Ala kópu ny:ee yó. Kwo, Chóó Lémi nmî yâpwo njini, nmî kada pini. Kwo, Daa m:uu a tóó. *

³⁰ Kwo, U nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé.

³¹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, N̄yóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye-choo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê kada a tóó mo. *

³² Yi dêêpî pyu ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Ndêndê ngê kichi vyí, Chóó Lémi mu ngmidi yi yâpwo, yâpwo kn:aa daa m:uu a tóó.

³³ Kwo, Pi nódo Chóó Lémi u nuu ghi mb:aamb:aa ngê choo ya, Chóó Lémi u gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu choo nuw:o, u dpodo p:uu myechoo dpodo. Kwo, Pi nódo chóó u nuu ghi ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi yi pini nódo yinté myechoo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê ndîi dê, kwo, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ngmênê u kwo tédê. *

³⁴ Yesu ngê apê, Kî pini ngê gha kópu ngmêkêdê vyi, yi pini ka kwo, Daa kêmakêma Chóó Lémi kóó k:oo nye wowo. U kuwó dini ghi ngê

* 12:26: Ex 3:2-6

* 12:29: Deut 6:4-5

* 12:31: Lev 19:18; Nkal 5:14; Lóma

13:9; Njems 2:8

* 12:33: 1 Sam 15:22; Hos 6:6

Yesu ka kópu daam:uu poo ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adíya?

Mátiyu 22:41-46; Luukí 20:41-44

³⁵ Yesu dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo doon:aa dêêpî, pi knî ye póo wo, yepê, Lónté? Yepê, Dêêpî pyu knî y:oo lukwe díy:o ala kópu a tpaê ngmê, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, king Dépidi u tii nédê pini ngmê?

³⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Dépidi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té,

nyî yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁷ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yélini dnye lémilémi, Yesu ngê yi pi dmi yinté a ghîpî

ngê, yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Yesu pi knî ye Dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 23:1-36; Luukí 20:45-47

³⁸ Dêêpî têtê Yesu ngê yepê, Dêêpî pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangmê t:oo, n:ii knî y:e u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpîdí dmi mb:aa kêlê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo chââchââ nmo.

³⁹ Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têtê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁴⁰ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóo t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Luukí 21:1-4

⁴¹⁻⁴² Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo k:oo doo ya, yoo doo y:enê, Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnye yém. Ndáapi yilî knî y:oo ndapî ndîi yilî kée ngópu, ngmênê kuknwe ngma a loo, ndapî kmono miyó njini kée ngê. *

⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yi kée, ndáapi knî y:oo têtê yi kée ngmê, mu

* 12:41-42: 2 Kings 12:9

kópu u díy:o yi yéli yi ngópu ndapí ndîi ye tóó, tédê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapí n:ii kmono dê tóó mo, vyílo dê yi kée dê, u ngópu mēdēdēmu tóó. *

13

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 24:1-2; Luukí 21:5-6

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ngmê ngê kwo, Mâawe. Kwo, Kí lóntoo chēêpí dé, kî ngomo u ngwo kî wó tumo.

² Yesu ngê kwo, Kí ngomo pâa ndîi chi m:uu té? Kwo, Mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Kwo, Chēêpí pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadí ya. Kwo, Kn:aa lede kní y:oo kî ngomo pê yintómu wa pwaa t:oo. *

Kópu dono yilí yi danêmbum

Mátiyu 24:3-14; Luukí 21:7-

19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbēmê mí kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yesu ka p:uu ndiye pyu páádi loo, yi pi dmi Pita mbwémi Andru, Njems mbwémi Njon.

⁴ Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ngí mwini. Kwo, Ló dini ghi

ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yâa, nê, Yi kópu daa kēmakēma a pyodopyodo?

⁵ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, pi ngmê ngê kîngí dóo nmyo.

⁶ Yepê, Pi yilí wa a lê, u yi y:e adí kwo, Nê u d:aa nmo kâádi, nmyewo, Ala nê vyílo. Yepê, Pi yilí yinté wa dóo t:oo. *

⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pâa ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó nmyi nkígh:ê amyidnyi l:êê, yepê, nkíngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa tēda dmi, ngmēnē nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi.

⁸ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, dyámê pee kní ngmê wadí ghêdê, pi yilí wa pw:oo dmi, daa ng:êéntómu m:uu wa ghídí, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo. Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilí yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmēnē nangê vyi, Ala d:o dyámê pē dpí chedê. Yepê, Yi kópu yilí tédê dé, ngmēnē dono kópu ndîi dé díyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo. Yepê, Dye ghi kní ngmê ngê pi dono kní y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo a l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Ngépê ngomo kní yi y:enê pyu kní y:oo

* 12:43-44: 2 Kódin 8:12 * 13:2: Luukí 19:43-44 * 13:6: 13:21-22; 1 Njon 2:18

adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakak-paka nmyo. Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:a kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê.

¹⁰ Yepê, A kópu mb:aa pi yilí yintómu knî y:oo mwiyé dpî ny:ee y:e, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê chedê ngê wa pyódu. *

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi kópu knî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye choo tpapê, yi kópu kada pini knî ye dmyinê tpapê. Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpapê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu ayinmyin:aa tpapê dé.

¹² Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyeé dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, máâ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamye vya t:oo.

¹³ Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmyi diya dmi, ngmênê n:ii knî y:oo myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóó k:oo wan:uu kaa té. *

Lóma lede knî y:oo Nje-dusalem ghêlî dépê pw:oo

ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-28; Luuki 21:20-24

¹⁴ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono doo u kwo tédê angmê m:uu ngmê. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye.

¹⁵ Pini n:ii u ngomo ma-knopwo adí ya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêkingî kee, u tpile kîdangmên:aa ngî.

¹⁶ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adín:aa dpodo, u p:o mêkingî diyé, u tpile kîngmê nya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we.

¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedé pyw:ee ngmê.

¹⁸ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê.

¹⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yin-

* 13:10: Mát 28:19

* 13:13: Njon 15:18-21

too dono daamuwa a pyw:ee ngmê.

²⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Yélini nê ngmidi ngê yi l:êê díy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê waní pyódu. Yepê, Wodaa vyu, ye pi yintómu pí pw:oo dniye.

²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê, yepê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmidi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kídmyongê kélímí mbé dmi.

²² Yepê, Pi yilí kní y:oo kêêmí wa kaa t:oo, pi kní ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo. Yepê, Pi kní y:oo yoo wamye dóo ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini kní y:oo mbwudu yilí wa chaa ngmê, mu kópu u díy:o u yi y:e adí kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, nmí dóo té. *

²³ Yepê, Yi k:omodanê pyu kní y:oo kîngí dóo nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, ala yi kópu kní yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidí t:oo.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Luukí 21:25-28

²⁴⁻²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kâádi wa mgêdê kní, mēdaadpí pil:apil:a, pudu yilí yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té. *

²⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi kní y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé kní, u pi ndîi ngê dé pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê ka kwo. *

²⁷ Yepê, Enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê wa danê t:oo, y:i ye anîn:aa vyuwo. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Luukí 21:29-33

²⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu.

²⁹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye ní danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wamyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo.

³⁰ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu.

* 13:22: Deut 13:1-3; 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13 * 13:24-25: 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-14 * 13:26: Tpyuu 1:7 * 13:27: 1 Tes 4:16-17

³¹ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

*Pi ngmê u lama daa tóó
Yesu ló wéni ngê wa a diyé
Mátiyu 24:36-44*

³² Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmídi u lama a tóó.

³³ Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, nmyi lama daa tóó.

³⁴ Yepê, Alanté adî ya. Yepê, Mââwe ndîi kn:aa p:aani angmê lê, u dpodo pyu yoo wa a kuwo té, yi dpodo nédê dpodo nédê wa kaa té, ngomo y:enê pyu ka wa vyi, kwowo, Chi t:âât:ââ nê.

³⁵ Yepê, Dmyinê t:ââ, mu kópu u dîy:o nmyi mââwe ndîi wéni n:ii ngê wa t:aa, nmyi lama daadî ya. Yepê, Apê ntumokwodo wa t:aa, apê ngídi vy:o wa t:aa, apê mw:aamw:aa wa t:aa, apê mw:aandiye wa t:aa.

³⁶ Yepê, Tumutumumu wa a lê, dpî tédê kîngmê m:uu nmyo.

³⁷ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, pi yilí yintómu yi l:êê dîy:o n:aa tpapê, yepê, dmyinê t:ââ.

*pwele u ngwo a châpwo ngópu
Mátiyu 26:1-5; Luukî 22:1-2; Njon 11:45-53*

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndîi dê daa kêmakêma dnye kuwo dê. Yi nááli dê yi pi dê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa. Dêêpî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a châpwo ngópu.

² Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakî d:uu. Noko yepê, Pi yilí kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

*Tpileni tuu mb:aamb:aa
pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u
ngwo a pii ngê*

Mátiyu 26:6-13; Njon 12:1-8

³ Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapî. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi mwiyé doo ya. Yi kmaapî tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a húwo, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile u pywuu ndîi, u pi naadî, tód:o ntee tpile, tuu mb:aamb:aa. Yi pyópu ngê yi pód:a komo puwâ, naadî Yesu mbêmê d:ud:umbiy:e a chedê ngê.

⁴ Yélini y:oo yi kópu m:uu ngópu, woni yoo nod:e dniye, noko yepê, Kî pyópu ngê lukwe dîy:o kî kópu dê d:uu? Apê, Naadî lukwe dîy:o dê dyênê?

⁵ Apê, Kî pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî pyolo yono y:a pudu kmênê, yi ndapî ndîi pinté knî ye pudu y:oo.

14

Kada pini knî y:oo Yesu u

Wod:oo yi yéli yi pyópu ka a tpêpwo dniye.

⁶ Yesu ngê yepê, U kwo namê mbumu. Yepê, Lukwe dîy:o dmye mywenemywene kalê ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu.

⁷ Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mēdaanî kwo.

⁸ Yepê, Kî pyópu ngê u ntââ kópu a nga yi d:uu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, wa kmênê nê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, tpileni pi ntóó p:uu anyi d:ii, kî pyópu ngê a p:uu vyílo yii d:ii.

⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmê kwéli adnyin:aa nyêm, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimî ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adîn:aa ya.

Njudas ngê kadapini knî ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mátíyu 26:14-16; Luukî 22:3-6

¹⁰ Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédíyót pi. Yi Njudas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vyee u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê anî ghê.

¹¹ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi

gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. Wod:oo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mátíyu 26:17-19; Luukî 22:7-13

¹² Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo?

¹³ Yesu ngê pi miyó dy:ââ ngê, yepê, Njedusalem choo lèpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpo mumu ngmê.

¹⁴ Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ngomo chóó ka dp:uu póó cho, kwipi, Nyi mââwe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii?

¹⁵ Yepê, Yi ngomo chóó ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntââ tpile yilî yintómu y:i a tóó. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo.

¹⁶ Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yi tpile yilî

mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adíl:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóo ngópu

Mátiyu 26:20-30; Luukí 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁷ Kâadî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, nté kwéli a l:âmo ngópu.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, yepê, k:omo tpile nipi nmo kmaapî té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê daa kêmakêma a kwódo ngê a wowo.

¹⁹ P:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póo, kópu, Nê kuu, apii?

²⁰ Yesu ngê yepê, Ye y:a mê miyó anmyi tóo, yepê, k:omo tpile d:ââ mu ng-midi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

²¹ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwó a d:êê ngópu, apê, Chóo Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóo Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu

wamî vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

²² Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí, Chóo Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê.

²³ U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóo Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yintómu nda ngópu.

²⁴ Yesu ngê yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi l:êê díy:o wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóo Lémi ka pi yilî wa a kâadî.*

²⁵ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndî ngê amí pyódu, pi yintómu aní y:enê, Chóo Lémi kóo k:oo kmaapî ndî u ngwo anm:uu dóo, wain kamî u ngwo anm:uu nda.

²⁶ U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vyu

Mátiyu 26:31-35; Luukí 22:31-34; Njon 13:36-38

²⁷ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo a mgîmîmgîmî nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóo, Dini ghi n:ii ngê Chóo Lémi ngê sipi

* 14:24: Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi.

²⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê.

²⁹ Pita ngê kwo, K:omo tpile kî tpókni y:oo wunê kuwokuwo ngi, kwo, nê mu ngmidi daanê kuwo ngi.

³⁰ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgídî vy:o kêmkêm ghêlî k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenyê, D:aa p:uu dniye pyu ngmê.

³¹ Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê dîy:o amye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mátíyu 26:36-46; Luukí 22:39-46

³² Kwéli lee dniye, yi kêlê ghi u pi Nketsemane. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Al:ii dmyinê ya, nîmo ngêpê.

³³ Yesu ngê pi pyile ngmidi ngê, Pita ngmê, Njems my-omo, Njon pyolo, yi k:ii lee dniye. Yesu nkîngê mbê wo, u ghê a kee wo.

³⁴ Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo, dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. *

³⁵ Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono kópu daanê pyw:oo?

³⁶ Kwo, Tpile yilî yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tóó.

³⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Lukwe dîy:o nye dpî? Kwo, D:ee ngêpê. Kwo, Lukwe dîy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanyi ya?

³⁸ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo, dpodom-biy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kédangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa wanmyi vyi t:oo, ngmênê nmyi tókótókó têdê wanmyi dêê dmi.

³⁹ Myombó Yesu ngêpê têdê mê loo, mwiyémiwiyé ntee doon:aa ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê.

⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mé diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyîlê ngê dyaa ye chedê ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mywene ye ghê wo, kópu u kwo daa vyi ngópu.

* 14:34: Njon 12:27; Hipîlu 5:7-8

41 Pyolombó Yesu modon:aa ngêpê, p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê.

42 Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiyé knî.

*Yesu u ngwo mgîmî ngópu
Mátiyu 26:47-56; Luukí
22:47-53; Njon 18:1-11*

43 Yesu ngê danêmbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó.

44 Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nînê chipéchipé, yepê, yi pini yi vyílo. Yepê, Dpî mgîmî yó, nmî kada pini knî ye dpî núw:o yó.

45 Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Máâwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo.

46 Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu.

47 Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêédí, lede ngmê mbwámê pêdê châpwo, ngmênê kn:aadi

ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

48 Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kêlê a ka dmyinê lee dmi.

49 Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpí. Yepê, Lukwe díy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, awêde até dmye ntiye ngmê.

50 Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

51 U kuwó dini ghi ngê pi mgêmi ngmê ngê Yesu u yâmuyâmu kn:ââ chópu. Lede knî y:oo apê, My:oo mgîmî.

52 Yi pini u kpídí ngê kaa dniye, mbêpê dini ghi n:ii ngê a puwâ, u kpídí yi kêê yedê a kuwo ngê, wod:oo kn:ââ mb-wii mbêpê wo.

*Nju tpémi yi kada pini knî
y:oo Yesu u ngwo kóté kalê
ngópu*

*Mátiyu 26:57-68; Luukí
22:54-55,63-71; Njon 18:13-
14,19-24*

53 Yesu dini ghi n:ii ngê mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini yoo nipi lee dniye, dêêpí pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii.

54 Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê

Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, ndoo chedê yaa wo, lede knî yi k:ii dnye ndê vyîlí.

55-56 Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kîgha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilí knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilí t:ee ngópu, ngmênê pi miyó dê y:oo yi kópu ngmídi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyíko ngópu.

57-58 U kuwó dini ghi ngê pi knî ngmê ghêêdí wo, k:omo ngê yepê, Kî pini ngê ala kópu mwo a vyu, nmopê, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, pi knî y:oo n:ii wó ngópu, wo pyile amí lê, kamîni m:uu aní wó, daa pi ngê kílí wa wó.

59 Daa ngmídi mbêmê dnye danê, yi kópu u mo u mo dé, wod:oo kada pini knî y:oo noko yepê, Ka k:omodanê té.

60 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdí wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dê vyi ngmê, daanyinê vy:a?

61 Ngmênê Yesu tumu doo ya, kópu myedaa vyu. Yi pini myombó u kwo mê póó wo, kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo? Kwo, Mumdoo nyi Tp:oo?

62 Yesu ngê kwo, Nyââ. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u Pi

Ndêndê. Anye, U pi ndîi ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkali too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé knî.

63 Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídí a chópu, yi mââwe knî ye yepê, Kî pini u châpwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóochóó kêdê ndyíko.

64 Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdí. Yepê, Nmyi nuw:o dmi angênté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadí ya.

65 Knî ngmê Yesu p:uu dnye tpyîpwi. U kuwó dini ghi ngê Yesu ngwolo dê kpídí pee ngê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípí. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo píchi vyi. U kuwó dini ghi ngê lede knî ye Yesu y:ee ngópu, wod:oo dnye kpakakpaka.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátiyu 26:69-75; Luuki 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

66 Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kîgha, yi dini ghi ngê Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo ya. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u dpodo módó ngma a loo.

67 Pita dini ghi n:ii ngê ndê vyîlí têtê módu, doo myeme,

kwo, Nyi ngmê, Yesu Nasalet pi p:uu nye ya yédi, apii?

⁶⁸ Ngmênê Pita ngê u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu a lama daa tóó, myed:oongê w:ee ngê. Wod:oo Pita py-wuwópyuwó tédê u nkîgh:ê doon:aa kwo, kêmkêm u ngwo ka wo.

⁶⁹ Yélini y:i doo kwo, yi pyópu ngê yepê, Kí pini Yesu p:uu ndiye pyu ngmê.

⁷⁰ Pita ngê mêtê wópu ngê. Daa ndîi dye ghi yimî loo, yi yéli y:oo Pita ka kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Dpî wee mu ngmidi, Nkálili Wee.

⁷¹ Wod:oo Pita ye kpaa wo, yepê, Pini n:ii u pi a ka nmye tpaê ngmê, yepê, yi pini daa a lama pini.

⁷² Vyîlo yi dini ghi ngê kêmkêm my:oo ka wo, wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mí nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii my:oo daawa kâa, pyolo nyinê wópuwópu nê. Wod:oo Pita ngê mbê a puwâ.

15

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-16; Luukí 23:1-5,13-25; Njon 18:28-19:16

¹ Mw:aa mgîdí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vyee u dy:oo a chápwo ngópu. U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó

dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mâawe ndîi Paléti ka núw:o ngópu.

² Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi.

³⁻⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, wod:oo Paléti u kwo mê póó wo, kwo, Angênté, yi kópu yilí daanyinê vy:a? Kwo, Kêémí m:uu yilí kînga dê kaa ngmê.

⁵ Ngmênê Yesu ngê kópu daa vyu, Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe díy:o kópu daawa vyi?

⁶ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi kní y:oo u kwo dnyimo tpaê, yini yidpîmo pw:iipw:ii.

⁷ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Yi pini ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê díy:o u yoo kní yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.

⁸ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo dyimê wo, pi yilí Paléti ka lee dniye, kwo, Kópuni nye d:uud:uu ngê, ala ngwo yinté mê d:uu ngi, kwo, mbwa k:oo pi ngmê pw:ii ngi.

⁹ Wod:oo Paléti ye póó wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, nmyi king aní

pw:ii?

¹⁰ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, apê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu ka n:ee dê kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê dîy:o dê kaa ngmê.

¹¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yoo yi mbodo dmi vuywo ngópu, yepê, Paléti ngê yi pini kîngê pw:ii, ngmênê Mbadapas yu pw:ii ngê.

¹² Paléti pi knî ye mê póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Pini n:ii u pi nmye tpapê ngmê, Nmî king, yepê, lukwe u ngwo ngmanî md:o?

¹³ U kwo mbwó dniye, kwo, Kîdosi nêdê t:ee ngi.

¹⁴ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilî yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kîdosi nêdê t:ee ngi.

¹⁵ Paléti ngê u yi doo kwo, Yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nî pyódu, wod:oo Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Núw:o yó, kîdosi nêdê nyi t:ee yó.

Lóma lede knî y:oo Yesu u ngwo dnye nkwtinkwiti

Mátíyu 27:27-31; Njon 19:2-3

¹⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo núw:o ngópu. Ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo.

¹⁷ Kpîdí pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpîdí u mbwo my:oo t:ee ngópu. Noko yepê, King knî yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu.

¹⁸ U kuwó dini ghi ngê k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Mw:âakó nmî mâawe, Nju tpémi yi king.

¹⁹ Yimbwi mbêmê dnye kpêêpî, p:uu dnye tpyîpwi, yi mbodo ngê k:ame u kwo dnye wowo, yinté dnye nkwtinkwiti.

²⁰ U nkwtinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpîdí mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêdê ngee ngópu, chóó u kpîdí u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo núw:o ngópu, apê, Kîdosi nêdê nm:uu t:oó.

Yesu kîdosi nêdê u ngwo t:ee ngópu

Mátíyu 27:32-44; Luukí 23:26-43; Njon 19:17-27

²¹ Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Njedusalem doo lêpî. Lede knî y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kî pini u kîdosi dnyinê ngi. (Yi pini Saimon, Sadéni pi, Aleksándê mbwémi Lupas yi mî.)

²² Yesu ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dîné, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota.

²³ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa

we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê wépi ye puwâ.

²⁴ Yesu u mbwo kpídí a ngee tumo, kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu, wod:oo u kpídí yêê tumo, yi kpídí knî yi l:êê dîy:o dnye ng:oo, Noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî?

²⁵ Yesu mw:aandiyé u kêténi pee kídosi ñedê t:ee ngópu.

²⁶ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo mye t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

²⁷ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vyeé dé, yi tpilé myedpîmo a t:âmot:âmo dé.

²⁸ (-)

²⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kídosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti, kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó.

³⁰ Kópu, Nyóó kídosi ñedê a ghidi, ñyóóchóó mê ngee ngî.

³¹ Dêêpî pyu yoo, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwitinkwiti. Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntââ chóóchóó daawa ngee.

³² Noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê,

nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kídosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kêlímî té. N:ii dé Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê t:ee dumo, Yesu myedpîmo nkwitinkwiti.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Luuki 23:44-49; Njon 19:28-30

³³ Kââdí mää kêlê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mê wa wo.

³⁴ Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe dîy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe dîy:o nga d:oo ch:anê wo?

³⁵ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yélini woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ.

³⁶ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. Yi pini ngê yepê, Ngî t:ââ kmêle. Yepê, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa ní. Yepê, Ilacha ngê kî pini kídosi ñedê yiné wunê ngêêpî?

³⁷ Yesu dpodombiy:e yi ka wo, yed:oo pwene.

³⁸ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndîi n:ii doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kídosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene,

wod:oo yi kpîdî chóó mîné
 chaa wo, châpwochâpwo ngé
 nkwoodo a yaa wo, knâpwo dî.
 *

³⁹ Lede n:ii knî y:oo Yesu
 kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi
 mââwe ndîi kîdosi u nkîgh:ê
 doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngé
 Yesu u ngópu ka wo, u ngópu
 pwene, apê, E! Apê, Kî ndêndê
 ngé Yâpwo ndîi Tp:oo.

⁴⁰ Pyââ knî y:i ngmêdoo
 kwo, daa chono dnya a kwo,
 yi dnya a vyuwo. Yi pyópu
 knî yi vy:o pyââ pyile doo
 kwo, yi pi dmi Salóme ngmê,
 Méli Makîdala pyââ myomo,
 Méli pyolo, Njems mbwémi
 Njósés yi pye.

⁴¹ Yi pyópu knî y:oo Yesu
 dnyimo a yâmuyâmu, myed-
 nyimo a ngêêpî, dini ghi
 n:ii ngé Nkálili Wee u kwo
 dpîmo a paa. Pyââ mê yilî
 Yesu u pwopwo têdê y:i dnye
 kwo, n:ii dé Nkálili a ndê
 dniye, Yesu k:ii Njedusalem
 lee dniye.

*Yesu ntóó u ngwo kmênê
 ngópu*

*Mátiyu 27:57-61; Luukî
 23:50-56; Njon 19:38-42*

⁴² Daa kêmakêma kââdî doo
 wupwo, Adamátiya pi ngmê
 ta, u pi Njósép. U yi u ngwo
 doo kwo, Yesu ntóó n:uu
 kmênê.

⁴³ Yi pini Nju tpémi y:oo
 dnyimo cháâchââ, yi kada
 pini knî yi vy:o dpîmo kwo.
 Yi pini ngé apu, Chóó Lémi
 ngé nmî y:enê kn:ââ límî k:ii
 ngé paa chaa ngé. U gha vy:o
 apê, Awêde Pîdade, mââ nmî

líme wo. Apê, Yi kópu u l:êê
 dîy:o kââdî ghêlî kîngî ghî,
 Yesu ntóó mwiyé nî kmênê.
 Wod:oo u nkîngê kuwa a
 kuwo ngé, Paléti ka loo, Yesu
 ntóó u kwo mîné ch:ee ngé.

⁴⁴ Paléti ngé apê, Mum-
 doo? Apê, Ye pini lukwe
 dîy:o límîlímî ngé dê pw:onu?
 Ledeni knî y:oo Yesu kîdosi
 ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi
 ka Paléti u kwo póó wo, kwo,
 Ye pini ló dini ghi ngé dê
 pw:onu?

⁴⁵ Yi pini ngé Paléti ka kwo,
 Wunê modê pw:onu. Wod:oo
 Paléti ngé Njósép ka kwo, Chi
 lêpî, nyi kmênê ngi.

⁴⁶ Wod:oo Njósép adî lê,
 kpîdî mb:aa ngmê pwila
 ngé, Yesu ntóó kîdosi ñedê a
 ngópu, yi kpîdî ngé a kmongo
 ngé, ntóó núwo, kpomo u
 mênê mî yó, chêêpî ndîi yi
 kpomo tâmo ngmê tpiyé
 wupu kwólu, u ngwo nkoko
 ngé. Yi kpomo pi knî y:oo
 t:aanî paa mwiyé ché ngópu,
 pi ntóó kmênêkmênê u l:êê
 dîy:o.

⁴⁷ Méli Makîdala pyââ, Méli
 Njósés u pye, yi pyópu dê yi
 ngópu, Njósép ngé Yesu ntóó
 kmênê ngé.

16

Yesu u ngwo a pii wo

*Mátiyu 28:1-8; Luukî 24:1-
 12; Njon 20:1-10*

¹ Sádêdê ngé kââdî dini ghi
 n:ii ngé gho, Nju tpémi yi líme
 wo machedê ngé pyodo. U
 kuwó dini ghi ngé pyópuni
 yoo yi ngópu Yesu pwene, yi

* 15:38: Ex 26:31-33; Hipîlu 9:3-4; 10:19-20

pyópu pyile knî y:oo kponî mtyîmî ntee tpile knî ngmê pwila ngópu, apê, Yesu ntóo p:uu nm:uu t:ee té. Yi pyópu yoo yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli Njems u pye pyolo.

² Sandé mw:aa mgîdî vy:o kpomo chedê lee dniye.

³ Maa p:uu dnye lêpî, noko yepê, Chêêpî kpomo tâmo nanê nmo wa tpiyé wupu kwolo?

⁴ Mu kópu u díy:o chêêpî pââ ndîi, doo u ntââ, yi chóó daapî tpiyé wupu kalê ngópu. Yi taa dniye, apê, Chêêpî lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo?

⁵ Kpomo mênê adî kee dmi, pi mgêmî ngmê m:uu ngópu, u kpîdî dmi kpaapîkpaapî, apê, Wéni pee u kéténi mu tóo. Ngwéti dniye.

⁶ Yepê, Nuku ngwéti. Yepê, A lama ka tóo, Yesu ka nmye vyuwo té, Nasalet pi, pini n:ii kîdosi íedê t:ee ngópu. Yepê, Alii daa tóo. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé dmyeno, ntóo kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu yó.

⁷ Yepê, Lee dmyeno, yepê, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o yó, Pita ka mdoo mye ñuw:o yó. Yepê, Ye dp:uu vyi yó, yipi, Yesu nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Yi anmy:uu m:uu ngmê, wunê ntee nmye a vyu.

⁸ Wod:oo pyââ yoo pwii wo, kpomo u mênê, mbêpê dmi a pwaa ngópu, kpomo a kuwo ngópu, mu kópu u díy:o nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi nkîngê u l:êê díy:o pi ka kópu ghêlî daa vyi ngópu.

Kópuni Mak ngê d:êê ngê, wu u dí. U kuwó dini ghi ngê kópu daamu d:êê ngê. Ala danêmbum pi knî yi lama doo ya, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu. Yi danêmbum u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, kópuni Mak ngê d:êê ngê, yi danêmbum dê nipi a kââdí dumo. Kópuni pi knî y:oo u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, ala yi danêmbum.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóo u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Njon 20:11-18

⁹ Sandé mw:aa mgîdî vy:o, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, Méli Makídala pyââ ka chóóchóo mwiyé a kêma ngê. Wunê yi pyópu u kmêna Yesu ngê pyudu a ngm:ii kwólu.

¹⁰ Yi pyópu ngê Yesu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo loo, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o, yepê, Yesu kêda pyidu.

¹¹ Dnye yii, dnye mbê. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi pyópu ka daa kêlîmî mbê dniye.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu miyó dê ye chóóchóo u ngwo a kêma ngê

Luukî 24:13-35

¹² U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Yesu u nkwo m:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê y:i dpîmo lêpî. Yesu u mo u nâmo ye a ghê wo, chóóchóo ye a kêma ngê.

¹³ Yi pini dê dini ghi n:ii ngê Njedusalem a diyé knopwo, yi pyipe knî ye mî vyi ngópu, yepê, Yesu kîdnye m:uu. Yi pyipe yoo ye daa kêlîmî mbê dniye.

Yesu ngê chóochóo p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:16-20; Luukî 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê knî y:oo kmaapî tédê Yesu u nkwo m:uu ngópu, chóochóo ye a kêma ngê. Ye nod:e wo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile u pyidepyide p:uu daa ng:êéntómu ye doo a danêmbum, ngmênê dédnye kêlîmî, pini n:ii knî y:oo Yesu m:uu ngópu, apê, Kêda pyidu, yi yéli ye myedaa kêlîmî mbê dniye.

¹⁵ Yesu ngê yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê dmyinê lèpî, pi knî ye a kópu dyuu dmyinên:aa tpaépê.

¹⁶ Yepê, N:ii dé a ka wunê kêlîmî té, a pi ngê mbwaa paa am:ii kmênê t:oo, yini yoo wanî ngee té, a kêê k:oo wanî kaa té. Yepê, N:ii dé a ka daadnya a kêlîmî, yi yéli yi dono machedê ngê daawa pyaa dmi, dono wa a pyw:ee ngmê.

¹⁷ Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kêlîmî, u ntââ ngê adnyi ya, mbwudu yilî adnyi chap. Yepê, A pi ngê kmêna adnyi ngm:ii kîgha dé, daa

dyámê ngmidi dnye ngê adnyi mbumu.

¹⁸ Yepê, K:omo tpile tpile pê ngê wa kiye té, ó ló wa nda ngmê, myedaawa pw:oo dmi. Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kêlîmî, yi yéli y:oo pwopwokopwe knî yi mbêmê kêê adnyi yiyé dé, yed:oo yinté adnyi pyipyi dé. *

Yesu u Mîka u ngwo kee wo Luukî 24:50-53; Dpodo 1:9-

¹¹ ¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u Mîka kee wo, u che p:ââ pee ngê pyodo. *

²⁰ P:uu ndiye pyu yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê lee dniye, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpaépê. Pi yilî ye kêlîmî mbê wo, mu kópu u dîy:o daa yi mo dnyen:aa dpodo, nmî Lémi ngê modoo a ngêêpî dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap. *

Wu u dî.

LUUKÎ

Ala puku pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, daa Nju pi, ngmênê Antiyóka pi, Kídiki dnye ngê dpîmo mbumu. Ndiye pyu ngmê, kpeede ngê doo ya, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Puku dmi miyó d:êê ngê, ngmê ala puku dmi, myomoni u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Yesu dini ghi n:ii ngê mwo a pwene, m:ââ pyoloy:a mê pyile mî loo, Luukî ngê u puku dê u ngwo a d:êê doo. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mê limi mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu.

1 Mw:ââkó nmî lémi, Tiyopilas,

Yesu u danêmbum nyi nyongo, u kwo nyi kélímí mbê wo. Kópuni yilí Yesu ngê dyámê mbêmê d:uu too, pi yilí knî y:oo yi kópu ka d:êêd:êê t:oo.

2 Yélini y:oo yi kópu knî yi chóó yi ngwolo ngê m:uu tumo, pi knî ye u nkwo a tpaépê tumo, u ngwo nmî ny:ée too.

3 Yi kópu yilí yi p:uu mb:aamb:aa ngê noo ndiye, yi kn:ââ dmi ní chó, u málo ní yé too, l:êê díy:o yi danêmbum n:aa d:êêd:êê.

4 A lémi, Yesu p:uu kópuni nyi ndê too, u ya a nga a kwo ndê kópu ngê nga dny:oo ya.

Enjel ngê Sekîdaiya ka kópuni vyu

5 Dini ghi n:ii ngê Helodi Njuda tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngmê, u pi Sekîdaiya, Apaicha u yoo vy:o pini ngmê. U kpâm u pi Elisîpet, kpêê yiyé pyu tp:oo módó ngmê.

6 Chóó Lémi u nuu u pi cha, u nuu u kópu yidpîmo d:uud:uu dé, u dêêpî kópu yintómu myedpîmo cháâcháâ dé.

7 K:omo tpile pi cha mb:aa dê, ngmênê tp:ee daa tpyé ngópu. U yi y:e doo kwo, Nyi tpaâmê knî, ngmênê Elisîpet daa tpete u ntââ ngê doo ya, u dí cha miyó dê mî vy:ene knopwo.

8 Wiki n:ii ngê Apaicha u yoo Chóó Lémi ka dnyen:aa kpêê yiyé, Sekîdaiya yi vy:oo doo kwo.

9 Yi l:êê ghi alanté dpîmo ya, mtyímî nk:êêní pyu ng:oo ngê dnyimo a pyw:êmí. Sekîdaiya yinté a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo k:oo yâpwo ghê dy:ââ ngópu, y:i doon:aa mtyímî nk:êêní.

10 Yi ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê mtyímí doo nk:êêní, yoo kuwa doo a kwo, dnya a ngêpê.

11-12 Yi dini ghi ngê Sekîdaiya ngê Chóó Lémi u enjel ngmê módu, Sekîdaiya ngwéti wo, nkîngê mbê wo, apê, Mtyímí nk:êêní tédê u wéni pee, apê, enjel ngmê kwo.

13 Enjel ngê kwo, Sekîdaiya, kwo, namê nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, kwo, ngmâm Elisîpet wa a ngee, tp:ee angmê tpyé,

Njon u pyimo dpî ténî, mu kópu u díy:o yi tpémi Chóó Lémi u módó yeedeyeede.

¹⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nga mb:aamb:aa ngê wa pyódu, w:aa anyiné pyw:oo. Kwo, Pi yilî knî y:oo w:aa amyedê pyw:ee ngmê,

¹⁵ mu kópu u díy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu ndîi ngê wa pyódu. Kwo, Ghêli daawa t:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi u mênê wa yââ, d:ud:umbiy:e wa a nt:ono. Kwo, Wain kîngmê nda, yinté mbwáani myekîngmê nda. Kwo, Pi knî y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kî Chóó Lémi u momu pini.

¹⁶ Kwo, Yisîléli tpémi yilî Chóó Lémi ka amêdê diyédiyé kalê té, pini n:ii yi yâpwo ndêndê.

¹⁷ Kwo, Yi tpémi nmî Lémi u kada wa ghê, u maa yiné amênê yé. Kwo, Ilacha ntee pini ngê wadî ya, pi mupwo mupwoknî, n:ii noko kpeme a pyede, amêdê kâadî té, n:ii knî y:oo dnye daa nyêmî ngmê, yi nuw:o dmi wa ngmêê té, yoo mb:aa ngê amîmî pyódu té, nmî Lémi u yoo ndêndê ngê u ngwo wa pyódu té. *

¹⁸ Sekîdaiya ngê enjel ka kwo, Ye kópu ndê kópu ngê a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê pi vy:ee, a kpâm mye pyââ vy:ee.

¹⁹ Enjel ngê kwo, Lama daa toó kî pini, nê Nkepîlel, Chóó Lémi u nkîgh:ê n:aa kwo, yiné nga da dy:ââ nê, ala kópu mb:aa nga yedên:aa vyi. *

²⁰ Kwo, K:omo tpile a ka chuu kêlîmî mbê wo, ngmênê kópuni nga dí vyi, díyo ndêndê ngê wa pyódu. Kwo, Dnye u kîgha doo u ntââ ngê dí pyódu ngi, kwo, kópu daamunyi vyi, u dí wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu. Kwo, Dnye mênê dí chedê, kópu daamunyi vyi, mu kópu u díy:o a ka chuu kêlîmî mbê wo.

²¹ Yélini kuwa doo kwo, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Sekîdaiya ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo lukwe díy:o mgî dímo puwâ.

²² Dini ghi n:ii ngê a pwii wo, doo u ntââ kópu ye daapî vyi, kóopyââ ngê ye doo danêmbum, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Kî pini ngê tpile ngmêdê m:uu, kî ngomo k:oo.

²³ Apaicha u yoo knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi dpodo u wiki a kêlî ngópu, Chóó Lémi p:uu dpodo tédê, yi p:o p:o mê diyé dniye, Sekîdaiya u p:o mye loo.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê u kpâm Elisîpet mbwili ngê pyodo, yi gha dê mb:aamb:aa ngê pyaa knopwo,

²⁵ Elisîpet ngê apê, Chóó Lémi ngê dê ngee nê, kópuni u l:êê díy:o yoo a p:uu dnye danê, yiné dê chedê, a p:uu mêdaadnyi danê. Ngmênê yoo vy:o dèdpîmo paa, apê, Pi knî y:oo wadnyi yumuyumu nê, a ka daawa a kêlîmî mbê dmi. Yi kópu u l:êê díy:o d:ââ limi ngomo k:oo doo kwo.

Enjel ngê Méli ka kópuni vyi

* 1:17: Mát 17:11-13; Mal 3:1; 4:5-6

* 1:19: Hipîlu 1:14

26-27 Elisîpet d:ââ wéni u mb-wili ngê doo kwo, Chóó Lémi ngê u enjel Nkepîlel kwodo ngmê ka u ngwo dy:ââ ngê, u pi Méli. Pini n:ii u yémî p:uu yidoo kwo, u pi Njósép, king Dépidi u tii ñedê pini ngmê. Nasalet dpîmo ya, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. *

28 Yi enjel Méli ka loo, kwo, Mw:ââkó Méli. Kwo, Nmî Lémi ngê da ngmidi ngi, nga myewunê vuywo.

29 Méli ngê yi kópu dêpê w:ee ngê, u nuw:onuw:o kópu ngê pyodo.

30 Enjel ngê kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmidi ngi.

31 Kwo, Mbwili ngê wanyi pyódu, tp:ee mââ ngmanyi tpyé, u pi dpî nténi, Yesu. *

32 Kwo, U pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu, nmî yâpwo njini ngê u kwo wa a vyi, kwo wo, Nyi a tp:ee njini. Kwo, Nmî Lémi ngê yi tpémi king ngê wa pyódu, u kn:ââ Dépidi u d:aa yinê wa a kââdî.

33 Kwo, Njakóp u yoo yintómu yi king ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

34 Méli ngê enjel ka kwo, Ye kópu a nga angénté wa pyódu? Kwo, Nê kwodo, d:oongê yéé wo.

35 Enjel ngê kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa nt:ee ngi, u wêdêwêdê mbêmê yi kópu nga wa pyódu. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o yi tpémi yâpwo ndîi tp:oo, u momu pini ngê adî ya.

36 Kwo, Elisîpet p:uu nuw:o

ngî kwéli, pyópuni u k:ii dpî p:uu ngmidi. Kwo, K:omo tpile daa tpete módó, mye pyââ vy:ee, ngmênê ala ngwo d:ââ wéni u mbwili.

37 Kwo, Chóó Lémi ngê kópuni dpî vyi, yi kópu ndêndê ngê dpî d:uu, daawa kn:aadi.

38 Méli ngê kwo, Nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê n:aa dpodo yédi, u ntââ ye kópu a nga dpî pyaa we. Wod:oo enjel ngê Méli a kuwo ngê.

Méli Elisîpet ka u ngwo loo

39 Daa dye ghi daadîi yimî loo, Méli u yoo knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, mbu kwéli a wee.

40 Sekîdaiya u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, u ngomo k:oo kee dniye, Méli Elisîpet ka mbwolo.

41 Dini ghi n:ii ngê Elisîpet ngê Méli u dnye nyongo, tp:ee u mênê paa mbê wo. Yi ngwo dini ghi ngê Elisîpet Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a nt:ee ngê,

42 Méli ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Pyââ yintómu knî yi vy:o mî ndîi ngê dê pyódu, ñm:ee u pi ndîi ngê amye pyódu.

43 Kwo, A pi têtê, nyi nmî Lémi u pye, kwo, lukwe dîy:o chin:aa m:uu nê?

44 Kwo, Dini ghi n:ii ngê nye dí ny:oo, a tp:ee u gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a mênê dê mbêka.

45 Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu ka

chi kêlîmî mb:anê. Kwo,
Kópuni nga vyu, ndêndê ngê
wa pyódu.

*Méli ngê Chóó Lémi u ngwo
chaa kwólu*

⁴⁶ Méli ngê apê,

Chóó Lémi n:aa chaa kîgha,

⁴⁷ a gha mb:aamb:aa ngê dê
pyódu,

mu kópu u díy:o Chóó Lémi
ngê wa ngee nê,

⁴⁸⁻⁴⁹ k:omo tpile a pi têdê,
ngmênê da ngmîdi nê,

kópu ndîi a nga ngmêdê
d:uu.

Mu dini ghi ngê pi yintómu
yi lama yi kópu wadí ya,

yi nuwo daawa a kuwo.

Chóó Lémi nmî yâpwo
ndêndê, u kópu yilî yintómu
mb:aamb:aa dé,

⁵⁰ yélini y:oo ntênê a
cháâcháâ ngmê,

yi yéli yi nuu ghi dmi nódo
a tóó,

daawa kée té, anyi dí
angêw:êê.

⁵¹ U wêdêwêdê mbêmê kópu
ndîi yilî a d:uud:uu,

mbodo ndîi mbodo ndîi u
yoo daa kêmakêma a ngm:ii
kîgha té.

⁵² King ndîi yilî yi lémilémi a
chedêchedê,

yélini yi pi dmi têdê, yi pi
dmi ndîi ngê a pyépi.

⁵³ Ngópuch:anê knî ye kópu
mb:aa yilî a yém,

ngmênê ndáapi knî ye kópu
mb:aa daawa y:oo.

⁵⁴ Nmî kn:ââ knî ye ndê
kópuni a vyu,

atêdê ntiye, u nuwo dêpê
kuwo wo.

U yoo Yisîléli tpémi, yinêwa
ngee té.

⁵⁵ Chóó Lémi nódo Epîlaham
u nuu ghi a tóó,

u yoo u nuu ghi dmi nódo
mye tóó,

chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁶ Méli Elisîpet p:uu doon:aa
ya, d:ââ pyile, u kuwó dini ghi
ngê u p:o mê diyê wo.

Njon Baptist u ngwo pyodo

⁵⁷ Elisîpet ngê pwopwo
kele, ghêpê wo, tp:ee mââ
ngmê tpyó.

⁵⁸ Elisîpet u yoo, p:aa tpémi
yi k:ii, yi kópu yi ny:ee ngópu,
yi gha dmi mb:aamb:aa ngê
pyodo, apê, Nmî Lémi ngê
kópu ndîi u ngwo ngmêdê
d:uu.

⁵⁹ Wo woloni ngê Chóó
Lémi u l:ii yi tpémi p:uu t:ee
ngópu. U yi y:e doo kwo, U
mî Sekîdaiya u pi u pyimo nmî
t:oo,

⁶⁰ ngmênê u pye ngê yepê,
Kêle. Yepê, U pi Njon.

⁶¹ Kwo, N̄oo pee vy:o pi
ngmê u pyimo Njon daa t:a.

⁶² Sekîdaiya ka yi kêêpyââ
ngê póó dniye, kwo, U pi
n:uu?

⁶³ Sekîdaiya ngê kóopyââ
ngê d:êê têdê u tpile ye ngmê
dmy:ee ngê, tp:oo u pi y:i d:êê
ngê, apê, U pi Njon. Ngwéti
dniye.

⁶⁴ Yi ngwo dini ghi ngê
Sekîdaiya ngê dnye mê pw:ii
ngê, wod:oo Chóó Lémi doo
chaa kîgha.

⁶⁵ Yi p:aani tpémi ngwéti
dniye, mye nkîngê mbê
dniye. Yi kópu yilî Njuda Wee
u kwo p:aani p:aani ny:ee
ngópu.

66 Pi yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye nuw:onuw:o, apê, Lónté pini ngê wa pyódu, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kwo wunê vyuwu.

Sekîdaiya u wéti

67 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Njon u mî Sekîdaiya a nt:ee ngê, Sekîdaiya ngê Chóó Lémi Tp:oo p:uu kópu u ngwo a w:ee ngê, ala kópu dyuu u ngwo vyu, apê,

68 Yisîléli tpémi, nmî Lémi chaa kîgha koo, pini n:ii nmî yâpwo njini, mu kópu u díy:o chóó u yoo knî ye a lêpî, yinê wa ngee té.

69 Nmî Mbwámê ndêndê nmo wunê dyede, u dpodo pyu Dépidi u tii nedê pini ngmê.

70 Yi kópu chóó u komo kapî pyu knî y:oo ló dini a vyi ngópu, ala ngwo atédê ntiye.

71 N:ii knî ye nmî diya dniye, yi kêlê yinê wa dyé nmo.

72-73 Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ka tóó, mu kópu u díy:o Epîlaham ka ndêndê kópu n:ii mwiyé a vyu, kwo,

Nyoo knî ye ana a vyuwo, yi kópu daa kn:aadi ngê, nmî kn:ââ knî ye doo a vyuwo. *

74 Epîlaham ka ala ndêndê kópu mye vyu, kwo, Yélini nyoo knî yi p:uu adnyi l:êê,

yi kêlê wanî dyé té, mu kópu u l:êê díy:o daapîdny:oo nkîngê, a p:uu u ngwo pîdny:oo dpodo,

75 a yoo mb:aa, u momu yéli ngê pîdny:oo kwo, chedê ngê daawa pyódu.

76 Sekîdaiya ngê tp:oo Njon ka kwo, A tp:ee.

Kwo, Chóó Lémi ngê da ng-midi ngi,

u komo kapî pyu ndîi ngê wanyi pyódu,

nmî Lémi u kada wanyi ghê,

u maa anyimo yé. *

77 Kwo, Ala kópu u yoo knî ye any:uu vyi,

yenye, Nmyi dono kée tóó, nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo.

78 Sekîdaiya ngê yepê, Chóó Lémi ka dpî ch:anê dmi.

Yepê, Kââdî ngê mgídî ntee dpî chaa,

nmî Mbwámê yinté nmo wa t:a. *

79 Yepê, K:omo tpile mgídî vy:o nmo pyede,

pwopwo ka nmo nkîngê té, ngmênê yi mgídî yinê wa chaa,

Chóó Lémi ka maa nmo yinê wa a kêma. *

80 Dini ghi n:ii ngê Njon kaa wo, mâawe ngê pyodo, Chóó Lémi u kópu yilî a w:ee too. Daa yoo vy:o doo kwo, u dye ghi doo t:âât:ââ, Yisîléli tpémi ye Chóó Lémi u kópu dyuu u tpaépê kn:ââ ghêli daa chópu. *

* 1:72-73: Gen 17:7; Gen 22:16-17

* 1:76: Is 40:3; Mal 3:1; Mát 3:3; 11:10

* 1:78: Is 60:1-2

* 1:79: Is 9:2; Mát 4:16

* 1:80: Mát 3:1-6; Njon 8:12

2

*Yesu Kédisu u ngwo pyodo
Mátiyu 1:18-25*

¹ Dini ghi n:ii ngê Njon pyodo, Lóma tpémi yi king ndîi Okastas ngê u yi doo kwo, Kada pini knî y:oo yoo a kp:aa y:e. Lóma tpémi y:oo Nju tpémi dêpêngê kp:aa tumo, ala yi mwiyémiwiyé.

² Yi dini ghi ngê Kwîdiniyês Sidiya tpémi yi kada pini ngê doo ya.

³ Pi kpââ u l:êê dîy:o pi yintómu yi p:o p:o loo.

⁴⁻⁵ Njósép ka kwo, Nyi Dépidi u tii íedê pini ngmê, Dépidi kwéli a pyodo, Petílem, mî y:i dp:uu yé. U yémî p:uu Méli k:ii Nasalet a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee knopwo, Petílem mî taa knopwo. Pi kpââ tédê p:aa a nt:ee wo.

⁶⁻⁷ K:omo tpile Méli mbwili pââ ndîi, ngmênê dpî ngomo knî yi k:oo yi p:aa dêpwo ya, hosi ndonki knî yi ngomo k:oo mî kee knopwo. Y:i ghêpê wo, tp:oo kaa y:i tpyó, kpídî pee ngê kwédi kê ngê, hosi knî yi kmaapî tédê y:i yó.

*Sipi y:ey:ee pyu knî y:oo
Yesu u ngwo mî m:uu ngópu*

⁸ Yi dyámê pee p:uu sipi w:uu y:enê pyu yoo ngmêdoo kwo, mgídî vy:o w:amî mbêmê sipi w:uu dnye y:enê dé.

⁹ Nmî Lémi u enjel ye ngmê ta, nmî Lémi u wuu yi pwo mî kéé ngê. D:ud:umbiy:e nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

¹⁰ Enjel ngê yepê, Namê nkíngê. Yepê, Kópu mb:aa

nmye yed:a núw:o, u l:êê dîy:o pi yintómu knî y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê.

¹¹ Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ala mgídî vy:o Dépidi u p:o kêda t:aa. Yepê, Yi pini nmî Lémi ndêndê, mye nmyi Mbwámê.

¹² Yepê, Alanté nmye myeme ngmê, tp:ee kamî nmyinê pyw:êmî ngmê, kpídî ngê kwédi kê ngmê, hosi knî yi kmaapî tédê a dpî.

¹³ Dini ghi ngê enjel ngê u danêmbum ye a kéli ngê, Chóó Lémi u enjel mê yilí m:uu ngópu, dnye wéti, Chóó Lémi dnye chaa kîgha, apu,

¹⁴ Chóó Lémi nmî pwo a tóó, nmo chaa kîgha.

Nmyi Mbwámê dyámê mbêmê da dy:ââ,

mu kópu u dîy:o u kwo nmyi ch:anê dniye.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê enjel knî y:oo sipi w:uu y:enê pyu yoo a kuwo tumo, Chóó Lémi ka mê diyé dniye, yi tpóknî y:oo noko yepê, Petílem lee kmêle, nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo dê vyi, nye m:uu koo.

¹⁶ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Petílem límílimî ngê mî taa dniye, Méli ghee a pyw:ee dumo, Njósép u k:ii dnye ya, apê, Tpómu kamî hosi knî yi kmaapî tédê mu dpî.

¹⁷ Yi m:uu ngópu, apê, Kí vyílo. Kópuni enjel ngê yi tpémi p:uu ye vyi too, pi knî yi ngêédî a nté tumo.

¹⁸ N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, ngwéti dniye.

19 Méli ngê yi kópu yilí u gha vy:o yé too, doo nuw:onuw:o dé.

20 U kuwó dini ghi ngê sipi w:uu y:enê pyu yoo mê diyé dniye, maa p:uu dnye wéti, kópuni ny:ee tumo, kópuni m:uu tumo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi dnye chaa kîgha. Enjel ngê kópuni ye mí vyi too, yi tpémi yinté mîné pyw:ee ngópu.

Yesu u pi u ngwo ntaa ngópu

21 Wo pyudu mí loo, woloni ngê Chóó Lémi u l:ii Yesu p:uu t:ee ngópu, u pi ntaa ngópu, apê, Yesu, enjel ngê n:ii u pi Méli ka vyu, ghêlí k:ii mbwili ngê daa pyodo.

Tpómu Chóó Lémi ka u ngwo núuw:o ngópu

22-24 Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu vy:o kópu ngma a d:êê ngê, apê, Pyópuni dê tpamê knomomê, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a ya yédi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kîngî nî. Apê, Wo podoy:a choo t:ââ, vy:êmê miyó Chóó Lémi ka choo néne dê, kpêê yiyé pyu ngê adí nk:êênî dê, u tupwó machedê ngê u ngwo adí pyodopyodo. Yi kópu u ntiyentiye u l:êê dîy:o Njósép mupwoknî Njedusalem lee dniye. Mósisi ngê kópu m:uu a d:êê ngê, mye ntiye ngópu. Yi kópu ala. Tp:ee mââ kaani yintómu Chóó Lémi u nêni dé, yi pye mí knî y:oo Chóó Lémi ka dny:oo pywupwi dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Chóó

Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núuw:o ngópu.

25 Pi vy:ee ngmêdoo ya, Njedusalem, u pi Simiyón, k:uuchêm u pi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpîmo cháâcháâ, alanté dpîmo nuw:o, apu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, pini n:ii nmî Mbwámê ngê wa pyódu, lîmîlîmî ngê taa we. Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu doo ya,

26 ala kópu u kwo a vyu, kwo, Ghêlí daanyi pw:onu, ngmênê nmyi Mbwámê mwiyé wa t:aa.

27 Dini ghi n:ii ngê Yesu u pye mí y:oo Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núuw:o ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Simiyón yi mye dy:ââ ngê.

28 Simiyón ngê tpómu yi kêlê a ngópu, u kede paa t:ângo, wod:oo Chóó Lémi doo chaa kîgha, kwo,

29 Mw:ââkó a Lémi, dpodoni a ka nyinê kpo, mo kalê nédi.

Kwo, Ngêê k:oo kaa nédi.

Kwo, Kópuni a ka nyinê vyu,

awêde chi ntiye.

30 Kwo, Pini n:ii nyinê ngmidi ngê, nmî Mbwámê,

a chóó a ngwolo dê y:oo atédî m:uu. *

31 Kwo, Pi dyêêdî yintómu yi ngópu nye tpyuu.

32 Kwo, Yélini daa Nju tpémi yi pywápê ngê wa pyódu,

ala tpémi u l:êê dîy:o nyoo Yisíléli tpémi yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu.

* 2:30: Taitas 2:11

33 Simiyón ngê kópuni vyi too, Yesu p:uu, Njósép cha yi ngwétingwéti u kópu ngê pyaa dniye.

34-35 Simiyón yi l:êê dîy:o doo ngêpê, u kuwó dini ghi ngê Yesu u pye Méli ka kwo, Chóó Lémi ngê ala tpémi a ngmidi ngê, Yisîléli tpémi yinê wa chámê té. Kwo, Yi chóó yi gha dmi yi l:êê dîy:o wa numo chámê té, woni yoo ala tpémi ngê wa ngee té, woni knî y:oo u wépi wa pwaa ngmê, yi chóó wa dyênê dmi. Kwo, Nmî ng:aa t:emí u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê da dy:ââ, ngmênê pi yilî u kwo adnyi kwopwepe, yinê ye k:omodanê pyu ngê adîn:aa ya. Kwo, Mu dini ghi ngê anyin:aa nyepê, mbê ngê y:ay:a wanyi pwiyé. *

36-38 Pyââ ngmê yi dini ghi ngê myedê loo, u pi Ana, u mî u pi Panuwel, Asê u tii nédê pyópu ngmê. Pyââ vy:ee, u m:ââ woloy:a mé páadi, u moo k:ii m:ââ pyudu ma ngópu, yed:oo u moo pwene. Yi kuknwe dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dpîmo ya, yi kêlî ghi dèpê kuwo ngê, w:êênî mgîdî vy:o Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, u ngêpê wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o, dye ghi knî ngmê ngê nté dèdpîmo pîpî. Dini ghi n:ii ngê Njósép mupwoknî m:uu too, Chóó Lémi kwuno ngê. U kuwó dini ghi ngê Njedusalem tpémi yi vy:o, n:ii

knî y:oo nmî Mbwámê dnye t:âât:ââ, yi yéli ye yi tpémi p:uu dpîmo danêmbum. *

Njósép mupwoknî Nasalet u ngwo mê diyé dniye

39 Mósisi ngê tpómu kamî knî yi p:uu kópuni a d:êê too, Njósép cha y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê d:uu tumo, yi p:o mê diyé dniye, Nasalet, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

40 Yi tp:ee yi kaa wo, wêdêwêdê u mênê yaa wo, Chóó Lémi u kwo dpîmo a vwuwo, u nuw:o myedê népwi ngê.

Yesu ngê chóó u maa u ngwo ayó

41 M:ââ yintómu yi k:oo Njósép mupwoknî Njedusalem dnyimo lêpî, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa tédê. *

42 Dini ghi n:ii ngê Yesu u m:ââ y:a mê miyó ngê doo ya, yi náali tédê mye lee dniye.

43 Dini ghi n:ii ngê yi náali machedê ngê pyodo, yoo mê nyalê wo, yi p:o p:o mê diyé dniye, ngmênê Yesu daa loo, Njedusalem a yaa wo. U pye mî yi lama dèpwo ya, Dpo kuwo ngmê.

44 Yinê ye, Nyi yoo knî yi k:ii kada dè ghê dmi. Yi wéni a kêlî ngópu, dèdpîmo nuw:onuw:o. Maa p:uu p:aani n:ii dpî dniye, yi p:aani dini ghi n:ii ngê taa dniye, wod:oo yi tp:ee dpîmo nmy:uu, yi yoo knî ye yi pyipe knî ye dpîmo póó, yipu, Nyi tp:ee angênê?

* 2:34-35: Is 8:14-15; 1 Kódin 1:23; 1 Pita 2:6-8
Ex 12:1-14,24-27

* 2:36-38: 1 Tim 5:5 * 2:41:

45 Dêpê pyw:ee ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye Njedusalem mê diyé knopwo, ntumokwodo mî taa knopwo, y:i dpî knopwo.

46 Womumo mw:aandiye Chóó Lémi u ngomo chedê mênê pyw:ee ngópu, apê, Ndiye pyu ndîi knî y:i k:ii mu pyede, apê, mu ng:aang:aa té, apê, ye myeka póó.

47 Yélini y:oo dnye ng:aang:aa dé, y:i nyepênyepê u kópu ngê pyodo, noko yipu, Kî tpémi u nuw:o ndîi, mââwe knî y:i k:ii mb:aamb:aa ngê ka danêmbum té.

48 U pye mî y:oo dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, ngwéti knopwo, u pye ngê kwo, Kî tpémi. Kwo, Lukwe dîy:o ye kópu nye chi d:uu. Kwo, Mî k:ii kîny:oo nmy:uu ngi, nuw:onuw:o u wo my:ee chedê.

49 Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o dpo nmy:uu nê? Yepê, Angênté, dpî lama daa tóó M:aa ngê u dpodo tédê dê kaa nê?

50 Kópuni ye vyu, Njósép cha y:oo dêpê w:ee ngópu.

51 Nasalet kwéli a ndê dniye, Yesu u k:ii y:i mê diyé dniye, Yesu ngê y:i dnye dè mb:aamb:aa ngê doo nyêmi dè. U pye ngê y:i kópu yilî u gha vy:o doo yiyé dé.

52 Dini ghi n:ii ngê Yesu kaa wo, nuw:o ndîi u mênê y:i yaa wo, pi knî ye pi mb:aa ngê doo ya, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê myedoo ya.

3

Njon Baptist ngê Yesu u

maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Njon 1:19-28

1 Lóma tpémi y:i king Okas-tas dini ghi n:ii ngê pwene, u wo tp:ee Taipidiyas ngê u d:aa a kââdî ngê. M:ââ y:a mê limi mî loo, Sekîdaiya tp:oo Njon ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. Yi dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo Nju tpémi dnye y:enê dé, y:i kada pini u pi Pontiyas Paléti. Antipas Helodi ngê Nkálili tpémi doo y:enê dé, mu kópu u dîy:o Lóma tpémi y:oo y:i kada pini ngê y:oo pyódu ngópu. U mbwó Pilipi ngê Itudiya tpémi Tîdakonaitis tpémi yinê doo y:enê dé, Laisaniyas ngê Apîlini tpémi yinê doo y:enê dé.

2 Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:i kpêê yiyé pyu ndîi miyó doo ya, Anas pini dè Kayapas. Yi yéli doo kwo, Sekîdaiya tp:oo Njon w:amî mbêmê doon:aa ya, daa yoo vy:o. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu y:i mîné nyongo, u dpodo kn:ââ u ngwo chópu.

3 Njon mbwaa ndîi Njódan wope wope p:aani p:aani dpîmo lêpî, pi knî ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Nmyi dono yilî y:i lêê dîy:o Chóó Lémi u yoo kuwa nmyi chóó nmyi ghê dniye. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, n:aa mbápitîsîm kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilî u kuwó u ngwo wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi.

⁴ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó, maa mb:aa yidó yé yó. *

⁵ Ghi nkîlînkîlî a nmy:ee tóó,

paa ghi dpî ché tóó,

mbu mbodo myoo ché tóó,

maa kwolo ngmê dé ntênê dpo yé tóó,

nmî Lémi u maa p:uu duu kîngmê kwo.

⁶ Ukuwó dini ghi ngê nmî Mbwámê ngê yi máádi wa a kwolo,

pi yintómu knî y:oo yi pini u ngwo wa m:uu ngmê.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísîm kîgha, y:i pi yilí u kwo loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísîm kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módó, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nmye, Mbápitísîm mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo.

⁸ Yepê, Nmyi dono yilí mwiyé kée tóó. Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilí dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. Yepê, Ala kópu namê tpaê, Epîlaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vuywo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vuy, ngmênê nmyi

dono yilí yi l:êê dîy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdî ngmê. Yepê, Vyílo yi yéli ye ada a vuywo. *

⁹ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadí kîyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:i nt:u mb:aamb:aa ngê daa kekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹⁰ Pi knî y:oo kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu?

¹¹ Yepê, N:i u mb:êê pee ndîi, pinté yoo mîchoo a wopwe dé. Yepê, Nté myenté, n:i u ngópu nté a tóó, choo yêêpî.

¹² Tákisi ngêêpî pyu yoo myedê lee dniye, apê, Njon ngê nye mbápitísîm kalê nmîne. Njon ka póó dniye, kwo, Mââwe, ló kópu ngmanmî d:uu? *

¹³ Yepê, Tákisi ndapî u ntââ mbêmê dmyina a ngêêpî. Yepê, Yoo namê dódó, nmyi chóó nmyi ndapî ndîi nama a ngêêpî.

¹⁴ Helodi u lede ngmê knî y:oo kwo, Nmo angênté dé? Kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Pi u tpile módó nangmê ngî, pi p:uu kêêmî nangmê kââ. Yepê, Nmyi dpodo u pywuu p:uu namê danê, u ntââ ngê nmye choo ya.

¹⁵ Pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmî Mbwámê ngê

* 3:4: Is 40:3-5

* 3:8: Dpodo 26:20

* 3:12: Luukí 7:29

a pyódu ngê, ndoo apê wu Njon vyílo. Apê, Nmî kada wa ghê, Lóma tpémi wanmî ngm:ii kalê té, yed:oo nmî chóó anmî ya.

16 Njon ngê pi yintómu knî ye yepê, Nê kuu. Yepê, A kada pini kîyedê pwiyé knî, pini n:ii u pi ndîi. Yepê, Nê tédê, d:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísîm kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitísîm kalê nmyo.

17 Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

18 Yesu u kópu mb:aa p:uu Njon ngê yoo daa kópu ngm:ii p:uu doo ndiye kîgha dé.

19 Ngmênê Njon Antipas Helodi p:uu myedpîmo danê, mu kópu u l:êê díy:o Antipas Helodi ngê u kpâm kpîpî ngê, u mbwó kpâm Helodiyas t:âmo ngê, kópu dono mê yilí dpîmo d:uud:uu. *

20 U kuwó dini ghi ngê Antipas Helodi ngê kópu dono ndîi ngmê d:uu ngê, Njon mbwa k:oo kmungo.

mbápitísîm kwólu

Mátiyu 3:13-17; Mak 1:9-11

21 Antipas Helodi ngê Njon mbwa k:oo ghêlî daa kmungo, Yesu Njon ka loo. Dini ghi n:ii ngê Njon ngê pi yintómu mbwaa paa kmênê too, Yesu mbwaa paa mye kmênê ngê. U kuwó dini ghi ngê Yesu doo ngêpê, u mî ka, mbóó u ngwo u kwo a kpêmi ngê,

22 Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:émê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Yesu Kédisu u ti

Mátiyu 1:1-17

23 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ chópu, yi ngwo u m:ââ pyoloy:a ngê doo ya. Yoo alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Yesu Njósép tp:oo, Eli u kee.

24 Eli u mî Matati. Matati u mî Lipi.

Lipi u mî Melîki. Melîki u mî Njanay.

Njanay u mî Njósép.

25 Njósép u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Emos.

Emos u mî Nahum.

Nahum u mî Esîli. Esîli u mî Nankay.

26 Nankay u mî Maati. Maati u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Seméni.

Seméni u mî Njóséki.

Njóséki u mî Njóda.

27 Njóda u mî Njówanan.

Njówanan u mî Lésa. Lésa u mî Sedapapel.

Njon ngê Yesu u ngwo

* 3:19: Mát 14:3-4; Mak 6:17-18

Sedapapel u mî Siyaltiyéli.
Siyaltiyéli u mî Nédi.

²⁸ Nédi u mî Melíki. Melíki u
mî Adi.

Adi u mî Kósam. Kósam u mî
Elímadam.

Elímadam u mî Edi.

²⁹ Edi u mî Njósuwa.

Njósuwa u mî Eliyesa.
Eliyesa u mî Njódim.

Njódim u mî Matati. Matati
u mî Lipi.

³⁰ Lipi u mî Simiyón.
Simiyón u mî Njuda.

Njuda u mî Njósép. Njósép
u mî Njónam.

Njónam u mî Elayakim.

³¹ Elayakim u mî Méliya.

Méliya u mî Mena. Mena u
mî Matata.

Matata u mî Natan. Natan
u mî Dépídi.

³² Dépídi u mî Njési. Njési u
mî Opédi.

Opédi u mî Mbówas.
Mbówas u mî Salímon.

Salímon u mî Nason.

³³ Nason u mî Aminatap.

Aminatap u mî Adímin.
Adímin u mî Aní.

Aní u mî Hesídon. Hesídon
u mî Pedes.

Pedes u mî Njuda.

³⁴ Njuda u mî Njakóp.

Njakóp u mî Yisak. Yisak u
mî Epílaham.

Epílaham u mî Tela. Tela u
mî Nahó.

³⁵ Nahó u mî Seduki. Se-
duki u mî Leyu.

Leyu u mî Peléki. Peléki u
mî Epédi.

Epédi u mî Sila.

³⁶ Sila u mî Kainan.

Kainan u mî Apakísadi.
Apakísadi u mî Sem.

Sem u mî Nówa. Nówa u mî
Laméki.

³⁷ Laméki u mî Mítusíla.
Mítusíla u mî Inóki.

Inóki u mî Njadédi. Njadédi
u mî Mahalalil.

Mahalalil u mî Kainan.

³⁸ Kainan u mî Inos.

Inos u mî Sėti. Sėti u mî
Adam.

Adam u mî Chóó Lémi.

4

*Setan ngê Yesu u ngwo doo
dódó*

Mátiyu 4:1-11; Mak 1:12-13

¹ Dini ghi n:i:ngê Njon ngê
Yesu mbwaa paa kmênê ngê,
Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê
Yesu d:ud:umbiy:e a nt:ee ngê.
Yesu ngê Njódan mbwááni a
kuwo ngê, Chóó Lémi u Ghê
Dmi ngê w:amí mbêmê núwo.

² Setan ngê y:i doon:aa
dódó, u yi u ngwo doo kwo,
Dpodoni Chóó Lémi ngê u
kwo a y:ângo, apê, yi dpodo
pêdê kuwo ngê.

Wo podoy:a Yesu ngê nté
dêpwo pîpî.

³ Dini ghi n:i:ngê dómu u
ngwo kele, Setan ngê kwo,
Mumdoo nyi Chóó Lémi
Tp:oo, kî chêépî ngma a ngini,
nté ngê pyódu ngi, ma ngi.

⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedé
alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u
ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi
nté njini. *

⁵ U kuwó dini ghi ngê Se-
tan ngê Yesu mbu mbêmê
kmungo, dyámê pee yintómu

límílimí ngê y:i u kwo mênê kêma too.*

⁶ Setan ngê kwo, Ala tpile yilí nga waní kê té, yoo yintómu yi kada waní kaa ngi, wanyi y:enê dé. Kwo, Yi tpile yintómu a chóó a nêni dé, a chóó n:aa y:enê té. Kwo, Pini n:ii aní ngmídi, u ntââ adí y:enê dé.

⁷ Kwo, A dnye nye nyêmí knomomê, ye ala tpile yintómu yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi.

⁸ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini chi cháâcháâ,

kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo.*

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:ono nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê. Setan ngê kwo, Mumdoon yi Chóó Lémi tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka,

¹⁰ mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêépî ngi.

¹¹ Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,

nyí dê chêépî u mênê daanyiné dêê dê.

¹² Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu a tóó,

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini kidima a tókótókó.*

¹³ Setan ngê Yesu doo dódó, u kópu yintómu chedê ngê, ngmênê dêê wo, wod:oo Yesu mwiyé mêtê kuwo ngê.*

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátiyu 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴⁻¹⁵ Yesu Nkálili Wee u kwo mêt diyé wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê y:i dpîmon:aa dpodo, p:aani p:aani yi ngêpê ngomo kní yi k:oo líme wo ngê myedpîmon:aa dêépî. Yi wee u kwo pi yintómu kní y:oo u pi yi ny:ee ngópu, dnyimo chaa kîgha.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátiyu 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶ Yesu Nasalet kwéli kaa wo, y:i mêt diyé wo. Líme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yoo yi k:ii ngêpê ngomo k:oo kee dniye. Dnye ngêpê, u kuwó dini ghi ngê kópu yilí n:ii Mósisi ngê a d:êê too, pi ngmê ngê kní ngma a kp:aa ngê, Yesu u nkwo ghêêdí wo, puku kpââ u l:êê díy:o yi kada mîné ghê wo.

¹⁷ Chóó Lémi u kópu dyuu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngomo t:âât:ââ pyu ngê yi puku Yesu ka a núwo. Yi puku até yi pywálí ngê, ala kópu dyuu y:i a pyw:ângo, pi kní yi ngêêdí a kp:aa ngê, yepê,

¹⁸ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yiné a mbêpê kîgha nê.

* 4:8: Deut 6:13-14   * 4:12: Deut 6:16; 1 Kódin 10:9   * 4:13: Hipîlu 2:18; 4:15

Yiné a ngmídi noo, a ka pê,
Ngópuch:anê knî ye a
kópu mb:aa chin:aa tpaépê
dé.

A ka pê, Mbwa k:oo yélini a
wee, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê a
pw:iipw:ii nmyo.

A ka pê, Yélini my:oo a
pyede, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê nmyi ng-
wolo dmi a pywálpwálfí té.

A ka pê, Yélini pi dono
kwulo a pyede, kwulo dp:uu
dyé té. *

19 A ka pê, Pi knî ye dp:uu
vyi ngi,

Daa kêmakêma nmî Lémi
ngê u yoo a ngêêpî.

20 Yesu ngê puku dmi mê
kuwo ngê, ngomo t:âât:ââ pyu
ka mê y:ângo. Chóó u ya têdê
mêdaa diyé wo, yi kada mîné
yaa wo, u ngwo a w:ee ngópu,
apê, Ala ngwo a dêêpî. Ngêpê
ngomo k:oo pi yintómu knî
y:oo dnye y:enê.

21 Wod:oo dêêpî kn:ââ ye
chópu, yepê, Kópuni nmye d:a
kp:aa, awêde a chóó dí ntiye.

22 Kópu mb:aa ye yilí vyu, yi
nuu u kópu ngê pyaa dniye.
Noko yepê, Kí kópu mb:aa
lonté a tpaépê té, daa ndiye
pyu ndîi, Njósép tp:oo.

23 Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu
ngê yepê, Ala mgongo kópu a
ka wanmyiné vyi ngmê, a ka
nye, Mumdoon yi kpeede, ye
nyóóchóó mê pyi ngi. Yepê,
Ala kópu a ka am:ii vyi ngmê,
Pi knî y:oo ala kópu nmo a vyi
ngópu, Nê ngê kópu ndîi yilí

Kípêênnyêem a d:uud:uu ngê, a
ka nye, ala ngwo yinté kópu
knî nmî ngópu ngmê d:uu ngi,
ye u ngwo nga wanmo kêlimí
mbê dmi.

24 Yesu ngê yepê, Ndê kópu
nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê,
Pini n:ii ngê Chóó Lémi u
komo a kapî ngê, chóó u
p:aa tpémi y:oo d:uudpî chápu
ngmê.

25 Yepê, Ala kópu ny:ee yó.
Yepê, Ilacha u dye ghi ngê
Yisíléli tpémi Chóó Lémi ka
dêdnya a kêlimí. Yepê, Chóó
Lémi kée ngópu, u komo kapî
pyu Ilacha ka dêdnya a ng:aa.
Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó
Lémi ngê tpíi dépê gh:ay ngê,
m:ââ pyile d:ââ wéni. Yepê, Yi
ngwo m:uu ghê wo, nté chedê
ngópu, dnye dómudómu. *

26 Yepê, Yisíléli tpémi yi vy:o
kuknwe yilí doo dómudómu,
ngmênê Chóó Lémi ngê Ilacha
ngmê ka daa dy:ââ ngê,
Ilacha ngê daangmê ngópu.
Yepê, Chóó Lémi ngê Yisíléli
tpémi u ngwo mb:ii too,
Ilacha kn:aa dyámê pee p:uu
dy:ââ ngê, Sadepata pyââ y:i
ngmêmî ngópu, yi m:uu u dye
ghi ngê yi pyópu daa pwene.
*

27 Yepê, Yinté kópu mu ala,
Ilasa u dye ghi ngê, k:omo
tpile Yisíléli tpémi yi vy:o pi
yilí yi p:uu too pee mbii leprísi
doo ya, ngmênê Ilasa ngê
daangmê ngópu. Yepê, Pi mu
ngmídi pyi ngê, daa Yisíléli pi,
u pi Naaman, Sidiya pi. *

28 Yi ngêpê ngomo k:oo pi

* 4:18: Is 61:1-2

* 4:25: 1 Kings 17:1,7; 18:1; Njems 5:17

* 4:26: 1 Kings

yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee tumo, a w:ee ngópu, apê, Kî pini nmî p:uu a ngongo.

²⁹ D:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, ghêêdî dniye, Yesu mgîmî ngópu, kuwa ñuw:o ngópu. Yi p:aani u maknopwo paa ghi ngmêdoo ya. Yesu yi ñuw:o ngópu, apê, Y:i nm:uu d:ii, apê, pw:oo we.

³⁰ Ngmênê yi kêlê a pwii wo, yi vy:o mî loo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Mak 1:21-28

³¹ Yesu Kîpêênnyêm loo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Lîme wo knî yi k:oo yoo dpîmo ndiye kîgha dé.

³² Kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o kópuni ye dpîmo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaépê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaépê dé. Noko yipu, U kópu yilî yintómu ndê kópu dé.

³³ Lîme wo ngmê ngê ngêpê ngomo k:oo pi ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini ngê yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e mbwolo,

³⁴ kwo, Yesu Nasalet pi. Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo, nyi u nuu u pi.

³⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi kmêna ngê yi pini yi ngópu mbwódo

danê ngê, dyââpe u ngwo daa t:ângo, wod:oo yi pini a kuwo ngê.

³⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, noko yepê, Kî lónté kópu. Noko yepê, U wêdêwêdê ndîi, u pi mye ndîi, kmêna knî y:oo u dnye dpî ny:ee ngmê, u ngwo dpî ngm:ii kalê té.

³⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, Yesu u pi ngê yi wee a ngêêdî.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mátiyu 8:14-17; Mak 1:29-

34

³⁸ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu Saimon u p:aa pee loo, u ngomo k:oo kee wo. Saimon u mbywé pyââ doo mbii, Yesu ka yuu até yedê y:ee ngópu, kwo, U ntââ wany:uu pyi?

³⁹ Yesu u kwo loo, u nkîgh:ê mî ghê wo, yi mbii ka kwo, Ye pyópu a kuwo ngi. Wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mê ghêêdî wo, nté ye mê y:ângo.

⁴⁰ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi lîme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê yélini yi yoo dnye mbii, yi yéli y:oo yi pwopwokopwe yoo Yesu ka a ñuw:o tumo. K:omo tpile daa mbii ngmidi ye doo ya, ngmênê Yesu ngê kêê yi mbêmê ngmêngmênté doo yiyé, doo pyipyi dé.

⁴¹ Mbii pyu yoo yi vy:o n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yoo yi komo y:oo dnye kapî, dnye kââ, Yesu ka kópu, Nyi Chóó Lémi

Tp:oo. Yesu ngê danêmbum ye doo kwódukwódu, mu kópu u dîy:o ala kópu yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, kí vyîlo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu pi yintómu yi lama ghêlî k:ii yaa we. Yesu ngê yi kmêna yintómu ngm:ii kalé too.

Yesu ngê Kîpêênnyem u ngwo a kuwo ngê
Mak 1:35-39

⁴² Womumo mw:aa mgîdî vy:o, Yesu ngê kada a y:ângo, pi kwéli dêpwo a ya, y:i loo. Pi knî y:oo dnye nmy:uu. Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Ng:ii mwiyé mî ya kmêle.

⁴³ Yepê, Doo u ntââ ala p:aani u mo daanî ya. Yepê, P:aani p:aani kópu mb:aa ye myenîn:aa tpaê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye nîmo danêmbum. Yepê, Yi dpodo nêdê Chóó Lémi ngê a kaa noo.

⁴⁴ Yi dyámê pee p:uu p:aani p:aani dpîmo lêpî, yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa dêêpî.

5

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mátiyu 4:18-22; Mak 1:16-20; Njon 1:35-51

¹ Dye ghi ngmê ngê Yesu Nkenesadet Kpé Lêê u nkîgh:ê atédoo kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye doo tpaê. Pi yilî ngê pyodo, dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, Yi

kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmî ny:oo.

² Yesu ngê tii pââ p:uu dinki miyó até yi módu, woni Saimon mbwémi Andru yi dinki, woni Njems mbwémi Njon yi dinki. Yi yéli nipi dnyimo dpodo. Yesu ngê apê, Yi dinki dê atédê pêêdî d:oo, apê, yi peede u pwoo dê mu ghêêghêê d:oo.

³ Yesu ngê Saimon ka kwo, Saimon. Kwo, Njinki gh:ay yó, k:oo n:aa wowo, kyedekyede mu mwada y:i núw:o nédi, pi knî ye y:i nîmo dêêpî. Saimon p:uu y:oo yi kópu d:uu ngópu, dinki mwada kêténi núw:o ngópu, Yesu k:oo doo a ya, yoo u ngwo doon:aa ndiye kîgha dé.

⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlî ngê, Saimon ka kwo, Dinki kpé u kwo núw:o koo, pwoo y:i anyi kée yó. *

⁵ Saimon ngê kwo, Máâwe. Kwo, Ala mgîdî dp:o vy:u, pwoo k:oo te doo gho. Kwo, Ngmênê kópuni a ka chi vyi u l:êê dîy:o, pwoo kpé u kwo nmono kéké.

⁶ Dini ghi n:ii ngê pwoo kée ngópu, te yilî a gho, daa kêmakêma te knî y:oo pwoo pí chaa ngópu,

⁷ wod:oo yi pyipe knî ye dnye kpede, yepê, Nmyi dinki al:ii a núw:o yó, anyi ngee nmédi. Wod:oo yi pyipe yoo y:i loo, mî ngee tumo, dinki dê yi k:oo te yilî ché ngópu, daa kêmakêma pí vy:êê knopwo.

⁸ Dini ghi n:ii ngê Saimon

* 5:4: Njon 21:3-7

Pita ngê yi kópu yi módu, Yesu yu km:ee dyimê wo, yu mbodo dê y:e k:ame ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kwo, nyi nmî pwo pini ndêndê. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe, mu kópu u dîy:o nê pi dono. Kwo, Doo u ntâa a nkîgh:ê daanyi kwo.

⁹ Saimon u yoo knî yi k:ii yi ngwétingwéti u kópu ngê pyodo,

¹⁰ Sepédi tp:oo dê Njems mbwémi Njon yi ngwétingwéti u kópu ngê mye pyodo. Yesu ngê Saimon ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ntee nye te vuywó yédi, mu dini ghi ngê yinté anyin:aa pi vuywó. *

¹¹ Wod:oo yi dinki dê tii pââ p:uu a pêédî dumo, yi tpile yilí yintómu y:i a kuwo tumo, Yesu u kuwó ghê dniye.

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mátiyu 8:1-4; Mak 1:40-45

¹² Yesu p:aa ngmê doo ya, y:i pi ngmê u kwo a loo. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, kwodok-wodombiy:e k:ame ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, Mâawe. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntâa kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê.

¹³ Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Njupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê.

¹⁴ Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amí m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamí nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. *

¹⁵ Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:êê mí chaa ngê, pi yintómu knî y:oo Yesu u pi mí ny:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi dêpwo a ya, Yesu dnye yâmuyâmu, woni knî y:oo u yi doo kwo, U kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni knî y:oo u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne.

¹⁶ Yesu ngê dpîmo a kuwo kuwo dé, pi kwéli dêdpîmo a ya, y:i dpîmo lêpî, u Mí ka y:i dpîmon:aa ngêpê. *

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mátiyu 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷ Wo ngmê ngê Yesu ngomo ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé. Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo y:i myednye kwo. Yi yéli daa p:aa ngmídi a ndê dniye, woni yoo Nkálili Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njuda Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njedusalem a ndê dniye. Pi pyipyi u l:êê dîy:o, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê Yesu u ntâa ngê doo ya.

¹⁸ Pi ngmê knî y:oo ngmîtédmi mbêmê pi ngma

* 5:10: Luukí 11:23

* 5:14: Lev 14:1-32; Luukí 17:12-14

* 5:16: Mak 1:35

a dnyinê ngópu, Yesu kwéli doo ya, yi p:aani pee a núw:o ngópu. Yi pini kpâlî dê ntóó dê. U yi y:e doo kwo, Nmî pyipe Yesu u ngópu nm:uu tpyé, nyi pyi ngê.

¹⁹ Ngmênê maa dêpwo ya, pi yilî ngê pyodo, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Wod:oo yi pini ngomo pw:ono km:êê ngópu, ngomo pw:ono puu ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini u ngmîtedmi mbêmê yedê ngê y:i a ghîpî ngópu, Yesu u ngîma mî yé ngópu.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A mbwó, nono yilî yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi.

²¹ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo noko dnye danêmbum, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kâadî. Noko yepê, Chóó Lémi mu ngmîdî ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dî chedê. Noko yepê, Doo u ntâa pi ngê yinté kópu d:uudpî vyi.

²² Kópuni tumu vyi tumo, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuu mbumu té.

²³⁻²⁴ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntâa ngê yinê a pyódu noo, u ntâa dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daan-

myi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmîtedmi a ngini, p:o lili.

²⁵ Yi ngwo yi pini yi vy:o ghêêdî wo, ngmîtedmi n:ii mbêmê doo dpî a ngêêdî, Chóó Lémi u chaa kîgha kn:ââ y:i a chópu, u p:o dî.

²⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, mye nkîngê mbê dniye, apê, Nmî pwo pini nmî vy:o ayi kwo. Chóó Lémi chaa kalé ngópu, apê, Nyepênyepê u kópu knî awêde ngmudu m:uu.

Yesu ngê Lipi u ngwo ng-midî ngê

Mátiyu 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi. Yi pini ndapî ngêêpî u ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi.

²⁸ Wod:oo ghêêdî wo, u tpile yintómu a kuwo ngê, Yesu u kuwó ghê wo.

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Lipi ngê Yesu u l:êê dîy:o kmaapî ndîi ngma a pwââ, u ngomo k:oo. Yi kmaapî tédê tákisi ngêêpî pyu yilî mî ta, pi yilî mye ta, nipi dnye kmaapî.

³⁰ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii nmye kmaapî té, nmye mbwaa ndanî té.

31 Yesu ngê yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê.

32 Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo, yenipi, Nmyi dono kéé tóó, Chóó Lémi ka mê diyé dmyeno.

*Nté kpîpîkpîpî u danêmbum
Mátiyu 9:14-17; Mak 2:18-*

22

33 Yesu ka kwo, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté dpî kpîpî ngmê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo a ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi yoo yi p:uu ndiye pyu knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi, a mbwaa ndanî nyédi. Kwo, Yinté myedny:oo d:uud:uu, nté myedny:oo kpîpîkpîpî.

34 Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntáá nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê.

35 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o médaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu.

Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê.

36 Yesu ngê yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê kpîdí kamî dpî pwila, daawa chaa, kpîdí mbwee p:uu puu u ngwo daawa a kââdí. Yepê, Yi kópu wa d:uu knomomê, u kpîdí kamî wa dyênê, kpîdí pee kamî daa kpîdí mbwee u pee, miyó dé dono ngê wa pyaa knî. Yepê, Kpîdí pee kamî, kpîdí pee mbwee daa numo yi pee dé, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dé.

37 Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntáá u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii.

38 Yepê, U ntáá kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té.

39 Yepê, Wain mbwee n:ii nmye ndanî ngmê, u nt:u kópu nmyi l:êê ghi mbwee dé. Yepê, N:ii ngê wain mbwee dpî nda, kamîni dini ghi n:ii ngê dpî d:uu, dpî mb:ii, dpo, Wain mbwee yi mb:aamb:aa. Yepê, N:ii ngê u l:êê ghi mbwee daawa kéé té, a kópu kamî u mênê daawa yâa.

6

Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyyu

Mátiyu 12:1-8; Mak 2:23-28

1 Líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa

paa. P:uu ndiye pyu kní y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi kní ye yinê ye dnye dpodo, *

² Yesu p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Lukwe dîy:o nmî lîme wo ngê nmye dpodo té? *

³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:iî ngê Dépidi u yoo kní yi k:iî mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? *

⁴ Yepê, Dini ghi n:iî ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo kní yi k:iî mbêpê dniye, nté daa n:uw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi kní ngma a ngêêdî, u lede kní yi k:iî ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu kní y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too.

⁵ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:ângo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpapê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo

pyi ngê

Mátiyu 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶ Lîme wo m:uu ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo kee dniye, yoo doo ndiye kîgha dé. Pi yi vy:o ngmêdoo kwo, u wéni pee kóó ntóó.

⁷ Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo y:i myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko. *

⁸ Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, kóó ntóó ka kwo, A gh:êêdé, pi kní yi ngîma a nkîgh:ê anyiné ghé. Wod:oo yi pini ghêêdî wo, Yesu ka loo, yoo yi ngîma mîné ghê wo.

⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:iî d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? *

¹⁰ Doo y:enê dé, kóó ntóó ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Yinté d:uu ngê, kóó mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

¹¹ Yi kópu kada pini yoo yi nódo dnyinté daa kele, d:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, noko yepê, Ló kópu u ngwo ngmanmî d:uu. *

Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó u ngwo ngmîdi too

Mátiyu 10:1-4; Mak 3:13-19

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu ngmê mbêmê loo, Chóó

* 6:1: Deut 23:25 * 6:2: Ex 20:10 * 6:3: 1 Sam 21:1-6 * 6:7: Luukí 13:14; 14:1-5 * 6:9: Njon 7:21-23 * 6:11: Luukí 11:53-54

Lémi ka doon:aa ngêpê, mgîdî mē wââ kwólu.

¹³ Dini ghi n:ii ngê wa wo, p:uu ndiye pyu knî ye ka wo, yepê, Al:ii a pwiyé dmyeno. Pi y:a mē miyó ngmidi ngê, u dyépi ngê pyódu too.

¹⁴ Yi pi dmi Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Pilipi Mbatolomyu limo wono,

¹⁵ Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alípayas tp:oo. Saimon yono, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u dîy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma lede knî y:oo dny:oo y:enê nmo.

¹⁶ Njudas mē ngmê, Njems tp:oo. Njudas Kédiyót pi mē myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî, myedpîmo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25

¹⁷ Mbu mbêmê dini ghi n:ii ngê mēdê ghêpê dniye, mbu vuuwo kuwó ndîi ngmê mbêmê taa dniye. Yi pi dêpwo ghêdê, Yesu u paa u dî pwaâ ngópu. Yi yéli yi vy:o p:uu ndiye pyu yilí doo kwo. Yélini Yesu ka lee dniye, daa p:aa ngmidi a ndê dniye, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani a ndê dniye, Njedusalem tpémi myedê lee dniye. Ntii chedê yoo myedê loo, Taiya p:aani dê Saidon a ndê dniye. Yi yéli daa Nju tpémi.

¹⁸ Woni knî y:e u yi doo kwo, Yesu u dêêpî kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni knî y:e u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne. Wod:oo Yesu ngê pyi too. Yélini kmêna knî y:oo dyênê tumo, mye pyi too.

¹⁹ N:ii knî y:oo kêê p:uu dnyimo yiyé, u wêdêwêdê mbêmê dnyimo pyiyépyiyé. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo dnye kadakada.

Yesu mbu paa u ngwo doo dêêpî

Mátiyu 5:1-12

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo doo y:enê dé, yepê,

K:omo tpile nmyo pinté yoo,

ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yinê a ngmidi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo.

²¹ Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye dómudómu té, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o dîyo wanmy:uu pile dmi.

Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye mbê té,

ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o dîyo anmyin:aa yumu. *

²² Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê a l:êê dîy:o pi knî ye wanmyi diya dmi, wa mb:ii nmyo, amye kée nmyo. *

²³ Yepê, Yi dono vy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê

* 6:21: Tpyuu 7:16-17 * 6:22: Njon 16:1-2; 1 Pita 4:14

dpî pyaa dniye, myoo pywálf dniye, dono ngê kîngî pyaa dmi, mu kópu u díy:o yi mgîní vyîmî u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê, mbóóp:p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi mo nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:e wunê kîmyedê d:uu tumo.

²⁴ Yepê, N:ii dé ndáápi yoo, dmyinê nkîngê.

Yepê, K:omo tpile nmyi ndapî ndîi dé, mb:aamb:aa ngê nmye pyede, ngmênê díyo yi kópu machedê ngê wa pyaa dmi, dono anmyinê pyw:ee ngmê. *

²⁵ Yepê, N:ii dé u ntââ mbêmê nmye pyede, dmyinê nkîngê, díyo anmyin:aa dómudómu.

Yepê, N:ii dé a yumu té, dmyinê nkîngê, díyo anmyin:aa mbê.

²⁶ Yepê, Pi yintómu knî y:oo adnyi chaa kîgha nmyomomê, ye dmyinê nkîngê. Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo ndêndê ngê dnyimo a kapî, pi knî y:oo dêdnyimo a chââchââ dé. Yepê, Yélini y:oo yi chóó yi kópu dyuu dnyimo a tpaépê dé, pi knî y:oo vyîlo yidnyimo chaa kîgha dé.

Yesu u dêêpî kópu dyuu

Mátiyu 5:38-48; 7:12

²⁷ Yesu ngê yepê, Yélini a ka nmyinê ng:aa té, ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile

pi knî y:oo dono nmye adnyi d:uud:uu, ngmênê ntââ ye nangê vy:u. Yepê, Yélini ye anmyi diya dmi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, kópu mb:aa y:e dmyinê d:uud:uu dé. *

²⁸ Yepê, N:ii ngê dono nmye wa d:uu, u l:êê díy:o dmyinê ngêpê. Yepê, N:ii ngê nmyi mgapî u yi adî kwo, u mb:aamb:aa Chóó Lémi ka moo dmy:ee yó. *

²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. Yepê, Pi ngê nmyi nkuwo kpîdí dê t:âmo knomomê, nmyi mbwo kpîdí myoo t:âmo ngê, u kwo nangê kwódu.

³⁰ Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi tpile ngmêdê ngî knomomê, u kwo nangê vyi, A ka mêtê ki.

³¹ Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé.

³² Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adî ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîi ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Pi dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi

* 6:24: Njems 5:1-6

* 6:27: Lóma 12:20; 1 Pita 3:9

* 6:28: Lóma 12:14

nódo choo ya.

³³ Yepê, Nmyi yoo knî yi k:ii anmyi numo ngêêpî knomomê, yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîi kópu. Yepê, Yoo dono mye yinté dé, a numo ngêêpî nyédi. Yepê, N:ii dé doo u ntââ dé, daawa ngee nmyo, wanmyi ngee t:oo, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu.

³⁴ Yepê, Pi ka ndapî anyi y:oo, u kuwó dini ghi ngê amoo wumo knomomê, Chóó Lémi ka yi kópu daa ndîi kópu. Yepê, Yoo dono y:oo yi kópu mye d:uud:uu ngópu, noko ndapî a yémî ngópu, numo piy:e mê wumwe nyédi. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî ng-manmyi y:ee ngmê, wumwe u pi ye daanmyi vyi ngmê, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu.

³⁵ Yepê, Ala kópu kamî dmyinê d:uud:uu. Yepê, Yélini y:oo dono nmye a d:uud:uu ngópu, ye mêdmyinê mb:aamb:aa. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî dmyinê yémî, wumwe u pi ye mênangê vyi. Yepê, Yinté anmyi d:uud:uu, ye u Díghê Lémi ntee a tóó, yinté anmyi ya. Yepê, K:omo tpile yoo dono dé, Chóó Lémi daa kwunokwuno ngópu, ngmênê kópu mb:aa ye yilí wunê d:uud:uu ngê.

³⁶ Yepê, Nmyi Mî ka yoo ntee dpî ch:anê dmi, yinté yoo nmye myedny:oo ch:anêch:anê. *

Pi u pi dyede

Mátiyu 7:1-5

³⁷ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. Yepê, Pi knî yi kn:aadi te kópu ndîi ngê nangmê pyódu, nmyi kn:aadi te kópu ndîi ngê u nkwo daawa pyódu t:oo. Yepê, Pi knî yi dono kópu nmyi kuwó dpî kéé tóó, nmyi dono kópu yinté yi kuwó u nkwo wa kéé t:oo. *

³⁸ Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê u nkwo ada a yeedeyeede nmyo, mtíkó ngê kêê nmye daawa a t:oo, mb:aamb:aa ngê wa a nt:ââ. Yepê, Pi knî ye angêntoo yeedeyeede ayinmyi kîgha, Chóó Lémi ngê yintoo yeedeyeede nmye amyedê kwolo. *

³⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ng-wolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolo dê dono ngê myekîngî pyaa knî. Yepê, Miyó dê ngwolo kopwe dê, ye lónté adpî paa? Yepê, Maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amí dyimê knî. Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Pi knî ye maa mb:aa nê kêma, yi pini u lama maa mb:aamb:aa ngê choo ya, yi máádi kîngî kn:aadi.

⁴⁰ Yepê, Pwoo l:âmol:âmo n:ii ngê nmyi nuw:o adí kîgha, doo u ntââ yi pini u kada daanmyimo y:aa dmi. Yepê, Kópuni yilí u mênê adnyi ya, anmyi ndê t:oo, doo u ntââ kn:aa kópu daamunmyi ndê

* 6:36: Epeso 4:32

* 6:37: Mát 6:14; Njems 2:13

* 6:38: Prov 19:17

ngmê. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi l:êê ghi dmi nî wáti té, yi pini u dono kópu kîngmê ya, mu kópu u dîy:o yi kópu dmi p:uu amye ndê ngmê.

⁴¹ Yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe dîy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede.

⁴² Yepê, Lukwe dîy:o yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nmî mbwó, tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi lama daa tóo nmyi chóo nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóo, u kuwó dini ghi ngê yéfi mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóo nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéfi yi dyââpe nangê pwaa té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Mátiyu 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chikini n:ii nkwodo kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwodo d:uudpî kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwodo dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwodo mēd:uudpî kaalí.

⁴⁴ Yepê, Chikini n:ii chóo dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyiné w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwodo kéme kîgha daanyiné ngee, dpumo nkwodo t:aa kîgha myedaanyiné ngee.

⁴⁵ Yepê, Yoo myenté. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaépê ngê. Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa kní y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaépê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono kní y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaépê too. *

Ngomo wuwó pyu dê yi mgongo danêmbum

Mátiyu 7:24-27

⁴⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o a pi ndîi ngê nmye pyépi ngmê, a ka nmyimo, Nmî Lémi. Yepê, A dnye daa nmyi ng:aa. *

⁴⁷ Yepê, Pini n:ii a ka wunê lêpî yéfi, a kópu dyuu wumê ng:aang:aa ngê, myewumê cháâcháâ too, yi pini p:uu mgongo nmye ngmēn:aa kîgha. *

⁴⁸ Yepê, Ngomo dini ghi ngê dpî wó, k:ââ u ngî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîi

* 6:45: Njems 3:10-12 * 6:46: Mát 7:21 * 6:47: Njems 1:22

ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpí tpaá.

⁴⁹ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpí ny:oo, daa chââchââ too, yi pini p:uu mgongo nmye my:oon:aa kígha. Yepê, Yi pini ngê u ngomo dnyinté dpí wó, k:ââ u mgí dnyinté dpí ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpí wiye té. Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límí k:ii dpí tpaá, dpí tpikimbiy:e.

7

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Mátiyu 8:5-13

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi kní ye u danêmbum a kélí ngê, yed:oo Kípêênnyem loo.

² Lóma lede yoo yi kada pini ngmê y:i doo ya. Yi pini u dpodo pyu yoo yi vy:o u dpodo pyu ngmê, u nuu u pi, doo mbii, daa kêmakêma doo pwopwo.

³ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê Yesu u pi nyongo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo u kada pini kní u kwo ngmê dy:ââ ngê, yepê, Ala kópu u kwo nyi vyi yó, U ntââ wa a lê, a dpodo pyu amí pyi.

⁴ Yesu ka a lee dniye, yi kópu u kwo mí vyi ngópu, kwo, K:omo tpile daa Nju pi, Lóma pi, ngmênê pi mb:aa. Kwo, U ntââ u dpodo pyu wany:uu pyi.

⁵ Kwo, Nmí yoo Nju tpémi yi k:ii nmí nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê u nódo a tóó, chóó u ndapí ndîi kée ngê,

nmí ngêpê ngomo u ngwo nmí wó.

⁶ Wod:oo Yesu ngê ngm:êê too. Kada pini u ngomo chedê daa kêmakêma dnye taataa, kada pini ngê u pyipe yoo Yesu ka m:uu dy:ââ ngê, kwo, Kada pini ngê atéda dy:ââ nmo, nmodê, Nyi a ngomo k:oo kídangê ní, mu kópu u díy:o d:aa u ntââ, nmodê, doo u ntââ a ngomo k:oo daawa a kee.

⁷ Nmodê, Yi kópu u l:êê díy:o u kwo d:oo n:ee. Nmodê, Nyi muchoo a ya, ngmênê kópu ngma a vyi ngê, a dpodo pyu u ngwo a pyiyépyiyé.

⁸ Nmodê, Kópuni nyi ngê wunê tpapê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Nmodê, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpí d:uu. Nmodê, Kópuni a lede kní ye dpí vyi, dpí d:uu ngmê. Nmodê, Kópuni a dpodo pyu ka dpí vyi, ntênê dpí d:uu. Nmodê, Nyi ngê a dpodo pyu u l:êê díy:o pyiyépyiyé u pi a vyi ngê, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé.

⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênnyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii kní y:oo dnye yâmuyâmu ye diyé wo, yepê, Yisíléli tpémi yi vy:o wuntoo kélímí pyu d:ongmê módu.

¹⁰ Kada pini ngê yélini Yesu ka dy:ââ too, dini ghi n:ii ngê u ngomo k:oo diyé dniye, apê, Kada pini u dpodo pyu kîmaa pyiyé.

Yesu ngê kuknwe tp:oo u

ngwo mēdē pyidu ngē

11 U kuwó dini ghi ngē Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, pi mē yilí yi k:ii p:aa ngmē lee dnyiye, u pi Nééní.

12 Dini ghi n:ii ngē yi p:aani chēpī mbwa chedē taa dnyiye, yi p:aani tpémi y:oo pi ntóo kuwa ngma a pw:ii ngópu, u kmēnēkmēnē tēdē dnye néne. Pini n:ii ntóo dnye dnyinēdnyinē, yi pini kuknwe ngmē tp:oo, u tīdē mbwó dēpwomu ya, d:o mu ngmīdi. Yi p:aani pi yilí yi kuknwe u k:ii dnye ya.

13 Dini ghi n:ii ngē nmī Lémi ngē yi kuknwe módu, u kwo ch:anē wo, kwo, Namē mbē. *

14 Wod:oo ntóo u pyinē ngwódu, ngmītédmi p:uu kēē yó. N:ii knī y:oo dnye dnyinēdnyinē yi paa u dí dmi puwá, wod:oo Yesu ngē yi pini ntóo ka kwo, Kí pini, a dnye nyeni, a pyidu, ntēnē yey.

15 Wod:oo yi pini a pii wo, ntēnē yaa wo, danēmbum kn:ââ mē chópu, Yesu ngē u pye ka mē y:ângo. *

16 Pi yintómu nkīngē mbē dnyiye, Chóo Lémi dnye chaa kīgha, noko yepē, Chóo Lémi u komo kapī pyu ndīi nmī vy:o ngmatédē t:aa. Noko yepē, Chóo Lémi ngē u yoo y:enē kn:ââ da chaa.

17 Kópuni Yesu ngē d:uu ngē yi wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo yaa wo, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo mye yaa wo.

Njon Baptist ngē pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Mátiyu 11:2-19

18 Dini ghi n:ii ngē Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, chóo p:uu ndiye pyu knī y:oo Yesu ngē kópuni yilí doo d:uud:uu, u kwo a nté tumo, wod:oo Njon p:uu ndiye pyu miyó ye mbwolo,

19 nmī Lémi ka dy:ââ doo, yepē, U kwo dpī póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ?

20 Dini ghi n:ii ngē Yesu ka lee knopwo, kwo, Njon Baptist ngē nga atédē dy:ââ nyo, nyedē, U kwo dpī póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ?

21 Yi ngwo dini ghi ngē, yi tpódu yi ngópu Yesu ngē mbii pyu daa ngmīdi pyi ngē, woni yi mbii u mo u mo dé, ngwolo kopwe daa ngmīdi mye pyi ngē. Yélini y:e yi kmēna dnyimo kwo, yi kmēna ye ngm:ii kalē too.

22 Njon p:uu ndiye pyu dē ye yepē, Kópuni dpī m:uu t:oo, kópuni dpī ny:ee t:oo, yi kópu yilí Njon ka dpumo nté tóo. Yepē, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilí Yisaya ngē wunē a d:êê too, nē ngē ka ntiyentiye té. Kwipi, Yélini dēdnyimo vyuwo, yélini mēka y:enē ngmē. Kwipi, Yélini dēdnyimo m:ii, mēka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kīmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ

* 7:13: Luukí 8:41-42,49-55

* 7:15: 1 Kings 17:21-24; 2 Kings 4:36

dé, dnye mêka nyêmî ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mêmâyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyêmî ngmê. *

²³ Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njon p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi knî ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amî mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmî? Yepê, Kêle.

²⁵ Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpîdí mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpîdí mb:aa dé, u nté ndapî yilí, w:amî mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi.

²⁶ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mêtóo.

²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, u komo kapî pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee:y:ee pyu ngada wanî kââ,
m̄aa yinê amínê yé.

²⁸ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamí vy:o wa ghê dmi, Njon amêtê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

²⁹ Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, pi yilí mye yi k:ii, Njon u kópu dyuu ny:ee ngópu, apê, Ndê kópu, apê, Chóó Lémi u maa mb:aa kînmî kn:aadi ngê. Yepê, Yi yéli yintómu Njon ngê mbápitisîm kalê too,

³⁰ ngmênê Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi u maa kn:aadi ngópu, Njon u wépi pwaa ngópu. *

³¹ Yepê, Yi yéli lónté yéli. Yepê, Lukwe dîy:o Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Ngranê pyu yoo.

³² Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi, yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa ngranê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóo kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Ngranê pyu yoo.

³³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo mye yinté yéli, ngranê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu

* 7:22: Is 35:5-6; 61:1; Mát 15:30-31; Mak 7:32-37; Luukí 4:18; 5:12-13; 7:12-16

* 7:30: Mát 21:32

dyuu ye dpîmo tpapê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti.

34 Yepê, K:omo tpile nté dîní kpîpikpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli ñuknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîi. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. *

35 Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalî, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê.

Yesu ngê pyópuni u dono yilî chedê ngê

36 Pádisi ngmê, u pi Saimon, Yesu ka kwo, A p:aa pee nté dp:uu ndii, wod:oo yi pini u ngomo k:oo kee dniye, kmaapî tédê dne ye ya.

37 Yi p:aani pyââ ngmêdoo ya, mââ ti módó. Yi pyópu ngê yi nyongo, apê, Yesu Saimon u ngomo k:oo ka tóó, u k:ii ka kmaapî té. Yi pyópu ngê pód:a ngma a ñuwo, tuu mb:aamb:aa.

38 Saimon u ngomo k:oo kee wo, Yesu u nkîgh:ê mî ghê wo, yu km:ee dyimê wo, y:i doo mbê, Yesu yu kpâpu dé ngimi ngê a ndê doo. Dini ghi n:ii ngê mbê a kéli ngê, mbodo gh:aa dmi pywáli ngê, Yesu yu dé u ngwo mê pyi doo, mye

nt:uu kalê doo, tpileni d:ââ a ñuwo, yu kpâpu dê yi mbêmê a pii ngê.

39 Yi Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, u gha vy:o apê, Kí pini ngê Chóó Lémi u komo ndêndê ngê wo kapî, ye pyópu n:ii ngê a vyêpîvyêpî, pêdê w:ee, pêdê, Kí pyópu ngê pyââ dono, u wépi paa puwâ.

40 Yesu ngê Pádisi ka kwo, Saimon. Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpapê. Saimon ngê kwo, Mâawe. Kwo, Vyi ngi.

41 Yesu ngê kwo, Pi miyó dê y:oo ndáapi ngmê ka ndapî knî ngmê dmy:ee ngópu, kwo, Díyo am:ii wumo té. Yesu ngê kwo, Woni ngê limoy:a dmy:ee ngê, woni ngê limo yono y:a dmy:ee ngê.

42 Kwo, Yi pini dê y:e wumwe doo u ntââ ngê pyodo, wod:oo yi ndáapi ngê yi tpódu yi tp:uu dê chóó mêtê kéli doo. Kwo, Saimon. Kwo, Nga n:aa póó. Kwo, Ló pini nódo yi ndáapi u nuu ghi ntênê wa yââ?

43 Saimon ngê kwo, Ndo. Kwo, N:ii u tp:uu ndîi yedê kéli ngê. Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi.

44 Yi pyópu ka diyé wo, Saimon ka kwo, Ala pyópu p:uu chi nuw:o. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo d:a kee, mbwaa a ka choo kpo, a yi dê u ngwo pídî ghêê dê, ngmênê ala pyópu ngê mbê n:ii dê kwolo, u ngimi ngê a yi dê u ngwo dê ghêê dê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê maa pyi dê.

* 7:34: Luukí 5:30; 15:2

45 Kwo, Dnyinté che chipé nê, ñ:uu a kpââ pee p:uu choo dyîngo, ngmênê yidî t:aa ala pyópu ngê a yi dê yi p:uu muka nt:uu, doongê yó.

46 Kwo, Dnyinté che chipé nê, olipi wulu a mbêmê choo yó, ngmênê ala pyópu ngê tpileni d:ââ da ñuw:o, tuu mb:aa, a yi dê yi mbêmê da pii.

47 Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Ala pyópu ngê kópu mb:aa n:ii yilí a nga dê d:uu, u ngwo d:a w:ee, d:ê, Ala pyópu nódo a nuu ghi dnyinté daa tóó, mu kópu u díy:o u tp:uu ndîi kîd:a kêlî, u dono yilí dí chedê té. Kwo, N:ii u tp:uu daa ndîi yed:a kêlî, a nuu ghi nódo dnyinté a tóó.

48 Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Nono yilí dí chedê té.

49 Yélini yi kmaapî tédê dnye ya, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu? Noko yepê, Mumdoó dono dpî chedê té?

50 Ngmênê Yesu ngê yi pyópu ka kwo, A ka che kêlímî mb:anê, ñono yilí u ngwo dí chedê té. Kwo, Nono yilí mênangê nuw:onuw:o dé, chi lèpî, mb:aamb:aa ngê mêchin:aa ya.

8

Pyópuni yoo Yesu p:uu dnye ya

1 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii p:aani p:aani lee dnyiye, Chóó Lémi kóó k:oo

wowo p:uu kópu mb:aa pi knî ye dpîmon:aa tpapê. *

2 Pyââ ngmê knî y:oo Yesu mye ngm:êê ngópu. Yi pyópu yoo woni knî Yesu ngê wunê a pyi too, woni knî y:e yi kmêna mye ngm:ii kalê too. Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makîdala pyââ ngmê, Yesu ngê pyópuni u kmêna pyudu knî wunê a ngm:ii kalê too.

3 Pyââ myomoni u pi Njówana, u moo u pi Chusa, King Helodi p:uu dpodo pyu yoo yi kada pini. Pyââ pyoloni u pi Susana. Yi pyópu knî y:oo yi chóó yi ndapî dnyimo kéké, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii u ngwo dnyimo mbonombono dé.

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Mak 4:1-9

4 Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka loo, daa p:aa ngmidi a ndê dnyiye. Dini ghi n:ii ngê nipi a wó, Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê,

5 Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mí dyimê dnyiye, yoo yi pwo doo m:ii, ñmê knî y:oo ma tumo.

6 Yepê, Witi w:uu woni dé taanî mbêmê mí dyimê dnyiye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pii dnyiye, kâádí ngê nt:ââ too, mu kópu u díy:o têpê daa nt:umunt:umu, nkumu u mênê dêpwo ya.

* 8:1: Mát 27:55-56; Mak 15:40-41; Luukí 23:49; 24:10

⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too.

⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, y:i nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yintómu y:i nkwodo yonoy:a yonoy:a kele. Dini ghi n:ii ngê mgongo ye a kêlî ngê, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, Kópuni nmye dî viyi, y:i kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u dîy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Mak 4:10-12

⁹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mgongoni chi kwolo, u nt:u kópu lukwe?

¹⁰ Yesu ngê yepê, Chóo Lémi kóo k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye wanî tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêédêé, ye anî mgongo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê.

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Mak 4:13-25

¹¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Mgongoni dî kwolo, ala u nt:u kópu. Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, pi ngê Chóo Lémi u kópu dyuu pi knî ye yinté a tpapê too. Yepê, Yi kópu pi woni

knî yi mênê nt:u dpî kaalî, woni knî yi mênê nt:u d:uudpî kaalî. *

¹² Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, nímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté wêdêwêdê dé, y:i ngópu dmi dpî kuwo t:oo, kópu y:i gha vy:o d:uudpî kee, y:i nt:u dmi d:uudpî kaalî, mu kópu u dîy:o Setan ngê y:i kópu dpî t:âmo té.

¹³ Yepê, Witi w:uu woni knî t:aanî mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê Chóo Lémi u kópu dpî ny:ee ngmê, y:i gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê y:i kópu daa dye ghi daadî y:i gha vy:o a ya yédi. Yepê, Yi tókótókó tédê límî k:ii ngê dpo ghay dmi, u ngwo dpî kpîpî nê.

¹⁴ Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, Chóo Lémi u kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo Chóo Lémi u kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilî y:i p:uu a nuw:o nyédi, Chóo Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, y:i gha vy:o u kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalî. *

¹⁵ Yepê, Witi woo woni knî têpê mb:aa mbêmê y:i nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalî, yepê, pi woni knî yinté dé, yoo mb:aa, Chóo Lémi u dnye y:oo a nyêmî ngmê, Chóo Lémi d:uudpî

* 8:11: 1 Pita 1:23

* 8:14: Luukî 18:18-27

kpîpî ngmê, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpî kaalí. *

16 Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:i ngê mgîdí dpo ghay, n:i ngê lam dpo vuywó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgîdí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ. Yepê, Yélini u kwo dpî lee dmi, tpile yilí u ngwo dpî m:uu ngmê.

17 Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywáí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywáí dmi.

18 Yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, mu kópu u díy:o n:i ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo kní m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:i ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tédêni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa ngee, u nuwo wa a kuwo.

*Yesu u pye ghee kní y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu*

Mátiyu 12:46-50; Mak 3:31-35

19 Yesu kwéli doo dêêpî, u pye ghee kní y:i taa dniye. U yi y:e doo kwo, Nm:uu m:uu. Doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u díy:o Yesu yoo vy:o a gho.

20 Pi ngmê ngê Yesu ka kwo, M̄ye ghee kní kuwa ka wee, ka poopoo ngi.

21 Ngmênê Yesu ngê yepê, N:i kní y:oo Chóó Lémi u

kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a nyêmî ngmê, yini yoo yi niye ghee kní. *

*Yesu ngê yópu ndîi u ngwo
chedê ngê*

Mátiyu 8:23-27; Mak 4:35-41

22 Wo ngmê ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:i, dinki k:oo até yi wo dniye. Yesu ngê yepê, Kpé lêê mwada pee lee kmêle. Wod:oo kada a y:ee ngópu.

23 Dini ghi n:i ngê kédí ngópu, wod:oo Yesu dpî wo. U kuwó dini ghi ngê yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuywó ndîi ngê pyaa dniye, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, pwopwo yidnye nuw:onuw:o.

24 Wod:oo Yesu u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mââwe, Mââwe. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. Yesu yedê pii wo, vuywó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuywó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mê kââ.

25 P:uu ndiye pyu kní ye yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kélîmî té. Ngwéti dniye, nkîngê ngê y:ay:a mye pwiyé dniye, noko yepê, Kî lónté pini? Noko yepê, Vuywó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

*Nkedîsa pi ngmê u
danêmbum*

Mátiyu 8:28-34; Mak 5:1-20

26 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimí tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya.

* 8:15: Njems 1:22 * 8:21: Luukí 11:27-28; Njon 1:11-13

27 Yesu lyoko yi ghay wo, yi p:aani pi u kwo ngma a loo, kmêna yilí u ngwo doo kwo. Yi pini ngê u p:aa ló dini a kuwo ngê, kn:ââ mbwii dpîmo m:ii. Kpomo u mênê, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, yi kpomo kní yi mênê dpîmo kwo.

28 Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo Ndîi Tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Kwo, Nga atédê nkêpê mb:anê, nangê kpada nê.

29 Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u díy:o Yesu ngê kmêna ka mwiyé vvu, kwo, Ye pini a kuwo ngi. Daa ng:êêntómu yi kmêna ngê yi pini dpîmo mbêpê kîgha. K:omo tpile yi p:aani tpémi y:oo yi pini dnyimo mgîmîmgîmî, kóó yu puwóma ti ngê dnyimo kudukudu dé, ngmênê mēdpîmo pwapî dé, pi kwéli dēdpîmo a ya, yi kmêna ngê yi dpîmo nēne.

30 Yesu u kwo póó wo, kwo, Mí n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dídyēnî. Yi kópu vvu, mu kópu u díy:o kmêna yilí u ngwo doo kwo.

31 Yi kmêna kní y:oo Yesu ka kwo, Munmíkó, nmî kpadakpada tédê nangê dy:ââ nmo.

32 Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmédoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapî. Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kí mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. Yesu ngê yepê, U ntââ.

33 Wod:oo yi kmêna kní y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê kní yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

34 Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vvuwo, dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi kní ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi kní ye mdoo mye núw:o ngópu.

35 N:ii kní y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. Pini n:ii u kmêna ngm:ii kalê too, Yesu yu km:ee doo ya, apê, Nmo ntee pini ngê mēka tóó, mēdaa ghétighéti, kpídî u paa mēka t:a. Nkîngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye.

36 Yélini yi ngópu Yesu ngê yi pini u kmêna ngm:ii kalê too, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu.

37 Nkedísa Wee u kwo tpémi d:ud:umbiy:e nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, wod:oo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ anyiné kuwo nmo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

38 Pini n:ii u kmêna yoo Yesu ngê ngm:ii kalê too, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ wanî ngm:êê ngi? Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêle, chí ya.

39 Kwo, P:o mē dini, Chóó Lémi ngê kópu ndîi n:ii nga dē d:uu, pi kní ye chin:aa tpaépê.

Wod:oo kada a y:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê yi pini yi wee u kwo p:aani p:aani loo, Yesu ngê kópuni u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:i.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdē pyidu ngê Mátíyu 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰ Dini ghi n:i ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mí tee dniye, pi yilí m:uu ngópu. Yi yéli y:oo Yesu dnye t:âât:ââ, mínê tipé ngópu.

⁴¹ Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Yesu yu km:ee mí dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, U ntââ a p:o ng:i mwiye am:ii lee knî.

⁴² Yi kópu Yesu ka dmy:ee ngê, mu kópu u díy:o tp:oo módó doo a mbii, daa kēmakēma doo pwopwo. Yi dmââdí u tídē mbwó dēpwomu ya, u m:ââ y:a mē miyó ngê doo ya. Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mē yilí yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkígh:ê nm:uu ghê dmi.

⁴³ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpímo ya, m:ââ y:a mē miyó ndíi, wêê p:uu dēpê vyâ. K:omo tpile kpeede yilí p:uu dnyimo dpodo, ngmêê dēdnyimo pyipyi.

⁴⁴ Yi pyópu Yesu u kuwó a ta, u kpídí p:uu kēê a yó, wod:oo wêê a vyâ.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Kêê a p:uu n:aa dē yé? Pi yintómu knî

y:oo a wópu ngópu. Pita ngê kwo, Mââwe, mēkidimê póó. Kwo, Pi kînga dídyênî.

⁴⁶ Ngmêê Yesu ngê kwo, Daa ye kópu p:uu n:aa danê. Kwo, Pi ngmê ngê kēê a p:uu kēdê yé, u l:êê díy:o a wââ u ngwo dē kee.

⁴⁷ Yi pyópu ngê apê, Até ngê da pywálí nê, wod:oo nkíngê mbê wo, Yesu yu km:ee mí dyimê wo. Kópuni u l:êê díy:o Yesu p:uu kēê yó, u ngwo pyiyé wo, pi yintómu yi ngêêdí Yesu ka a nté ngê.

⁴⁸ Yesu ngê kwo, A ch:am, a ka che kēlímî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Yi kópu machedê, u nuw:onuwo ngê kēê kídangê t:oo. Kwo, P:o mē dini.

⁴⁹ Yesu ngê u danêmbum ghêlî dēpê kēlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, N:m:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kí mââwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê núw:o.

⁵⁰ Yesu ngê yi kópu yi ny-ongo, ngmêê Njayidus ka kwo, Namê nkíngê. Kwo, Chi kēlímî, mē pyiyépyiyé.

⁵¹ Dini ghi n:i ngê ngomo chedê taa dniye, Yesu ngê ngomo k:oo pi daa kmungo, ngmêê Pita, Njems mbwémi Njon, yi dmââdí u pye mí yi k:ii vyílo dé yi km:êê too.

⁵² Pi yintómu knî y:oo yi dmââdí ntóó dnye mbumu, u l:êê díy:o myednye mbê. Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmêê a

dpî.

⁵³ Yesu dnye yumuyumu, mu kópu u díy:o yi lama doo ya, apê, Kêdê pw:onu.

⁵⁴ Ngmênê Yesu yi dmââdí kwulo kele, kwo, Kí dmââdí, a pyidu.

⁵⁵ Wod:oo u ghê dmi u kwo mêtê diyé wo, yi ngwo mêtê pii wo. Yesu ngê u pye mî ye yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

⁵⁶ U pye mî yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo, ngmênê Yesu ngê ye kwódu ngê, yepê, Kópuni dí d:uu, pi knî ye nangê vyi.

9

Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mátíyu 10:5-15; Mak 6:7-13

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mé miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, anmyin:aa pi pyipyi, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé.

² Yepê, Pi knî ye n:aa dyede nmyo, ala kópu ye dmyinên:aa tpapê, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yepê, Myedmyinên:aa pi pyipyi.

³ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o. Yepê, Nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi tpile péé nangmê núw:o, nté nangmê

núw:o, ndapî nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpídí myomoni myenangmê núw:o. *

⁴ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mêtény:oo a kuwokuwo.

⁵ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daadnyimo nyémí knomomê, ye yi pini dê y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u têtê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

⁶ Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dniye, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpapê, myednyen:aa pi pyipyi.

Antipas Helodi Yesu p:uu u ngwo doo nuw:o

Mátíyu 14:1-12; Mak 6:14-29

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnyimo pyodopyodo, Antipas Helodi Nkálili tpémi yi kîng ngê doo ya. Yi kópu knî yi pi dmi yi nyongo, u nuw:o yilî ngê u ngwo u kwo pyodo, mu kópu u díy:o pi ngmê knî y:oo kópu, Njon Baptist kîmêtê pyidu.

* 9:3: Luukî 10:4-11

* 9:5: Luukî 10:11; Dpodo 13:51

⁸ Woni knî y:oo kópu, Ilacha kîmaa t:aa, woni knî y:oo kópu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kêda pyidu.

⁹ Helodi ngê u gha vy:o apê, Njon Baptist mbwámê kîní chápwo. Apê, Pini n:ii u kópu dyuu n:aa nyêmi té, apê, wu n:uu? Apê, Yi pini a chóó u nkwo ngê:p:aa m:uu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátíyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Njon 6:1-15

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dyépi yoo mêdê diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo, u kwo mîné nté tumo. Yesu ngê yi mo núw:o too, p:aa ngmê mî tee dniye, u pi Mbetísaida.

¹¹ Yoo yi nt:anê kada a y:ee ngópu. Kwéli mî tee dniye, yoo ndîi y:i mye loo. Yesu ngê a chipé too, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye doo danêmbum, n:ii dé dnye mgîni vyîmî mye pyi too.

¹² Dini ghi n:ii ngê kââdi t:ono ghê wo, p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî u kwo lee dniye, kwo, Kî yéli mê dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi, yi chóó yi dpî tédê dmi ngmênyinê pyw:ee y:e, mu kópu u díy:o daa p:o nmo pyede.

¹³ Ngmênê Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yintoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbidédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mê ntini daamo a tóó. Kwo, U yi nga a kwo,

Kî yéli yi ntââ ntini anm:uu pwila?

¹⁴ (Mââ limo yono yono y:a y:i doo ya.) Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê limoy:a a pyódu yó, mbwódo yaa dniye.

¹⁵ Yinté d:uu ngópu, mbwódo yaa kalê tumo.

¹⁶ Yesu ngê mbîdédi limi knî a ngî too, te dé myedê ngî doo, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, apê, Pi knî ye yee téné.

¹⁷ Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyu

Mátíyu 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸ Wo ngmê ngê Yesu u mo até yidoo ngêpê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo yedê lee dniye, ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu?

¹⁹ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmêkêda pyidu, nyi vyîlo.

²⁰ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, nmî

Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo.

²¹ Yesu ngê yi kópu dpodombiy:e ye kwódu ngê, yepê, Pi ka nangê vyi.

Yesu p:uu ndiye pyu kní ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1

²² Yesu p:uu ndiye pyu kní ye chóo p:uu ye modoo danêmbum, yepê, K:omo tpile nê Chóo Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmídi noo, ngmênê kada pini kní y:oo wa mb:ii nê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo wa mb:ii nê, dêêpí pyu kní y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Yi yéli y:oo dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

²³ Yesu ngê pi yintómu kní ye yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:o nî ghê, yi pini ngê choo a yámuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóo u kópu kní yi p:uu mêkingê nuw:o, k:omo tpile a l:êê dîy:o adí wélilí mgîní vyîmî, ngmênê dpo ngm:êê nêne. *

²⁴ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kîngî vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. *

²⁵ Yepê, Pini n:ii chóo u tpile kní yi p:uu adí nuw:o, u l:êê dîy:o Chóo Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamí u ngwo daawa pwíla, dono wa a pyw:oo.

²⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a l:êê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu, n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo waní mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, M:aa, u enjel kní yi k:ii yi pi dmi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. *

²⁷ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pi kní nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóo Lémi ngê chóo nmyi y:enê kn:ââ mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile kní ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mátiyu 17:1-8; Mak 9:2-8

²⁸ Wiki ngmê mí loo, Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê úwo, y:i dnyen:aa ngêpê. Yi pini pyile kní yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon.

²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu doo ngêpê, kwódo ng:oo dmi tpaélê wo, u kpídí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapí ngê pyodo, myedoo a wuu mbele.

* 9:23: Mát 10:38-39   * 9:24: Njon 12:25   * 9:26: Luukí 12:9; 2 Tim 2:12

30 Yi ngwo pi miyó Yesu u k:ii dnye danêmbum, yi pi dê Mósisi pini dê Ilacha.

31 Yi tpódu myedpîmo a wuu mbele. Mósisi ngê Nju tpémi dono vy:o Yichip u mênê ntee a pw:ii too, Yesu u lama doo ya, Daa kêmakêma yinté kópu Njedusalem ngmênîmo d:uud:uu. Yi kópu p:uu dnye danêmbum.

32 Yi dini ghi ngê Pita u pyipe dê yi k:ii dnye dpî. Yi nyaa dniye, Yesu u wuu yi pwo yimî kéé ngê, Yesu u nkígh:ê Mósisi pini dê Ilacha m:uu dumo. *

33 Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo Yesu dpîmo a kuwokuwo, Pita ngê Yesu ka kwo, Máâwe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmînê t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. Ngmênê doo u lama doo mbumu.

34 Pita ngê danêmbum ghêlî dépê kêlî ngê, wod:oo nkali too pee yi pwo ngmê yó, nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

35 Yi nkali too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a Tp:ee, a chóó nê ngmídi ngê, u kwo ntênê dmyinê ng:aa. *

36 Yi dnyeni machedê ngê yi pyodo, apê, Yesu u mo mu kwo. Kópuni yi ngópu pyodo, pi ka ghêlî daa vyi ngópu. Yi kópu tumu yi mênê doo ya.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê

nyuno pwopwo u ngwo doo ya Mátiyu 17:14-18; Mak 9:14-27

37 Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi pyile knî yi k:ii mbu vyyuwo a ghêpê dniye, pi yilí Yesu ka loo.

38 Yi yéli yi vy:o Yesu ka pi ngma a ka wo, kwo, Máâwe. Kwo, U ntâa a tp:ee mu ngmídi wany:uu m:uu? Kwo, Nga daawa ch:anê?

39 Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, a kââ yédi, ntóó têtê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî. Kwo, Dye ghi yintómu yi kmêna ngê a tp:ee dpodombiy:e a kpakakpaka ngê.

40 Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kídî nkêpê mb:anê, yed:ê, U ntâa wu kmêna anmyi ngm:ii kalê ngmê? Kwo, Ngmênê doo u ntâa ngê y:e dê pyódu.

41 Yesu ngê yepê, Nmyo lónté yéli. Yepê, Nmyo yoo dono, lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kêlímî té. Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o aní kwo, u dí Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kêlímî. Yi pini ka kwo, Ním:ee al:ii a núw:e.

42 Dini ghi n:ii ngê yi tpémi Yesu u kêténi doo lèpî, u kmêna ngê dpodombiy:e vyâ, têtê mbêmê danê ngê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu, yi tpémi pyi ngê, u mî ka mê y:ângo.

43 Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye, Chóó Lémi u pi

* 9:32: Njon 1:14; 2 Pita 1:16-18 * 9:35: Luukí 3:22

ndî ngê u ngwo pyódu ngópu.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátiyu 17:22-23; Mak 9:30-32

Yesu ngê pi knî yi ngópu kópuni doo d:uud:uu dé, pi knî y:oo yi kópu dnyimo nyepênypê dé, ngmênê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê,

⁴⁴ Ala kópu nmyi nuwo kîdangê kuwo, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê.

⁴⁵ P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:i i a ngmîdi ngê, u pi ndî ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dépê w:ee ngópu, u kwo myedaa póo dnyiye, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dnyiye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátiyu 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶ Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe. Yi vy:o pini n:i i u pi ndî ngê doo ya, yi kópu p:uu dnye kwopwepe. *

⁴⁷ Tumu kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, wod:oo tp:ee ngma a ngêêdî, u nkîgh:ê kâa, yepê,

⁴⁸ Pini n:i i alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî

vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedî chââchââ nê. Yepê, Myenté, Pini n:i i ngê adî chââchââ nê, daa a mo adî chââchââ nê, ngmênê pini n:i i ngê a dy:ââ noo, amyedî chââchââ. Yepê, Nmyi vy:o pini n:i i u pi daa ndî, vyîlo yi pini yidmyinê chââchââ. *

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:i i nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Mak 9:38-40

⁴⁹ Njon ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi kmêna kî ngm:i i kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u dîy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê.

⁵⁰ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, N:i i nmî p:uu daa d:uu yêdi, nmî pee pini.

Samédiya tpémi y:oo Yesu u wépi u ngwo pwaa ngópu

⁵¹ Dini ghi n:i i ngê Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Daa kêmakêma a dye ghi dyámê mbêmê machedê ngê a pyodopyodo, pi knî y:oo Njedusalem wa vya nê, ye daa kede wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:i i paa u nuw:o Njedusalem mê yé ngópu.

⁵² Maa p:uu p:aa ngmê u nkîgh:ê taa dnyiye, Samédiya tpémi yi p:aa ngmê. Yesu ngê u yi doo kwo, Y:i nm:uu dpî dmi, wod:oo pi kada miyó kâa, apê, Tpile yilî nmî kada paan:aa l:âmo y:e.

* 9:46: Luukî 14:11; 22:24-27

* 9:48: Luukî 10:16; Njon 13:20

53 Ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem dnye lêpî. Apê, Yinê ye nmo yoo dono. Apê, Lukwe díy:o ala p:aani wa dpî dmi. *

54 Dini ghi n:ii ngê Njems mbwémi Njon y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e knopwo, Yesu ka kwo, Nmî Lémi, Chóó Lémi ka ala kópu vyi koo, Mbóó p:uu ndyuw:e ngma a ghêpê we, wu p:aani tpémi ndê ngê paa ma téne. *

55 Ngmênê Yesu ye diyé wo, yi kópu ye kwódu ngê,

56 wod:oo kn:aa p:aani mê lee dniye.

Pi ngê komo ngê kîngî vyi Yesu aní yâmu yâmu

Mátíyu 8:19-22

57 Dini ghi n:ii ngê maa p:uu dnye paa, pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Kwéli anyi lê, ana a yâmu yâmu ngi.

58 Yesu ngê kwo, Mumdoosanya a yâmu yâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, nmê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyîmî tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoosanyi u ntââ, anya a yâmu yâmu nê?

59 Pi m:uu ka kwo, Cha a yâmu yâmu nê. Ngmênê yi pini ngê kwo, M:aa a ngópu mwiye paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmu yâmu ngi. *

60 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê

daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o, ngmênê nyi, a ngm:êê nédi, yoo Chóó Lémi u yoo vy:o a chin:aa kapî dé.

61 Pi m:uu ngê Yesu ka kwo, A Lémi, ana a yâmu yâmu ngi, ngmênê a yoo knî ye nd:uu mwiye nîmo tpaê.

62 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nee k:oo tpiipi kn:aa ada a vwuwo, nee wo mbêmê wa knî. Kwo, N:ii kn:aa adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu angênté adîn:aa dpodo. *

10

Yesu ngê pi pyud:oy:a mêmíyó yi dpodo tédê dpodo tédê u ngwo dy:ââ too

1 U kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê pi mêmíyó pyud:oy:a mêmíyó ngmídi ngê, yepê, P:aani p:aani a kada mímíyó choo kwo.

2 Yepê, Chóó Lémi u yâpwotédê y:i nté dédê ghédê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. Yepê, Yâpwotédê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê díy:o pi knî nmye mupédê kê ngê.

3 Yepê, Dpî lee dmyeno. Yepê, Y:ee tímelyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi.

4 Yepê, Ndapî nangmê núw:o, ndapî yiyé tédê u tpile nangmê núw:o, nmyi yi dópo kn:aani nangmê núw:o. Yepê, Gha pi yoo nmye adnyin:aa a vwuwo. Yepê, Maa p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Límîlímî

* 9:53: Luukî 10:33; Njon 4:9 * 9:54: 2 Kings 1:9-16 * 9:59: Luukî 14:26,33

* 9:62: Pilipay 3:13

ngê dmyinên:aa dpodo, mgí kídmyengê pwaa ngmê.

5 Yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpaê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine.

6 Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpaê, yi kópu ye amêda a diyédiyé. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té.

7 Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo kwo, kn:aa mêtîngê lee knî. Yepê, Yi tpódu yi ngomo k:oo dny:oo kwo, y:i dny:oo kmaapî, mu kópu u dîy:o pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

8 Pini n:ii dê p:aani n:ii dpîmo taataa knomomê, yi p:aani tpémi y:oo yi tpódu yi dnye dê dpîmo nyêmî knomomê, ntini n:ii yi l:êê dîy:o adnyi l:âmol:âmo, dny:oo pîpî,

9 yi p:aani u pwopwokopwe dpî pyi téne, ala kópu ye dny:oo tpaê, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê u yoo chóó u ngwo ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

10 Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, pi knî y:oo yi wépi dê adnya a pwapî

dê, ye yi ngópu kââ puu ghê dny:oo a wowo, ala kópu tââ ye dny:oo tpaê,

11 Nmyi p:aa u têtê nyi yi yodo p:uu nye vyavya, ala kópu u ngwo dpo w:ee yó, Ala dp:oo Chóó Lémi u yoo. Yepê, Ala kópu ye myedny:oo tpaê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u yoo chóó ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê Chóó Lémi ngê daada a y:enê nmyo, wa mb:ii nmyo, mu kópu u dîy:o dmyi mb:ii nyo. *

12 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té.

13 Yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî nî chópu, ngmênê yi dono doongê kéé tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yinté kópu ndîi w:aangmê d:uu ngê, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilî lîmîlîmî ngê pí kéé tumo, yi mbodo dmi pêtê ny:ii ngópu, tpéé kópu myepî vyi ngópu.

14 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi

* 10:7: 1 Kódin 9:6-14; 1 Tim 5:18 * 10:11: Dpodo 13:50-51; 18:6

dnyinté daawa kpada té.

¹⁵ Yepê, Kîpêênnyêm tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmímî t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

¹⁶ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pini n:ii ngê nmyi dnye dmi a nyêmî ngê, daa nmyi mo nmyi dnye dmi ye nyêmî ngê, a dnye myeye nyêmî ngê. Yepê, N:ii ngê dpî mb:ii nmyo, daa nmyi mo dpî mb:ii nmyo, myoo mb:ii nê, daa a mo dpî mb:ii nê, n:ii ngê a dy:ââ noo, myoo mb:ii.

Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó u ngwo mêtê diyé dniye

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó mêtê diyé dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Dpodo tédê w:aa nm:uu pyw:ângo. Kwo, Mî mbêmê daa mbii pyu yoo yi mo nmeen:aa pyipyi dé, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, my:oo pyi too, yi kmêna y: nmî ngm:ii kalê too.

¹⁸ Yesu ngê yepê, Nyââ, Lîmî u wuu ndîi ngê ntee a tóó, ngmênê mēdaa ya yédi, yinté tpile ngmênî módu. Yepê, K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi yi pwo Setan u pi ndîi ngê doo ya, ngmênê ala ngwo da ghay, mbwódo d:uu d:ii. *

¹⁹ Yepê, U ntââ ngê dî pyódu nmyo, k:omo tpile mg:ee tpile pê yi vy:o anmyin:aa m:ii, ngmênê kópu nmye

daangmêwa pyódu. Yepê, Setan ngê ló kópu nmye ngmadí d:uud:uu, wa dîpî. *

²⁰ Yepê, Ala kópu nangê vyi, W:aa dpo pyw:oo, pi knî y:e yi kmêna nmî ngm:ii kalê too, ngmênê ala kópu dpî vyi yó, W:aa dpo pyw:oo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yoo kamî vy:o dê kaa nmo. *

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Mátiyu 11:25-27; 13:16-17

²¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu a nt:ee ngê, w:aa a pyw:ângo, u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u dîy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:oo dèpê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. Kwo, Nyóó nuw:o u pono nye vyápê. *

²² Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilí n:ii n:aa tpapê too, M:aa ngê yiné a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adî ya. *

²³ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, yi mo ye yepê, Kópuni nmye mumu

* 10:18: Njon 12:31; Tpyuu 12:8-9 * 10:19: Mak 16:18 * 10:20: Pilipay 4:3;

Tpyuu 3:5; 20:12 * 10:21: 1 Kódin 1:26-28 * 10:22: Njon 3:35; 10:15

t:oo yi:lêê dîy:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

24 Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapí, king yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilí nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

Yesu pi ka vuywo p:uu pi kní ye u ngwo doo mgongo

25 Yélini y:oo Yesu dnye ng:aang:aa, yi vy:o dêêpí pyu ngmêdoo kwo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ní dóó, wod:oo ghêêdí wo, Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ló kópu ngmaní d:uu, ghê kamí u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

26 Yesu ngê kwo, Nangê lónté? Kwo, Puku yedê angênté a tóó?

27 Yi pini ngê Yesu ka kwo, Ala dêêpí kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. Kwo, Yi dêêpí kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. *

28 Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. Kwo, Yi kópu dê anyi d:uud:uu dê, ye ghê kamí u ngwo anyinê pyw:oo. *

29 Pi yilí yi nuu ghi dmi yi dêêpí pyu nódo dêpwo ya, wod:oo u yi u ngwo doo kwo, Yesu ngê ala kópu a ka vyi ngê, Daa pi yintómu yi nuu ghi dmi nódo yichoo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka póó wo, kwo, Ló yéli yi nuu ghi dmi a nódo ngmadí ya?

30 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nju pi ngmê, Njedusalem a ndê wo, Njédikó doo lêpí. Maa p:uu kpáápi kní y:oo mgímí ngópu, dnye vyee, u ndapí t:âmo ngópu, u kpídí mye t:âmo tumo, ntóó kée ngópu, maa p:uu a kuwo ngópu, ngmênê ghê tp:oo doo ya.

31 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu ngmê ngê yi máádi a kwólu. Dini ghi n:ii ngê yi pini módu, daa ngópu, u kwo mî loo.

32 Kwo, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu ngmê ngê yi máádi myedê kwólu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini ntóó módu, myedaa ngópu, u kwo myimí loo.

33 Kwo, U kuwó dini ghi ngê Samédiya pi ngmê ngê yi máádi até myeyedê kwólu. Kwo, K:omo tpile Samédiya tpémi nmyinê nmye yoo dono dé, ngmênê yi Nju pi Samédiya pi ka ch:anê wo.

34 Kwo, U kwo loo, yimo kní yi p:uu wain a pii ngê, olipi wulu myedê pii ngê, yimo kwéli dnye ya, kpídí pee ngê kwédi kê too, apê, Mb:aamb:aa ngê mé paa

* 10:24: 1 Pita 1:10

* 10:27: Deut 6:5; Lev 19:18

* 10:28: Lóma 10:5; Nkal

pyaa we. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pini ntóó chóó u ndonki pyipwo yó, p:aa ngmê núwo. Kwo, Yi p:aani ngomo ngmêdoo kwo, maa p:uu n:ii kní ye ngídí dpímo a ghayghay, y:i dnyimo dpí. Kwo, Yi ngomo k:oo kee knopwo, Samédiya pi Nju pi ka y:i doo vyyuwo.

³⁵ Kwo, Womumo mw:aandiye Samédiya pi ngê yi ngomo chóó ka ndapí miyó y:ângo, kwo, Ala pini ka chi vyyuwo. Ndapí ntémwi p:uu anyi dyênê, amêma amênê wumo té.

³⁶ Yesu yi dêêpí pyu ka póo wo, kwo, Kpaa pyu kní y:oo pini n:ii vya ngópu, u nuu ghi wu pini pyile kní yi vy:o n:uu nódo yó?

³⁷ Dêêpí pyu ngê kwo, Pini n:ii ka ch:anê wo. Yesu ngê kwo, Yinté kópu vyílo yichin:aa d:uud:uu.

Mata mbwémi Méli yi danêmbum

³⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii p:aani p:aani dnye lêpí, p:aa ngmê taa dnyiye. Yi p:aani pyââ mbwémi miyó doo ya, yi pi dê Mata mbwémi Méli. Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:i taa dnyiye, Mata ngê mênê dóo kalê too, yepê, Díyo a ngomo k:oo nté dp:uu ma yó.

³⁹ Y:i taa dnyiye, mbwódo yi yaa dnyiye, Yesu ngê yoo doo ndiye kîgha dé. Méli a loo, yu km:ee mí yaa wo, Yesu doon:aa ng:aang:aa. *

⁴⁰ Mata u nuw:o dono ngê pyodo, apê, Kî mââwe yi t:aa, lukwe díy:o nté dyêêdí ngmídi dnye chono, wod:oo Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Nga d:oo ch:anê wo, a mo aní nté ch:eech:ee? Kwo, Méli daanyiné dy:ââ, daami ngee nê?

⁴¹ Yesu ngê kwo, Mata. Kwo, Kidimê nod:enod:e. Kwo, Kópu yilí kidimê nuw:onuw:o.

⁴² Kwo, Kópu mu ngmídi u ntââ. Kwo, Méli u nuw:o kópuni p:uu a kwo, yi kópu yi mb:aamb:aa. Kwo, Yi kópu u kwo daaní kwódu. *

11

Yesu ngê kópuni vyyu, nmí Mí ka ngêpê p:uu

Mátiyu 6:9-13; 7:7-11

¹ Wo ngmê ngê Yesu ghi ngmê até yedoo ngêpê. Dini ghi n:ii ngê u ngêpê a kélí ngê, p:uu ndiye pyu ngmê ngê kwo, Nmí Lémi, Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu yoo yi nuwo ngêpê ntee kwólu, kwo, yinté nmí nuwo my:oo kwéli. *

² Yesu ngê yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êêní, apii Munmíkó M:aa, pi kní y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ ngi.

Nmí y:enê kn:ââ límí k:ii a chépi.

³ Wonêwodiyédiyé u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

⁴ Pi kní yi dono kópu ntee nmí kuwó nmí kée too, nmí dono kópu yinté nguwo myoo kée té,

* 10:39: Njon 11:1-2; 12:2-3

* 10:42: Mát 6:33; Njon 6:27

* 11:1: Luukí 5:33

mêdaanyi nuw:onuw:o dé.

Nmî tókótókó ndîî tédê nangê núw:o nmo.

⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, mgídî núknînúknî p:uu u mbwó ka wa lê, awo, A mbwó, nté pee a ka ngma a ki.

⁶ Kwowo, A pyipe ala ngwo ngmêdê t:aa, nté a ngópu daa tóó, ló ntini u kwo ngmanî y:oo.

⁷ Yepê, Yi pini ngê u mbwó ka ala kópu wa vyi, awo, Ala dpî dye ghi, nté a ka mēkidimēn:aa dmyinê. Kwowo, Keñe kînga dp:o kuwo, nmî mupwoknî aténgê dpî dpî dmi. Kwowo, Daanê pyidu, myedaanî ngee ngi. Kwowo, W:êênî wochi t:aa.

⁸ Yepê, K:omo tpile yi pini daawa pyidu, u mbwó ka nté daawa y:ee knomomê, ngmênê u mbwó ngê dyaa u kwo wa chedê, mywene u ngwo myedaadî kwo, ye wa pyidu, u mbwó ngê tpileni u yi adî kwo, u kwo wa y:oo. *

⁹ Yepê, Kópuni u l:êê dîy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmi. *

¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî

depedepe, keñe u kwo wa kpêmi.

¹¹ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, ye mt:enge mbyuu u kwo daawa y:oo, awêde wa pw:onu.

¹² Yepê, Myenté, tp:oo ngê kpéé w:uu u kwo wa dmyinê, pêla ngê mg:ee daawa ngî, u kwo daawa y:oo, awêde wa kiye.

¹³ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmâadîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyyuwo tédê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê u Ghê Dmi u kwo wa dmyinê, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:oo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 12:22-30; Mak 3:20-27

¹⁴ Wo ngmê ngê Yesu ngê pi ngmê pyi ngê. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini ló dini a dyênê ngê, dnye dêpwo kîgha. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê a kuwo ngê, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Pi knî yi mênê ghê ghipé wo, yi nyepênypê u kópu ngê mye pyodo.

¹⁵ Ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too.

* 11:8: Luukí 18:5 * 11:9: Njon 14:13-16

16 Woni knî y:oo Yesu dn̄ya a tókótókó, kwo, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi.

17 Kópuni dn̄ye nuw:onuw:o dé, yi kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngm̄idi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamyé dyênê ngmê.

18 Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

19 Yepê, Nmye ngênî póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodané kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii kîgha too.

20 Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa

kêmakêma chóó adí y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

21 Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té, awêde u kaa taa ngê wa vya ngi.

22 Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, u kaa taa dpo ngî té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

23 Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo vuywó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêêpî nmo, te nmo dpî ngm:ii kalé té. *

Pi ka u kmêna u ngwo modo diyé

Mátiyu 12:43-45

24 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalé ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ tédê ka wumê vuywo yédi, dpo, Y:i n:uu yââ. Yepê, U yââyââ tédê

* 11:22: Tpyuu 20:2 * 11:23: Luukí 9:50

d:uuwodê pyw:ee knomomê, ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mîné diyédiyé.

²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó.

²⁶ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mê pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wááli knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. *

Pyââ ngmê ngê Yesu ka kópuni vyu, u pye p:uu

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, yi yéli yi vy:o pyââ ngmê Yesu ka dpodombiy:e a mbwolo, kwo, Pyópuni ngê tpyé nyoo, u ngmo ngê myedê mbono nyoo, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya.

²⁸ Ngmênê Yesu ngê kwo, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu adnyi nyêmi dé, amyidnyi cháâchââ dé, vyílo yi yéli Chóó Lémi ngê wa ngee té, yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

Yesu Njóna p:uu u ngwo ye doo danêmbum
Mátiyu 12:38-42

²⁹ Dini ghi n:ii ngê pi yilí Yesu ka lee dniye, yepê, Lukwe díy:o dnyinté a ka nmyinê kélímî té. Yepê, Nmyo yoo dono. Yepê, Lukwe

díy:o a ka dmye vyi ngmê, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê díyo kópu ndîi mu ngmídi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu.

³⁰ Yepê, Ninipe tpémi y:oo ntee a w:ee ngópu, apê, Yâpwo Ndêndê ngê kí Njóna nmo yinê a dy:ââ ngê, yepê, yélini ala ngwo a pyede, ala kópu yinté myepêdé w:ee y:e, awo, Wu Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmo yinê a dy:ââ ngê. *

³¹⁻³² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kée tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámé mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe díy:o a dnye dp:ee nyêmi ngmê. Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwín ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámé mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi

* 11:26: Njon 5:14

* 11:30: Njóna 3:4-10; 1 Kings 10:1-10

yi kwin ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee chââchââ nê.

*Lam ndêndê u danêmbum
Mátíyu 5:15; 6:22-23*

³³ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vuywó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, myedaawa a mgiye, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgídí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ. Yepê, Yélini u kwo dpî lee dmi, tpile yilí u ngwo dpî m:uu ngmê.

³⁴ Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê kuwo dê, doo mya noo, yi pini ngê u lam da mgiye, u kópu yilí yintómu mgídímgídí dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê pywáíí dé, dê mya nê, yi pini u lam ya nkwodo a kwo, u kópu yilí yintómu lam wo a pyede.

³⁵ Yepê, Nmyi ngwolo dmi pywáíí tóó, nmyi lam kídmyinêngê mgiye t:oo.

³⁶ Yepê, N:ii ngê u lam d:uuwodê mgiye, u kópu mgídí vy:o d:uungmêdpî ngmo, mu dini ghi ngê yi pini ngê Chóó Lémi u lam wo kópu yilí yintómu wa m:uu té.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo a ghipî ngê

Mátíyu 23:1-36; Mak 12:38-40

³⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi kní ye danêmbum a kêlí ngê,

Pádisi ngmê ngê u ngomo k:oo kmaapî tédê núwo.

³⁸ Yesu ngê kóó dê mwiyé daa ghêê doo, kmaapî tédê u ngwo yaa wo. Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, ghê u ménê ghipé wo, apê, Kí pini ngê lukwe dîy:o nmî dêêpî kópu doo châpu ngê, kmaapî tédê módó dê yââ, kóó dê doo ghêê doo. *

³⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê kwo, Nmyo Pádisi yoo nmyi d:ââ piléti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe dîy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé.

⁴⁰ Yepê, Nuw:o nmyi ménê daa tóó. Yepê, N:ii ngê nmyi too pee l:âmo too, nmyi gha dmi yinê mye l:âmo too. Yepê, Lukwe dîy:o too pee u kópu dé nmyinê nmye ndíí kópu dé, gha u kópu dé nmyinê nmye tédê kópu dé.

⁴¹ Yepê, Nmyi kêê yedê tpileni a pyede, ngópuch:anê kní ye dmyinê yémî dé, yed:oo nmyi gha k:oo tupwó mēdaadí ya, nmyi too pee p:uu tupwó myedaadí ya.

⁴² Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ kní ye ala kópu a vyu, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo tédê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu kní ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee chââchââ

* 11:38: Mát 15:2

ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmi ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémí ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, lukwe dîy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Lukwe dîy:o pi knî ye dp:ee vyuwu nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyuwu nyédi, lukwe dîy:o nmyi nódo Chóó Lémi u nuu ghi daa too. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Tédê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

⁴³ Yepê, Pádisi yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Ngêpê ngomo k:oo nmyi chóó kada nmyimo yââyââ nyédi, u yi nmye a kwo yédi, Pi knî y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo.

⁴⁴ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Kwodombê mbwee maa p:uu ngma ya yédi, n:ii u lama daa ya yédi, kpî knî yi pwo a m:ii yédi. Yepê, Yi kpî ntee dé, nmyo yinté yéli, pi knî yi lama daa ya yédi, tupwó ndîi nmyi gha vy:o a too.

⁴⁵ Dêêpî pyu ngmê ngê Yesu ka kwo, Ye kópu kîchi vyi té, nmî pi dmi myeche ghîpî.

⁴⁶ Yesu ngê kwo, Dêêpî pyu yoo, myedmyinê nkîngê.

Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê nmyi chóó yilî ngê nmyi pyódu ngópu, pi knî ye dpodo ndîi ngê nmyi pyódu tumo, yi dpodo tédê d:ud:umbiy:e dp:ee ngêêpî tumo.

⁴⁷ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Ngmênê nmyi chóó nmyi kn:ââ knî y:oo y:oo a vya tumo.

⁴⁸ Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mwâ a vya tumo, nmyinê nmye gha kópu yi d:uu ngópu, mu kópu u dîy:o y:oo a vya tumo, yi pwopwo u mti dmi u nkwo nmyi t:ee tumo.

⁴⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê ala gha kópu a vyu, apê, Ala yéli ye a komo kapî pyu yoo a dyépi yoo wanê dy:ââ té, ngmênê ala yéli y:oo wa mb:ii t:oo, woni wa kpaka t:oo, woni amye vya t:oo.

⁵⁰⁻⁵¹ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnya a vyeé dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwâ a l:âmo ngê, Kéén ngê Epel mwâ a vyâ, nkoo nmo, a vyeé u yi nmye mye kwo. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnyinté a mya tumo, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo kpada too. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê,

dini ghi n:ii ngê Sekîdaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilí mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dèpê pw:oo ngópu. Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, ye Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikí dmi nmyi pwo wa ghay. *

⁵² Yepê, Dêêpî pyu yoo, dmyiné nkîngê. Yepê, N:ii u lama puku kpââ a tóó, yi pini ngê u ntââ Chóó Lémi puku yedê wa a pyw:oo. Yepê, Yi puku dmi ngomo ntee tpile, u kii nmyi ngópu a tóó, ngmênê pi knî ye yi ngomo dp:ee kpêmîkpêmî ngmê. Yepê, Nmyi chóó yi ngomo k:oo dp:ee koko nyédi, n:ii ngê u yi a kwo, dpo, Yi ngomo u mênê nî kee, u maa u kwo nmye nkokonkoko ngópu.

⁵³ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, Yesu ka d:ud:umbiy:e nod:e dniye, Yesu ngê yi p:aani pee u ngwo a kuwo ngê. U kuwó dini ghi ngê dpodombiy:e dnya a tókótókó, kópu yilí yi p:uu u kwo dnye póó.

⁵⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó, kn:aadi te kópu ngmê vyi ngê, u ngwo p:oo

ndyîko.

12

Yesu pi dódó p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:26-27

¹ Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka lee dniye, u kwo dnye kadakada. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pádisi yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Pi dódó pyu yoo, kópuni a tpapê tumo, daa d:uud:uu tumo. Yepê, K:omo tpile pi dódó daa ndîi nmyi vy:o adí ya, ngmênê d:ud:umbiy:e wa dyênê nmyo.

² Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálí dmi.

³ Yepê, Tumu kópuni mgídí vy:o anmyi vyi t:oo, w:êêní wa ny:ee t:oo. Yepê, Tumu kópuni d:omo yu kn:ââ u mênê kwayi ngê anmyi vyi t:oo, díyo naa têtê tâa wa kaa dmi.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 10:28-33; 12:32; 10:19-20

⁴ Yesu ngê yepê, A pyipe yoo, pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díyo wa vya nmy-omomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, kópu nmye daamuwa d:uu ngmê.

⁵ Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée

* 11:50-51: Gen 4:8; 2 Chr 24:20-21

nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkîngê.

6 Yepê, Kópuni dî vyi, nmye mênî tpaê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, Mtyîmwe daa ndîi ñmêni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vwuwo yédi.

7 Yepê, Nmye myewunê vwuwo yédi, dp:ee mtyîmwe ntee yéli, dnyinté nmye dêdê vwuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê.

8 Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ.

9 Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini daa Chóó Lémi u Pi Ndêndê, p:uu dîné dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ.

10 Yepê, Pini n:ii ngê daawa mya nê, a p:uu adî peede tpaê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmênê n:ii Chóó Lémi

u Ghê Dmi u dpodo p:uu adî peede tpaê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kée té.

11 Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kada pini knî y:oo ó king knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi kópu knî ye nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

12 Yepê, Kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o ñedê mwiyé ada a t:emî dé.

Yesu kmungo pyu yoo yi p:uu u ngwo doo mgongo

13 Yesu yélini ye doo danêmbum, yi vy:o pi ngmê ngê kwo, Mââwe. Kwo, M:aa dini ghi n:ii ngê pwene, a mbwó ngê tpile yintómu u mo a ngî too. Kwo, U kwo vyi ngi, Knî a ka ngma a kê ngê.

14 Yesu ngê kwo, Kí pini. Kwo, N:uu ngê nmyi kóté kîgha pyu ngê pyódu noo.

15 Pi knî ye yepê, Kmungo pyu yoo yi nj:ii ngê kêê u ngwo nangê t:oo, mu kópu u diy:o pi u ghê ndêndê daa tpile knî yi p:uu a tóó. *

16 Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, ndapî u ngópu dēpwō ghêdê, tpile u ngópu myedēpwō ghêdê. *

17 Yepê, Chóó u nuw:o k:oo apê, Pudumakó w:uu

* 12:15: 1 Tim 6:9-10 * 12:16: 1 Tim 6:17

ngmên:aa kaakaa, ndapî ndîi u ngwo wanî kmênê.

18 Apê, A stôwa my:oon:aa pyidupyidu, a ndapî d:ud:umbiy:e ndîi ngê u ngwo wa pyódu.

19 Apê, U kuwó dini ghi ngê a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, anê, Nê pi ngmê, tpile ka mêtîné nuw:o, m:ââ yilî yi k:oo anî lîme, anî kmaapî, daanî dpodo, d:ud:umbiy:e anî gha vyîlê. *

20 Yesu ngê yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê kwowo, MODO podo. Nyi mtíkó pyu ndîi. Awêde mgîdî vy:o nye pwopwo, ñmile yintómu n:uu ngê wa ghay dmi.

21 Yesu ngê yepê, N:ii ndapî mu ngmidî p:uu adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu daadî nuw:o, yi pini yinté pini ngê wa pyódu, mbodo podo.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum
Mátiyu 6:25-34

22 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu nye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pîpî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî pyódu, kpîdîni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu.

23 Yepê, Nté kpîdî daa ndîi kópu dê, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu.

24 Yepê, Nímê knî yi p:uu dmyiné nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê ñuw:o ngmê,

ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, Chóó Lémi ngê yiné dpò mbono té. Yepê, Dp:ee ñmê ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. *

25 Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adî pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadî ngê daanmya a pyépi.

26 Yepê, Yi kópu nmye doo u ntââ, lukwe díy:o kn:aa kópu knî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê a pyede.

27 Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdî p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi. Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdî mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdî mêtê ch:ii tumo. *

28 Yepê, K:omo tpile chii mênê yi awêde a kwo, mââ m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nêné yi nkwo do dpî kââ, kpile ye yiné wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpîlê nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kélîmî té.

29 Yepê, Nté mbwaa yi pyw:émî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî ya.

30 Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kélîmî nyédi, vyîlo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u

* 12:19: Njems 4:13-15 * 12:24: Psalm 147:9; Luukî 12:7 * 12:27: 1 Kings 10:23-25

lama ka tóó, yi tpile daad-nyí ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu.

³¹ Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té.

³² Yepê, K:omo tpile dp:ee yoo ndîi, ngmênê pi knî ye nkîngê ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi Mî ngê u yoo chóó adî y:enê, yi yéli yi kada pini knî y:oo wa pyódu nmyo. *

Daa tpile ndapî yi p:uu nuw:o u danêmbum Mátiyu 6:19-21

³³⁻³⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii u ngópu ndapî a tóó, dyámê mbêmê, wonêwodiyédiyê a nuw:onuw:o ngê, dpó, L:âmo mokîdangê ngee ó pi ngê kîngî t:âmo. Yepê, U kpîdí mb:aa knî yi p:uu mye nuw:o yédi, dpó, Tpile we ngê kîngî dyênê té. Yepê, Nmyi tpile yilî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê nmye kîngî pyaa dmi, nmyi ndapî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nmyi tpile yilî kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adî kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Nmyi tpile yilî pi knî ye dpî y:ee tóó, nmye wa pwila t:oo, yi ndapî dpó ngî yó, ngópuch:anê knî ye dpî y:ee yó. Yepê, Yi ndapî Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amîmê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi

yáni mb:aa kpáapi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye kópuni vyyu, u t:âât:ââ p:uu

³⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, A kuwó mgîdí wa a ghay, ngmênê dpî ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, nmyi dpodo u kpîdí dmi nmyi mbwo kîdmyenêngê ngee t:oo, nmyi lam dmi kîngî pw:oo dmi, dny:oo pîpî. *

³⁶ Yepê, Lémi knî y:oo yi dpodo pyu yoo wunê kuwokuwo tumo, yedpo, Dmyinê t:âât:ââ nmo, kîd:oongê dpî dmi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi yoo dpó diyé dmi, keñe p:uu wunê depedepe nyédi, yi dpodo pyu knî y:oo keñe ye dpî kpêmî t:oo, yi lémi yoo yi nté dpó têédî ngmê.

³⁷⁻³⁸ Yepê, Yi lémi ngmê ngê mgî wa a pwaa knomomê, mgîdí ñuknîñuknî p:uu wamî t:aa, u dpodo pyu knî yi p:uu ada a nuw:o, awo, A dpî té, ó a t:âât:ââ nê? Yepê, N:ii u dpodo pyu yoo daadnyí dpî, yi kada pini adnyí t:âât:ââ, yi pini u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile u dpodo pyu yoo, ngmênê chóó u nté wa a têédî, ye wa y:oo. Yepê, Wamye chaa kalê té, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wamye pyaa dmi.

³⁹ Yi kópu p:uu Yesu ye myedoo mgongo, yepê, Ala

* 12:32: Luukí 22:29-30 * 12:35: Mát 25:1-13; 1 Pita 1:13; Mak 13:32-37

kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adî ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. *

⁴⁰ Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyîlo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

Yesu chóó u yoo yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:45-51

⁴¹ Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ye mgongo nmî mo nmo chi kwolo, ó pi yintómu knî yi k:ii?

⁴² Nmî Lémi ngê yepê, A yoo yi kada pini ngê wanmyi pyaa dmi. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmidi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a châpwo, yi nté ndapî ye chi yémî dé. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadî yi adîn:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndîi ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo?

⁴³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu,

⁴⁴ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. *

⁴⁵ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, adî núknweñuknwe, mbwaa adî ndanî, u ngwo adî ghétighéti, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé,

⁴⁶ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa. Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, kuwa yéli yi vy:o wa kââ.

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Dpodo pyu n:ii u lama u lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo yédi, ngmênê a mgeemgee yédi, u dpodo daawa dóó knomomê, ye u lémi ngê yi pini dpodombiy:e wa kpada. *

⁴⁸ Yepê, Ngmênê n:ii u lama dnyinté a ya yédi, ngmêdpî kn:aadi, u lémi ngê dpodombiy:e d:uudpî kpada. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu dnyinté a kwo, dnyinté adî chââchââ. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo chââchââ.

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:34-36

49 Yesu ngê yepê, M:aa u yâpwo têdê châa ntee tpile ngê dê pyódu, nté woo kapí y:i doo u ntâa. Yepê, Ala kópu u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yi chéli nîmo vyuwó. Yepê, U ya a nga a kwo, Yi chéli d:ââ nîmo vyuwó.

50 Yepê, Daa kêmakêma dono u mênê anînê wupwo, yi dono p:uu nuw:o ngê dê dyênê nê, u dí yi p:eeni kópu a nga wa pyódu.

51 Yesu ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê.

52 Yepê, Yoo chámêchámê kn:ââ wunê kídí chaa, dye ghi yintómu a l:êê dîy:o yoo adnyi numo chámêchámê. Yepê Pi mupwoknî limi knî kwéli adnyi ya, a l:êê dîy:o wanîmo chámê té, pyile miyó dê yi p:uu adí d:uu, miyó myenté pyile knî yi p:uu adí d:uu.

53 Yepê, Yi pini mupwo noko dnyinté adpî ya, u kpâm tp:oo módó k:ii noko dnyinté adpî ya, u n:ââ k:ii noko dnyinté amyidu ya.

Yesu ngê pi knî ye u ngwo vyu, yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê

Mátiyu 16:2-3

54 Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Dini ghi n:ii ngê nkali nmye mumu ngópu, nye, Daa kêmakêma tpii wunê ghayghay, yepê, yed:oo tpii dpo ghay.

55 Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí vy:o pudu yilí a kwo

yédi, nye, Mââ kââdí y:ay:a wa pwiyé, yepê, yed:oo wom-umo kââdí y:ay:a dpî pwiyé.

56 Yepê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê.

Yesu yoo yi kóté kîgha p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 5:25-26

57 Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmyi nuw:o kwolo ngmê dé.

58 Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adí kwo, Nî kóté kalé nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté têdê adí néne nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngíma mêdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mêdaamî km:êê nmyo.

59 Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, y:i anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo. Yepê, Daa kêmakêma kóté têdê n:aa néne nmyo, nmyi kópu dmi d:ââ l:âmo tóó.

13

Dono kuwokuwo u danêmbum

1 Yi dini ghi ngê pi knî ngmê ta, Yesu ka mdoo a núwo ngópu, kwo, Nkálili pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi ka kpêê dnye yiyé, kwo, Lóma lede knî y:oo kî vya tumo.

² Yesu ye póó wo, yepê, Lukwe díy:o yinté pw:oo dniye? Yepê, Yélini pw:oo dniye, nmyinê nmye yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi, apii?

³ Yepê, Kêle, yinté daa tóó. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye yi yéli ntee pw:oo dniye, yinté am:ii pw:oo dmi.

⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngomo daadîi pwaa wo, Sailówam, pi y:a mê wááli vyâ, yepê, lukwe, yi yéli yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi?

⁵ Yepê, Kêle. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye yi yéli yi nt:anê wanmyi yaa dmi, wam:ii pw:oo dmi.

Yesu Nju tpémi yi p:uu u ngwo doo mgongo

⁶ Yesu ngê Nju tpémi ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê, u kuwe kn:ââ ngmêdoo kwo. Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Kuwe kîgha ngmênî ma, ngmênê dêpê pyw:ângo,*

⁷ wod:oo u dpodo pyu ka kwo, M:ââ pyile kî yini kîgha d:oo ngmê ndîi, kwo, kp:anê ngi, daadî kwo.*

⁸ Yepê, Ngmênê yi dpodo pyu ngê kwo, A lémi, ghêlí nangê kpono, m:ââ mu ng-midi u kwo yéni. Kwo, Têpê ngê mênî wuwó, tpile tp:oo knî yi kn:êê u mênê n:aa yiyé.*

⁹ Kwo, Kí m:aani ngê nt:u nkwodo daawa kaa knomomê, ye u ngwo dpí kp:anê ngi.

Yesu ngê duwoduwo módó u ngwo pyi ngê

¹⁰ Lîme wo ngmê ngê Yesu ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî.*

¹¹ Pyââ y:i ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo, yi pyópu duwoduwo kwólu, m:ââ y:a mê wááli yinté doo m:ii, ntênê paa doo u ntââ ngê u kwo dpîmo ya.

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê módu, kwo, A pwiyé, wod:oo Yesu ka loo. Kwo, A ch:am. Kwo, Kópuni ngê dyênê nyoo, dí chedê.

¹³ Wod:oo Yesu ngê kóó dê kpadama yé doo, kwo, Mbwó a pyidu ngi. Yi ngwo yi pyópu ngê mbwó yedê pyidu ngê, Chóó Lémi doo chaa kîgha.

¹⁴ Yi ngêpê ngomo u kada pini nod:e wo, mu kópu u díy:o Yesu ngê lîme wo ngê yi pyópu pyi ngê, wod:oo pi knî ye yepê, Wo wéni dpodo u wo, yi wéni knî y:oo nmyi pyipyi u l:êê díy:o dmyina a lèpî, ngmênê daa lîme wo ngê.

¹⁵⁻¹⁶ Yesu ngê yi pini ka kwo, Nmyo k:omodanê pyu yoo, kópuni nmye tpaépê tumo, yi kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Setan ngê ala pyópu ló dini a kudu ngê, m:ââ y:a mê wááli doo duwoduwo. Kwo, Lîme wo ngê yi yedê dí pywááí, nmyinê nmye dono kópu yidî d:uu,

* 13:6: Mát 21:19; Mak 11:13 * 13:7: Luukí 3:9 * 13:8: 2 Pita 3:9,15 * 13:10: Luukí 6:1-11; Njon 5:16; Ex 20:9-10

ngmênê yinté kópu kîmy:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Lîme wo ngê nmyi hósi ndonki knî yi yedê kînmye pywálîpywálî tumo, mbwaa paa nmye ñeñe tumo, mbwaa y:i dp:uu nda ngmê. Kwo, Daa hósi ntee tpile yidî pywálî, ala lîme wo ngê. Kwo, Epîlaham u tii ñedê pyópu ngmê yidî pywálî. *

¹⁷ Yélini Yesu p:uu dnye d:uu, yi kópu u mywene ye ghê wo, wo yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o dnye chaa kîgha.

Kwee u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:31-32; Mak 4:30-

³² ¹⁸ Yesu ye póo wo, yepê, Chóo Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté anî mgongo?

¹⁹ Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóo Lémi u yoo yinté yilî ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:i ngê yi nkwoodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:33

²⁰ Myombó Yesu ngê yepê, Chóo Lémi u yoo kaakaa p:uu lónté anî mgongo.

²¹ Yepê, Alanté. Yepê, Mbídédi nk:êênî tédê pyââ ngê yis knî tp:oo dpo ngî, k:omo tpile kpo ndîi u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

Keñe kwólu puu tédê u danêmbum

Mátiyu 7:13-14,21-23

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:i Njedusalem dnye lèpî, maa p:uu p:aani p:aani yoo doo ndiye kîgha dé.

²³ Pi ngmê Yesu ka póo wo, kwo, Nmî lémi, pi yilî Chóo Lémi kóo k:oo wa ghê, ó daa yilî?

²⁴ Yesu ngê yepê, Chóo Lémi keñeni t:âmo wunê tóo, yi keñe kwólu puu daa ndîi. Yepê, Yi keñe t:âmo koko, ndîi kópu ngê nmye choo ya, dpodombiy:e ghê dmyeno, yi keñe t:âmo paa kee dmyeno. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi yilî y:oo u yi y:e wadî kwo, awo, Yi keñe t:âmo nm:uu kee dmi, ngmênê wa dêê dmi. *

²⁵ Yepê, Ngomo chóo wa gh:êêdê, keñe nmye wa a kuwo. Yepê, Kuwa anmya a kwo, keñe p:uu anmya a depedepe, kwonye, Nmî Lémi, keñe nmo a kpêmî ngi. Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi, a lama myedaa tóo.

²⁶ Kwonye, Ng:i kînnee a yakmaapî, nmî p:o kînyoo a ndiye kîgha nmo.

²⁷ Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi a lama myedaa tóo. Nmyewo, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, nmyi l:êê ghi dmi dono dé.

²⁸ Yepê, Dini ghi n:i ngê Epîlaham mupwo káámi, Chóo Lémi u komo kapî pyu yoo yi

* 13:15-16: Luukí 14:1-6 * 13:24: Pilipay 3:12-14

k:ii Chóó Lémi kóó k:oo wanmyi m:uu t:oo, ngmênê kuwa anmyi kwo, yi ngwo tpée kópu wanmyi vyi ngmê, anmyi mbê, anmyi nod:enod:e, nmyi kpéngi ti dmi kelekele adnyi paa. *

²⁹ Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo am:ii m:uu t:oo, anye, Nipi ka yakmaapî té. *

³⁰ Yepê, Yi ngwo kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada.

Pádisi knî y:oo k:omo ngê Yesu ka mbwó u ngwo yé ngópu

Mátiyu 23:37-39

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili Wee u kwo modoo ya, ghêlí dèpê kuwo ngê, Pádisi knî u kwo ngmê loo, kwo, Kn:aa chi lèpî, king Antipas Helodi u wee a kuwo ngi, u yi u ngwo a kwo, Nyi nî vy:a.

³² Yesu ngê yepê, Ye pini chii w:ââ ntee pini, ala kópu u kwo nyi vyi yó, kwipi, Nê ngê yoo yi kmêna ka ngm:ii kîgha té, myeka pi pyipyi, mââ m:ii kèlê u dpodo wa chedê, kada u ngwo wa a y:oo.

³³ Yepê, Doo u ntââ al:ii daanî ya. Yepê, Mââ m:ii kèlê Nkálili Wee anê kuwo, Njedusalem anî lê. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Njedusalem a ngmidi ngê, u nuu u p:aa ngê pyódu ngê, ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u komo kapî pyu yoo y:oodnyimo a vyeé dé. Yepê, Chóó Lémi u komo wodîni kapî, ye al:ii pîdmyi vya nê.

³⁴ Yi Pádisi knî ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vyyuwo pyu lukwe dîy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kémkêm ngê tp:oo w:uu nûupee dè yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu.

³⁵ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyinê kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê, u dí wéni n:ii ngê anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

14

Yesu mgî k:oo ghayghay p:uu u ngwo ye doo danê

¹ Lîme wo ngmê ngê Pádisi yoo yi kada pini ngmê u ngomo k:oo Yesu doon:aa kmaapî. Yélini y:i dnye ya yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dèpê y:ee tumo.

² Pi ngmê, kóó kpâlî mbó ngmê dé, Yesu ka loo,

³ wod:oo Yesu dèêpî pyu knî ye Pádisi knî ye póó wo, yepê, Nmî dèêpî kópu dyuu angênté a kwo? Yepê, Lîme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ?

⁴ Ngmênê u póó u kwo daa vya ngópu, kópu u kwo myedaa vyi ngópu. Wod:oo

Yesu ngê yi pini pyi ngê, p:o mē dy:ââ ngê.

⁵ Wod:oo ye mē póo wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo lîme wo ngê mgî k:oo wa ghîi knomomê, doo u ntââ chóo mēdaawa a kee, yepê, lukwe, lîme wo u l:êê dîy:o u mî ngê yi tpémi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, lîmîlîmî ngê amêdê pêêdî. Yepê, K:omo tpile daa tp:oo yedê ghîi, ngmênê u pudumakó ayedê ghîi, k:omo tpile lîme wo, wamyedê pêêdî. Yepê, Daa pudumakó ntee tpile yidî pyi, ngmênê pi yidî pyi.

⁶ Yesu ka u kópu daangmê vya ngópu, dêê dniye.

Yesu kada yââyââ p:uu u ngwo ye doo mgongo

⁷ Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê dnye koko, kada pini yoo yââyââ tédê mb:aa mî yaa dniye. Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, *

⁸ Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê kmaapî tédê amênê dóo kalê nmyo, yââyââ tédê mb:aa ghêlî k:ii kada nangmên:aa yââ. Yepê, Nmyi lama daadî ya, yi pini ngê kada pini ndîi ngmêdumu dóo kwolo.

⁹ Yepê, Yi pini ngê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, Ghêlî k:ii kada pini u ya tédê dmyen:aa yaa dmi, nmyewo, mwada y:i nyiné yaa dmyeno, kada pini yoo al:ii a yââyââ té. Yepê,

Mywene nmye wa ghê, pi kamî yoo yi vy:o anmy:uu yaa dmi.

¹⁰ Yepê, Yélini yi pi dmi tédê, yi vy:o p:ee dmyina a yââyââ, naa chóo ngê ala kópu chóo nmye choo a tpapê, A léma, a pwiyé dmyeno, léma yi vy:o myanyi yaa dmyeno. Yepê, Pi knî yi ngîma nmyi pi dmi ndîi ngê u ngwo wa pyódu.

¹¹ Yepê, N:ii ngê u pi chóo a kmîmî ngê, Chóo Lémi ngê yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóo u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóo Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

*

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê ngomo chóo ka kwo, Dini ghi n:ii ngê nté nyimo l:âmol:âmo knomomê, m̄yipe yoo, m̄wó yoo, n̄eni yoo, ndáápi ndîi yoo nama a dóo kîgha dé, mu kópu u dîy:o dîyo yi kmaapî tédê kmaapî tédê u nkwo adnya a dóo kîgha ngi, yi ntini u ngwo moo ngomontaa ngmê. *

¹³ Kwo, Ngópuch:anê yoo, kóo kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolo kopwe dé p:ee yicha a dóo kîgha dé.

¹⁴ Kwo, K:omo tpile doo u ntââ dé, yi ntini daawa ngomontaa ngmê, ngmênê Chóo Lémi ngê dini ghi n:ii ngê yoo mb:aa kpêênî wa a pyidu té, wamyedê pyidu ngi, ya mb:aa u ngwo wanyimu pyw:oo.

Yesu Chóo Lémi kóo k:oo kmaapî ndîi p:uu u ngwo ye

doo mgongo

Mátiyu 22:1-10

15 Yélini yi dnye kmaapí, yi vy:o pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Dyámê mbêmê nipi kmaapí daa ndîi kópu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kmaapí tédê kóó k:oo wa a dóó kalê nmo, yi ngwo w:aa d:ud:umbiy:e wanmîmo pyw:oo, apii. *

16 Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê ngê kmaapí ndîi u l:êê dîy:o wo ngmê ngmîdi ngê, pi yilí mîné dóó kwólu, yepê, a kmaapí tédê dp:uu taa dmyeno.

17 Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, Yoo a pwiyé we, ala kópu ye nyi vyi, Tpile yilí yintómu machedê, kmaapí ala.

18 Yepê, Wod:oo yi pini ye loo, u lémi u kópu ye doon:aa tpaê, ngmênê u kwo nganê mbê dniye. Yepê, Pi ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, A yâpwo tédê kamî kwéli adí ya, yi ghi nîmo mumu.

19 Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Pudumakó y:a dí pwila, p:o nîné íeíe té.

20 Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Ala ngwo até dí yéé. *

21 Yepê, Yi dpodo pyu u lémi ka mê diyé wo, yi kópu yilí u

kwo mîné nté ngê, wod:oo yi lémi d:ud:umbiy:e nod:e wo, apê, A wépi lukwe dîy:o da pwaa ngmê. Yepê, U dpodo pyu ka kwo, P:aani pee p:aani pee chi lêpí, ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlí kpêê dé, ngwolokopwe dé a núw:o té.

22 Yepê, Wod:oo loo, yi ngópuch:anê yoo a núw:o too, u lémi u ngomo k:oo km:êê too, u kuwó dini ghi ngê u lémi ka kwo, Pi knî m:uu yi p:aa dmi ka too.

23 Yepê, Wod:oo yi lémi ngê kwo, Kn:aa p:aani tpémi al:ii myedê núw:o té, a ngomo pédê nt:ee y:e.

24 Kwo, Yélini mwiyé nê dóó kalê too, a nté pee tp:oo daangmêwa ma ngmê.

Mwiyé nuw:o u dyimê pywuu dé

Mátiyu 10:37-38

25 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê kada a y:ângo, doo paa, maa p:uu pi yilí knî y:oo dnye yâmuyâmu, wod:oo ye diyé wo, *

26 yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u l:êê dîy:o, u pye mî, u kpâm ghee knî, u tîdé mbwó yoo u mbodo kn:ââ vyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalí. Yepê, Myenté, n:ii ngê chóó u nuu u kópu dé u mbodo kn:ââ vyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu myedaawa kaalí.

27 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Mu dini ghi ngê pi dono knî y:oo a yoo vy:o yéli adnyin:aa kpakakpaka dé, woni

* 14:15: Luukí 13:29; Tpyuu 19:9
18:28-30

* 14:20: 1 Kódin 7:33

* 14:25: Luukí

amyimí vya t:oo. Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. *

²⁸ Yepê, A yâmuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o, anmya a yâmuyâmu nê, ó daanmya a yâmuyâmu nê. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nkéli ndîi ngmênî pwila, lémi ngê u ngwo nî pyódu, yepê, yi pini ngê chóó u ndapî mb:aamb:aa ngê mwiyé dpo kp:aa ngê, mu kópu u dîy:o nkéli níuknî a tóó.

²⁹ Yepê, Chóó u ndapî mwiyé dnyinté wa a kp:aa knomomê, u ndapî doo u ntâa ngê wa pyódu, u nêni knî ye amêdîn:aa nkêpê. Yepê, Wa dêê knomomê, nkéli daawa pwila knomomê, ye pi knî y:oo wa yumu ngmê, wamye nkwiti ngmê.

³⁰ Yepê, Yi pini p:uu adnyi danê, noko yewo, U yi u ngwo doo kwo, Kópu ndîi ngmênî d:uu, ngmênê kêdê dîpî. Yepê, A yâmuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o.

³¹ Yepê, Myenté, dyimê pywuu nmye munîné kuwo. Yepê, Lede yoo yi kada pini ngmê, dini ghi n:ii ngê ala kópu wa ny:oo, awo, Kn:aa lede yoo yilî kîyedê pwiyé dniye, nmî lede yoo daa yilî,

yepê, yi pini mbwódo wa yâa, mb:aamb:aa ngê adî nuw:o.

³² Yepê, U yoo doo u ntâa ngê adî ya knomomê, ye yi pini ngê u pi knî angmê dy:âa, wo lede yoo yi kada pini ka kwowo, L:êê u yi nmo daa kwo, mb:aamb:aa u yi nmo ye kwo, kópu mb:aamb:aa ngê mēpaa l:âmo koo. Yepê, Mwiyé daadî nuw:o knomomê, u lede yoo l:êê tēdê wa dy:âa tumomê, wo yéli y:oo wa vya t:oo, kada pini wamye pw:onu.

³³ Yepê, Myenté, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. Yepê, N:ii ngê chóó u kópu dé daawa kée té, doo u ntâa a p:uu daawa kaalî. *

K:omo ntii u mgongo danêmbum

Mátiyu 5:13; Mak 9:50

³⁴ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomê, u n:uu daadî ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê wa ma. Yepê, Ntii vy:êmî tēdê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:âa knomomê, pye nkwo doo ntii wa vy:êê knomomê, yini pwópwó, u n:uu daadî ya, ye lónté mb:aamb:aa ngê wa pyódu?

³⁵ Yepê, Doo u ntâa. Yepê, U dpodo daadî ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, N:ii knî yi ngópu puu a pyede, yi kópu ny:ee y:e, p:uu dny:oo nuw:o. Yepê, N:ii ngê k:omo ngê wunê yâmuyâmu nê, mye yinté pini, u dpodo daadî ya, wanî kée.

* 14:27: Luukí 9:23   * 14:33: Mát 5:27-28

15

Sipi tp:oo lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Mátiyu 18:12-14

¹ Wo ngmê ngê tákisi ngêêpî pyu yilí Yesu ka lee dniye, yélini Pádisi knî y:oo mwiyé kée tumo, u kwo mye lee dniye, danêmbum tédê dnyen:aa ng:aang:aa. *

² Yesu yi vy:o doo kwo, mywene u ngwo myedêpwo kwo, wod:oo Pádisi yoo dêêpî pyu yoo dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini pi dono knî yi k:ii a yakmaapî té.

³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kópu nmye ngmên:aa poopoo.

⁴ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmê wa núw:o té, yi adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî tédê wa a kuwo té, yonoy:ani adîn:aa nmy:uu.

⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amênê pyw:oo, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, wa dnyiné, u nkono wa yé, p:o wa núw:o.

⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u pyipe knî ye, ngmênêni knî

mye yi k:ii, ye wa mbwólu, yewo, A da we, a sipi tp:oo n:ii nî nmy:uu, kîmêd:a pyw:oo, u kmaapî tp:oo dóo koo. *

⁷ Yepê, N:ii ngê dono u maa dpo kuwo, Chóó Lémi ka dpo diyé, yi pini u l:êê dîy:o Chóó Lémi u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yini sipi yonoy:ani ntee pini. Yepê, N:ii yoo yi nuw:o dmi alanté a tóó, apu, Nmo mb:aamb:aa dé, yepê, yi yéli Chóó Lémi ka daawa diyé dmi. Yepê, Yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u gha mb:aamb:aa ngê daawa pyódu.

Ndapî lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

⁸ Yepê, Pyââ ngmê u ndapî y:a njini adî ya, yononi l:âmo wa a ngee knomomê, lukwe, ala kópu wa vyi, Mwo a p:aa? Yepê, Kêle, yi kópu daawa vyi. Yepê, Wadî nmy:uu, u tpile yintómu wa w:ee té, u ngomo maknopwo ghi wa a gh:ii, u dí amênê pyw:oo.

⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amêdê pyw:oo, u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, yewo, A da we, ndapî l:âmo n:ii nê ngópu, até mêt:a pyw:oo.

¹⁰ Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê pi ngê u dono yilí dpo kuwo té, Chóó Lémi ka dpo diyé, enjel yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yélini a ka wuné lèpî nyédi, yi dono wuné kuwokuwo tumo, Chóó Lémi ka mêt:wuné diyédiyé té. Yepê, Yi l:êê dîy:o nmyi gha dmi

* 15:1: Luukí 5:29-30 * 15:6: Luukí 19:10

lukwe dîy:o mb:aamb:aa ngê daa tóó.

Pini n:ii tp:oo l:âmo a ngêpa wo u mgongo danêmbum

11 Yesu ngê Pádisi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya.

12 Yepê, Kaapeeni ngê u mî ka kwo, M:aa, ñmile yilí a mbwó k:ii ala ngwo nye yéépi. Yepê, Wod:oo yi mî ngê u tpile yintómu ye yópu.

13 Yepê, Wo wéni knî yi k:oo kaapeeni ngê u tpile woni pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, wod:oo kada a y:ângo. Yepê, Dyámê pee ngmê mbêmê chono daa loo, y:i doon:aa ya, u ndapî yilí u pyipe knî yi p:uu mî dyênê ngê, nipi dnyen:aa mbwaa ndanî.

14 Yepê, U tpile yilí yintómu l:âmo mîné ngópu, yed:oo yi dyámê pee p:uu m:uu ndîi ngmê ghê wo, nté chedê ngê pyodo, yi pini ngê dómudómu myedê pyw:ângo.

15 Yepê, Yi p:aani pi ngmê p:uu doon:aa dpodo, u mbwêmê w:uu ka dpîmon:aa vuywo, ngmênê u dpodo u pywuu doo u ntâa yidpîmo a ngêêpî, nté pee tp:oo yidpîmo pîpî.

16 Yepê, Ntini n:ii mbwêmê knî y:oo dnyimo a pyw:émî, u yi u ngwo dpîmo kwo, Yi ntini my:aa ma, ngmênê doo u ntâa, yi ntini daapî ndîi.

17 Yepê, U nuw:o u kwo yimênê diyé wo, apê, Ng:aanî dómudómu. Apê, M:aa p:uu dpodo pyu knî y:oo dye ghi

yintómu u ntâa ntini yiwunê pîpî ngmê.

18 Apê, M:aa ka p:o mênê lêpî, M:aa ka ala kópu an:uu vyi, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono.

19 Doo u ntâa ñm:ee ngê mêdaanî ya, ñmodo pyu ngê pyódu nédi.

20 Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, u mî ka p:o mê diyé wo.

Yepê, Chono dêpwo a m:ii, u mî ngê y:i a módu. Yepê, Tp:oo u mî ka ch:anê wo, u mî ngê mbêpê a puwâ, maa p:uu mîné pyódu ngê, tp:oo u kede paa t:ângo, dmi ngmidi kpo, ñ:uu kpâa pee p:uu dyîngo.

21 Yepê, Tp:oo ngê kwo, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono, doo u ntâa ñm:ee ngê mêdaanî ya.

22 Yepê, U mî u kwo daa nod:e wo, u dpodo pyu knî ye yepê, Ngomo k:oo kpîdí mb:aa ngmê nya yó, límílimí ngê u mbwo nyi t:ee yó, yu dópo dê yuwo mye t:ee dóó, pi yintómu yi lama yaa we, Ala a tp:ee njini.

23 Yepê, Pudumakó tp:oo n:ii p:uu ntênê yilí a t:a, ngmênyi vya yó, kmaapî ndîi ngma a pwaa koo,

24 mu kópu u dîy:o a tp:ee na a ka kî pwene, kímêdé pyidu, na a ka l:âmo a ngêpa wo, ngmênê até maa t:aa. *

25 Yesu ngê yepê, Yi dini ghi ngê tp:oo kaa dpodo tédê doo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê p:o mêdoo a diyédiyé, maa p:uu apê, M:aa k:ii nyi ngomo

* 15:24: Epeso 2:1,5; 5:14; Kílosa 2:13

k:oo lukwe u dnyengi ka kwo, lukwe díy:o ka yumu té, ka wéti té, ka kââkââ té.

²⁶ Yepê, U mî u dpodo pyu ngmê ka kpede mbê wo, u kwo póo wo, kwo, K:ii lukwe ngma a pyodopyodo, ló mââwe ngmêyi t:aa?

²⁷ Yepê, Yi dpodo pyu ngê kwo, M̄wó kímêdê diyé, m̄i ngê nté pee u l:êê díy:o ngmêkêdê l:âmo, mu kópu u l:êê díy:o dímî pwene, mékêda diyé, vyílo yi dnyengi ye kwo.

²⁸ Yepê, Tp:oo kaani d:ud:umbiy:e u mî ka nod:e wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ngomo k:oo nî kee. Yepê, Wod:oo u mî kuwa u kwo a pwii wo, kwo, Ngomo k:oo a kee.

²⁹ U mî ka kwo, Kí m:aani yilí kînê vy:ungo, m̄:uu wâpu noo dpodo. Kwo, Ngópu yilí dípîngmê kn:aadi ngê, ngmênê yenté kópu a nga dipingmê d:uu ngê, nunukwéti a pyipe kní yi k:ii nmo myedipengmê kpo.

³⁰ Kwo, N̄m:ee ngê napí yilí teli pyââ kní yi p:uu mî dyênê ngê. Dini ghi n:ii ngê p:o mêdê diyé, pudumakó u l:êê díy:o lukwe díy:o ngmêchi vy:a.

³¹ U mî ngê kwo, A tp:ee, al:ii dye ghi yintómu ng:ii nye toó mo, tpile yilíni a ngópu a toó, n̄eni dé.

³² Kwo, Doo u ntââ m̄wó módó daapaa t:aa, mu kópu u díy:o na a ka m̄inî pwene, kímêdê pyidu, l:âmo m̄inê ngêpa wo, kímêd:a pyw:oo.

Yesu ngê Pádisi kní ye yepê, Nmyo yi pini tp:oo kaa ntee pini dé.

16

Lémi dódó pyu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, u stówa ndîi ngmêdoo kwo. Yepê, Pini n:ii ngê yi stówa dpîmo y:enê, ndáápi p:uu dpîmo dpodo, u lémi u ndapí chóo dpîmo pîpî. Yepê, Ndáápi ngê yi kópu u tuu kââ pee dini ghi n:ii ngê nyongo,

² stówa y:enê pyu ka pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, A pwiyé we. Yepê, Ndáápi ka loo, ndáápi ngê kwo, Ngópu ngmêkídí ny:oo, lukwe díy:o a ndapí nye pîpî. A stówa k:oo tpile yilí mb:aamb:aa ngê nyi l:âmo té, n:aa dyede ngi, a p:uu mēdaanyi dpodo.

³ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ala kópu vvu, apê, A lémi ngê kuwa ka kapí nê, angénté waní pyódu. Apê, Nê pi vy:ee, mēd:aa kílí dpodo u ntââ, myenté doo u ntââ a nēni kní ye daanîn:aa ndapí dmyinê, mywene a nga amî ghê.

⁴ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê nuw:o ghi ngma a pyw:ângo, apê, Pi yilí a pyipe ngê n:aa pyépi, dini ghi n:ii ngê a lémi ngê kuwa wa kaa nê, yi ngomo k:oo ngomo k:oo u nkwo anîn:aa kmaapí.

⁵ Yepê, N:ii dé yi tp:uu yilí yi ndáápi u piy:e dnye kwo, yini kní ye pi dy:ââ ngê, yepê, A pwiyé dniye. Yepê, Ngmêngmênté doo taataa, stówa y:enê pyu k:ii tumu-tumu dpîmon:aa danêmbum.

⁶ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ngmê ka kwo, N̄m:uuni a lémi u piy:e a kwo, yonoy:a. Kwo, N:aa ngêêpî ngi, puku yedê limoy:a módó n:aa vye, mwo mo u p:aa, mê limoy:a ñyóó modo kêlî ngi. Kwo, Kópuni dî d:uu, pi ka nangê vyi.

⁷ Yepê, Myomoni ka kwo, N̄m:uu yono yonoy:a a lémi u piy:e a kwo, n:aa ngêêpî ngi, puku yedê my:oo yonoy:a módó n:aa vye, mwo mo u p:aa, wolo yonoy:a ñyóó modo kêlî ngi. Kwo, Kópuni dî d:uu, pi ka nangê vyi. Yepê, Stówa y:enê pyu ngê yinté doo kê, pi yilî u pyipe ngê u ngwo pyódu ngê.

⁸ Nmî Lémi ngê yi stówa y:enê pyu dono chaa kwólu, mu kópu u díy:o nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngê. Dyámê mbêmê tpémi nuw:o ndîi mbêmê yi chóó ye wunê vwuwo nyédi, ngmênê pywápê u yoo, nuw:o tédê mbêmê yi chóó ye wunê vwuwo nyédi.

⁹ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Chóó Lémi nmyi pyipe ngê pyódu yó. Yepê, Ndapîni nmyi ngópu a tóó, ngópuch:anê yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, Chóó Lémi ngê u nkwo wa ngee nmyo, ya mb:aa n:ii chedê ngê daawa pyódu, u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. *

¹⁰ Yepê, Tpile pywupwi tédê pi ngmanyi dy:ââ, u l:êê díy:o ndapî u kwo anyi y:oo, n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo,

daangmêwa mgîpa kwolo, u ntââ yi pini ka ndapî ndîi am:ii y:oo, myedaawa mgîpa kwolo. Yepê, Ngmênê n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo, wa dóó ngi, ñapî wa mgîpa kwolo, yi pini ka ndapî ndîi nangmê y:oo, wamyé dóó ngi. *

¹¹ Yepê, Chóó Lémi ngê ngópuch:anê knî yi l:êê díy:o ndapîni nmyeda kê, ye daanmyi y:ee knomomê, anmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa ndêndê nmye daawa a kê.

¹² Yepê, U ndapî wanmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa nmye daamuwa a kê.

¹³ Yepê, Doo u ntââ pi ngmidi lémi miyó dê yi p:uu daadi dpodo. Yepê, Woni u kwo adî diya, woni u nuu u pi ngê adî ya, woni ka dnyinté adî ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adî nyêmî. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi chââchââ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

¹⁴ Yi danêmbum tédê Pádisi yoo ngmêdoo kwo, Yesu u danêmbum dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye yu-muyumu, mu kópu u díy:o ndapî u yi mb:aamb:aa ngê y:e doo kwo.

¹⁵ Wod:oo Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Pi knî yi ngîma nmyi chóó nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo, ngmênê Chóó

Lémi ngê nmyi gha dmi u lama dé. Yepê, Kópuni nmyi gha vy:o dpo m:uu, ngmênê u kwo dono, mu kópu u dîy:o pi knî yi nuu u kópu dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo doo u nuu u kópu dé.

Yesu ngê Pádisi yoo yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo.

16 Yesu ngê yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadîi pi knî ye yi kópu dyuu kînmyee a tpaêpê dé, myenmyee a tpiye dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu pi knî ye myenmyee tpaêpê dé, nmyi pi dmi u ngwo nmyee a kmîmî, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi cháâcháâ pi knî ye doo u nt:ââ ngê dpî pyódu, u nkwo nmyimo kéké dé, yi yoo kuwa nmyimo kapî dé. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo pi knî ye yenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmí kee dmi.

17 Yepê, Ngmênê mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêlî k:ii daawa pyaa knî, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu mbêmê wa

ndyîko nmyo, wamye kpada nmyo. *

18 Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Yéyéyé u dêêpî kópu dyuu ndêndê chedê ngê daawa pyódu, doo u ntââ myedaanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. Yepê, Myenté, pyópuni u moo ngê mwiyé dpî kpîpî, n:ii ngê yi pyópu wa nya, daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. *

Ndáápi pini dé Lasadas yi danêmbum

19 Yesu ngê Pádisi knî yi p:uu mgongo ngmê kwólu, yepê, P:êê nmye ngmênîné nj:ii, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi miyó, woni ndáápi ndîi, woni pinté. Yepê, Ndáápi u kpídî mb:aa dé, u nté mb:aa, u tpile yilî yintómu mb:aamb:aa dé.

20 Yepê, Pinté u pi Lasadas, ngópuch:anê, u pââ yimo vyi, dye ghi yintómu ndáápi u ngomo nkîgh:ê dpîmon:aa ya, y:i myedpîmon:aa dpî.

21 Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Ndáápi ngê ngee nêne, nté kmononi d:uu kê, a ka a kê ngê, ngmênê yi ndáápi ngê dèdpîmo ngêêpî, u kwo myedaa ch:anê wo. Yepê, Doo dómudómu, mye mg:eme wo, k:omo tpile w:ââ knî y:oo u

* 16:17: Mát 5:18 * 16:18: Mak 10:11-12; 1 Kódin 7:10-11

yimo dnyimon:aa dêêdê dé, ngmênê doo u ntââ daapodo ngm:ii kîgha dé, ndáápi ka myedaa ch:anê wo.

22 Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, enjel knî y:oo Chóó Lémi kóó k:oo núw:o ngópu, Epîlaham u nkîgh:ê mî yé ngópu, y:i doon:aa ya. Yepê, U kuwó dini ghi ngê ndáápi mye pwene, ntóó kmênê ngópu, yed:oo ndiya mî gho, wélílí ndîî mîné pyw:ângo.

23 Yepê, Yi vvu wo, apê, Lasadas Epîlaham u nkîgh:ê moda tóó ó!

24 Yepê, Wod:oo Epîlaham ka mbwolo, kwo, Kââkââ, nga d:oo ch:anê wo, u ntââ Lasadas anyinê dy:ââ, mbwaa kuu k:oo kóó pyââ a kmênêkmênê, a dêê yedê wumî nkênkê kîgha, mu kópu u díy:o mgîní vyîmî ndîî atéd:a pyw:oo, ndiya.

25 Yepê, Epîlaham ngê kwo, A kee, dyámê mbêmê munyoo a ya, y:i nuw:o ngî kwéli. Kwo, Tpile mb:aa ngópu dêpwo a ghêdê, Lasadas u ya dono, tpile u ngópu dêpwo a ya. Kwo, Ala ngwo ya mb:aa até dumu pyw:oo, ngmênê anyinê wélílí mgîní vyîmî.

26 Myenté, kwo, nmî kêlí ghê nkéli weelyunkoo ntee ghi ye tóó, y:i maa daa t:a. Kwo, N:ii ngê u yi adî kwo, Nmye nê lê, doo u ntââ, nmye daawa a lê, myenté n:ii ngê u yi amyaa a kwo, Al:ii nê lê, myedoo u ntââ, daawa a lê.

27 Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, u ntââ Lasadas M:aa

u p:o wanyi dy:ââ, a mbwó y:i limi kîyedê tóó.

28 Kwo, Ala kópu ye dp:uu vyi ngê, Nmyi mbwó nt:anê nangmê yââ, mîné wélílí mgîní vyîmî.

29 Yepê, Epîlaham ngê kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo puku yedê ka pyede. Kwo, M̄wó knî y:oo dny:oo a kpââ dé.

30 Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, kwo, yenté doo u ntââ, ngmênê pi kpêênî ngmêwa a pyidu, ye wa lê, yed:oo yi dono wa kée t:oo, a nt:anê daawa a yaa dmi.

31 Yepê, Epîlaham ngê kwo, Kópuni puku yedê a pyede daawa ny:ee t:oo, ye k:omo tpile pi kpêênî ngmêwa pyidu, u kwo myedaawa ng:aa mbê dmi, yi nuw:o dmi myedaawa ngmêê t:oo. *

17

Yesu ngê kópuni vvu, dono p:uu

Mátiyu 18:6-7,21-22; Mak 9:42

1 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:ii ngê yinté kópu yi máádi nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê.

2 Yepê, Pini n:ii u l:êê ghi mbêmê pi kamî knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê,

Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada.

³ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyina a vyyuwo.

Yepê, Nmyi mbwó ngê dono kópu angmê d:uu, ye u kwo dpî kwódu yó. Yepê, U dono dpo kuwo knomomê, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyyuwo dpî kée yó. Yepê, Ntââ u ngwo nangê vy:u. *

⁴ Yepê, K:omo tpile wo ngmidí k:oo yi pini nmyi p:uu pyud:o adí dono knomomê, tpée kópu pyud:o wa vyi knomomê, nmyewo, Dî kn:aadi, daamunî d:uu, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyyuwo pyud:o dpî kée yó, mênangê ngî. Yepê, Ntââ u ngwo myenangê vy:u.

Yesu ngê kópuni vyyu, kêlîmî p:uu

⁵ Yesu u dyépi knî y:oo nmî Lémi ka kwo, Nmî kêlîmî ndîi ngê pyódu ngi. *

⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Lukwe dîy:o nmyi kêlîmî daa ndîi tp:oo? Yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlîmî wo yintoo, ye kî nkêpe ka pîdmyi vyi ngmê, Kada yéni, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, nt:ee paan:aa ghê. *

Yesu ngê u yoo yi pi dmi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

⁷ Yesu ngê u yi dêpwo kwo, A yoo knî y:oo yi pi dmi dny:oo kmîmî dé, yi kópu u l:êê dîy:o dyimê pywuu ye ngmê y:ângo, yepê, Pi mupwoknî ngmê yâpwo tédê adnyin:aa dpodo. Yepê, Lukwe, ntumokwodo yi pini ngê u kpâm ka wa vyi, kwowo, Chi lîme, nté n:aa ch:eech:ee?

⁸ Yepê, Kêle. Yepê, Yi pini ngê u kpâm ghee knî p:o kada wa kaa té, u kpâm ka kwowo, Chin:aa nté ch:eech:ee, kuwó nînê kwo. Yepê, Yi pini p:o dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nté tpyópu ndiya wa m:uu, lukwe, u kpâm wa chaa kwolo, kwowo, Y:ay:a chi pwiyé?

⁹ Yepê, Kêle, u dpodo y:i a tóo.

¹⁰ Yepê, Nmyo myenté dé. Yepê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yintómu wanmyi châpu t:oo, ye nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. Yepê, Ala kópu dpî vyi yó, Dpodoni nmo a kpo, vyîlo yidu dóó, daa chaa kîgha u dpodo yidu dóó.

Yesu ngê pi y:a u ngwo pyi ngê n:ii knî yi p:uu too pee mbii leprîsi doo ya

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem dnye lêpî, Nkálili Wee Samédiya Wee yi kêlî ghê dnye paa.

¹² Daa kêmakêma p:aa ngmê dnye taataa, pi y:a maa p:uu a pyódu ngópu, too pee mbii leprîsi ye doo ya. Yi pini y:a

knî y:oo Mósisi u dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, Yesu p:uu yi nkîgh:ê daa ní dniye, *

¹³ dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Yesu, nmî lémi, nga dp:oo ch:anê dniye?

¹⁴ Yesu ngê yi m:uu too, yepê, Njedusalem lee dmyeno, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu nmyo, wod:oo kada a y:ee ngópu. Maa p:uu too pee mbii yi p:uu machedê ngê pyodo. *

¹⁵ Yi vy:o pini ngmê ngê dini ghi n:i ngê a w:ee ngê, apê, Aténgê dí pyiyé, mède diyé wo, Chóó Lémi dpodom-biy:e tââ doo chaa kîgha.

¹⁶ Yesu yu km:ee dyimê wo, doo kwunokwuno. Yi pini daa Nju pi, Samédiya pi. *

¹⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Pi y:a kídî pyi, angênê mê chu.

¹⁸ Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o pini chu knî y:oo, Chóó Lémi doon:aa kwuno ngópu, kn:aa p:aani pi ngmê ngê u mo até d:uu kwuno.

¹⁹ Wod:oo Yesu ngê kwo, Gh:êêdé, kada a yéni, ngêlímî u l:êê díy:o chi pyiyé.

Chóó Lémi ngê dini ghi n:i ngê u yoo chóó ada a y:enê

Mátiyu 24:23-28,37-41

²⁰ Pádisi knî ngmê Yesu ka póo dniye, kwo, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ chóó anté dini wa chaa? Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo y:enê doo u ntââ ngwolo ngê daan-myi m:uu ngmê. *

²¹ Yepê, Doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Al:i kn:ââ kêdê chaa, ó mwi kn:ââ kêda chaa, mu kópu u díy:o wod:oo yi kópu nmyi vy:o ka tóó.

²² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Díyo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wanmy:uu tpy:oo ngmê, anmyi t:âât:ââ, ngmênê límílímî ngê daawa t:aa. *

²³ Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo ala kópu nmye wa vyi ngmê, nmyewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê al:i ka tóó, ó mu p:aani kiyedê tóó. Yepê, Ye n:uungmê ng:aa mb:anê, yi nangmê ní.

²⁴ Yepê, Daa p:aa ngmídi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Límí ntee dpî pywáí, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê.

²⁵ Yepê, Ngmênê ala dini ghi u yoo knî y:oo mwiyé wa mb:i ngmê, dono u ngwo wa d:uu ngmê.

²⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé. Wéni n:i ngê amêdê diyé, pi lama daadî ya. Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:i ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo.

²⁷ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dèdnyimo a nkîngê, dnya a kmaapî, dnya a mb-waa ndanî, dnyimo a yéyééé,

* 17:12: Lev 13:45-46

* 17:14: Lev 14:1-4; Luukí 5:14

* 17:16: Njon 4:9

* 17:20: Njon 3:3; 18:36

* 17:22: Luukí 21:7-8

u dí wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye, wo yéli vyi ngê vyâ.

28 Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo daa yi lama ntee a pw:oo dniye, Loté u dye ghi ngê mye yinté. Yepê, Yoo dnya a kmaapî, dnya a mb-waa ndanî, dnya a tpile py-wupwi, dnya a nté woo kapî, dnya a ngomo wuwó.

29 Yepê, Wéni n:ii ngê Loté ngê Sodom a kuwo ngê, ndé mbóó p:uu ngma a ndé wo, yi p:aani d:ud:umbiy:e a vuyuwó ngê, pi yintómu ma too.

30 Yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, mye yinté, yoo dono daa yi lama yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

31 Yepê, Yi wéni ngê n:ii u ngomo maknopwo adí ya, límílimí ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêkingê kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. Yepê, Myenté pini n:ii u yâpwo tédê adín:aa dpodo, u p:o mêkingê diyé, u tpile kîngmê nya, límílimí ngê dpî mbêpê we. *

32 Yepê, Loté u kpâm p:uu nuw:o ngî kalé yó, pyópuni mêdê diyé wo, apê, A p:aa ndé ngê modo pîpî, u ngwo pwené.

33 Yepê, N:ii chóó u ghê p:uu adí nuw:o, u ghê l:âmo wa a ngee, n:ii u ghê p:uu daadî nuw:o, ghê ndêndê wa a pyw:oo.

34 Yepê, Yi mgîdî ngê pi miyó ngmîtedmino adpî dpî, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

35 Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

36 Yepê, Pi miyó yâpwo tédê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

37 Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi kópu ló y:i wa pyódu? Yesu ngê yi póó ye daa vyâ, ngmênê ala mgongo ye yi kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

18

Kóté y:enê pyu dono u mgongo danêmbum

1 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, u nt:u kópu, dye ghi yintómu Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, kîngî ye ngmê. *

2 Yepê, P:aa ngmê, kóté y:enê pyu ngmêdoo ya, Chóó Lémi dêdpîmo chââchââ, yoo myedêdpîmo chââchââ.

3 Yepê, Yi p:aani kuknwe ngmêdoo ya, pi ngmê ngê u tpile knî mwiyé ngma a t:âmo ngê. Yi kuknwe kóté y:enê pyu ka dpîmo lêpî, kópu, Ngee nédi, pini n:ii ngê a tpile t:âmo too, u kwo vyi ngi, a ka mêdê kê téné.

4 Yepê, Dye ghi daadî kóté y:enê pyu ngê yi kuknwe dêdpîmo ngêêpî, u kuwó dini

* 17:31: Mak 13:15-16 * 18:1: Lóma 12:12; Kílosa 4:2; 1 Tes 5:17

ghi ngê apê, K:omo tpile Chóó Lémi dîní chââchââ, yoo myedîní chââchââ,

⁵ ngmênê kî kuknwe ngê dyaa yono a ka dê chedê, a ngîma dê kaalî, ala ngwo n:aa ngêêpî, yi kpáápi n:aa kóté kîgha, kuknwe ka u tpile yintómu u kwo mêwunê diyédiyé kîgha.

⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Kópuni yi kóté y:enê pyu dono ngê vyu, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o.

⁷ Ye póó wo, yepê, W:êênî mgîdí vy:o Chóó Lémi ka chóó u yoo adnyi ngêêpê knomomê, lukwe, u kwo wa ch:anê dmi, ó daawa ch:anê dmi, límîlímî ngê wa ngee té, ó daawa ngee té? *

⁸ Yepê, Mgî daawa puwâ, límîlímî ngê wa ngee té. Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê amênê diyé, a yoo vy:o pi yémi adî kwo. Yepê, Kuwa yéli y:oo kîngî chedê nmyo. Yepê, Yi kuknwe dmyina a nj:ii, ngêêpê têtê chaa dmyinê chedêchedê, Chóó Lémi ngê u ngwo wa a ngee nmyo, wo yéli wa dêê dmi, daawa chedê nmyo.

Pádisi pini dê tákisi ngêêpî pyu yi mgongo danêmbum

⁹ Yélini y:oo apu, Nmo mb:aamb:aa dé, wo yéli dono dé, yi yéli yi p:uu Yesu ngê mgongo ngmê kwólu,

¹⁰ yepê, Pi miyó, Chóó Lémi u ngomo k:oo ngêêpê têtê lee knopwo, woni Pádisi, woni tákisi ngêêpî pyu.

¹¹ Yepê, Pádisi ghêêdî wo, yoo yi ngîma u mo mîné ghê wo, alanté doo ngêêpê, Chóó Lémi ka kwo, Mw:ââkó a Lémi, dye ghi yintómu nyinê ngêêpî noo, u l:êê dîy:o a l:êê ghi mb:aamb:aa dé, pi yilî ntee, d:aa yinté, d:aa kmungo pyu, d:aa kêêmî kapî pyu, d:aa pyââ ti pyu, d:aa kî tákisi ngêêpî pyu ntee pini. *

¹² Kwo, Wiki yintómu knî yi k:oo wo miyó dé yi k:oo nté dîní pîpî ngê, nga u ngwo nîné ngêêpê yédi. Kwo, Ntini n:ii dpo pyw:oo, dîní mgîpa kîgha ngê, dyuu y:a dp:o pyidu, yononi mbwó nmodo pyu knî ye dpî y:oo. *

¹³ Yesu ngê yepê, Pádisi yinté doo ngêêpê, ngmênê tákisi ngêêpî pyu mwada y:i u mo a ghê wo, u dono knî yi l:êê dîy:o k:ame doo kwo, tpéé kópu yilî doo tpapê, mbodo a ny:ii ngê, Chóó Lémi ka kwo, A Lémi, nga d:oo ch:anê wo, a dono yilî nguwo wanyi kéé té?

¹⁴ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Táki ngêêpî pyu u dono yilî p:ee chedê ngê pyodo, ngmênê daa Pádisi, mu kópu u dîy:o n:ii ngê chóó u pi a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têtê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndî ngê wa pyódu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo nîuw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Mak

* 18:7: Tpyuu 6:9-11 * 18:11: Luukí 16:15 * 18:12: Mát 23:23,28

10:13-16

15 Pi ngmê knî y:oo yi tp:ee mbópó Yesu ka a núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi m:uu tumo, ye kwódu ngópu.

16 Ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé.

17 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmî ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadí nyêmî, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Mak

10:17-31

18 Kada pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî ndiye kîgha pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

19 Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmídi yi mb:aamb:aa.

20 Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, m̄ye m̄i chi cháâcháâ dê. *

21 Yi pini ngê kwo, Tp:ee tédê noo a ya, yi kópu dyuu

noo a cháâcháâ, ala ngwo myenî cháâcháâ té.

22 Yesu ngê yi kópu yi nyongo, kwo, Kópu mu ngmídi chuungê d:uu ngê, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. *

23 Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, mu kópu u dîy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

24 Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini u tpile yilî yi p:uu a nuw:o, wod:oo pi knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amî ghê.

25 Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê.

26 N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê?

27 Yesu ngê yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntââ.

28 Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Nmî p:aa dmi nmo kuwo too, anmínê yâmuyâmu ngi.

* 18:20: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20

* 18:22: Mát 6:20; Luukí 12:33

29 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pini n:ii ngê a l:êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u kpâm ghee knî dpo kuwo té, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê,

30 yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilî ala dini ghi ngê amêdê pyw:oo, mu dini ghi ngê ghê kamî amyemîné pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 20:17-19; Mak 10:32-34

31 Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó kn:aa núw:o too, yi mo yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala ngwo Njedusalem nmo lêpî té, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu kópuni a d:êê tumo, yi kópu yilî y:i wumê ntiyentiye té.

32 Yepê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê, wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi peede tpapê, a p:uu wadnyi tpyîpwi.

33 Yepê, Wadnyi kpakak-paka nê, wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

34 P:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e dêpê w:ee tumo, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ng-mee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu.

Yesu ngê ngwolo kopwe ngmê pyi ngê, Njédikó

Mátiyu 20:29-34; Mak 10:46-52

35 Daa kêmakêma Yesu p:uu Njédikó dnye taataa, maa nkîgh:ê pi ngmêdoo ya, ngwolo dê kopwe dê. Daa dpodo u ntââ, dye ghi yintómu maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê.

36 Dini ghi n:ii ngê yoo u nkîgh:ê doon:aa lêpî, yi dnye dmi yi ny:ee too, ye póó wo, yepê, Lukwe ngmêdê pyódu?

37 Kwo, Yesu Nasalet pi kîyedê pwiyé knî.

38 Wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê?

39 K:omo tpile yélini u kada dnye kwo, u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê?

40 Wod:oo Yesu ngê paa u dî puwâ, yepê, Kî pini a ka a núw:o yó. Dini ghi n:ii ngê u kwo a núw:o ngópu, Yesu u kwo póó wo,

41 kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi pini ngê kwo, A Lémi. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu.

42 Yesu ngê kwo, Yéli mé mwini. Kwo, Ngêlimî mbêmê chi pyiyê.

43 Wod:oo yi ngwo yéli mé módu, Yesu u kuwó mye ghê wo, Chóó Lémi doo chaa

kígha. N:ii kní y:oo m:uu ngópu, Chóó Lémi myednye chaa kígha.

19

Síkiyís u danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njédikó taa dniye, tákisi ngêêpî pyu yoo yi kada pini ngê yi nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kêdê t:aa.

² Yi pini u pi Síkiyís, ndáápi pââ ndîi.

³ U yi u ngwo doo kwo, Yesu ní m:uu, ngmênê u kwo, angênté pini, ngmênê pi ghi dêêkwédi, pi kní yi vy:o a dêê wo,

⁴ wod:oo mbêpê a puwâ, Yesu u kada maa nkígh:ê yi ngmêmi vy:ungo.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu yi yini km:ee lee dniye, yi vvu dniye, apê, Síkiyís yi nkwodo mu kwo. Yesu ngê kwo, Síkiyís, límî k:ii a ghidi, awêde nmyi ngomo k:oo nîmo dpî.

⁶ Wod:oo Síkiyís u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, límîlímî ngê a ghêpê wo, Yesu kóo mgîmî ngê, kwo, A p:aa pee lee kmêle.

⁷ Njédikó tpêmi yélini y:i doo kwo, dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini pi dono u p:aa pee a lêpî.

⁸ Wod:oo Síkiyís mî ghê wo, nmî Lémi ka kwo, Nmî Lémi. Kwo, Tpileni yilî a ngópu a tóó, dyuu miyó ngê wanî pyódu, woni dyuu ngópuch:anê kní ye wanî y:oo, woni dyuu a ka wa a mbêpê. Kwo, N:ii dé wunê nî dóó too,

yi ndapî nê t:âmo too, ntémwi nê t:âmo ngê, yi ntémwi ye mêdaanî y:oo, ngmênê páádi páádi ye am:aa y:oo. *

⁹ Yesu ngê kwo, Chóó Lémi ngê awêde da ngee ngi, nono yilî dí chedê té. Pi kní ye yepê, Nmyi mo dp:ee Epîlaham u yoo vy:o yéli, ala pini mye Epîlaham u tii nedê pini ngmê.

¹⁰ Yepê, Yélini y:oo maa kn:aadi ngópu, vyílo yi yéli yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmyi vy:o u ngwo a dy:ââ ngê, kwo, Chin:aa nmy:uu dé, a kêê k:oo myechin:aa kapî dé. *

Yesu chóó u yoo y:enê p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 25:14-30

¹¹ N:ii kní y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Daa kêmakêma Njedusalem nmo taataa té, Chóó Lémi ngê Yesu nmî king ngê u ngwo wunê pyépi. Yesu u lama doo ya, daa yi ngwo king ngê anî pyódu, wod:oo yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu,

¹² yepê, Lémi ngmê, king ndîi ngê a ngmidi ngê, pi kní ngmê u kwo dy:ââ too, yepê, Yi lémi dpo pwiyé we, chóó u yoo yi king ngê wanî pyódu, u kuwó dini ghi ngê amê diyé, chóó u yoo adîna:aa y:enê dé.

¹³ Yepê, Kada ghêlî dêpê y:ângo, u dpodo pyu y:a kní a danê too, nkól pee ngmêngmênté ye y:ângo, yi nkól pee yi pywuu ndîi dé, d:ââ pyile yi dpodo u pywuu

* 19:8: Ex 22:1

* 19:10: Njon 3:17; 1 Tim 1:15

ntoo, nkól pee ngmê u pywuu mye yintoo. Yepê, Yi lémi ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Ndapîni nmye d:a kê té, dpî dpodo kalê tóó, a l:êê dîy:o knî mu u ngwo dpî kmênê yó, u dî dini ghi n:ii ngê amênê diyé.

14 Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, kn:aa dyámê pee p:uu king ndîi ka loo. Yepê, Chóó u dyámê tpémi ye diya wo, wod:oo kópu u kuwó dy:ââ ngópu, king ndîi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi pini nmî king ngê pyaa we. *

15 Yepê, Ngmênê king ndîi ngê yi kópu daa nyongo, yi pini yi king ngê pyódu ngê. Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dyámê pee p:uu mêtê diyé wo, u dpodo pyu y:a knî até yedê danê too, ye póó wo, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, nmyi dpodo kalê tumo, ndapî yémi u ngwo m:ii kmênê ngópu?

16 Yesu ngê yepê, Mwiyémwiyé ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pîni puwâ.

17 Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, nyi dpodo pyu mb:aa. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, p:aa y:a knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. *

18 Yesu ngê yepê, Myomoni u nkwo u kwo até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mêtê limi u ngwo nê kmênê ngê.

19 Yi lémi ngê kwo, P:aa

limi knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi.

20 Yepê, U kwo m:uu até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mêtê ala, kînoo ng:uu nêne.

21 Kwo, Nga nî nkîngê mbê wo, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, d:ii dóó u pi, nê, Ndapî l:âmo wanê ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Pi knî ye ntooni nye yémî ngê, daa yintoo mêtinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyîlo y:ee pîpî ngê.

22 Yepê, Yi lémi ngê kwo, Nyi dnyinté dpodo pyu. Kwo, Nyóó ngópu knî yi l:êê dîy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama ngee tóó, d:aa dóó u pi, pi knî ye ntooni n:aa yémî ngê, daa yintoo mêtinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyîlo yinî pîpî ngê.

23 Kwo, Lukwe dîy:o a

24 Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, Nkól pee kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu y:a a tóó, u kwo y:ee yó.

25 Yesu ngê yepê, Yi yélini y:oo yi lémi ka kwo, Nmî lémi lukwe dîy:o? Kwo, U ngópu y:a ka tóó.

26 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, N:ii u ngópu tpile yilî a tóó, mu dini ghi ngê knî m:uu wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi

tpile kní yi l:âmo wa a ngee té.
*

²⁷ Yepê, N:ii kní y:oo a wépi pwaa ngópu, apê, Nê nmîking ngê kîngî pyódu, yepê, a núw:o tóó, a ngópu anyi vya tóó.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê danêmbum ye a kêlî ngê, kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, p:uu ndiye pyu yoo yi kada doo kwo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Njon 12:12-19

²⁹ Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u dîy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi nye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ,

³⁰ yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê nédê a t.a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywáli nyoo, a ka dpo núw:o nyoo.

³¹ Yepê, Pini n:ii ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe dîy:o dpo néne ngmê, yepê, ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo.

³² Pini n:ii dê Yesu ngê dy:ââ doo, yi p:aani lee knopwo,

ndonki p:uu kópuni ye vyu, yinté a pyw:ee ngópu.

³³ Yedêni ndonki nódo doo ya, dini ghi n:ii ngê k:ââ ghi p:uu dpîmo a pywálipywáli, yi ndonki chóó kní y:oo yepê, Lukwe dîy:o dpo pywálipywáli ngmê.

³⁴ Yi tpódu y:oo yepê, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo.

³⁵ Wod:oo Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpîdí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê.

³⁶ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni kní y:oo yi nkuwo kpîdí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talé tumo. *

³⁷ Dini ghi n:ii ngê mbu vuywo a ghêpê dniye, Njedusalem u nkîgh:ê, yélini yilí u kwo dnye kêlimî, yi yéli y:oo Chóó Lémi dpodombiy:e dnye kwunokwuno, myednye chaa kîgha, mu kópu u dîy:o Yesu ngê kópu ndîi yilí yi ngópu mwiye a d:uu too.

³⁸ Kópu, Munmîkó Nmî king. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyiné loo. Kópu, Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê ngê a pyódu nyoo, chaa kîgha koo. *

³⁹ Wod:oo Pádisi kní ngmê, yélini yoo vy:o dnya a kwo, Yesu ka kwo, Kî pini, m:uu

ndiye pyu knî y:oo lukwe dîy:o a chaa kîgha ngi. Kwo, Ye kwódu ngi. *

40 Yesu ngê yepê, Doo u ntââ ala p:aani módó daanî vy:u. Yepê, Tumu wo pyede, ye chêêpî knî y:oo y:oopê chaa kîgha nê.

Yesu Njedusalem tpémi yi dîy:o u ngwo doo mbê

41 Yesu p:uu Njedusalem modnyen:aa lèpî, Yesu ngê Njedusalem doo y:enê, u nuw:o p:uu doo kwo, u yoo u kwo ch:anê wo, wod:oo yi l:êê dîy:o doo mbê, myedoo tpyóókaa yiyaa, *

42 apê, Ayii! Njedusalem tpémi ee! Apê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede, daanmyi mya nê. Apê, Kópuni a nga wanmyi d:uu ngmê, M:aa ngê ntââ nmye wa a vy:u. Apê, Awêde wodmyi mya nê, ye pîdmyi châpu nê, M:aa ngê a ntââ nmye daapêdê vy:u. *

43 Apê, Mu dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo nmyi p:aa téli k:oo wa kaa ngmê, mbwa pw:ono maa ngmê wa a yé ngmê, mbêmê u ngwo wa lóo dmi,

44 d:ud:umbiy:e wa vya nmyo, nmyi ngomo dé, nmyi p:aa u mbwa dé d:ud:umbiy:e wa dyênê t:oo, wa pwaa t:oo, chêêpîni knî y:oo nmyi wó tumo, yi p:uu ngmidi myedaadî ya. Apê, Yi kópu nmye wa pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi Mbwámê dpîp:e mya ngópu.

Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u ngwo kee dniye

Mátiyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Njon 2:13-22

45 Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yimî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê a pw:oo too,

46 Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vvu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóo,

A ngomo kwéli a kwo, ngêpê tédê ngê choo ya, yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê. *

47 U kuwó wéni knî yi k:oo Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo doo ndiye kîgha dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, déêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo Yesu nmî vy:a, *

48 ngmênê doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u dîy:o pi yintómu u kwo dnye ng:aa, kada pini knî y:oo u mo dêpê pyw:ee ngópu. *

20

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátiyu 21:23-27; Mak 11:27-33

* 19:39: Mát 21:14-16 * 19:41: Njon 11:35; Luukí 13:34-35 * 19:42: Mát 13:14; Lóma 11:8 * 19:46: Is 56:7; Jer 7:11 * 19:47: Njon 18:20 * 19:48: Mát 21:46

1 Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé, u yi u ngwo doo kwo, Yoo yi nuw:o dmi nî ngmêê, Chóó Lémi kóó k:oo nî kaa té. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii kwodonkwodo u kwo lee dniye,

2 kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vvu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngê?

3 Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo, yepê, a ka vyi yó,

4 n:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê?

5 Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kêlîmî mbê dniye.

6 Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo chêêpî ngê wa vya nmo, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

7 Yi kópu u l:êê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Pini n:ii u pi ngê a loo, nmî lama daa tóó.

8 Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu

yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 21:33-46; Mak 12:1-12

9 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyiné vvuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyiné vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyiné l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya.

10 Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo íuw:o ngi. Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mé dy:ââ ngópu.

11 Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmîdi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu.

12 Yepê, U kuwó dini ghi ngê pyoloni ye mye dy:ââ ngê, wain kpê y:enê pyu knî y:oo myemînê kpaka ngópu, ngm:ii kalê ngópu.

13 Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó até yedoo nuw:o, apê, Ló kópu ngmanî d:uu? Apê, A tp:ee njini ye n:aa dyede. Apê, U nuu ghi a nódo ka tóó, doo u ntââ, daamînê mb:ii ngmê.

14 Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê wain kpê y:enê pyu knî y:oo m:uu ngópu, noko yepê, Kí wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay.

15 Yepê, Wod:oo vya ngópu, ntóó chíi mênê mí kée ngópu.

Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu?

16 Yepê, Wa a lê, yi tpókni wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdí ngmê. Yi mgongo danêmbum yedê w:ee ngópu, Yesu ka kwo, Doo u ntââ, ye kópu nmo kîngê pyódu.

17 Wod:oo Yesu ngê doo y:enê dé, ye póó wo, yepê, Yi kópu mumdoo nmye daawa pyódu? Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pâani ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pâa pw:eni ngê vyîlo mēyi pyodo. *

18 Yepê, Nê chêêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdí, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii

mbêmê yi chêêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu. *

19 Yi ngwo dini ghi ngê dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u dîy:o a w:ee ngópu, apê, Kí nmî p:uu a mgongo, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o pi knî ye nkîngê mbê dniye. *

Tákisi pywupwi u danêmbum Mátiyu 22:15-22; Mak 12:13-17

20 Doo u ntââ kada pini knî y:oo Yesu yoo vy:o daapí mgîmî ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye y:enê, apê, Kn:aadi te kópu nmî ngópu ngma a tpapê knomomê, ye Lóma lede yoo yi kada pini ndîi ka yuu nmînê yémî, u ngwo wa kpada. Tumutumumu pi knî u kwo ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Dmyinên:aa dódó.

21 Wod:oo Yesu ka yi lee dniye, kwo, Máâwe. Kwo, Nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê.

22 Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi?

23 Ngmênê Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Kînga a dódó nê.

* 20:17: Psalm 118:22

* 20:18: Is 8:14-15

* 20:19: Luukí 19:47-48

24 Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U ngópu yi tpyé ngópu, ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo.

25 Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêmmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêmmyinê yémî.

26 Yoo yi ngíma u dódó ngê dêê dniye, kn:aadi te kópu daangmê vvu, wod:oo tumu yaa dniye, yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo.

Pyidepyide u danêmbum

Mátiyu 22:23-33; Mak 12:18-27

27 Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêm:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dniye dódó.

28 Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. *

29 Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene.

30 Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mêm ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedépê ngêêdî,

kaapeeni yinté u nkwo mye pwene.

31 Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dniye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngî ngópu.

32 Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene.

33 Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpaê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmídi p:uu yéé dniye.

34 Yesu ngê yepê, Ala dini ghi ngê pyââ mââ numo p:uu a yéyéé nyédi,

35 ngmênê Chóó Lémi ngê yélini yi p:uu wa a vyi, awo, Kí a yoo mb:aamb:aa, kpêênî u ngwo wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té, yi yéli numo p:uu mêm:aadnyi yéyéé.

36 Yepê, Mêm:daawa pw:oo dmi, mu kópu u dîy:o enjel ntee pini ngê adnyi ya. Yepê, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o kpêênî chóó wa a pyidu té. *

37 Yepê, W:êê mââwe n:ii ndêndê ngê nmye cháâcháâ ngópu, Mósisi, yi pini pyidepyide p:uu myedoo a d:êê. Yepê, U puku yedê, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî, Chóó Lémi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi, Epîlaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo

* 20:28: Deut 25:5 * 20:36: 1 Njon 3:1-2 * 20:37: Ex 3:2-6

Njakóp u yâpwo. *

³⁸ Yepê, Chóó Lémi yi tpóknî yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê u kwo yi ghê dmi a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyîlo yi yéli yi yâpwo. *

³⁹ Dêêpî pyu ngmê knî y:oo kwo, Mââwe, yi póó ye mb:aamb:aa ngê chi vy:a, doo dóó nyoo.

⁴⁰ Yi ngwo póó u kwo daamu y:ee ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:uu ntee pini ngê adîya?

Mátiyu 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹ Yesu ngê dêêpî pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, King Dépidi u tii nédê pini ngmê?

⁴² Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o wéti u puku yedê Dépidi ngê ala kópu chóó a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé. *

⁴³ Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té, nyi yodo u ma-knopwo wanî yé té.

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o,

yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luukî 11:37-54

⁴⁵ Pi yilî yi ngópu Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê,

⁴⁶ Dêêpî pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo, n:ii knî y:oo u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpîdî dmi mb:aa kêlê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo chââchââ nmo. Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁴⁷ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóó t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

21

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Mak 12:41-44

¹ Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnye ya, pi knî y:oo ndapî Chóó Lémi ka kwéli dnye yémî. Yesu ngê doo y:enê dé, apê, Ndáápi knî y:oo ndapî ndîi yilî mu kéké ngmê.

² Kuknwe my:oo módó, apê, Ndapî kmono miyó njini adî kée.

* 20:38: Lóma 14:8-9 * 20:42: Psalm 110:1

³ Pi knî ye yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yi kée, ndáapi knî y:oo têdê yi kée ngmê, *

⁴ mu kópu u díy:o yi yéli yi ngópu ndapî ndîi ye tóo, têdê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:i kmono dê tóo mo, vyîlo dê yi kée dê, u ngópu mêtêdêmu tóo.

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵ Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Chóó Lémi u ngomo p:uu dnye danêmbum, apê, Kî lóntoo chêêpî ngomo, k:uuchêm u tpile p:uu myeka pyede, apê, tpileni pi knî y:oo y:ee tumo, k:ii kî t:ee tumo.

⁶ Yesu ngê yepê, Ngomoni p:uu nmye danêmbum té, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyódu. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:i ngê kî ngomo a wuwó ngópu, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo d:ud:umbiy:e wa pwaa ngmê. *

Kópu dono yilí yi danêmbum

Mátíyu 24:3-14; Mak 13:3-13

⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka póo dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ló dini ghi ngê wa pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

⁸ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo. Yepê, Pi yilí wa a lê, a pi adnyi tpapê, nmyewo, Ala nê vyîlo. Nmyewo, Dini ghi n:i nmo t:âât:ââ, ala yi dini ghi. Yepê, Ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo.

⁹ Yepê, Dini ghi n:i ngê l:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó yoo yi kada pini knî yi p:uu amyidnyi l:êê, ye nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u díy:o yintê kópu knî mwiyé angmêdnyi pyodopyodo, daawa têda dmi, yepê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi.

¹⁰ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê,

¹¹ dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilí wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdí, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, dye ghi knî ngmê ngê mbii ngmê ngê pi yilí adî néne. Yepê, Nkîngê u kópu dé adnyi pyodopyodo, mbóo p:uu kópu ndîi amyidnyi pyodopyodo.

¹² Yepê, Yi kópu yilí ghêlí daawa pyódu, pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, mbwa k:oo u ngwo adnyi kmîmî nmyo. Yepê, A l:êê díy:o king knî y:oo, kada pini knî

* 21:3: 2 Kódin 8:12 * 21:6: Luukí 19:43-44 * 21:12: Luukí 12:11-12

y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. *

13 Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê.

14 Yepê, Nmyi kóté kîgha u l:êê dîy:o, nmyi kópu dyuu u kadakada mwiyé kîdmyinêngê kapî,

15 mu kópu u dîy:o a chóo a komo nmyi kwo ayin:aa kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi a chóo wana a ñepwiñepwi, yélini nmyi p:uu adnyi d:uu, nmyi kóté kîgha ngê wa dêê dmi, yi pwo anmyin:aa a dimi. *

16 Yepê, Nmyi pye mí knî y:oo, nmyi tîdê mbwó knî y:oo, nmyi nêni knî y:oo, nmyi pyipe knî y:oo, y:oo adnyi ndyîkondyîko nmyo, nmyi vy:o woni knî u ngwo adnyi pwopwo.

17 Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi,

18 ngmênê nmyi vy:o pi l:âmo daangmêwa a ngêpa.

19 Yepê, Kîdmyengê kede dmi, myekîdmyengê mb:ii nê, nmyi l:âmo dmi u nkwo daawa ngêpa. *

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dépê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-21; Mak 13:14-19

20 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê lede yilí knî y:oo Njedusalem wa a yina ngmê, u ngwo dpo w:ee yó, apii, Daa

* 21:15: Dpodo 6:10 * 21:19: Hipîlu 10:36 * 21:20: Luukí 19:41-44 * 21:22:

Luukí 23:27-31

* 21:23: 1 Kódin 7:26

kêmakêma ala p:aani wunê pw:oopw:oo ngmê. *

21 Yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vyyuwo dp:uu mbwolo dniye. Yepê, Yélini Njedusalem adnyi ya, dpî mbêpê dniye, yélini kn:aa adnyin:aa m:ii, Njedusalem mêkîngê diyé dmi.

22 Yepê, Yi dini ghi ngê a ntââ u ngwo wa a vy:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni yilí puku yedê a tóo, yi ngwo adnyi ntiyentiye dé. *

23 Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. Yepê, Nju tpémini ala wee u kwo adnyi ya, dono ndîi wa a pyw:ee ngmê, mu kópu u dîy:o Chóo Lémi yi p:uu adí d:uu. *

24 Yepê, Lede knî y:oo wa vya t:oo, woni kn:aa dyámê pee knî yi p:uu wa núw:o t:oo, y:i wop adnyin:aa dpodo. Yepê, Njedusalem d:ud:umbiy:e wa a pw:oo ngmê, yélini daa Nju tpémi dye ghi yintómu Njedusalem y:oo adnyi y:enê, u dí Chóo Lémi ngê wa vyí, awo, Yi yélini yi dye ghi machedê. *

Chóo Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Mak 13:24-27

25 Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo kópu ndîi d:ââ kââdî, pudu knî yi p:uu adnyi mumu

* 21:24: Tpyuu 11:2; Lóma 11:25

dé, u ngwo wa nkîngê mbê dmi. Yepê, Chaa kwodo chaa kwodo vuywó ndî ngê wa pyaa dmi, yi dnye dmi ndî ngê wa pyaa dmi, yoo amyidnyi nkîngê. *

²⁶ Yepê, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dînê dmi wa ghêê té, pi knî y:oo awo, Dyámê mbêmê ló kópu ngma a pyodopyodo, nkîngê ngê y:ay:a wa pwiyé dmi, yed:oo wa a vyóó dmi.

²⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndî ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndî ngê myaa pyódu, nkalî too pee dmi mbêmê ka kwo. *

²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí yi kn:ââ dmi adí chapí, dpî ghêêdí dmyeno, mbóó p:uu dpî vuy dmyeno, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyaa we, apii, Nmî Mbwámê kîyedê pwiyé knî. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Mak 13:28-31

²⁹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Kpêdê p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno, myenté yi woni knî mye yi k:ii.

³⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu.

³¹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Daa kêmakêma Chóó Lémi ngê kóó k:oo a kapî nmo.

³² Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dî vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu.

³³ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Kuwókuwó wéni u t:âât:ââ u danêmbum

³⁴ Yesu ngê yepê, Nmyi chóochóó nmye dmyina a vuywo. Yepê, Nté ndapí y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê, mbwaa ndanî ngê nmyi nuw:o dmi myekîdangê y:oo. Yepê, Kópuni dyámê mbêmê tpémi y:oo a nuw:onuwo t:oo, yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi wa y:ee knomomê, ye kuwókuwó wéni daa nmyi lama wa d:ii. *

³⁵ Yepê, Chii ngê kpéé ntee dpî lvêêdí, yi wéni ngê yinté kîngê lvêêdí nmyo, mu kópu u díy:o pi yilí yintómu dyámê mbêmê yi wéni ye wa d:ii.

* 21:25: Tpyuu 6:12-13 * 21:27: Tpyuu 1:7 * 21:28: Lóma 13:11 * 21:34: Luukí 17:27; Lóma 13:13; Epeso 5:18; 1 Tes 5:3

³⁶ Yepê, Namê mgeemgee, dye ghi yintómu dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi vy:o mb:aamb:aa ngê paan:aa lee dmyeno, Pi Ndêndê u ngîma paan:aa ghê dmyeno.

³⁷ W:êênî Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo dpîmon:aa ndiye kîgha dé, ntumokwodo dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem dnyimo a kuwokuwo, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê dnyimo lêpî, kââ puu ghê y:i dnyimon:aa dpî.

³⁸ Mw:aandiye yintómu pi yilî Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u kwo mêdnyimo lêpî, y:i dnyimon:aa ng:aang:aa.

22

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a châpwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Njon 11:45-53

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndîi daa kêmakêma dnye kuwo. Yi nááli u pi Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa, u pi mye Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa.

² Dêêpî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a châpwo ngópu. U yi y:e dêpwo kwo, Yesu yoo vy:o nmî mgîmî, mu kópu u díy:o pi knî ye dnyimo nkîngê.

Njudas ngê kadapini knî ye u ngwo vuu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mátiyu 26:14-16; Mak 14:1-11

³ Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi dini ghi ngê Setan yi Njudas u mênê kee wo,

⁴⁻⁵ wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vye u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê anî ghê. Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii nipi dnyen:aa danêmbum, Yesu u mgîmîmgîmî u nuw:o ghi dyuu yidnya a pyw:êmî.

⁶ Njudas u nuw:o yi kópu ngmîdi mbêmê doo ya, dye ghi doo y:enê, apê, Pi yilî kwéli daadî m:ii, Yesu kwódo ngê yi ngwo anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mátiyu 26:17-19; Mak 14:12-16

⁷ Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vye dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo.

⁸ Yesu ngê Pita pini dê Njon dy:ââ doo, yepê, Choo lêpî, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté kwéli nmîmo pîpî, tpile yilî y:i nmî kada nyi l:âmo nyoo.

⁹ Yesu ka póo knopwo, kwo, Tpile yilî ló y:i any:uu l:âmo?

¹⁰ Yepê, Njedusalem choo lêpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi

pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpo mumu ngmê. Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo,

¹¹ ngomo chóó ka dp:uu póó cho, kwipi, Nyi mââwe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii?

¹² Yepê, Yi ngomo chóó ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntââ tpile yilî yintómu yi a tóó. Yepê, Nmî naa nté yi dp:uu l:âmo nyoo.

¹³ Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vvu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adíl:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóó ngópu

Mátiyu 26:20-30; Mak 14:17-26; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁴ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, u dyépi yoo yi k:ii, yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, kmaapî tédê yi yaa dniye.

¹⁵ Yesu ngê yepê, A mgîni vyîmî u dye ghi n:ii noo t:âât:ââ, u ya a nga dêpwo kwo, Yi kópu ghêlî k:ii a nga pyaa we. Yepê, Yi ngwo a nga wodê pyodo, ye ala Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté nipi daapudu ma.

¹⁶ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala a kuwókuwó nááli, a k:ii mēdaamunmî kê, u dí Chóó Lémi ngê chóó ada a

y:enê nmyo. Yepê, Kópuni ala nááli u mgamê ngê a tóó, ala yi kópu, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip tpémi yi kêê k:oo mwo a pw:ii too, apii. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dono kwulo yinté d:ud:umbiy:e wa a pw:ii nmyo.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê kapî ngma a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, u dyépi knî ye yepê, Ala wain kapî a ngee yó, knîknî nda yó,

¹⁸ mu kópu u dîy:o wain daamunî nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóó.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê mbîdédi a ngêêdî, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. *

²⁰ Kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî mēdê y:ângo, wain k:oo a pii ngê, ye y:ângo, yepê, Ala a wêê. Yepê, Nmyi l:êê dîy:o wêê a p:uu wa pwii, Chóó Lémi ka kââdî te kamî ngê yinê wa a kââdî nmyo. *

²¹ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o pini mu ngmídi kuu. Yepê, K:omo tpile u k:ii nipi nmo kmaapî té, ngmênê daa kêmakêma yi pini a kwódo ngê a wowo. *

²² Yepê, Chóó Lémi ngê kópuni a p:uu ló dini a vvu, yi kópu ndêndê ngê a

* 22:19: Luukí 24:30 * 22:20: Jer 31:31-34 * 22:21: Psalm 41:9; Njon 13:21-22

pyodopyodo, ngmênê pini n:i i a kwódo ngê a wowo, d:ud:umbiy:e choo nkîngê.

23 Wod:oo noko dnye póó, noko yipu, Nmî vy:o pini n:uu ngê kí kópu a d:uud:uu?

Lémilémi u danêmbum

24 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe, noko yipu, Yesu u kuwó n:uu ngma tóó, nmî kada pini ngê vyílo ayi pyódu.

25 Yesu ngê yepê, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o yélini kada pini ngê dpî pyaa dmi, a lémilémi nyédi, yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo yoo yi mbwámê dé.

26 Yepê, Ngmênê yi kópu nmyi vy:o kîngê ya. Yepê, Tp:ee ngê pyââwe mââwe ntee a cháâcháâ too, nmyi vy:o pini n:i i u pi ndîi ngê dê pyaa knomomê, yi pini ngê u tîdê mbwó yoo yinté mye-choo cháâcháâ dé. Yepê, Pini n:i i nmyi kada adí kwo, u tîdê mbwó yoo myechoo ngêêpî dé.*

27 Yepê, Nee k:oo ló pini yi lémi ndîi, n:i i a lîme yédi, ó n:i i a mbiye yédi? Yepê, N:i i a lîme yédi, yini lémi ndîi, apii, ngmênê nmyi vy:o dênoo lîme, myedênoo lémilémi. Yepê, Yinté myedmyinê d:uud:uu, lémilémi ngê kêê nangê t:oo.*

28 Yepê, Ngmênê mu dini ghi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile a tókótókó tédê pi knî y:oo a pi tédê ngê a pyódu

ngópu, ngmênê dpîp:e kuwo noo, nmyi pi dmi tédê ngê myedê pyódu ngópu.

29-30 Yepê, M:aa ngê ntee a ngmídi noo, yoo yi kada pini ngê a pyódu noo, yepê, yinté mu dini ghi ngê Yisiléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó wanmyi y:enê dé. Yepê, Yi dini ghi ngê a kêê k:oo nipi anmîn:aa yakmaapî.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mátiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Njon 13:36-38

31 Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Ala kópu ngî nyeni. Kwo, Setan ngê wunê kêda ch:ee nmyo, u yi u ngwo a kwo, Nê tókó té.*

32 Kwo, Ngmênê l:êê dîy:o kîn:aa ngêpê yédi, k:omo tpile nyinê wópuwópu nê, ngmênê ngêlîmî a ka d:ud:umbiy:e chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Dini ghi n:i i ngê a ka amênyinê tpélimbiy:e, mwó yoo dpî wêdêwêdê kalé té, yi kêlîmî ndîi ngê dpî pyódu ngi.*

33 Pita ngê kwo, A Lémi, daanê wópu ngi. Kwo, K:omo tpile mbwa k:oo wa km:êê ngi, a k:i i amy:i i kee knî, k:omo tpile l:êê dîy:o wa vya nê, myedaanê wópu ngi.

34 Yesu ngê kwo, Pita. Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Kêmkêm ghêlí k:i i daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala

* 22:26: Mát 23:11; Mak 9:35 * 22:27: Njon 13:12-15 * 22:31: Njopi 1:6-12;

2:1-6; 2 Kódin 2:11 * 22:32: Njon 17:9-15; 21:15-17

kópu nye tpaépê, yenye, Ye pini daa a lama pini.

Yesu dye ghi kamî p:uu u ngwo doo danêmbum

35 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê p:aani p:aani munî dy:ââ nmyoo, nmyi tpile dpîp:engmê núuw:o ngópu, ndapî dpîp:e núuw:o ngópu, nmyi yi dópo kn:aani myedpîp:e núuw:o ngópu, yepê, lukwe, tpile ngmê u p:aa nmye ngmêmî yó? Kwo, Kêle, u ntââ mbêmê nmeen:aa ya, yoo mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vuyuwo. *

36 Yesu ngê yepê, Ngmênê dye ghi kamî ngma ala, yinté nmye mēdaamudnya a vuyuwo. Yepê, N:ii u ngópu paambwi u tpile n:ii a pyede, dpî núuw:o teñe, n:ii u ngópu ndapî a tóó, myoo núuw:o ngê. Yepê, N:ii u ngópu l:êê taa daa tóó, u nkwo kpídî pi ngmê ka dpî y:ee ngê, u kwo wa pwila, u l:êê taa u ngwo ngmēpaa pwila ngê,

37 mu kópu u dîy:o kópuni a p:uu ló dini a d:êê ngópu, pi knî y:oo a ntiyentiye ngmê. Yi kópu ala,

Yi pini p:uu pi knî y:oo wa vyi ngmê, Pi dono yila. *

Yepê, Kópu yilî n:ii a p:uu a d:êê tumo, pi knî y:oo a ntiyentiye t:oo.

38 P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nmî Lémi. Kwo, Nmî l:êê taa miyó ala. Yesu ngê yepê, Yinté danêmbum munto.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mátiyu 26:36-46; Mak 14:32-42

39 Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, mgídî vy:o ntee dny-imo lēpî, yi mgídî ngê yinté mye lee dnye, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê lee dnye.

40 Dini ghi n:ii ngê taa dnye, Yesu ngê yepê, Dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndî ngê daapaa pyaa we.

41 Wod:oo a kuwo too, ntee daa kuughê loo, yu mbodo dē y:e y:i mî ghê wo, y:i doon:aa ngêpê.

42 U Mî ka kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tóó.

43 Wod:oo enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, Yesu yimi mē wêdêwêdê kwólu.

44 U nuw:o dyênê wo, u ghê a kee wo, dpodombiy:e modoo ngêpê, wod:oo kiyé t:ââ u ngwo yedoo ya.

45 U kuwó dini ghi ngê ngêpê yedê kēlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, dpî tēdē m:uu too, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

46 Wod:oo yepê, Lukwe dîy:o nmye dpî té. Yepê, A pii dmyeno, dmyinê ngêpê, nmyi

* 22:35: Luukí 9:3; 10:4 * 22:37: Is 53:12; Luukí 22:52; 23:32-33

tókótókó ndîî ngê daapaa pyaa we.

*Yesu u ngwo mgîmî ngópu
Mátiyu 26:47-56; Mak
14:43-50; Njon 18:1-11*

47 Yesu ngê danêmbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:oo pwii wo, Yesu yinê dóó. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo.

48 Ngmênê Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o chipéchipé mbêmê Chóó Lémi u Pi Ndêndê pi dono knî ye nyinê kêmakêma?

49 Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê a w:ee ngópu, apê, Yesu awêde a mgîmîmgîmî ngmê, wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi p:uu l:êê kmêle, apii?

50 Wod:oo ngmê ngê u taa a ngêêdí, apê, Lede yoo nî vya té, apê, ngmê mbwámê nê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

51 Ngmênê Yesu ngê yepê, Yi p:uu l:êê munto, wod:oo yi lede ngwene mê kââ.

52 Yélini Yesu u mgîmîmgîmî u l:êê dîy:o a lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo, kada pini yoo mye yi k:ii, yi yéli ye Yesu ngê yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê,

Lukwe dîy:o kaa taa kêlê a ka dmyinê lee dmi.

53 Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:oo kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i w:êênî dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Nmyo mgîdí u yoo, Setan ka nmye ng:aa té, mgîdí vy:oo dmye mgîmî nê.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

*Mátiyu 26:57-58,69-75;
Mak 14:53-54,66-72
Njon 18:12-18,25-27*

54 Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîî u ngomo k:oo núuw:o ngópu, u kóté kîgha u l:êê dîy:o. Pita ngê doo yâmuyâmu dé, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa, wod:oo yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo.

55 Nkuwo u l:êê dîy:o ndyuw:e ndîî y:i ngmê kpê ngópu, Pita u k:ii ndoo chedê yaa dniye.

56 Dpodo módó ngmê ngê ndyuw:e u wo Pita yi módu, doo y:enê, pi knî ye yepê, Pini n:ii dmyinê núuw:o ngmê, kî pini p:uu kîdpîmo ya.

57 Ngmênê Pita ngê a wópu ngê, kwo, Kî dmââdí, ye pini daa a lama pini.

58 U kuwó dini ghi ngê pi ngmê ngê myeyi módu, kwo, Nyi wu pini p:uu ndiye pyu ngmê. Ngmênê Pita ngê kwo, Kî pini, nê kuu.

59 Daa ndîî dye ghi yimî loo, pi m:uu ngê u pyipe knî ye yepê, Kî pini nmo ka

k:omodanê, u dnye ngî ny:ee yó, Nkálili pi nmye yila, yi dnyeni nmye ka kîgha.

⁶⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Kî pini, kópuni p:uu a ka nye danê, a lama daa tóó. Danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, wod:oo kêmkêm ka wo.

⁶¹ Yesu yi ngwo Pita ka diyé wo, doo y:enê, wod:oo Pita ngê nmî Lémi u kópu mê nuw:o kwólu, apê, Ala kópu a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlî k:i:i daawa kââ, pyolo nyiné wópuwópu nê,

⁶² wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 26:67-68; Mak 14:65

⁶³ Yélini yi kêê k:oo Yesu doo kwo, yi yéli y:oo dnye nkwitinkwiti, myednye kpakakpaka.

⁶⁴ Dini ghi n:i:i ngê dnye nkwitinkwiti, kpídî pee ngê u ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dîpî. Kópu, W:i:i Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:i:i ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi.

⁶⁵ U pi dyênê ngópu, daa gha kópu u kwo yilî vyi ngópu.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalé ngópu

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Njon 18:19-24

⁶⁶ Dini ghi n:i:i ngê wa wo, Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:i:i, nipi a da wo, Yesu u ngwo dnye kóté kîgha.

⁶⁷ Kwo, Pini n:i:i Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:i:i nmo t:âât:ââ, nyi vyîlo y:i:i kwo knomomê, ye nmo vyi ngi. Yepê, Nmye n:aa tpapé knomomê, Ala nê vyîlo, ye a ka daanmyiné kêlîmî mbê dmi. *

⁶⁸ Yepê, Myenté, nmye n:aa póó knomomê, kópu a ka myedaanmyiné vyi ngmê,

⁶⁹ ngmênê daa kêmakêma Pi Ndêndê Chóó Lémi u nkîgh:ê wumê yââyââ, u ngwo anmyiné w:ee ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u che p:ââ pee. *

⁷⁰ U kwo póó dniye, kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo? Yepê, Nmyi chóó kídmye vyi ngmê.

⁷¹ Wod:oo noko yepê, Kî pini u châpwo pyu u yi nmo daamu a kwo, chóóchóó kêdê ndyîko, chóó u kópu dyuu nmî chóó kudu ny:oo, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdî. Noko yepê, Pw:oo we, daadî ya.

23

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Njon 18:28-38

¹ Kada pini yintómu yi ngwo a ghêédî dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ndiî Paléti ka Yesu núw:o ngópu,

* 22:67: Njon 10:24-26; 3:12; 8:45

* 22:69: Dpodo 7:56

² p:uu yipe tee kn:ââ yi ngwo a chaa ngópu, kwo, Ala pini aténgê dp:o mgîmî, pi knî ye ala kópu a tpaépê ngê, yipu, Kada pini n:ii Lóma wunê too, tákisi u kwo namê pywupwi. Kwo, Yi kópu mbêmê pi yilí da pyidu té, u yoo vy:o u ngwo dê kaa té. Kwo, Ala kópu ye mye tpaépê ngê, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nmyi king ngê wunê pyépi nê. *

³ Paléti ngê p:oo ngê, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Njyóó kîchi vyi. *

⁴ Wod:oo Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, pi yilí yi k:ii, yepê, Ala pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo.

⁵ Ngmênê Paléti ka dyaa dnye chedêchedê, kópu, Pi yilí wunê pyidupyidu too, dnyinté wunê tpyuu té. Kópu, Nkálili Wee u kwo kn:ââ a chópu, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yoo myemênê pyidu too, u dí ala Njedusalem myimî ta.

Paléti ngê Antipas Helodi ka Yesu u ngwo dy:ââ ngê

⁶ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu yi nyongo, pi knî ye póo wo, yepê, Mumdoon ala pini Nkálili pi? Kwo, Nyââ, Nkálili a ndê wo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Yesu Helodi kóo k:oo pini ngmê, wod:oo Helodi ka dy:ââ ngê, mwada p:aani pee. Yi ngwo Helodi

Njedusalem naa tédê myedoo ya. *

⁸ Helodi ngê Yesu yi módu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mu kópu u díy:o u pi ló dini a nyongo, dye ghi daadî u yi u ngwo doo kwo, Nî m:uu, mbwudu a ngópu ngmê chaa ngê. *

⁹ Wod:oo Helodi ngê Yesu doo póópóo, ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daangmê vyu.

¹⁰ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, déépî pyu yoo mye yi k:ii, dpodombiy:e ghê dniye, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu.

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Helodi u lede knî yi k:ii, Yesu dnye nkwitinkwiti, d:ud:umbiy:e daa chápu ngópu. Kpídî mb:aa u mbwo ngmê t:ee ngópu, Paléti ka u ngwo mē dy:ââ ngópu.

¹² Yi wéni ngê Paléti pini dê Helodi numo pyipe ngê mē pyaa knopwo, mu kópu u díy:o Paléti ngê Helodi chápu ngê, kóo k:oo pini u kwo ngmê dy:ââ ngê. Mwiyé noko dpîmo a diya.

Paléti ngê Yesu u vye tédê u ngwo dy:ââ ngê

Mátiyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Njon 18:39-19:16

¹³ Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, yoo yi kada pini yoo, pi yilí mye yi k:ii, nípi mēdê danê ngê,

¹⁴ yepê, Ala pini a ka kîdmyinê núw:o ngmê, a ka kîdmye vyi ngmê, a ka nyimu,

Yoo yilí kîyedê pyidupyidu té, chóó u pee ngê ka kapî té. Yepê, Wunê nmyi ngópu kîdí kóté kwolo, pwopwo u kópu p:uu d:oongmê pyw:ângo,

15 Helodi ngê yinté kópu p:uu myedoo pyw:ângo, a ka kîmêda dy:ââ. Yepê, Pwopwo u kópu p:uu daa t:a mo daa t:a.

16 Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii.

17 M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpaê, yini yidpîmo pw:iipw:ii.

18 Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê pi yintómu dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Daanyi pw:ii. Kwo, Vya ngi. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi.

19 (Yi Mbadapas ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê dîy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.)

20 Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, wod:oo pi knî ye mbwolo, yepê, Kêle. Yepê, Yesu vyílo yinî pw:iipw:ii,

21 ngmênê pi knî y:oo dpodombiy:e kwo, Kídosi ñedê t:ee ngi. Kwo, Pw:oo we, daadî ya.

22 Paléti pyolombó ye mê póo wo, yepê, Ló dono kópu ndîi ngmê d:uu ngê?

Yepê, Pwopwo u kópu p:uu d:oongmê pyw:ângo. Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii.

23 Ngmênê Paléti ka dédnye ng:aa, dpodombiy:e u kwo modnye kââ, kópu, Kídosi ñedê t:ee ngi. Yinté dnye kââ ee, u dî yi pono mî vyápê wo,

24 lede knî ye yepê, kídosi ñedê nyi t:ee yó.

25 Paléti yi pono vyápê wo. Pini n:ii l:êê pyu ndîi Mbadapas, pi vye u l:êê dîy:o mbwa k:oo mwiyé a kee wo, pwopwo y:i doon:aa t:âât:ââ, yi pini pw:ii ngê, ngmênê Yesu u vye tédê dy:ââ ngê.

Yesu kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Njon 19:17-27

26 Lóma lede knî y:oo Yesu u vye tédê núw:o ngópu. Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Sadéni pi, Njedusalem doo lèpî. Lede knî y:oo yi pini mgîmî ngópu, Yesu u kídosi u kîgha yé ngópu, kwo, Kî pini u kídosi dnyiné ngi. Wod:oo Yesu u kuwó doo kwo, u kídosi doo dnyinêdnyinê.

27 Pi yilí yi kuwó doo kwo, dnye yámuyâmu dé. Pyââ knî yi vy:o my:oodoo kwo, Yesu u l:êê dîy:o dnye mbê.

28 Yesu ye mênê diyé wo, yepê, Njedusalem pyââ yoo. Yepê, A l:êê dîy:o mbê mu yé yó, nmyi chóó nmyi l:êê dîy:o dmyiné mbê, nmyi tp:ee dmââdîma yi l:êê dîy:o myedmyiné mbê.

29 Yepê, Dye ghi ngmê kîyedê pyiyé knî, yi ngwo nmyi kpadakpada ndî wanmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi tp:ee dmââdîma nmyi ngópu adnyi vyeé dé, ala kópu wanmy:uu vyi ngmê, anye, L:omo m:aa tpamê wo, a tp:ee l:omo m:aa tpyó.

30 Yepê, Yi ngwo nkîngê ngê y:ay:a wanmyi pwiyé dmi, u yi nmye adî kwo, anye, Mbu nmî pwo a vyuwó dniye, límîlímî ngê u ngwo p:oo pw:oo dmi. *

31 Yepê, Ala lede yoo yi p:uu dênoo d:uu, ngmênê dono a nga a d:uud:uu ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi p:uu anmyin:aa d:uu, angêntoo dono u nkwo nmye angmê d:uu ngmê.

32 Pi mê miyó yi vyeé têdê mye núw:o dumo, pi dono dê.

33 Kwéli lee dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê. Yesu kîdosi ñedê y:i mí t:ee ngópu, pi dono dê kîdosi ñedê y:i myimî t:ee dumo, woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu.

34 Yesu ngê u mí ka kwo, M:aa. Kwo, Kí yéli y:oo kópuni a nga dê d:uu ngmê, daa yi lama dê d:uu ngmê. Kwo, Yi kópu modo kn:ââ vyuwo dpî kée ngi, mênangê ngî. Yesu u kpîdí yêê tumo, yi kpîdí knî yi l:êê dîy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî? *

35 Yélini y:i doo kwo, yi yéli

y:oo dnye y:enê. Yi ngópu Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dnye nkwitinkwiti, noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê kî pini a ngmidi ngê, yoo ntee doo ngêêpî dé, ye chóóchóó yinté mye ngee ngê. *

36 Lede knî y:oo myednye nkwitinkwiti, k:omo ngê wain u kwo dnye dp:eedp:ee,

37 kópu, Mumdoó nyi Nju tpémi yi king, ñyóóchóó mé ngee ngi.

38 U pwopwo u nt:u kópu kîdosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

39 Pini n:ii dê u nkîgh:ê t:ee dumo, ngmê ngê kwo, Chi dîpî. Kwo, Nyi lónté kada pini. Kwo, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo, ye ñyóóchóó mé ngee ngi, mye ngee nyédi.

40 Ngmênê woni ngê yi kópu u kwo kwódu ngê, kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, Lukwe, Chóó Lémi ka d:ii nkîngê? Kwo, U ngmidi ngmê u pi vyîlo y:ii nkwitinkwiti. Kwo, Nipi nganmo mgîní vyîmî té.

41 Kwo, Kópuni nyi kn:aadi too, u dîy:o nye mgîní vyîmî mo, ngmênê kî pini ngê kópu daangmê kn:aadi ngê. Kwo, Lukwe dîy:o nye nkwitinkwiti.

42 Yesu ka kwo, Yesu, dini ghi n:ii ngê king ngê anyi pyódu, ngêé k:oo dpî kaa nédi.

43 Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê, awêde ghi mb:aa nipi nye lèpî mo.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Njon 19:28-30

44 Yi dini ghi ngê kââdi mbóo ñukníñukní p:uu doo kwo, yi dyámê pee mbêmê mgîdí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdi ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mé wa wo. *

45 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndîi n:ii doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kîdosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídí chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwoodo a yaa wo, knâpwo dî. *

46 Yesu kîdosi ñedê modoo ya, u mî ka dpodombiy:e ka wo, kwo, M:aa, a ghê dmi nga d:a kê, a ngini. Yi kópu yi vyyu, wod:oo pwene.

47 Lede n:ii knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi lede yoo yi mââwe ndîi kîdosi u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu pwene, Chóó Lémi chaa kwólu, apê, Kî ndêndê ngê pi mb:aa, u kn:aadi te kópu daa tóó.

48 Pi yilí, n:ii knî y:oo Yesu u pwopwo tédê dnyen:aa y:enê, dini ghi n:ii ngê yi ngópu pwene, yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o dnye yii, yi p:aa pee p:aa pee mé diyé dniye.

49 Yélini Yesu u lama dnye ya, daa chono dnya a kwo, yi dnya a y:enê. Pyópuni yoo

Nkálili Wee u kwo Yesu p:uu mwiyé a kaa dniye, u k:ii Njedusalem lee dniye, yi yéli yi vy:o myednye kwo.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Njon 19:38-42

50-51 Kada pini ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi p:aani Njuda Wee u kwo a tóó. Yi pini pi mb:aa, apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ límí k:ii ngê paa chaa ngê. K:omo tpile kada pini knî yi vy:o doo kwo, ngmênê Yesu u pwele châpwo tédê, u vyye tédê yi vy:o daa ghê wo.

52 Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, yi pini Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mîné ch:ee ngê.

53 Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Njósép loo, Yesu ntóó kîdosi ñedê a ngópu, kpídí pee ngê a kmongo ngê, ntóó ñuwo, kpomo u mênê mî yó. Yi kpomo pi knî y:oo t:aaní paa mwiyé a ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê dîy:o.

54 Yi wéni Pîdade, womumo líme wo.

55 Pyópuni knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnya a yâmuyâmu, Njedusalem u k:ii myimî taa dniye, yi pyópu knî y:oo Njósép ngm:êê ngópu, Yesu ntóó kpomo u mênê yi ngópu mî kmênê ngê.

56 U kuwó dini ghi ngê yi p:aa pee mé diyé dniye, apê, Tpileni tuu mb:aamb:aa dé, knî ngmênemî nya, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té, ngmênê

* 23:44: Luukí 18:31; Amos 8:9   * 23:45: Hipílu 9:2-3,6-8

yi ngwo kââdî gho, yi lîme wo kn:ââ chópu, mēdaa lee dniye. Yi dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, lîme wo ngê dnye lîme.

24

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Njon 20:1-10

¹ Pyópuni knî y:oo tpileni tuu mb:aa mwiyé a l:âmo tumo, Sandé mw:aa mgîdí vy:o núw:o tumo, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té.

² Kpomo chedê dini ghi n:ii ngê taa dniye, apê, Chêêpî ndîi kpomo t:âmo lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo,

³ wod:oo kpomo u mênê kee dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu ntóó daa m:uu ngópu.

⁴ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo pi miyó anya a pwiyé knopwo, apê, Mu kwo mo, yi kpídî dmi dé muyedê wuu mbele mo. *

⁵ Nkingê ngê y:ay:a pwiyé dniye, yi tpódu châpu dumo, mbwódo dyimé dniye, k:ame ye ghê dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Pini n:ii ghê a t:a, lukwe díy:o kpêênî m:een:aa nmy:uu ngmê.

⁶ Yepê, Al:ii daa tóó, yepê, kêda pyidu. Yepê, Yi kópu dyuu wunê munmya a vyu, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o modoo a kwo, Nkálili Wee u kwo. Yepê, Ala kópu nmye mwo a vyu,

⁷ nmyepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê,

ngmênê pi dono knî y:oo wa ngîmî nê, kîdosi nédê wa t:ee nê, wo pyoloni k:oo amênê pyidu. *

⁸ Wod:oo yi pyópu knî y:oo yi kópu dyuu yimî nuw:o kalê ngópu,

⁹ kpomo a kuwo ngópu, Yesu u dyépi y:a mē ngmê knî ye mdoo núw:o ngópu, Yesu u yoo woni knî ye mdoo mye núw:o ngópu.

¹⁰ Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyââ ngmê, Njówana myomo, Méli Njems u pye pyolo. K:omo tpile yi pyópu knî y:oo dyépi knî ye yi kópu yilî mênê nté tumo, *

¹¹ ngmênê dyépi yoo ye daa kélîmî mbê dniye, yinê ye daa ndê kópu ye tpapê ngmê.

¹² Ngmênê Pita ngê mbêpê a puwâ, kpomo chedê loo, yedê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpídîni t:ee tumo, vyîlo yi m:uu too, tpile daamu módu, wod:oo u p:aa pee mē diyé wo, yi kópu u nuw:onuw:o u ngwo ghê wo.

Pi miyó dé y:oo Yesu u ngwo m:uu ngópu

Mak 16:12-13

¹³ Yi Sandé ngê Yesu p:uu ndiye pyu miyó dé y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê yidpîmo lêpî, u pi Emeyîs, ntee daa kuughê dpîmo lêpî. (12 km.)

¹⁴ Kópuni yilî Yesu ngê pyaa dniye, maa p:uu yi p:uu dpîmo danêmbum.

* 24:4: Dpodo 1:10

* 24:7: Luukí 9:22; 18:31-33

* 24:10: Luukí 8:2-3

15 Yi kópu knî yi p:uu dini ghi n:ii ngê dpîmo danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi kuwó doo kwo, dini ghi n:ii ngê a kp:anê doo, u k:ii nipi mîdnye paa.

16 Yi m:uu ngópu, ngmênê daa mya ngópu.

17 Yesu ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu dpo danêmbum mo? Wod:oo ghê knopwo, ndídí yi ngîma kele,

18 u kwo ngmê póó wo, pini n:ii u pi Kliyópas, kwo, Nje-dusalem kópuni pyaa dniye, pi yintómu yi lama a pyede, mumdoo yi kópu knî lama daangma tóó?

19 Yesu ye póó wo, yepê, Ló kópu dé? Kwo, Yesu Nasalet pi ngê kópuni pyaa dniye. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mye u nuu u pi, mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî, mbwudu yilî dpîmo chap, pi knî y:oo myednyimo cháâcháâ.

20 Kwo, Ngmênê nmî kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kí mgîmî ngópu, u vyee tédê dy:ââ ngópu, lede knî y:oo kîdosi ñedê u nkwo mî t:ee ngópu.

21-22 Kwo, Ngmênê alanté nmee nuw:o, Yisiléli tpémi yintómu knî yi k:ii nmî kada vyîlo ayi ghê, Lóma tpémi u ngwo wanmî ngm:ii kalê té. Kwo, Ala kópu m:uu, k:omo tpile m:ii tuwo a vya ngópu, ngmênê awêde nmî vy:o pyââ ngmê knî y:oo ghê nmî mênê dê ghipé ngmê, mw:aa mgídí

vy:o kpomo chedê kêdê lee dmi, *

23 ngmênê yi pini ntóó doo m:uu ngópu. Kwo, Nmo yedê diyé dmi, nmodê, Enjel miyó kudun:aa m:uu, yedê, Yi pini kîmêda pyidu.

24 Kwo, Nmî vy:o pi knî ngmê kpomo chedê myaa lee dmi, yi pyópu knî y:oo ntee nmo dumu nté ngmê, yinté myaan:aa m:uu ngmê, ngmênê yi pini ntóó doo m:uu ngópu. *

25 Wod:oo Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o dpî mbodo dê dîngîdîngî dê. Yepê, Kópuni yilî Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, lukwe dîy:o yi kópu knî ye dèdpîdê kèlîmî mo.

26 Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, doo u ntââ yi dono u wépi daapî puwâ. Yepê, Yi dono u wépi wo puwâ, u dpodo ndêndê lónté pî dóó, u pi ndîi ngê lónté u nkwo pî pyodo.

27 Wod:oo kópuni puku yedê chóó p:uu ló dini a d:êê tumo, u kakême yilî ye chámê ngê, kn:ââ Mósisi ngê kópuni a d:êê too, nkoo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni myedê d:êê tumo.

28 P:aani n:ii tp:oo dpîmo lêpî, yi yimî taa dniye, yi tpódu ye yinê ye yi pini kn:aa p:aani doo lêpî,

29 ngmênê yi tpódu y:oo u dí pwaa ngópu, kwo, Naki nî, kââdí daa kêmakêma a wupwo. Kwo, Ng:ii dpî kmêle,

* 24:21-22: Luukí 19:11; Dpodo 1:6 *

24:24: Njon 20:3-10

wod:oo ngomo k:oo u k:ii nipi mē kee dniye.

³⁰ Dini ghi n:ii ngē kmaapî tēdē yaa dniye, mbîdédi a ngēêdí, Chóó Lémi kwuno ngē, yi puwâ, ye yi y:ângo.

³¹ Yi ngwo mb:êê yi ngîma a ngópu, apê, E, kî Yesu, ngmênê y:i anyi ye mē pwiyé wo.

³² Noko kwo, Maa p:uu nyi gha dē kēdē pywálí knî, apii, kópuni puku yedē a pyede u kakēmē yilí nye kēdē chámē.

³³ Yi ngwo dini ghi ngē yi tpódu ghēêdí knopwo, Njedusalem d:âmo mē diyé knopwo, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē ngmê, yi pyipe knî yi k:ii, ye yi taa knopwo,

³⁴ yi tpóknî y:oo yepê, Nmî Lémi ndēndē ngē kēda pyidu, Saimon ngē kēdē m:uu.

³⁵ Wod:oo yi tpódu y:oo yepê, Kîmyednye m:uu. Yepê, Moma u k:ii kudu lee dmi, dny:oo myââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngē kmaapî tēdē dpî yaa dmi, mbîdédi yi pwââ, u ngwo dnye mya.

Yesu ngē chóochóo p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kēma ngē

Mátiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

³⁶ Dini ghi n:ii ngē yi kópu p:uu dnye danēmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi vy:o ghê wo, yepê, Mw:ââkó a tîdē mbwó yoo, ala nê, namē nkîngê.

³⁷ Ngmênê nkîngê ngē y:ay:a pwiyé dniye, apê ngmênê, Kmêna ye kwo.

³⁸ Yesu ngē yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté nmye kêlîmî té.

³⁹ Yepê, A kêê yi ngî m:uu too, nmyi kêê dmi a p:uu yé yó, yepê, Ala nê vyîlo. Yepê, D:aa kmêna, myed:aa mbwee. Yepê, Kmêna mbwee yi mênê dînê daa kwo, yi p:uu mbyuu too daa t:a mo.

⁴⁰ Yi kópu yi vyyu, wod:oo kóo yu yi ngópu tpyé too.

⁴¹ Ngmênê doo u ntââ u kwo myedaapê kêlîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngē pyodo, mye ngwéti dniye. Wod:oo ye póo wo, yepê, Nté pee nmyi ngópu ngma too, n:aa pîpî.

⁴² Te mbyuu ch:ee ngmê u kwo ngmê y:ee ngópu,

⁴³ yi kêlê a ngópu, yi ngópu ndîî.

Yesu p:uu kópuni puku yedē a pyede, p:uu ndiye pyu knî y:oo u ngwo a w:ee tumo

⁴⁴ Yesu u Mî ka ghêlî daa diyé wo, p:uu ndiye pyu yoo modoo ndiye kîgha dé, yepê, Dini ghi n:ii ngē nmyi vy:o munoo a kwo, a pwopwo p:uu munmyenîmo a danê. Yepê, Kópuni Mósisî ngē a p:uu a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, n:ii wéti u puku yedē mye pyede, doo u ntââ yi kópu dyuu daap:aa kn:aadi ngē.

⁴⁵ U kuwó dini ghi ngē yi nuw:o dmi nédê mb:êê a ngópu, apê, Puku yedē kópuni a pyede, pèdê w:ee téne.

⁴⁶ Yi kópu yilí yi nt:u mu ngmîdi, yi nt:u dmi alanté, Pini

n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê dini ghi n:ii ngê wa t:a, wa ngîmî ngmê, wa vya ngmê, wa kmênê ngmê, wo pyoloni ngê amêdê pyidu,

⁴⁷ u yoo knî y:oo u pi pi knî ye adnyin:aa tpaê, kn:ââ Njedusalem wa chaa ngmê, nkoo dyámê pê wopee wopee, n:ii knî y:oo u pi wa ny:ee ngmê, u pi mbêmê yi dono yilî wa kée t:oo, Chóó Lémi ngê yi dono yilî mbodo kn:ââ vyuwo u nkwo wa kée té, mēdaawa a ngî té.

⁴⁸ Yesu ngê yepê, Yi kópu yilî nmyi chóó kînyî m:uu tumo. Yepê, Pi knî ye dmyinên:aa tpaê dé,

⁴⁹ ngmênê n:ii ngê a d:aa amênê kââdî, mwiyé dmyinê t:âât:ââ, nmye anîmo dy:ââ. Yepê, Yi pini M:aa u Ghê Dmi, yiné amî wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Mwiyé nmye munê vya, nmyenê, M:aa ngê nmyi ngêêpî pyu nmye wa a dy:ââ. Yepê, Njedusalem ghêlî k:ii kêdmyinêngê kuwo ngmê, nmyi wêdêwêdê kîgha pyu mwiyé dmyinê t:âât:ââ.

*Yesu u Mîka u ngwo kee wo
Mak 16:19-20; Dpodo 1:9-*

11

⁵⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi kada ghê wo, Njedusalem a kuwo ngópu, Petani u nkîgh:ê yi taa dniye, wod:oo ghê dniye, kóó dê yi pwo mbee doo, yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka doo ngêpê.

⁵¹ Dini ghi n:ii ngê yi l:êê dîy:o doo ngêpê, u Mî ngê a y:ângo, mbóó p:uu kmungo.

⁵² Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo Njedusalem mē diyé dniye, yi gha dmi maa p:uu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo,

⁵³ wo yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa koko, Chóó Lémi dnyimon:aa chaa kîgha.

Wu u dî.

NJON

Pini n:ii ngê ala danêmbum d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê.

¹ Mwiyémwiyé dini ghi ngê, nmî Kêlî Pini doo ya. Yi pini nmî Mî Tp:oo, nmî Mî nmo yinë a kêma ngê. Nmî Mî k:ii dpîmo ya, yi gha ngmidi ngê doo ya. *

² Dyámê pê ghêlî daangê l:âmo ngê, ngmênê nmî Mî k:ii nipi dpîmo ya.

³ Tpile yilî yintómu nipi l:âmo ngópu, wu tpile Kêlî Pini k:ii daa l:âmo ngópu, daa tóó. *

⁴ Kêlî Pini Ghê Njini u Kn:ââ, kamî ngê yinë dpî pyódu nmo. Yi Ghéni Kn:ââ nmî pywápê ngê vyîlo yi pyodo. *

⁵ Yi pywápê ngê mgîdî yinë chópu. Mgîdî dêê wo, yi pywápê daa nt:ââ ngê. *

⁶⁻⁷ Yi pywápê, nmî Mî Tp:oo. Ghêlî daa ta, u mdoo tpapê pyu ngmê Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmo a dy:ââ ngê. Yi pini u pi Njon Baptist. Pi knî ye yi pywápê p:uu doon:aa danêmbum, mu kópu u dîy:o apê, Pi yintómu u kwo paa kêlimî mbê dniye.

⁸ Chóó vyîlo daa pywápê, ngmênê pywápê p:uu pi knî ye doon:aa danêmbum.

⁹ Pywápê njini p:uu ye doon:aa danêmbum. Pi

yintómu yi l:êê dîy:o yi pywápê dyámê mbêmê doo a lêpî.

¹⁰ Nyââ, nmî pywápê dyámê mbêmê doo ya, dyámêni Chóó Lémi k:ii l:âmo ngópu, ngmênê yi dyámê tpémi y:oo daa mya ngópu.

¹¹ Chóó u dyámê pee p:uu a loo, chóó u yoo y:oo u wépi pwaa ngópu.

¹² Ngmênê ngmê knî y:oo daa mb:ii ngópu, u kwo kêlimî mbê dniye. Yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too.

¹³ Daa pi ngê yinté pyódu too, daa yi chóó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. *

¹⁴ Kêlî Pini pi ngê pyodo, nmî vy:o doo kwo. Ala kópu nmo w:ee ngê, Kî nmî Mî Tp:oo mu ngmidi. Nmî ngêêpî pyu ndîi, u kópu yintómu ndê kópu dé. *

¹⁵ Nmî Kêlî Pini pi ghêlî daa myââ, Njon Baptist yi pini p:uu nmo doo danêmbum. Pi knî yi k:ii dpodombiy:e nmo mbwolo, nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, munmyenê, A kuwó wunê kwo, nmopê, yi pini a kada pini ngê a tóó, mu kópu u dîy:o ghêlî dîpîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

¹⁶ Nmo yintómu kópu mb:aa yilî Kêlî Pini ngê nmo wunê

* **1:1:** Njon 17:5; 1 Njon 1:1-2; Tpyuu 19:13 * **1:3:** 1 Kódin 8:6; Kílosa 1:16-17; Hipîlu 1:2 * **1:4:** Njon 5:26 * **1:5:** Njon 8:12 * **1:13:** Njon 3:3-6; Njems 1:18; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Nkal 4:4; Pilipay 2:7; Hipîlu 2:14

d:uud:uu. Kópu mb:aa nmo daangmê w:êê ngê.

17 Mósisi ngê kópu mb:aa ngmê d:uu ngê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmo a ñuwo, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa yintoo kópu yi d:uu ngê, kópu ndîi yi d:uu ngê. Yesu ngê Chóó Lémi u módó yeedey-eeede ndîi nmo a kpo, u Mî ka maa njini u ngwo a yó.

18 Pi ngê Chóó Lémi doo u kpêê. Chóó Lémi Tp:oo mu ngmidi, pini n:ii u nuu ghi Chóó Lémi nódo a tóó, Chóó Lémi nmî nuw:o yinê kwólu.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luukî 3:1-18

19 Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mbwaa ndîi Njódan u nkîgh:ê doo dpodo, Nju tpémi yi kada pini yoo yi nuw:o dmi alanté pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, ndoo apê wu vyílo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu knî ngmê u kwo a dy:ââ tumo, yepê, U kwo nye póó dmyeno, kwipi, Nyi n:uu?

20 Njon Baptist ngê yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, ndêndê ngê d:aa vyílo.

21 Kwo, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyu, apê, Ilacha díyo dyámê mbêmé amêdé diyé, yi kópu vyílo yichi ntiye? Yepê, D:aa vyílo. Kwo, Mósisi pini n:ii p:uu nmî kn:ââ knî ye doo a danêmbum, yepê, Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, komo yinê

adîn:aa kapî, kwo, lukwe, nyi vyílo? Yepê, Kêle.

22 Kwo, Pini n:ii knî y:oo a dy:ââ nmoo, módó ye mêdaanmî diyé dmi. Kwo, Ngakêmé ñyóó nmo mé chámê ngi.

23 Njon Baptist ngê yepê, Yisaya ngê ala kópu mwo a d:êê ngê, yepê,

W:amî mbêmé pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê a yé yó.

Njon Baptist ngê yepê, Yi kópu vyílo yinî ntiyentiye.

24-25 Yélini Pádisi knî y:oo u kwo a dy:ââ tumo, yi yélini y:oo kwo, D:ii nmî Lémi, d:ii Ilacha, d:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu. Kwo, Lukwe díy:o pi yilí mbwaa paa nye kmênêkmênê?

26 Njon Baptist ngê yepê, Yoo mbwaa ngê mun:aa mbápitísîm kîgha too, ngmênê yi dpodo daa ndîi, têdé. Yepê, Nmî Lémi nmî vy:o ka kwo, ngmênê dmyongé mya ngópu.

27 Yepê, K:omo tpile u kada d:a ghê, ngmênê nê têdé. Yepê, N:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Doo u ntââ u nkîgh:ê daanî ní.

28 Yi kópu yintómu Petani pyodo, daa Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii a tóó, ngmênê Njódan mwada mbwáani pee Petani, Njon Baptist ngê mbwaa paa yoo kwéli doo kmênêkmênê dé, yi Petani.

Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo

29 Womumo Njon Baptist ngê Yesu yi módu, nmopê, Ó. Kí pini kiyedê pwiyé knî, pini n:ii p:uu nmye noo danê. Nmopê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kí vyîlo. Nmopê, Pi ngê chóó u dono u l:êê dîy:o sipi tp:oo ntee dpî vy:a, kí pini yinté sipi tp:oo ngê wa pyódu, pi knî y:oo wa vya ngmê. Nmopê, Dyámê mbêmê tpémi nmo yintómu nmî yikí dmi u pwo wa ghay.
*

30 Nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, vyîlo nmye kiyedê pwiyé knî. Nmopê, Munmyenê, A kuwó kiyedê kwo, ngmênê a kada pini ngê a tóó, mu kópu u dîy:o ghêlî dîpîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

31 Nmopê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ghêlî dîpî módu, Yisiléli tpémi ye noo danêmbum, mbwaa paa myenoo kmênêkmênê dé, mu kópu u dîy:o nê, Yi ngwolo dmi paa pywálí y:e, yi pini paa mya y:e.

32-33 Nmopê, Chóó Lémi ngê a dpodo dini ghi n:ii ngê a ka a kpo, a ka pè, Mu dini ghi ngê a Ghê Dmi wanyí m:uu, pi ngmê u pwo wa ghîi, p:uu adí ya. A ka pè, Yi pini ngê a Ghê Dmi mbêmê yoo yi gha dmi wa ghêê té. Njon Baptist ngê nmopê, Kí pini nmye vyîlo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbóó p:uu a ndê wo, vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a gho, mbêmê doo kwo.

34 Nmopê, Yi kópu ndêndê

ngê kînî módu. Nmopê, Ala kópu ny:ee yó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, kí vyîlo.

Yélini Yesu p:uu mwiyé kele

35 Womumo Njon Baptist u k:ii y:i nmee ya, p:uu ndiye pyu ngmê mye u k:ii.

36 Yesu paambwi tédê nmî módu, Njon Baptist ngê nyepê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kí vyîlo.
*

37 Dini ghi n:ii ngê nyi nyongo, Njon Baptist nyiné kuwo ngê, Yesu nyi ngm:êê ngê.

38 Yesu nye mênê diyé wo, nyepê, Lukwe u pyiné dpo ngmêê ngmê? Kwonyenê, Mâawe. Kwonyenê, Ló y:i nyiné tóó?

39 Nyepê, A pwiyé choo, anye m:uu nyoo. Wod:oo nyi ngm:êê ngê, kwéli doo a ya, yi ghi ny:uu módu. Ntumokwodo nmî lee dniye, wo y:i nm:uu chedê ngê.

40 Pini n:ii k:ii Yesu nyi ngm:êê ngê, u pi Andru, Saimon Pita u mbwó.

41 Yi ngwo Andru ngê u mbwó até yedê pyw:ângo, kwo, Kédisu kîdnyiné pyw:oo. (Kédisu u nt:u kópu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê.)

42 Andru ngê u mbwó Saimon Yesu ka adê núw:o. Yesu ngê até doo y:enê, kwo, Nyi Saimon, Njon tp:oo, ngmênê mî dí nt:ââ, Pita. (Pita u nt:u kópu, chêêpî kpiyé.) *

Yesu ngê Pilipi pini dé Nêtáníyel u ngwo ngmídi doo

* 1:29: Is 53:6-7; 1 Pita 1:18-19

* 1:36: Njon 1:29

* 1:42: Mát 16:18

43 Womumo Yesu ngê u yi doo kwo, Nkálili nî lê. Pilipi ada pyw:oo, kwo, A ngm:êê nédi.

44 (Pilipi Mbetísaida pi, Andru mbwémi Pita yi k:ii yi p:aa mu ngmidi.)

45 Pilipi ngê Nêtaníyel ada pyw:oo, kwo, Mósisi pini n:ii p:uu doo a d:êê, yi pini kîdp:o pyw:oo. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo p:uu myednya a d:êê. Kwo, Yi pini Yesu, Njósép tp:oo, Nasalet pi.
*

46 Nêtaníyel ngê kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yintoo pini Nasalet daawa chaa. Pilipi ngê kwo, A pwiyé, ñyóó anyi mwini. Wod:oo Yesu ka adí lee knî.*

47 Yesu ngê Nêtaníyel yi módu, nmopê, Daa dnyinté Yisíléli pi ngmêkiyedé pwiyé knî, k:omodané pee tp:oo p:uu daa t:a.

48 Nêtaníyel ngê yi kópu yi nyongo, Yesu ka kwo, Lónté lama n:aa tóó? Yesu ngê kwo, Pilipi ngê ghêlî doon:aa pyw:ee nyoo, diní ghi n:ii ngê yi km:ee nyiné ngêpê, a nuw:o k:oo d:a pyw:ee ngi, a lama u ngwo chi yââ.

49 Nêtaníyel ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, Yisíléli tpémi yi k:ii nyi nmî king.

50 Yesu ngê kwo, Kópuni nga dí vyi, yi km:ee ngêpê tédê mudí m:uu ngi, yi kópu u díy:o mumdoó a ka che kélímí mb:anê? Kwo, Yi kópu tédê. Kwo, Díyo ndî kópu knî

wanyi m:uu té.

51 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Nmopê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Nmopê, Njakóp ngê máá dini a wâdívîngo, enjel knî y:oo mudnye vy:eevy:ee ñuw:oñuw:o, yi máádi ntee máádi ngê wanî pyódu. Nmopê, Chóó Lémi ka u ngwo wanê kâádí nmyo. Nmopê, Yi kópu wanmyiné w:ee ngmê, ndê kópu ngê nmye wa pyódu.
*

2

Yesu ngê mbwaa wain ngê u ngwo tpólu

1 Wo miyó mî loo, yéyéyé u naa Kéna u ngwo ngmê kê ngópu, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Yesu u pye yi nááli tédê mî ta.

2 Pi knî y:oo Yesu u k:ii myemîné dóó kalé nmoo, u ngwo nm:uu taa dniye.

3 Yi nááli tédê wain chedê ngópu, Yesu u pye ngê tp:oo ka kwo, Wain u ndanî ngê kédê chedê ngmê.

4 Yesu ngê kwo, Mw:ââkó Niye. Kwo, A pi lukwe díy:o yenté chi vyi? Kwo, A wêdêwêdê u mumu u dye ghi doongê yó.*

5 Yesu u pye ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kópuni nmye a tpapê, dpí d:uu yó.

6 Mbwaa d:ââ ndî y:i wéni doo kwo, pi knî y:oo yi dêêpí kópu dyuu u l:êê díy:o yi kêê dmi kwéli dnyimo ghêêghêê dé. Yi d:âmu ndî dé chêêpí

ngê l:âmo tumo, mu daa mu tp:oo k:omo dé.

⁷ Yesu ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kî d:âmu mb-waa ngê ntówo tóó, wod:oo d:ud:umbiy:e a nt:ee tumo.

⁸ Yepê, Yi mbwááni knî ngma a vy:êê yó, naa u kada pini ka ñuw:o yó, amî d:uu.

⁹ Yi mbwááni tpalê wo, wain ngê pyodo. Dpodo pyu knî y:oo naa u kada pini ka knî ngmê ñuw:o ngópu, yi d:uu ngê, apê, Wain mb:aa ala. U lama dêpwo ya, Ala wain anye da pwiyé, ngmênê dpodo pyu n:i knî y:oo a vy:êê ngópu, yi lama doo ya.

¹⁰ Naa u kada pini ngê naa chóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Ala wain até dí d:uu, mb:aamb:aa. Kwo, Kópu kamî ngmêchi d:uu. Kwo, Pi ngmudu yéé, u pyipe knî ye wain mb:aa ye mwiyé dpî y:oo, n:i pee tp:oo mb:aamb:aa kuwó ye dpî y:oo, mu kópu u dîy:o yi dini ghi ngê d:uuwodê w:ee ngmê, yinê ye lónté wain yuno ndanî. Kwo, Ngmênê yinté chuu d:uu ngê. Kwo, Wain n:i d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa kuwó nmo cha kê.

¹¹ Yesu ngê u mwiyé mwiyé mbwudu yinté chópu, u wêdêwêdê u l:i yinté nmî módu. Yinté nmo w:ee ngê, nê, Kî Chóó Lémi Tp:oo. U ngwo u kwo nmî kélímî mbê dniye. Yi kópu Kéna pyodo, p:aani n:i Nkálili Wee u kwo a tóó. *

¹² U kuwó dini ghi ngê

Yesu u pye ghee knî yi k:i Kîpêniyê nmî lee dniye, wo knî ngmê y:i nmeen:aa ya.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mátiyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luukî 19:45-46

¹³ Nmî naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo Yesu u k:i Nje-dusalem nmî lee dniye.

¹⁴ Chóó Lémi u ngomo k:oo nnee koko, yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye. Kwéli nmî kee dniye, yélini daa Nju tpémi, u ntââ Chóó Lémi ka y:i pêdyimo ngêpê. Yi kéli ghê pi yilî nmî módu, nê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo. Nê, Kpêê yiyé u l:êê dîy:o pudumakó, sipi, ndêêdí mu pywupwi t:oo, nê, kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mye ngmêêpî t:oo. Yesu ngê yi m:uu too, doo u nuu u kópu ngê pyodo.

¹⁵ Yesu ngê yedê kpê dmi ngmê l:âmo ngê, tpile tp:oo yintómu u ngwo ngm:i kalê too, pudumakó sipi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo pw:i too. Yélini knî y:oo ndapî dnye ngmêêpî dé, yi tépîl ye tpaá too, yi ndapî tpii yi kpópu.

¹⁶ N:i knî y:oo pywupwi u ímê tp:oo a ñuw:o tumo, Yesu ngê yepê, Ye ímeni tp:oo mye pw:i tóó. Yepê, M:aa u ngomo

* 2:11: Njon 1:14; 4:54

lukwe dîy:o tpile tp:oo u pywupwi u ngomo ngê nmyi pyódu ngópu?

¹⁷ Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê u kópu dyuu n:ii puku yedê a kwo, yi kópu y:i nm:uu nuw:o kwólu. Ala yi kópu,

A Lémi, ngomo a nuu u ngomo.

Pi ngê wa dyênê, ndyuw:e k:ii ntee tpile a gha vy:o wa dnyapwi. *

¹⁸ Nju tpémi yi kada pini yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Ye kópu lukwe dîy:o chi d:uu? Kwo, Lóntoo mbwudu ngmanyi chaa, u ngwo anmo w:ee, Chóó Lémi ngê nyi vyílo yedê ngmidi nyoo?

¹⁹ Yesu ngê yepê, Ala Chóó Lémi u ngomo anmyinê pw:oo ngmê, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó.

²⁰ Kwo, Nye k:om. Kwo, Wo pyile k:oo mēdaanyi wó. Kwo, Lama daa tóo nmee wuwó, m:ââ podoy:a mē wéni.

²¹ Kópuni Yesu ngê ye vuu, dépê w:ee ngópu. Daa ngomo p:uu ye doo danê, chóó p:uu ye doo danê. *

²² Yesu dini ghi n:ii ngê kpêênî a pii wo, u kópu yi ngwo nm:uu nuw:o kwólu, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu ka nmî kêlîmî mbê dniye, Yesu ka my:oo kêlîmî mbê dniye. *

²³ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê, Njedusalem dini ghi n:ii ngê nmee ya, Yesu ngê mbwudu yilî chópu,

pi yilî u ngwo u kwo kêlîmî mbê wo.

²⁴ Ngmênê Yesu ngê p:uu daa t:ee too, mu kópu u dîy:o apê, Kî yéli y:oo a dpodo doongê w:ee ngópu, apê, daa a nuu u maa p:uu wa kaa nê.

²⁵ Yesu u lama pi yintómu yi gha dmi doo ya. K:omo tpile pi ngê Yesu ka yoo yi kakêmé dmi daa chámê ngê, ngmênê yi l:êê ghi dmi u lama doo ya.

3

Nikódimês u danêmbum

¹ Nju tpémi yi kada pini ngmê, u pi Nikódimês, mye Pádisi knî yi vy:o pini ngmê. *

² Mgídî ngmê ngê Yesu ka a loo, kwo, Mââwe. Kwo, Nmî lama ka tóo Chóó Lémi ngê lama kîgha pyu ngê a pyódu nyoo. Kwo, Mbwudu n:ii nye chapî té, yinté kópu pi ngê módó daawa d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê wa a ngee, yinté kópu u ngwo wa d:uu té.

³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, N:ii myombó mēdaawa pyódu, yini Chóó Lémi kóo k:oo daawa ghê. *

⁴ Nikódimês ngê kwo, Pini n:ii dpî k:aa, angênté amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ pi u pye u mênê mēdaawa kee, yinté mēdaawa t:aa.

⁵ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga yinî tpapê, Chóó Lémi kóo k:oo pi módó daawa ghê. Kwo, Pi cha y:oo tp:ee kamî ntee dpî tpyé ngmê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii

* 2:17: Psalm 69:9   * 2:21: 1 Kódin 6:19   * 2:22: Luukí 24:6-8; Njon 12:16;

14:26   * 3:1: Njon 7:50; 19:39   * 3:3: Mát 18:3; 1 Pita 1:23

kamî ngê yinté dpî pyódu, vyílo yi pini Chóó Lémi kóó k:oo ayi ghê. *

⁶ Kwo, Pyââ ngê pi ntee pini yu tpyé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii moo pyódu, yi pini u nuw:o dpî ngmêê. *

⁷ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o nga dê vyi, ngadê, Moo pyaa dmyeno. Kwo, Yi kópu lukwe dîy:o kópu kamî ngê nga dê pyódu?

⁸ Kwo, Yópu wunê wupe, chóó u nuw:o u pono a vyápê. Kwo, U dnye anyi ny:oo, ngmênê daanyi m:uu. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. Kwo, Lama daa tóó pi kamî ngê lónté dpî pyódu.

⁹ Nikódimês ngê kwo, Yinté kópu lónté dpî pyódu?

¹⁰ Yesu ngê kwo, Nyi Yisîléli tpémi yi ndiye kîgha pyu ngmê. Kwo, Lukwe dîy:o choongê w:ee ngê?

¹¹ Kwo, Ndê kópu nga yini tpaépê, kópuni nmye nmo tpaépê té, ndêndê ngê vyílo nmî lama ye pyede, vyílo myey:uu m:uu too, ngmênê nmî kópu dyuu ka dp:ee kêlímî té.

¹² Kwo, Dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu a ka dp:ee kêlímî té. Kwo, Chóó Lémi u kópu knî yi p:uu angênté a ka anmyinê kêlímî mbê dmi?

¹³ Kwo, Pi Chóó Lémi ka doongmê n:ee, myedoongmê diyé wo, kwo, ngmênê pi mu ngmîdi u kwo a ndê wo, pini n:ii u Pi Ndêndê.

¹⁴⁻¹⁵ Kwo, Mósisi ngê yoo yi pyipyi u l:êê dîy:o nkéli chêêpî tpile pê tâa ntee a t:ângo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê tâa yinté wamye t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u kwo adê kêlímî, u nuw:o kamî ngê paa pyaa we, ghê kamî pêdê pyw:ee ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi yi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo dnyinté daa tóó, wod:oo chóó Tp:oo mu ngmîdi nmo a kpo, mu kópu u dîy:o n:ii u kwo adî kêlímî, daawa dyênê, u nuw:o kamî ngê wa pyódu, ghê kamî wamyedê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

¹⁷ Chóó Lémi ngê Tp:oo daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a dy:ââ ngê, ngmênê nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. *

¹⁸ Pini n:ii u kwo adî kêlímî, Chóó Lémi ngê daawa kpada. Pini n:ii u kwo daa kêlímî, yi pini ngê u kpadakpada ye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo mu ngmîdi u wépi puwâ, u kwo daa kêlímî.

¹⁹ Yi kpadakpada yi chóó a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o dyámê u pywápê u wépi pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê nmî pywápê nmo a dy:ââ ngê, nmî vy:o a kwo, ngmênê pi knî y:oo mgîdí u yi y:e mé kwo, mu kópu u dîy:o dono a d:uud:uu ngmê.

²⁰ N:ii ngê dono kópu a d:uud:uu té, pywápê u kwo dpî diy:a, u wo d:uudpî nî,

* **3:5:** Ezek 36:25-27; Taitas 3:5   * **3:6:** Njon 1:13   * **3:14-15:** Num 21:9; Njon 12:32   * **3:16:** Lóma 5:8; 1 Njon 4:9-10; Njon 3:36; 6:47   * **3:17:** Luukí 19:10; Njon 5:22; 12:47; Dpodo 17:31

dpo, A dono kópu a p:uu angmê m:uu ngmê.

²¹ N:ii ndê kópu dyuu u pono a vyápê yédi, pywápê u wo dpo lê, dpo, Pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê nê wunê ngêêpî, kópu mb:aa u ngwo a d:uud:uu té.

Yesu pini dê Njon Baptist

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, Njuda Wee u kwo nmeen:aa ya, mbwaa paa yoo nmee kmênêkmênê dé.

²³ Njon Baptist Enon doo ya, Sálím u nkígh:ê, Samédiya Wee u kwo, mbwaa paa mye-doo pi kmênêkmênê, mu kópu u díy:o mbwaa y:i yilí doo ya.

²⁴ Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo ghêlî daa kee wo.

²⁵ Wo ngmê ngê Nju pi ngmê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî yi k:ii noko dnye kwopwepe. Yi Nju pi ngê yepê, Mbwaa paa pi kmênêkmênê n:ii nmye kígha ngmê, yini ngê Chóó Lémi ka pi mb:aamb:aa ngê dnyinté a pyépi. Yepê, Yesu ngê n:ii a d:uud:uu, yini yi mb:aamb:aa.

²⁶ Wod:oo Njon Baptist p:uu ndiye pyu yoo yi kada pini ka lee dniye, kwo, Máâwe. Kwo, Pini n:ii Njódan mwada pee nmo nyinê kêma ngê, mu nmo nye vvu, nye, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, wu vyílo, kwo, Lukwe díy:o yi pini myeka pi kmênêkmênê, pi yintómu u kwo ka lêpî té.

²⁷ Njon Baptist ngê yepê, Pi ngê kópu u mo daawa d:uu, Chóó Lémi ngê yinê dpo ngee, yi kópu u ngwo dpî d:uu.

Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ngêêpî, yoo u kwo a lêpî té.

²⁸ Yepê, Nmyi ngêêdî pi knî ye munê vvu, yenê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, d:aa vyílo. Yepê, U maa yiyé u l:êê díy:o u kada nê ghê wo.

²⁹ Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pini n:ii dpî yéé, pyââ u kwo dpî lê, u mbwó ka d:uudpî nî, ngmênê u mbwó u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Kópuni a ka dmyi vyi ngmê, yi kópu u díy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

³⁰ Yepê, Yi pini u pi ndîi ngê choo pyodopyodo, a pi tédê ngê choo a pyodopyodo.

Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo

³¹ Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo, u pi ndîi, nmo tédêtédê dé. Nmo dyámê mbêmê tpémi, dyámê mbêmê nmî pyaa dniye, dyámê u kópu knî yi p:uu nmo danê té. Chóó Lémi ka pini n:ii a ndê wo, nmo yintómu nmî pwo a tóo.

³² Kópuni a m:uu too, kópuni a ny:ee too, nmo vyílo ye tpaépê té, ngmênê pi knî y:oo yi kópu daa nyêmî ngmê.

³³ N:ii knî y:oo u kópu a nyêmî ngmê, u nuu u kópu dé ye d:uud:uu t:oo, pi knî y:oo u ngwo dpo w:ee ngmê, apu, Chóó Lémi u kópu dyuu p:uu k:omodanê pee tp:oo daa t:a mo daa t:a.

³⁴ Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi

u kópu dyuu yedoon:aa tpaépê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi d:ud:umbiy:e u kwo a y:ângo.

³⁵ U Mí nódo Tp:oo nuu ghi a tóó, tpile yintómu u kada pini ngê a pyódu ngê.

³⁶ Yélini Tp:oo ka a kélímí nyédi, yi nuw:o dmi kamí ngê dpí pyódu, ghê kamí dpo pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yélini Tp:oo ka daa kélímí té, u dnye daa nyémí ngmê, yi yéli yi nuw:o dmi kamí ngê daawa pyaa dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê adí kpadakpada dé. Yi kpadakpada chedê ngê daawa pyódu.

4

Yesu ngê Samédiya pyââ ka mbwaa u ngwo dmy:ee ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê yoo mbwaa paa nmee kmênêkmênê dé, Pádisi kní y:oo ala kópu ny:ee ngópu, apê, Pi yilí Yesu p:uu ka ndiye té, mbwaa paa yiné a kmênêkmênê té, ngmênê Njon ka pi mdoo daa lêpí.

² Pi kní y:oo mdoo dny-inté ye núw:o ngópu. Yesu ngê pi mbwaa paa dêpwo kmênêkmênê dé, ngmênê yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, nmí chóó nmee kmênêkmênê dé.

³ Yesu u lama dini ghi n:ii ngê yaa wo, apê, Pádisi kní y:oo ala kópu dê ny:ee ngmê, Yesu ka pi yilí a lêpí, wod:oo Njuda Wee nmo kuwo ngê,

Nkálili Wee u kwo m:oo diyé dniye.

⁴ K:omo tpile Nju tpémi Samédiya tpémi noko dnye diya, ngmênê Samédiya máádi nm:uu kwólu.

⁵ Samédiya Wee u kwo, p:aa ngmê u pí Saika. Yi p:aani ghêlí dpípí ní dniye, têpê ghi ngmê mbêmê nmí taa dniye, têpê ghini nmí kn:ââ Njakóp ngê tp:oo Njósép ka wunê a y:ângo. Kâádi mââ kélí dini ghi ngê y:i nmí taa dniye. *

⁶ Njakóp ngê mbwaa mgí n:ii chó, y:i nmí módu. Yi mgini k:oo mbwaa p:ââ y:i dpímo a ya, Samédiya tpémi y:oo mbwaa y:i dnyimo a vy:émí. Yesu ka paa diya wo, wod:oo yi mgini u nkígh:ê yaa wo. Yesu y:i nmo kuwo ngê, Saika nté pywupwi tédê nmí lee dniye.

⁷⁻⁸ Nté pywupwi tédê nmeen:aa ya, nmí kuwó Saika pyââ ngmê mbwaa vy:émí tédê loo. Yesu yi mgini u nkígh:ê módu, yi pyópu ka kwo, Mbwaa kní a ka ngma a ki.

⁹ Yi pyópu ngê kwo, Nyi Nju pi, nê Samédiya pyââ, mum-doo mbwaa a ka chi dmy-inê? Yi kópu u kwo vyu, mu kópu u díy:o Samédiya tpémi y:oo tpileni k:oo mbwaa dpí nda ngmê, Nju tpémi y:oo y:i d:uudpí nda ngmê, mu kópu u díy:o yiné ye tupwótupwó dé. *

¹⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê módó nga wa

* 4:5: Gen 33:19

* 4:9: Luukí 9:52-53

a kê, yi kópu lama waa yââ, wuchimye mya nê, ye yi kópu a ka pîchi dmyinê, mbwááni n:iî ghê a t:a, yi mbwááni nga pîd:a kê. *

11 Yi pyópu ngê kwo, Mâawe. Kwo, Mbwaa vy:êmî u tpile ngópu daa tóó, yedê kpê ngópu myedaa tóó. Kwo, Mbwaa chono daa tóó, mgî k:oo p:ââ y:i wunê tóó ó! Kwo, Mbwááni n:iî ghê a t:a, yi mbwááni ló y:i anyinê vy:oo?

12 Kwo, Nmî kn:ââ Njakóp, u dpodo pyu knî yi k:iî ala mbwááni u mgî y:oo a tpênê ngópu. Kwo, Mbwááni n:iî u mênê a pyw:ee ngópu, yi mbwááni chóó ndââ, tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu, u tpile tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu. Kwo, Ala kópu mum-doo a ka chi vyi, Mî ndîî, Njakóp u pi tédê?

13 Yesu ngê kwo, Ala mb-waanté mbwaa ala. Kwo, N:iî ngê wa nda, mââ m:iî amaa mbwaambwaa.

14 Kwo, N:iî ka mbwááni n:iî anî y:oo, wa nda, yi pini mēdaadî mbwaambwaa. Kwo, Yi mbwááni yi pini u gha vy:o ada a kmîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê u ngwo wa pyódu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. *

15 Yi pyópu ngê kwo, Mâawe. Kwo, Yi mbwááni knî a ka ngma a ki, daap:aa mbwaambwaa, ala mbwááni mēdaapînên:aa vy:oo.

16 Yesu ngê kwo, Chi lēpî, moo a pwiyé we.

17 Yi pyópu ngê kwo, A moo daa tóó. Yesu ngê kwo, Ndê kópu, moo daa tóó.

18 Kwo, Pi limi yi p:uu nyi yéé wo, ala ngwo n:iî k:iî dpó tóó mo, yini ngê módó a y:eñey:eñe ngi. Kwo, Ndê kópu a ka yichi vyi.

19 Yi pyópu ngê kwo, Ala kópu kîd:a w:ee, nyi Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mu kópu u dîy:o a nuw:o kîchi m:uu.

20 Kwo, Nmo Samédiya tpémi nmî kn:ââ knî y:oo kî mbwini mbêmê Chóó Lémi ka kpêê dnyimo yiyé, ngmênê nmyo Nju tpémi, nmyinê nmye Njedusalem mu ngmidi Chóó Lémi ka u mo kpêê yiyé tédê.

21-22 Yesu ngê kwo, Nmyo Samédiya tpémi nmyi lama daa tóó pini n:iî ka nmye kpêê yiyé té, ngmênê nmo Nju tpémi, n:iî ka nmo kpêê yiyé té, nmî lama ka tóó, mu kópu u dîy:o nmo Nju tpémi u ngmidi ngmê u yoo, nmî vy:o Chóó Lémi ngê pi ngma a ngmidi ngê, daa yoo ngmidi yi Mbwámê ngê vyîlo ayi pyódu. Kwo, A ch:am. Kwo, Ala kópu ka chi kélîmî. Kwo, Mu dini ghi ngê pi knî y:oo kî mbwini mbêmê kpêê daamo wa yé ngmê, Njedusalem kpêê myedaamuwa yé ngmê.

23 Kwo, Mu dini ghi ngê dye ghi kamî ngmêwa d:iî, yi dini ghi kn:ââ wunê kîní chópu. Kwo, Yi dini ghi ngê yélini y:oo Chóó Lémi ndëndê ngê adnyi cháâcháâ, mēdaadnyi

* 4:10: Njon 7:37-38; Tpyuu 21:6 * 4:14: Njon 6:35

kpêê yiyé, yi yéli yi gha vy:o nmî Mî ka ntênê adnyi ngêpê. Kwo, Yinté ngêpê pyu yoo yi yi dmi nmî Mî ngê a kwo.

²⁴ Kwo, Chóó Lémi, Ghê Dmi ye tóó. Kwo, Yélini u kwo a ngêpê té, daa módó adnyi ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî dé, ndêndê ngê u ngwo u kwo dny:oo ngêpê. *

²⁵ Yi pyópu ngê kwo, Kédisu nmo t:âât:ââ, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê. Kwo, A lama ka tóó, yi pini dini ghi n:ii ngê wa t:aa, kópu yilí nmî nuwo yinê amí kwolo.

²⁶ Yesu ngê kwo, Ala nê vyílo nga yiní danêmbum.

²⁷ Yi dini ghi ngê nmo diyé dniye, nmî ngwéti dniye, noko nmomo, Kí lukwe? Nmomo, Yesu pyââ k:ii ka danêmbum mo. Nmî ngwéti dniye, mu kópu u díy:o pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu p:uu yoo a ndiye kîgha too, Nju tpémi y:oo yinté pini knî ye pyââ u k:ii danêmbum ye kwódu ngópu. K:omo tpile nmî ngwéti dniye, ngmênê yi pyópu ka dpípí vyu, Lukwe ka nye vyuwo? Yesu ka myedpípí vyu, Lukwe díy:o ye pyópu k:ii dpí danêmbum mo?

²⁸ Wod:oo yi pyópu ngê u mbwaa pwódo y:i a kuwo ngê, yi p:aani mē diyé wo, p:aa tpémi ye yepê, Nga a pwiyé dmyeno.

²⁹ Yepê, Pi ngmê ka tóó, nganyi m:uu yó. Yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kêda

w:ee té. Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê ndoo apê wu vyílo.

³⁰ Wod:oo yi p:aani a kuwo ngópu, Yesu ka a lee dniye.

³¹ Yi pyópu u kuwó Yesu ka kwonmo, Nté pee ngmê ma ngi.

³² Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii n:aa pîpî, nmyi lama daa tóó.

³³ Noko nmî póó dniye, nmomo, Pi ngmê ngê nté pee u kwo ngmêda núw:o?

³⁴ Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii p:uu nmye aní danê, ala yi ntini. Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê, dpodoni a ka a kpo, yi dpodo n:aa chedêchedê. Nmopê, Yi kópu ye a nté njini. *

³⁵ Yesu ngê witi nt:ene u ngongo nmo ngmê kwólu, nmopê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, Nté nt:u kêma wa kaalí, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpapê, Yâpwo tédê n:ii u mênê nmo pyede, ngí m:uu yó, nt:u wunê kédê kaalí. *

³⁶ Nmopê, Ala nté mgîpî u dye ghi. Nmopê, Yâpwo tédê nté ntee nmo ny:ee ngê, ala p:aani pi yilí yinté a núw:o téme, yi nuw:o dmi kamî ngê u ngwo paa pyaa we, ghê kamî pèdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Nmopê, Nté woo kapí pyu, nté mgîpî pyu y:oo wo ngmidi ngê w:aa pèdê pyw:ee y:e.

³⁷ Nmopê, Pi ngê witi dpí ntówo, dpí k:aa, nt:u dini ghi

* 4:24: Lóma 12:1; Pilipay 3:3

* 4:34: Njon 6:38; 17:4

* 4:35: Luukí 10:2

n:ii ngê dpî kaalî, pi knî y:oo dpî ghada ngmê.

³⁸ Nmopê, Nté woo al:ii dpîp:e kaa ngópu, ngmênê al:ii nmye nté mgîpî té. Nmopê, Kn:aa yéli al:ii wunê yedoo dpodo, yi dpodo u nt:u nmye dê kaalî.

³⁹ Samédiya Wee u kwo tpémi yi p:aani yélini doo kwo, Yesu ka kélîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o yi pyópu ngê yepê, Kópuni yilî né d:uu too, chóó kêda w:ee té.

⁴⁰ Yesu ka dini ghi n:ii ngê a lee dniye, kwo, U ntââ nmî p:o anyiné lê, nmî vy:o anyin:aa kwo. Wod:oo yi p:aani nmî lee dniye, wo miyó y:i nm:uu chedê ngê.

⁴¹⁻⁴² Samédiya pi mê yilî y:oo Yesu u kópu ny:ee tumo, u ngwo u kwo kélîmî mbê dniye, yi pyópu ka kwo, Daa ngópu dyuu mu ngmîdi u l:êê dîy:o kî pini ka dpî kélîmî mbê dmi, ngmênê kópuni nmo dê vyi té, yi kópu knî yi l:êê dîy:o u kwo dpî kélîmî mbê dmi. Kwo, Nmî lama dê yââ, Kî ndêndê ngê dyámê mbêmê tpémi yintómu nmî Mbwámê.

Yesu ngê mââwe ndîi tp:oo u ngwo pyi ngê

⁴³⁻⁴⁴ Wo miyó Samédiya Wee u kwo nmee ya, wom-umo Nkálili nmî lee dniye, mu kópu u dîy:o Yesu u nuw:o alanté doo ya, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê.

⁴⁵ Ngmênê Nkálili dini ghi n:ii ngê nmî taa dniye, yi yéli

y:oo Yesu mb:aamb:aa ngê châpu ngópu, mu kópu u dîy:o kópu ndîi yilî n:ii Njedusalem naa têdê mwiye mî d:uu too, yi yéli yi ngópu yi kópu yilî mî d:uu too.

⁴⁶ Nkálili Wee u kwo nmee paa, Kéna nm:uu taa dniye, p:aani n:ii Yesu ngê mbwaa wain ngê mwiye kwéli a tpólu. Mââwe ndîi ngmê, Kîpêenyêem doo a ya, tp:oo doo a mbii. *

⁴⁷ Dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu ngê Njuda Wee ka a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo ka tóó, wod:oo nmo aloo, Yesu ka kwo, A tp:ee kîyedé mbii, Kîpêenyêem, daa kêmakêma ka pwopwo, kwo, u ntââ wany:uu pyi.

⁴⁸ Yesu ngê kwo, Mbwudu nmyi ngópu daangmanî chaa knomomé, ye a ka daanmya a kélîmî. *

⁴⁹ Yi pini ngê Yesu ka kwo, A lémi, mwiye a ngmêê nédi, a tp:ee wa a pw:onu.

⁵⁰ Yesu ngê kwo, Mo mé dini, ñm:ee kêdê pyiyé. Yi pini Yesu u kópu ka kélîmî mbê wo, wod:oo mé diyé wo.

⁵¹ U dpodo pyu knî y:oo maadí a pyódu ngópu, mdoo u kwo y:oo a núw:o ngópu, kwo, Ñm:ee kêda pyiyé.

⁵² Yi pini ye póó wo, yepê, Ló dini ghi ngê dê pyiyé? Kwo, Ma, kââdí mââ kéli u kuwó dini ghi ngê pyiyé.

⁵³ Yi pini ngê mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka pê, Ñm:ee kêda pyiyé, apê, wu vyílo yi dini ghi. Yi kópu u l:êê

* 4:46: Njon 2:1-11

* 4:48: Njon 2:18; 1 Kódin 1:22

dîy:o u yoo knî yi k:ii Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

⁵⁴ Mwiyémwiyé Yesu u k:ii Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna Yesu ngê mbwaa wain ngê a tpólu, u ngwo u kwo nmî kêlîmî mbê dniye. Myombó Njuda Wee mono kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna nmee ya, mââwe ndîi tp:oo Yesu ngê u ngwo pyi ngê, yi mââwe u yoo knî yi k:ii u ngwo u kwo kêlîmî mbê dniye. *

5

Mbwaa lêe u nkîgh:ê Njedusalem Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê

¹ Njedusalem naa ndîi ngma a pwaa wo, Yesu u k:ii yi náali tédê nm:uu taa dniye.

² Njedusalem u chêêpî mbwa u keñe knî yi vy:o, ngmê u pi, sipi knî yi koko tédê. Yi keñe u nkîgh:ê mbwaa lêe ngma a kwo, u pi Mbetísaida. Yi mbwáani lêe u nkîgh:ê chêêpî ngomo tp:oo limi doo kwo.

³ Yi ngomo knî yi k:oo pwopwokopwe yilî dpîmo kwo, ngwolo kopwe dé, yu kwolo ngmê dé, kpâlî kpêê dé.

⁴ Yi pêpê dnyimo ya, Chóó Lémi u enjel dnyimo t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o dye ghi knî ngmê ngê yi enjel ngê yi mbwáani lêe dpîmo ghêdê kîgha. Yi dini ghi ngê yi mbwáani lêe u kwo pini n:ii mwiyé

dpîmo wupwo, yed:oo dpîmo pyiyépyiyé.

⁵ Pi ngmê y:i doo ya, m:ââ pyoloy:a mê wáali u knéyómu doo ya.

⁶ Yesu ngê yi pini yi módu, a w:ee ngê, apê, Kí pini dye ghi daadîi kî kópu u ngwo u ngwo a pyodo, wod:oo u kwo póo wo, kwo, Pyiyépyiyé u yi nga a kwo?

⁷ Yi pini ngê kwo, A lémi. Kwo, A ngêêpî pyu daa tóo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêdê yédi, a ngêêpî pyu wodoo ya, mbwaa lêe u kwo yinê pí kmênê noo, u ngwo p:aa pyiyé wo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêdê yédi, pi knî y:oo dpo kuwo nê, nmî vy:o pini ngmê n:ii kî mbwáani lêe u kwo mwiyé dpî ghîi, u ngwo dpî pyiyé.

⁸ Yesu ngê yi pini ka kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa.

⁹ Yi pini até yi pyiyé wo, u ngmítédmi a ngêêdí, wod:oo kada a y:ângo.

¹⁰ Wéni n:ii ngê yi kópu pyodo, yi wéni líme wo, wod:oo pini n:ii Yesu ngê pyi ngê, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi pini ka póo dniye, kwo, Nmî líme wo ngê lukwe dîy:o nye dpodo? Kwo, Ngmítédmi lukwe dîy:o nye dnyinêdnyinê? Kwo, Apuu! Kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu chuu châpu ngê. *

¹¹ Yi pini ngê yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, yi pini ngê a

* 4:54: Njon 2:11,23

* 5:10: Jer 17:21; Luukî 13:14

ka dê, Ngmîtedmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa.

12 U kwo póó dniye, kwo, Pini n:ii ngê yi kópu nga dê vii, u pi n:uu?

13 Ngmênê yi pini u lama dêpwo ya, Yesu daa myââ, u chii myedêpwo kwo. Yi kêlí ghê pi dêpwo ghêdê, pi ngê Yesu daa módu.

14 Yesu ngê pini n:ii pyi ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo mîmî módu, kwo, Kî pini. Kwo, Chi pyiyé. Kwo, Dono kópu n:aamungê d:uu. Kwo, Dono u maa p:uu am:ii ghê knomomê, dono ndîi u ngwo m:uu anyinê pyw:oo. *

15 Wod:oo yi pini Nju tpémi yi kada pini knî ye loo, yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, u pi Yesu, Nasalet pi.

16 Yi kópu kn:ââ ngê pyodo. Yesu lîme wo ngê dpîmo pi pyipyi, wod:oo Nju tpémi yi kada pini yoo p:uu u nkwo dnyimo d:uu, u dî mîmî vya ngópu.

17 Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê M:aa daa lîme yédi. Yepê, M:aa dye ghi yintómu ntee a dpodo, yinté myinê dpodo.

18 Nju tpémi yi kada pini knî ye yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yesu u vye u dîy:o u ngwo a châpwo ngópu. Noko yepê, Ala dono kópu a d:uud:uu, lîme wo u dêêpî kópu dyuu daa châachââ, ngmênê ala ngwo dono kópu ndîi ngmêkêdê d:uu, nmodê, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Noko yepê, Nmî Mî u pi ntoo, chóó

u pi yintoo ngê myeka pyépi. *

Chóó Lémi ngê dpodoni Yesu ka a kêma too yi danêmbum

19 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê a mo a kópu daangmanî d:uu. Yepê, M:aa p:uu kópuni n:aa mumu too, yi kópu yinî d:uud:uu té. Yepê, M:aa ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu té.

20 Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, kópuni chóó a d:uud:uu too, a ka wunê kêmakêma too. Yepê, Kópu ndîi a ka amyedê kêma té, u nkwo anî d:uu té, ghê dmi nmyi mênê u ngwo wa ghipê.

21 Yepê, Yélini pw:oo dniye, M:aa ngê ntee dpo pyidu té, yinté yélini anî ch:ii, yi yéli ye ghê kamî anî y:oo, yi nuw:o dmi am:aa ngmêê.

22-23 Yepê, M:aa ngê chóó pi daawa kóté kwolo, ngmênê pi yilî yintómu yi kóté kîgha pyu ngê dê pyódu nê, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo M:aa ntee a châachââ ngmê, yinté myedny:oo châachââ nê. Yepê, Pini n:ii ngê daadí châachââ nê, M:aa myedaadí châachââ, n:ii ngê a dy:ââ noo. *

24 Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê, N:ii ngê a dnye adî nyêm, M:aa ka amyedê kêlîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê wunê dê pyódu, ghê kamî wunê da pyw:oo, ghéni

* 5:14: Njon 8:11

* 5:18: Njon 10:30,33

* 5:22-23: Pilipay 2:10-11

n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi pini daanî kóté kwolo, myedaanî kpada. Yepê, Yi pini pwopwo u yoo vy:o wunê da pwii, ghê kamî u mênê wunê dê yââ. *

²⁵ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, Kópu kamî u dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî. Yepê, N:ii knî y:oo ghê kamî doongê pyw:ee ngópu, a dnye yi ngwo wa ny:ee ngmê, ghê kamî u ngwo ye wa t:aa. Yepê, Yi yéli y:oo wa mya nê, awo, Wu Chóó Lémi Tp:oo nmo yedê mbwólu. Yepê, Ala kópu nmye yinî tpaépê, Yi dini ghi mye ala. *

²⁶ Yepê, M:aa Ghê Kamî u Kn:ââ ngê ntee a tóó, yinté Ghê Kamî u Kn:ââ ngê mye pyódu noo.

²⁷ Yepê, Pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê mye pyódu noo, mu kópu u dîy:o nê u Pi Ndêndê.

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ghê dmi nmyi mênê lukwe dîy:o dê ghipé. Yepê, Dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî, dini ghi n:ii ngê kpêênî yéli y:oo a dnye wa ny:ee ngmê, u ngwo wa a pii dmi. Yepê, Yélini y:oo mb:aamb:aa dnyimo d:uud:uu, yi yéli y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, yélini y:oo dono dnyimo d:uud:uu, yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

³⁰ Yepê, Doo u ntââ a chóó a kópu daangmanî d:uu. Yepê, Yoo ndêndê ngê anî kóté kwolo, mu kópu u dîy:o daa a chóó a pono n:aa vyápê,

ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê.

Kópuni dê y:oo Yesu a kêma ngópu

³¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu a ka anmyi vyi knomomê, a ka nye, Kópuni nmo chi vyi, mo nmo chi vyi, ngópu dyuu ndê kópu ngê lónté nmo anyi pyódu.

³² Yepê, Pi ngma tóó, n:ii a p:uu a danê. Yepê, A lama ka tóó, kópuni a p:uu a tpaépê, ndê kópu.

³³ Yepê, Njon ka pi knî ngmênmyi dy:ââ ngópu, kópuni a p:uu ye vyi too, yi kópu ndê kópu dé.

³⁴ Yepê, K:omo tpile pi u kópu a ka daa ndîi kópu, ngmênê yi kópu nmye kîdí vyi, mu kópu u dîy:o a ka pêdmyina a kêlîmî, u ngwo p:aa ngee nmyo.

³⁵ Yepê, Njon pywápê k:ii ntee tpile yedoo pîpî, u wu ngê nmyi mgîdí mwiyé mî chópu.

³⁶ Yepê, A ka kêlîmî kn:ââ miyó. Yepê, Kópuni Njon ngê a p:uu nmye a vyu, wu ngmê. Yepê, Myomoni, kópu ndîi n:ii n:aa d:uud:uu too. Yepê, Yini ndîi. Yepê, M:aa ngê yi dpodo yilî a ka a kpo, yi dpodo knî y:oo nmye yinê wunê kêmakêma noo. *

³⁷ Yepê, M:aa ngê ndêndê ngê a dy:ââ noo, ndê kópu yilî a p:uu yinê a tpaépê. Yepê, U dnye dmy:oongê ny:ee ngópu, myedmy:oongê m:uu ngópu.

* 5:24: Njon 3:16-18

* 5:25: Epeso 2:5-6

* 5:36: Njon 14:11

38 Yepê, K:omo tpile nmye yinë a dy:ââ noo, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu nmyi mênê daa kwo.

39 Yepê, M:aa u kópu dyuu puku yedê nmyinë kpââ ngópu, mu kópu u dîy:o alanté nmye nuw:o nyédi, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu.
*

40 Yepê, K:omo tpile yi kópu dyuu ngê wunê kêmakêma noo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê, yi ghéni kamî dênmyinë pyw:êmî ngmê.

41 Yepê, K:omo tpile anmyi chaa kîgha nê, ó daanmyi chaa kîgha nê, yi kópu a ka daa ndîi kópu.

42 Yepê, A lama ka tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo daa tóó.

43 Yepê, K:omo tpile M:aa u pi ngê nê loo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê. Yepê, Pini n:iî chóó u pi ngê dp:o lê, u wépi dp:uuw:ee pwaa ngmê.

44 Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo, ngmênê kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê choo a chaa kîgha nmyo, yinté kópu dmy:oongmê d:uu ngópu. Yepê, Pini n:iî yâpwo ndêndê ngê a tóó daanmyi chââchââ. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té.

45 Yepê, Nê kuu, M:aa ka a chóó daanî ndyîko nmyo, ngmênê Mósisi ngê yinë wa ndyîko nmyo, pini n:iî nmyinë nmye nmyi mbwámê.

46 Yepê, Mósisi u kópu dyuu ka ndêndê ngê w:ee kêlîmî té, ye a ka myep:ee kêlîmî té, mu kópu u dîy:o a p:uu doo a d:êê.
*

47 Yepê, U kópu dyuu ka dp:ee kêlîmî té, a ka myedp:ee kêlîmî té.
*

6

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17

1 U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:iî Nkálili Kpéni Lêê nmî ngmópu. Yi kpéni lêê u pi mye Taipidiyas.

2 Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnya a yâmuyâmu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê mbwudu yi ngópu yilî dpîmo chap, pwopwokopwe dpîmo pyipyi dé.

3 Yesu u k:iî mbu mbêmê nmî kee dniye, y:i mbwódo nm:uu yaa dniye.

4 Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dy-imêdyimê.

5 Yesu ngê ngwolo dê yi kalê doo, apê, Yoo ndîi ngmêyedê pwiyé knî. Pilipi ka póó wo, kwo, Nté knî ló y:i ngmanmî pwila, kí yéli ndîi u ngwo wanmî mbono té?

6 Pilipi doo a tókótókó, yi kópu u ngwo u kwo vvu. Yesu u lama doo ya, Kí yéli yi ngópu mbwudu ngmên:aa chap, u ngwo n:aa mbonombono té.

7 Pilipi ngê kwo, Yoo ló mye ntoo. Kwo, Ndapî my:oo yono

y:a doo u ntââ. Kwo, Nté pee tp:oo ye pîpî ngmê, awêde daawa pile dmi.

8-9 Yesu p:uu ndiye pyu m:uu, Saimon Pita u mbwó Andru, yi pini ngê Yesu ka kwo, Tp:ee ngmê ala. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi yi tpyé, te miyó. Kwo, Ngmênê daa yoo u ntââ.

10 Yesu ngê nmopê, Ye vyi yó, Mbiye mbêmê yaa dniye. (Yi kêlî ghê mbiye dêpwo ghêdê.) Pi yilî yintómu mbwódo yaa dniye, yintómu limo yono yono y:a (5,000).

11 Yesu ngê yi mbîdédi limi knî a ngî too, pwaa too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbîdédi n:êê kuu nmo a kpo, yi yéli ye nmî y:ângo, yoo u ngwo nmî mbono ngê. Yi kópu te miyó dê y:e mye d:uu ngê, pi yintómu dnye kmaapî, pile dniye, nté daa chedê ngópu.

12 Dini ghi n:ii ngê yi ghê dmi a kee wo, Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii kmono d:uu kê, mêtê wó yó, nté kmono pi daawa dyênê.

13 Wod:oo yi ntini kmono nmo wó, péé y:a mê miyó nmî ntówo.

14 Yéli y:oo yi ntini ma ngópu noko yepê, Yesu ngê mbwudu nmo ngmêdê chaa. Noko yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu n:ii nmo t:âât:ââ, kî vyílo. *

15 Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Kí yéli y:oo wunê ny:ee nê, lede knî yi kada pini ngê a pyépi nê. Yesu ngê u yi

dêpwo kwo, Yinté kada pini ngê pyódu nêne, wod:oo kada a y:ângo, mbu mbêmê u mo mî kee wo. *

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátíyu 14:22-33; Mak 6:45-52

16-17 Ntumokwodo dini ghi yi yó, Yesu p:uu yéli nmee ndiye, dinki k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo, Kîpêênnyêm nmee lêpî. Mgîdí maa p:uu nmo a ghay wo, Yesu nmo dêpêngê loo.

18 Yópu ndîi nmo ngma a pwaa wo, vyuwó mbêmê kpaapî ghê wo.

19 Daa kêmakêma Kîpêênnyêm nmee todotodo, Yesu ntii mbêmê paa têtê nmî módu, nmî nkîngê mbê dniye, noko nmomo, Lukwe nmî kêténi kíyedê pwiyé knî?

20 Yesu ngê nmopê, Namê nkîngê, ala nê.

21 U yi nmo doo kwo, Yesu dinki k:oo nmî ché, ngmênê lyoko yi dini ghi ngê nmî kee dniye.

Pi knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

22 Womumo mw:aandiye, Yesu ngê yoo kwéli mbono too, yoo y:i nipi a wó, Yesu dnye t:âât:ââ, mu kópu u díy:o alanté dnye nuw:o, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii ma dinki mu ngmîdi ngê a lee dmi, p:uu ndiye pyu yoo yi dinki ngê yi mo mêtê diyé dmi. Noko yepê, Yesu al:ii ló y:i a tóó?

23-24 Dnye nmy:uu, ngmênê dêpê pyw:ee ngópu, noko

* 6:14: Deut 18:15; Njon 5:46

* 6:15: Njon 18:36

yepê, Al:ii daa tóó, p:uu ndiye pyu yoo al:ii myedaa pyede. Dinki knî ngmê Taipidiyas a ndê dniye, nmî Lémi ngê Chóó Lémi kwéli kwuno ngê, yoo kwéli mye mbono ngê, y:i mî tee dniye. Yoo yi dinki knî yi k:oo wo dniye, Kípêênnyêm u ngwo a lee dniye, Yesu dnyen:aa nmy:uu.

Yesu u kwo kêlîmî p:uu u ngwo ye doo mgongo

²⁵ Pi knî y:oo Yesu dini ghi n:ii ngê Kípêênnyêm a pyw:ee ngópu, kwo, Mââwe. Kwo, Al:ii anté nyi t:aa?

²⁶ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Anmye nmy:uu nê, mu kópu u díy:o ma ntini n:ii nmye nê kê, yi ntini ngê nmyi pile dmi. Yepê, Yi ntini p:uu nmye nuw:o té, dpodoni nî dóó, yi kópu p:uu dp:ee nuw:o té.

²⁷ Yepê, Ntini n:ii chedê ngê dpî pyódu, yi ntini p:uu namê dpodo, ngmênê ntini n:ii chedê ngê daawa pyódu, yi ntini p:uu dmyinê dpodo, ghê kamî u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi ntini Chóó Lémi u Pi Ndêndê ngê nmye yinê wa a kê, pini n:ii Chóó Lémi ngê a myââ, nmye myedê kêma ngê.

²⁸ Yesu ka póó dniye, kwo, Ló dpodo ngmê Chóó Lémi u nuu u dpodo vyílo ay:uu dóó, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo?

²⁹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê ala dpodo u yi ye kwo,

Pini n:ii nmye a dy:ââ ngê, u kwo dmyinê kêlîmî.

³⁰ Yesu ka kwo, Lóntoo mbwudu nmî ngópu ngmanyi chaa, u ngwo nga anmo kêlîmî mbê dmi? Kwo, Ló kópu ngmanyi d:uu?

³¹ Kwo, Nmî kn:ââ knî y:oo nko mênê mana yidnya a pîpî. Kwo, Puku yedê alanté a tóó, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, vyílo ye yedoo a yém.*

³² Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, daa Mósisi ngê vyílo nmye yedê kpo. Yepê, M:aa ngê nté njini nmye wunê kuwo. Yepê, Chóó Lémi ngê ntini n:ii nmye wunê kuwo, daa nté ntee ntini,

³³ ngmênê pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ghê kamî nmye yinê wunê kuwo, wu vyílo.

³⁴ Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Dye ghi yintómu yinté ntini nmo yicha a kuwo.

³⁵ Yesu ngê yepê, Nê nmyi nté njini. Yepê, N:ii a yoo vy:oo dpî ghê, yini daa dómudómu yédi. Yepê, N:ii a ka ada a kêlîmî, yini myedaadí mb-waambwaa.*

³⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê mu nmye nî vyyu, K:omo tpile nmyi m:uu noo, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té.

³⁷ Yepê, M:aa ngê yélini a ka wunê kuwo, yi yéli yintómu a ka wa a lee dmi, yi wépi dmi daaní puwâ,*

* 6:31: Ex 16:14-15

* 6:35: Njon 4:14

* 6:37: Njon 17:6-8

38 mu kópu u díy:o daa a chóó a pono vyápê u l:êê díy:o mbóó p:uu nê ndê wo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono vyápê u l:êê díy:o nê loo.

39 Yepê, Yélini a ka a kpo, l:âmo daangmanî ngee, ngmênê kuwókuwó wéni ngê anê pyidu té. Yepê, Vyílo yi kópu u l:êê díy:o nê loo. *

40 Yepê, M:aa ngê ala kópu u yi ye kwo, Yélini y:oo a tp:ee wa m:uu ngmê, u kwo amyidnyi kélímî, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê pyaa we, ghê kamî a pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê yi yéli wanê pyidu té.

41 Kópuni Yesu ngê Nju tpémi ye mwiyé vyu, yepê, Ntini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ala nê vyílo, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi u ngwo dnye nuu mbumu.

42 Noko yepê, Kí pini Njósép tp:oo, u pye mî nmî lama dê. Noko yepê, Ala kópu lukwe díy:o dê vyi, Mbóó p:uu nê ndê wo.

43 Yesu ngê yepê, Noko namê nuu mbumu.

44 Yepê, Pi módó a yoo vy:o daangmêwa a ghê, ngmênê M:aa ngê a ka yinê wa a ñuw:o, yi pini a yoo vy:o u ngwo wa ghê, kuwókuwó wéni ngê yi pini anê pyidu.

45 Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pi yilí yintómu Chóó Lémi p:uu adnyi ndiye. Yepê, N:ii kní y:oo M:aa u

dnye a nyêmî ngmê, p:uu a ndiye té, yi yéli a ka vyílo yi-wunê lêpî.

46 Yepê, K:omo tpile u dnye a nyêmî ngmê, ngmênê daa mumu ngmê. Yepê, Nê mu ngmidi M:aa a mo n:uu módu, mu kópu u díy:o nipi nyipu a ya.

47 Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê, N:ii a ka ada a kélímî, yi pini u nuw:o anî ngmêê, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

48 Yepê, Nê nmyi nté njini.

49 Yepê, K:omo tpile nmyi kn:ââ kní y:oo mana nko mênê dnya a pîpî, ngmênê mye pw:oo dnye.

50 Yepê, Nté njini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, daa mana ntee ntini. Yepê, Pini n:ii ngê yi ntini ndêndê wa ma, daawa pw:onu.

51 Yepê, Nê nmyi nté njini, mbóó p:uu nê ndê wo, ghê njini a mênê a tóó. Yepê, N:ii ngê ala ntini wa ma, u ghê chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Ntini n:ii u kwo anî y:oo, a chóó a mbyuu u kwo ay:ii y:oo, mu kópu u díy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo ghê kamî pèdê pyw:ee y:e.

52 Yesu u kópu dyuu u l:êê díy:o Nju tpémi noko kwop-wepe mbê dnye, noko yepê, Kí pini ngê chóó u mbyuu pee lónté nmo wa a kê, wanmí ma?

53 Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê mbyuu daanmyi ma knomomê,

* 6:39: Njon 10:28-29; 17:12

u wêê myedaanmyi nda knomomê, ye ghê kamî nmyi mênê daawa yââ.

⁵⁴ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini u mênê ghê kamî wa yââ, kuwókuwó wéni ngê anê pyidu.

⁵⁵ Yepê, Nté ntee ntini u pîpî daa ndîi kópu, a mbyuu u pîpî yi ndîi kópu. Yepê, Mbwaa ntee mbwááni u ndanî daa ndîi kópu, a wêê u ndanî yi ndîi kópu.

⁵⁶ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini k:ii ngmidi ngê anyi pyaa knî.

⁵⁷ Yepê, M:aa, ghê u kn:ââ. Yepê, Yinê a dy:ââ noo. Yepê, M:aa u ghê a mênê ntee a tóó, pini n:ii ngê wa ma nê, a ghê u mênê yinté adî ya.

⁵⁸ Yepê, Nté njinini mbóó p:uu a ndê wo, ala vyílo yi ntini. Yepê, Daa mana ntee ntini. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo w:amî mbêmê mana dnya a pîpî, myedê pw:oo dniye, ngmênê n:ii ngê ala ntini wa ma, yini daawa pw:onu, adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁹ Yi kópu dyuu Yesu ngê u dêêpî tédê ye vuu, dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyê ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî.

Yesu p:uu ndiye pyu yilî knî y:oo Yesu u ngwo a kuwo ngópu

⁶⁰ Yesu p:uu ndiye pyu woni knî y:oo yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, noko yepê, Wu kópu dyuu u

nyê mmo doo u ntââ. Nanê wa ny:ee té.

⁶¹ Yesu ngê yi kópu chóó a w:ee ngê, apê, A p:uu ndiye pyu yoo ka nuu mbumu té. Yesu ngê yepê, Yi kópu dyuu u l:êê díy:o a wépi wanmyi pwaa ngmê?

⁶² Yepê, Mbóó p:uu kwéli nê ndê wo dini ghi n:ii ngê nmyi ngópu am:aa diyé, ye yi ngwo a ka anmyinê kêlimî mbê dmi?

⁶³ Yepê, Kópuni nmyi chóó wanmyi d:uu t:oo, doo u ntââ dé, ghê kamî u ngwo daanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mu ngmidi u ntââ, ghê kamî nmye yinê wa a kê. Yepê, A kópu dyuu Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye dî vyi, ghê kamî u ngwo wanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê nmyi vy:o ngmê knî daa kêlimî té. *

⁶⁴ Yesu ngê yi kópu vuu, mu kópu u díy:o yélini u kwo dédnye kêlimî, yi yéli wunê mwiyé a m:uu too, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo, wunê myedê módu.

⁶⁵ Yesu ngê yepê, Yi kópu u l:êê díy:o nmyenê, Pi ngmê a yoo vy:o módó daangmêwa ghê. M:aa ngê u ntââ ngê mwiyé wa a pyódu, a yoo vy:o u ngwo wa ghê. *

⁶⁶ Yi kópu dyuu u l:êê díy:o, yélini y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, yi yéli yi vy:o pi yilî knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mêtédnye yâmuyâmu.

⁶⁷ Wod:oo nmo y:a mêté miyó, Yesu ngê nmopê, U yi

nmye a kwo, Amy:ee lee dmi?

⁶⁸ Saimon Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, N:uu ka am:oo lee dmi? Kwo, Kópuni dyuu nye tpaê, yi kópu dyuu mbêmê ghê kamî anmo pyw:oo.

⁶⁹ Kwo, Nga dp:o kêlîmî mbê dmi. Kwo, Ala kópu nmî lama kêdê yââ, Nyi Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u pi. *

⁷⁰ Yesu ngê nmopê, K:omo tpile nmyi y:a mê miyó a chóó nê ngmîdi nmyoo, ngmênê nmyi vy:o Setan u pénta ngma a kwo.

⁷¹ Njudas p:uu nmo doo mbumu, pini n:i Saimon tp:oo, Kédiyót pi. K:omo tpile nmî y:a mê myomoni, ngmênê Yesu u lama doo ya, A kwódo ngê vyílo ayi ghê.

7

Yesu u mbwó knî y:oo kópuni Yesu ka vyi ngópu

¹ Yesu ngê Nkálili Wee ghêlî dêpê kuwo ngê, p:aani p:aani y:i doon:aa dpodo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Njuda Wee u kwo nî lê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u vyeë u yi y:e doo kwo. *

² Nju tpémi yi nté ghada u naa daa kêmakêma doo dyimêdyimê, pi yintómu yi nááli têdê Njedusalem dnye lêpî.

³ Yesu u mbwó knî y:oo Yesu ka kwo, Ala p:aani a kuwo ngi, Njuda Wee u kwo chi lêpî, kópuni nye d:uud:uu té, m:uu ndiye pyu knî y:oo y:i nye m:uu téne.

⁴ Kwo, N:i ngê u yi adî kwo, Yoo yi lama nî yââ, yi pini mêdaa mbwolombwolo paa yédi. Kwo, Mumdooyi kópu nye d:uud:uu té, ye pi knî yi ngópu dp:uu d:uu té, nyóóchóó ye nyinê kêma ngi.

⁵ (K:omo tpile u mbwó yoo, u kwo myedédnye kêlîmî.) *

⁶ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:i n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê yó, ngmênê dye ghi yintómu nmyi dye ghi dé.

⁷ Yepê, Doo u ntââ pi knî ye daanmyi diya dmi, ngmênê p:ee ye dî diy:a, mu kópu u dîy:o yi kópu dono ye n:aa kwódukwódu too. *

⁸ Yepê, Yi nááli têdê dmyinê lêpî, nê dîní lêpî, mu kópu u dîy:o dini ghi n:i n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê dyimê wo.

⁹ Yi kópu ye vyi too, Nkálili ghêlî dêpê kuwo ngê, y:i doo ya.

Yesu u kii nté ghada u naa têdê u ngwo nmî lee dniye

¹⁰ Yesu u mbwó yoo nté ghada u naa têdê dini ghi n:i ngê lee dniye, yi kuwó my:oo ghê dniye, Yesu u k:i naa têdê my:oo lee dniye. Yi nááli têdê daa pi lama nmî taa dniye, ngmênê tumutumumu nmî taa dniye.

¹¹ Nju tpémi y:oo yi nááli têdê Yesu dnye nmy:uu, noko yepê, Angênê yi pini?

¹² Kwayi ngê p:uu dnye danê. Ngmê knî y:oo apê, Pi mb:aa. Ngmê knî y:oo apê, Kêle. Apê, Pi yilî a dódó.

* 6:69: Mát 14:33; 16:16

* 7:1: Njon 5:18

* 7:5: Mát 13:55; Dpodo 1:14

* 7:7: Njon 15:18

* 7:13: Njon 12:42; 19:38

13 Yesu p:uu tââ dêdnye danê, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye dnye nkîngê. *

14 Yi nááli u wo knî yi nûknînúknî p:uu dnye ya, Yesu u k:i Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:o nm:uu kee dniye, Yesu ngê dêêpî kn:ââ ye ngmê chópu.

15 Nju tpémi yi mênê ghê dmi ghipé wo, noko yepê, Kî pini ndiye pyu ndîi p:uu dêpwo ndiye, ngmênê puku yedê kópu dyuu u lama mb:aamb:aa ngê a kwo.

16 Yesu ngê yepê, Ala daa a chóó a kópu dyuu nmye yinî tpaépê, ngmênê n:i ngê a dy:ââ noo, u kópu dyuu nmye yinî tpaépê.

17 Yepê, Pini n:i Chóó Lémi u pono a vyápê, yi pini ngê chóó wa a w:ee, awo, Nê ngê daa chóó u kópu dyuu ye tpaépê, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu ye tpaépê.

18 Yepê, Pini n:i ngê chóó u kópu dyuu a tpaépê ngê, u yi u ngwo a kwo yédi, A chóó a pi nî knî. Yepê, Ngmênê pini n:i ngê a dy:ââ noo, u ya a nga a kwo, Yi pini u pi nî knî. Yepê, Dîni dódó nmyo, myedîni k:omodanê.

19 Yepê, Ala kópu nmye ndîi kópu, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu daa kn:aa yéli ye y:ângo, ngmênê nmo a kpo. Yepê, K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmyinê nmye ndîi kópu dyuu, ngmênê dp:ee chââchââ ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o a vyeé módó nmyi mênê

a tóó?

20 Pi knî y:oo Yesu ka kwo, Chi ghéti. Kwo, Mýee u yi n:uu ngê a kwo?

21-23 Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê nmyi ngópu pi ngmênî pyi ngê. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi nyepênyepê u kópu ngê pyodo? Yepê, Lîme wo ngê kîmy:ee dpodo nyédi. Yepê, Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, nmyi tp:ee mââ choo taataa, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:i p:uu dmyinê t:emî. (Yi kópu kn:ââ daa Mósisi ngê yinê a chópu, ngmênê u kn:ââ knî y:oo y:oo a chaa ngópu.) Yepê, K:omo tpile tp:ee mââ u wo woloni lîme wo ngê dpî d:i, ngmênê yi wéni ngê Chóó Lémi u l:i yi tpémi u ghi ngmîdi p:uu mye t:emî ngópu, yi ghi mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî pyódu. Yepê, Pini n:i lîme wo ngê nî pyi ngê, u nt:u ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî pyódu too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o lukwe dîy:o módó nmye nod:enod:e té. *

24 Yepê, Too pee pw:ono kîdmyemê nuw:o, u mênê ntênê dmyinên:aa nuw:o. *

Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u pi p:uu u ngwo dnye danê

25 Njedusalem pi ngmê knî y:oo noko yepê, Nmî kada pini knî y:oo pini n:i u vyeé u yi a kwo, kí vyîlo, apii?

26 Noko yepê, Lukwe dîy:o tumutumumu daa m:ii, nmî ngópu pi yintómu knî ye mêka danêmbum, ngmênê kada pini knî y:oo kópu u kwo myedaa tpaépê ngmê. Noko yepê,

Mumdoo nmî kada pini knî ye yinê ye pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo?

²⁷ Noko yepê, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kwéli wa a ndê nmî lama daa tóó, ngmênê kî pini kwéli a ndê wo, nmo yintómu nmî lama ka tóó. *

²⁸ Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dini ghi n:i ngê yoo doo ndiye kîgha, dpodom-biy:e ye mbwolo, yepê, Ye mumdoo nmyi lama n:aa tóó, kwéli nê ndê wo, yi ghi nmyi lama mye tóó? Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê pini n:i ngê a dy:ââ noo, yi pini pi ndêndê. *

²⁹ Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini, mu kópu u dîy:o u kwo nê ndê wo, yinê a dy:ââ noo.

³⁰ Wod:oo pi knî y:oo u yi doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o u vyee u dye ghi daangê yó. *

³¹ Yi yéli yi vy:o pi yilî u kwo kélîmî mbê wo, noko yepê, Kî pini ngê mbwudu yilî dê chaa, doo u ntââ pi ngê daawa t:ee kwolo. Noko yepê, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo. *

Yesu u mgîmîmgîmî ngê u ngwo dêê dniye

³² Pi knî y:oo Yesu p:uu kópuni kwayi ngê dnye tpapê dé, Pádisi knî y:oo yi kópu ny:ee tumo, wod:oo kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:i kwodonkwodo a wó, Chóó

Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó, nmo a núw:o yó.

³³ Ghêlî daa mgîmî ngópu, Yesu ngê pi knî ye yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo nmyi vy:o mwiyé mîné kwo, u kuwó dini ghi ngê n:i ngê a dy:ââ noo, yi pini ka am:aa diyé.

³⁴ Yepê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê, mu kópu u dîy:o kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyinê nî.

³⁵ Nju tpémi y:oo noko yepê, Ló y:i wa lê, doo u ntââ u ngwo daanmo pyw:oo? Noko yepê, Lukwe, kn:aa dyámê pee mbêmê wa lê, Kídiki tpémi y:i adîn:aa ndiye kîgha dé?

³⁶ Noko yepê, Ala kópu a tpapê, Anmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyinê nî. Noko yepê, Yi kópu knî yi nt:u kópu lukwe?

Mbwaa yeedeyeede u dy-imê pywuu

³⁷ Yi nááli têtê, wéni n:i Nju tpémi ye ndîi ngê doo ya, yi wéni u kuwókuwó wéni. Yi wéni ngê Yesu ghêêdî wo, pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Pini n:i a mbwaambwaa, a ka myewunê kélîmî, yi pini a pwiyé we, mbwaa knî ngmanyi nda ngê. *

³⁸ Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Mbu ngê mbwaa ntee dpî yeede té, yi pini ngê pi

* 7:27: Njon 7:41-42 * 7:28: Mát 11:27

* 7:30: Njon 8:20; 13:1 * 7:31: Njon

yilí mbwaa njini ngê yinté wa yeede té.

³⁹ Yesu Chóó Lémi u Ghé Dmi p:uu ye doo danê. Yélini yi kii u kwo nmee kélímí, Chóó Lémi ngê yi Ghéni Dmi ghêlí nmo dèpèngê kpo, mu kópu u dîy:o Yesu ghêlí k:ii u Mí ka daangê diyé wo. *

Yoo u ngwo chaa ngópu

⁴⁰ Yesu ngê kópuni vyyu, pi kní y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, ngmê kní y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapí pyu n:ii nmo t:âât:ââ, ndêndê ngê kî vyílo. *

⁴¹ Ngmê kní y:oo apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, kî vyílo. Ngmênê woni kní y:oo apê, Kêlé. Apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, daa Nkálili wa t:aa.

⁴² Apê, Puku yedê alanté a toó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, Petílem wa t:aa, Dépídi p:aani n:ii ta, mu kópu u dîy:o Dépídi u tii nédê pini ngmê. *

⁴³ Wod:oo pi kní y:oo Yesu u l:êê dîy:o yoo chaa ngópu. *

⁴⁴ Ngmê kní y:oo u yi doo kwo, Nmí mgímí, ngmênê kêê p:uu daa yé ngópu.

Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini kní ye módó u ngwo diyé dniye

⁴⁵ Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini kní ye dîni ghi n:ii ngê diyé dniye, kada pini kní y:oo

yepê, Lukwe dîy:o yi pini dmy:oo núw:o ngópu? *

⁴⁶ Ngomo t:âât:ââ pyu kní y:oo yepê, Yi pini u momu pini. Yepê, Ntee a mbumu, pi yinté daangma a mbumu. *

⁴⁷ Pádisi kní y:oo yepê, Aa, ye dè dóó nmyo.

⁴⁸ Yepê, Kada pini u kwo daangmê kélímí mbê wo, Pádisi u kwo myedaangmê kélímí mbê wo. *

⁴⁹ Yepê, Yélini u kwo dè kélímí mb:anê, dèêpí kópu dyuu yi lama dnyinté a kwo. Yepê, Chóó Lémi u maa dè kn:aadi ngmê, yinê amê kpada té.

⁵⁰ Nikódimês Yesu ka wunê pini n:ii loo, yi pini yi yéli yi vy:o doo kwo, yepê, A léma. *

⁵¹ Yepê, Dèêpí kópu dyuu mbêmê nmo m:ii té, apii? Yepê, Doo u ntââ yi pini módó daanmí ndyíko. Yepê, U kópu dyuu mwiyé ny:ee koo, ló kópu ngma a d:uud:uu.

⁵² Nikódimês nkwiti ngópu, kwo, Lukwe dîy:o yi Nkálili pi u pee cha ghê. Kwo, Lukwe, m:ii Nkálili pi? Kwo, Puku mêtê kp:aa té. Kwo, Chóó Lémi u komo kapí pyu Nkálili daangmêwa a ndê.

⁵³ Pi yintómu p:o p:o lee dniye, ngmênê Yesu mbu Olipi mbêmê mí kee wo.

8

Yepeni u tumu mââ dpîmo ya Yesu ka u ngwo núw:o ngópu

* 7:39: Njon 15:26; Dpodo 2:4 * 7:40: Deut 18:15; Dpodo 3:22 * 7:42: Micah 5:2; Mát 2:4-6 * 7:43: Njon 9:16 * 7:45: Njon 7:32 * 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Njon 12:42 * 7:50: Njon 3:1-2

1-2 Womumo mw:aandiye Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mê diyé wo, mbwódo yaa wo. Pi knî y:oo a yina ngópu, wod:oo doo ndiye kígha dé.

3 Dêêpî pyu yoo Pádisi knî yi k:ii pyââ ngma a núw:o ngópu. Yi pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo mgídî vy:o a pywáli dumo. Yi pyópu Yesu ka núw:o ngópu, pi knî yi ngîma kaa ngópu.

4 Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Ala pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo da pywáli d:oo.

5 Kwo, Mósisi ngê nmî dêêpî kópu dyuu alanté nmo a kpo, apê, Yinté kópu n:ii ngê choo d:uud:uu knomomê, yini chêêpî ngê dmyinê vyee, ghê dmyina a ng:êênî. Kwo, Yi kópu p:uu ló kópu nmo ngmanyi vyi? *

6 Yesu dnye dódó, alanté dnye nuw:o, apê, Yesu ngê ala kópu nmo a tpaê, Kí pyópu vya yó, ye Lóma tpémi ye u nkwo wanmî vyi, Yesu ngê u yi a kwo, Nmyi d:aa dmi nê kâádî. Ngmênê ala kópu wa vyi knomomê, Nangê vy:a, ye pi knî ye wanmî vyi, Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ. Yinté dnye nuw:o, ngmênê Yesu ngê kópu ye daa vya, k:ame ye ghê wo, wod:oo kóopyââ ngê têtê mbêmê doo d:êê.

7 Yi dnye kwo, u kwo mudnye póó, Yesu ngê mbwó ye yedê pyidu ngê, yepê, N:ii ngê dono daangmê d:uu ngê, yini ngê mwiyé mwiyé chêêpî a ngî

ngê, ala pyópu ngê d:ee ngê, u ngwo vya ngê.

8 Wod:oo k:ame mê ghê wo, têtê mbêmê mêtóo d:êê.

9 Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ngmêngmênté doo lêtî, vy:ee mwiyé lee dniye. Pi knî y:oo yi pyópu Yesu ka a kuwo ngópu.

10 Yesu ngê mbwó mêtê pyidu ngê, yi pyópu ka kwo, Pi anyi dê pwiyé dmi? Kwo, Nyíkondyíko pyu daangma a tóó?

11 Yi pyópu ngê kwo, Mââwe, pi daangma a tóó. Yesu ngê kwo, Myedaanî ndyíko ngi. Kwo, Chi lêtî, dono kidimongê d:uu. *

Yesu chóó pywápê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

12 U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye modoo danêmbum, yepê, Ala nê, ala dyámê pê u pywápê. Yepê, N:ii ngê ada a yâmuyâmu nê, mgídî vy:o daadí paa, pywápê u wo adí paa. Yepê, Yi pywápê Ghê Kamî u Kn:ââ.

13 Pádisi knî y:oo kwo, Ye kópu mo nmo chi vyi. Kwo, Ló pini m:uu ngê dê ngee ngi? Kwo, Doo u ntââ ye kópu ndê kópu ngê nmo daanyi pyódu.

14 Yesu ngê yepê, K:omo tpile pi ngê daa ngêêpî nê, ngmênê ndê kópu nmye yinî tpaê, mu kópu u díy:o kwéli nê ndê wo a lama ka tóó, kwéli am:aa diyé, a lama mye tóó. Yepê, Kwéli nê ndê wo nmyi lama daa tóó, kwéli am:aa diyé nmyi lama myedaa tóó.

* 8:5: Lev 20:10; Deut 22:22-24

* 8:11: Njon 5:14

15 Yepê, Lukwe dîy:o dyámê u l:êê ghi dmi mbêmê nmye kóté kîgha nê.

16 Yepê, Pi dînîngmê kóté kîgha. Yepê, Pi wonî kóté kîgha té, ndêndê ngê pînî kóté kîgha té, mu kópu u dîy:o daa a mo n:aa tóó. Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo, u k:ii nye tóó mo.

17 Yepê, Dêêpî kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, Pi miyó dê y:oo kópu mu ngmidi ayi vii ngmê, yi kópu ndê kópu.

18 Yepê, Daa a mo a kópu yidî vii, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu vyîlo myeyidê vii. Yepê, M:aa yi vyîlo, myeyinê wunê kêmakêma noo.

19 Pádisi knî y:oo kwo, Angênê mî? Yesu ngê yepê, Dmyongê mya noo, M:aa nmyi lama myedaa tóó. Yepê, W:ee mya noo, ye M:aa nmyi lama myepî tóó.

20 Yi kópu yilî Yesu ngê ye vii too, dini ghi n:ii ngê doo ndiye kîgha dé. Chóó Lémi u ngomo k:oo vii too, pi knî y:oo Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnyimo yém. Kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê daa mgîmî ngópu, mu kópu u dîy:o u vyee u dye ghi daangê yó.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo

21 Yesu ngê pi knî ye yepê, Dini ghi n:ii ngê anî lê, wanmyi nmy:uu nê, daanmyinê pyw:ee nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee

pw:oo dmi. Yepê, Kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. *

22 Nju tpémi y:oo noko yepê, Ala kópu ka tpaê, Kwéli wanî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. Noko yepê, Yi kópu u nt:u kópu lukwe, ndoo apê chóóchóó wa vy:a?

23 Yesu ngê yepê, Nmyo dyámê mbêmê tpémi. Yepê, D:aa dyámê mbêmê pi, ngmênê nmyi pwo nê ndê wo.

24 Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o u ngwo nmye dí vii, nmyed:ê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, A pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Yi kópu ka daanmyi kêlîmî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi.

25 Nju tpémi y:oo kwo, Nyi n:uu? Yesu ngê yepê, A pi dye ghi yintómu munmyenoo a tpaê, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té.

26 Yepê, Kópu yilî nmyi p:uu anî vii, u ngwo anî ndyîko nmyo, ngmênê a chóó a kópu dyuu nmye daanî vii té. Yepê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a. Yepê, Kópuni a ka a vii too, yi kópu vyîlo nmye yinî tpaê too.

27 Nmî Mî p:uu ye doo danê, ngmênê pini n:ii p:uu ye doo danê, yi pini dêpê w:ee ngópu.

28 Dêpê w:ee ngópu, wod:oo Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê mudu y:i wanmyi km:êê

* 8:21: Njon 7:34-36

ngmê, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, a pi, A chóo n:aa too. Yepê, Ala kópu amyenmyinê w:ee ngmê, A mo kópu daangmaní d:uu, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyílo nmye yiní tpaépê té, kópu nmye daamoní vyi. *

²⁹ Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo a p:uu a t:a, a mo dêpê kuwo noo, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu u nuu u kópu yiní d:uud:uu too. *

³⁰ Yélini y:oo yi kópu ny:ee tumo, yi yéli yi vy:o pi yilí Yesu ka kélímí mbê wo.

Módó dpodo pyu yoo yi danêmbum

³¹⁻³² Nju tpémi yi vy:o yélini Yesu ka kélímí mbê wo, Yesu ngê yepê, Dye ghi yintómu a ka anmya a ng:aa, ye ndêndê ngê a p:uu ndiye pyu ngê anmyi pyaa dmi, Pi Ndêndê nmyi lama wa yââ, dpodoni módó nmye dódó ngmê, yinêwa chedê.

³³ Yesu ka kwo, Nmî kn:ââ mu ngmidi Epîlaham, nmo u yoo. Kwo, Pi p:uu módó dênmee dpodo. Kwo, Lukwe dîy:o módó dpodo u pi nmo chi vyi?

³⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yiní tpaépê, pini n:ii ngê dono a d:uud:uu, yini Setan p:uu módó a dpodo, doo u ntââ u módó dpodo u wépi daawa puwâ. *

³⁵⁻³⁶ Yepê, Doo u ntââ yi módó dpodo u mênê daanmyi pwii dmi, ngmênê mââwe

ndîi tp:oo u ntââ, yinêwa pw:ii nmyo. *

³⁷ Yepê, K:omo tpile nmyo Epîlaham u yoo, ngmênê a vye u yi nmye a kwo, mu kópu u dîy:o a kópu dyuu u wépi dmye pwaa ngmê.

³⁸ Yepê, M:aa ngê kópuni a ka kêma too, yi kópu vyílo nmye yiní tpaépê té, ngmênê kópuni nmyi mí ngê nmye a vyi too, vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. *

³⁹ Yesu ka kwo, Nmî mí Epîlaham, nmo u yoo.

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, Nmyi mí Setan

Yesu ngê yepê, Nmyi too pee dmi Epîlaham u tii nédê a pyede, ngmênê na a ka dp:ee u yoo vy:o yéli. Yepê, W:ee Epîlaham u yoo ndêndê, ye kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu myep:ee d:uud:uu t:oo.

⁴⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê ndê kópu n:ii a ka vyi too, dye ghi yintómu yi ndê kópu vyílo nmye yiní tpaépê too, ngmênê a vye nmyi mênê a too. Yepê, Epîlaham ngê yinté kópu daangmê d:uu ngê.

⁴¹ Yepê, Nmyi mí ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. Yesu ka kwo, Dp:oo maadí tp:ee dé. Kwo, Nmî Mí mu ngmidi, Chóó Lémi.

⁴² Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ndêndê ngê wo nmyi mí, ye a nuu ghi nmyi nódo pê too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ noo, al:ii u ngwo nê loo. Yepê, Daa a chóo nê

* 8:28: Njon 3:14; 5:19 * 8:29: Njon 16:32 * 8:34: Lóma 6:16; 2 Pita 2:19

* 8:35-36: Nkal 5:1 * 8:38: Njon 8:44 * 8:42: Njon 16:28

loo, ngmênê yinê a dy:ââ noo.
*

43 Yepê, Kópuni nmye n:aa tpaê too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo? Yepê, Mu kópu u dîy:o a kópu dyuu u yi nmye daa kwo.

44 Yepê, Nmyi mî Setan, nmyo u yoo. Yepê, U kópu dyuu vyílo vy:ee yâmuyâmu ngmê. Yepê, Mwiémwiyé dini ghi ngê pi vyee pyu ngê doo a ya, k:omodanê pyu ndîi, ndê kópu pee tp:oo u mênê daa tóó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a k:omodanê yédi, chóó u nuu u kópu ye d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o k:omodanê pyu, mye k:omodanê u kn:ââ.
*

45 Yepê, Ndê kópu nmye yini tpaê ngê, yi kópu u l:êê dîy:o a ka dênmyinê kêlímí nyédi.

46 Yepê, Nmyi vy:o n:uu ngê dono a p:uu ngmêdê m:uu? Yepê, A dono daa tóó. Yepê, A kópu yintómu ndê kópu dé, lukwe dîy:o a ka dp:ee kêlímí té? *

47 Yepê, Yélini Chóó Lémi u yoo, Chóó Lémi u dnye a nyémí ngmê. Yepê, W:ee Chóó Lémi u yoo, a dnye p:ee nyémí ngmê.

Yesu pini dê Epílaham yi danêmbum

48 Nju tpémi y:oo Yesu ka kwo, Ala kópu ndêndê ngê m:uu nmí vyu, Nyi pi dódó pyu, my:ii ghéti. *

49 Yesu ngê yepê, Kêle, d:aa ghéti. Yepê, M:aa u pi n:aa

kmímí, a pi nmyinê ghîpîghîpî ngmê.

50 Yepê, A chóó a pi daanî kmímí. Yepê, Pi ngmêka tóó, n:ii ngê u yi a kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, yi pini ngê nmyi kópu dyuu yinêwa vya té.

51 Yepê, Ndê kópu nmye yini tpaê, N:ii ngê a kópu dyuu adí d:uud:uu, yini daawa pw:onu. *

52 Nju tpémi y:oo kwo, Ala ngwo ntênê nmí lama kêdê yââ, Ndêndê ngê chi ghéti. Kwo, K:omo tpile Epílaham pwene, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo mye pw:oo dniye, ngmênê ala kópu nmo chi vyi, N:ii ngê a kópu dyuu adí d:uud:uu, yini daawa pw:onu. Kwo, Chi ghéti.

53 Kwo, Nmí kn:ââ Epílaham pwene. Kwo, Lukwe dîy:o Epílaham nye chêêlíchêêlî. Kwo, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo kîmye pw:oo dniye. Kwo, Mî nanê dê kní?

54 Yesu ngê yepê, A chóó a chili woní dimi ngê, ye a pi k:omodanê ngê pê koko. Yepê, N:ii ngê a chili ndêndê ngê a dimi ngê, yi pini M:aa, pini n:ii p:uu ala kópu nmye tpaê ngmê, yi pini nmí yâpwo.

55 Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini. Yepê, Ala kópu nmye wudí vyi, Daa a lama pini, ye nmye pînê k:omodanê, p:aa nmyo ntee pini. Yepê, Ngmênê a lama pini, u kwo n:aa ng:aa, u pono n:aa vyâpê. *

* 8:44: 1 Njon 3:8; Gen 3:4 * 8:46: 2 Kódin 5:21 * 8:48: Njon 7:20 * 8:51:

56 Yepê, Nmyi kn:ââ Epîlaham u nuw:o mb:aamb:aa ngê a pyodo, mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmidi ngê, yi wéni u nuw:o k:oo doo a y:enê, u gha mb:aamb:aa ngê u ngwo a pyodo.

57 Nju tpémi y:oo kwo, Kidimê k:omodanê. Kwo, Nyi tp:ee. Kwo, M:ââ daa limoy:a, Epîlaham dipi módu.

58 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yini tpapê, Epîlaham ghêlí daa ta, ngmênê a pi alanté doo a ya, A chóó n:aa tóó. *

59 Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini ngê Chóó Lémi u pi u pyimo a t:emî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo chêêpî knî ngma a ngî ngópu, daa kêmakêma Yesu ngê pî dy:ee tumo, ngmênê p:ee ye y:aa wo, Chóó Lémi u ngomo a kuwo ngê. *

9

My:oo pini n:ii ta, u danêmbum

1 Yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, Yesu u k:ii nipi nmee paa. Yi ngwo pi ngmênemî módu, my:oo doo ya, yinté a ta.

2 Nmî vy:o pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Kî pini my:oo ka tóó, n:uu u dono u l:êê dîy:o my:oo ta, chóó u dono u l:êê dîy:o ó u pye mî yi dono u l:êê dîy:o? *

3 Yesu ngê nmopê, Kî pini ngê dono daa d:uu ngê, u pye

mî y:oo dono myedaa d:uu ngópu, ngmênê kî pini my:oo a ta, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê p:uu paa m:uu y:e. *

4-5 Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, doo u ntââ u dpodo u wépi daanmo puwâ, mu kópu u dîy:o ala w:êênî nmo pyede. Nmopê, Nê, ala dyámê u wuu. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê wa núw:o nê, yi ngwo mgídî wa a ghay, doo u ntââ dpodo daamunmyi dóo ngmê.

6 Yi kópu nmo yi vvu, wod:oo tpî kuwó têpê mbêmê pywé ngê, têpê u ngwo kn:êê kwólu, yi pini ngwolo dê u ngwo tpidi doo, yi pini ka kwo, Chi lèpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi kwidi.

7 (Yi mbwááni lêê u pi nmînê nmo, Dyede u mb-waa.) Wod:oo yi pini loo, yi mbwááni lêê u kwo mî kpêê wo, yélí mî módu, u ngwo mêtê diyé wo.

8 Yélini yi vy:o yi pini dpîmo kwo, myenté yélini y:oo ndapî dmyinê têtê dnyimo mumu, yi pini u l:êê dîy:o noko dnye póó, noko yepê, Pini n:ii dpîmo ndapî dmyinê, kî vyílo, apii?

9 Ngmê knî y:oo apê, Kî vyílo, woni knî y:oo apê, Kêle, daa vyílo, ngmênê yi pini ntee pini. Yi pini ngê chóó yepê, Ala nê vyílo.

10 U kwo póó dniye, kwo, Ngwolo dê lukwe ngê dê pywáíli dê?

* 8:58: Njon 1:1

* 8:59: Njon 10:31

* 9:3: Njon 11:4

* 9:2: Ex 20:5; Ezek 18:20; Luukí 13:2,4

11 Yepê, Pi ngmê u pi Yesu, yi pini ngê têtê dê kn:êê kwolo, a ngîma dê d:ii, a ka dê, Chi lêpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi kwidi. Wod:oo dî lê, dîn:aa kudu, yélí u ngwo dîn:aa m:uu.

12 Kwo, Angênê yi pini? Yepê, Ndo, a lama daa tóó.

Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye u ngwo núw:o ngópu

13 Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye núw:o ngópu.

14 Wéni n:ii ngê Yesu ngê têtê kn:êê kwólu, yi pini ngîma dyíngo, ngwolo dê u ngwo pyi doo, yi wéni líme wo.

15 Pádisi yoo yi pini ka mye póó dniye, kwo, Ngwolo dê lónté nyi pywáíí dê? Yi pini ngê yepê, Yesu ngê têtê kn:êê kwolo, a ngîma d:ii, ní lê, n:uu kudu, ala ngwo yélí m:aaní y:enê.

16 Pádisi ngmê knî y:oo apê, Kí kópu pini n:ii ngê d:uu, daa Chóó Lémi ka a ndê wo, yi dpodo líme wo ngê dóó. Woni knî y:oo apê, Kêle. Apê, Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê. Apê, N:ii ngê dono dpî d:uu, yi pini ngê yinté dpodo ndîí d:uudpî dóó. Yi nuw:o miyó ngê pyodo.

17 Wod:oo yi pini ka mê póó dniye, kwo, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáíí dê, nangê lónté pini? Yi pini ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

18 Kada pini yoo u kwo daa kélímí mbê dniye, apê, Kí pini nmo ka k:omodané, apê, my:oo dêpwo a ya u ngwo daa

ta. Wod:oo yi pini u pye mí ye pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, A pwiyé dniye.

19-21 Yi taa knopwo, wod:oo ye póó dniye, yepê, Mumdo kî dpî tp:ee?

Yepê, Nyââ, kî nyi tp:ee.

Yepê, Mumdo my:oo doo ya, u ngwo a ta?

Yepê, Nyââ, my:oo doo ya, u ngwo a ta.

Yepê, Yélí lónté maa m:uu?

Yepê, Ndo, yi kópu nyi lama daa tóó. Yepê, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáíí dê nyi lama myedaa tóó. Yepê, Mâawe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

22 Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye nkîngê mbê knopwo. Kada pini knî y:oo ala kópu wunê mwiyé a vyi ngópu, apê, N:ii ngê wa vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, vyílo yi Yesu, yi pini dpî kée yó, u yoo kuwa dpî kaa yó.

23 Yi kópu u l:êê dîy:o yi pini u pye mí nkîngê mbê knopwo, kada pini knî ye yepê, Mâawe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

24 Pini n:ii my:oo doo ya myombó kwo, Chóó Lémi ngê kp:aani, ndêndê ngê chi danê. Kwo, Nmî lama ka tóó, pini n:ii u pi nmo chi vyi, yi pini dono pyu.

25 Yi pini ngê yepê, A lama daa tóó, dono pyu ó daa dono pyu. Yepê, Kópu mu ngmídi a lama ka tóó, my:oo noo ya, ala ngwo yélí mêní y:enê.

26 U kwo p^óo dniye, kwo, Lukwe nga ngmê md:o? Kwo, Ngwolo dê lónté pywálí dê?

27 Yi pini ngê nkwiti too, yepê, Wunê nmye kídí vyi, a ka dpíp:e ng:aa té. Yepê, Lukwe díy:o yi kópu am:ii ny:ee ngmê? Yepê, U yi nmye a kwo, P:uu ndiye pyu ngê am:ii pyaa dmi?

28 U ngwo u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu, nmo Mósisi p:uu ndiye pyu yoo.

29 Kwo, Nmî lama ka tóó Chóó Lémi Mósisi ka doo a danê, ngmênê yi pini kwéli a ndê wo nmî lama daa tóó.

30 Yi pini ngê yepê, Ye lónté kópu? Yepê, K:omo tpile a ngwolo dê kí pywálí dê, ngmênê kwéli a ndê wo, nmyi lama daa tóó.

31 Yepê, Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi dono pyu ka d:uudpí ng:aa mb:anê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi a cháâcháâ ngê, u nuu u kópu ye d:uud:uu too, yi pini ka Chóó Lémi dpí ng:aa mb:anê.

32 Yepê, K:omo tpile my:oo nî ta, ngmênê yi pini ngê a ngwolo dê kí pywálí dê. Yepê, Yinté kópu pí doongmê nyongo, pí ngmê ngê doongmê d:uu ngê, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwâ a l:âmo ngê, nkoo nmo.

33 Yepê, Yi pini Chóó Lémi ka wodêpê ndê wo, ye yi kópu ndîi daapí d:uu.

34 Yi pini ka kwo, Nyi pí dono tp:oo, dono vy:o nyi kaa wo. Kwo, Doo u ntââ daanyi ndiye kígha nmo. Wod:oo yi

pini u yoo kuwa kaa ngópu.

35 Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yi pini u yoo kuwa kédê kaa ngmê, wod:oo yi a pyw:ângo, u kwo p^óo wo, kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê ka nye kêlímí?

36 Yi pini ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U pí a ka vyi ngi, u ngwo u kwo anî kêlímí.

37 Yesu ngê kwo, Awêde chi m:uu. Kwo, Pini n:ii k:ii dpo danêmbum mo, nê vyílo.

38 Yi pini Yesu yu km:ee yu mbodo dê y:e ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, nga nínê kêlímí.

39 Yesu ngê kwo, Dyámê mbêmê nê loo, mu kópu u díy:o nê, Yoo n:uu chámê. Nê, Yélini my:oo a pyede, yi ngwolo an:uu pywálí té, yélí amê m:uu ngmê, nê, yélini yinê ye kópu mb:aamb:aa ngê wunê nuw:onuw:o too, yi nuw:o dmi anîmo mbuknwe, pí my:oo ntee pini ngê wa pyaa dmi.

40 Pádisi knî ngmê y:i myednye ya, Yesu ka kwo, Lukwe, ala kópu nye tpapê, My:oo nmyeno pyede?

41 Yesu ngê yepê, Pini n:ii my:oo a tóó, maa dpí kn:aadi. Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Tpile yintómu mb:aamb:aa ngê nmo y:enê té. Yepê, Lukwe díy:o maa mb:aa nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Lukwe díy:o nmyi chóó my:oo nmyi yaa dniye, maa mb:aa u ngwo nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Nmyi dono yilí chedê ngê daawa pyaa dmi. Yepê, Maa mb:aa u kópu dyuu wodpíp:e

ny:ee ngópu, ye daap:ee kn:ââ dé, u ntââ nmyi dono chedê ngê pî pyaa dniye.

10

Sipi w:uu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Sipi w:uu mbwa k:oo dini ghi n:ii ngê a wee, n:ii ngê keñe ye d:uuwodê kpêmî, ngmênê mbwa mbêmê dpî lóó, ye yi pini kpáápi.

² Yepê, Pini n:ii ngê keñe dpî kpêmî, mbwa k:oo u ngwo dpî kee, yi pini sipi y:eeey:ee pyu.

³ Yepê, Mbwa y:enê pyu ngê keñe yi pini ka dpî kpêmî, k:oo u ngwo dpî kee, ye dpî mbwólu, yi pî dmi ngmêngmênté a tpaê too, yi kada dpî ghê, nté nmy:uu u l:êê dîy:o u ngwo dpî pwii dmi.

⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo pwii dmi, yi kada dpî ghê, a yâmuyâmu ngópu, u dnye yi lama.*

⁵ Yepê, Kn:aa pini p:uu daawa kaa dmi, awêde u kwo wa mbêpê dmi, mu kópu u dîy:o u dnye daa yi lama.

⁶ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, mu kópu u dîy:o Yesu ye doo mgongo,*

⁷ wod:oo Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Ala ndê kópu nmye yini tpaê. Yepê, Nê sipi knî yi keñe t:âmo ndêndê.

⁸ Yepê, Yélini y:oo sipi w:uu a y:enê ngmê, kpáápi pââ ndîi

dé, ngmênê sipi knî y:oo yi dnye dmi daa nyêmî ngópu.

⁹ Yepê, Nê keñe t:âmo ndêndê. Yepê, N:ii a pi ngê wa a kee, waní ngee, adî koko, amaa pywuwópywuwó, u nté adîn:aa a pyw:êmî.*

¹⁰ Yepê, Kpáápi u nuw:o mu ngmidi, u yi u ngwo a kwo, Sipi w:uu nî t:âmo té, my:aa vya té. Yepê, Ala kópu u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yi nuw:o dmi n:uu ngmêê, ghê kamî ye n:uu y:oo, yi ya mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we.

Sipi y:eeey:ee pyu mb:aa u danêmbum

¹¹ Yesu ngê yepê, Nê sipi y:eeey:ee pyu mb:aa. Yepê, U ntââ a sipi knî yi l:êê dîy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê.*

¹² Yepê, N:ii daa sipi w:uu chóó, n:ii ngê sipi ka vwuwo tédê ndapî a kmênêkmênê ngê, yi pini daa sipi y:eeey:ee pyu mb:aa. Yepê, N:ii ndapî u l:êê dîy:o a dpodo yédi, dini ghi n:ii ngê chii w:ââ w:uu dpo lê, ye sipi w:uu dpo kuwo, dpî mbêpê, dpo, W:ââ ngê wa kiye nê. Yepê, Wod:oo w:ââ knî y:oo sipi woni a vyeetumo, woni a ngm:ií kígha tumo.

¹³ Yepê, Yi pini dpî mbêpê, mu kópu u dîy:o daa yi sipi w:uu chóó, u kwo d:uudpî ch:anê dmi.

¹⁴⁻¹⁵ Yepê, Nê sipi w:uu chóó. Yepê, M:aa u lama ntee n:aa tóó, sipi knî yi lama yinté myenî tóó. Yepê, M:aa A lama ntee a tóó, sipi w:uu a lama

* 10:4: Njon 10:27 * 10:6: Njon 16:25
23:1; Njon 15:13; Tpyuu 7:17

* 10:9: Njon 14:6 * 10:11: Psalm

yinté mye kwo. Yepê, U ntââ sipi knî yi l:êê dîy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê. *

16 Yepê, Sipini knî kuwa a m:ii té, daa ala sipi w:uu vy:o sipi dé, ngmênê yi sipi mya a sipi dé, yintómu anê núw:o té, a dnye amyednyi nyê, ala sipi w:uu vy:o anê kaa té, sipi w:uu mu ngmidi ngê amí pyódu, yi kada pini mu ngmidi ngê yinê adí y:eeey:ee dé. *

17 Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, mu kópu u dîy:o daanî kede, pwopwo u wépi daanê puwâ. Yepê, A ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. *

18 Yepê, A vye ye wanî kwódu knomomê, ye doo u ntââ daawa vya nê. Yepê, Ngmênê ye daanî kwódu, a chóó a nuw:o ngê a ghê wanî y:oo. Yepê, M:aa u pi ngê a ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. Yepê, M:aa ngê a ka pê, Yi kópu dê dpî d:uu dé. *

19 Yi kópu knî yi l:êê dîy:o Nju tpémi yi nuw:o dmi u mo u mo ngê mê pyaa dniye.

20 Woni knî y:oo wo yéli ye yepê, Kí pini nkono kmêna ngma a kwo, u ngwo dê ghéti. Yepê, U kwo kídmyemê ng:aa.

21 Wo yéli y:oo u nkwo yepê, Pini n:ii u kmêna a kwo yédi, yinté daa danê yédi. Yepê, Doo u ntââ kmêna ngê ngwolo kopwe d:uudpî pyi.

Nju tpémi y:oo Yesu u ngwo mb:ii ngópu

22 M:ââ yintómu yi k:oo tpíi yópu yi dye ghi ngê, Nju tpémi y:oo naa ngma a kuwo ngópu, Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o.

23 Yesu u k:ii yi nááli tédê nmî lee dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye, ghini n:ii u pi Solomon u ngomo ghi, yi nmeepaa.

24 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu a yina ngópu, u kwo póó dniye, kwo, Dye ghi nmo mêkidimê dówodówo. Kwo, T:ââ nmo dê diy:a. Kwo, Nmo namê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, ye nyi vyílo?

25 Yesu ngê yepê, Wunê nmye monî vya, ngmênê a ka dpîp:e kélímî mbê dniye. Yepê, M:aa u pi ngê kópuni yilí n:aa d:uud:uu ngê, yi kópu knî y:oo nmye yinê wodê kêma noo,

26 ngmênê nmyi ngwolo dmi nmyi kuwo ngópu, yi kópu yilí dpîp:e m:uu ngópu, mu kópu u dîy:o dp:ee a sipi w:uu vy:o yéli.

27 Yepê, A sipi knî y:oo a dnye yi ng:aa, a lama ka pyede, wunê yámuyâmu noo.

28 Yepê, Ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu, ye n:aa yémî ngê, u l:êê dîy:o daangmêwa dyênê. Yepê, Pi ngmê ngê a kélé myedaangmêwa a pwââ.

29 Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, awo, Kwulo nê pwaa té, yepê, yi pini wa dpî, mu

kópu u díy:o u wêdêwêdê têdê. Yepê, M:aa ngê a ka yinê a kê too, u wêdêwêdê pââ ndîi, pi ngê kwulo daawa a pwaa té.

³⁰ Yepê, M:aa ntee, nê mye yinté.

³¹ Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe díy:o kí pini ngê Chóó Lémi u d:aa wunê kâádíkâádî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo myombó chêépî knî ngma a ngî ngópu, apê, Yesu ngê nmî dy:ee té.

³² Yesu ngê yepê, M:aa u pi ngê nmyi ngîma kópu mb:aa yilí nî d:uu ngê. Yepê, Lóni u l:êê díy:o a vye u yi nmye a kwo?

³³ Nju tpémi y:oo kwo, Daa kópu mb:aa ngmê u l:êê díy:o myee u yi nmo a kwo, ngmênê k:omo tpile nyi nmo ntee pini, ngmênê ala kópu nye tpapê, Chóó Lémi u pi ntoo, a pi yintoo ngê n:aa pyépi.

³⁴⁻³⁶ Yesu ngê yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u kópu wunê a ny:ee ngópu, Chóó Lémi ngê yepê, Nmyo nê ntee yéli. Yepê, Nmyi chóó nmyi puku yedê yi kópu a tóó, doo u ntââ u wépi daanmyi pwaa ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê chóó yinê a dy:ââ noo, u ngwo nmye nî vvu, nmyenoo, Nê Chóó Lémi Tp:oo, yepê, doo u ntââ yi kópu u wépi myedaanmyi pwaa ngmê. *

³⁷ Yepê, M:aa u dpodo wodîní dódó ngê, ye a ka daap:ee ng:aa té.

³⁸ Yepê, Ngmênê M:aa u dpodo dye ghi yintómu ndêndê ngê n:aa dódó ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a kópu dyuu daanmyi ny:ee ngmê, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, yi l:êê díy:o a ka dmyina a kêlîmî, mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama ndêndê ngê pîchoo ya, M:aa ntee a tóó, nê my:aa vyílo, yinté myiní tóó. *

³⁹ Yi kópu u l:êê díy:o myombó u yi y:e mēdoo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê yi kêlê a pwii wo.

⁴⁰ Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa ndîi Njódan nmî ngmópu, Njon Baptist ngê yoo mbwaa paa kwéli dpîmo kmênêkmênê dé, y:i nmeen:aa ya.

⁴¹ Pi yilí nmo a loo, noko yepê, K:omo tpile Njon ngê mbwudu daangmê chópu, ngmênê kópuni yilí Yesu p:uu vvu, yintómu ndê kópu dé, k:omodanê kópu yi p:uu daa t:a.

⁴² Wod:oo pi yilí y:i Yesu ka kêlîmî mbê wo.

11

Lasadas u ngwo pwene

¹⁻² Pi ngmê, u pi Lasadas, u tîdê dê yi k:ii p:aa ngmê dnyimo ya, Petani. U tîdê dê yi pi dê Mata mbwémi Méli. (Pyópuni ngê nmî Lémi yu p:uu mbwáani n:ii tuu mb:aa a pii ngê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê mē pyi ngê, yi pyópu vyílo yi Méli.)*

* **10:34-36:** Psalm 82:6; Njon 5:17-20
10:38-39; Njon 12:3

* **10:38:** Njon 14:10-11 * **11:1-2:** Luukí

³Yi pyópu dê yi tídê Lasadas mbila wo, wod:oo Yesu ka kópu dy:ââ ngópu, kwo, Myipe mb:aa kédê mbil:a, y:ay:a dê pwiyé. *

⁴Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a nyongo, nmopê, Wu mbii daa pwopwo u mbii, ngmênê u nt:u kópu ala, Chóó Lémi u pi ndîi ngê paa pyaa we, Tp:oo u pi ndîi ngê u ngwo myepaa pyaa we. *

⁵Yesu nódo Lasadas lémi knî yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê doo ya.

⁶K:omo tpile Lasadas u mbii u pi a nyongo, ngmênê ghêlî u kwo daa n:ee. Kwéli nmee ya, wo mê miyó y:i nmî chedê ngê.

⁷U kuwó dini ghi ngê nmopê, Njuda Wee u kwo mê diyé kmêle.

⁸Kwonmo, Mââwe. Kwonmo, Nju tpémi y:oo m:ii tuwo chêêpî ngê mupî vya nyoo, lukwe dîy:o y:i mono diyédiyé té. *

⁹Yesu ngê nmopê, Ghêlî daawa vya nê. Nmopê, Kââdí nmo doongê ghêpê wo. Nmopê, N:ii w:êênî a dpodo yédi, nédê d:uudpî kaalî, mu kópu u dîy:o w:êênî a dpodo yédi, tpile yilî a y:enê ngê.

¹⁰Nmopê, Ngmênê kââdí dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, n:ii ngê u dpodo d:uudpo kêlî, mgîdí vy:o a dpodo yédi, nédê u ngwo dpî kaalî, mu kópu u dîy:o wo daa ya yédi.

¹¹Yi kópu nmo yi vya, u kuwó dini ghi ngê nmopê,

Nmî pyipe Lasadas kîyedê dpî, n:aa lêpî, u dpî nîmo ny:ââny:ââ. *

¹²Kwonmo, Mââwe. Kwonmo, Wunê dpî knomomê, ye chóó mé pyiyépyiyé.

¹³Nmîné nmo u mbii machedê ngê wunê pyodopyodo, wunê dpî, ngmênê Yesu Lasadas u pwopwo p:uu nmo doo mgongo.

¹⁴Wod:oo Yesu ngê yimi nmopê, Lasadas kédê pw:onu,

¹⁵ngmênê nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu. Nmopê, U kwo w:aa loo, ye kópu tédê yip:ee m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e a ka daap:ee kêlîmî mbê dniye. Nmopê, U kwo lee kmêle, nmyi kêlîmî ndîi ngê paa pyaa we.

¹⁶Nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini ngê nmopê, Nmî mââwe u k:ii nipi lee kmêle, u k:ii nipi paa pw:oo kmêle. *

Yesu nmî pyidepyide u kn:ââ mye nmî ghê u kn:ââ

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Petani nmî taa dniye, nmopê, Lasadas paa tuwo kî kmênê ngópu.

¹⁸⁻¹⁹Nmopê, Pi yilî Njedusalem kêda ndé, Mata mbwémi Méli ye kédê lee dmi, yi nuw:o dê ka l:âmol:âmo d:oo, yi tídê u l:êê dîy:o. (Petani Njedusalem u nkîgh:ê a tóó, daa kuughê, 3 km.)

* 11:3: Njon 11:36 * 11:4: Njon 9:3; 11:40 * 11:8: Njon 8:59; 10:31 * 11:11:

Luukí 8:52 * 11:16: Mak 14:31

20 Dini ghi n:ii ngê Mata ngê nyongo, apê, Yesu maa p:uu kîyêdê pwiyé knî, wod:oo u mbwó Méli ngomo k:oo a kuwo ngê, maa p:uu mênê pyódu nmoo.

21 Yesu ka kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, a tîdê daapî pwene,*

22 ngmênê a lama ka tóó Chóó Lémi ka kópuni nye dmyinê, yi kópu vyîlo ye d:uud:uu.

23 Yesu ngê kwo, Nîdê mêtunê pyidepyide.

24 Mata ngê kwo, A lama ka tóó, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa pyidu té. Kwo, A tîdê u ngwo amêdê pyidu.*

25 Yesu ngê kwo, A chóó nê yoo yi pyidepyide u kn:ââ, mye yi ghê kamî u kn:ââ. Kwo, N:ii a ka ada a kêlîmî, k:omo tpile wa pw:onu, ghê amaa yâ.

26 Kwo, N:ii u ghê a t:a dyámê mbêmê, a ka ada a kêlîmî, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Yi kópu ka nye kêlîmî?

27 Mata ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu ka n:aa kêlîmî. Kwo, A lama ka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyîlo, Chóó Lémi Tp:oo.*

Yesu ngê mbê u ngwo a puwâ

28 Mata ngê maa p:uu a kuwo nmoo, Petani mêt diyé wo, u mbwó Méli ka tumu

u kwo mbwolo, kwo, Mââwe kêda t:a, ka poopoo ngi.

29 Dini ghi n:ii ngê Méli ngê nyongo, wod:oo ghêêdî wo, Yesu u k:ii nmo a loo.

30 (Ghêlî k:ii p:o pi dêmî ta, Mata ngê maa p:uu kwéli a pyódu nmoo, y:i nmeê ya.)

31 Dini ghi n:ii ngê Méli lîmîlîmî ngê ghêêdî wo, ngomo k:oo a pwii wo, Nju tpémîni Méli u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o yi ngomo k:oo dnye kwo, mye ghêêdî dniye, Méli mye ngmêê ngópu. Apê ngmênê, Kpê chedê dê lê, wumê mbê.

32 Dini ghi n:ii ngê Méli ngê Yesu módu, u kwo a loo, yu km:ee dyimê wo, kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, ye a tîdê daapî pwene.

33 Yesu ngê Méli yi módu, apê, Mu mbê. Apê, Kî yéli myeka mbê té. U gha dyênê wo, kwodo ng:oo dmi mye tpalê wo.

34 Yepê, Ló y:i nmyi kmênê ngópu? Kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lee kmêle, nga anyi mwini.

35 Yesu ngê mbê u ngwo myedê puwâ.*

36 Nju tpémî y:oo noko apê, U pyipe mb:aa.

37 Pi ngmê knî y:oo apê, Kî pini ngê ngwolo kopwe angênté pyi ngê, lukwe dîy:o Lasadas daa pyi ngê.*

Yesu ngê Lasadas u ngwo mêtê pyidu ngê

38 Myombó Yesu u gha mêt dyênê wo, wod:oo kpê

* 11:21: Njon 11:32

* 11:24: Njon 5:29; 6:39-40

* 11:27: Njon 6:68-69

* 11:35: Luukí 19:41

* 11:37: Njon 9:6-7

chedê nmî lee dniye. Kpomo u mênê ntóó y:i mî kmênê ngópu, chêêpî ndîi u kpê komo t:âmo ngmê kaa ngópu.

39 Yesu ngê yepê, Chêêpî tpiyé wupu kalê yó. Mata ngê Yesu ka kwo, Tuu wunê yiyé. Kwo, Paa tuwo nmî kmênê ngê.

40 Yesu ngê kwo, Ala kópu nga dî vyi, A ka nye kêlîmî, ye Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi awêde nye mumu. Kwo, Lukwe. Kwo, Yi kópu ka d:ee kêlîmî?

41 Wod:oo chêêpî a tpiyé wupu kalê ngópu. Yesu mbóó p:uu vyu wo, u Mî ka kwo, Mw:ââkó M:aa. Kwo, Kópuni nga d:a dmyinê, kîcha d:uu.

42 Kwo, A lama ka tóó, dye ghi yintómu a ka nyinê ng:aa, ngmênê ala yéli yi l:êê dîy:o yi kópu dî vyi, mu kópu u dîy:o ala kópu ka paa kêlîmî mbê dniye, Pini n:i Chóó Lémi ngê a dy:ââ ngê, kî vyîlo.

43 Yi kópu yi vyu, wod:oo dpodombiy:e mbwolo, apê, Lasadas, a pwii.

44 Wod:oo ntóó a ghêêdî wo, kpomo u mênê a pwii wo. Ntee kmênê ngópu, yinté mêtê pii wo, kóó yu yi p:uu kpîdî pee n:i t:ee tumo, yinté p:uu dnye ya, kpîdî pee n:i ngê mbodo a kmongo ngópu, yi kpîdî pee mbêmê myedoo ya. Yesu ngê yepê, Kî pini p:uu kpîdî pee a ngee tóó. Yepê, Paa wunê yém.

Yesu u vye u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2;

Luukî 22:1-2

45 Nju tpémîni Méli ka lee dniye, u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o, yi yéli yi ngópu Yesu ngê Lasadas a pyidu ngê.

46 Pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, ngmênê woni knî Njedusalem mêtê diyé dniye, Pádisi knî ye yi kópu u yuu ye mênê y:ee ngópu.

47 Wod:oo Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo, kada pini yintómu nipi a wó, noko yepê, Lukwe ngmanmî md:o, wu pini ngê kópu yilî ka d:uud:uu.

48 Noko yepê, Yi kópu adî d:uud:uu dé, pi yintómu u kwo wa kêlîmî mb:anê, Lóma tpémî y:oo wa ny:ee ngmê, awo, Wu pini ngê u pi lukwe dîy:o mudu y:i a kmímî. Noko yepê, U kuwó dini ghi ngê lede yilî ala Njuda Wee u kwo wa a dy:ââ ngmê, wamî vya nmo, Chóó Lémi u ngomo wamye pwaa ngmê.

49 Pi ngmê yi vy:o doo kwo, u pi Kayapas, yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya. Yi pini ngê yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó.

50 Yepê, Ala kópu dmyongê w:ee ngópu. Yepê, Pi ngmîdi pi yintómu yi l:êê dîy:o paa pw:oo we, ye Lóma tpémî y:oo daawa a pw:oo nmo. *

51 Yi pini doo u lama doo mbumu, ngmênê ndê kópu yedoo tpapê. Yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, Chóó lémi u komo u ngwo kââ.

52 A tidê mbwó yoo, nmî

* 11:50: Njon 18:14

12

lama ka tóó, Yesu Nju tpémi yi l:êê dîy:o pwene, kn:aa yéli yi l:êê dîy:o mye pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê yélini a kwo, yoo ngmidi ngê u ngwo paa pyaa we. Kayapas u lama yi kópu dêpwo ya, ngmênê yinté kópu ye yi vyu. *

⁵³ Yi wéni ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u vyeé u dy:oo a châpwo ngópu,

⁵⁴ wod:oo Yesu tumutumu doo paa, Njuda Wee nmo kuwo ngê, pi kwéli dêpwo paa, y:i nmî lee dniye, p:aa ngmê u pi Epîdayim y:i nmeen:aa ya. *

⁵⁵ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dy-imêdyimê, wod:oo pi yilî Njedusalem loo, daa dyámê ghi mu ngmidi tpémi y:i mî taa dniye. Yi náali ghêlî daa kê ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, Chóó Lémi ka tupwóni yi p:uu doo ya, u ngwo chedê ngópu.

⁵⁶ Yesu dnye nmy:uu, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo noko dnye póó, noko yipu, Naa tédê daawa t:aa, apii?

⁵⁷ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Pádisi yoo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii, ala kópu pi knî ye mwiyé vyi ngópu, yepê, N:ii u lama Yesu choo ya, yi pini ngê nmo dpî vyi ngê, yed:oo nmo mgîmîmgîmî.

Tpileni tuu mb:aamb:aa Méli ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mátiyu 26:6-13; Mak 14:3-9

¹ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa ndîi nê wámê, Yesu u k:ii Petani nmî lee dniye, Lasadas kwéli doo a ya, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê. *

² Yesu u l:êê dîy:o nté pee ngmê l:âmo ngópu, Lasadas u k:ii nmee kmaapî. Mata ngê nté doo a teetee, nté kuu dmi nmî kêkê doo kapî dé. *

³ U mbwó Méli ngê mb-wááni n:ii tuu mb:aa pód:a ngma a núwo, yi mbwááni u pywuu pââ ndîi, u pi naadî. A ngêêdî, komo puwâ, Yesu mbêmê knî ngma a pii ngê, yu dê u ngwo mye ghêê doo, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê yu dê u ngwo mê pyi doo. Yi tpile tuu mb:aa ngê ngomo kó a ngêêdî.

⁴ Nmî vy:oo pini ngmê, Njudas Kédíyót pi, pini n:ii Yesu u kwódo ngê daa kêmakêma doo wowo, yi Njudas ngê nmopê,

⁵ Kî pyópu ngê lukwe dîy:o naadî dê dyênê. Nmopê, Nmo woda kê, ndapî ndîi pudu kmênê, yi ndapî pinté knî ye pudu y:oo. *

⁶ Yi kópu vyu, ngmênê daa pinté knî yi p:uu doo nuw:o, chóó p:uu doo nuw:o. Kpáápi ngê doo ya, nmî ndapî péé yinê dpîmo y:enê, ngmênê yinê mēdpîmo pîpî.

* 11:52: Njon 10:16; 17:21; 1 Njon 2:2

* 11:54: Njon 7:1

* 12:1: Njon 11:1,43

* 12:2: Luukî 10:39

* 12:5: Mát 19:21

7 Yesu ngê kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, A pwopwo u l:êê dîy:o wiye ngê.

8 Nmopê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmyinê pyw:ee t:oo. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, nmopê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Nmopê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mêdaani kwo.

Lasadas u vye u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

9 Nju tpémi yilí y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu Petani ka tóó, wod:oo y:i lee dniye. Daa Yesu u mo u l:êê dîy:o lee dniye, ngmênê u yi y:e myedoo kwo, Lasadas nm:uu m:uu, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê.

10 Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo Lasadas u vye u dy:oo myedê châpwo ngópu,

11 mu kópu u dîy:o Lasadas u l:êê dîy:o Nju pi yilí kní y:oo yi chóó yi kada pini dnya a kuwokuwo dé, Yesu ka dnye kêlímî.

Njedusalem u ngwo nmî vy:ungo

Mátiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luukî 19:28-40

12 Womumo pi yilí n:ii Njedusalem naa tédê ta, yi yéli y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu awêde al:ii a taataa.

13 Wod:oo king ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye châpu ngópu, dpumo nkoo dmi kní ngma a ñuw:o ngópu, maa p:uu a pyódu nmoo, dnye

kââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Nmo Yisîléli tpémi, nyi nmî king, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî ngi. *

14 Yesu ngê ndonki ngma a pyw:ângo, pyipwo yaa wo, Njedusalem u ngwo loo. Kópuni puku yedê a tóó, Yesu ngê vyílo yi ntiye ngê. Yi kópu ala.

15 Njedusalem tpémi, namê nkîngé.

Nmyi king wunê pwiyé kní, ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. *

16 K:omo tpile p:uu nmee ndiye, ngmênê yi ngwo pi dépê w:ee ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mêdê pii wo, u Mî ka mê kee wo, u ngwo nmo w:ee ngê, kópuni Yesu p:uu ló dini a d:êê ngópu u ngwo nmî nuw:o kwólu, noko nmîmo, Yesu ngê yi wéni ngê nmî d:uu ngê. *

17-18 Yi yéli ndîi y:oo Yesu châpu ngópu, mu kópu u dîy:o Lasadas u danêmbum mwiyé ny:ee ngópu. Yélini yi ngópu Yesu ngê Lasadas kpêênî a pyidu ngê, yi yéli y:oo pi yintómu kní ye mênê nté ngópu.

19 Wod:oo Pádisi yoo y:oo noko yepê, Dmyinê w:ee ngmê, dpî dêê dmi. Noko yepê, Pi yintómu u pee kédê ghê. *

Yesu chóó u pwopwo p:uu u ngwo doo mgongo

* 12:13: Psalm 118:25-26

* 12:15: Zech 9:9

* 12:16: Njon 2:22

* 12:19:

20 Yélini Njedusalem naa têtê lee dniye, woni knî Kîdiki tpémi.

21 Pilipi ka lee dniye, pini n:iî Mbetísaida pi, p:aani n:iî Nkálili Wee u kwo a tóó. Kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Yesu nmo mumu.

22 Yi kópu Pilipi ngê Andru ka mî vvu, yi tpódu nipi lee knopwo, Yesu ka u nkwo mî vyi ngópu.

23 Yesu ngê yepê, Wéni n:iî ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê wa pyódu, yi wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê u pi têtê ngê mwiyé wunê pyodopyodo. *

24 Mgongo ye ngmê kwólu, ye póó wo, yepê, Witi w:uu ngmanyinê ngî, kîlí anyi tpyé, mb:aamb:aa ngê u kwo anyi vvuwo, lukwe, yilí ngê u ngwo wa pyódu? Yepê, Doo u ntââ. Yepê, Têpê mbêmê wanyi pw:ono, têpê u mênê wa kee, ye mu dini ghi ngê wa pyidu, nt:u wa kaalí, w:uu yilí ngê u ngwo wa pyódu. *

25-26 Yepê, N:iî ngê a p:uu dpodo u yi adí kwo, ye yini a maa p:uu choo m:iî, choo a yâmuyâmu nê, kwéli aní lê, y:i dpo lee we. Yepê, N:iî a p:uu yinté adí dpodo, yini u pi M:aa ngê ndîî ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:iî chóó u ghê p:uu adí nuw:o, u lêê dîy:o a wépi wa puwâ, yini ngê u ghê kamî l:âmo wa a ngee. Yepê, Dyámê mbêmê n:iî chóó u ghê p:uu daadí nuw:o, a p:uu dpodo têtê daawa kede, yini

ngê u ghê kamî l:âmo daawa a ngee, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu.

27 Yesu ngê nmopê, A ghê da kee. Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa dmyinê, kwonê, A ngee nédi, pi knî y:oo yi dono kópu a nga kîngmê d:uu ngmê. Nmopê, Yi kópu M:aa ka wanê dmyinê? Nmopê, Kêle. Nmopê, Yi kópu u kwo daanê dmyinê, mu kópu u dîy:o yi dono kópu u lêê dîy:o dyámê mbêmê nê loo.

28 Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa tpaê, M:aa, mî ndîî ngê pyódu ngi. Yi kópu nmo yi vvu, u kuwó dini ghi ngê, nê, Mbóó p:uu dnye ngmê wîle, Yesu ka kwo, A pi ndîî ngê wunê nî pyódu ngê, myombó ndîî ngê mêní pyépi.

29 Yélini yi vy:o nmee kwo yi dnyeni mye ny:ee ngópu, ngmênê dnyinté a w:ee ngópu. Ngmê knî y:oo apê ngmênê, Mwini yi mbwólu. Woni knî y:oo apê ngmênê, Enjel u kwo yi mbwólu.

30 Yesu ngê yepê, Wu dnyeni daa a lêê dîy:o da kwolo, ngmênê nmyi lêê dîy:o da mbwólu.

31 Yepê, Dyámê mbêmê tpémi yi chámêchámê kn:ââ daa kêmakêma a chapí. Yepê, Ala ngwo Setan ngê dyámê pé yintómu yinê a mbêpê kîgha, ngmênê u ngm:iî kîgha kn:ââ daa kêmakêma n:aa chapí. *

32 Yepê, Dini ghi n:iî ngê têpê mbêmê wa a ngî nê, tââ wa km:êê nê, ye pi yintómu a

* 12:23: Njon 17:1 * 12:24: 1 Kódin 15:36 * 12:31: Luukí 10:18; Njon 16:11

* 12:32: Njon 3:14-15

chóó a kêténi wanê pêêdí. *

³³ Yi kópu ye vyu, chóó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo.

³⁴ Pi knî y:oo kwo, Puku yedê alanté kópu ngmêka tóó, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ng-midi ngê, dini ghi n:i ngê wa t:a, dyámê pê adí y:enê, chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Nyoó m:uu ala kópu nye tpapê ngê, nyimo, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, kwo, ala ngwo ala kópu kîchi vyi, Tââ wa km:êê nê. Kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kakê mê nmo chámê ngi. *

³⁵ Yesu ngê yepê, Nmyi pywápê daa kêmakêma a pwopwo. Yepê, Pywápê wo dmyinê m:ii, mgî nangê puwâ. Yepê, Mgîdí nmyi pwo kîdangê ghay. Yepê, N:i mgîdí vy: o a m:ii, maa dpî kn:aadi.

³⁶ Yepê, Nmyi pywápê a pwopwo, límîlímî ngê u kwo kêlímî mbê dmyeno, yed:oo wo u yoo ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

Yesu u mb:iimb:ii

Yesu ngê yi kópu yi vyi too, yi yéli a kuwo ngê, yi vy:o mî mbwolo wo.

³⁷ K:omo tpile mbwudu yilí yi ngópu chópu, ngmênê u kwo dêdnye kêlímî,

³⁸ kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngwo mî ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A Lémi, lukwe dîy:o nmî kópu ka daa kêlímî mbê dniye, ngwêdêwêdê ndîi lukwe dîy:o daa mya ngópu. *

³⁹ Doo u ntââ daapê kêlímî mbê dniye, mu kópu u dîy:o Yisaya ngê Chóó Lémi u komo alanté myedê kââ, apê,

⁴⁰ Yi ngwolo dmi my:oo ní yó,

nê, Yéli daapaa m:uu y:e, yi nuw:o l:âmo dmi nê ngópu,

nê, Daapêdê w:ee y:e, a ka daapêdê diyé dniye, yi pyipyi u l:êê dîy:o. *

⁴¹ Yisaya ngê yi kópu a d:êê ngê, mu kópu u l:êê dîy:o Yesu u pi ndîi mwiyé a módu, p:uu u ngwo doo a d:êê. *

⁴² K:omo tpile Nju pi yilí u kwo dêdnye kêlímî, ngmênê mê yilí u kwo dnye kêlímî, kada pini knî ngmê yi vy:o myednye kwo. Yi yéli y:oo kópu daa vyi ngópu, ngmênê tumutumu u kwo dnye kêlímî, mu kópu u dîy:o Pádisi knî ye dnye nkîngê, apu, Wa kée nmo, nmî yoo kuwa wa kaa nmo. *

⁴³ Yélini tumutumu dnye kêlímî, u yi y:e doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yi kópu yinê ye ndîi kópu. K:omo tpile daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnye d:uud:uu, ngmênê yi kópu yinê ye tédê kópu. *

Mgîdí u yoo yi ndyîkondyîko

⁴⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, N:i a ka wunê kêlímî, daa a mo a ka wunê kêlímî, ngmênê pini n:i ngê a dy:ââ noo, u kwo mye kêlímî.

* 12:34: Dan 7:13-14 * 12:36: Epeso 5:8 * 12:38: Is 53:1 * 12:40: Is 6:10

* 12:41: Is 6:1 * 12:42: Njon 9:22 * 12:43: Njon 5:44

45 Yepê, N:ii ngê dê mya nê, pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini myaa mya.

46 Yepê, Dyámê pê u pywápê ngê nê loo, nê, N:ii a ka ada a kélîmî, mgídî vy:o daadí kwo, pywápê u wo adî ya. *

47 Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu adî kwo, daadí chââchââ dé, nê kuu, a chóó daanî ndyîko. Yepê, Daa yoo yi ndyîkondyîko u l:êê dîy:o nê loo, ngmênê yi ngêêpî u l:êê dîy:o nê loo. *

48 Yepê, N:ii ngê a wépi wa puwâ, a kópu dyuu u wépi amye puwâ, yini ngê chóóchóó dê ndyîko, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê wa kpada, *

49 mu kópu u dîy:o daa a mo a kópu dyuu yinî tpapê, M:aa ngê yinê a dy:ââ noo, kópuni a ka doo a tpapê dé, nmye vyîlo yinoo tpapê dé.

50 Yepê, Kópuni M:aa ngê a ka a vyyu, a lama ka tóó, a ka pê, Ghê kamî pêdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyîlo nmye yinî tpapê té. *

13

Yesu ngê nmîyi dmi u ngwo ghêê too

1 Nê mââ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. Yesu u lama doo ya, apê, Daa kêmakêma dyámê pê nînê kuwokuwo, M:aa ka mînî diyédiyé. Yélini yi k:ii u kwo nmee kélîmî, nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo

doo ya. Yi kópu yi wéni ngê ndêndê ngê nmo w:ee ngê, dini ghi n:ii ngê Yesu ngê ala ndîî kópu nmo d:uu ngê. *

2 Yesu u k:ii mgídî vy:o kmaapî tédê nmee ya. Setan ngê Njudas ka Yesu u kwódo ngê wowo u pi wunê mwiyé a vyyu. Yi Njudas u mî Saimon, Kédiyót pi.

3 Yesu u lama doo ya, apê, M:aa ngê tpile yintómu a kêê yedê yó, u kwo nê ndê wo, u kwo mînî diyédiyé.

4 Wod:oo Yesu kmaapî tédê ghêêdî wo, u kpídî mb:aa u mbwo a ngópu, tââli daadî u paa ngmê t:ângo,

5 mbwaa kuu nmoko yedê ngmê ntówo, nmî yi dmi ngmêngmênté doo ghêêghêê, tââli ngê doo pyipyi dé.

6 Saimon Pita ka u nkwo yi loo, yu dê daa kêmakêma doo ghêêghêê dê, wod:oo Pita ngê kwo, Mââwe. Kwo, Nyi nmî kada pini, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntââ a yi dê daanyi ghêê dê.

7 Yesu ngê kwo, Kópuni n:aa d:uud:uu, choongê w:ee ngê, dîyo wanyinê w:ee.

8 Pita ngê kwo, A lémi, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntââ mo doo u ntââ, a yi dê daanyi ghêê dê. Yesu ngê kwo, Nyi dê daanî ghêê knomomê, a yoo vy:o daamonyi kwo.

9 Saimon Pita ngê kwo, A Lémi, a yi dê yi mo kidingê ghêê dê. Kwo, A kêê dê dpî ghêê dé, a mbodo myoo ghêê ngi.

10 Yesu ngê kwo, Pini n:ii

* 12:46: Njon 1:9; 8:12 * 12:47: Njon 3:17 * 12:48: Hipîlu 4:12 * 12:50:

dpî kudu, maa p:uu yu dê tupwótupwó ngê moo pyaa knî, yi pini mêt:uudpî kudu, yu dê mêyu ghêê dê, yed:oo tupwó p:uu mēdaa ya yédi. Yesu ngê nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmidi.

11 Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Yesu u lama mwiyé yaa wo. Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmo vyu, nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmidi tupwótupwó.

12 Nmî yi dmi ghêêghêê dini ghi n:ii ngê chedê ngê, Yesu ngê tââli u paa mēdê ngópu, u kpídî mb:aa u mbwo mē t:ângo, kmaapî tēdê mē yaa wo. Nmo póo wo, nmopê, Kópuni nmye dí d:uu, yi kópu dmyinê w:ee ngmê?

13 Nmopê, A ka nmyinê mbumu nyédi, nyimo, Nmî ndiye kîgha pyu, nmî Lémi. Nmopê, U ntââ mbēmê a ka nmyinê mbumu té, mu kópu u díy:o ndēndê ngê nē vyílo.

14 Nmopê, K:omo tpile nê nmyi kada pini, nmyi ndiye kîgha pyu, a pi ndîi, ngmênê tp:ee u dpodo ngmēdê dóo, nmyi yi dmi dí ghodo. Nmopê, Lémi lémi ngê kêê nangê t:oo, dmyinê numo ngêêpî. *

15 Nmopê, Yi kópu nmye dí d:uu, mu kópu u díy:o pēdmyina a nj:ii nê. *

16 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, dpodo pyu u pi tēdê, u kada pini u pi ndîi, dyede pi u pi tēdê, n:ii ngê a

dy:ââ ngê u pi ndîi. Nmopê, Nê nmyi kada pini, lémi lémi ngê kêê dēp:a t:ângo, kêê u ngwo myenangê t:oo.

17 Nmopê, Yi ndê kópu dyuu ala ngwo dmyinê w:ee ngmê. Nmopê, Wanmyi d:uud:uu dé, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê adî ngêêpî nmyo, noko mb:aamb:aa ngê anmyi ya.

18 Nmopê, Daa nmyo yintómu nmyi p:uu yi kópu dí vyi. Nmopê, Nmyi gha dmi a lama dé, a chóo nê ngmidi nmyoo, ngmênê pi nmyi vy:o ngma kwo, n:ii ngê ala kópu a ntiyentiye, kópuni puku yedê a tóo, apê, A nté pini n:ii ngê doo pîpî, dono a nga dê d:uu.

19 Nmopê, Yi kópu ghêlí doongê pyodo, u ngwo nmye dí vyi, mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, a pi, A chóo n:aa tóo.

20 Nmopê, Ala kópu nmye kídî vyi, Namê lémi lémi, ngmênê ndê kópu nmye m:uu n:aa tpapê, Nmyo a dyede pi yoo. N:ii ngê adî cháâcháâ nmyo, amyedí cháâcháâ nê. Nmopê, Ndê kópu m:uu ala, N:ii ngê adî cháâcháâ nê, M:aa amyedí cháâcháâ, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

Yesu ngê Njudas u ngwo nmo a kêma ngê, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo

Mátiyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luukí 22:21-23

21 U kuwó dini ghi ngê Yesu u ghê a kee wo, nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

* 13:14: Luukí 22:27 * 13:15: Pilipay 2:5; 1 Pita 2:21

22 Munmye nîmo y:enê, nê,
Ala n:uu p:uu a danê?

23 Yesu u nkîgh:ê noo ya, mu
kópu u l:êê dîy:o nê u nuu u pi.
*

24 Saimon Pita ngê u mbodo
ngê a ka pê, U kwo ngê péé,
N:uu p:uu a danêmbum.

25 Wod:oo Yesu u nkîgh:ê
yimi nî loo, tumutumumu
kwonoo, A Lémi, n:uu p:uu
nye danêmbum?

26 A ka pê, Alanté nga nînê
kêmakêma, Pini n:ii ka nté
n:êê ngmên:aa yém, yi pini yi
vyílo. Wod:oo nté n:êê ngma
a ngêêdí, nté nyii kuu k:oo
kmênê ngê, Njudas ka y:ángo,
pini n:ii Saimon Kédiyót pi
tp:oo.

27 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê
nté n:êê u kwo y:ángo, yi ngwo
Setan u mênê kee wo. Yesu
ngê kwo, Kópuni mênê a tóó,
kwo, límílimí ngê d:uu ngi.

28 Kópuni Njudas ka vyu, a
mo nê w:ee ngê. A pyipe knî
y:oo dêpê w:ee ngópu.

29 Woni knî y:oo apê
ngmênê, Njudas ngê nmî
ndapî yinê a y:enê. Apê
ngmênê, Yesu ngê ala kópu u
kwo yi vyi, Máâ naa tédê nté
pee n:ii u yi nmo adí kwo, knî
m:uu nyi pwila ngi. Alanté
mye nuw:o mbê dniye, apê
ngmênê, Ala kópu u kwo yi
vyi, Pinté knî ye ndapî knî
ngmênnyi y:eni. *

30 Njudas ngê dini ghi n:ii
ngê nté n:êê ndîi, wod:oo
kuwa pwii wo, mgîdí vy:o.

Dêêpî kópu kamî

31 Njudas yi loo, Yesu ngê
nmopê, Daa kêmakêma pi
knî y:oo wunê wopwe ngmê,
Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi
ndîi ngê dê pyódu, Chóó Lémi
u pi ndîi ngê u ngwo amye
pyódu ngmê.

32 Nmopê, Yi kópu u l:êê
dîy:o M:aa ngê u che p:ââ pee
ngê wa pyódu nê. Nmopê,
Yi kópu daa kêmakêma a
d:uud:uu.

33 Nmopê, A mbwó yoo.
Nmopê, Daa dye ghi daadîi
nmyí vy:o n:aa kwo. Nmopê,
Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê
daanmyinê pyw:ee nê.
Nmopê, Kópuni kada pini knî
ye ní vyu, nmye myinê tpaépê,
kwéli anî lê, doo u ntââ y:i
daangmênmyinê lê. *

34 Nmopê, Dêêpî kópu
kamî nmye ngmên:aa tpaépê.
Nmopê, Nmyi nuu ghi
dmi nîmo nódo choo ya,
mb:aamb:aa ngê noko dmy-
inê vyuwo. Nmopê, Nmye
ntee nînê vyuwo, yinté noko
myedmyinê vyuwo. *

35 Nmopê, Noko mb:aamb:aa
ngê anmyi vyuwo, ye pi knî
yi lama wa yââ, awo, Nmyo a
p:uu ndiye pyu yoo.

*Yesu ngê Pita ka u
wópuwópu u pi u ngwo vyu*

*Mátiyu 26:31-35; Mak
14:27-31; Luukî 22:31-34*

36 Saimon Pita Yesu ka póo
wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo,
Ló y:i nye lêpî? Yesu ngê
kwo, Kwéli n:aa lêpî, doo u

* 13:23: Njon 21:7,20 * 13:29: Njon 12:6; Psalm 41:9 * 13:33: Njon 7:33-34

* 13:34: Njon 15:12,17; 1 Njon 3:23; 2 Njon 1:5

ntââ ala ngwo daanyinê ngmêê nê, ngmênê díyo yi máádi anyinê kwolo.

³⁷ Pita ngê kwo, A Lémi, lukwe díy:o ala ngwo daaní ngm:êê ngi? Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o amye vya nê, ngmênê myedaanê kuwo ngi.

³⁸ Yesu ngê kwo, Mumdoos a l:êê díy:o wanyi pw:onu? Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaê. Kwo, Kêmkêm ghêli k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, yenye, D:aa p:uu ndiye pyu ngmê.

14

Yesu nmî maa, Nmî Mî ka

¹ Yesu ngê nmopê, Nmyi ghê dmi kîdangê kee, nmyi nuw:o dmi myekîngê dyênê. Nmopê, Chóó Lémi ka dmyinê kêlîmî, a ka myedmyina a kêlîmî. *

² Nmopê, M:aa u p:o ngomo dêdê ghêdê. Nmopê, N:aa lêpî, nmyi p:aa dmi nmyi kada nîmo l:âmol:âmo. Nmopê, Yi kópu wodaa ndê kópu, ye nmye daapîdí vyi.

³ Nmopê, Nmyi p:aa dmi l:âmol:âmo u kuwó dini ghi ngê, amênê diyé, a chóó anê nya nmyo, p:o anî núw:o nmyo, kwéli anîn:aa ya, yi amyenmyin:aa ya.

⁴ Nmopê, Kwéli n:aa lêpî nê, yi máádi nmyi lama ka t:a.

⁵ Tomas ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Máádini nye kîgha, yi máádi nmî lama daa t:a. Kwo, Ló yi i nye lêpî?

⁶ Yesu ngê kwo, A chóó nê nmyi maa, ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ, mye ghê u kn:ââ. Kwo, M:aa ka maa daamo a t:a, nê nmyi maa mu ngmídi. *

⁷ Nmopê, A kn:ââ nmyi lama ndêndê ngê wodoo ya, ye M:aa nmyi lama myepê tóó. Nmopê, Ala ngwo M:aa ntênê nmyi lama dê yââ, kîmyedmye m:uu ngmê.

⁸ Pilipi ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mî nmo a kêma ngi, ye u ntââ mbêmê nmo yââyââ té.

⁹ Yesu ngê kwo, Ló dini nmyi vy:o nî ghê wo, lukwe díy:o choongê mya noo, kî pini. Kwo, Anmye y:enê nê, ye nê vyîlo. Kwo, Lukwe díy:o a ka chí vyi, M:aa nmo a kêma ngi. *

¹⁰ Kwo, Lukwe díy:o alanté d:ee nuw:o, Nê, myenté M:aa, mu ngmídi. Yesu ngê nmopê, Kópu yilî n:ii nmye nî vyi too, daa a chóó a mo a kópu dé. Nmopê, M:aa k:ii ngmídi ngê nye tóó mo, chóó u dpodo yinoo dódó.

¹¹ Nmopê, Ala kópu ka dmyinê kêlîmî, M:aa k:ii ngmídi ngê nye tóó mo. Nmopê, Yi kópu ka kêlîmî dpodo ndîi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye kópuni nî d:uu too, yi kópu knî yi l:êê díy:o a ka dmyina a kêlîmî.

¹² Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Pini n:ii a ka ada a kêlîmî, kópuni noo d:uud:uu dé, yi pini ngê yi kópu amyedî d:uud:uu dé, kópu ndîi knî myowa d:uu,

mu kópu u dîy:o M:aa ka n:aa lêpî.

¹³ Nmopê, A pi ngê kópuni a ka anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu, M:aa u pi ndîi ngê u ngwo wanî pyódu. *

¹⁴ Nmopê, A pi ngê kópuni anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu.

Yesu Chóó Lémi u ghê dmi p:uu u ngwo doo danê

¹⁵ Yesu ngê nmopê, A nuu ghi nmyi nódo adî ya, ye a dêêpî kópu dyuu anmyi cháâcháâ. *

¹⁶ Nmopê, M:aa ka nmyi ngêêpî pyu ngmanê dmyinê, chóó u Ghê Dmi. Nmopê, Nmyi p:uu adî ya, daawa a kuwo nmyo. *

¹⁷ Nmopê, Mgîdî u yoo yi mênê daawa kee, mu kópu u dîy:o daawa m:uu ngmê, myedaawa mya ngmê. Nmopê, Nmyi lama pini, mu kópu u dîy:o nmyi vy:o ka kwo, mu dini ghi ngê nmyi mênê amyaa ya. *

¹⁸ Nmopê, Nmyi mo daanê kuwo nmyo, ngmênê nmye wamênê diyé.

¹⁹ Nmopê, Mââ m:ii mgîdî u yoo knî y:oo mēdaamowa m:uu nê, ngmênê nmyi mo wanmyi mumu nê. Nmopê, A ghê adî ya, yi kópu u l:êê dîy:o ghê njini nmyi mênê a myaa ya.

²⁰ Nmopê, Yi wéni ayi d:ii, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, M:aa k:ii nye ngmidi, a k:ii ngmidi ngê amy:oo pyaa dmi.

²¹ Nmopê, N:ii ngê a dêêpî kópu dyuu a nyêmî too, wunê ng:êênî too, u mênê a yii too, a cháâcháâ too, vyîlo yi pini nódo a nuu ghi a tóó. Nmopê, Yi pini u nuu ghi M:aa nódo adî ya, a nódo amyaa ya, a chóóchóó u kwo amyenê kēma.

²² Nmî vy:o pini ngmê, Njudas, daa pini n:ii Yesu kwódo ngê ghê wo, yi Njudas Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lukwe dîy:o nmî mo wanmî m:uu ngi, wo yéli y:oo daawa m:uu ngi?

²³ Yesu ngê kwo, Mu kópu u dîy:o n:ii nódo a nuu ghi adî ya, yi pini ngê a kópu dyuu adî cháâcháâ, M:aa nódo yi pini nuu ghi adî ya, M:aa k:ii u kwo anyinê lee knî, u k:ii anmîn:aa ya. *

²⁴ Kwo, N:ii nódo a nuu ghi daa tóó, a kópu dyuu ka myedaa ng:aa. Kwo, Kópuni dyuu nmye nî vyi too, daa a mo a kópu dyuu, ngmênê M:aa u kópu dyuu, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

²⁵ Nmopê, Ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, yi kópu knî u ngwo nmye dî vyi té.

²⁶ Nmopê, A kuwó M:aa ngê chóó u Ghê Dmi a pi ngê nmye wa a dy:ââ, yinê adî ngêêpî nmyo, kópu yilí yintómu yi p:uu adî ndiye kîgha nmyo, kópu yintómu n:ii nmye nî vyi too, nmyi nuw:o úedê yimi amê t:ee té. *

²⁷ Nmopê, Nkîngê nmyi mênê anê ngî, a chóó a gha

* **14:13:** Mát 7:7; Njon 16:23-24; 15:7 * **14:15:** 1 Njon 5:3 * **14:16:** Njon 14:26; 15:26 * **14:17:** Lóma 8:26 * **14:23:** Tpyuu 3:20 * **14:26:** Njon 15:26; 16:7

15

ntee, nmyi gha dmi yinté adí ya. Nmopê, Pi knî y:oo yi komo ngê a tpaê ngópu, apu, Namê nkîngê, ngmênê a chóo nmyi nkîngê machedê ngê n:aa pyépi. Nmopê, Nmyi ghê dmi kîdangê kee, myenangmê nkîngê mb:anê. *

²⁸ Nmopê, Ala kópu mwiyé nmye kídí vyi, nmyed:a, Nínê kuwokuwo nmyo, díyo nmye amênê diyé. Nmopê, Nmye wanî yipê, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Nmopê, A nuu ghi ndêndê ngê nmyi nódo wo tóó, ye w:aa pêdmyinê pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o M:aa ka diyédíyê a ka mb:aamb:aa. Nmopê, Ala ngwo a pi tédê, yi ngwo a pi ndîi ngê wamí pyódu, M:aa u che p:ââ pee ngê an:uu pyódu.

²⁹ Nmopê, Yi kópu knî ghêlî doongê pyaa dniye, u ngwo nmye dí vyi té, mu kópu u díy:o a ka pêdmyina a kêlímî.

³⁰ Nmopê, Doo u ntââ dye ghi daadîi noko daanmî danê, mu kópu u díy:o Setan u lede yoo daa kêmakêma wunê pwiyé dniye. *

³¹ Nmopê, Setan u kópu a p:uu daa t:a, yinê daa y:enê nê, ngmênê kópuni awêde a nga a d:uud:uu, u kwo daanî kwódu. Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo. Nmopê, Pi yintómu yi lama pîchoo ya, dye ghi yintómu M:aa u dnye n:aa nyêmî ngê. Nmopê, Ghêêdí kmêle, kn:aa lee kmêle.

Nté kn:ââ u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, M:aa ngê nté kn:ââ ngmê kââ, nê vyílo.

² Nmopê, A kpâlî woni knî yi p:uu nt:u d:uudpî kaalí, M:aa ngê dpo chápwo té, dpî kée té. Nmopê, N:ii knî yi p:uu nt:u dpî kaalí, yini mb:aamb:aa dé. Nmopê, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té, dyââpe n:ii p:uu a ya yédi, dpo chápwo té, dpî kée té, dpo, Nt:u mb:aamb:aa ngê paa kaa we.

³ Nmopê, Kópuni nmye nî vyi too, yi kópu knî y:oo mb:aamb:aa ngê wunê kî pyódu nmyoo.

⁴ Nmopê, Ngmídi ngê ya kmêle. Nmopê, Nangê kée nê, myedaanî kée nmyo. Nmopê, Yi kpâlî ngmanyinê chápwo, dpî pw:onu, nt:u p:uu d:uudpî kaalí. Nmopê, Nmyo myentee dé, anmyinê kuwo nê, nmyi nt:u dmi daawa kaalí.

⁵ Nmopê, Nê nté kn:ââ, nmyo a kpâlí dé. Nmopê, N:ii ngê daawa a kuwo nê, ngmídi ngê u k:ii any:oo ya, yi pini nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalí. *

⁶ Nmopê, Wanmyinê kuwo nê, ye nmyi chóo kópu mb:aa daangmanmyi d:uu ngmê. Nmopê, N:ii ngê wa a kuwo nê, M:aa ngê wa kée. Nmopê, Yi yini kpâlí wa pw:onu, ntóo

ngê wa pyódu, ndiya wa kéeé,
ndê ngê wa ma.

7 Nmopê, A k:ii ngmidi ngê
anmî ya, a kópu dyuu p:uu an-
myi nuw:o, ye M:aa ka kópuni
anmya a dmyinê, nmyi l:êê
díy:o wa a d:uu.

8 Nmopê, Dmyina a nj:ii nê,
nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa
ngê dpî kaa we, ye pi knî y:oo
Chóó Lémi u pi ndîi ngê u
ngwo wa pyódu ngmê. *

9 Nmopê, A nuu ghi M:aa
nódo ntee a tóó, nmyi nuu
ghi dmi yinté a nódo mye tóó.
Nmopê, Dye ghi yintómu a
nuu u yoo ngê dmyinê kwo.

10 Nmopê, Kópuni nmye nî
vyi too, anmyi d:uud:uu dé,
ye a nuu u yoo ngê anmyi
kwo. Nmopê, M:aa u nuu u pi
ngê n:aa tóó, mu kópu u díy:o
kópuni yintómu a ka a vyi too,
nî d:uu too. *

11 Nmopê, Yi kópu knî
nmye yidî vyi té, mu kópu u
díy:o M:aa p:uu w:aa ntee nê
pyw:ângo, w:aa d:ud:umbiy:e
a p:uu yinté myedmyina a
pyw:êmi.

12 Nmopê, Ala a dêêpî kópu,
Nmye ntee nîné vyuwo, noko
yinté myedmyinê vyuwo. *

13 Nmopê, Nmye nîné
vyuwo, kópu ndîi amy:aa
d:uu, nmyi l:êê díy:o a ghê
wanî y:oo, u ngwo anî
pw:onu, mu kópu u díy:o nmyi
nuu ghi dmi a nódo dnyinté
daa tóó. Nmopê, Dmyina a
nj:ii nê, nmyi nuu ghi dmi
numo nódo choo ya. *

14 Nmopê, A kópu dyuu an-
myi d:uud:uu dé, ye nmyo
ndêndê ngê a pyipe yoo.

15 Nmopê, Nmyo a pyipe
yoo. Nmye daamonî vyi, A
dpodo pyu yoo, mu kópu u
díy:o kópuni lémi ndîi ngê a
d:uud:uu ngê, u dpodo pyu
knî ye daa tpapê ngê, u pyipe
knî ye a tpapê ngê. Nmopê,
M:aa ngê kópuni yilî a ka a vyi
too, wunê nmye kîdî vyi té.
Nmopê, A pyipe yoo, M:aa k:ii
nuw:oni nyi mênê a tóó, nmyi
mênê myeka tóó.

16 Nmopê, Dpîp:e ngmidi
noo, a chóó p:ee nê ngmidi
nmyoo. Nmopê, Dpodo
têê n:ii nî kaa nmyoo, yi
dpodo têê nmyi nt:u dmi
mb:aamb:aa ngê dp:uu kaa
we, yi dpodo chedê ngê kîngî
pyódu. Nmopê, Yi dpodo têê
M:aa ka a pi ngê kópuni anmyi
dmy:ee ngmê, nmye wa a kê.

17 Nmopê, Ala kópu dmy-
inê d:uud:uu, numo ka
mb:aamb:aa ngê dmyinê
vyuwo.

*Yesu u yoo yi diyadiya,
mgîdí u yoo knî ye*

18 Yesu ngê nmopê, Kópu
ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi
n:aa t:emî. Nmopê, Mgîdí u
yoo knî ye ntee n:aa diya yédi,
yinté ye am:ii diya dmi.

19 Nmopê, Mgîdí u yoo knî
yi k:ii ngmidi ngê w:ee pyede,
ye yi nuu u yoo ngê p:ee
pyede, ngmênê yi yéli yi vy:o
nê ngmidi nmyoo, yi vy:o
mêdp:ee wee, yi kópu u l:êê
díy:o ye dmyi diya dmi.

* 15:8: Mát 5:16 * 15:10: 1 Njon 2:5
5:8; 1 Njon 3:16

* 15:12: Njon 13:34 * 15:13: Lóma

²⁰ Nmopê, Ala kópu wunê nmye kídí vyi, Dpodo pyu u pi tédê, u kada pini u pi ndîi. Nmopê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, u nt:u kópu m:uu ala, Mgídí u yoo kní y:oo dono a nga a d:uud:uu ngmê, nmye amyednyi d:uud:uu. Nmopê, Wo chââchââ nê, pê chââchââ nmyo, a kópu dyuu wo ny:ee ngópu, ye nmyi kópu dyuu myepaa ny:ee ngmê.

²¹ Nmopê, Yi dono kópu yilí nmye wa d:uu ngmê, mu kópu u díy:o nmyo a yoo, daa mya noo, n:ii ngê a dy:ââ noo, yi lama myedaa tóó.

²² Nmopê, Yi yéli ye danêmbum tédê wodíp:a loo, ye daapí mb:ii noo, yi dono ndîi ngê daapí pyodo, ngmênê dono ndîi ngmê d:uu ngópu, kî mb:ii noo, M:aa ngê dpodombiy:e u ngwo wa kpada té.

²³ Nmopê, Pini n:ii kní ye ní diya wo, yi pini kní ye M:aa mye diya wo.

²⁴ Nmopê, Kópu ndîi n:ii yi vy:o noo d:uud:uu dé, yintoo kópu wunê pi ngê daangmê d:uu ngê. Nmopê, Yi kópu ndîi yi vy:o wodípí d:uu too, ye yi dono ndîi ngê daapí pyodo. Nmopê, K:omo tpile yi kópu kní m:uu tumo, ngmênê mye mb:ii noo, ye ní diya wo, M:aa ye mye diya wo.

²⁵ Nmopê, Kópuni puku yedê a tóó ndêndê ngê a ntiyentiye ngmê, doo u ntââ daawa kn:aadi ngmê. Nmopê, Yi kópu ala, D:ud:umbiy:e módó ye ní diya wo.

²⁶⁻²⁷ Yesu ngê nmopê, Wo

yéli ye ní diya wo, ngmênê dini ghi n:ii ngê M:aa u Ghê Dmi nmye wanê dy:ââ, yinê wa ngee nmyo, pi kní ye a p:uu anmyin:aa danê, nmyi kópu dyuu ndê kópu ngê ye yinê wa pyódu té. Nmopê, Kópuni ní vyi too, kópuni ní d:uu too, nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. A dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê nê chópu, a p:uu u ngwo nmyinê kaa dniye, dye ghi daadîi nipi nmee a ya, u dí awêde.

16

¹ Nmopê, Dono kópu n:ii nmye wadnyi d:uud:uu dé, nmyi ng:aa dmi n:aa t:emí,

² mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, u ya a nga daa kwo, Ala kópu paa vyi yó, Nê ngê lukwe díy:o dóó nmoo, dono vy:o anmí wee, u nkwo nmo kpípíkpípí. Nmopê, Nju tpémi y:oo kópu dono yilí nmye adnyi d:uud:uu dé, wa kée nmyo, nmyi yoo kuwa wa kaa nmyo, yi ngêpê ngomo k:oo koko nmye wa kwódu ngmê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê amyednyi vyee nmyo, nmyi vy:o woni yi ghê wa a ngí t:oo, ala kópu u ngwo adnyi tpapê, awo, Ala Chóó Lémi u dpodo yino dódó.

³ Nmopê, Yi kópu yilí nmye adnyi d:uud:uu, mu kópu u díy:o M:aa k:ii yi lama d:ii tóó mó.

⁴ Nmopê, Yi kópu kní yi pi dmi nmye kídí vyi té, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê

nmye wa pyaa dmi, nmyinê nmye daa kópu kamî ngê adnyi ya, ngmênê u ngwo anmy:uu nuw:o kalê ngmê, anye, Nê ngê yi pi dmi mwiye nmo mwo a vyu.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo

Yesu ngê nmopê, Kópuni nmye dí vyi té, wunê nmye dîpî vyi too, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu nmyi vy:o noo kwo.

⁵ Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, ala ngwo u kwo mênê diyédiyé, ngmênê a ka daanmyi vyi ngmê, Ló y:i nye lêpî.

⁶ Nmopê, Kópuni nmye dí vyi té yi l:êê díy:o nmyi gha dmi dono ngê dê pyódu.

⁷ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Nmyi mb:aamb:aa u l:êê díy:o n:aa lêpî. Nmopê, Daanî nî knomomê, ye nmyi ngêêpî pyu daawa a nî, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî lê, nmyi ngêêpî pyu nmye anîmo dy:ââ.*

⁸⁻¹¹ Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, apu, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, dono ndîi dpîpîngmê d:uu ngê. Nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, kînmî mb:ii ngê, dono ndîi u ngwo ngmênmî d:uu ngê. Nmopê, Dini ghi n:ii

ngê pi knî y:oo wa vya nê, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Ndêndê kópu yino d:uud:uu, daa kn:aadi te kópu yino d:uud:uu. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kn:aadi te kópu ndîi ngmêkînmî d:uu ngê, pini n:ii nmî vyâ, pi mb:aa, u dono daa tóó, kpêênî daa mgee wo, Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, u kwo mê diyé wo, nmî vy:o mēdaa kwo. Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pi doongmê kóté kwólu, myedaawa kóté kalê nmo. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, mgîdí u yoo woni yi nuw:o dmi wa ngmêê té, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê Setan wunê dê kóté kwolo, ntââ u ngwo wa a vy:u, nmo amyedê vy:u.*

¹² Yesu ngê nmopê, Kópu ndîi yilî a mênê ka tóó. Nmopê, U ya a nga ka kwo, Nmye nî vyi té, ngmênê u nyêmî ngê dp:ee ntââ dé ala ngwo.

¹³⁻¹⁴ Nmopê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi wa t:aa, ndê kópu yintómu knî yi maa komo nmye yinê wa a kēma. Nmopê, Kópuni ghêlí doongê pyaa dniye, nmye u ngwo amí vyi té. Nmopê, Doo u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, ngmênê a kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, a pi

* 16:7: Njon 14:16 * 16:8-11: Njon 12:31 * 16:13-14: Njon 14:26; 1 Njon 2:27

ndî ngê u ngwo amî pyódu. *

15 Nmopê, Nmye d:oo vyyu, M:aa u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, ngmênê nmyed:ê, A kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, mu kópu u dîy:o kópuni M:aa u nêni dé, mya a nêni dé.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo nmo doo danê

16 Yesu ngê nmopê, Daa ndî la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê daa ndî la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê.

17 P:uu ndiye pyu knî ngmê noko dnye póó, apu, Lukwe p:uu nmo ka danê? Apu, Ala kópu a tpaê, Daa ndî la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. U kuwó dini ghi ngê daa ndî la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. Apu, Ala kópu mye tpaê, Mu kópu u l:êê dîy:o M:aa ka n:aa lèpî.

18 Apu, Yi daa ndî la ghi tp:oo u nt:u kópu lukwe? Apu, Kópuni a tpaê, dp:oongê w:ee ngê.

19 Yesu u lama doo ya, apê, U yi y:e a kwo, Yi kópu u nt:u kópu nê ka nmî poo, wod:oo nmopê, Ala kópu u l:êê dîy:o noko nmye póó té, Daa ndî la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê, u kuwó dini ghi ngê daa ndî la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. *

20 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Anmyi mbê, amyenmyi yii, ngmênê mgídî u yoo yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Nmopê, Nmyi nuw:o dmi dono ngê adî ya, ngmênê u kuwó dini ghi ngê nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, nmyi gha dmi amye ndê. *

21 Nmopê, Dini ghi n:ii ngê mbwili ngê pwopwo dpî kaalî, mgînî vyîmî n:ii a kîgha ngê, u nuw:o dono ngê dpî pyódu, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee dpî t:a, u mgînî vyîmî anyi dpî yé, mu kópu u dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, dpo, A tp:ee kêdê t:a.

22 Nmopê, Nmyo myentee dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê dê pyódu, ngmênê am:aa m:uu nmyo, nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, w:aa amyenmyinê pyw:ee ngmê, doo u ntââ pi ngmê ngê yi w:aa nmyi mênê daawa a ngî.

23 Nmopê, Yi wéni ngê kópu a ka daangmanmyi poo ngmê. Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Kópuni M:aa ka a pi ngê wanmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. *

24 Nmopê, Kópu a pi ngê dmy:oongmê dmy:ee ngópu. Nmopê, A dpodo u l:êê dîy:o kópuni u yi nmye adî kwo, M:aa ka dmyinê dmyinê, nmye ada a kuwo, mu kópu u dîy:o w:aa ndêndê ngê pèdê

* 16:19: Njon 17:14 * 16:20: Njon 13:16 * 16:23: Luukí 10:16

pyw:ee yó.

²⁵ Yesu ngê nmopê, Kópu yilí yi p:uu nmye noo mgongo, ngmênê mu dini ghi ngê nmye mēdaanî mgongo, M:aa p:uu ntênê nmye anîn:aa danê. *

²⁶ Nmopê, Yi dini ghi ngê kópuni u yi nmye adî kwo, M:aa ka a pi ngê dpî dmy:ee yó. Nmopê, Ala kópu dînî tpaê, Yi kópu nmyi l:êê dîy:o M:aa ka wanî dmyinê, mu kópu u dîy:o M:aa chóó nmye wunê yuwó.

²⁷ Nmopê, Nmyi nuu ghi dmi M:aa nódo a tóó, mu kópu u dîy:o a nuu ghi nmyi nódo a tóó, mye ala kópu u l:êê dîy:o, ala kópu ka nmyi kélímî mbê dniye, Nê M:aa ka a ndê wo. *

²⁸ Nmopê, Nyââ, M:aa ka nê ndê wo, dyámê mbêmê nmye nê loo, ala ngwo dyámê mêninê kuwokuwo, M:aa ka mênê diyédiyé.

²⁹ Yi kópu y:oo nyongo, wod:oo ala kópu u kwo nmî vyi, kwonmo, Kópu yilí mb:aamb:aa ngê anmînê wopwe, mēd:ee mgongo.

³⁰ Kwonmo, Ala ngwo nmî lama dê yââ, kópu yintómu lama ka tóó. Kwonmo, K:omo tpile kópu nga daanmî póó, ngmênê kópuni nmî mênê a pyede, wunê kîchi m:uu té. Kwonmo, Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu ka dpî kélímî mbê dmi, Chóó Lémi ka nyinê ndê wo.

³¹⁻³² Yesu ngê nmopê, Ala ngwo nmye kélímî té, ngmênê

daa kēmakēma nmyi p:o p:o nmye mbêpêmbêpê té, a mo nmyinê kuwokuwo nê. Nmopê, Daa d:ud:umbiy:e a mo nmyinê kuwokuwo nê, ngmênê M:aa a p:uu a t:a. *

³³ Nmopê, Yi kópu nmye dî vyi té, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dmi a p:uu daapaa dyênê we. Nmopê, Mgídí u yoo knî y:oo dono kópu nmyi p:uu yilí wa d:uu ngmê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u dîy:o a wêdêwêdê yi pwo dê lê, wa dêê dmi. *

17

Yesu nmî l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

¹ Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê nmo a kélí ngê, mbóó p:uu vyi wo, Chóó Lémi ka kwo, M:aa. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, yi kópu u dye ghi ala. Kwo, Yoo yi ngwolo dmi a pywálí ngi, ala kópu paa vyi y:e, Kí Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Mî ndîi ngê u ngwo wa pyódu.

² Kwo, Pi yintómu knî yi l:êê dîy:o nyinê dy:ââ noo, mu kópu u dîy:o yélini a ka nyinê kpo, nîmo, Yi nuw:o dmi kamî ngê p:aa pyódu, ghê kamî ye p:aa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

³ Kwo, N:ii ngê ala kópu dpî vyi, dpo, Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê, daamo a tóó, dpo, pini n:ii a ngmídi ngê,

* 16:25: Psalm 69:4 * 16:27: Njon 14:21,23 * 16:31-32: Mát 26:31,56; Njon 8:29 * 16:33: 2 Tim 3:12; 1 Njon 5:4 * 17:3: 1 Njon 5:20

wu Yesu Kédisu, kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. *

⁴ Kwo, M:aa. Kwo, Dpodoni a ka nyinê kê too, kîní chedê too, dyámê mbêmê mî ndîi ngê ní pyódu ngê. *

⁵ Kwo, Dyámê pê ghêlí dèpwo a kwo, dini ghi n:ii ngê nipi nyipu a ya, a pi ndîi ngê ntee doo a ya, yintoo ngê mêtê pyódu ngi. *

⁶ Yesu ngê kwo, M:aa, yélini mgídí u yoo vy:o nyinê y:ee too, a ka nyinê kê too, yi yéli ye ntênê nê kema nyoo. Kwo, Yi yéli nyoo vy:o yéli, a ka nyinê kê too, ngópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye.

⁷ Kwo, Yi lama ka tóó, A kópu yintómu daa a mo a kópu dé, ngmênê a ka nyinê kê too.

⁸ Kwo, Kópuni a ka nyinê vyi too, ye kîní vyi too, kî ny:ee tumo. Kwo, Ala kópu ndéndê ngê yi lama a tóó, Nga nê ndê wo, ala kópu ka mye kèlímî mbê dniye, ñyóó nyinê dy:ââ noo. *

⁹ Yesu ngê kwo, M:aa, Yi kópu knî yi dîy:o ala yéli yi l:êê dîy:o nga nînê ngêpê. Kwo, Daa mgídí u yoo knî yi l:êê dîy:o nga nînê ngêpê, ngmênê yélini a ka nyinê kpo yi l:êê dîy:o nga nînê ngêpê, mu kópu u dîy:o ñyóó nyoo. *

¹⁰ Kwo, Yélini a yoo, myenté nyoo, yélini nyoo, myenté a yoo. Kwo, Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo a pi wa km:êê ngmê.

¹¹ Kwo, Daa kêmakêma nga nînê lèpî, mgídí u yoo vy:o a yoo nînê kuwokuwo. Kwo, M:aa. Kwo, Nyi mu ngmidi yâpwo ndéndê. Kwo, Mî ngê nê loo, mb:aamb:aa ngê ye nê kema nyoo, ye mb:aamb:aa ngê micha a vyuwo, a yoo vy:o kîngê pwii dmi, mu kópu u dîy:o ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmidi ngê pîdny:oo ya. *

¹² Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi vy:o noo kwo, mî mbêmê mb:aamb:aa ngê ye noo vyuwo, yi l:âmo dèp:êngmê ngópu, ngmênê mu ngmidi l:âmo d:a ngee, pini n:ii ngê doo u ntââ dono u maa d:uuwodê kuwo. Kwo, Puku yedê kópuni a tóó, yi pini ngê yinê a ntiyentiye. *

¹³ Kwo, Ala ngwo nga anînê lèpî, dyámê pê ghêlí d:oongê kuwo ngê, yi kópu knî u ngwo nga d:a vyi té, mu kópu u dîy:o w:aani a mênê a tóó, nyi yoo yi mênê d:ud:umbiy:e myepîchoo ya. *

¹⁴ Kwo, Kópu dyuu n:ii a ka nyinê kpo, yi kópu dyuu ye kîní vyi too, mgídí u yoo knî ye yi yéli u ngwo wa diya dmi. Kwo, Mgídí u yoo knî yi nuw:o u mo, a nuw:o u mo. Kwo, Nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgídí u yoo yi nuw:o u mo. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o mgídí u yoo knî ye nmî diya dniye.

¹⁵ Kwo, Nga dênînê tpaépê, Nyi yoo dyámê mbêmê a ngî té, ngmênê Setan kwulo dpî

* 17:4: Njon 4:34 * 17:5: Njon 17:24 * 17:8: Njon 16:30 * 17:9: Njon

6:37,44 * 17:11: Njon 17:21 * 17:12: Dpodo 1:18 * 17:13: Njon 15:11

* 17:15: 2 Tes 3:3

dyé té. *

¹⁶ Kwo, Ala kópu nga mud:a vyi, A nuw:o u mo, mgídí u yoo yi nuw:o u mo, nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgídí u yoo yi nuw:o u mo.

¹⁷ Kwo, M:aa. Kwo, Yélini yi l:êê díy:o nga nínê ngêpê, nyoo mb:aa ngê a pyódu té. Kwo, Ngópu dyuu ndêndê yi mênê choo kwo. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o daa yi chóó yi p:uu pídny:oo dpodo, ngmênê m:uu dny:oo dpodo.

¹⁸ Kwo, Mgídí u yoo vy:o ntee nyinê dy:ââ noo, nyi yoo mgídí u yoo vy:o yinté myídí dy:ââ té.

¹⁹ Kwo, A chóochóo nga d:a kê, mu kópu u díy:o nye ntênê n:aa nyêmî, nye ntênê myedny:oo nyêmî. *

²⁰ Kwo, Daa ala yéli yi mo yi l:êê díy:o nga nínê ngêpê, ngmênê ala yéli yi kópu dyuu mbêmê díyo yélini a ka wa a kélímî mbê dmi, yi yéli yi l:êê díy:o nga myenînê ngêpê.

²¹ Kwo, Yi nuw:o dmi ngmídi ngê dny:oo ya. Kwo, M:aa. Kwo, Ngmídi ngê ntee nye tóó mo, yi yéli yi k:ii yinté ngmídi ngê myepaa ya kmêle. Kwo, Ngmídi ngê pídny:oo ya, mu kópu u díy:o pi yoo ala kópu ka paa kélímî mbê dniye, Nýóó nyinê dy:ââ noo. *

²² Kwo, A nuu ghi ntee nódo a tóó, ala yéli yi nuu ghi dmi yinté a nódo my:aa yó, mu kópu u díy:o ngmídi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmídi ngê myedny:oo ya. *

²³ Kwo, Nyi nuw:o dê ntee a tóó mo, yi nuw:o dmi yinté myedê pyódu ngi, mu kópu u díy:o d:ud:umbiy:e ngmídi ngê pídny:oo ya, yoo yi lama u ngwo paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê nê yinê a dy:ââ ngê, nê ka ntee doo a vuywo, nê u yoo knî ye yinté myekíyedê vuywo.

²⁴ Yesu ngê kwo, M:aa. Kwo, Ala yéli a ka nyinê kpo, kwéli n:aa lèpî, u ya a nga a kwo yi myepêdê lee dniye, yi ntee noo a lémilémi, yi lémilémi paan:aa m:uu y:e. Kwo, Dyámê pê ghêlî dèpwo a kwo, a nuu ghi nódo doo a ya, lémi ngê u ngwo nyinê pyódu noo.

²⁵ Kwo, M:aa. Kwo, Kn:aadi te kópu lama daa tóó. Kwo, Mgídí u yoo yi lama d:ii tóó, ngmênê a lama nye tóó, ala yéli yi lama ala kópu mye tóó, Nýóó nyinê dy:ââ noo.

²⁶ Kwo, Ntênê ye nê kêma nyoo, ngakêmê ye my:aa chámê ngê, ngmênê ye am:aa a tpapê, mu kópu u díy:o nuu u pi ngê ntee noo a ya, nuu u yoo ngê yinté myepêdny:oo a ya, yi k:ii nmî nuw:o ngmídi ngê pèchoo ya.

18

Yesu u ngwo mgîmî ngópu Mátiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luukî 22:47-53

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u Mî ka ngêpê chedê ngê, Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa tp:oo ngmênmi ngmópu, u pi Kidílon, myângo

* 17:19: Hipílu 10:10

* 17:21: Nkal 3:28

* 17:22: Dpodo 4:32

ndî ngmê u mênê nmî ch:iy:e dniye.

² Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi pini u lama yi myângo doo ya, mu kópu u díy:o Yesu ngê Njudas u k:ii daa ng:êêntómu y:i núw:o nmoo.

³ Wod:oo Njudas ngê yi mgídí ngê y:i a pyw:ee nmoo. Yoo ngmê yi kada doo kwo. Yi yéli yi vy:o Lóma lede yilí doo kwo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi vy:o myednye kwo. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ii yi yéli y:oo a dy:ââ tumo. Yi kaa taa a núw:o tumo, yi pywápê dmi yi lam dé myedê núw:o tumo, nmo u ngwo a lee dniye.

⁴ Yesu u lama yaa wo, apê, Daa kêmakêma kópu yilí yintómu a nga a d:uud:uu ngmê, wod:oo ye loo, yepê, N:uu ka nmye vuywo té?

⁵ Kwo, Yesu, pini n:ii Nasalet pi. Yesu ngê yepê, Ala nê vyílo, a chóó n:aa tóó. Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi vy:o doo kwo.

⁶ Yesu ngê Chóó Lémi u pi dini ghi n:ii ngê ye vuy, yepê, A chóó n:aa tóó, u ngwo ngwéti dniye, wod:oo a mbee ngópu, yoo woni têpê mbêmê tpalê dniye.

⁷ Myombó Yesu ye mê póó wo, yepê, N:uu ka nmye vuywo té? Kwo, Yesu, pini n:ii Nasalet pi.

⁸ Yesu ngê yepê, Wunê nmye kídí vyi, Ala nê vyílo, a chóó n:aa tóó. Yepê, Pini n:ii

ka nmye vuywo té, kîdmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê a p:uu ndiye pyu knî yi p:uu kêê nangmê yé, dpî dy:ââ tóó.

⁹ (Yi kópu ye vuy, mu kópu u díy:o u Mí ka kópuni vuy, ndê kópu ngê pyaa we, kwo, M:aa, yélini a ka nyinê kpo yi l:âmo dêpêngmê ngópu.)

¹⁰ Saimon Pita ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdí, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede u pi Mélika, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

¹¹ Yesu ngê Pita ka kwo, Njaa u dópo mênê mê kédi. Kwo, Lukwe, u yi nga a kwo, M:aa ngê dono u mbwaa n:ii a ka a kpo u wépi nî puwá? Kwo, Kêle, n:aa ndanî.

Anas u ngíma Yesu u ngwo mî kaa ngópu

¹² Lede yoo yi kada pini ngê yepê, Mgímí yó, yedê ngê kudu yó, wod:oo lede knî y:oo Nju tpémi yi k:ii Yesu mgímí ngópu, kóó dè kudu dumo,

¹³ Anas ka mwiyé núw:o ngópu, pini n:ii tp:oo módó Kayapas ngê nyââ.

¹⁴ Kayapas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, yi m:aani ngê. Yi Kayapas ngê Nju tpémi yi kada pini knî ye mwiyé a vuy, yepê, Maa mb:aa ala, pi ngmídi pi yintómu yi l:êê díy:o paa pw:oo we. *

* 18:14: Njon 11:49-51

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê.

Mátiyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luukî 22:55-57

15 Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, Njedusalem núw:o ngópu, Saimon Pita k:ii nyipu yâmuyâmu dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dini ghi n:ii ngê Yesu km:êê ngópu, Pita kuwa nê kuwo ngê, a k:ii nmî kee dniye, mu kópu u díy:o kada pini u lama noo ya.

16 Myombó mênê diyé wo, keñe dmââdîni ngê doo t:âât:ââ, kwonê, Kî pini a kmini.

17 Pita yedê kee wo, yi dmââdî ngê kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê kwo, Nyââ, nê kuu.

18 Yi dini ghi ngê nkuwo ndîi ngê pyodo, wod:oo ndyuw:e ngmê kpê ngópu, yi ngomo chóó u dpodo pyu yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi k:ii, ndoo chedê dnye kwo. Pita yi vy:o myimî ghê wo, myedoon:aa ndê vyîlí.

Anas ngê Yesu u ngwo doo poopoo

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luukî 22:66-71

19 Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Yesu ka p:uu ndiye pyu knî yi l:êê díy:o doo póó, kópuni nmo doo tpapê dé yi l:êê díy:o u kwo myedoo póó.

20 Yesu ngê kwo, Pi yilí yi ngîma nîmo danêmbum. Kwo, Nju tpémi kwéli wunê wó ngê, Chóó Lémi u ngomo k:oo,

ngêpê ngomo knî yi k:oo, yi ye nîmo a danêmbum. Kwo, Tumu kópu d:oongmê vyu.

21 Kwo, Lukwe díy:o nye p:oop:oo nê. Kwo, A kópu dyuu n:ii knî y:oo ny:ee tumo, ye ngî péé, yi kópu yi lama a pyede.

22 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu yi vyu, lede ngmê ngê kopwe u te knâpwo puwâ, kwo, Lukwe díy:o nmî kada pini u dnye nye vyee.

23 Yesu ngê kwo, Pi knî ye kópu dono w:aangmê vyu, ye ala léma ye yi kópu yuu pîcha y:oo. Kwo, Ntênê n:aa mbumu, lukwe díy:o kopwe a te knâpwo chi puwâ.

24 U kuwó dini ghi ngê Anas ngê Kayapas ka Yesu dy:ââ ngê. Yedê kwulo daa pywáíi ngópu, p:uu modoo ya.

Pita ngê Yesu u ngwo mêtê wópu ngê

Mátiyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luukî 22:58-62

25 Yi dini ghi ngê Pita ndoo chedê modoo kwo. Pi ngmê knî y:oo kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê a wópu ngê, yepê, Né kuu.

26 Pita ngê pini n:ii ngwene ngópu, yi pini u mbwó kada pini u dpodo pyu ngmê, ndoo chedê myedoo ya, Pita ka kwo, Ndoó apê nyi vyîlo, wu pini p:uu myângo vy:o kídî m:uu ngi.

27 Pita ngê mêtê wópu ngê, wod:oo kêmkêm ka wo.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-20; Luukî 23:1-5,13-25

²⁸ Kââdî dini ghi n:ii ngê a kee wo, Yesu Kayapas u ngomo k:oo a pw:ii ngópu, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu. Nju tpémi yi kada pini yoo Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, mu kópu u dîy:o apê, Daa Nju pi u ngomo. Apê, Nmo koko té, ye dono pee nmî p:uu ngma a kekelele, Chóó Lémi ka dono ngê nmo pyo-dopyodo té, yed:oo Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté doo u ntââ daanmî ma.

²⁹ Yi Nju tpémi Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, wod:oo kuwa ye a pwii wo, yepê, Wu pini ngê ló dono kópu ngmêdê d:uu?

³⁰ Paléti ka kwo, Dono kópu wodaa d:uu ngê, ye nga daapód:oo núw:o.

³¹ Paléti ngê yepê, Núw:o yó, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu mbêmê nyi kóté kalê yó. Kwo, Machedê. Kwo, Wunê kudu kóté kwolo, ala d:o pw:oo we. Kwo, Ngmênê pi vyee nmo nmyi kwódu ngópu. Kwo, Nmyi l:êê ghi mbêmê nyi vya ngi, kîdosi ñedê nyi t:ee ngi. *

³² (Yesu ngê kópuni wunê a vyyu, nmopê, Tââ wa km:êê nê, u pwopwo p:uu kîdosi ñedê u ngwo doo danê, yi kópu Nju tpémi y:oo ala ngwo d:uu ntiye ngmê.) *

³³ Paléti u ngomo k:oo mê

diyé wo, lede knî ye yepê, Yesu al:ii a núw:o yó, wod:oo u kwo núw:o ngópu. Yesu ka kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king?

³⁴ Yesu u kwo póó wo, kwo, Ye kópu ñyóó mênê cha ngî, ó pi knî y:oo nga y:oodê vyi ngmê?

³⁵ Paléti ngê kwo, D:aa Nju pi. Kwo, Ñyóó nyoo knî y:oo, yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii y:oo a ka da núw:o ngi. Kwo, Ló dono kópu ngmêchi d:uu?

³⁶ Yesu ngê kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. Kwo, W:aa dyámê pê u king ntee pini, ye a dpodo pyu yoo a l:êê dîy:o pí l:êê té, Nju tpémi y:oo daapaa mgîmî nê. Kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo.

³⁷ Paléti ngê kwo, Mumdoon nyi king? Kwo, Yi kópu awêde dí ny:oo. Yesu ngê kwo, Ñyóó núw:o ngê chi vyi, nyimo, Nê king. Kwo, Ngmênê ala kópu mu ngmîdi u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nî pyodo, nê, Pi knî y:oo ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ paa m:uu y:e. Kwo, N:ii knî y:oo ndê kópu knî yi maa a kîgha ngmê, a dnye y:oo nyêmî ngmê. *

³⁸ Paléti ngê kwo, N:uu u ntââ, ndê kópu dé yi kn:ââ dpo pyw:oo? Wod:oo Paléti kuwa mê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo.

³⁹ Yepê, Tp:ee Kaa W:êêw:êê

u Naa dye ghi ngê mbwa k:oo tpémi yi vy:o pi ngmên:aa pw:iipw:ii ngê. Yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi king nî pw:ii?

⁴⁰ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Daa ye pini. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. (Yi Mbadapas Lóma lede yoo yi p:uu mwiyé dpîmo a l:êê, mbwa k:oo u ngwo kee wo.)

19

Paléti Yesu u pw:iipw:ii ngê u ngwo dêê wo

¹ Wod:oo Paléti ngê lede knî ye yepê, Yesu núw:o yó, yedê kpê dmi ngê nyi kpaka yó, wod:oo mî kpaka ngópu.

² Lede knî y:oo Yesu dnye yumuyumu, noko yipu, King knî yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Kpídí pee mb:aa ngmê, king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emí dé, yinté kpídí pee mtyemtye u mbwo ngmê t:ee ngópu.

³ U kuwó dini ghi ngê u kwo dnye lêpî, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmíkó nmî mââwe ndîi, Nju tpémi yi king, u nkwo dnye vyee.

⁴ Paléti kuwa mêtê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini ngomo k:oo nmye mênínê pw:iipw:ii, nmyi

ngîma n:aa kapî, mu kópu u dîy:o nmyi lama paa yaa we, u kn:aadi te kópu d:oongmê pyw:ângo.

⁵ Wod:oo Yesu kuwa a pw:ii ngê, yi kóó diidii dmi mbêmê modoo ya, kpídí mb:aa u mbwo myedoo ya. Paléti ngê Nju tpémi ye yepê, Yi pini ala.

⁶ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, dpodombiy:e mbwó dniye, Paléti ka kwo, Kîdosi ínedê t:ee ngi. Kwo, Daadî ya. Wod:oo Paléti ye nod:e wo, yepê, Yi kópu nmyi lama ma tóó. Yepê, Nmyi chóó nuw:o yó, kîdosi ínedê nyi t:ee yó. Yepê, U pwopwo u kópu d:oo pyw:ângo, daa tóó modaa tóó.

⁷ Nju tpémi y:oo Paléti ka kwo, Nmî dêêpî kópu alanté, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u pi k:omodanê ngê dpî vyi, yi pini anyi vy:a. Kwo, Ye pini ngê chóó u komo ngê ala kópu vyu, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Daadî ya, pw:oo we. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu nyongo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé wo,

⁹ u ngomo k:oo mêtê kee wo, Yesu ka kwo, Ló y:i nyiné ndé wo? Yesu ngê kópu u kwo daa vyu. *

¹⁰ Paléti ngê kwo, Lukwe dîy:o kópu a ka daanyi vyi. Kwo, Lama daa tóó, a kêê k:oo nye kwo? Kwo, Ye n:aa tpaépê, Vya yó, yed:oo a vyee ngi. Kwo, Ye n:aa tpaépê, N:aa pw:iipw:ii, ye kêê nga daawa t:ee ngmê.

* 19:7: Lev 24:16; Njon 5:18

* 19:9: Mát 27:12; Luukí 23:9

11 Yesu ngê kwo, Pini n:ii nmî pwo a tóó nmî kada pini ngê wodaa pyódu nyoo, ye ngêê k:oo daapídí ghê. Kwo, Yí pini u dnye chuu nyongo, módó nye kpadakpada nê. Kwo, Yélini y:oo nga da núw:o nê yi dnye dmi yichi ny:oo, dono u ngwo chi d:uu. Kwo, Ngmênê yi yéli yi dono d:ud:umbiy:e ndîi. *

12 Paléti ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, d:ud:umbiy:e u yi u ngwo doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê Nju tpémi dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Ye pini ngê apu, Nê king. Kwo, U yi u ngwo a kwo, Pini n:ii nmî king ndîi ngê wunê tóó, Lóma, u d:aa nê káadí. Kwo, Yinté pini king ndîi p:uu a d:uu yédi. Kwo, Ye pini nye pw:iipw:ii knomomé, ye king ndîi ngê yi kópu wa a ny:oo, doo u nuu u pi ngê anyi pyódu. *

13 Paléti ngê yi kópu yi nyongo, Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, pi kwéli dpímo kóté kîgha dé, yi núwo. (Yi kéli ghê chêêpî u kadakada mwiyé yé tumo, Nju tpémi yi dnye ngê u pi Nkapata.)

14 Wéni n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u l:êê díy:o tpile yilí dnye wiyewiye, yi wéni ngê yi kópu yilí u ngwo pyodo. Káadí máâ kéli dini ghi ghéli daa yó, Paléti ngê Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, Nju tpémi ye yepê, Ala nmyi king.

15 Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Pw:oo we.

Kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi ínedê t:ee ngi. Paléti ngê yepê, Mumdoon nmyi king kídosi ínedê waní t:oo? Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo kwo, Nmî king mu ngmídi, king ndîi n:ii Lóma wunê tóó.

16 Wod:oo Paléti ngê lede kní ye yepê, Yesu núw:o yó, kídosi ínedê nyi t:ee yó.

Yesu kídosi ínedê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luukí 23:26-43

Lóma lede kní y:oo Yesu núw:o ngópu,

17 Njedusalem a kuwo ngópu, ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dínê. (Nju tpémi yi dnye ngê Nkolkota.) Maa p:uu Yesu ngê u kídosi chóó doo dnyinédnyinê.

18 Yi mbwini mbêmê Yesu kídosi ínedê mí t:ee ngópu, pi u nkîgh:ê mé miyó kídosi ínedê t:ee dumo, u wéni pee ngmê t:ee ngópu, u t:anê pee ngmê t:ee ngópu, Yesu yi kéli ghê kídosi ínedê doo ya.

19-20 Paléti ngê u dpodo pyu ngmê ka kwo, Yesu u nt:u kópu d:êê ngi, apii, Yesu Nasalet pi, Nju tpémi yi king. Yi pini ngê yi kópu dyuu pyolo d:êê ngê, Nju dnye ngê d:êê ngê, Kídiki dnye ngê d:êê ngê, Lóma dnye ngê mye d:êê ngê. Yi kópu dyuu Yesu u pwo kídosi ínedê t:ee ngópu. Nju tpémi yilí kní y:oo yi kópu dyuu a kp:aa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem u nkîgh:ê

* 19:11: Njon 10:18; Dpodo 2:23; Lóma 13:1

* 19:12: Luukí 23:2; Dpodo 17:7

Yesu kîdosi ñedê mî t:ee ngópu, daa kuughê.

21 Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Paléti ka kwo, Lukwe díy:o chi d:êê, Nju tpémi yi king. Kwo, Alanté wochi d:êê, Kî pini ngê apu, Nê Nju tpémi yi king.

22 Paléti ngê yepê, Kópuni dí d:êê, muchoo ya. Yepê, Daanî ngmêê.

23 Dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, lede knî y:oo u kpîdí yêê tumo, tpile dyuu páádi ngê pyódu ngópu, lede ngmê u tpile dyuu ngmê. U kpîdí ngmê mb:aamb:aa, kpîdí d:umu daadí, kélí ghê daa dmy:ee ngmê.

24 Lede knî y:oo noko yepê, nangê chaa, ng:oo kmêle, n:uu ngê wunê ng:êênî. Kópuni nmî Mî u puku yedê a tóó, yi Lóma lede páádi knî y:oo daa yi lama yi kópu ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A tpile dê yêê t:oo,

A kpîdí mb:aa u díy:o mye ng:oo té. *

25 Yesu u kîdosi u nkîgh:ê pyââ páádi yi k:ii nmee kwo, Niye mbwémi Yesu u pye miyó, Méli Kílópas u kpâm pyolo, Méli Makídala pyââ podo. *

26 Yesu ngê u pye a nkîgh:ê módu, kwo, Niye. Kwo, Kí ñm:ee.

27 A ka pê, Kí mye, u kwo mb:aamb:aa ngê chi vwuwo. U kuwó dini ghi ngê u kwo

noo vwuwo, a ngomo k:oo doo kwo.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luukî 23:44-49

28 Yesu u lama doo ya, A dpodo yilí yintómu daa kêmakêma n:aa chedêchedê. U yi u ngwo doo kwo, Kópuni puku yedê a tóó ní ntiye, wod:oo yepê, Mbwaa a nga dê chópu. *

29 Wain d:ââ y:i ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê tpênê n:êê ngma a ngêêdí, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê. *

30 Yesu ngê yi wain yi ndââ, yepê, Machedê, wod:oo mbodo k:ame a ghê wo, pwene. *

Yesu u ngwo dmya ngópu

31 Wéni n:ii ngê Yesu pwene, yi wéni Pídaidê, womumo líme wo ndîi ngmê, ntóó yi wéni ngê kîdosi ñedê daapêdoo ya. Yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi yi kada pini knî ngmê Paléti ka lee dniye, kwo, Yélini kîdosi ñedê a pyede, u ntââ yi kpâlî dmi wa pwaa t:oo, límîlímî ngê u ngwo paa pw:oo dniye, yed:oo awêde mîpaa kmênê téne. *

32 Wod:oo lede yoo lee dniye, Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê n:ii dê dpîmo ya, yi kpâlî páádi knî pwaa tumo,

33 ngmênê Yesu u kîdosi chedê y:i ní dniye, yi vvu

* 19:24: Psalm 22:18 * 19:25: Mát 27:55-56 * 19:28: Psalm 22:15 * 19:29:

Psalm 69:21 * 19:30: Njon 4:34 * 19:31: Deut 21:22-23

dniye, apê, Até dê pw:onu, wod:oo kpâlî dê mêdaa pwaa dumo.

³⁴ Lede ngmê ngê u kaa a ngêêdî, Yesu podo pee dmi kêpa dóó, u kaa yedê pêêdî ngê, wêê mbwaa kwodonkwodo a mbêpê knopwo.

³⁵ Yi kópu yilî a chóó a ngwolo dê y:oo ní módu, ntênê dî d:êê té, mu kópu u díy:o yi kópu knî ye paa kêlimî mbê dmyeno. *

³⁶⁻³⁷ Lede knî y:oo daa yi lama puku yedê kópu miyó ntiye ngópu, ngmê alanté, Dîné daangmêwa pwaa ngmê, woni alanté, Pini n:iî wa dmya ngmê, pi knî y:oo adnyi y:enê. *

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luukî 23:50-56

³⁸ Pi ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi pini Yesu ka myedpîmo kêlimî, ngmênê tumutumumu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye dpîmo nkîngê. Yesu dini ghi n:iî ngê pwene, yed:oo yi Njósép Paléti ka loo, kwo, U ntââ Yesu ntóó wan:uu kmênê. Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Yesu u kîdosi chedê nmo a loo, ntóó nmo ngópu. *

³⁹ Pi m:uu nmo myeda loo, u pi Nikódimês, pini n:iî Yesu ka mgídî vy:o mwiyé a loo. Yi pini ngê, u dpodo pyu knî yi k:iî mtyímî ntee tpile péé knî ngma a núw:o ngópu, tuu

mb:aamb:aa. Yi tpile péé dmi yi dîngîdîngî ndîî. *

⁴⁰ Yi mââwe dê y:oo yi mtyímî ntee tpile Yesu ntóó p:uu dpîmo t:emî, kpîdî ngê ntóó u nkwo dpîmo a kmongokmongo, mu kópu u díy:o nmî Nju tpémi nmî pi ntóó kmênêkmênê yinté a tóó.

⁴¹ Yesu kîdosi íedê kwéli pwene u nkîgh:ê myângo ngmêdoo ya. Yi myângo vy:o kpomo kamî ngmêdoo ya, wunê pi ntóó y:i daangmê kmênê ngópu.

⁴² Yi lémi dê y:oo Yesu ntóó yi kpomo u mênê kmênê ngópu, mu kópu u díy:o mgídî doo a ghayghay, doo u ntââ kuughê daapî núw:o ngópu.

20

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luukî 24:1-12

¹ Sandé mw:aa mgídî vy:o, Méli Makídala pyââ kpomo chedê yi loo, Yesu kwéli kmênê ngópu. Apê, Chêêpî pââ ndîî n:iî kpomo t:âmo kaa ngópu, apê, Lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo.

² Wod:oo mbêpê a puwâ, Saimon Pita k:iî mdoo nye a núwo, nyepê, Nmî Lémi ntóó kpomo u mênê kêdê ngî ngmê, kwéli d:uu yé ngmê, nmî lama daa tóó.

³ Pita k:iî kpomo u chedê nyi lee knopwo.

⁴ Maa p:uu nipi nyipu mbêpê, mbêpê tédê Pita nê kuwo ngê, kpomo u chedê

* 19:35: Njon 21:24 * 19:36-37: Ex 12:46; Tpyuu 1:7 * 19:38: Njon 7:13; 12:42

* 19:39: Njon 3:1-2

mwiyé n:uu ta, ngmênê kpomo u mênê ghêlî dîpî kee wo.

⁵ Kpomo u mênê nê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpîdîni t:ee tumo, nî m:uu too.

⁶ Pita dini ghi n:iî ngê ta, yi ngwo kpomo u mênê kee wo, kpîdî mye m:uu too.

⁷ Kpîdîni ngê mbodo a kmongo ngópu, apê, U mo mu too, kmongo ngmê.

⁸ Myenté kpomo u mênê my:aa kee wo, yi kópu knî y:aa m:uu too, ala kópu ka u ngwo nî kêlímî mbê wo, nê, Nmî Lémi kêda pyidu.

⁹ Yesu u pyidepyide p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi ngwo ghêlî dpîp:o w:ee too.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê p:o m:ee diyé knopwo.

Yesu ngê Méli Makîdala pyââ ka chóochóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Mak 16:9-

11

¹¹ Méli kpomo chedê doo kwo, doo mbê. Kpomo u mênê yedê tepe mbê wo,

¹² enjel miyó módu, yi kpîdî dê kpaapîkpaapî dê. Yesu ntóó mwiyé kwéli doo ya, yi kêlî ghê dpîmo ya, mbodo kwéli yé ngópu, woni y:i doo ya, woni yu dmyîno doo ya.

¹³ Ngmê ngê Méli ka kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Yepê, Nmî Lémi ntóó até da ngí ngmê, anyi d:uu yé ngmê.

¹⁴ Wod:oo Méli yi diyé wo, Yesu yi módu, ngmênê daa myââ. *

¹⁵ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Kwo, N:uu ka nye vyyuwo? Méli ngê apê ngmênê, Myângo u y:enê pyu ye kwo, kwo, Ala pini ntóó dmyinê ngí ngmê, kwéli dmyin:a a yé ngmê a ka vyi ngi, n:aa lèpî, ntóó mênîn:aa ng:êênî.

¹⁶ Yesu ngê kwo, Méli. Yi ngwo dini ghi ngê Méli ngê myââ, apê, Kíngê Yesu. Nju dnye ngê kwo, Laponi, u nt:u kópu nmînê nmo, Nmî Lémi. Wod:oo Yesu u nkîgh:ê loo.

¹⁷ Yesu ngê kwo, Kalê nédi, mu kópu u dîy:o M:aa ka d:oongê kee wo. Kwo, A mí mye nmyi Mî, a yâpwo mye nmyi yâpwo. Kwo, Yi pini ka n:aa koko. Kwo, A mbwó knî ye yi kópu dp:uu vyi ngi. *

¹⁸ Wod:oo Méli Makîdala pyââ nmo a loo, nmopê, Nmî Lémi kîdî m:uu. Méli ka kópuni a vyi too, nmo mînê nté too.

Yesu u ngwo nmî módu

Mátiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49

¹⁹ Yi Sandé ntumokwodo n:iî knî yi k:iî Yesu p:uu nmee ndiye, ngomo k:oo nmee kwo. Keñe nmo kuwo too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ye nmî nkíngê mbê dniye. Wod:oo Yesu anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkíngê.

²⁰ U kuwó dini ghi ngê kóó dê nmî ngópu tpyé doo, kaa kwéli dóó ngópu, nmî ngópu mye tpyó. Dini ghi n:iî

* 20:14: Luukî 24:16; Njon 21:4

* 20:17: Lóma 8:29; Hipîlu 2:11-12

ngê nmî myââ, nmî gha dmi
d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa
ngê pyodo. *

²¹ Myombó Yesu ngê
nmopê, Namê nkîngê.
Nmopê, M:aa ngê dyámê
mbêmê ntee a dy:ââ noo, pi
knî ye yinté u nkwo n:aa
dyede nmyo. *

²² Wod:oo Yesu nmo kó wââ
mbê wo, nmopê, M:aa u Ghê
Dmi nmyi mênê dî yé.

²³ Nmopê, N:ii yi dono wan-
myi chedê t:oo, M:aa ngê yi
dono u mbodo kn:ââ vwuwo
wa kée té, mēdaawa a ngî té.
Nmopê, N:ii p:uu M:aa u Ghê
Dmi mbêmê ala kópu wan-
myinê w:ee ngmê, anye, Kî
pini ngê u dono dê mgîmî
té, mēdaawa kée té, nmopê,
yi pini ka wanmyi vyi ngmê,
Nono knî y:oo dê dyênê ngi,
ye yi pini u dono M:aa ngê
u mbodo kn:ââ vwuwo daawa
kée té.

*Tomas ngê Yesu u ngwo
módu*

²⁴ Wéni n:ii ngê Yesu nmî
módu, nmî vy:o pini ngmê
Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii
nipi taa knopwo, yi pini nmî
vy:o dêpwo kwo, *

²⁵ wod:oo dini ghi n:ii ngê
Tomas nmî módu, kwonmo,
Nmî Lémi kudu m:uu. Tomas
ngê nmopê, Kpêêpî u kwéli
kóó dê yi p:uu daanî m:uu
knomomê, a kêêpyââ yi kwéli
p:uu daanî yé knomomê, kaa
kwéli dóó ngópu a kêê yi

daanî yé knomomê, ye daanî
kêlîmî mb:anê.

²⁶ Wiki ngmidi mî loo,
Tomas u k:ii ngomo k:oo nipi
nmee kwo. K:omo tpile keñe
nmo kuwo too, ngmênê Yesu
anya a pwiyé wo, nmî vy:o
ghê wo, Nmopê, Mw:ââkó a
tidê mbwó yoo.

²⁷ Tomas ka kwo, A kêê dê
ngî m:uu dé, ngêêpyââ yi p:uu
kédi, a podo pee dmi kêpa
ngêê mye yé. Kwo, Lukwe
dîy:o d:ii kêlîmî. Kwo, Chi
kêlîmî.

²⁸ Tomas ngê kwo, A Lémi,
nyi nmî yâpwo ndêndê.

²⁹ Yesu ngê kwo, Wochoo
m:uu noo, daapîchi kêlîmî
mb:anê. Kwo, Yélini a ka
adnya a kêlîmî, k:omo tpile
daawa m:uu nê, a ka amyed-
nya a kêlîmî, yi yéli yi gha
dmi M:aa ngê d:ud:umbiy:e
mb:aamb:aa ngê wa pyódu té.
*

*Kópuni u l:êê dîy:o ala puku
dmi nî d:êê ngê*

³⁰ K:omo tpile Yesu ngê mb-
wudu yilî nmî ngópu chópu,
ngmênê ala puku yedê pyile
njini nî d:êê ngê. *

³¹ Nî d:êê too, mu kópu u
dîy:o ala kópu ka paa kêlîmî
mbê dmyeno, pini n:ii Chóó
Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî
kada pini ngê pyódu ngê, yi
pini Yesu, pini n:ii Chóó Lémi
Tp:oo. U ya a nga a kwo
Yesu ka kêlîmî mbê dmyeno,
u pi mbêmê ghê kamí u ngwo
pêdê pyw:ee yó. *

* 20:20: Njon 19:34; 16:22; 1 Njon 1:1
11:16; 14:5 * 20:29: 1 Pita 1:8 *
Lóma 1:17; 1 Njon 5:13

* 20:21: Njon 17:18 * 20:24: Njon
* 20:30: Njon 21:25 * 20:31: Njon 3:15;

21

Yesu pyolombó ungwonmî módu

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê chóóchóó nmî ngópu mē tpyó. Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê nmeé ya, yi kópu nmo u ngwo pyodo.

² Nmî pyudu nmeé ya Saimon Pita ngmê, Tomas my-omo, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, Nétániyel pyolo, Kéna pi, Nkálili Wee u kwo p:aani n:ii a tóó, a mbwó k:ii nye podo limo, Yesu p:uu ndiye pyu mē miyó yi k:ii.

³ Saimon Pita ngê nmopê, Vyuwó tédê n:aa lēpí. Kwonmo, Nmî k:ii lee kméle. Wod:oo dinki k:oo nm:uu wo dniye, munmeen:aa vyuwó. Yi mgídí nmo dyé ngê, pwoo k:oo te dēpê gho.

⁴ Mw:aamw:aa dini ghi ngê Yesu tii vyuwo nmî módu, ngmēnē pi daa myââ.

⁵ Nmopê, Kî tpóknî. Nmopê, Pwoo k:oo te doo gho? Kwonmo, Nyââ, te doo gho. *

⁶ Nmopê, Nmyi pwoo dinki mwada pee kée yó, y:i knî ngmê wunē wupwo. Wod:oo pwoo dinki mwada pee nmî kée ngê, te yilí a gho, doo u ntââ pwoo dinki k:oo daap:ono pēdî ngê. *

⁷ Pita ka kwonoo, Kî nmî Lémi vyílo ye kwo. Saimon Pita ngê yi nyongo, apê, Nmî Lémi ye kwo, wod:oo u paa kpídí u paa ngmê t:ângo, tpuu a ndē ngê, kpé lêê u kwo

mbêka wo, Yesu ka cháâcháâ mî kee wo.

⁸ Dinki k:oo a kuwo nmo, nmînē pwoo nmeé a paapaa. Yesu kwéli doo a kwo daa ku-ughê, pwoo y:i nm:uu tēdî ngê.

⁹ Dini ghi n:ii ngê lyoko nmî tee dniye, nê, Yesu ngê ndyuw:e ngmê atédê kpê, te ngmê nk:êênî, mbídédi knî my:oo kwo.

¹⁰ Yesu ngê nmopê, Te n:ii da ghêpê dmi, knî ngma a úuw:o yó.

¹¹ Saimon Pita dinki kn:ââ ghê nmo a loo, pwoo nipi lyoko nmo pēdî ngê. K:omo tpile te ndíi yono y:a limo y:a mē pyile y:i a ghê, ngmēnē pwoo daa chaa ngópu.

¹² Yesu ngê nmopê, A pwiyé dmyeno, nté anyi ma yó. U kwo nmî nkíngé mbê dniye, u kwo mēdaap:oo póó dniye, Nyi n:uu, mu kópu u díy:o nmî lama doo ya, Kí nmî Lémi.

¹³ Wod:oo Yesu ngê mbídédi a ngêédí, nmo a kpo, te nmo myedé kpo.

¹⁴ Yesu ngê yinté chóóchóó pyolombó nmo a kēma ngê, kpêênî mwâ a pii wo. *

Yesu Pita k:ii u ngwo dpîmo danêmbum

¹⁵ Kmaapí yinmo kēlí ngê, Yesu ngê Saimon Pita ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoó kî yéli yi nódo a nuu ghi dnyinté a tóó, ngmēnē nyi mu ngmídi a nuu ghi ndéndē ngê nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó nê, nuu ghi a nódo ka tóó.

* 21:5: Luukí 24:41

* 21:6: Luukí 5:4-7

* 21:14: Njon 20:19,26

* 21:15:

Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono.*

¹⁶ Myombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, A nuu ghi nódó a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi y:enê.*

¹⁷ Pyolombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdo a nuu ghi nódó a tóó? Pita u nuw:o dono ngê pyodo, mu kópu u dîy:o Yesu u kwo pyolo póó wo, kwo, A nuu ghi nódó a tóó. Yesu ka kwo, A Lémi, kópu yilí yintómu lama ka pyede. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono, mb:aamb:aa ngê cha a chedêchedê y:amîy:amî dé.

¹⁸ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Dini ghi n:ii ngê pi mgêmî ngê nyoo a ya, malêti maa nyimo t:emî, nuw:o ngê ghini u pi dpîmo tpaépê, y:i nyimo lèpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê vy:eney:ene kêpa anyin:aa kwo, pi ngmê ngê yedé nedé amî t:ee ngi, ghini u yi nga daadî kwo, y:i wa nuw:o ngi, ngêê dê y:i wa chámê dê, u ngwo wa km:êê ngi.*

¹⁹ Kwo, Cha a nj:ii nê. Yesu ngê Pita u pwopwo u maa yinté nmo a kêma ngê, u ngwo nmo w:ee ngê, nê, Pita ngê Chóó Lémi u pi yi pwopwo tédê wa knî.

Kópuni Yesu ngê a p:uu vyyu

²⁰⁻²¹ Pita u kuwó yi diyé wo, yi m:uu noo, apê, Pini n:ii Yesu u nuu u pi ngê a tóó, mu kwo. Apê, Kmaapî tédê Yesu ka vyílo yi póó wo, kwo, N:uu ngwódo ngê angmê ghê. Wod:oo Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, Kî pini ngê lukwe ngmêwa pyódu?*

²² Yesu ngê kwo, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Kî pini choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe dîy:o yi kópu p:uu nye nuw:o. Kwo, Cha a nj:ii nê.

²³ Kópuni Yesu ngê Pita ka vyyu, yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo knî y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Nê daawa pw:onu. Ngmênê Yesu ngê daa vyyu, Nê daawa pw:onu. Ala kópu yi vyyu, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Nê choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe dîy:o yi kópu p:uu nye nuw:o.

A kuwókuwó kópu

²⁴ Yi kópu yilí a ngópu pyodo, a ngwolo dê y:oo m:uu tumo, u ngwo dí d:êê té. K:omodanê kópu d:oongmê d:êê ngê.*

²⁵ Yesu ngê kópu mê yilí d:uu ngê. Yi kópu yilí yintómu w:oo d:êê too, pi knî ye doo u ntââ ngê paa pyódu, daapêdê kp:aa t:oo.

Wu u dí.*

* **21:16:** Dpodo 20:28; 1 Pita 5:2   * **21:18:** 2 Pita 1:14; Njon 13:36   * **21:20-21:** Njon 13:23-25   * **21:24:** Njon 19:35   * **21:25:** Njon 20:30

YESU U DYÉPI YOO YI DPODO

Yesu u yoo yilî ngê u ngwo pyodo, ala u danêmbum. Nkéli dnye ngê u pi Acts, Misima dnye ngê u pi Toualali, nmîné nmo, Yesu u dyépi yoo yi dpodo. Pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, Antiyóka pi, yi pini kpeede ngê doo ya. Dye ghi knî ngmê ngê Póol dpîmo yâmuyâmu, yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu yiné d:êê ngê, apê, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótídési nmî lee dniye. (Dpodo 16:11)

Mâawe ndîi ngmê, u pi Tiyopilas. Luukî ngê u yi doo kwo, Tiyopilas ngê Yesu u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pêdê w:ee ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Luukî ngê u puku miyó d:êê ngê, ngmê Yesu u danêmbum, woni ala puku, u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Nmî lama mb:aamb:aa ngê daa tóo, Luukî ngê ala puku ló m:aani ngê a d:êê ngê. Ndo apê Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ 28 mî loo, Luukî ngê ala puku u ngwo a d:êê ngê. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mē 9 mî loo, Lóma tpémi y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu. Yi m:aani 70, ala ngwo 1970 u pwo.

Luukî ngê Tiyopilas ka u puku dê yi kakêmé u ngwo chámê ngê

¹ Mw:ââkó Tiyopilas.

Ala kópu yilî a mwiyémiyê puku yedê nî d:êê ngê, Yesu ngê kópuni yilî d:uu ngê, myenté pi knî yi nuwo kópuni yilî kwólu, u dî, wéni n:ii ngê u Mî ka mî kee wo.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye chóochóo u ngwo ye a kêma ngê

² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mēda pii wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngópu, u dyépi knî ye u kópu yilî a kuwo ngê, yélini mwiyé a ngmidi ngê. *

³ Yi dpodo p:uu wo podo y:a chedê ngê, daa ng:êêntómu chóochóo ye dpîmo a kêmakêma, wod:oo yi lama mb:aamb:aa ngê yaa wo, apê, Kî pini ndêndê ngê mēdê pii wo. Yi dini ghi ngê Yesu ngê daa ng:êêntómu chóochóo ye a kêma ngê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo p:uu ye dpîmo danêmbum. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nipi dnye ya, Yesu ngê yepê, Njedusalem kēdmyenēngê kuwo ngmê. Yepê, M:aa u yeedeyeede mwiyé dmyiné t:âât:ââ, kópuni p:uu nmye noo a danêmbum. Yepê, Yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. *

⁵ Yepê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo a kmênêkmênê dé, ngmênê mââ m:ii M:aa ngê chóo u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. *

* **1:2:** Luukî 24:51   * **1:3:** Luukî 24:36-49; Dpodo 10:41   * **1:4:** Luukî 24:49; Njon 14:16-17; Dpodo 2:33   * **1:5:** Mát 3:11

*Yesu u Míka ungwó kee wo
Mak 16:19-20; Luukí
24:50-53*

⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî yi k:ii nipi a wó, u kwo póó dniye, kwo, Nmí Lémi. Kwo, W:êê tpémi y:oo ala kópu m:uu ka a vyi ngópu, apê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wa a ngee nmo, nmo Yisíléli tpémi nmî mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa yéli yi kada pini ngê am:oo pyaa dmi. Kwo, Yi kópu ala ngwo a pyodopyodo?

⁷ Yesu ngê yepê, Kópuni wa pyódu, M:aa ngê yi dini ghi u kópu chóó wa vyi. Yepê, Yi dini ghi nmyi lama daawa yââ. *

⁸ Yepê, M:aa u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê nmyi pwo wa a ghîi, yepê, d:ud:umbiy:e wa wêdêwêdê kalê nmyo, pi knî ye a p:uu u nkwo anmyin:aa danê, Njedusalem tpémi ye, Njuda tpémi ye, Samédiya tpémi ye, myenté dyámê ghi yintómu knî yi mbêmê. *

⁹ U danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêli ngê, wod:oo Chóó Lémi ngê mbóó p:uu yi ngópu kmungo, apê, Nkalí too pee vy:o ad:uu t:iy:e.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê mbóó p:uu kee wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo yi ngwolo dmi dêpê y:ee ngópu, mbóó p:uu mudnye vwuwo, wod:oo pi yi nkígh:ê miyó adí m:uu ngmê, yi kpídí dê kpaapíkpaapí dê.

¹¹ Yi tpódu y:oo yepê, Nkálili

tpémi. Yepê, Lukwe dîy:oo al:ii nmye kwo té? Yepê, Lukwe anmye y:enê ngmê, mbóó p:uu? Yepê, Ye pini Yesu, pini n:ii nmyi ngópu dê kee, u Mí ka, yepê, mbóó p:uu u Mí ka ntee dê kee, díyo dyámê mbêmê yinté amêdê diyé. *

*Mêtayas ngê Njudas u d:aa u
ngwo a kââdi ngê*

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi knî y:oo mbu mbodo Olipi a kuwo ngópu, Njedusalem mê diyé dniye, daa ndîi máadi ghi tp:oo yi kalê ngópu. (1 km.)

¹³ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yi ngomo ghi u mênê mí kee dniye, kwéli dnya a ya. Yi pi dmi Pita ngmê, Njon myomo, Njems pyolo, Andru podo, Pilipi límo, Tomas wono, Mbatolomyu pii, Mátiyu wolo, Njems Alípayas tp:oo tówo, Saimon yono, n:ii ngê u yi doo kwo, Lóma tpémi nmî ngm:ii kalê té, Njudas Njems tp:oo mê ngmê.

¹⁴ Dye ghi yintómu nipi dnyimo ngêpê, pyââ knî yi k:ii, myenté Méli Yesu u pye ghee knî mye yi k:ii.

¹⁵⁻¹⁶ Wo ngmê ngê pi yonoy:a mê myoy:a nipi dnye ya, yélini Yesu ka dnye kêlîmî. Wod:oo Pita yi vy:o ghêêdí wo, yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépídi ka Njudas p:uu kópuni a vyu, yi kópu Dépídi ngê puku yedê u nkwo a d:êê

ngê, yepê, doo u ntââ Njudas ngê yí kópu daapîkn:aadingê, ndêndê ngê ntiye ngê. Yepê, Yi Njudas Yesu u kwódo ngê vyîlo yi ghê wo, dini ghi n:ii ngê Yesu mî mgîmî ngópu. *

¹⁷ Yepê, Njudas nmî vy:o pini ngmê, mu kópu u díy:o Yesu ngê a ngmidi ngê, u k:ii nipi nmîmo dpodo.

¹⁸ (Dini ghi n:ii ngê Njudas Yesu u kwódo ngê ghê wo, Nju tpémi yi mâawe ndîi knî y:oo u kwo yi ngópu, yi ye ndapî ngê Njudas ngê têpê ghi ngmê pwila ngê. Njudas ngê tpée kópu vyyu, apê, Ayii! Yesu u kwódo ngê m:aa ghê wo. Wod:oo chóochóo mbwámê a nâkâ ngê, têpê mbêmê dyimê wo, daa pyiyé wo. Ntóó mbwó wo, km:oo pwaa wo, nûknî a pwii wo. *

¹⁹ Njedusalem tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi têpê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têpê ghi, yi chóó yi dnye ngê, Akeldama.)

²⁰ Pita ngê yepê, Dépidi ngê wéti puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê,

U ngomo podo ngê paa pyaa we,

pi y:i daapîchoo ya.

Yepê, ala kópu myedê d:êê ngê, apê,

Kn:aa pini ngmê ngê dpodo têdê u d:aa pêdê kââdí ngê, *

²¹⁻²² Pita ngê yepê, Pi ngmê ngê Njudas u d:aa modo kââdí ngê, pini n:ii u lama a tóó, Ndêndê ngê Yesu a pii wo. Yepê, Yi pini ngê pi knî ye

choon:aa tpapê, Yesu ndêndê ngê a pii wo. Yepê, Alanté pini u ntââ, pini n:ii dye ghi yintómu nmî vy:o doo kwo, kn:ââ Njon ngê Yesu mbwaa paa mwo a kmênê ngê, u dí Yesu u Mî ka mî kee wo.

²³ U kuwó dini ghi ngê pi miyó a pyw:ee ngópu, Mêtayas pini dê Njósép Sapasí tp:oo, u pi mo a tóó, Njastas.

²⁴ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee dumo, Yesu ka dnye ngêpê, kwo, Mw:ââkó nmî Lémi, doo u ntââ ala pini dê daanmî chámê dê, ngmênê nyi u ntââ, mu kópu u díy:o pi yintómu yi gha dmi lama dé. Kwo, Pini n:ii nyinê ngmidi ngê, kwo, nmî nuw:o nédê yimi a téní.

²⁵ Kwo, Yi pini nyépi ngê wa pyódu, nipi u k:ii anmî dpodo, Njudas u d:aa yiné wa a kââdí, mu kópu u díy:o Njudas ngê ka a kuwo nmoo, chóó angénté kî pyodo.

²⁶ U kuwó dini ghi ngê Pita yi ngópu doo ng:oo, Mêtayas u ngwo a pyw:ângo, wod:oo yi pini ngê Njudas u d:aa yiné a kââdí ngê, dyépi y:a mē ngmê knî yi vy:o mî ghê wo.

2

Yesu u yoo knî ye Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo a gho

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu pwene, wo limoy:a mî loo, Nju tpémi yi naa ngma a pwaa wo, u pi Péntikos. *

² N:ii dé Yesu ka dnyimo kélímî, yi nááli têdê nipi a da wo, wod:oo mbóo p:uu

* **1:15-16:** Psalm 41:9 * **1:18:** Mát 27:3-10; Luukí 22:22 * **1:20:** Psalm 69:25;

109:8 * **2:1:** Deut 16:9-11

yópu ndîi u dnye ngmê ny:ee ngópu. Ngomoni k:oo dnye kwo, pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu.

³ Wod:oo ndê dóó yilí m:uu ngópu, chaa wo, yi ndéni dóó yi mbêmê ntémwintémwi ghê wo. *

⁴ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yintómu yi gha dmi a nt:ee too, u ntââ ngê pyódu too, wod:oo daa dnye ngmidi ngê dnye mbumu. Yélini Njedusalem doo kwo, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo yoo nipi a wó. *

⁵ Yi dini ghi ngê Nju tpémi daa dyámê pee ngmidi mbêmê dnya a ya. Epílaham yi kn:ââ mu ngmidi, Chóó Lémi yi yâpwo mu ngmidi, ngmênê yi dnye u mo u mo dé. Dye ghi knî ngmê ngê Njedusalem naa tédê dnyimo lèpî.

⁶⁻⁸ Yi yéli y:oo Yesu u yoo yi dnye dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Kî lónté kópu? Apê, K:omo tpile kî yéli yintómu Nkálili tpémi, yi dnye mu ngmidi, ngmênê nmî dnye ngê nmí dnye ngê ka mbumu té. Apê, Lukwe y:e ngmêdê pyódu?

⁹⁻¹⁰ Apê, Nmo knî ngmê Pátíya tpémi, Midiya tpémi, Elam tpémi, Mbápiilon tpémi, Njuda tpémi, Kapadosiya tpémi, Pontós tpémi, Esiya tpémi, Pídichiya tpémi, Pamîpiliya tpémi, Yíchip tpémi. Apê, Nmo knî ngmê Sadéni tpémi, Lipiya wee u kwo nmo ndê dniye.

¹¹ Apê, Nmo knî ngmê Lóma tpémi, woni knî yi kn:ââ Epílaham, woni knî yi chóó Nju pi ngê pyaa dniye. Apê, Nmo knî ngmê Kíditi tpémi, nmo knî ngmê Alépiya tpémi. Apê, K:omo tpile nmî dnye daa ngmidi, ngmênê kî yéli y:oo nmî dnye ngê nmí dnye ngê ka mbumu té, Chóó Lémi ngê ndîi kópuni d:uu too, nmo ka tpapê t:oo. *

¹² Kópuni pyodo d:ud:umbiy:e dèpê w:ee ngópu, noko yepê, Kî lónté kópu?

¹³ Pi yilí knî y:oo yi kópu vyi ngópu, ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti dmi, mbwaa dê nda ngmê.

Pita u kópu dyuu

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi y:a mê miyó yintómu ghêêdí dniye, Pita pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Yélini Njedusalem dmyinê dáâ, yepê, a ka nga a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni dê pyódu, u kakêmê nmye n:aa chámêchámê.

¹⁵ Yepê, Ala kópu dmye vyi ngmê, Kî tpóknî y:oo mbwaa dê nda ngmê. Yepê, Kêle, ngmênê mbwaa dp:oo ndâ, mu kópu u díy:o doo u dye ghi, kââdí ngê daa ndîi mbóó ghi yedê kuwo.

¹⁶ Yepê, Kî tpóknî yi k:ii daa mbwaa yidpí nda, ngmênê kópu kamí nmo ngmêyi t:aa, Njowel wunê kópuni p:uu doo a danê, Chóó Lémi u komo u ngwo mwo a kââ. Yepê,

* 2:3: Mát 3:11; Njon 3:8

* 2:4: Njon 14:17; Dpodo 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak

16:17 * 2:11: Tpyuu 7:9

Njowel ngê Chóó Lémi u kópu wunê alanté mwo a d:êê ngê, apê,

17 Dini ghi n:ii ngê tpile yilí yintómu machedê ngê wadí pyodopyodo,

a Ghê Dmi mwiyé wanê dy:ââ,

pi yilí yintómu yi mênê wa kee.

Nmyi tp:ee dmââdîma y:oo a komo pi knî ye adnyin:aa kapî,

mââwe knî ye yi wóó k:oo a kópu dyuu ana a tpapê dé. *

18 Yi dini ghi ngê daa kada pini knî ye yi mo a Ghê Dmi wanê dy:ââ,

ngmênê a yoo yintómu knî ye a Ghê Dmi amyenê dy:ââ, yélini a ka adnya a ng:aa.

Yi yéli y:oo a komo y:oo adnyin:aa kapî.

19-20 Mbóó p:uu kópu ndîi yilí anîn:aa d:uud:uu, dyámê mbêmê yinté amyenîn:aa d:uud:uu dé. Yi ngwo dini ghi ngê wêê wa pwii, ndê wa t:aa, dpudu ndîi ngê wa pyódu, kââdí mgêê nkaa vy:o wa ch:iy:e, d:ââ wêê kuu ngê wa pyódu, u kuwó dini ghi ngê pi yilí waní kpada.

21 Yi dini ghi ngê pini n:ii ngê a ka wa vyí, Ngee nédi, yi pini waní ngee.

22 Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, A kópu dyuu dpî ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî yi lama paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê Yesu yinê a dy:ââ ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê

dîy:o Chóó Lémi ngê Yesu yinê a wêdêwêdê kwólu, mbwudu yilí u ngwo doo chap. Yepê, Yi kópu nmyi lama ka tóó, mu kópu u dîy:o Yesu ngê yi kópu yilí nmyi ngópu doo d:uud:uu. *

23 Yepê, Chóó Lémi ngê u dy:oo wunê a chápwo, apê, Díyo Yesu amî mgímî ngmê, amî vya ngmê. Yepê, Yi kópu nmyi ntiye ngópu, Yesu nmyi mgímî ngópu, Lóma tpémi ye nmyi y:ee ngópu, vya ngópu, kîdosi íedê t:ee ngópu. *

24 Yepê, Yesu nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Yepê, Yi dono vy:o mêtê y:ângo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pwopwo ngê daapêdoo tpyé.

25 Yepê, King Dépídi ngê Yesu u kópu dyuu wunê alanté a d:êê ngê, apê,

A lama a tóó, A lémi ngê daawa kuwo nê, yinê a ngêêpî nê, dono daangmanê pyw:oo. *

26 Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê a tóó,

Chóó Lémi n:aa chaa kîgha ngê.

A Lémi, k:omo tpile waní pw:onu, wanyinê ngee nê.

27 Yélini pw:oo dniye, yi yéli yi vy:o daanyinê kuwo nê, wanyinê ngí nê, têtê ngê daawa ma nê,

mu kópu u dîy:o nyi mu ng-midi a kada nye tóó.

28 A ghê a ka amênýinê diyédiyê kwolo.

* 2:17: Joel 2:28-32

* 2:22: Njon 3:2

* 2:23: Dpodo 4:27-28; 1 Pita 1:20

* 2:25: Psalm 16:8-11

Dini ghi n:ii ngê am:aa m:uu ngi,

a gha mb:aamb:aa ngê am:ii pyódu.

²⁹ Pita ngê Nju tpémi ye yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmî mâawe ndîi Dépidi u kakêmê nmye n:aa chámêchámê. Yepê, Wunê ló dini mwo a pwene, kî kmênê ngópu, awêde kpê ala p:aani ka tóó. *

³⁰ Yepê, Chóó Lémi u komo yinê dpîmo a kapî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, yi kópu u lama mb:aamb:aa ngê doo ya, kwo, Nji nedê pi ngmanê ngmidi, yi pini nyoo yi king ngê wa pyódu. Kwo, Ntee nye tóó, yintoo king ngê wa pyódu. *

³¹ Yepê, Dépidi u lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, têpê ngê daawa ma, amêdê pyidu. Yepê, U l:êê dîy:o Dépidi ngê yi kópu u ngwo d:êê ngê. *

³² Yepê, Dépidi pini n:ii p:uu doo a danêmbum, yi pini ndêndê ngê Yesu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, nmo yintómu nmî ngwolo knî y:oo kînmî módu, Yesu mêka a pii wo. *

³³ Yepê, Chóó Lémi ka mê kee wo, u nkîgh:ê mîmî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. Yepê, Nmî Mî ngê kópuni wunê a vyu, yi kópu u ngwo dê d:uu, Yesu ka chóó

u Ghê Dmi dê y:oo, nmo yinê myedê dy:ââ.

³⁴ Yepê, Yesu mbóó p:uu ntee kee wo, Dépidi yintê mêdaa kee wo, ngmênê Dépidi ngê chóó u kópu dyuu alantê wunê a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi a che p:ââ pee ngê chi ya, pi yintómu chi y:enê dé. *

³⁵ Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té, nyi yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁶ Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Ala kópu ka dmyinê kêlîmî, Yesu pini n:ii kîdosi nedê nmyi t:ee ngópu, yi pini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada kââ.

³⁷ Pi knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, tpéé kópu mî vyi ngópu, yi gha dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, Pita u pyipe knî yi k:ii nipi ye póó dniye, yepê, Nmî mbwó yoo, ló kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmo awêde wunê vyîmî. *

³⁸ Pita ngê yepê, Nmyo ngmêngmênté nmyi dono a kuwo tóó, Yesu u pi ngê mbwaa paa nmo kmênêkmênê nmyo, yed:oo nmyi dono mêdaadî ya, Chóó Lémi ngê u kuwó wa kée té, mêdaawa a ngî té. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmye wa a kê,

* 2:29: 1 Kings 2:10; Dpodo 13:36 * 2:30: Psalm 132:11 * 2:31: Psalm 16:10

* 2:32: Dpodo 1:4,8; 7:55-56; 1 Pita 3:22 * 2:34: Psalm 110:1 * 2:37: Dpodo 16:30-33

chóo u Ghê Dmi nmyi mênê wa kee.

³⁹Yepê, Chóó Lémi ngê chóo u Ghê Dmi nmye wa a dy:ââ, nmyi tp:ee dmââdîma yi k:ii, yélini kuughê wunê kwo mye yi k:ii. Yepê, Chóó Lémi ngê yélini wa a ngmidi, yi yéli u yoo vy:o wa kââ, chóo u Ghê Dmi ye wa a dy:ââ, yi mênê wa kee. *

⁴⁰Pita ngê pi knî ye daa kópu ngmidi vyu, doo kwunokwuno dé, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini knî y:oo Yesu vya ngópu, yi yéli mwo a kuwo tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê daa pèdê kpada nmyine.

⁴¹Pi yilî Pita ka kélîmî mbê dniye, yi yéli dyépi knî y:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa dnye kmênêkmênê dé, pi pyolo yono yono y:a yi wéni ngê Yesu u yoo vy:o ghê dniye. *

⁴²Yi yéli dyépi knî yi p:uu dnyimo ndiye, yi nuw:o dmi ngmidi ngê dpîmo ya, nipi dnyimo ngêpê, nipi dnyimo kmaapî, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain ntee ye y:ângo, yi kópu yinté u nkwo dnyimo d:uud:uu.

Yesu u yoo ntee dnyimo ya

⁴³Yesu u dyépi knî y:oo mbwudu yilî dnyimo chap, pi yoo yi nyepênepê u kópu ngê dpîmo pyodopyodo, apu, Kî tpókni y:oo lónté kópu ka d:uud:uu t:oo. *

⁴⁴Yélini Yesu ka dnyimo kélîmî, yi nuw:o dmi ngmidi

ngê dpîmo ya, yi tpile noko dnyimo yémî dé. *

⁴⁵Yi tpile kuwa dnyimon:aa yémî dé, pi knî y:oo ye dnyimon:aa pywupwi dé. Yi tpile knî yi pywuu dnyimo a néne, yi vy:o pinté knî ye dnyimon:aa yémî.

⁴⁶Dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi dnyimo a wó, yi ngomo k:oo yi ngomo k:oo nté nipi dnyimo pîpî, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpîmo ya, dnyimo numo yeedeyeede, noko dèdnyimo mtíkó, Chóó Lémi dnyimo cha kîgha. *

⁴⁷Kuwa tpémi y:oo apu, K:uuchêm u yoo. Dye ghi yintómu nmî Lémi ngê pi dpîmo ngêêpî dé, u ngwo u kwo dnyimo kélîmî, u yoo vy:o dnyimon:aa wowo, u yoo yinté yilî ngê dpîmo pyodopyodo. *

3

Pita Njon y:oo kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

¹Wo yintómu knî yi k:oo Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa ngêpê, dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono dpîmo wowo, u ngwo dnyimo koko. Wo ngmê ngê Pita pini dê Njon yi ngêpê tédê até yi lee knopwo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpîmo koko, keñe n:ii u pi K:uuchêm u keñe,

²yi keñe nkîgh:ê pi ngmê m:uu ngópu, kpâlî dê kpêê

* 2:39: Epeso 2:12-13,17

* 2:41: Dpodo 4:4; 5:14

* 2:43: Dpodo 5:11-12

* 2:44: Dpodo 4:32-35

* 2:46: Luuki 24:53

* 2:47: Dpodo 6:7; 11:21,24

dê. Yi pini dini ghi n:ii ngê mwo a ta, yinté dpîmo ya, kpâlî dê kpêê dê, dêdpîmo m:ii. Dye ghi yintómu yi pini u pyipe knî y:oo dnyimo dnyinédnyinê, yi keñe nkîgh:ê dnyimon:aa yiyé. Yélini ngêpê tédê dnyimo koko, yi kpâlî kpêê ngê ndapî ye dpîmo dmyinê.*

³ Dini ghi n:ii ngê yi kpâlî kpêê ngê Pita pini dê Njon m:uu doo, yepê, Ndapî a ka ngma a kê nyoo.

⁴ Até yidpîmo y:enê, Pita ngê kwo, Ngî m:uu nyédi.

⁵ Wod:oo ye até yi vwu wo, apê ngmênê, Tpile a ka ngmê wunê kuwo ngmê.

⁶ Pita ngê kwo, Ndapî a ngópu daa tóo, ngmênê kópuni a mênê a tóo, vyîlo nga yinîné kuwo. Kwo, Yesu Kédisu Nasalet pi u pi ngê n:aa ghêêmî kapî ngi.*

⁷ Kwo, Gh:êédé. Wod:oo u wéni pee kele, ghêêmî kââ. Yi dini ghi ngê yi pini yu nd:oo dê wêdêwêdê ngê pyaa knopwo, mbêka wo, ghêêmî ghê wo, wod:oo doo paa.

⁸ Wod:oo yi pini Pita pini dê Njon yi p:uu kele, Chóo Lémi u ngomo k:oo nipi mē kee dniye. Yi ngomo k:oo doo m:ii, doo mbêka, Chóo Lémi modoo chaa kîgha.

⁹⁻¹⁰ Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mya ngópu, apê, Kî kpâlî kpêê. Apê, Dye ghi yintómu K:uuchêm u keñe t:âmo kîdpîmo yââyââ, pi knî ye yi dpîmo ndapî dmyinê.

Apê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê mēka m:ii, Chóo Lémi myeka chaa kîgha. Apê, Kî lónté kópu? Apê, Lukwe u ngwo ngmêdê pyódu?

Pita ngê kpâlî kpêê p:uu kópuni vvu

¹¹ Pita Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi kélê kele, yi kêê dê mgîmî doo. Chóo Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ghi ngmê y:i lee dniye, u pi Solomon u ngomo ghi. Yi kélî ghê pi yintómu a da wo, Noko yepê, Vyuw! Apê, Kî tpódu y:oo kî pini lónté dê pyi ngmê?

¹² Pita ngê yoo dini ghi n:ii ngê módu, yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Lukwe díy:o nmye liya té? Yepê, Lukwe díy:o nmye y:enê nyo? Yepê, Daa nyi chóo nyi wêdêwêdê ngê dnye pyi. Yepê, Daa nyi chóo nyi l:êê ghi u díy:o kî pini dé pyiyé.

¹³ Yepê, Kêle. Yepê, Chóo Lémi ngê yinê dê pyi. Yepê, Nmî yâpwo njini, pini n:ii ka nmî kn:ââ Epîlaham dpîmo a ngêpê, tp:oo Yisak u kwo myedpîmo a ngêpê, Njakóp u kwo myedpîmo a ngêpê, yepê, pini n:ii ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yepê, yi yâpwo ngê ala pini yinê dê pyi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, A dpodo pyu Yesu u pi ndîî ngê paa pyaa we. Yepê, Yi pini nmyi mgîmî ngópu, Paléti ka nmyi y:ee ngópu. Yepê, K:omo tpile Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu

* 3:2: Dpodo 14:8 * 3:6: Dpodo 3:16; 16:18 * 3:13: Ex 3:6,15; Luukí 23:13-25

nî pw:ii, yepê, ngmênê nmyi mb:ii ngópu. *

14 Yepê, Yesu ngê Chóó Lémi mu ngmidi u dnye doo nyêm, kópu dono daangmê d:uu ngê, ngmênê u wépi nmyi pwaa ngópu, Paléti ka nmyi vyi ngópu, kwonye, Yesu vya ngi, Mbadapas pw:ii ngi.

15 Yepê, Mbadapas pi vyeé pyu, yi pini nmyi pw:ii ngópu, Ghê u Kn:ââ nmyi vya ngópu. Yepê, Nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mēda pyidu ngê. Yepê, Yi kópu nmî chóó nmî módu. *

16 Yepê, Vyílo yi Yesu u wēdēwēdē mbēmē ala kpālī kpēē dnye pyi. Yepê, Kópuni dmye m:uu ngmê, kópuni nmyi lama a tóó, yepê, yi kópu Yesu u pi ngê dnye d:uu, mu kópu u dīy:o u kwo nye kēlīmī mo. Yepê, Yi kópu u l:êê dīy:o ala pini nmyi ngópu dē pyiyé. Yepê, Nmyo yintómu kīdmye m:uu ngmê.

17 Yepê, A tīdē mbwó yoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini knī yi k:ii Yesu nmyi vya ngópu, nmyi lama dēpwo ya, Yi pini Chóó lémi ngê a ngmidi ngê. *

18 Yepê, Chóó Lémi u komo kapī pyu knī y:oo wunê yinté kópu a vyi ngópu, apê, Díyo Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinté ntiye ngê. *

19-20 Yepê, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi ka

diyé dmyeno, yed:oo nmyi dono yintómu wa chedê, mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo, Yesu amyedê dy:ââ, pini n:ii nmyi l:êê dīy:o a ngmidi ngê.

21 Yepê, Mbóó p:uu a tóó. Yepê, Kópu yintómu n:ii Chóó Lémi u komo kapī pyu knī y:oo wunê a vyi tumo dini ghi n:ii ngê wa pyaa dmi, yepê, Yesu dyámê mbēmê u ngwo wa a diyé.

22 Yepê, Mósisi ngê ala kópu a vyu, apê, Nmī Lémi nmī yāpwo ngê ntee a ngmidi noo, nē ntee pini nmyi vy:o mu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ. U dnye ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ng:aa. *

23 Pini n:ii ngê yi pini u dnye daadī nyêm, yi pini Chóó Lémi ngê u yoo vy:o wa a pw:ii, wamye kpada.

24 Yepê, Pini n:ii knī y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapī, kn:ââ Samuwel, nkoo nmo, yi komo kapī pyu yintómu nmī dye ghi p:uu dnyimo a danê.

25 Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapī pyu knī y:oo a vyi tumo, yi kópu nmyi vy:o a pyodopyodo té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epīlaham pini dē Chóó Lémi a numo kâādī doo, Chóó Lémi ngê Epīlaham ka kwo, Nii nēdē pi ngmê ngê dyámê mbēmê pi yintómu wa ngee té. *

26 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ka a dpodo kwólu, nmye mwiyé a dy:ââ ngê,

* 3:15: Dpodo 2:32; 5:30

* 3:22: Deut 18:15,18-19

* 3:17: Luukí 23:34; 1 Tim 1:13

* 3:25: Gen 22:18; Nkal 3:8

* 3:18: Luukí 24:27

yinê wa ngee nmyo, nmyi l:êê ghi dono knî yi vy:o yinê amyedê y:ee nmyo.

4

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita pini dê Njon u ngwo kóté kalê dumo

¹ Pita pini dê Njon y:oo pi knî ye danêmbum ghêlí k:ii dêpê kêlí ngópu, kpêê yiyé pyu yoo, Sadyusi yoo, Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u k:ii yi u ngwo taa dniye.

² Yi yéli nod:e dniye, Pita pini dê Njon ye, mu kópu u dîy:o yi pini dê y:oo pi knî ye dpîmo tpaépê, yipu, Yesu kî pwene, kîmêdê pii wo. Sadyusi knî y:oo noko vyi ngópu, apê, Lukwe dîy:o kî pini dê y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. Apê, Yinté daa tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nod:e dniye.

³ Wod:oo yi pini pyile knî mgîmî tumo, mbwa k:oo kalê tumo, mu kópu u dîy:o apê, Mgídî wunê ghayghay. Apê, Mââ wanmî kóté kalê té. *

⁴ N:ii knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, yi yéli yi vy:o yilí u kwo kêlîmî mbê wo. Yesu u yoo ndîi ngê u ngwo pyodo, mââ yintómu limo yono yono y:a. (5,000) *

⁵⁻⁶ Womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, mââwe ndîi yoo, dêêpî pyu yoo Njedusalem mênê wó, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi Anas u yoo knî yi k:ii,

myenté Kayapas, Njon pini dê Aleksándê mye yi k:ii.

⁷ Yi yéli y:oo Yesu u dyépi dê kóté kalê dumo, yepê, Angênté dpî d:uu ngmê? Yepê, Ló wêdêwêdê mbêmé dpî d:uu ngmê? Yepê, N:uu u pi ngê dpî d:uu ngmê? *

⁸ Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pita a nt:ee ngê, yepê, A léma, nmî kada pini yoo.

⁹ Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi lama yaa we, kpâlî kpêê nanê pyi, kópu mb:aa n:uu ngê u ngwo d:uu, apii?

¹⁰ Yepê, Nmyi lama choo ya, Yisîléli tpémi yintómu yi lama myechoo ya, Yesu Kédisu Nasalet pi, pini n:ii kídosi ñedê nmyi t:ee ngópu, Chóó Lémi ngê mêda pyidu ngê, yi pini u wêdêwêdê mbêmé, u pi mbêmé ala kpâlî kpêê nyi pyi. Yepê, Ngî m:uu yó, mb:aamb:aa ngê mêka m:ii. *

¹¹ Yepê, Vyílo Yesu p:uu ala kópu wunê a d:êê ngópu, apê, Yi pââni nmyi kée ngópu, yi yini pââ pw:eni ngê vyílo mêyi pyodo.

¹² Yepê, Yesu mu ngmidi nmî mbwámê. Yepê, Dyámê mbêmé pi yilí yi vy:o Chóó Lémi ngê pi mu ngmidi a ngmidi ngê, u ntââ yinê wa ngee nmo. *

¹³ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, apê, Á! Apê, K:omo tpile daa ndiye

* 4:3: Dpodo 5:18 * 4:4: Dpodo 2:41; 5:14 * 4:7: Mát 10:19-20 * 4:10:

Dpodo 3:6,13-16 * 4:11: 1 Pita 2:4,7 * 4:12: Njon 14:6

pyu ndîi dê, ngmênê doo kede knopwo, nmo ka danêmbum mo. U kuwó dini ghi ngê a w:ee ngópu, apê, Kî pini dê Yesu p:uu dpîmo ya.

14 Yed:oo kópu mēdaa vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Pita pini dê Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi nkîgh:ê m:uu ngópu.

15 Wod:oo yi pini pyile knî kuwa mwiyé mē dy:ââ tumo. *

16 Noko yepê, Lukwe y:e ngmanmî md:o? Noko yepê, Njedusalem pi yintómu yi lama a tóó, Wu pini dê y:oo mbwudu ngmê chaa ngmê. Noko yepê, Doo u ntâa daanmî vyi, A k:omodanê mo.

17 Noko yepê, Ala kópu ndîi ngê kîngê pyódu, mwada y:i kîngê nî. Noko yepê, Wu pini dê ye paa kwódu koo, pi knî ye Yesu u pi mēkîngê vyi ngmê. *

18 Wod:oo yi pini pyile knî a dyé tumo, Pita Njon ye yepê, Kî tpódu. Yepê, Yesu u pi ngê pi kudungmê ndiye kalé ngmê.

19 Pita Njon y:oo yepê, Nmyi chóó dpî vyi yó, nmyi dnye dmi ayiny:oo nyêm, ó Chóó Lémi u dnye ayiny:oo nyêm.

20 Yepê, Kópuni nyinê m:uu too, kópuni nyinê ny:ee too, pi knî ye vyílo y:ee tpa:pê té, ye danêmbum daanyi yé.

21 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo d:ud:umbiy:e ye kwódu ngópu, yed:oo mē kalé tumo. Doo u ntâa daapê kpada dumo, mu kópu u dîy:o pi

yilî yintómu yi lama doo ya, Kî tpódu y:oo kpâlî kpêê y:oo pyi ngmê, Chóó Lémi u ngwo dnye chaa kîgha.

22 Yi kpâlî kpêê mâawe ndîi, u m:ââ podo y:a ka mē mbêpê wo.

Yesu u yoo Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê

23 Pita Njon kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê kalé dumo, Yesu u yoo vy:o mē diyé knopwo, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo kópuni ye vyi ngópu, yi kópu Yesu u yoo knî ye mîmî vyi ngópu.

24 Yi yéli y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi ka dnye ngêpê, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mbóó dyámé ntii nyi l:âmo too, tpileni y:i a pyede m:ii l:âmo too.

25 Kwo, Nmî kn:ââ Dépidi m:uu doo a dpodo, ñyóó Ngê Dmi ngê yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Kn:aa dyámé tpémi lukwe dîy:o Chóó Lémi ka a nod:enod:e nyédi?

A Lémi u pwele lukwe dîy:o a châpwo ngópu?

Dpî dêê dmi. *

26 Dyámé u kada pini yoo nipi dpo wó,

u yi y:e a kwo yédi,

Chóó Lémi p:uu nmî l:êê,

pini n:ii a ngmidi ngê, p:uu myenmî l:êê.

27 Kwo, Yi kópu ndêndê ngê pyodo, dini ghi n:ii ngê Helodi pini dê Pontiyas Paléti y:oo a kââdí ngópu, Yisîléli tpémi kn:aa dyámé tpémi

* 4:15: Njon 11:47

* 4:17: Dpodo 5:28-29,40

* 4:25: Psalm 2:1-2

mye yi k:ii myedê kââdî ngópu, Yesu u ngwo mb:ii ngópu. Kwo, K:omo tpile nyinê ngmidi ngê, m:uu doo dpodo, kn:aa pini p:uu dêpwo dpodo, ngmênê mye mb:ii ngópu.*

²⁸ Kwo, Yi kópu d:uu ngópu, mu kópu u dîy:o wunê nyinê vyu, anye, Yi kópu dîy:wa pyódu.*

²⁹ Kwo, K:omo tpile kada pini knî y:oo nmo dê kwódu ngmê, nkîngê nmî mênê a ngini, a ngee nmédi, ngópu dyuu pi knî ye anmîn:aa tpaê.*

³⁰ Kwo, Ngwêdêwêdê mbêmê pi yilî dpî pyi ngi, dpî ngee nmédi, yed:oo nmodo pyu mb:aa Yesu u pi ngê mbwudu yilî anmî chap.

³¹ Dini ghi n:ii ngê ngêpê a kêlî ngópu, kwêlî dnye ngêpê, yi ghi doo ghêdê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi gha dmi a nt:ee ngê, yed:oo dêdnyimo nkîngê, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye mêdnyimon:aa tpaê.

Yesu u yoo y:oo yi tpile noko u ngwo dnyimo yêêpî

³² Yesu ka yélini dnyimo ng:aa, yi gha dmi mu ngmidi, yi nuw:o dmi mu ngmidi. Pi ngê daa vyu, Ala a mo a tpile, ngmênê tpileni yilî yi ngópu dpîmo ya, noko dnyimo yêêpî.*

³³ Yesu u dyépi knî y:oo pi knî ye dnyimon:aa tpaê, yipu, Ndêndê ngê Yesu ka a pii

* 4:27: Luukí 23:7-11 * 4:28: Dpodo 2:23 * 4:29: Epeso 6:19 * 4:32: Dpodo 2:44 * 4:34: Dpodo 2:45 * 4:36: Dpodo 11:22-26; 13:2-3 * 5:2: Dpodo 4:34-35

wo, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. Chóó Lémi ngê dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap.

³⁴ Yesu u yoo vy:o pinté dêpwo kwo, mu kópu u dîy:o yélini yoo yi chóó yi têtê ghi dnyimo ya, ó yi ngomo dnyimo kwo, kuwa tpêmi y:oo yi tpile yilî ye dnyimo pywupwi dé.*

³⁵ Yélini knî y:oo ndapî yinté dnyimo kmênêkmênê, yi ndapî dyépi knî ye dnyimo yémî, yi ndapî p:uu nipi mêdnyimo kmaapî.

³⁶ Lipi u tii nêdê pini ngmê ngê yinté kópu ngmê d:uu ngê, u pi Njósép. Yi pini Saipîdîs pyodo. Dyépi knî y:oo yi pini u pi ntaa ngópu, apê, Mbanapas (u nt:u kópu, dêêpî pyu mb:aa).*

³⁷ Yi pini ka kn:aa pini ngmê ngê u têtê ghi pwila ngê, wod:oo Mbanapas ngê yi ndapî dyépi knî ye a núwo, ye mî y:ângo.

5

Ananayas cha dyépi knî ye u ngwo my:aayedede mbê knopwo

¹ Pi ngmê u pi Ananayas, u kpâm u pi Sapada. Yi têtê ghi kn:aa pini ngmê ka y:ee ngópu, ye pwila ngê.

² U kpâm k:ii ndapî knî ngmê mgîpa kalê ngópu, Ananayas ngê woni knî dyépi knî ye núw:o too, ye mî y:ee

too, yepê, Ala a têpê ghi u pywuu.*

³ Pita ngê kwo, Ananayas. Kwo, Lukwe dîy:o Setan ngê nga dê nt:ono, nga yinê dê vii, Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo chi dóó. Kwo, Lukwe dîy:o ñêpê ghi u pywuu knî m:uu chi mgîpa kwolo.*

⁴ Kwo, Têpê ghi ñyóó ñêpê ghi, u pywuu nyinê ngópu, ndapî mye ñapî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ndapî knî ngmê muchi mgîpa kwolo, lukwe dîy:o nmo chi vii, Ala a têpê ghi u pywuu d:ud:umbiy:e. Kwo, Daa nmo nye k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi ka nye k:omodanê.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Ananayas ngê yi kópu nyongo, wod:oo a vyóó wo, yed:oo y:i pwene. Noko yepê, K:omo tpile Ananayas ngê tumu kópu yi d:uu, ngmênê nmî Lémi ngê da m:uu. Noko yepê, Pi ngê dono kópu kîngmê d:uu. Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye.

⁶ Pi mgêmî yoo ngma a loo, ntóó mî kwede ngópu, dnyinê ngópu, mî kmênê ngópu.

⁷ Kââdí liy:aa pyile mî loo, Ananayas u kpâm yi ngomo k:oo u nkwo ta. U lama dêpwo ya, Moo kêdê pw:onu.

⁸ Pita ngê kwo, Mumdo, kwo, têpê ghini dpî y:ee ngópu, ala d:ud:umbiy:e u pywuu? Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, kwo, ye d:ud:umbiy:e yi têpê ghi u pywuu.

⁹ Pita ngê kwo, Lukwe dîy:o

moo k:ii nmî Lémi u Ghê Dmi dpî dóó ngmê? Kwo, Wunê u Ghê Dmi ngê até da pywáli dp:o. Kwo, Pini n:ii knî y:oo moo dê kmênê ngmê keñe t:âmo ngee wee, ñóó mye kmênêkmênê ngmê.*

¹⁰ Wod:oo yi pyópu yi myedê vyóó wo, mye pwene. Pi mgêmî yoo a lee dniye, ntóó yi m:uu ngópu, apê, Atémya pw:onu. Wod:oo mye dnyinê ngópu, u moo u nkîgh:ê mî kmênê ngópu.

¹¹ Yesu u yoo yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, pi woni knî y:oo myeyi ny:ee ngópu, mye nkîngê mbê dniye, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

Dyépi knî y:oo pwop-wokopwe yilí u ngwo dnyimo pyipyi

¹² Dyépi knî y:oo pi knî yi ngópu mbwudu yilí dnyimo chap. Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo, ngomo ghi ngmêdo, ya, u pi Solomon u ngomo ghi. Yesu u yoo yintómu yi ngomo ghi k:oo nipi dnyimon:aa a wó.*

¹³ K:omo tpile kuwa tpémi y:oo Yesu u yoo dnyimo chaa kîgha dé, noko yipu, K:uuchêm u yoo, ngmênê ye dnyimo nkîngê, yi ngomo ghi k:oo dèdnyimo koko, yi vy:o dèdnyimon:aa wowo, apu, Ngmanmî pw:onu.

¹⁴ Ngmênê woni yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu ka ndêndê ngê kêlimî mbê dniye, u yoo

* 5:3: Njon 13:2; 1 Kódin 12:8 * 5:9: 1 Kódin 10:9; 12:8 * 5:12: Dpodo 2:43; 14:3

vy:o u ngwo ghê dniye, Yesu u yoo ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

15 Dyépi knî y:oo kópuni dnyimo d:uud:uu dé, yi kópu knî yi lêê dîy:o pi knî y:oo mbii pyu yoo dnyimo dnyinêdnyinê dé, maa p:uu yi ngmîtédmî yedê dnyimon:aa yiyé dé, apu, Pita dini ghi n:ii ngê pêdê lee we, u kââ mbii pyu knî yi pwo paan:aa kée ngê, u ngwo paa pyiyé dniye.

16 Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi p:aani tpémi y:oo yi mbii pyu yoo Njedusalem dnyimo a néne dé. N:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, Njedusalem myednyimo a néne dé. Dyépi knî y:oo yi yéli yintómu dnyimo pyipyi dé. *

Dyépi yoo u ngwo kpaka tumo

17 Yi dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi, u pyipe yoo Sadyusi yoo yi k:ii Yesu u dyépi knî ye n:ee kaa ngópu. *

18 Wod:oo Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yi yéli y:oo dyépi yoo mîné mgîmî tumo, núw:o tumo, mbwa k:oo mî kalê tumo.

19-20 Yi mgîdî ngê, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê mbwa keñe ye kpêmî ngê, dyépi yoo kuwa pw:ii too, yepê, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dmyinê lèpî, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dmyinên:aa danê. *

21 Dyépi knî y:oo u dnye ny:ee ngópu, yi wa wo, wod:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dnyen:aa danêmbum.

U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pyipe knî yi k:ii Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Yesu u yoo mbwa k:oo nye pw:ii too, nmo a núw:o too.

22-23 Yi yéli dini ghi n:ii ngê taa dniye, mbwa yi kpêmî ngópu, apê, Pi u chii daa kwo. Wod:oo mê diyé dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye mdoo núw:o ngópu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mbwa chedê dpî taa dmi, keñe kuwo ngmê dpî m:uu, d:ê, Mbwa t:âât:ââ pyu dê mu kwo mo. Yepê, Mbwa keñe dini ghi n:ii ngê dpî kpêmî, mbwa k:oo pi dp:oo módu.

24 Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii yi kópu dêpê w:ee ngópu, noko yepê, Lukwe ngê dê pw:ii té? Noko yepê, Dîyo lukwe nmo angmê pyódu?

25 Pi ye ngma até yedê loo, yepê, A léma. Yepê, Pini n:ii yoo mbwa k:oo munmyi km:êê t:oo, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêmîné wee, pi knî ye mîné dêêpî té.

26 Wod:oo Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u lede knî yi k:ii lee dniye, dyépi yoo mê nya tumo. Daa gheteghete

* 5:16: Mak 6:56; Dpodo 19:11-12

* 5:17: Dpodo 4:1-3,6

* 5:19-20: Dpodo 12:7-10

ngê nya tumo, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye, apê, Pi knî y:oo chêêpî ngê wa vya nmo.

²⁷ Dyépi yoo Nju tpémi yi kada pini knî ye núw:o tumo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê yepê, Kí tpókni.

²⁸ Yepê, Yesu u pi tpapê nmye munmî kwódu ngê, ngmênê Njedusalem wope wope u pi yi nuwo kîdmye kalê ngmê. Yepê, Pi knî ye nmye tpapê ngópu, yenmyimo, Nmî kada pini yoo kn:ââ dé, Yesu y:oo vya ngópu. *

²⁹ Pita u pyipe knî yi k:ii kada pini knî ye yepê, Daa yoo yi dnye dmi yinmo nyêm, ngmênê Chóó Lémi u dnye vyîlo yinmo nyêm.

³⁰ Yepê, K:omo tpile Yesu nmyi vya ngópu, kîdosi ínedê nmyi t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, yâpwoni ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yi yâpwo ngê mêtê pyidu ngê.

³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu dini ghi n:ii ngê a pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê, nmî kada kââ, nmî mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, Yisîléli tpémi yi maa yinê a yó, u yi u ngwo a kwo, Yi dono mwiyé kéé téne, ala máádi u ngwo pêtê kalê y:e, Chóó Lémi yi dono p:uu mêtâapîchoo nuw:o. *

³² Yepê, Yi kópu yilî ndêndê ngê nmî chóó kînmî módu. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu myewunê kêmakêma, mu kópu u dîy:o

daa Yisîléli tpémi yintómu ye Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi a dy:ââ ngê, ngmênê Yesu u yoo mu ngmidi u Ghê Dmi ye a dy:ââ ngê, yélini y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê. *

³³ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, dyépi knî ye nod:e dniye, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té.

³⁴ Ngmênê pi yi vy:o ngmê ghêêdí wo, u pi Nkamaliyel. Yi pini Pádisi yoo yi vy:o pini ngmê, pi knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê, pi knî y:oo u nkwo dnyimo cháâchââ. Yi pini ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu knî ye yepê, Yesu u dyépi yoo mwiyé mêtê pw:ii tóó. Wod:oo kuwa pw:ii tumo.

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Nka-maliyel ngê kada pini knî ye yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Kí tpókni ghêlî k:ii nangê vya té.

³⁶ Yepê, M:ââ pyolo y:a d:uu lê, pi ngmê ngê u pi ndîi ngê chóó doo pyépi, yi pini u pi Táyódas. Yepê, K:omo tpile pi podo yono y:a yi Táyódas dnye yâmuyâmu, dini ghi n:ii ngê yi pini mî vya ngópu, u yoo mbêpê wo, yi kópu dmi machedê ngê pyodo.

³⁷ Yepê, Myenté, yepê, u kuwó dini ghi ngê, pi u kpââ u dye ghi ngê, pi ngmê ngê u yoo myedê danê ngê, u pi Njudas, Nkálili pi. Yepê, Yi pini dini ghi n:ii ngê vya ngópu, u yoo mye mbêpê wo.

* 5:28: Dpodo 4:18-19; Mát 27:25
Dpodo 1:8

* 5:31: Epeso 1:20; Hipîlu 12:2

* 5:32:

38-39 Nkamaliyel ngê yepê, Yesu ngê u yoo myedê danê ngê, mye pwene, u yoo wamyê mbêpê dmi. Yepê, Chóó Lémi ngê daadî ngêêpî dé, ye yi kópu dmi machedê ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê adî ngêêpî dé, ye doo u ntââ yi kópu dmi daanmyi chedê ngmê. Yepê, Nmyi lama daa tóó, Kí tpókni n:uu p:uu a dpodo té. Yepê, Doo u ntââ daanmyi vya t:oo. Yepê, Chóó Lémi p:uu kîdmyemê d:uu.

40 Kada pini knî y:oo Nkamaliyel u dnye ny:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu u dyépi yoo nya tóó, al:ii a núw:o tóó, yedê dmi ngê dpî kpaka tóó. Wod:oo núw:o tumo, mî kpaka tumo. U kuwó dini ghi ngê kada pini knî y:oo Yesu u dyépi knî ye yepê, Yesu u pi ngê ndiye ngê kêê namungê t:oo. Wod:oo dy:ââ tumo. *

41 Yesu u dyépi yoo yi lama ala kópu yi yaa wo, Chóó Lémi ngê yinê da vyi, apu, Kí a yoo mb:aamb:aa. Apu, K:omo tpile wa kpaka t:oo, ngmênê Yesu u dpodo daawa kalê ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo. *

42 Dye ghi yintómu dyépi yoo pi knî ye dnyimon:aa dêêpî, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ó p:o p:o. Pi knî ye Yesu p:uu kópu mb:aa yi ye dnyimon:aa tpapê dé, pini

n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini p:uu dnyimon:aa danêmbum. *

6

Ndapî yêêpî pyu pyudu yi danêmbum

1 Dyépi yoo Yesu p:uu yélini ye dnyimon:aa danêmbum, woni knî Yesu ka kêlîmî mbê dniye. Yi yéli Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Yesu u yoo yinté ndîi ngê doo pyodopyodo. Yesu u yoo vy:o woni knî Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, woni knî Nju dnye ngê dnyimo mbumu. Yi yéli yi kêlî dîdîpwódu ngmê ghê wo, mu kópu u dîy:o n:ii dé Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, yi yéli y:oo woni knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kuknwe yoo mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe t:oo, ngmênê nmî kuknwe yoo dnyinté nmyinê wopwe t:oo?

2 Yi kópu u l:êê dîy:o dyépi knî y:oo Yesu u yoo yintómu nipi a danê ngópu, yepê, Doo u ntââ pi knî ye Chóó Lémi u kópu tpapê daanmî yé, doo u ntââ ndapî nmî chóó kuknwe knî ye daanmî yêêpî.

3 Yepê, Nmî tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmyi vy:o pi pyudu a pyw:ee yó, n:ii dé Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê da nt:ee té, n:ii dé yi nuw:o mbêmê a nuw:o té. Yepê, Yi yéli ndapî yêêpî u kada pini ngê anmî pyódu té.

4 Yepê, U kuwó dini ghi ngê nmî chóó dpodo mu ngmidi ayinmî dódó, Chóó Lémi ka

* 5:40: Dpodo 4:18

* 5:41: Mát 5:10-12; 1 Pita 4:13

* 5:42: Dpodo 17:3

ngêpê, pi knî ye u kópu dyuu tpaápê.

⁵ Yesu u yoo y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, wod:oo pi pyudu a pyw:ee ngópu, Stipen ngmê, pini n:ii Yesu ka dpodom-biy:e dpîmo kêlîmî, pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee ngê, Pilipi my-omo, Pídokodos pyolo, Nikano podo, Timon limo, Pamenas wono, Nikólas pii, Antiyóka pi, pini n:ii Nju pi ngê chóó mî pyodo.

⁶ Yesu u yoo y:oo yi pini pyudu knî dyépi knî ye a núw:o tumo, dyépi knî y:oo yi kêê dmi yi mbêmê yé tumo, Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi dpodo u kada pini ngê u ngwo pyódu tumo. *

⁷ U kuwó dini ghi ngê yélini Chóó Lémi u kópu ka dnye kêlîmî, Njedusalem, yi yéli doo kaakaa, ndîi ngê doo pyodopyodo. Kpêê yiyé pyu yilî yi kópu ka mye kêlîmî mbê dniye, Yesu u yoo vy:o mye ghê dniye. *

Stipen u ngwo mgîmî ngópu

⁸ Chóó Lémi ngê Stipen mb:aamb:aa ngê doo a ngêêpî, u wêdêwêdê ndîi ngê pyódu ngê, pi knî yi vy:o mbwudu yilî dpîmo chap.

⁹ Ngmênê Nju tpémi yoo ngmê u kwo dnye kwopwepe, yi yéli yi pi dmi, Lipîtini. Woni yoo Sadéni a ndê dniye, woni yoo Aleksándîiya a ndê dniye.

Nju pi knî ngmê yi vy:o ghê dniye, woni yoo Silisiya a ndê dniye, woni yoo Esiya a ndê dniye. Yi yéli yintómu Stipen ka dnye kwopwepe.

¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen ka nuw:o mb:aa y:ângo, wod:oo kwopwepe têdê Stipen mbodo mudu yi yaa wo, yi yéli dêê dniye, Stipen dêpê vy:oo ngópu. *

¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê knî ye ndapî y:ee ngópu, wod:oo yi yéli y:oo ala kópu k:omo ngê vyi ngópu, Nju tpémi ye yepê, Stipen ngê dono kópu knî ngmê kêdê vyi, Chóó Lémi pini dê Mósisi yi p:uu. *

¹² Yi kópu u mdoo dini ghi n:ii ngê a núw:o ngópu, yi kópu ngê Nju tpémi yi kada pini yoo yi némi dmi dyênê ngê, dêêpî pyu yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, wod:oo Stipen ka lee dniye, mgîmî ngópu, Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, Stipen a ngî ngópu, yi ngîma mî kaa ngópu.

¹³ N:ii dé y:oo Stipen yipe ngópu, Yi yéli kótê têdê myeda núw:o tumo, yi yéli y:oo yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u ngomo p:uu dono kópu yilî ka a tpaápê ngê, dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, yi dêêpî kópu knî yi p:uu dono kópu yilî myeka a tpaápê ngê.

¹⁴ Yepê, Ala kópu nmî ngêêdî kî vvyu, Yesu Nasalet pi

* 6:6: Dpodo 13:3 * 6:7: Dpodo 16:5
26:59-61

* 6:10: Luukî 21:15 * 6:11: Mát

ngê Chóó Lémi u ngomo wa a vy:oo, l:emi ghi n:ii Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye y:ee too, yi l:emi ghi wa ngmêê té.

¹⁵ Pi yilî yintómu y:oo Stipen dnye y:enê, apê, Kî pini kwodo ng:oo dmi kêdê tpâlî, ka dnyednye. Enjel kwodo ng:oo dmi ntee, Stipen kwodo ng:oo dmi yinté mye pyodo.

7

Stipen Epîlaham p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ngê Stipen ka kwo, Kópuni dê vyi ngmê, yi kópu mumdoó ndê kópu?

² Stipen ngê yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ Epîlaham Mbápileon Wee u kwo doo a ya, Chóó Lémi ngê chóochóó u kwo a kêma ngê, pini n:ii yâpwo, u pi ndîi. Yepê, Chóó Lémi ngê kwo, Nyoo a kuwo ngi, nyámê pee myedê kuwo ngi. *

³ Kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu chi lêpî, ghi n:ii nga nîmo kêmakêma, y:i dpî lili.

⁴ Yepê, Wod:oo Epîlaham ngê Mbápileon wee a kuwo ngê, Halan loo, y:i doon:aa ya. Yepê, Epîlaham u mî dini ghi n:ii ngê pwene, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ala dyámê pee p:uu u ngwo mêda núwo, awêde kwéli nmo pyede.

⁵ Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka têtê ghi daangmê y:ângo, têtê ghi tp:oo u kwo myedaa y:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka ndêndê ngê a vvu, kwo, Mu dini ghi ngê ala dyámê pee nga wanê kê, mwada dini ghi ngê ala dyámê pee nyoo knî yi têtê ghi ngê amyedîn:aa ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka yi kópu ndêndê ngê vvu, yi ngwo Epîlaham tp:oo dêpwo ya. *

⁶ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo dini ghi n:ii ngê wamî ch:aa, kn:aa dyámê pee mbêmê adnyin:aa ya, wop adnyin:aa dpodo, pi knî y:oo y:i adnyin:aa kpakakpaka dé, dono ngê adnyin:aa ya, m:ââ podo yono y:a. *

⁷ Kwo, Ngmênê u kuwó dini ghi ngê yélini yi p:uu wop adnyin:aa dpodo, yi yéli wanî kpada, nyoo yi vy:o wanê pw:ii, ala dyámê pee mbêmê wanê núw:o té, al:ii a ka adnyin:aa kpêê yiyé, a ka amyednyin:aa a ngêpê.

⁸ Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka yi kópu a vvu, u kuwó dini ghi ngê a numo kââdî doo, kwo, Awêde dî ngmidi ngi, nyoo ka mb:aamb:aa ngê amy:aa a vvuwo. Kwo, A l:ii m:uu alanté dpî ténî, mî njini too dpî chepwe, myenté nyoo vy:o mââ yintómu knî yi p:uu

* 7:2: Gen 11:31-12:7

* 7:5: Gen 17:8

* 7:6: Gen 15:13-14; Ex 3:12

a l:ii yinté my:oon:aa kaa we. Kwo, Pini n:ii p:uu a l:ii adí ya, yini ka ana a vyuwo. Stipen ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê Epílaham tp:oo Yisak ta, wo wááli mí loo, Epílaham ngê Chóó Lémi u l:ii tp:oo p:uu u ngwo t:ângo. Yepê, Myenté, yepê, Yisak mye tpmâmê wo, tp:oo Njakóp p:uu Chóó Lémi u l:ii mye t:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Njakóp myimî tpmâmê wo, Chóó Lémi u l:ii tp:oo y:a mê miyó knî yi p:uu mye t:ângo. *

Stipen Njakóp tp:oo y:a mê miyó yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

⁹ Yepê, Njakóp tp:oo knî y:oo yi mbwó Njósép ka n:ee kaa ngópu, wod:oo mgîmî ngópu, kn:aa pini knî ye y:ee ngópu. Yepê, Yi yéli y:oo Njósép u mbwó knî ye pwila ngópu, Yichip núw:o ngópu, pi ngmê ngê ye pwila ngê, yi pini p:uu wop doon:aa dpodo. *

¹⁰ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Njósép y:i doo a ngêêpî, k:omo tpile dono kópu yilí u ngwo pyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê yi dono chedê too. Yepê, Chóó Lémi ngê Njósép u nuw:o ndîi ngê pyódu ngê, Yichip tpémi yi king Pééló ka pi mb:aa ngê pyódu ngê, wod:oo Pééló ngê Njósép u che p:ââ pee ngê pyódu ngê. *

¹¹⁻¹² Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Njósép myedê ngópu, u lama kwólu, kwo, Mu dini ghi ngê kâadî ndîi

angmê kee, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté wa chedê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Njósép ngê witi a danê ngê, king u ngomo knî yi k:oo doo a ghada. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kâadî ndîi kee wo, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté chedê ngê, yi yéli y:oo dómudómu a pyw:ee ngópu. Yepê, Doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo nté daapêdê pyw:ee ngópu, ngmênê Yichip tpémi y:oo Njósép ka witi dnyimon:aa pywupwi. Yepê, Njósép u mí Njakóp ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, tp:oo yoo Yichip dy:ââ too, Njósép ka dnyen:aa witi pywupwi, ngmênê daa mya ngópu, yi lama dêpwo ya, Kî nmî mbwó. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Kenan mê diyé dniye. *

¹³ Yepê, Witi dini ghi n:ii ngê kmaapî ngê mí chedê ngópu, yi mí ngê Yichip mê dy:ââ too. Yepê, Yi dini ghi ngê Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, A mbwó yoo, ala nê. Stipen ngê yepê, Yi ngwo Pééló u lama yaa wo, apê, Njósép u mí mupwoknî Kenan wunê dómudómu té. *

¹⁴⁻¹⁵ Yepê, Wod:oo Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, M:aa nya yó, nmyi kpâm gheegheema mye nya tóó, al:ii a pwiyé dmyeno. Yepê, Wod:oo Njakóp mupwoknî káami knî n:eeemi knî Yichip lee dniye, yintómu pyudu y:a mê limi. Dye ghi daadîi yi:

* 7:8: Gen 17:9-14; 21:4

* 7:9: Gen 37:11,28; 39:21-23

* 7:10: Gen 41:37-44

* 7:11-12: Gen 42:1-5

* 7:13: Gen 45:1-18

dnyen:aa ya, y:i myemî pw:oo dnyiye. *

16 Yepê, Njakóp mupwo Njósép yi ntóó dê Sekem mí kmênê dumo, Epîlaham kwéli kmênê ngópu. Yepê, Wunê yi têpê ghi Epîlaham ngê Hamó u yoo knî ye pwila ngê. *

Stipen Mósisi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

17 Stipen ngê kada pini knî ye yepê, Nmî kn:ââ yoo m:ââ yilí Yichip dnya a ya, yilí ngê y:i a pyodo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê apê, Epîlaham ka wunê kópuni nê vyu, yi kópu daa kêmakêma n:aa d:uud:uu. *

18 Yepê, Yi dini ghi ngê kn:aa king m:uu yaa wo, yi king u lama Njósép u pi dêpwo ya.

19 Yepê, Yi king ngê nmî kn:ââ yoo wop dpodo kalê too, yi dpodo tédê myednye kpakakpaka dé. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Yichip tpémi y:oo nmî kn:ââ yoo yi tp:ee mââ tpómuni dnyimo vyee dé, pye paa dnyimo kéké dé. *

20 Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi mye ta, k:uuchêm u tp:ee, d:ââ pyile u pye ngê ngomo k:oo doo w:êêw:êê. *

21 Yepê, U kuwó dini ghi ngê Pééló tp:oo módó ngê yinê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê.

22 Yepê, Yichip tpémi y:oo yi chóó yi kópu yilí Mósisi u lama kalê ngópu, mââwe ndîi ngê

pyodo, u nuw:o ndîi ngê mye pyodo, kópu ndîi yilí dpîmo d:uud:uu.

23 Yepê, Dini ghi n:ii ngê Mósisi u m:ââ podo y:a ngê doo ya, apê, A yoo Yisîléli tpémi ngîn:uu m:uu té. *

24 Yepê, Ye y:i n:ee, apê, Yi dpodo tédê Yichip pi ngmê ngê Yisîléli pi ngmêmî vyee. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê Yisîléli pi ngópu, ntââ Yichip pi ngê a vy:ungo, u nkwo vyâ.

25 Yepê, Mósisi ngê u gha vy:o apê, Yisîléli tpémi y:oo wa a w:ee ngmê, Chóó Lémi ngê wa ngee nê, Yichip u mênê wanî pw:ii té, ngmênê Yisîléli tpémi y:oo dêpê w:ee ngópu, Kí nmî dyédyé pyu.

26 Yepê, Womumu Mósisi ngê Yisîléli pi miyó módu, apê, Mu l:êê mo. Apê, Ní dyé dê, nê kâadí dê. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê yepê, Kí tpódu, dpî mbwémi, lukwe dîy:o dpo l:êê mo?

27 Yepê, Ngmênê n:ii ngê woni doo vyee, Mósisi dny:ii dyíngo, kwo, N:uu ngê nmî kada pini ngê pyódu nyoo, nanê nga vyu, Anyi kóté kîgha nmo?

28 Kwo, Ma Yichip pi ntee nyi vy:a, lukwe yinté am:ii vya nê?

29 Yepê, Yi kópu Mósisi ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, Yichip tpémi ye nkîngê mbê wo, wod:oo mbêpê wo, Yichip Wee a kuwo ngê, Midiyên Wee u kwo loo, y:i mî yéé wo, tp:ee y:i miyó mî tpyó.

* 7:14-15: Gen 46:1-7; 49:33

* 7:16: Gen 33:19

* 7:17: Ex 1:7-8

* 7:19: Ex

1:10-22

* 7:20: Ex 2:1-10

* 7:23: Ex 2:11-15,21-22

30 Yepê, M:ââ podo y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Mósisi ka enjel ngmê ta. Yepê, Mósisi ngê daa pi ntee tpile yi módu, ngmênê yi vyu wo, apê, Yi tp:oo ndê ngê ngmêmî pîpî, ngmênê chedê ngê daa pyodopyodo. Yepê, Pi kwéli dêpwo ya, mbu ndîi vyuwo Sainay, Mósisi ngê yi yini tp:oo p:uu ndê y:i mî módu.
*

31 Yepê, Mósisi ngê yi kópu yi módu, apê, E! Kí lónté tpile? Apê, Ngîn:uu m:uu, wod:oo u nkígh:ê chono loo.

32 Yepê, Nmî Lémi ndîi yi u kwo a mbwolo, kwo, Nî ng:ââ knî yi yâpwo, Epîlaham u yâpwo, tp:oo Yisak mupwo Njakóp yi yâpwo. Yepê, Mósisi nkíngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ghi m:aa m:uu.

33 Yepê, Nmî Lémi ndîi ngê kwo, Nyi dupó dê a ngee dé, mu kópu u díy:o yâpwo ghê nye kwo.

34 Kwo, Ndêndê ngê kîdî m:uu, a yoo Yichip dnyinté mîné kwo, kwo, Yichip tpémi y:oo dpodo tédê a kpakak-paka t:oo. Kwo, A ka dé ch:anê dmi, até d:a ghîi, dîn:aa ngee té. Kwo, Yichip n:aa dyede ngi.

35 Stipen ngê yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Mósisi a ngmidi ngê, ngmênê Yisîléli tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu. Yepê, Ala kópu u kwo vyi ngópu, kwo, N:uu ngê nga vyu, nmî kada pini ngê anyi ya, anyi kóté kîgha nmo?

Yepê, Yi pini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê, yi mbwámê ngê mye pyódu ngê. Yepê, Daa chóó kada pini ngê pyodo, ngmênê yi yini tp:oo p:uu enjel n:ii módu, yi enjel ngê kada pini ngê yinê pyódu ngê.

36 Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip u ménê yinê a pw:i too, mbwudu y:i yilî a chópu, Ntii Mtyemtye u nkígh:ê mbwudu m:uu a chópu. Yepê, Maa p:uu nko ménê mbwudu mé yilî a chópu, m:ââ podo y:a k:oo. *

37 Yepê, Yi Mósisi ngê Yisîléli tpémi ye yepê, Chóó Lémi ngê nê ntee pini nmyi vy:o m:uu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ, komo yinê amaan:aa kapî. *

38 Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Sainay mbu ndîi vyuwo dnyen:aa kwo, enjel mbu mbêmê u kwo doo a mbumu, yi Mósisi yi kélî vyîlo yedoo kwo. Yepê, Yi Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmo yinê a íuwo, yi kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu. *

39 Yepê, K:omo tpile Mósisi ngê yi kópu yilî d:uu ngê, ngmênê nmî kn:ââ yoo u kwo daa ng:aa mbê dniye, mye mb:ii ngópu, u yi y:e doo kwo, Yichip moo diyé dmi. *

40 Yepê, Wod:oo pi knî y:oo Mósisi u mbwó Alon ka kwo, Yâpwo knî ngmê l:âmo ngi. Kwo, Yi yâpwo knî nmî kada vyîlo ayi ghê dmi, Yichip y:oo

* 7:30: Ex 3:1-10 * 7:36: Ex 7:3; 14:21; Num 14:33 * 7:37: Deut 18:15 * 7:38: Ex 19:3; Deut 9:10 * 7:39: Num 14:3

amê diyédiyé kalê nmo. Kwo, Nmî lama daa tóó, Mósisi ngê lukwe angmê pyódu, pini n:ii ngê Yichip u mênê a pw:ii nmoo. *

41 Yepê, Wod:oo k:omo yâpwo ngmê l:âmo ngópu, pudumakó tp:oo mââ ntee tpile yi l:âmo ngópu. Tpileni yi chóó l:âmo ngópu, u kwo dnye kpêê yiyé, u naa mye kê ngópu.

42 Yepê, Yi dini ghi ngê k:omo yâpwo ka ngêpê kn:ââ u ngwo a chaa ngópu, m:ââ wono yono y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê king Manasa u dye ghi ngê yi kópu ndîi ngê yimî pyodo, wod:oo Chóó Lémi ngê yi dyaa mbâlâ dyuu yi pwo kée ngê, pudu knî ye dnyimo ngêpê, yi tp:ee dnyimo vyeé dé, pudu knî ye kpêê ngê dnyimo yiyé dé. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo u ngwo kââ, ala kópu d:êê ngê, apê,

Yisîléli tpémi. Dini ghi n:ii ngê nmyi kn:ââ yoo w:amî mbêmê u ngwo dnya a paa, m:ââ podo y:a,

na a ka daa a ka dnyimo a tpile tp:oo nk:êênî.

43 Apê, Na a ka daa a wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê,

ngmênê yi chóó yi k:omo yâpwo Molokî u wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê,

puduni u pi Lepanî u kwo myednyimo ngêpê.

Apê, Na a ka yi chóó tpileni l:âmo tumo, yi tpile knî ye dnye ngêpê.

Apê, Nmyo yinté yéli, yi kópu u l:êê díy:o Mbápiilon mwada pee wanî dy:ââ nmyo.

Stipen Chóó Lémi u ngomo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

44 Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi u wónu ngomo ngmê l:âmo ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Mósisi u lama ntee kwólu, yinté l:âmo ngópu. Yepê, Yi lama doo ya, Chóó Lémi yi wónu ngomo u mênê a kwo. Yepê, Ghi ngmê dini ghi n:ii ngê dnyimo a kuwokuwo, yi wónu ngomo dnyimo a kmongokmongo, dnyimo dnyinêdnyinê, kwéli dnyimon:aa taataa, wónu ngomo y:i dnyimon:aa wuwó.

45 Yepê, Yi yéli dini ghi n:ii ngê pw:oo dniye, yi tp:ee knî y:oo Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan u nkîgh:ê y:oo mî t:aa ngópu. Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi pwene, Njósuwa ngê u d:aa yinê a kââdí ngê, yi yéli yi kada ghê wo, Kenan núw:o too. Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan tpémi ngm:ii kalê too, Yisîléli tpémi y:oo yi têpê ghi yi kêlé a pwaa tumo. Yepê, Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan núw:o ngópu, y:i mî wó ngópu, y:i doo kwo, dye ghi daadîi, king Dépidi u dye ghi ngê y:i myedoo kwo.

46 Yepê, Dépidi Chóó Lémi u nuu u pi ngê pyodo, Chóó Lémi ka kwo, Nmî Lémi, Njakóp u yâpwo, u ntââ ngomo mb:aa ngmanî wó, y:i anyi kwo. *

47 Yepê, Ngmênê Dépidi ngê Chóó Lémi u ngomo daa wó, tp:oo Solomon ngê yinê mí wó. *

48 Yepê, K:omo tpile Solomon ngê Chóó Lémi u ngomo wó, ngmênê Chóó Lémi pââ ndîi, dyámê mbêmê ngomo ngmê k:oo daawa a vyil:a. Yepê, Wunê pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê, *

49 Nmyinê nmye dyámê pê ndîi, na a ka tédê.

Apê, A ntââ ngomo lónté ngmanmyi wó ngmê, y:i anê vyil:a?

50 Apê, Kî tpile yilí yintómu a chóó ní l:âmo ngê,

ló tpile a l:êê dîy:o ngmanmyi l:âmo ngmê?

51 Stipen ngê yepê, Nmyo nkéli wépi dnyangé pyu yoo. Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmye mb:iimb:ii ngópu, u kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi wépi ntee dnyimo a pwapî, yinté u wépi my:ee pwapî ngmê. *

52 Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, nmyi kn:ââ knî y:oo daa ngmê châpu ngópu, ngmênê dono kópu yilí y:e dnyimo a

d:uud:uu. Yepê, Wunê pini n:ii yoo Chóó Lémi u Dpodo Pyu Mb:aa p:uu dnyimo a danê, n:ii knî y:oo pi knî ye yipu, Dîyo Chóó Lémi ngê yi pini nmo wa a dy:ââ, yepê, yi yéli nmyi kn:ââ knî y:oo a vya tumo. Yepê, Mwolo yi pini kwódo ngê munmyi ghê dniye, my:ee vya ngópu. *

53 Yepê, K:omo tpile enjel knî y:oo nmî kn:ââ knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a y:ee tumo, nmyi ny:ee tumo, ngmênê mêdp:ee chââchââ tumo. *

Stipen chêêpî ngê u ngwo vya ngópu

54 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo yi kópu dîni ghi n:ii ngê ny:ee tumo, yi kópu ngê dyênê too, yi kpéngi ti dmi kelekele dnye paa.

55-56 Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen a nt:ee ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi u wuu ndîi módu, pi knî ye yepê, Mbóó kédê kpêmî, Yesu Chóó Lémi u nkîgh:ê ka kwo, u che p:ââ pee ngê dé pyódu. *

57-58 Wod:oo noko dpodom-biy:e mbó dniye, noko yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u pi ndîi kn:aa pini ka lukwe dîy:o dé núuw:o? Noko yepê, Kî pini ka namê ng:aa, wod:oo yi ngópu nkoko tumo, u kwo tpé dniye, mgîmî ngópu, p:aa pee núuw:o ngópu, a ngî ngópu, dny:ii d:ii ngópu, mwada y:i mí danê ngópu, wod:oo

* 7:46: 2 Sam 7:1-16

* 7:47: 1 Kings 6:1,14

* 7:48: Is 66:1-2

* 7:51: Ex

32:9; Jer 9:26; Is 63:10

* 7:52: 2 Chr 36:16

* 7:53: Dpodo 7:38; Hipîlu 2:2

* 7:55-56: Kîlosa 3:1

chêêpî ngê yidnye vyee. Yélini y:oo Stipen chêêpî ngê dnye vyee, yi yéli y:oo yi nkuwo kpîdî a ngee tumo, pi lvulu ngmê ka y:ee tumo, ye doo vuyuwu. Yi pini u pi Sóól. *

⁵⁹ U dî daa pwaa ngópu, Stipen chêêpî ngê mudnye vyee, wod:oo Stipen doo ngêpê, apê, Yesu a Lémi, a ghê dmi a ngépi. *

⁶⁰ Yu mbodo dê y:e ghê wo, dpodombiy:e ka wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kópu dononi a nga ka d:uud:uu ngmê, yi kópu modo kn:ââ vuyuwu dpî yé té, kidangmê ngí. Yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê vyu, wod:oo pwene. Pi knî y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Sóól u nuu u kópu ngê mye pyodo. *

8

Nju tpémi ye Yesu u yoo u ngwo doo diya

¹⁻² Yélini y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâcháâ, yi yéli y:oo Stipen ntóó kmênê ngópu, u l:êê dîy:o myednye mbê. Yi wéni ngê Nju tpémi y:oo Yesu u yoo yi kpadakpada kn:ââ chaa ngópu, Njedusalem. Yesu u yoo yintómu knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dniye, woni Njuda Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, woni Samédiya Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, ngmênê

dyépi knî y:oo Njedusalem dépê kuwo ngópu. *

³ Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo nî chedê, wod:oo ngomo k:oo ngomo k:oo dpîmon:aa koko, Yesu u yoo dpîmon:aa mgîmîmgîmî dé, pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo dpîmon:aa kmîmî dé. *

Samédiya tpémi Yesu ka u ngwo kélîmî mbê dniye

⁴ Yesu u yoo yéli n:ii mbêpê wo, yi yéli p:aani p:aani lee dniye, pi knî ye Yesu u kópu mb:aa dnyen:aa tpapê.

⁵ Pini n:ii pyudu knî mwiyé a pyw:ee tumo, ndapî yêêpî u kada pini ngê a pyódu tumo, yi vy:o pini ngmê u pi Pilipi. Yi pini ngê Njedusalem a kuwo ngê, Samédiya loo, pi knî ye yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini wunê kî ta, ngmênê nmî kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kî vya ngópu, myombó Chóó Lémi ngê kîmêdê pyidu ngê. Yepê, Yi pini u pi Yesu.

⁶ Samédiya tpémi Pilipi ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye, mu kópu u dîy:o Pilipi ngê yi ngópu mbwudu yilî dpîmo chap.

⁷ Pi yilî yi kmêna Pilipi ngê ngm:ii kalê too, wod:oo yi kmêna yoo dpodombiy:e u ngwo dnye kââ. Myenté kóó ntóó kpâlî ntóó yilî mye pyi ngê, yélini dnyinté dnyimo paa, mye pyi too. *

* 7:57-58: Dpodo 22:20

* 7:59: Luukí 23:46

* 7:60: Luukí 23:34

* 8:1-2:

Dpodo 11:19

* 8:3: Dpodo 9:1-2; 26:9-11

* 8:7: Mát 10:1; Mak 16:17

8 Yi kópu u l:êê dîy:o Samédiya tpémi yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo.

9 Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Saimon, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu, Samédiya tpémi yinté dpîmo liya kîgha dé. Pi knî ye yipu, Nê pi ngmê.

10 Tp:ee vy:o, dmââdí vy:o, lémi vy:o, ch:am vy:o apu, Vyuw! Apu, Kî pini nmînê nmo Chóó Lémi ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Wod:oo yoo yintómu u kwo dnyimo ng:aa.

11 Nyââ, dye ghi daadîi kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o yoo u ngwo dnyimo liya, u kwo mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa.

12 Pilipi Yesu Kédisu p:uu ye dpîmo danêmbum, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye myedpîmo danêmbum. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi kópu dyuu ka kêlîmî mbê dniye, wod:oo Pilipi ngê pyââ pyââ mââ mââ mbwaa paa kmênê too, Yesu u yoo vy:o kaa too.

13 Saimon myenté mye kêlîmî mbê wo, Pilipi ngê mbwaa paa mye kmênê ngê, wod:oo Saimon Pilipi p:uu kele. Dini ghi n:ii ngê Pilipi ngê mbwudu dpîmo chapî dé, Saimon ngê yidpîmo mumu dé, u ngwo mêdpîmo liya.

14 Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî y:oo yi kópu Nje-dusalem a ny:ee ngópu, apê, Samédiya tpémi Chóó Lémi u kópu dyuu ka kêdê kêlîmî mbê

dmi, wod:oo Pita pini dê Njon Samédiya dy:ââ dumo.

15-16 Dini ghi n:ii ngê taa knopwo, a w:ee ngópu, apê, K:omo tpile Pilipi ngê kî yéli Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê too, ngmênê Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ye doongê y:ângo.

17 Wod:oo Pita Njon y:oo kêê yi mbêmê dpîmo yiyé dé, yi l:êê dîy:o dpîmo ngêpê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo ye dpîmo yém. *

18 Dini ghi n:ii ngê Saimon ngê yi kópu módu, apê, Dini ghi n:ii ngê Pita Njon y:oo kêê nmî mbêmê dê yé ngmê, apê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo nmo da kê.

19 Wod:oo Saimon ngê Pita pini dê Njon ye ndapî kêlê ngmê yó, apê, Ye nî y:oo. Yepê, U ntââ u ntââ ngê u nkwo wadpî pyódu nê, pini n:ii mbêmê a kêê dê anî yé dê, yi pini ka Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ada a yém.

20 Ngmênê Pita ngê kwo, Napî ngópu choo ya, kumu chi tpyé, ndiya u ngwo nyi ghidi, mu kópu u dîy:o nga vy:o chi vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndapî ngê nî pwila.

21 Kwo, Doo u ntââ ala dpodo p:uu daanyi ngee nyo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u lama a tóó, nga daa ntênê a tóó.

22 Kwo, Yi dono kópu ndîi a kuwo ngi, nmî Lémi ndîi ka chi ngêpê, u kwo dpî vyi ngi, kwipi, A Lémi, dono

* 8:17: Dpodo 9:17; 19:6; 2 Tim 1:6

kópuni dî d:uu, u ntâa nguwo wanyi kée, yi kópu mēdaanyi nuw:onuwo.

²³ Kwo, Nga kîdî m:uu, ye n:ee nye yichi kâa, doo u ntâa dono u wépi daanyi puwâ.

²⁴ Saimon ngê yepê, U ntâa a l:êê dîy:o amêdpî ngêpê, kópuni a ka dpî vyi t:oo, yi kópu a nga kîngmê pyódu.

²⁵ Pita Njon y:oo Yesu p:uu kópuni m:uu tumo, Samédiya tpémi ye yi kópu mî vyi tumo, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem mē diyé knopwo. Maa p:uu Samédiya Wee u kwo p:aa yilî a kélî ngópu, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye dpîmo tpapê, yed:oo Njedusalem mîmî taa knopwo.

Yitiyópiya pi ngmê Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo

²⁶ Enjel ngmê ngê nmî Lémi u kópu Pilipi ka a núwo, kwo, Gh:êêdé, kwo, chi lêpî, Njedusalem Nkaasa yi kélî máádi dpî kwéli. (Yi wee u kwo pi daa tóó, kpî yi mye daa kwo, mbwaa mye doo u p:aa.)

²⁷⁻²⁸ Wod:oo Pilipi ghêêdî wo, kada a y:ângo. Yi máádi p:uu pi ngmê módu, Njedusalem a ndê wo, Nkaasa doo lêpî. Yi pini máawe ndî ngmê, Yitiyópiya tpémi yi ch:am ndîi p:uu dpîmo dpodo, u ndapî yinê dpîmo y:enê. Yi pini Chóó Lémi ka ngêpê tédê a ndê wo, Njedusalem, u p:o modoo diyédiyé. U chádiyót mbêmê doo ya, hósi dê y:oo dpîmo a paapaa, kópuni Yisaya ngê d:êê ngê,

yi pini ngê maadî doo a kpâa.

*

²⁹ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi ka kwo, Kî pini u nkîgh:ê máádi nyi kwéli.

³⁰ Wod:oo Pilipi mbêpêmbêpê loo, u nkîgh:ê máádi mî kwólu, apê, Chóó Lémi u kópuni Yisaya ngê a d:êê ngê, apê, muyedê kpâa, wod:oo u kwo adî póó, kwo, Kópuni nyinê kpâa, kwo, cha w:ee?

³¹ Yi pini ngê kwo, Lónté wanê w:ee? U kakêmê nanê a ka wa chámê? Kwo, A pwiyé, a chádiyót k:oo a kee, a nkîgh:ê anyi yey, u kakêmê a ka anyi chámê ngi. Wod:oo Pilipi yi chádiyót k:oo kee wo.

³² Kópuni yi pini ngê doo a kpâa, ala yi kópu.

Sipi u vyee tédê ntee d:uudpî gheté tóp, u vyii tédê myed:uudpî kâa, yi pini ngê yinté kópu daangmê vyu. *

³³ Pi knî y:oo yi pini p:uu yipe tee u kópu yilî t:ee ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o kpaka ngópu, mye nkwati ngópu.

Tp:oo knî yi p:uu pi ngê kópu d:uudpî vyi,

mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê u ya machedê ngê dê pyódu.

³⁴ Yitiyópiya pi Pilipi ka póó wo, kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu ló pini p:uu doo a danêmbum? Kwo, Chóó p:uu doo a danêmbum ó kn:aa pini p:uu doo a danêmbum?

³⁵ Pilipi ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu Yesu p:uu doo a danêmbum, wod:oo Pilipi ngê

danêmbum kn:ââ Yitiyópiya pi ka adî chaa, Yesu u kópu mb:aa u ngwo u kwo vyu.

³⁶ U kuwó dini ghi ngê maa p:uu mbwaa ngmê m:uu ngópu, wod:oo Yitiyópiya pi ngê Pilipi ka kwo, Óó. Kwo, Mbwaa ngmêka t:a. Kwo, U ntââ Yesu u pi ngê yi mbwáani paa wanyi kmênê nê?

³⁷ (-)

³⁸ Wod:oo chádiyót u tpi-ipi ka kwo, U dí y:i pwaádi, wod:oo u dí y:i adî puwâ. Pilipi k:i mbwaa paa nipi ghêpê knopwo, Pilipi ngê yi pini y:i mí kmênê ngê.

³⁹ Mbwaa paa dini ghi n:ii ngê a kee knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi a y:ângo, Yitiyópiya pi ngê Pilipi mēdaa módu, ngmênê u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, chádiyót k:oo mē wo wo, wod:oo kada mēdê y:ângo.

⁴⁰ Pilipi Asídót mí ta, u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani doo lēpî, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye doon:aa tpaépê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mí ta. *

9

Sóól ngê u nuw:o u ngwo ngmópu, Yesu ka u ngwo kélímí mbê wo

Dpodo 22:6-16; 26:12-18

¹ Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnye pyodopyodo, Sóól ngê u yi dpímo kwo, Yesu u yoo nmî vya té, yi vyee u pi pi knî ye dpodombiy:e dpímo tpaépê. *

² U yi u ngwo myedoo kwo, Dîmaskîs nî lê, yélini Yesu u maa p:uu a m:ii, yi yéli n:uu mgîmî té, pyââ mââ yoo yi kpadakpada tédê Njedusalem mênê diyédiyé kalê té. Yi kópu u l:êê díy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ka loo, yi kópu u kwo mí vyu, kwo, Nju tpémi yélini a kwo, Dîmaskîs, u ntââ yi kada pini knî ye wanyi dy:ââ nê, a kakê mē ye am:ii chámê, u ngwo ye n:aa lēpî. Kwo, Kópu dyuu ngmê d:êê ngi, ye n:aa néne. Wod:oo Sóól ngê pi knî ngmê núwo, Njedusalem a kuwo ngópu, Dîmaskîs dnye lēpî.

³ Daa kēmakēma Dîmaskîs dnye taataa, tpile u wuu ndî mbóó p:uu yi pwo ngma a kwólu.

⁴ Sóól ngê yi tpile u wuu ndî dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo tēpê mbēmē dyimē wo, dnye ngmê nyongo, kwo, Sóól, Sóól. Kwo, Lukwe díy:o dono kópu ndîi yilí a nga nye d:uud:uu?

⁵ Sóól ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi n:uu? Nmî Lémi ngê kwo, Nê Yesu, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilí nye d:uud:uu. *

⁶ Kwo, A pyidu, kwo, Dîmaskîs chi lēpî. Kwo, Kópuni u ya a nga a kwo, y:i nga an:uu vyi, díyo yi kópu anyin:aa d:uud:uu.

⁷ Pini n:ii knî y:oo Sóól dnye yâmuyâmu, mbóó p:uu dnye dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi paa u dí dmi puwâ, noko kópu daa vyi ngópu, myenté

* 8:40: Dpodo 21:8 * 9:1: Dpodo 8:3

* 9:5: Dpodo 5:39

pi myedaa m:uu ngópu.

⁸ Sóól tēpē mbēmē yeda pii wo, ngwolo dē yi pywáli doo, ngmēnē yéli daa módu, wod:oo kwulo kaa dniye, Dîmaskîs ñuw:o ngópu.

⁹ Wo pyile knî yi k:oo yéli dēpwo y:enê, tpéé kópu yi ngwo mî vyu, nté mbwaa chóo u kwo kwódu doo, Chóó Lémi ka doo ngēpê, kwo, U ntââ a dono yilî nguwó wanyi kéé.

¹⁰ Yesu u yoo vy:o pi ngmē Dîmaskîs doo ya, u pi Ananayas. Yi pini ngē nmî Lémi módu, kwo, Ananayas. Ananayas ngē kwo, A Lémi, ala nê.

¹¹ Nmî Lémi ngē kwo, Ala p:aani ghi a kuwo ngi, máá dini u pi Kpêêli Ghi Daa Tóó, yi máádi dp:uu kwéli, yi máádi p:uu Njudas u ngomo a kwo. Kwo, Yi ngomo k:oo pi ngma a tóó, u pi Sóól, Taasîs pi. Kwo, Yi pini ye dpî poo ngi.

¹² Kwo, Yi pini wunê ngēpê, kwo, u nuw:o k:oo kédê m:uu ngi, kwo, ala kópu dē vyi, Pi ngmē wunê pwiyé knî, u pi Ananayas, kóó dē a mbēmē wumē yiyé dē, yed:oo yéli mb:aamb:aa ngē mēnē mumu.

¹³ Ananayas ngē kwo, A Lémi. Kwo, Pi yilî knî y:oo ye pini u pi a ka ka tpapê ngmē, nyoo knî y:e kópu dono yilî doo d:uud:uu, Njedusalem.

¹⁴ Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo ala kópu u kwo a vyi ngópu, Dîmaskîs

chi lêpî, Yesu u yoo nyinê mgîmî tóó.

¹⁵ Nmî Lémi ngē kwo, Chi lêpî, mu kópu u dîy:o yi Sóól d:a ngmidi, a p:uu pîchoo dpodo, Yisiléli tpémi ye, king knî ye, myenté kn:aa yéli ye a pi yi lama myepaan:aa kalé ngē. *

¹⁶ Kwo, Dono kópu yilîni pi knî y:oo a l:êê dîy:o u ngwo wadnyi d:uud:uu dé, a chóo u kwo wanê kēma té. *

¹⁷ Wod:oo Ananayas ngē Sóól yi ngomo k:oo a pyw:ângo, kóó dē mbēmē yé doo, kwo, Sóól a mbwó. Kwo, Nmî Lémi ngē até dē dy:ââ nê, amēma pini n:ii nyiné módu, yi pini Yesu, chóó nga até dē dy:ââ nê. Kwo, Ala p:eeni kópu u dîy:o até dē dy:ââ nê, yéli m:ee mumu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngē wunê nt:eent:ee ngi.

¹⁸ Te too pee ntee tpile dē Sóól ngîma yi ngwo a ghay knopwo, wod:oo yéli mé módu. Yi ghêêdi wo, wod:oo Yesu u pi ngē mbwaa paa kmēnē ngópu.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngē nté yi ndîi, u wêdêwêdê u kwo mēdê diyé wo.

Sóól Yesu p:uu u ngwo ye doo danêmbum, Dîmaskîs

²⁰ Yesu u yoo yélini Dîmaskîs dnye ya, Sóól ngē wo knî ngmē yi vy:o chedê ngē, wod:oo Nju tpémi yi ngēpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa koko, ye dpîmon:aa

danêmbum, yipu, Yesu ndêndê ngê Chóó Lémi tp:oo.

²¹ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, noko yepê, Pini n:ii ngê Yesu u yoo doo vyee dé, Njedusalem, mumdoo kî vyîlo? Apê, Mumdoo al:ii a loo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo n:uu mgîmî té, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini knî ye n:uu y:ee té, Njedusalem? Apê, Lukwe dîy:o Yesu u pee ngê maa ghê?

²² Ngmênê Sóól ngê pi knî yi pwo mîné dyîngo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, Sóól ngê pi knî yi ngópu u nkwo dpîmo a kpââ dé, yipu, Ala kópu yilî Yesu ngê ndêndê ngê ntiye ngê. Yipu, Yi kópu u l:êê dîy:o, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini Yesu. Yi kópu Sóól ngê wêdêwêdê ngê ye dpîmo tpapê dé, Nju tpémîni Dîmaskîs dnye ya, doo u ntââ Sóól u dnye daapî vya ngópu.

²³ Wo yilî mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémî nipi a wó, noko yepê, Sóól paa vya koo, ngmênê Sóól ngê yi kópu u tuu kââ pee ngmê nyongo.

²⁴ Nju tpémî y:oo noko yepê, Sóól kîngê mbêpê, Dîmaskîs kîdangê kuwo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi p:aani mbwa keñe w:êênî dnyimo t:âât:ââ, mgîdí vy:o myednyimo t:âât:ââ. U yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a.

²⁵ Ngmênê mgîdí ngmê ngê Sóól p:uu ndiye pyu knî y:oo Sóól a ngî ngópu, kpéni ndîi k:oo ché ngópu, yi kpéni kpê

t:ee ngópu, yi p:aani mbwa mbêmê l:uu ngópu, kuwa kalê ngópu. P:uu ndiye pyu knî yedê kpê p:uu dnya a ya, yi yedê ngê kpéni dnye ghîpîghîpî, Sóól k:oo doo kwo, dinî ghi n:ii ngê mbwódo mî ghê wo, wod:oo Sóól mbêpê wo.

Sóól Njedusalem u ngwo loo

²⁶ Dini ghi n:ii ngê Sóól Njedusalem mî ta, u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo yi p:uu n:uu kaalî, ngmênê u kwo daa kêlîmî mbê dniye, apê, Ngmênê daa Yesu u yoo vy:o pini ngmê. Yintómu u kwo nkîngê mbê dniye.

²⁷ Ngmênê pi ngmê u kwo daa nkîngê mbê wo, u pi Mbanapas. Mbanapas ngê Yesu u dyépi knî yi vy:o yiné núwo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Sóól Dîmaskîs doo lêpî, nmî Lémi maa p:uu módu, Sóól ka y:i a mbwolo. Yepê, Sóól Dîmaskîs Yesu u pi ngê dpodombiy:e doo dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo.

²⁸ Wod:oo Sóól Njedusalem doo ya, p:aani pee p:aani pee dpîmon:aa dêêpî, Yesu u pi ngê dpodombiy:e doon:aa dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo.

²⁹ Nju tpémîni Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, Sóól ye dpîmon:aa dêêpî, Sóól u k:ii noko myednyimon:aa kwopwepe, ngmênê u yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a.

³⁰ Yesu u yoo knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Sóól Sisadiya núw:o

ngópu, u p:aa njini Taasís mî dy:ââ ngópu.

31 U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê dnye ya, pi ngê kópu dono y:e daa d:uu ngê. Ala wee pyile knî yi kwo dnye ya, Njuda Wee ngmê, Nkálili Wee myomo, Samédiya Wee pyolo. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpî dé, pi yilí Yesu ka kélímî mbê dniye, u yoo yilí ngê u ngwo doo pyodopyodo. Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâchââ.

Pita ngê mbwudu n:ii dé chaa doo

32 Dye ghi yintómu Pita p:aani p:aani dpímo lêpî, Yesu u yoo dpímon:aa mumu dé. Wo ngmê ngê Lida u nkwo até yi loo.

33 Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Aniyês. Yi pini yu dé ntóó dê, paa doo u ntââ ngê u kwo dpímo ya. M:ââ wáali ngmítédmi mbêmê dpímo ya.

34 Pita ngê kwo, Aniyês. Kwo, Yesu Kédisu ngê ala ngwo dê pyi ngi, ngmítédmi mbêmê a pyidu, ngmítédmi a kmongo ngi. Wod:oo Aniyês ada pyidu.

35 Yi wee ndî u kwo yélini dnye kwo, Aniyês paa tédê dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yélini nmî Lémi ka u ngwo mêtê diyé dniye.

36 Njopa Yesu u yoo vy:0 pyââ ngmêdoo kwo, u pi Tapîta. (Kídiki dnye ngê u pi Dókís.) Dye ghi yintómu yi pyópu ngê kópu mb:aa yilí dpímo d:uud:uu, pinté knî y:e.

37 Yi dini ghi ngê mbii u ngwo ngmê kele, yed:oo mye pwene. Ntóó ghêê ngópu, a ngî ngópu, ngomo k:oo yé ngópu.

38 Yesu u yoo n:ii Njopa doo kwo, yi lama doo ya, Pita chono a tóó, Lida, wod:oo pi miyó dê ye yepê, Lida choo lêpî, Pita límî k:ii ngê dpo pwiyé we.

39 Wod:oo Pita ka lee knopwo, yi pini dê yi p:uu a kele, Njopa lee dniye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yi pyópu ntóó ngomoni k:oo doo ya, Pita y:i km:êê ngópu. Kuknwe knî y:oo a yina ngópu, dnye mbê. Yi pyópu ngê kpîdîni dmya too, ye y:ee too, yi kpîdî Pita u ngópu dnye tpyuu dé.

40 Pita ngê yi ngomo ghi k:oo pi yintómu pw:ii ngê, yu mbodo dê y:oo ghê wo, wod:oo doo ngêpê. Yi pyópu ntóó ka diyé wo, kwo, Tapîta, a pyidu. Wod:oo ngwolo dê pywáli doo, Pita yi módu, wod:oo ntênê yaa wo.

41 Wod:oo Pita ngê yi pyópu ka kóó dp:ee ngê, kwulo kele, ghêêmî kââ. U kuwó dini ghi ngê Pita Yesu u yoo knî ye mbwolo, kuknwe knî ye mye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno, ala pyópu ghê até maa kaalí.

42 Njopa tpémi ye yi kópu u mdoo yi núw:0 ngópu, pi yilí nmî Lémi ka kélímî mbê wo.

43 Pita Njopa doo ya, wo yilí. Pini n:ii u ngomo k:oo doo kwo, yi pini u pi Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

10

Kóniliyês u danêmbum

¹ Lóma lede Sisadiya yilí doo ya. Yi kada pini kní yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Kóniliyês. Lede yoo n:ii yi vy:o Kóniliyês doo kwo, yi yéli yi pi dmi Yitali lede yoo.

² K:omo tpile Kóniliyês daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê dpîmo kêlímí, dye ghi yintómu u kwo dpîmo ngêpê. Yi pini u kpâm ghee kní, u dpodo pyu yoo Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa. Nju tpémi yi vy:o pinté yoo yilíni dnyimo kwo, Kóniliyês ngê dpîmo a wopwe dé.

³ Kóniliyês ngê Nju tpémi yi l:êê ghi dmi dpîmo d:uud:uu dé, kââdí dini ghi n:ii ngê t:ono dpîmo wowo, Chóó Lémi ka u ngwo dpîmo ngêpê. Wo ngmê ngê u ngêpê tédê enjel ngmê módu, kwo, Kóniliyês.

⁴ Kóniliyês ngê enjel dini ghi n:ii ngê módu, nkíngê mbê wo, enjel doo y:enê, kwo, A lémi, lukwe pyiné ché ngmêê? Enjel ngê kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kédê ny:oo, mu kópu u díy:o pinté yoo nyiné wopwe too. Kwo, Ala ngwo u nkwo wunê ngêépí ngi.

⁵ Kwo, Ala ngwo pi kní ngmê dy:ââ ngi, Njopa, pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita.

⁶ Kwo, Yi pini ntii chedê a tóó, ngomoni k:oo a kwo, yi ngomo chóó u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. *

⁷ Enjel ngê Kóniliyês ka danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêlî ngê, wod:oo y:aa wo. Kóniliyês u dpodo pyu miyó dê ye adí mbwólu, u lede ngmê ka mya adí mbwólu, yepê, Nga a pwiyé dmyeno. Yi lede Kóniliyês u t:âât:ââ pyu ngmê, Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myedpîmo kêlímí.

⁸ Kóniliyês ngê kópuni pyodo, yi kópu yi ngêêdí ada nt:o, wod:oo adí dy:ââ té, Njopa.

⁹ Womumo kââdí mââ kêlê, dini ghi n:ii ngê Njopa u nkígh:ê dnyen:aa paa, Pita yi chêépí ngomo pywápê ngmê pwno kee wo, y:i doon:aa ngêpê.

¹⁰ Dómu ndîi u ngwo ngmê kele, u yi u ngwo doo kwo, Nté pee ngmêní ma.

¹¹ Dini ghi n:ii ngê nté dnye ch:eech:ee, Pita yi vyu wo, apê, Mbóó ada kpêmí, apê, wónu k:ii ntee tpile yélí vyââ yi kêlî ngmêyedê ghêpê kní, kwódo páádi.

¹² Yi wónu k:ii ntee tpile k:oo tpile tp:oo kní ngmêdoo kwo, dyêêdí daa ngmídi, tpile pê dé, pyaa dé, nímê dé yi tpile k:oo myednye kwo. Yi tpile Pita ka p:ââp:ââ doo a wupwo. Yi tpile tp:oo dyêêdí yintómu Nju tpémi ye tupwótupwó dé, Nju tpémi y:oo dédnyimo pîpí dé.

¹³ Pita ngê mbóó p:uu dnye ngmê nyongo, kwo, Gh:êêdé, kí tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi.

¹⁴ Ngmênê Pita ngê kwo,

A Lémi, kî tpile tp:oo dyêêdî yintómu kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmînê nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma anî ma. Kwo, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oo ngmê ndîi. *

¹⁵ Pita ngê myombó yi dnyeni mē nyongo, kwo, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dē vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, kwo, yi tpile p:uu nyóó kidingē vyi, Yi tpile tupwótupwó.

¹⁶ Yi ntini u wépi Pita ngê pyolo puwâ, yi kópu dyuu mu ngmidi pyolo nyongo, wod:oo yi wónu k:i i ntee tpile mbóó p:uu mē kee wo.

¹⁷⁻¹⁸ Pita ngê kópuni módu, yi kópu doo nuw:oonuw:o, u nt:u kópu dēpēngē pyw:āngo, wod:oo pini n:i i pyile knî Kóniliyēs ngê dy:āā too, Saimon u ngomo pi knî y:oo ye adē kēma ngmê, wod:oo keñe t:āmo dnyen:aa kwo, yi ngomo chóó ka adî mbwó dmi, kwo, Pi al:i i ngma kwo, u pi Saimon Pita?

¹⁹ Pita ngê kópuni módu, u yi u ngwo doo kwo, U nt:u kópu nē pyw:oo, wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwo, Pita. Kwo, Pi pyile knî y:oo ka nmy:uu ngi. *

²⁰ Kwo, Ghidi, kidimê nuw:o kîgha nēdinuw:o, nyi ngm:ēē té, mu kópu u dīy:o a chóó nē dy:āā té.

²¹ Wod:oo Pita adî ghîi, yepê, Pini ka nmye vyuwo té, ala nē. Yepê, Lukwe u pyinê

dmyinê ngmêê ngmê?

²² Kwo, Nmî kada pini Kóniliyēs ngê yinê a dy:āā nmo. Kwo, Yi pini pi mb:aa ngmê, k:omo tpile daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a chāachāa. Kwo, Nju tpémi yi nuu u pi ngê a toó. Kwo, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê ala kópu u kwo vyi, kwopê, Saimon Pita ngomo k:oo dpo pwiyé we, nga adîn:aa danēmbum.

²³ Pita ngê kópuni yéli vyāā yi kēli módu, yi kópu yi nuw:o kwólu, wod:oo ala kópu daa vyi, Kî pini pyile knî daa Nju pi dé, nmî ngomo k:oo kēdangē kee dmi. Yi kópu daa vyi, ngmênê yi pini pyile knî ngomo k:oo adî km:ēē té, yi k:i i dpî dniye.

Womumo mw:aandiye Pita ngê Kóniliyēs u dpodo pyu pyile knî adî ngm:ēē té, Yesu u yoo Njopa yélini doo kwo, yi yéli woni knî yi k:i i mye lee dniye.

²⁴ Maa p:uu dpî dniye, womumo Sisadiya mî taa dniye. Kóniliyēs u yoo knî yi k:i i yi yéli dnye t:āāt:āā dé.

²⁵ Pita dini ghi n:i i ngê Kóniliyēs u ngomo k:oo doo koko, Kóniliyēs ngê yi módu, yu mbodo dē y:e k:ame u kwo ghê wo.

²⁶ Ngmênê Pita ngê ghêêmî mē kâā, kwo, Ghêêmî ghé. Kwo, D:aa enjel ntee pini. Kwo, Nê dyámê mbêmê pi.

²⁷ Pita Kóniliyēs ka modoo danēmbum, ngomo k:oo u

* 10:14: Lev 11:1-47; Ezek 4:14 * 10:19: Dpodo 10:28; 11:12

ngwo mî kee knopwo, pi yilî y:i m:uu ngópu.

²⁸ Pita ngê yepê, Nmyi lama ka tóó, Nju pi ngmê kn:aa pini u ngomo k:oo d:uudpî kee, kópu y:e myed:uudpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê yi kópu a ka a kwódu ngê, doo u ntââ pi p:uu daanî vyi, kî pini tupwótupwó.

²⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nya noo, até dá lê, kópu dîpîngmê vyu. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nya noo?

³⁰ Kóniliyês ngê kwo, Pyile tuwo alanté dini ghi ngê, dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono ghê wo, a ngomo k:oo kînoo ngêpê, pi ngmê até y:ii módu, u kpídî dnye wu mbele, a kada mî ghê wo.

³¹ Yi pini ngê a ka pê, Kóniliyês, Chóó Lémi ngê ngêpê kîyedê nyêm, tpileni yilî pinté knî ye nye yémî, yi tpile yilî chóó Lémi u nuw:o k:oo kîyedê pyede.

³² A ka pê, Pi Njopa ngmê dy:ââ ngî, pi ngmêdpo pwiyé we, u pi Saimon Pita. A ka pê, Yi pini ntii chedê a tóó, pini n:ii u ngomo k:oo a kwo, yi pini u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

³³ Kóniliyês ngê kwo, Yed:oo pi pyile nga kîni dy:ââ ngê, u ngwo cha lê. Kwo, Awêde al:ii até dp:o wó, Chóó Lémi u ngîma, kwo, anmî t:âât:ââ ngî, nmî Lémi ngê kópuni nga dê vyi, yi kópu nmo ngmê vyi.

Pita Kóniliyês u ngomo k:oo

u ngwo doon:aa dêêpî

³⁴ Pita ngê danêmbum kn:ââ dini ghi n:ii ngê chópu, yepê, Ndêndê ngê kîd:a w:ee, yoo daa ngmîdi Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî. *

³⁵ Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi adî chââchââ, kópu mb:aa u ngwo adî d:uud:uu dé, yepê, k:omo tpile yi pini daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ngê wa ngee, u yoo vy:o wa kââ.

³⁶ Yepê, Ala kópu dyuu nmyi lama a kwo, Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmo ngma a dy:ââ ngê, Yisîléli tpémi yi k:ii, nmopê, Yesu Kédisu ngê a ka yiné wa a kââdî nmyo. Yepê, Yi pini Yesu Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kada kââ. *

³⁷ Yepê, Nkálili wee u kwo, Njuda wee u kwo, kópu ndîi n:ii dnye pyodopyodo, yi kópu nmyi lama ka pyede. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon doo a dêêpî, yoo mummyedoo a mbáptisîm kîgha dé, yi dini ghi ngê yi kópu ndîi kn:ââ u ngwo a chópu.

³⁸ Yepê, Yesu Nasalet pi u danêmbum nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u mênê u ngwo a yó, u wêdêwêdê ndîi ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Yi pini p:aani p:aani dpîmon:aa paa, kópu mb:aa yilî dpîmon:aa d:uud:uu, pini n:ii yoo Setan ngê dyênê too, Yesu ngê mé pyi too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî.

³⁹ Yepê, Yesu ngê Nju tpémi yi vy:o kópuni doo d:uud:uu

* 10:34: Lóma 2:11; Nkal 2:6

* 10:36: Epeso 2:13-14

dé, yi kópu yilí nmî chóó nmî ngwolo ngê nmî módu. *

40 Yepê, Nju tpémi y:oo Yesu vya ngópu, kídosi ñedê t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê wo pyoloni ngê mêtê pyidu ngê, chóochóó nmî ngópu mêtê tpyó.

41 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, daa pi yintómu kní y:oo m:uu ngópu, ngmênê yélini yi k:ii nmeê yâmuyâmu, Yesu nmî chóó nmî módu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu u l:êê díy:o mwiyé a ngmídi nmoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, u kuwó dini ghi ngê u k:ii nmeê kmaapî, u k:ii nmeê mbwaa ndanî. *

42 Yepê, Mu dini ghi ngê yinê wa kóté kalê nmo, n:ii mwiyé wa pw:oo dmi, n:ii adnyi ya, nipi wa kóté kalê nmo. Yepê, Chóó yinê dpodo kalê nmoo, wod:oo pi kní ye nmo tpapê ngê, yenmîmo, Chóó Lémi ngê vyílo yedê ngmídi ngê, nmî kóté kîgha pyu ngê a pyódu ngê.

43 Yepê, Pini n:ii kní y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi pini yintómu Yesu p:uu dnyimo a danê, yipu, Pini n:ii yoo yi pini ka adnyi kélímî, Chóó Lémi ngê yi dono yilí u kuwó wa kée té, mêtadaadí nuw:onuw:o dé, yi pini u pi u l:êê díy:o. *

Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi Kónilyês u yoo kní ye u ngwo y:àngo

44 Pita dini ghi n:ii ngê ye doo danêmbum, yélini y:oo dnye ng:aang:aa, yi yélini ye Chóó Lémi u Ghê Dmi a gho.

45 Yesu u yoo vy:o pini n:ii yoo Pita u k:ii Njopa a ndê dniye, yi yélini yintómu Nju tpémi, mî ngwéti dniye, apê, Kî yélini daa Nju tpémi. Apê, Chóó lémi ngê chóó u Ghê Dmi ye kîmyeda dy:ââ.

46 Apê, Kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê myeka mbumu té, Chóó Lémi myeka chaa kîgha ngmê. *

47 Pita ngê u pyipe kní ye yepê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi wunê ntee nmo a kpo, kî yélini ye yinté kîmyeda y:oo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o doo u ntââ pi ngê daawa vii, Kî yélini mbwaa ngê nangê mbápitisîm kalê té.

48 Wod:oo u pyipe kní ye yepê, Kî yélini Yesu Kédisu u pi ngê mbápitisîm kalê tóó. U kuwó dini ghi ngê Kónilyês u yoo y:oo Pita ka kwo, Wo miyó pyile ng:ii mwiyé mêtê ya kmêle. *

11

Kónilyês u danêmbum u nkoo

1 Yesu u yoo yintómu, Njuda wee u kwo yélini doo kwo, yi yélini Yesu u dyépi kní yi k:ii ala kópu nipi ny:ee ngópu, apê, Kn:aa dyámê tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu kîmya ny:ee ngmê.

* 10:39: 1 Kódin 15:4-7 * 10:41: Luukí 24:42-43 * 10:43: Is 53:5-6; Jer 31:34

* 10:46: Dpodo 2:4; 19:6; 1 Kódin 12:10 * 10:48: Dpodo 2:38; Mát 28:19

² Dini ghi n:i ngê Pita Nje-dusalem loo, yi yéli y:oo kwo, Ngmênyi kn:aadi ngê.

³ Kwo, Lukwe dîy:o kn:aa dyámê tpémi yi ngomo k:oo ny:uu kee wo. Kwo, Lukwe dîy:o nté y:i myin:aa ndîi. Kwo, Yi kópu Nju pi ngmê ngê d:uudpî d:uu.

⁴ Wod:oo Pita ngê yi kópu u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê ye ada nt:o.

⁵ Pita ngê yepê, Njopa kînoo ngêpê, tpile y:i ngmêkîni módu, Yéli vyââ yi kêlî a ghêpê wo, wónu k:ii ntee tpile, kwódo páádi.

⁶ Yepê, Yi tpile a nkîgh:ê dini ghi n:i ngê a ghêpê wo, u mênê tpile tp:oo yilî ní módu, dyêêdí daa ngmîdi, tpile pê dé, pyaa dé, ñmê dé y:i ní m:uu too.

⁷ Yepê, Dnye ngmêni ny-ongo mbóo p:uu, a ka pê, Pita. A ka pê, Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vye, ma ngi.

⁸ Kwono, A Lémi. Kwono, Yi kópu daani d:uu, mu kópu u dîy:o kî tpile tp:oo dyêêdí yintómu nmo kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmîné nmo tupwótupwó dé, doo u ntâa daa ngma anî ma. Kwono, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oo ngmê ndîi.

⁹ Yepê, Yi dnyeni mbóo p:uu myombó m:aa nyongo, a ka pê, Chóo Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dê vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, a ka pê, yi tpile p:uu ala kópu ñyóo kidingê vyi, Yi tpile tupwótupwó.

¹⁰ Yepê, Yi kópu pyolo a nga

pyodo, u kuwó dini ghi ngê yi wónu k:ii ntee tpile mbóo p:uu mê kee wo.

¹¹ Yepê, Yi ngwo pi pyile a ka taa dniye, Sisadiya a ndê dniye.

¹² Yepê, Chóo Lémi u Ghê Dmi ngê a ka pê, Ngm:êê té, nuw:o kîgha nédinuw:o ngê kêê kidangê t:oo. Yepê, Nmî mbwó yoo, kî pini wéni knî ka wee, yoo yi k:ii Njopa nmo ndê dniye, Sisadiya nmî lee dniye, Kóniliyês u ngomo k:oo nm:uu kee dniye.

¹³ Yepê, Yi pini ngê enjel n:i módu, u p:êê nmî ngêêdí até yedê nté ngê. Yepê, Yi enjel ngê ala kópu u kwo vyu, kwopê, Pi ngmê dy:ââ ngi, Njopa. Kwopê, Pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita.

¹⁴ Kwopê, Yi pini ngê kópuni u mdoo nmye wa a ñuw:o, nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo, kóo k:oo wa kaa nmyo. *

¹⁵ Yepê, Dini ghi n:i ngê danêmbum kn:ââ ní chópu, Chóo Lémi ngê u Ghê Dmi mwiyé ntee nmo a kpo, yinté ye myedê y:ângo. *

¹⁶ Pita ngê yepê, Kópuni Yesu ngê nmo a vyu, yi kópu yi ngwo n:uu nuw:o kwólu, nmopê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo kmênêkmênê dé, ngmêné M:aa ngê chóo u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. *

¹⁷ Yepê, Chóo Lémi ngê yeedeyeedeni nmo a kpo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê

dniye, vyîlo yi yeedeyeede yi yéli ye myedê y:ângo. Yepê, K:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi yeedeyeede ye mye y:ângo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, kópuni Chóó Lémi ngê a d:uud:uu, doo u ntââ daap:aa vyu, Yi kópu u dî nî puwâ.

18 Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Pita ka kópu daamu vyi ngópu, Chóó Lémi mê chaa kalê ngópu, noko yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi ye maa kîmyedê yé, yi dono yilí u ngwo pêdê kuwo téne, ghê kamí myepêdê pyw:ee y:e.*

Antiyóka tpémi Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye

19 Nju tpémi y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Yesu u yoo mye kpada tumo, Yesu u yoo woni mbêpê dniye, kn:aa p:aani kn:aa p:aani mî taa dniye. Wo yéli chono daa lee dniye, woni yoo Antiyóka mî taa dniye, woni yoo Pênisiya Wee u kwo lee dniye, woni kní y:oo ntii mî ngmêê ngópu, Saipîdís dyámê w:uu mbêmê lee dniye. Kwéli dnyimon:aa taataa, yi yéli y:oo Yesu u kópu Nju tpémi ye yi mo dnyimo tpapê, kn:aa dyámê tpémi ye dèdnyimo tpapê.

20 U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo ngmê Antiyóka lee dniye, woni yoo Saipîdís tpémi, woni yoo Sadéni tpémi. Yi yéli y:oo nmí Lémi Yesu u kópu daa Nju tpémi ye yi mo

dnyimon:aa tpapê, kn:aa yéli ye myednyimon:aa tpapê.

21 Yi yéli yi p:uu nmí Lémi u wêdêwêdê ndêndê ngê kele, pi yilí y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu, nmí Lémi ka u ngwo mênê diyé dniye, u kwo mê kêlímî mbê dniye, yi kada pini ngê pyódu ngópu.*

22 Yesu u yoo Njedusalem yélini dpîmo a kwo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee ngópu, apê, Daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o kîmya ghê dmi, Antiyóka, yed:oo Mbanapas yi dy:ââ ngópu.*

23 Mbanapas Antiyóka dini ghi n:ii ngê ta, apê, Yesu u yoo yilí ngê até dê pyódu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Yesu u yoo kní ye yepê, Nmí Lémi mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ, u nuw:o ghi p:uu dmyinê mbêpê, dye ghi yintómu.*

24 Mbanapas pi mb:aa, nmí Lémi ka u kêlímî ndîi, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u gha d:ud:umbiy:e myedê nt:ee ngê. Pi yilí Yesu u yoo vy:o yinê kââ.

25 U kuwó dini ghi ngê Mbanapas Taasís loo, Sóol ka doon:aa vyuwo.

26 Dini ghi n:ii ngê a pyw:ângo, Antiyóka núwo. Yi tpódu y:oo Antiyóka m:ââ ngmê ma ngópu, Yesu u yoo kní ye dpîmon:aa dèêpî. Antiyóka tpémi y:oo Yesu u yoo yi ngwo ntaa tumo, apê, Yi pi dmi Kîdistên yoo.

* 11:18: Dpodo 14:27 * 11:21: Dpodo 2:41 * 11:22: Dpodo 4:36 * 11:23: Dpodo 14:22

27 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye.

28 Yi vy:o pini ngmê, u pi Akapas, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a wêdêwêdê kwólu, yi pini ghêédî wo, yepê, Dyámê mbêmê daa kêmakêma nté machedê ngê a pyodopyodo. (Dini ghi n:ii ngê Kílódiyás Lóma tpémi yi kada pini ngê doo ya, dyámê mbêmê m:uu u ngwo ghê wo. M:aani n:ii ngê Yesu pwene, m:ââ y:a mê pyile mî loo, yi m:uu u ngwo ghê wo.) *

29 Yesu u yoo Antiyóka yélini doo kwo noko yepê, Nmî ndapî a kââdí koo, yepê, ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu koo, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, Njuda. *

30 Wod:oo ndapî a kââdí ngópu, Mbanapas pini dê Sóól ye y:ee ngópu, yepê, Ala ndapî úuw:o nyoo, Yesu u yoo yi kada pini knî ye dp:uu y:ee nyoo, Njedusalem. *

12

King Helodi ngê Pita mbwa k:oo u ngwo kmungo

1 Yi dini ghi ngê Akîdipa Helodi Nju tpémi yi king ngê doo ya, Lóma tpémi yi ma-knopwo. U lede yoo dy:ââ too, Yesu u yoo woni mgímî tumo, mgîni vyîmî kalê tumo,

2 Njems Njon u mbwó taa ngê mye vya ngópu. *

3 Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Helodi ngê Njems kêdê vy:a, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Munmíkó, Yesu u yoo yi kada pini ngmêdê vya ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o Helodi ngê Pita mye mgímî ngê, mbwa k:oo kmungo. (Yi kópu Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dye ghi ngê d:uu ngê.)

4 Dini ghi n:ii ngê Pita mbwa k:oo kee wo, lede páádi páádi knî y:oo Pita dnye t:âât:ââ, lede páádi dye ghi ngmê. Helodi ngê u yi doo kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u kuwó dini ghi ngê Pita p:aa pw:ii, Nju tpémi yi ngópu p:aa kóté kwolo.

5 Nyââ, Pita mbwa k:oo doo kwo, ngmênê Yesu u yoo Chóó Lémi ka u l:êê dîy:o mîdnye ngêpê. *

Pita mbwa k:oo u ngwo pwii wo

6 Wéni n:ii ngê Helodi ngê u yi doo kwo, apê, Mââ Pita nî pw:ii, pi knî yi ngópu nî kóté kwolo, yi mgîdí ngê Pita lede dê yi kêlí doo dpî. Puwóma té dê y:oo kóó dê kudu dumo, lede miyó kuwa dpîmo paa, mbwa y:oo dpîmo t:âât:ââ.

7 Wod:oo enjel ngma até yedê loo, u wuu mbwa k:oo mî kée ngê, Pita kwulo kele, u dpî ny:ââ ngê, kwo, Lîmîlîmî ngê a piidi. Yedê pii wo, wod:oo puwóma té dê kwulo yi chóó mîné pywálí knopwo. *

⁸ Enjel ngê kwo, Malêti maa ténì, ñyì dópo dê nye t:ee dé. Wod:oo Pita ngê yinté d:uu ngê, enjel ngê kwo, Nguwo u kpîdí mwo mye ténì, kwo, a pwiyé, a ngm:êê nédi.

⁹ Wod:oo Pita ngê enjel até yi ngm:êê ngê, ngmênê u kwo doo wóó. Nanê kwopê, Enjel ngê ndêndê ngê dê pw:ii ngi?

¹⁰ Mbwa t:âât:ââ pyu yoo ngmê a kuwo ngópu, my-omoni yoo myedê kuwo ngópu, nkéli chêêpî keñe u nkîgh:ê yi nî knopwo, apê, Keñe lukwe ngê até dê kpêmî? Wod:oo pwii knopwo, daa ndîi máadi ghi tp:oo yi kalê ngópu, wod:oo enjel ngê Pita a kuwo ngê.

¹¹ Pita ka u nuw:o yi mênê diyé wo, apê, Ala ndê kópu, apê, Nmî Lémi ngê enjel ngmêda dy:ââ, apê, Helodi kóó k:oo até dumo y:ee nê, apê, Nju tpêmi yi ngópu mêdaawa kóté kalê nê.

¹² Dini ghi n:ii ngê Pita ngê yi kópu a w:ee ngê, wod:oo Njon Mak u pye Méli u p:aa pee loo. Pi yilí y:i doo kwo, dnye ngêpê.

¹³ Yi ngomo u koko têdê u keñe p:uu Pita doo depedepe, dpodo módó ngmê, u pi Lóda, keñe t:âmo mî ghê wo.

¹⁴ Yi dmâadí ngê Pita u dnye adí mya, wod:oo u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, keñe daa kpêmî ngê, adí lê, u pyipe knî ye mdoo adí ñuw:o, yepê, Pita kuwa ka kwo.

¹⁵ U kwo daa kêlimî mbê dniye, kwo, Kidima k:om. Kwo, Chi ghéti. Ngmênê

yepê, Dîni k:omodanê. Yepê, Ndêndê ngê kuwa ka kwo. Kwo, Daa vyílo ye kwo, kwo, u enjel ye kwo.

¹⁶ Pita ngê keñe p:uu depedepe daa yó, u kuwó dini ghi ngê keñe u kwo adí kpêmî ngmê. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo.

¹⁷ Pita ngê kêê yi ngîma ngîmî ngê, kwayi ngê ye vvu, yepê, Tumu. Yepê, A pi tââ namê tpapê. Yepê, Nmî lémi ngê u enjel a ka ngmêda dy:ââ, mbwa k:oo yinê dê pw:ii nê. Yepê, Njems ka mdoo dpî ñuw:o yó, yepê, nmî tídê mbwó knî ye myoo vyi yó. Yed:oo Pita ngê a kuwo too, kn:aa p:aani mê loo. *

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê wa wo, lede yoo yi ghê dmi a kee wo, noko dnye póó, noko yepê, Pita anye atédê pwiyé?

¹⁹ Helodi ngê lede yoo dy:ââ too, yepê, Lee dmyeno, Pita dmyinên:aa nmy:uu. Ngmênê dêê dniye, dépê pyw:ee ngópu, wod:oo lede n:ii knî ye Pita pwii wo, yi lede yoo Helodi ngê kóté kalê too, yepê, Pita lónté nmye dê pwii? Yepê, Ala ngwo u nkwo n:aa vyee nmyo. Wod:oo dy:ââ too, kn:aa lede knî y:oo u nkwo mî vya tumo.

U kuwó dini ghi ngê Helodi ngê Njuda Wee a kuwo ngê, Sisadiya doon:aa ya.

Helodi u ngwo pwene

²⁰ Taiya tpêmi Saidon tpêmi ye king Helodi ye nod:e wo, wod:oo yi nuw:onuw:o u kópu

ngê pyodo, apê, Helodi ngê nté nmo wa mgîmî, u dyâmê pee p:uu nté daamunmî pwila. Yi kópu u l:êê dîy:o Helodi u dpodo pyu yoo yi kada pini yi pee ngê kaa ngópu, u pi Pílastas, kwo, U ntââ Helodi nmo wanyi kpéki. Wod:oo Helodi yiné ye kpéki ngê, kwo, Kî yéli y:e mb:aamb:aa u yi y:e a kwo.

²¹ Helodi ngê wéni n:i: ye ngmîdi ngê, yi wéni ngê nipi a wó, Helodi kpêlê wo, u lémilémi u kpídí dmi u mbwo t:ângo, u yââyââ tédê yaa wo, wod:oo pi knî ye doo danêmbum.

²² Yoo dpodombiy:e doo kââ, apu, Daa nmo ntee pini ye danêmbum, apu, ngmêne nmî yâpwo ye danêmbum.

²³ Chóó Lémi u enjel ngmê ngê Helodi yi danêmbum tédê atéyi vyâ, mu kópu u dîy:o pi knî ye daa vvu, D:aa yâpwo. Ala kópu myedaa vvu, Nê nmyo ntee pini. Helodi u mênê mwi pê dnye kmaapî, u gha a kélî ngópu, wod:oo pwene.

²⁴ Yi ngwo Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi u kópu pi knî ye mudnye tpapê, Yesu u yoo yinté yilî ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. *

²⁵ Mbanapas pini dê Sóól y:oo yi dpodo a kélî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, Njon Mak núw:o ngópu, Antiyóka mê diyé dniye. *

13

Mbanapas pini dê Sóól Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ngwo a ngmîdi doo

¹ Yesu u yoo vy:o Antiyóka, dêêpî pyu yoo ngmêdo kwo, Chóó Lémi u komo y:oo dnyimo kapî, yi pi dmi Mbanapas ngmê, Simiyón myomo (u pi Too Pee Kpêdêkpêdê), Lusiyas pyolo, Sadéni pi, Manayén podo (pini n:i: Helodi k:i: nipi kaa knopwo), Sóól limo. *

² Wo ngmê ngê nté yi chóó noko kwódu ngópu, dpodo mu ngmîdi yidnye dódó, nmî Lémi ka dnye ngêpê. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yepê, Mbanapas pini dê Sóól d:a ngmîdi dê, yi dpodo tédê dpî dy:ââ dóó. *

³ Nté ghêlî daa ma ngópu, nmî Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, yi pini dê yi mbêmê yi kêê dmi yé ngópu, yi l:êê dîy:o dnye ngêpê, wod:oo dy:ââ dumo. *

Saipídîs kópuni pyodo

⁴ Dini ghi n:i: ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Mbanapas pini dê Sóól dy:ââ doo, Njon Mak mye núw:o ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Selyusiya lee dniye, liyé nkéli k:oo y:i mî wo dniye, dyâmê w:uu ngmê mbêmê mî tee dniye, u pi Saipídîs.

⁵ P:aani n:i: mî tee dniye, u pi Salamîs. Y:i dnye ya, Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimo koko, Chóó Lémi

* 12:24: Is 55:11; Dpodo 6:7; 19:20 * 12:25: Dpodo 11:29-30; 12:12; 3:13; 15:37

* 13:1: Dpodo 11:27 * 13:2: Dpodo 9:15; Nkal 1:15-16 * 13:3: Dpodo 6:6

u kópu p:uu ye dnyimon:aa danê.

6 U kuwó dini ghi ngê yi dyámê w:uu mwada pee lee dniye, Papós mí taa dniye, pi yi ngmê m:uu ngópu, u pi Mba-Yesu, Nju pi, Kídiki dnye ngê u pi Elimas, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu. Pi knî ye k:omodanê ngê dpîmo tpapê, yipu, Nê nmî yâpwo ndîi u komo kapî pyu ngmê. *

7 Yi pini ngê yi dyámê w:uu u kada pini dpîmo yâmuyâmu, u pi Sêênjîs Póólîs. Yi dyámê w:uu u kada pini mb:aamb:aa ngê dpîmo nuw:o, u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u kópu ngmênî ny:oo, u l:êê dîy:o pi knî ye yepê, Mbanapas pini dê Sóól a pwiyé dniye.

8 Dini ghi n:ii ngê kópu u kwo ngmêdpîmo tpapê, Elimas yi kwo doo kwopwepe, mââwe ka kópu, Ye kidimê ng:aa, ngee k:omodanê mo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi mââwe Yesu u yoo vy:o ghê we.

9 Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Sóól a nt:ee ngê, u pi mye Póól, Elimas ka ngwolo dy:ââ ngê vwu wo, kwo, Nyi Setan ntee pini. *

10 Kwo, Doo u ntââ kópu mb:aa daangmanyi d:uu, kwo, nmî Lémi u ndêndê kópu dyuu u wépi nyi puwâ, kwo, k:omodanê kópu yilî nyiné ngêêdí.

11 Kwo, Nmî Lémi ngê ala ngwo wunê kpadakpada ngi, kwo, ngwolo kopwe ngê a

pyépi ngi, yélí daanyi y:enê, u dí yiné amêdê vyi. Yi ngwo mgo kpêdêkpêdê Elimas ngîma até yi kée ngê, wod:oo doo maa nmy:uu, apê, A ngêêpî pyu ngmênê pyw:oo, maa a ka yiné pêdê kêma ngê.

12 Dyámê w:uu u kada pini ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo nmî Lémi ka kélîmî mbê wo. Nmî Lémi u kópu dyuu u nyepênypê u kópu ngê u kwo pyaa dniye.

Ántiyóka n:ii Pisidiya Wee u kwo a tóó, Yesu u kópu yi u ngwo ye mí vyi ngópu

13 Póól u pyipe knî yi k:ii liyé nkéli k:oo mê wo dniye, Papós a kuwo ngópu, Pamîpiliya mí tee dniye, Pêêka u ngwo mí lee dniye. Njon Mak ngê u pyipe dê yi:í mínê kuwo doo, Njedusalem mède diyé wo.

14 Póól Mbanapas y:oo Pêêka a kuwo ngópu, Pisidiya Wee u kwo lee knopwo, p:aa ndîi ngmê taa knopwo, u pi mye Antiyóka, mwiyé p:aani n:ii a ndê knopwo, yi p:aani dê yi pi mu ngmidi. Nju tpémi yi líme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, ngêpê ngomo k:oo yi k:ii kee dniye, mbwódo yaa dniye.

15 Pi ngmê ngê Mósisu u dêêpî kópu dyuu ghi ngma a kp:aa ngê, pi myomoni ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu u kópu dyuu ghi myedê kp:aa ngê, u kuwó dini ghi ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo Póól pini dê Mbanapas ye pi ngma a dy:ââ ngópu,

* 13:6: 2 Tim 3:8

* 13:9: Dpodo 4:8; Njon 8:44

yepê, Nmî mbwó dê. Yepê, U ntââ pi knî ye kópu ngma dpî vyi ngmê, yi gha dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o.

¹⁶ Wod:oo Póól a ghêêdî wo, kóó ntênê ye kââ, danêmbum kn:ââ ye chópu.

Yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, Yisíléli tpémi, yélini yi k:ii Chóó Lémi ka nmye ngêpê té, yepê, ala kópu ny:ee yó.

¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Yisíléli tpémi Yichip mudnya a ya, yepê, daa yi chóó yi dyámê pee p:uu dnya a ya, yepê, yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi yéli yilí ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê Yichip u ménê a pw:ii too. *

¹⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u nódo kópu yilí a t:ee ngópu, ngmênê myedaa kée too, yepê, maa p:uu m:ââ podo y:a a ma ngópu, Kenan u ngwo mí taa dniye. *

¹⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan yoo dyêêdî pyudu a pw:oo ngê, yi dyámê pee chóó u yoo knî ye y:ângo. Yepê, M:ââ podo yono y:a mé limo y:a mí loo, (450) yi kópu yintómu u ngwo a pyaa dniye.

²⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi yéli yi kada pini knî ngma a pyw:ângo, kuwókuwóni u pi Samuwel, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi yéli y:oo king u yi y:e ngmêdoo kwo, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól yi king ngê pyódu ngê, yi

pini Kisi tp:oo, Mbenjîmîn u tii nedê pini ngmê. *

²² Yepê, Yi king ngê doo ya, m:ââ podo y:a, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól mí ngmópu, Dépidi yi king ngê mé pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê ala kópu p:uu ye vyu, yepê, A gha ntee, Njési tp:oo Dépidi u gha mye yinté, a nuu u kópu amyedê d:uud:uu dé. *

²³ Póól ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu knî y:oo ala kópu dnyimo a tpapê, apu, Dîyo Dépidi u yoo vy:o Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmídi, yi pini ngê Yisíléli tpémi yinê wa ngee té. Póól ngê yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Yi kópu wunê kêdê pyódu. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini nmî Mbwámê, u pi Yesu. *

²⁴ Yepê, Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlí daa chópu, Njon Yisíléli tpémi ye doon:aa danêmbum, yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, mbwaa paa n:aa kmênêkmênê nmyo. *

²⁵ Yepê, Njon ngê u dpodo ghêlí dépê kéli ngê, pi knî ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Nmyinê nmye nê n:uu? Yipu, Pini n:ii nmye t:âât:ââ ngmê, d:aa vyílo. Yipu, Nê tédê. Yipu, Doo u ntââ u nkîgh:ê daa ní ní. Yipu, Yi pini ngê u dpodo kn:ââ doongê chópu. *

²⁶⁻²⁷ Póól ngê yepê, A tídê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmî kn:ââ Epílaham, myenté yélini Chóó Lémi ka nmye ngêpê té.

* 13:17: Ex 6:6; 12:51 * 13:18: Ex 16:35 * 13:21: 1 Sam 8:5,19 * 13:22: 1

Sam 13:14; 16:13; Psalm 89:20 * 13:23: Is 11:1 * 13:24: Mát 3:1-2 * 13:25: Njon 1:20,27

Yepê, Yesu daa pi yintómu yi mbwámê ngê pyodo, mu kópu u dîy:o yélini Njedusalem a kwo, yi kada pini knî mye yi k:ii, nmî Mbwámê Yesu dpîp:e mya ngópu, yepê, yi kópu u l:êê dîy:o yi yéli y:oo Yesu mb:ii ngópu. Yepê, K:omo tpile líme wo yintómu knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu pi knî y:oo yi ngêêdí dnyimo a kpââ dé, yepê, ngmênê yi kópu dyuu vyílo yi ntiye ngópu, noko yepê, Yesu paa vya koo, paa pw:oo we.

28 Póól ngê yepê, K:omo tpile Yesu u pwopwo u nt:u kópu dépê pyw:ee ngópu, ngmênê Paléti ka kwo, Vya ngi. Kwo, Pw:oo we. *

29 Yepê, Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi kópu yilí ntiye ngópu, kîdosi ínedê t:ee ngópu, u kuwó dini ghi ngê mède ngee ngópu, kmênê ngópu.

30-31 Yepê, Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê, wo yilí yi k:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo dnyimo mumu. Yepê, Yesu ghêlí daa pwene yélini yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, yepê, yi yéli y:oo ala ngwo pi knî ye a tpapê ngmê, yipu, Yesu ndêndê ngê a pii wo, nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. *

32-33 Yepê, Ala ngwo nmyi ngíma anye kwo mo, ala kópu mb:aa nmye ngmênye tpapê.

Yepê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye kópuni wunê a vyu, yi kópu nmî l:êê dîy:o kêdê pyódu, Chóó Lémi ngê Yesu a pyidu ngê. Yepê, Wéti myomoni u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a kwo, nmî Mbwámê ka kwo, Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu. *

34 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini a pyidu ngê, mêdaawa pw:onu, kpêêní daawa mg:ee. Yepê, Chóó Lémi ngê u nuu u yoo knî ye yepê, Tpileni p:uu Dépidi ka ndêndê ngê noo a danê, yi tpile nmye wanê kê. *

35 Póól ngê yepê, Puku yedê kópu m:uu a tóó, apê, Chóó Lémi u nuu u pi kpêêní daawa mg:ee. *

36 Póól ngê yepê, Daa Dépidi p:uu dnaya a d:êê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Dépidi doo a ya, Chóó Lémi p:uu doo a dpodo, yed:oo pwene, u kn:ââ knî yi nkîgh:ê mî kmênê ngópu, kpêêní mgee wo. *

37 Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ngê a pyidu ngê, yi pini kpêêní daa mgee wo.

38-39 Yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Yi pini Yesu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilí u kuwó wa kée té. Yepê, Komo tpile dono yilí knî y:oo mgímí nmyoo, Mósisi u dêêpí kópu dyuu dêê wo, daa pywáí nmyoo, ngmênê pini n:ii Yesu ka wa kélímí mb:anê, Yesu

* 13:28: Mát 27:22-23 * 13:30-31: Dpodo 2:24; 1:3,8 * 13:32-33: Psalm 2:7

* 13:34: Is 55:3 * 13:35: Psalm 16:10 * 13:36: Dpodo 2:29 * 13:38-39:

Dpodo 10:43; Lóma 10:4

ngê yi dono vy:o u ngwo wa a y:oo. *

⁴⁰ Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyiné paa. Yepê, Chóó lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni a d:êê ngópu, yi kópu nmye kîngê pyódu.

⁴¹ Yepê, Chóó Lémi u kópu yedê d:êê ngópu, apê,

A ka wépi dnyangê pyu yoo, ala kópu ny:ee yó.

Tpéé kópu wanmyi vyi ngmê, yed:oo wanmyi pw:oo dmi,

mu kópu u dîy:o kópuni nmyi dye ghi ngê wanî d:uu, yi kópu ka daanmyi kêlîmî, k:omo tpile pi ngê nmye wa vyi, u kwo myedaanmyi kêlîmî. *

⁴² Dini ghi n:ii ngê pwii dniye, pi knî y:oo Póól Mbanapas ye yepê, Pyimê modo diyé cho, yepê, yi kópu knî nmo m:uu dp:uu vyi nyoo.

⁴³ Dini ghi n:ii ngê nyalê wo, Nju pi yilî y:oo Póól Mbanapas dnye yâmuyâmu dê, kn:aa yéli mye yi k:ii, wunê yélini Nju pi ngê a pyaa dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a kpo, nmî Mbwámê ngê vyílo yi pyódu ngê. Yepê, Dpodombiy:e u kwo dmyiné kêlîmî.

Nju tpémi y:oo Yesu u kópu wépi u ngwo pwaa ngópu, Antiyóka

⁴⁴ U kuwó líme wo ngê mêtê diyé knopwo, Antiyóka pi dèpwo a ya, u yi y:e doo kwo,

Lémi Ndîi u kópu u nkwo ngmênm:uu ny:oo.

⁴⁵ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo yi yéli m:uu tumo, í:ee ye kaa ngópu, kópuni Póól ngê doo tpapê dé, yi kópu mídnya a wópuwópu dé, Póól p:uu myednye peede tpapê, yepê, Kí pini nmye ka k:omodanê, u kwo kîdmyoma ng:aa. Póól u kópu yinté dnya a wópuwópu dé. *

⁴⁶ Ngmênê Póól pini dê Mbanapas daa nkîngê mbê knopwo, Nju tpémi ye yepê, Doo u ntáâ nyi chóó daanyi kée nmyo, Chóó Lémi u kópu nmye mwiyé nyi vyu, ngmênê yi kópu u yi nmye daa kwo. Yepê, Ghê kamîni chedê ngê daawa pyódu, u wépi dmye pwaa ngmê, wod:oo nyiné kuwokuwo nmyo, kn:aa yéli ye nye lêpî mo. *

⁴⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, yi pini ka ala kópu u kwo a vyu, kwo,

Daa Nju tpémi yi mo yi pywápê ngê dí pyódu ngi, dyámê mbêmê tpémi yintómu yi mbwámê ngê wanyi pyódu.

Yepê, Yi kópu awêde até dmye ntiye ngmê. *

⁴⁸ Yélini daa Nju tpémi, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, nmî Lémi u kópu dyuu mêtê chaa kalê ngópu. Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, apê, Yi yéli y:oo ghê kamî dmi pêtê

pyw:ee y:e, yi yéli Yesu ka kélímí mbê dniye.

⁴⁹ Nmî Lémi u kópu ngê yi wee u kwo yéli a ngêêdí.

⁵⁰ Ngmênê Nju tpémi y:oo Antiyóka u kada pini yoo yi mbodo dmi vuywo ngópu, ch:am ndîi knî ngmê, n:i dé Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi mbodo dmi mye vuywo ngópu, Póól pini dê Mbanapas ngm:i kalê dumo, yepê, Ala wee u kwo n:aamungê nî.

⁵¹ Yi tpódu y:oo yi p:aani u têpê yi yi yodo p:uu vyaa ngópu, yinté Nju tpémi ye yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo. Kada u ngwo a y:ee ngópu, Yikóniyêm lee knopwo.

⁵² Yesu u yoo yélini Antiyóka doo kwo, w:aa a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee too.

14

Póól Mbanapas Yikóniyêm u ngwo lee knopwo

¹ Kópuni Antiyóka y:e a pyodo, yinté kópu Yikóniyêm y:e myimê pyodo. Póól pini dê Mbanapas Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee knopwo, Yesu u kópu ye adê vyi ngmê, wod:oo Nju pi yilí, kn:aa yéli mye yi k:i Yesu ka kélímí mbê dniye.

² Ngmênê Nju tpémi, n:i dé daa kélímí mbê dniye, yi yéli y:oo kn:aa yéli yi mbodo dnye vuywovuywo dé, Yesu u yoo yi p:uu myednye d:uu. *

³ Ngmênê yi tpódu y:i dpîmo ya, dye ghi daadîi. Daa nkîngê

mbê knopwo, nmî Lémi u kópu dyuu ye mêdpîmo tpaê, kópuni nmo a kpo, yi kópu p:uu ye dpîmo danê. Nmî Lémi ngê u wêdêwêdê yi tpódu ye y:ângo, pwopwokopwe yilí yi wêdêwêdê mbêmê pyi ngópu, kópu yilí mye d:uu ngópu, nmî Lémi ngê yi tpódu yi kópu dyuu pi knî ye ndê kópu ngê yinté u ngwo pyódu ngê. *

⁴ Yikóniyêm tpémi y:oo yoo yêê ngópu, woni yoo Yesu u dyépi dê yi p:uu dnye d:uu, woni yoo yi pee ngê a ghê dniye.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Nju tpémi, kn:aa dyámê tpémi, kada pini knî yi k:i, nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Yi tpódu nmî mgîmî dê, chêêpî ngê nmî vya dê, d:o pw:oo dniye. *

⁶ Dini ghi n:i ngê yi tpódu y:oo yi kópu u tuu kâa pee yi ny:ee ngópu, wod:oo mbêpê knopwo, Lisitîda, Ndêêpi, Likiyóniya, yi wee pyile knî yi kwo dpîmon:aa ya.

⁷ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi knî ye Yesu u kópu mb:aa mêdpîmon:aa tpaê.

Lisitîda kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

⁸ Lisitîda pi ngmêdoo ya, kpâlî dê kpêê dê, paa daa tpyó, yinté a ta. *

⁹ Dini ghi n:i ngê Póól ngê Yesu u kópu ye doo tpaê, yi pini myedoo ng:aa. Póól ngê u ngwo a w:ee ngê, apê, Kí

* 14:2: Dpodo 13:45 * 14:3: Mak 16:20; Dpodo 19:11; Hipîlu 2:4 * 14:5: Dpodo 14:19; 2 Tim 3:11 * 14:8: Dpodo 3:2

pini u kêlîmî ndîi, apu, Yesu u ntâa, yinë a pyipyi nê.

¹⁰ Wod:oo Póol u kwo vyu wo, u kwo até yi mbwolo, kwo, Kî pini. Kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ghêêmî ghé. Wod:oo yi pini mbêka wo, paambwi kn:ââ chópu.

¹¹ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, Likiyóniya dnye ngê dpodom-biy:e mbwó dniye, apê, Nmî yâpwo dê pi k:ii ntee tpile ngê atédê pyaa knî, nmo até myedê ghêpê knî.

¹² Yi yéli Chóó Lémi ka dèdnyimo ngêpê, kn:aa yâpwo yilî knî ye dnyimo ngêpê, yi yâpwo knî yi kada pini u pi Susî. Mbanapas u pyimo yi yâpwo u pi t:ee ngópu, apê, Susî, Póol u pyimo Hêêmis t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o ye vyîlo yedoo danêmbum.

¹³ Yi p:aani u nkîgh:ê ngomo ngmêdoo kwo, pi knî y:oo Susî ka kpêê kwéli dnyimo yé. Yi yâpwo u kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nêné té vy:ee tumo, pudumakó u ngwo kpîlê tumo, yi p:aani u mbwa keñe t:âmo mî kaa tumo. Yi p:aani tpémi kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî yâpwo dê ye kpêê nmî yé.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Mbanapas pini dê Sóol y:oo ny:ee ngópu, yi kpîdí dê a chaa dumo, yoo pee dê yi kêlî mbêpê dê a pwaa dumo, ye mbwó knopwo, yepê, Kî yéli.

¹⁵ Yepê, Lukwe dîy:o ye kópu nmye d:uud:uu ngmê?

Yepê, D:ee yâpwo dê, nyo nmyo ntee pini dê. Yepê, Kópu mb:aa p:uu nmye nye danêmbum mo. Yepê, U yi nye a kwo, Nmyi k:omodané kópu knî yi p:uu nyinê diyédiyé kîgha nmyo. Yepê, Yâpwo njini ka dmyinê ngêpê, n:ii ghê a t:a, n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii mbwaa mye l:âmo doo, tpileni yi ghê a pyede té, yinë mye l:âmo too. *

¹⁶ Yepê, Wunê dini ghi ngê pi yilî y:oo yi chóó yi kópu n:uu yidnye ng:uu dé, Chóó Lémi ngê kalê too, ye mye daa kwódu ngê.

¹⁷ Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi ngê chóochóo nmye doo a kêmakêma, tpîi nmye doo a dyede, kââdí nmye doo a dyede, nmyi yâpwo tédê nté nt:u mb:aamb:aa ngê doo kelekele, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo pyépi, kópu mb:aa nmye yilî doo a d:uud:uu, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nêne.

¹⁸ Pi knî y:oo daa kêmakêma yi tpódu ye kpêê pî yé ngópu, yi tpódu y:oo kópu yilîni ye vyi ngópu, yi dí dmi u ngwo pwaa ngópu.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Antiyóka p:aani dê Yikóniyêm a ndê dniye, Lisitîda tpémi yi pee a kaa tumo, Póol chêépî ngê vya ngópu, ntóó dnya a paapaa, kuwa núw:o ngópu, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Dê

* 14:15: Dpodo 17:22-31; Lóma 1:19-20 Tim 3:11

* 14:19: Dpodo 17:13; 2 Kódin 11:25; 2

pw:onu. *

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo kwodonkwodo a wó, ntóó a yina ngópu, wod:oo Póól mêtê pii wo, yi p:aani mêtê diyé wo. Womumo mw:aandiye Mbanapas k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, Ndêêpi lee knopwo.

Póól pini dê Mbanapas Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo

²¹ Póól pini dê Mbanapas y:oo Ndêêpi tpémi ye Yesu u kópu mb:aa mî vyi ngópu, wod:oo pi yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Lisitída, Yikóniyêm, Antiyóka, yi p:aani pyile knî yi kwo mêtê diyé knopwo.

²² P:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê kalê tumo, yepê, Yesu ka dpodombiy:e dmyinê kêlímî. Yepê, Pi knî y:oo dono yilí nmî p:uu wa d:uu ngmê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ka anmî lee dmi. *

²³ P:aani p:aani Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê a ngmidi ngópu, yi kada pini ngê pyódu tumo. Ntê yi chóó ye kwódu ngópu, Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, Lémini ka kêlímî mbê dniye, yi Lémi ka a kuwo tumo, yepê, Nmî Lémi nmye wada a vyuwu.

²⁴ Pisidiya Wee a kuwo ngópu, Pamîpiliya mîmî taa knopwo.

²⁵⁻²⁶ Yesu u kópu dyuu Pêêka tpémi ye vyi ngópu, u kuwó dini ghi ngê Atáliya lee knopwo, liyé nkéli k:oo y:i mî wo knopwo, Sidiya mî tee

knopwo, Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwéli a ngmidi doo, Yesu u yoo yi l:êê dîy:o mwiyé kwéli dnye ngêpê. *

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Antiyóka taa knopwo, Yesu u yoo a danê ngópu, kópuni Chóó Lémi ngê y:e doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o n:ii mêtê kaa tumo, yi kópu yilí yi ngêêdí a nté ngópu. *

²⁸ Yi p:aani Yesu u yoo vy:o dpîmo kwo, dye ghi daadîi.

15

Mósi u dêêpî kópu dyuu u ngwo dnye tpiditpidi pêêdîpêêdí

¹ Nju pi ngmê knî y:oo Njuda Wee a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo knî ye ala kópu dnyimon:aa tpaépê, yipu, Kópuni Mósi ngê a d:êê ngê, yi kópu dpî d:uu yó, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu dpî kaa we. Yipu, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu daawa kaa knomomê, nmî l:êê ghi dmi daanmyi d:uud:uu knomomê, yipu, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo daawa kaa nmyo. *

² Póól pini dê Mbanapas y:oo yi yéli yi kópu dpîmo vyee dé, u kuwó dini ghi ngê yi kópu nipi mêtndyimo tpiditpidi pêêdîpêêdí. Yesu u yoo y:oo Póól pini dê Mbanapas, kn:aa yéli yi k:ii Njedusalem dy:ââ tumo, yepê, Nmî Lémi u dyépi

* 14:22: Dpodo 18:23; 2 Tim 3:12

* 14:25-26: Dpodo 13:1-2

* 14:27: Dpodo

knî ye, kada pini knî ye dmyinê lêpî, yepê, ala kópu y:oo amî lâmo ngmê.

³ Yélini dy:ââ ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Pénisiya Wee u kwo mí lee dniye, Samédiya mí taa dniye. P:aani p:aani dnyen:aa lêpî, Yesu u yoo knî ye dnye tpapê, yipu, Chóó Lémi ngê kópu ndîi yi d:uu ngê, p:aani p:aani pi yilî Yesu u yoo vy:o yinê kaa too, yipu, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii. Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, w:aa u ngwo a pyw:ee ngópu.

⁴ Njedusalem dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo, yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi yéli yintómu y:oo kwuno tumo, yi kêê dmi mye mgîmî ngópu. Póól pini dé Mbanapas y:oo kópuni Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dpîmon:aa d:uud:uu dé, yi kópu yilî ye adê nté ngmê. *

⁵ Ngmênê yélini Yesu u yoo vy:o doo kwo, woni yoo Pádisi yoo. Yi yéli ghêédî dniye, yepê, Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o yélini ghê wo, Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu dpî kaa we, Mósisi u dêêpî kópu yintómu myedny:oo cháâchââ dé.

⁶ Kada pini yoo dyépi yoo nipi ada wó, yi kópu p:uu dnye danê.

⁷ Dye ghi daadî yimî loo, u kuwó dini ghi ngê Pita ghêédî wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê,

Nmyi lama ka tóó, wunê dini ghi ngê nmyi vy:o Chóó Lémi ngê ka a ngmidi noo, kn:aa yéli ye dy:ââ noo, Yesu u kópu mb:aa ye nîmo nté ngê, u ngwo Yesu ka kêlîmî mbé dniye. *

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê nmî gha dmi u kpêê, chóó u Ghê Dmi ntee nmo a dy:ââ ngê, kn:aa yéli ye yinté myedê dy:ââ ngê, yepê, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli myedê mya té, yi wépi dmi daa puwâ.

⁹ Yepê, Daa chámê nmo, kópuni nmo doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli y:e myedoo d:uud:uu dé, yepê, yi dono yilî u kuwó kéé too, mu kópu u dîy:o Yesu ka mye kêlîmî mbé dniye.

¹⁰ Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi mbodo lâmo nmyinê ngêêpî ngmê. Yepê, Yesu u yoo ye dpodo ndîi yilî namé yém. Yepê, Nmî kn:ââ yoo dêê dniye, Mósisi u dêêpî kópu dyuu yilî ngê y:e pyodo, doo u ntââ yi kópu yintómu daapî d:uu ngópu. Yepê, Nmo my:oo ntee dé, yi dêêpî kópu yilî ngê nmo myaa pyódu.

¹¹ Yepê, Daa dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê Chóó Lémi ngê wa ngee nmo. Yepê, Nmo Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii nmo yoo mu ngmidi, nmî Lémi Yesu ngê wâpu wunê ngêêpî nmo, u kwo nmo kêlîmî té, yinê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Póól

pini dê Mbanapas ghêêdí knopwo, pi yilí yintómu tumu yaa wo. Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kn:aa yéli yi vy:o mbwudu n:ii dpîmon:aa chapî dé, pini n:ii dpîmon:aa pyipyi dé, yi kópu yi ngêêdí a nté tumo.

¹³ Yi danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêlí ngópu, wod:oo Njems ghêêdí wo, yepê, A mbwó yoo, ala kópu ngí ny:ee yó.

¹⁴ Yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli mwiyé a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too, nmî lama u ngwo yaa wo, nmîmo, Chóó Lémi kn:aa yéli ye mye vyyuwo, yepê, yi kópu ala ngwo Saimon Pita ngê nmo kêdê vyi.

¹⁵ Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kní y:oo yinté kópu myeyi d:êê ngópu, Chóó Lémi u kópu yi d:êê ngópu, apê,

¹⁶ K:omo tpile Dépidi u yoo y:oo dono a pyw:ee ngópu, ngmênê mu dini ghi ngê amênê diyé,

yi yéli am:aanê wêdêwêdê kalê té. *

¹⁷ Kn:aa yéli yintómu y:oo adnyi nmy:uu nê,

k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yélini nê ngmidi ngê, yi yéli a yoo vy:o waní kaa té.

¹⁸ Nmî Lémi ngê yi kópu ló dini a vyyu.

¹⁹ Njems ngê yepê, A nuw:o ghi alanté, Chóó Lémi ka kn:aa yélini wunê diyédiyé, doo u ntââ yi yéli ye dpodo ndîi daanmî y:oo.

²⁰ Yepê, Pweepwee pee ngmê d:êê koo, nmî tîdê mbwó kní ye paa dy:ââ koo, ala kópu pyile kní ye paa d:êê téme. Yepê, Mwiyéni alanté, Tpile tp:oo n:ii kn:aa pini ngê k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpî vy:a, yi tpile tp:oo Yesu u yoo y:oo daapaa ma y:e. Yepê, Myomoni alanté, Pyââ ti mââ ti ngê kêê daapêdê t:ee y:e. Yepê, Pyoloni mye alanté, Tpile tp:oo kîndyingê ntapî, ngmênê tpile tp:oo dny:oo vyee, wêê choo pywuwópywuwó, u ngwo dny:oo pípi, yi tpile tp:oo wêê kîngê nda ngmê. *

²¹ Yepê, U ntââ ngê doo ya, kn:aa yéli y:oo Mósisi u dêêpí kópu wunê pêdê ny:ee tumo, mu kópu u díy:o m:ââ yilí yi k:oo nmî w:êê mââwe kní y:oo yi ngêpê ngomo kní yi k:oo yi kópu dyuu dnyimo a kpââ dé, yi p:uu myednyimo a dêêpí.

Dyépi kní y:oo kópuni d:êê ngópu

²² U kuwó dini ghi ngê dyépi yoo, kada pini yoo, Yesu u yoo yintómu yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:o pi miyó nmî ngmidi, Póól pini dê Mbanapas yi p:uu nmî t:ee dê, Antiyóka nmî dy:ââ té. Wod:oo yi kada pini miyó ngmidi dumo, Sailas pini dê Njudas, pini n:ii u pi mye Mbasapas.

²³ Pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, yi tpókní ye y:ee ngópu. Yi pweepwee pee alanté d:êê ngópu, yepê,

* 15:16: Amos 9:11-12 * 15:20: Lev 17:10-16

Nmo Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo yi k:ii, ala pweepwee pee nmye dpó dy:ââ. Yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, yélini Sidiya Wee u kwo, Silisiya Wee u kwo, Antiyóka yélini a kwo, munmîkó nmî tîdê mbwó yoo.

24 Yepê, Nmî lama até d:uu yââ, nmî vy:o pini knî ngmê nmye a lee dniye, Mósisi u déêpî kópu p:uu nmye dnyen:aa danê, u ngwo mî dyênê nmyoo, ngmênê yi yéli dpîp:o dy:ââ too, yi chóó nmye dnyen:aa danêmbum. *

25 Yepê, Nipi até dp:o wó, nmî nuw:o ngmîdi ngê até dpî pyódu, pi miyó kudu ngmîdi, nmye nmînê dyede dê, Mbanapas pini dê Póól yi p:uu wunê kekelele mo, nipi nmye wunê lêpî té.

26 Yepê, Mbanapas pini dê Póól nmî nuu u pi dê, k:omo tpile pi knî y:oo pî vya dumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo dépê kuwo ngópu.

27 Yepê, Nyââ, Njudas pini dê Salas nmye dp:o dy:ââ dê, kópuni dp:o d:êê, yi chóó yi komo ngê nmye amîmênê nté ngmê.

28 Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u k:ii nmî nuw:o dmi ngmîdi ngê dê pyódu, dpodo ndîi nmye daanmo kê, ala kópu pyile njini dmyinê d:uud:uu. *

29 Yepê, Nju tpémi n:ii nmyi vy:o a wee, Yesu u yoo vy:o, yi yéli yi l:êê dîy:o, tpile tp:oo n:ii pi ngê k:omo yâpwo u

l:êê dîy:o dpî vy:a, myenté tpile tp:oo n:ii ntapî u tpile tp:oo, wêê p:uu d:uudpî pw:ii ngmê, yepê, yinté tpile tp:oo myekîdmyengmê ma ngmê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi ye tupwótupwó dé, kwódu ngmê u tpile tp:oo dé, d:uudpî ma ngmê. Yepê, Pyââ ti mââ ti ngê kêê kîdmyengê t:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî yi p:uu kêê daanmyi yé ngmê, ye Nju tpémi yi k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya. Yepê, Nmî kópu dyuu wu u dî. *

30 Wod:oo yi pini páádi knî y:oo pweepwee pee adî núw:o ngmê, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo yintómu a danê ngópu, wod:oo pweepwee pee ye adî y:ee ngmê.

31 Dini ghi n:ii ngê a kp:aa ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

32 Njudas pini dê Sailas, daa kópu ngmîdi p:uu ye dpîmo danêmbum, yimi mê wêdêwêdê kalê tumo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u komo myedpîmo kapî.

33 Wiki miyó pyile y:i dpîmo ya, u kuwó dini ghi ngê nd:uu ye mê vyi ngópu, Njedusalem mê diyé knopwo.

34 (-)

35 Póól pini dê Mbanapas Antiyóka dpîmo ya, dye ghi daadîi. Lama pini yilí yi k:ii nmî Lémi p:uu pi knî ye dnyimo danêmbum.

Póól Mbanapas u ngwo numo chámê doo

36 U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Mbanapas ka kwo,

* 15:24: Dpodo 15:1

* 15:28: Mát 23:4

* 15:29: Dpodo 15:20

Nmî Lémi u kópu p:uu kwéli nyipun:aa danêmbum, yi mēpa lee knî, nmî tîdê mbwó yoo angênté wunê pyede té, mēpaan:aa m:uu téme.

³⁷⁻³⁸ Mbanapas ngê u yi doo kwo, Njon Mak nye núw:o, ngmênê Póól ngê u yi dêpwo kwo, Nye núw:o, mu kópu u dîy:o, mwiyé Pamîpiliya mîné kuwo doo, yi tpódu y:oo yi dpodo ghêlî dêpa kêlî ngópu, u ngwo mîné kuwo doo. *

³⁹ Wod:oo noko nod:e knopwo, wod:oo adê numo chámê dê. Mbanapas ngê Mak núwo, liyé nkéli k:oo wo knopwo, Saipîdis mí tee knopwo.

⁴⁰ Póól ngê Sailas adî ng-midi, kwo, Dpodo tédê ng:ii paa lee knî. Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi ka dmy:ee ngópu, kwo, U ntââ kî tpódu wanya a y:enê dê, p:aani n:ii a lêpî mo.

⁴¹ Wod:oo Póól Sailas y:oo Antiyóka a kuwo ngópu, Sidiya Silisiya yi wee dê yi kwo lee knopwo. P:aani n:ii dpîmo taataa, Yesu u yoo yi dpîmo wêdêwêdê kîgha dé.

16

Timoti Póól pini dê Sailas yi p:uu u ngwo kele

¹ Póól pini dê Sailas Ndêêpi taa knopwo, u kuwó dini ghi ngê Lisitîda lee knopwo. Yesu u yoo vy:o pini ngmê, yi doo ya, u pi Timoti, u pye Nju pyââ, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. U mí daa Nju pi, ngmênê Kîdiki pi. *

² Yesu u yoo yélini doo kwo Lisitîda p:aani dê Yikóniyêm, apê, Timoti k:uuchêm u pi. *

³ Póól ngê u yi doo kwo, Timoti nî núw:o, wod:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu t:ângo, Nju pi ngê u ngwo pyódu ngê, mu kópu u dîy:o p:aani p:aani Nju tpémi yi lama doo ya, Timoti u mí Kîdiki pi, tp:oo p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:ângo. *

⁴ P:aani p:aani lee dniye, kópuni Yesu u dyépi knî y:oo Njedusalem a d:êê ngópu, yi kópu Yesu u yoo ye dnyimon:aa tpapê, yepê, Ala kópu dyuu dmyinê cháâcháâ dé. *

⁵ Wod:oo p:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê ngê pyaa dniye, yilî ngê yinté doo pyodopyodo.

Luukî Póól p:uu u ngwo kele

⁶ Póól u pyipe dê yi k:ii Pîdichiya Wee Nkalásiya Wee yi kêlî ghê lee dniye. Ésiya Wee u kwo daa nî dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo Yesu u kópu p:uu dny:oon:aa danê.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Misiya Wee u nkîgh:ê taa dniye, u yi y:e doo kwo, Mbitiniya Wee u kwo nmî lee dmi, ngmênê Yesu u Ghê Dmi ngê yi kópu ye kwódu ngê.

⁸ Wod:oo Misiya Wee mwada pee lee dniye, Tîdówas mí taa dniye, ntii chedê kwéli noo ya.

* 15:37-38: Dpodo 12:12,25; 13:13; Kîlosa 3:10 * 16:1: 2 Tim 1:5 * 16:2: Pilipay 2:19-22 * 16:3: Nkal 2:3-5 * 16:4: Dpodo 15:23-29

⁹ Mgîdî ngmê ngê Póól até doo wóó, u wóó k:oo Másídóniya pi ngmê módu, apê, Mu kwo. Yi pini Póól ka ngêpê mbê wo, kwo, Másídóniya dpo pwiyé, dp:uu gee nmédi.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Póól a pii wo, wóó nmo yedê nté ngê, wod:oo ala kópu noko nmî vyi, Másídóniya lee kmêle, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi a kwo, A kópu mb:aa yi yéli ye ngmênyi vyi y:e.

Lidiya Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo, Pilipay

¹¹ Liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótîdési nm:uu tee dniye. Womumo mw:aandiye Samótîdési mun:oo kuwo ngê, Niyapolis nm:uu tee dniye.

¹² Yi ndini nmî yó, Pilipay nm:uu taa dniye, p:aa ndîi. Másídóniya Wee u ghi páádi knî yi vy:o, mwiyéni ghi u kwo, yi p:aani a tóó. Lóma tpémi yi p:aa ngmê, mu kópu u dîy:o Lóma pi yilí y:oo Lóma wunê a kuwo ngópu, Pilipay a lee dniye, yi p:aani y:oo mí gh:ii ngópu.

¹³ Wo miyó pyile yi p:aani nmee ya, líme wó dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yi p:aani u nkîgh:ê mbwááni paa nmî lee dniye, Nju tpémi kwéli dnyimon:aa a wó, ngêpê u l:êê dîy:o. Mbwódo nmî yaa dniye, pyââ knî ye até nmee danêmbum.

¹⁴ Yi yéli yi vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Lidiya,

Tayátida pyââ. Pi knî y:oo yi pyópu ka kpîdî yadi mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmênê Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê. Nmî Lémi ngê yi kyímwi u gha a pywálí ngê, Póól ka kélîmî mbê wo.

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngê, u yoo yintómu, yélini u ngomo k:oo doo kwo, Yesu u pi ngê mbwaa paa mye kmênê too. Yi kyímwi ngê nmopê, K:omo tpile d:aa Nju pyââ, ngmênê a ngm:êê nódó, a ngomo k:oo nmyi k:ii nye ya kmêle, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka ntênê n:aa kélîmî. Wod:oo yi kyímwi ngê nmî nuw:o dmi mē ngmópu, u kuwó nmî ghê dniye, nmî ngm:êê ngê. *

Póól pini dé Sailas mbwa u mênê u ngwo kee knopwo, Pilipay

¹⁶ Wo ngmê ngê ngêpê tédê até nmî lee dniye, maa p:uu dpodo módó ngmênmi módu. Yi pyópu ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi dmââdí pi knî yi kpeede ngê pyódu ngê, u kwo dpîmo tpapê, kópu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. Pini n:ii knî yi p:uu yi dmââdí wâpu dpîmo dpodo, yi yéli y:oo ndapí ndîi dnyimo kmênêkmênê, dini ghi n:ii ngê yi dmââdí ngê pi knî ye dpîmo tpapê, yipu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu.

¹⁷ Póól u k:ii nmîmo paa, yi dmââdí ngê myedpîmo

yâmuyâmu nmo, pi knî ye dpîmo kââ, yipu, Kî tpókni u dîghê yâpwo p:uu a dpodo té. Yipu, Nmyi Mbwâmê ngê pini n:ii pyodo, u kópu vyílo nmye ka tpaépê ngmê. *

18 Wo yilî yi k:oo yi dmââdí nmî kuwó dpîmo a kââ, u kuwó dini ghi ngê Póól mbodo l:âmo a ngêpa wo, yi dmââdí ka diyé wo, yi kmêna ka kwo, Yesu Kédisu u pi ngê nga d:a mbwólu, Ye dmââdí a kuwo ngi, wod:oo kmêna ngê yi dmââdí a kuwo ngê. *

19 Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí u kada pini knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Wod:oo ndapî daamunmî kmênê, wod:oo Póól pini dê Sailas mgîmî dumo, kóté têdê núw:o dumo.

20 Yi p:aani u kada pini dê ye yepê, Kî tpódu Nju pi dê, nmî némi dmi dê dyênê ngmê.

21 Yepê, Kî tpódu y:oo l:êê ghi kamî p:uu ka ndiye kîgha nmo, lémi ghi n:ii nmî kn:ââ knî y:oo nmo kwódu tumo. Yepê, Nmo Lóma tpémi, doo u ntââ yi lémi ghi p:uu daanmî ndiye.

22 Pi yilî yintómu y:e a kââdí wo, Póól pini dê Sailas yi p:uu dnye d:uu. Yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Mgîmî dóó, yi kpîdí dê yi mbwo dpo chaa dóó, kpêê ghi ngê dpî kpaka dóó. *

23 Wod:oo lede knî y:oo dpodombiy:e kpaka dumo, mbwa k:oo km:êê dumo, mbwa y:enê pyu ka kwo,

Mb:aamb:aa ngê chi y:enê dê. Kwo, Kîngê pwii knî.

24 Yi kópu u l:êê dîy:o mbwa y:enê pyu ngê d:omo yu kn:ââ u mênê mênê kuwo doo, yi kpâlî páádi knî yi pââ ghi dê yi kélî yé tumo.

25 K:omo tpile Póól pini dê Sailas dpîmo mgîní vyîmî, ngmênê mgîdí nûknînûknî p:uu Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, myedpîmo wéti. Yélini mbwa k:oo doo kwo, yi yélini y:oo myednye ng:aang:aa dê.

26 Wod:oo têpê doo ghêdê, mbwa dpodombiy:e myedoo ghêdê, keñe yintómu kpêmî too, puwóma té mîné ghay dniye, yélini mbwa k:oo dnye kwo u ntââ pî pwii dniye, ngmênê daa pwii dniye.

27 Mbwa y:enê pyu yi nyaa wo, apê, Keñe dmi lukwe ngê mêdê kpêmî? Apê ngmênê, Pi yintómu dê mbêpê. Wod:oo u taa u paa a mbywongo, u yi u ngwo doo kwo, A chóóchóó ní vy:a.

28 Póól u kwo adî mbwólu, kwo, Apuu! Kwo, Njóóchóó kidingê vy:a. Kwo, Nmo yintómu anmî pyede té.

29 Mbwa y:enê pyu ngê pi ngmê ka kwo, Lam ngma a núw:e, wod:oo mbwa k:oo kee wo, Póól pini dê Sailas yi kêmatâmo dyimê wo, doo nkîngê.

30 Wod:oo pw:ii doo, yepê, A lémi dê, ló kópu ngmaní d:uu, dpî yâpwo ngê u nkwo wa ngee nê?

31 Yi tpódu y:oo kwo, Nmî Lémi Yesu ka chi kélîmî, u l:êê

* 16:17: Mak 1:24 * 16:18: Mak 16:17

* 16:22: 2 Kódin 11:25; Pilipay 1:30; 1

dîy:o wa ngee ngi, yélini m:uu a t:a, wamyé ngee té.

³² Wod:oo nmî Lémi u kópu p:uu u kwo dpîmo danêmbum, u kpâm ghee knî mye yi k:ii.

³³ Yi mgîdí ngê yi pini ngê Póól pini dê Sailas yi kpadama mbwómtyé adî ghêê té, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê yi pini mupwoknî yi mbêmê mbwaa adî yé. *

³⁴ Wod:oo yi pini ngê yi tpódu u ngomo k:oo adî núw:o dê, ad:uu mbono dê. Yi pini mupwoknî y:oo w:aa a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo Chóó Lémi ka kélímî mbê dniye.

³⁵ Womumo mw:aandiye yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Nju pi dê nye pw:ii dóó.

³⁶ Lede knî y:oo mbwa y:enê pyu ka yi kópu mî vyi ngópu, wod:oo yi pini ngê Póól ka kwo, Kada pini dê y:oo ala kópu da vyi ngmê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. Póól ka kwo, Pwii choo, kwo, mb:aamb:aa ngê mîchoo lêpî.

³⁷ Ngmênê Póól ngê lede knî ye yepê, Lóma u pi nyi p:uu a t:a, lukwe dîy:o nmyi kpaka nyo. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo yipe nyo, kada pini dê y:oo dnyinté mye kóté kalé nyo, ngmênê pi yintómu yi ngîma nmyi kpaka nyo, mbwa k:oo módu my:ee km:êê nyo. Yepê, Kada pini dê y:oo yi chóó paa pw:ii nyo. *

³⁸ Lede knî y:oo yi kópu kada pini dê ye dini ghi n:ii

ngê vyi ngópu, wod:oo nkîngê mbê knopwo, apê, Nyi lama daa ya, Yi tpódu nyo ntee pini dê, Lóma u pi yi p:uu mye t:a. Apê, Yinté pini módu pi d:uudpî kpaka.

³⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o kada pini dê mbwa chedê yi chóó lee knopwo, Póól pini dê Sailas ye mb:aamb:aa mîmê y:ee ngópu, mbwa k:oo yi chóó mê pw:ii dumo, yepê, Nyi lémi dê, U ntâa ala p:aani mb:aamb:aa ngê wadpo kuwo ngmê.

⁴⁰ Póól pini dê Sailas y:oo mbwa a kuwo ngópu, Lidiya u p:aa pee lee knopwo, u ngomo k:oo mî kee knopwo, Yesu u yoo y:i mî m:uu tumo, y:iimê mê wêdêwêdê kalé tumo, yed:oo lee knopwo.

17

Póól pini dê Sailas Tesalonika u ngwo lee knopwo

¹ Póól Sailas y:oo Pilipay a kuwo ngópu, Ambipolis mî taa knopwo, yi ndini yé ngópu, Apoloniya mî taa knopwo, yi ndini mê yé ngópu, Tesalonika mî taa knopwo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo kwéli doo kwo. *

² Póól ngê p:aani p:aani kópuni dpîmo a d:uud:uu, Tesalonika myimî d:uu ngê, lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo yi kee wo. Lîme wo pyile knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu yi ngêêdí doo a kpââ, u kakêmê ye doo chámêchámê. *

³ Yepê, Ala kópu dmyinê w:ee ngmê. Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi nuw:o ghi alanté doo a ya, apê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmêwa a ngmidi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo, wa vya ngmê, u kuwó dini ghi ngê amêdê pyidu. Yepê, Yi pini u pi ala ngwo nmye n:aa tpaépê. Yepê, U pi Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu yinê ntiye too.

⁴ Nju pi knî ngmê yi kópu ka kélímî mbê dniye, Póól pini dê Sailas yi p:uu kaa dniye, Kídiki pi yilí yi k:ii, yélini Chóó Lémi ka dnyimo ngêpê, ch:am ndîi knî ngmê mye yi k:ii, Póól pini dê Sailas yi p:uu mye kaa dniye.

⁵ Ngmênê Nju tpémi n:ii knî y:oo Yesu u kópu u wépi pwaa ngópu, á:ee ye kaa ngópu, paambwi pyu dono knî ye ka dniye, yi mbodo dmi mye vyuwo ngópu, yi p:aani tpémi yintómu yi pee kaa ngópu, dnyengi dnyeng:aa ndîi ngma a pwaa ngópu, Njeson u p:aa pee lee dniye. U yi y:e doo kwo, Njeson u ngomo keñe nmî pwââ, Póól pini dê Sailas nmo pw:ii dê, pi knî yi ngîma nmî kaa dê.

⁶ Ngmênê dêpê pyw:ee dumo, wod:oo Njeson Yesu u yoo knî ngmê yi k:ii mgímî tumo, yi p:aani u kada pini knî ye núw:o tumo, kada pini knî ye dpodombiy:e ye mbó dniye, yepê, Pini n:ii knî y:oo wee wee p:aani p:aani yi némi

dmi dnyimo a dyede, mê miyó al:ii kêda lê, nmî némi dmi myaan:aa dyênê ngmê. *

⁷ Yepê, Yi pini dê Njeson u ngomo k:oo dpímo ya. Yepê, Yi yéli y:oo Lóma tpémi yi king ndîi u kópu dyuu daa cháâcháâ ngmê, ngmênê u mo king u pi mu ka tpaépê ngmê, u pi Yesu. *

⁸ Yi p:aani tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Lóma tpémi ye nkíngê mbê dniye, dnyengi u ngwo kaa ngópu.

⁹ Kada pini knî y:oo Njeson ka kwo, Nyoo knî yi k:ii ndapî kée yó. Kwo, Alanté dnyengi daamuwa ghê knomomê, ndapî nmye amêdê diyé. Kwo, Muwa ghê knomomê, ndapî nmye mēdaawa diyé. Wod:oo Njeson u pyipe knî yi k:ii yi ndapî kée ngópu, yed:oo pwii dniye.

Póól pini dê Sailas Mbédiya u ngwo lee knopwo

¹⁰ Yesu u yoo knî y:oo u yi y:e dêpwo kwo, Póól Sailas pw:oo dniye, wod:oo mgîdí dini ghi n:ii ngê a ghay wo, Mbédiya dy:ââ dumo, y:i lee knopwo. Lîme wo yi k:ii y:i ye dyimê wo, Nju tpémi yi k:ii yi ngêpê ngomo k:oo mye kee dniye.

¹¹ Tesalonika tpémi y:oo Yesu u kópu ntee mb:ii ngópu, Mbédiya tpémi y:oo yi kópu yinté daa mb:ii ngópu, ngmênê yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi pywáí wo. U yi y:e doo kwo,

Nmî lama yaa we, kópuni Póól ngê a tpaê té, ndê kópu dé ó daa ndê kópu dé, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê tumo, dye ghi yintómu dnyimo a kpââ dé. *

12 Nju pi yilî Yesu u kópu ka kêlimî mbê dniye, Kídiki lémi ch:ama mye yi k:ii. *

13 Ngmênê Nju tpémi n:ii Tesalonika doo kwo dini ghi n:ii ngê a ny:ee ngópu, apê, Póól ngê yi pini u kópu Mbédiya tpémi ye myemînê tpaê, wod:oo Mbédiya lee dniye, pi yilî yi mbodo dmi y:i mye vuywo ngópu. *

14 Yesu u yoo y:oo Póól ntii kêpa até yi dy:ââ ngópu, ngmênê Sailas pini dê Timoti Mbédiya dpîmo a ya.

15 Póól pini n:ii knî y:oo ntii kêpa ngm:êê ngópu, liyé nkéli k:oo wo dniye, Aténi mî tee dniye, y:i mînê kuwo ngópu, yi yéli Mbédiya mê diyé dniye. Póól ngê yepê, Sailas pini dê Timoti ala ngwo a pwiyé dniye.

Póól ngê kópuni duu ngê, Aténi

16 Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Sailas pini dê Timoti Aténi doon:aa t:âât:ââ dê, u gha dono ngê pyodo, apê, Ala p:aani tpémi yi k:omo yâpwo daa ghêdê, apê, yi kópu ngê a nuw:o dê dyênê.

17 Wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee wo, Nju tpémi yi k:ii Yesu u kópu p:uu nipi dnye danê, myenté

kn:aa yéli n:ii Chóó Lémi ka dnye ngêpê mye yi k:ii. Póól Aténi tpémi yi danêmbum têtê myedpîmo lêpî, pi knî yi k:ii myednyimon:aa danêmbum.

18 Kídiki tpémi yi lama pini knî ngmê, Póól u k:ii nipi dnye danêmbum, yi yéli yi vy:o pi dyêêdí miyó doo ya, Epikudiyên yoo ngmê, Stóki yoo myomo. Pi ngmê knî y:oo apê, Kí pini mtye k:ii nmo ka danêmbum. Apê, Doo u lama ka danê. Pi ngmê knî y:oo apê, Kn:aa dyámê tpémi yi yâpwo dê yi p:uu nmo ka danêmbum. Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Póól Yesu p:uu ye doo danê, u pyidepyide p:uu ye myedoo danê.

19 Yélini y:oo lama pini yoo dnyimo y:enê, pi knî y:oo yi yéli ye Póól núw:o ngópu. Yi yéli y:oo kwo, Kópuni p:uu nye danê, nmî nuwo kwéli.

20 Kwo, Kópu kamî n:ii chi vyi té, yi kakêmê nmo chámê ngi.

21 (Yi kópu vyi ngópu mu kópu u dîy:o Aténi tpémi yintómu knî y:oo kópu kamî ngmêdnyimo nyêm, wo yi dnyimo chedêchedê dé.)

22 Yi yéli yi ngîma Póól ghêêdí wo, yepê, Aténi tpémi. Yepê, A lama ka tóó, yâpwo yilî ye nmye ngêpê té.

23 Yepê, Ala p:aani nmyi yâpwo ka ngêpê têtê yilî nî módu, yi vy:o ngmênî módu, yi chêêpî kaa p:uu alanté d:êê ngópu, apê, Yâpwni u pi nmî lama daa tóó. Yepê, Yâpwni ka daa nmyi lama nmye

* 17:11: Njon 5:39

* 17:12: Dpodo 13:50; 17:4

* 17:13: Dpodo 14:19

ngêpê té, yi yâpwo u pi nmye mîni tpaê, u pi Chóó Lémi, pini n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, tpile yintómu yinê mye l:âmo ngê.

²⁴ Yepê, Daa ngomo k:oo a tóó, mu kópu u dîy:o mbóó dyámê yi kada pini. *

²⁵ Yepê, Doo u ntâa tpile u kwo daangmênmi y:oo, mu kópu u dîy:o tpile yilí yintómu yinê nmo wunê kuwo, ghê nmo yinê myewunê kuwo.

²⁶ Yepê, K:omo tpile pi dyêêdí daa ngmídi, ngmênê nmî kn:âa mu ngmídi Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê pi dyêêdí yintómu yi wee u kwo yi wee u kwo dy:âa too, kwéli wumê pyede, yi kéli ghi u nuw:o ngê mwiyé a pyw:ee too.

²⁷ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, A ka pîdn̄ya a v̄ȳuwo, pîdn̄yi nmy:uu nê, pêdê pyw:ee nêne. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi daa kuughê wunê tóó, nmî nkîgh:ê chono a tóó.

²⁸ Yepê, Pi ngmê ngê ala kópu d:êê ngê, apê,

Wo daa vyílo, daapóno pyede,

myedaapóno m:ii té,

nmî ghê dmi myedaapê t:a.

Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê,

Nmo my:oo tp:oo yoo.

²⁹ Yepê, Chóó Lémi nmî mî, yi kópu u l:êê dîy:o, nmo ntee dé, nmî Mî mye yinté pini, daa chêêpî ntee tpile, daa pi u kâa ntee tpile. Yepê,

K:omo tpile pi u kâa silîpê ngê wanmyi l:âmo ngmê, nkól ngê wanmyi l:âmo ngmê, ngmênê nmî Mî daa yinté pini. *

³⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópu nmye dêpêngmê v̄ȳu, mu kópu u dîy:o nmyi lama dêpwo a ya, ngmênê ala ngwo nmyo yintómu nmye kidí v̄yi, u l:êê dîy:o nmyi kópu dono yilí a kuwo tóó.

³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê wo ngma a yó, wéni n:ii ngê pi yintómu ndêndê ngê wa kóté kwolo. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini ngê yinê wa kóté kalê nmo. Yepê, Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yi pini kpêêní a pyidu ngê. *

³² Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u pyidepyide u kópu ye yi v̄ȳu, woni knî y:oo Póól dnye yumuyumu, woni knî y:oo kwo, Mu dini ghi ngê yenté kópu nmo m:uu dp:uu v̄yi.

³³ Wod:oo Póól ngê yi yéli a kuwo ngê.

³⁴ Pi knî ngmê p:uu kaa dniye, Yesu ka kéli mî mbê dniye, yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Dayonisiyas, lama pini yoo yi kada pini ngmê. Pyâa yi vy:o my:oodoo kwo, u pi Damadís.

18

Póól Kódin u ngwo doon:aa dpodo

¹ Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo.

* 17:24: Dpodo 7:48

* 17:29: Gen 1:27; Dpodo 19:26

* 17:31: Njon 5:22;

² Yi p:aani Nju pi ngmê módu, u pi Akwila, yi pini Pontós Wee u kwo ta. Yi pini u kpâm u pi Pîdisila, cha yi ngwo Yitali a ndê knopwo, mu kópu u dîy:o Lóma tpémi yi king ndîi Kílódiyas ngê Nju tpémi l:êê too, yepê, Lóma a kuwo yó, kn:aa p:aani dmyinê lèpî. (Yesu m:aani n:ii ngê ta, m:ââ podoy:a mê chu mî loo, Nju tpémi y:oo Lóma u ngwo a kuwo ngópu.)

³ Póól ngê Akwila cha mî m:uu doo, yi ngomo k:oo u k:ii dnye ya, mu kópu u dîy:o dpodo ngmidi p:uu dnye dpodo, tpile tp:oo too pee ngê dnyimo tpile lâmolâmo. *

⁴ Límé wo ngê Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, Nju tpémi Kídiki tpémi yi k:ii Yesu p:uu y:i nipi dnyimon:aa danêmbum.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Sailas pini dê Timoti y:oo Másîdóniya Wee a kuwo ngópu, Kódin mî taa knopwo, Póól ngê u ndapî p:uu dpodo a kéli ngê, dye ghi yintómu Nju tpémi ye dpîmo danêmbum, yipu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, wunê kî ta, u pi Yesu. *

⁶ Ngmênê Póól ka daa ng:aa mbê dniye, u kwo dnye kwopwepe, u kwo myednye peede tpapê, wod:oo Póól ngê u kpídî u mbwo a ngópu, vyêêdî ngê, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, yi pini dmye mb:ii ngmê. Yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo njini. Yepê, Nmyi tupwó a kpídî

p:uu daadî ya. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa mb:ii nmyomomê, kîdmyongê yipe nê, nê kuu, nmyi chóó nmyo kn:ââ dé. Yepê, Wod:oo d:a kuwo nmyo, ala ngwo kn:aa yéli ye n:aa lèpî, yélini daa Nju tpémi. *

⁷ Wod:oo yi ngêpê ngomo a kuwo ngê, u chedê ngomo n:ii doo kwo, yi ngomo k:oo mî kee wo, pi knî ye y:i dpîmon:aa danêmbum. Yi ngomo chóó u pi Titiyas Njastas, daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka myedpîmo ngêpê.

⁸ Nju tpémi yi kada pini u pi Kídísîpês. Yi pini mupwoknî nmî Lémi ka kêlîmî mbê dniye, Kódin pi yilî y:oo Yesu u kópu mye ny:ee ngópu, u kwo mye kêlîmî mbê dniye, Yesu u pi ngê mbwaa yi mbêmê mye yé ngópu.

⁹ Mgîdî ngmê ngê Póól até yedoo wóó. U wóó k:oo nmî Lémi ngê kwo, Namê nkîngê. Kwo, A p:uu danêmbum kid-ingê yé, a pi ye muchi tpapê. *

¹⁰ Kwo, Ala p:aani pi yilî a ka wa kêlîmî mbê dmi, yi kópu u l:êê dîy:o ana a ngêêpî ngî, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa vya ngî.

¹¹ Wod:oo Póól y:i doo ya, m:ââ n:êê ngmê d:umu ngmê Chóó Lémi u kópu p:uu doo ndiye kîgha dé.

¹² Dini ghi n:ii ngê Lóma tpémi y:oo Nkáliyó Kódin dy:ââ ngópu, Kídiki tpémi yi kada pini ngê u ngwo pyódu

ngópu, yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo a kââdí ngópu, Póól mgîmî ngópu, Nkáliyó u ngópu kóté kalé ngópu.

¹³ Nkáliyó ka kwo, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu n:ii a d:êê too, ala pini ngê u yi a kwo, Pi knî y:oo yi kópu dyuu kéé y:e, daa yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka pîdny:oo ngêpê.

¹⁴ Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu nê wópu, ngmênê Nkáliyó ngê u dnye vyâ, Nju tpémi ye yepê, Nju tpémi. Yepê, Kî pini ngê kópu dono wongmê d:uu ngê, yepê, ye nmyi dnye dmi pîdí ny:oo.

¹⁵ Yepê, Ngmênê kópu dyuu u dîy:o, pi u pi u dîy:o, nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi u dîy:o u ngwo nmye nod:enod:e té, wod:oo yi kópu nmyi chóó moo lâmo yó. Yepê, Yinté kópu daangmaní lâmo. Yepê, Nê kuu.

¹⁶ Wod:oo kóté têdê pw:ii too.

¹⁷ Yélini Chóó Lémi ka dédnye ngêpê, yi yéli y:oo Nju tpémi yi kada pini mgîmî ngópu, mye kpaka ngópu. Yi pini u pi Sosíténi. Nkáliyó ngê yi kópu yi módu, ngmênê ye daa kwódu ngê.

Póól Ántiyóka u ngwo mé diyé wo

¹⁸ Póól ngê u gha nmî Lémi ka d:ud:umbiy:e y:ângo, wod:oo Nju tpémi yi kópu ngmê d:uu ngê, yi kópu u l:ii yi t:ângo, nkéli mbwaa wain kpîpî ngê, mbodo mgamê kwólu, myedêpê chápwo. Wo

yilí Kódin doo ya, Yesu u yoo vy:o, wod:oo Akwila cha yi k:ii kada a y:ee ngópu, Sénkîdiya lee dniye. Yi p:aani Póól ngê u mgamê yimênê ngêêdí, mbodo a chápwo, mbwaa mye ndâ.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo wó dniye, Epeso mî tee dniye, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo mî kee wo, yi tpóknî yi k:ii Yesu p:uu dnyen:aa danêmbum. *

²⁰ Yi yéli y:oo kwo, Dye ghi daadii ng:ii mwiyé mî ya kmêle. Ngmênê Póól ngê yepê, Kêle. Yepê, Doo u ntââ.

²¹ Yepê, Chóó Lémi ngê a ka yinê wa vyi, u ngwo amênê diyé. Wod:oo Póól liyé nkéli k:oo wo wo, Epeso a kuwo ngê, Akwila cha y:i myedé kuwo doo. *

²² Póól dini ghi n:ii ngê Sisadiya mî tee wo, Njedusalem mî loo, Yesu u yoo y:i mî módu, Ántiyóka u ngwo mê diyé wo.

²³ U kuwó dini ghi ngê Ántiyóka mêtê kuwo ngê, Nkalásiya Wee u kwo loo, p:aani p:aani dpîmo taataa, Yesu u yoo dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, u kuwó dini ghi ngê Pídichiya Wee u kwo yinté mye loo.

Apolosa u danêmbum

²⁴ Nju pi ngmê, u pi Apolosa, pini n:ii Aleksándîdiya ta, yi pini Epeso loo. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni d:êê tumo, Apolosa u lama yi kópu

* 18:19: Dpodo 17:17 * 18:21: Lóma 1:10; 1 Kódin 4:19; Njems 4:15

mb:aamb:aa ngê dnyimo ya, yi kópu knî yi p:uu pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî.

²⁵ Nmî Lémi u kópu dyuu u lama doo kwo, yi kópu dyuu u nuu u kópu dyuu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê dé, ngmênê yi pini daa Yesu u pi ngê mbápitísím kalê ngópu, wunê Njon ngê yoo ntee dpîmo a mbápitísím kîgha dé, yi pini yinté mye mbápitísím kalê ngópu. *

²⁶ Apolosa daa nkîngê mbê wo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo Yesu p:uu danêmbum kn:ââ yi chópu. Dini ghi n:ii ngê Akwila cha y:oo u kópu dyuu ny:ee ngópu, yi chóó yi ngomo k:oo núw:o ngópu, Chóó Lémi u kópu p:uu u nuw:o yimîmê wáti ngópu.

²⁷ Apolosa ngê u yi doo kwo, Kídiki nî lê, wod:oo Yesu u yoo n:ii Epeso doo kwo, pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, Apolosa u kakêmbê y:i chámê ngópu, Apolosa ka y:ee ngópu. Apolosa dini ghi n:ii ngê Kídiki Wee u kwo mî tee wo, yi pweepwee pee u mbwó knî ye y:ângo. Kídiki doo ya, Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê doo ngêêpî, yélini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. *

²⁸ Nju tpémi yi kópu dyuu dpîmo vyeé dé, yipu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, vyílo yi Yesu. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê a d:êê tumo,

Apolosa ngê pi knî yi ngêêdí dpîmo a kpââ dé, Yesu u kópu yinté ndê kópu ngê ye dpîmo pyépi. *

19

Póól ngê Epeso kópuni d:uu ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê Apolosa Kódin doo ya, Póól ngê Pídichiya Wee a kuwo ngê, Epeso mî ta. *

² Yesu u yoo y:i ngmê módu, ye póó wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka munmye kêlímí mbê dniye, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo? Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pi awêde dpî ny:oo. *

³ Póól ngê yepê, Lónté mbápitísím yinmyinê ngee ngópu? Kwo, Njon ngê wunê pi ntee dpîmo mbápitísím kîgha dé, yinténi yino ngópu.

⁴ Póól ngê yepê, Yélini y:oo yi dono dnyimo kéké dé, Njon ngê vyílo yidpîmo mbápitísím kîgha dé. Yepê, Yisîléli tpémi ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, yi pini ka dpî kêlímí mbê dmyeno. Póól ngê yepê, Nmî lama ka tóó, yi pini u pi Yesu. *

⁵ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê mbápitísím kalê too.

⁶ Póól ngê kóó dê yi mbêmbê doo yiyé dê, Chóó Lémi u Ghê Dmi yi pwo doo a wupwo, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê

* 18:25: Dpodo 19:3 * 18:27: 2 Kódin 3:1; Kílosa 4:10 * 18:28: Dpodo 9:22

* 19:1: 1 Kódin 3:6 * 19:2: Dpodo 2:38; 8:15-16 * 19:4: Mát 3:1-2,11

dnye mbumu, Chóó Lémi u komo myednye kapî. *

7 Yi yéli yintómu y:a mē miyó.

8 D:ââ pyile knî yi k:oo, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, pi knî yi k:ii nipi dnyimo danêmbum, mywenemywene ngê kêê ye dêpê t:ângo. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmî kada a kââ, yinê adî y:enê nmo, yi pini u pi Yesu.

9 Ngmênê ngmê knî y:oo Póól u dnye daa ny:ee ngópu, u kwo daa kélímî mbê dnye, Yesu p:uu kópu dono pi knî yi ngîma yilî vyi ngópu, wod:oo Póól ngê a kuwo too, Yesu u yoo yi k:ii pwii dniye. Wo yintómu knî yi k:oo Tidanas u ndiye ngomo k:oo Póól dpîmo koko, pi knî yi k:ii y:i nipi dnyimo danêmbum. *

10 Póól ngê Epeso m:ââ miyó ndîi. Nju tpémi, Kîdiki tpémi, Esiya Wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli y:oo Chóó Lémi u kópu u ngwo ny:ee ngópu.

Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyodo, Epeso

11 Póól ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî dpîmo chap. *

12 K:omo tpile Póól p:aani p:aani dêdpîmo lêpî, ngmênê pi knî y:oo u kpîdí dmi u kwo dnyimo a ny:ee dé, pwopwokopwe knî ye dnyimo ñeñe dé, yed:oo yi

pwopwokopwe knî dnyimo pyiyépyiyé, kmênani pi knî y:e dnyimo kwo, yi yéli myednyimo a kuwokuwo dé. *

13-14 Nju pi knî ngmê yi wee u kwo p:aani p:aani dnyimon:aa lêpî, pi knî yi kmêna yoo dnyimo ngm:ii kîgha dé. Pi mbwémi pyudu knî yinté kmêna dnyimo ngm:ii kîgha dé, yi mî u pi Sepa, Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngmê. Yi mbwémi knî y:oo apê, Yesu u pi ngê kmêna paa ngm:ii kîgha téme, wod:oo kmêna ngmê ka vyi ngópu, kwo, Póól ngê pini n:ii u pi nmo a tpapê, Yesu, kwo, yi pini u pi ngê ye pini a kuwo ngi.

15 Ngmênê yi kmêna ngê yepê, Yesu a lama, Póól u pi nî nyongo, ngmênê nmyo ló yéli? Yepê, K:omo ngê Yesu u pi dnye vyi ngmê. Yepê, Yesu ka dmy:oongê kélímî mbê dniye, u wêdêwêdê nmyi mênê daa tóó. *

16 Pini n:ii yi kmêna ngê doo mbêpê kîgha, yi pini ngê vya too, yi kpîdí a chaa too, u ngomo k:oo ngm:ii kalê too, wod:oo mbêpê dniye.

17 Nju tpémi y:oo yi mo yi kópu daa ny:ee ngópu, ngmênê Epeso pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

18 Yesu u yoo y:oo yi tîdê mbwó knî ye yi dono yu dny-

* 19:6: Dpodo 2:4; 8:17; 10:44,46 * 19:9: 2 Kódin 6:14-18 * 19:11: Dpodo 14:3

* 19:12: Dpodo 5:15 * 19:15: Mak 1:24,34

imon:aa a yémî dé.

¹⁹ Pini n:ii knî y:oo pipi kópu knî yi mbêmê dono mwiyé dnyimo d:uud:uu, yi kópu kpîpî ngópu, yi pipi kópu u puku dmi a núw:o tumo, pi knî yi ngópu mî nk:êê tumo. Yi puku dmi yi pywuu a pyw:ee tumo, a kââdí ngópu, ndapî yintómu limo yono yono yono y:a. (50,000) *

²⁰ Yi kópu knî yi mbêmê Yesu u yoo dpîmo kaakaa, ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

Epeso tpémi Póól ka u ngwo nod:e dniye

²¹ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê u yi doo kwo, Másídóniya Wee u kwo nî lê, Kídiki Wee u kwo my:aa lê, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem u ngwo p:aan:aa lê, yi ndini p:aa yé, Lóma p:aan:aa lê. *

²² Wod:oo u ngêêpî pyu dê, Timoti pini dê Edastas, u kada kaa doo, Másídóniya dy:ââ doo, chóó ngmênê Esiya Wee u kwo doo ya.

²³ Yi dini ghi ngê Yesu u kópu u l:êê díy:o kópu ndîi Epeso ngmê pyodo. *

²⁴ Epeso tpémi yi yâpwo u pi Atémîs, u ngomo ndîi y:i ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê yi ngomo u kââ tp:oo silîpê ngê dpîmo l:âmol:âmo dé, pi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. Yi pini u pi Dîmitîdiyas. U dpodo pyu knî yi k:ii yi dpodo

p:uu ndapî ndîi yilî dnyimo kmênêkmênê.

²⁵ Yi pini ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yélini yinté dpodo p:uu myednyimo dpodo, yi yéli myedê danê ngê. Yepê, A léma. Yepê, Nmyi lama ka tóó, ala dpodo p:uu ndapî ndîi yuno kmênêkmênê.

²⁶ Yepê, Kópuni Póól ngê a d:uud:uu, mb:aamb:aa ngê nmyi lama mye tóó. Yepê, Póól ngê ala kópu a tpaépê, apu, Pi ngê yâpwo ni kílî a l:âmol:âmo, yini daa yâpwo njini. Yepê, Pi yilî Póól ka dê kélîmî mbê dmi, daa Epeso tpémi yi mo dê kélîmî mbê dmi, ngmênê Esiya Wee u kwo tpémi mye yi k:ii myaa kélîmî mbê dmi. *

²⁷ Yepê, Ala dpodo dpî dyênê, pi knî y:oo tpile nmo daamuwa pwila ngmê. Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile Esiya tpémi yintómu Atémîs ka a ngêpê té, kn:aa p:aan:aa tpémi u kwo mye ngêpê té, ngmênê Atémîs u pi tédê ngê wa pyódu, u ngomo ndîi k:omo tpile ngê amye pyódu.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, Póól ka nod:e dniye, wod:oo kââ kn:ââ cha ngópu, apu, Atémîs nmî yâpwo njino!

²⁹ Epeso pi yilî yi yéli yi pee ghê dniye, Másídóniya pi miyó mgîmî ngópu, p:êê kpo núw:o dumo, Póól u pyipe dê, yi pi dê Nkayas pini dê Adistakas.

* 19:19: Deut 18:10-12 * 19:21: Lóma 1:13 * 19:23: 2 Kódin 1:8 * 19:26:

*

30 Póól ngê u yi doo kwo, Pi knî ye kópu ngmên:uu vyi, ngmênê Yesu u yoo y:oo kwo, Apuu! Kidingê nî.

31 Yi wee u kada pini knî ngmê, yélini Póól u pyipe yoo, pi u kwo dy:ââ ngópu, kwo, P:êê kpo kidingê nê.

32 Yi p:êê kpo dnyengi ndîi ngmê kaa ngópu, yi ngwo pi ka ng:aa dêpwo ya, ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpaépê, kââ paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpaépê, kââ paa myednye t:emî, mu kópu u díy:o pi yilî yi lama dêpwo ya, Lukwe díy:o nipi dp:o wó.

33 Kópuni u díy:o dnye kââ u nt:u kópu Nju pi ngmê Aleksândê ka adî vyi ngmê, wod:oo Nju tpémi y:oo núw:o ngópu, pi knî yi ngîma mínê kaa ngópu, kwo, Ala kópu ye dpî vyi ngi, Nmî kuu dé, wod:oo kóó ntênê ye kââ, yepê, Epeso tpémi.

34 Ngmênê dini ghi n:ii ngê mya ngópu, apê, Kî Nju pi, wod:oo kââ kn:ââ mê chaa ngópu, kópu mu ngmîdi mîdnye tpaépê, apu, Atémîs nmî yâpwo njino! Atémîs nmî yâpwo njino! Yinté dnye kââ, kââdî liy:aa miyó mî loo.

35 U kuwó dini ghi ngê Epeso tpémi yi kada pini, pini n:ii Lóma lede knî y:oo kada pini ngê wunê a pyódu ngópu, yi pini até yi ghêêdî wo, wod:oo yoo mbwódo yaa wo. Yepê, Epeso tpémi. Yepê, Nmyi dnyengi munto. Yepê, Pi yintómu yi lama ala kópu

ka tóó, Epeso tpémi Atémîs u ngomo ka mb:aamb:aa ngê a vyyuwo té, yâpwo chêêpîni mbóó p:uu a ghay wo, u kwo mye vyyuwo té.

36 Yepê, Pi ngê yi kópu nmo daawa a wópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mb:aamb:aa ngê dmyiné ya, nmyi mbodo l:âmo dmi kîdnyimê a ngêpangêpa.

37 Yepê, K:omo tpile ala pini dê y:oo nmî yâpwo u ngomo k:oo tpile daa ngmê t:âmo ngópu, nmî yâpwo p:uu dono kópu myedaangmê vyi ngópu, ngmênê al:ii até dmyiné núw:o d:oo.

38 Yepê, Dîmitîdiyas u dpodo pyu knî yi k:ii pi ngmê p:uu yi d:uu kópu ngma t:a, yepê, kóté tédê dpî núw:o y:e, kada pini knî yi ngîma noko dp:uu vyi y:e.

39 Yepê, Kópu nmyi mênê m:uu adî ya knomomê, ye pi yintómu anê dono, yi kópu nipi paa l:âmo koo.

40 Yepê, Lóma tpémi y:oo ala kópu awêde a tpaépê ngmê, Epeso tpémi yi mênê déêpî daa tóó, yepê, yed:oo wa kpada nmo. Yepê, Ala dnyengi ndîi u nt:u kópu daa tóó. Yepê, Lóma tpémi ye ló kópu ngmanmî vyi?

41 Yi kópu dini ghi n:ii ngê ye vyyu, yoo yi p:o p:o mê dy:ââ too.

20

Póól Epeso a ndê wo, Kîdiki u ngwo mê diyê wo

1 Dini ghi n:ii ngê dnyengi pwaa wo, Póól ngê Yesu u yoo a danê ngê, mê wêdêwêdê

kalê too, nd:uu ye vyu, wod:oo kada a y:ângo, liyé nkéli k:oo wo wo, Másídóniya mî tee wo.

² Yi wee u kwo p:aani p:aani dpîmo lêpî, Yesu u yoo dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo y:i mê wo wo, Kídiki u ngwo mî tee wo.

³ D:ââ pyile nt:ââ ngê, y:i doo ya. Póól ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi k:ii nkéli k:oo nipi nmî wo dmi, Njedusalem naa têdê nipi nmî lee dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Nju tpémi y:oo a vye u dy:oo kêdê châpwo ngmê, apê, nkéli k:oo mbywémî wa kée nê, wod:oo yi nkéli k:oo mêdaa wo wo, u mo nkéli k:oo mê wo wo, Másídóniya mîmî tee wo.

⁴ U pyipe pyudu knî yi k:ii lee dniye, Sopata ngmê, Pidas tp:oo, Mbédiya pi, Nkayas myomo, Ndêêpi pi, Adistakas pini dê Sîkandas pyolo podo, Tesalonika pi dê, Tikikas pini dê Tîdopimas limo wono, Esiya pi dê, Timoti pii, Lisitîda pi. *

⁵ Póól ngê yepê, Nmî kada dmyinê kwo, Tîdówas dmyinên:aa t:âât:ââ nmo.

⁶ Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa u kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Pilipay nmo kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo limi nmî chedê ngê, Tîdówas u ngwo nm:uu tee dniye, y:i nnee ya, wiki ngmê.

ngwo t:ângo, Tîdówas

⁷ Lîme wo ntumokwodo, kââdí dini ghi n:ii ngê gho, nipi nmo wó, u yi nmo doo kwo, Nté nipi nmî ma, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain p:uu ndiye pyu knî ye ntee y:ângo, yinté kópu my:oonmî d:uu. Póól nmo doo danêmbum, danêmbum daa yó, mu kópu u dîy:o apê, Mââ mw:aandiye paa anê y:oo.

⁸ Mudu ngomo ghi k:oo, kwéli nnee danêmbum, lam yilî doo pîpî.

⁹ Pi mgêmî nmî vy:o ngmêdoo kwo, u pi Yutikas. Yi pini windówa t:âmo doo ya, Póól y:i doo ng:aang:aa, wod:oo dpîîdpîî kn:ââ chópu. Póól doo danêmbum, mgîdí úuknîúuknî p:uu dini ghi yi yó, wod:oo Yutikas ngiy:a wo, yi ngomo dyêêdí pyoloni ghi k:oo mênê ghay wo, têpê mbêmê mê dyimê wo. Yinmo ngêêdí, nê ngmênê, Dé pw:onu.

¹⁰ Wod:oo Póól mbêpêmbêpê a ghêpê wo, u pwo dpî wo, dpodombiy:e mgîmî ngê, nmopê, Kîdmyimê nuw:onuw:o, ghê ka t:a.

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Póól tââ mê kee wo, mbîdédi puwâ, pi knî ye y:ângo, ma ngópu. Póól ye modoo danêmbum, u dí kââdí mênê kee wo, wod:oo a kuwo too.

¹² Pi mgêmîni mîné ghay wo, p:o adê núw:o ngmê, wod:oo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

Póól ngê pi mgêmî wó u

* 20:4: Dpodo 19:29; 21:29; Epeso 6:21

Póól ngê Tîdówas ndini a yó, Militas u ngwo loo

13 Mgídî vy:o Póól ngê nmopê, A kada ghê dmyeno, nkéli k:oo wo dmyeno, dêdê nîné lèpî, Asos dmyinên:aa t:âât:ââ nê.

14 Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Asos mî m:uu nmoo, nmî p:uu y:i mē kele, nkéli k:oo u k:ii m:oo wo dniye, yi ndini nmî yó, Mitilini nm:uu tee dniye.

15-16 Yi ndini m:oo yó, u kuwó wéni ngê Kiyos nm:uu tee dniye. Womumo Epeso dpîpî tee dniye, mu kópu u dîy:o Póól ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo mgî nî puwâ, apê, lîmîlîmî ngê Njedusalem nî lê, apê, Péntikos u wo a kada wa d:ii. Yi kópu u l:êê dîy:o Epeso dpîpî tee dniye, ngmênê Samos nm:uu tee dniye, u kuwó wéni ngê Militas nm:uu tee dniye.

Yesu u yoo ye Epeso, Póól ngê nd:uu u ngwo ye mênê vyyu

17 Póól ngê pi ngmê Epeso dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo yi kada pini yoo ala Militas a pwiyé dniye.

18 Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yepê, A mbwó yoo. Yepê, A dpodo kn:ââ Esiya Wee u kwo dini ghi n:ii ngê nî chópu, u dî Epeso mênên:aa kuwo ngê, yepê, kópuni noo d:uud:uu dé, yi kópu nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede.

19 Yepê, Lémilémi ngê kêê dîp:ê t:ângo, a yoo yi l:êê dîy:o nîmo mbê, yepê, k:omo tpile a

yoo y:oo a vyee u dy:oo dnyimo a châpwo, ngmênê nmî Lémi u dpodo p:uu mênîmo dpodo.

20 Yepê, Pi knî yi ngîma ntee noo danêmbum, nmyi p:o nmyi p:o yinté nmye myenoon:aa danêmbum. Yepê, Kópuni knî y:oo a ngêêpî nmyo, yi kópu yilî yintómu nmye kîní vyyu, myedêpêngmê wópu ngê.

21 Yepê, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada nmyo. Yenê, Nmyi dono kée tóó, yi yuu Chóó Lémi ka a y:ee tóó. Yenê, Nmî Lémi Yesu Kédisu ka dmyinê kêlîmî, yinê wa ngee nmyo.

22 Póól ngê yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dê dy:ââ nê, Njedusalem n:aa lèpî, a lama daa tóó ló kópu y:i a nga angmamî pyódu. *

23 Yepê, P:aani p:aani nîmo lèpî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka dpîmo tpaê, Mu dini ghi ngê dono anyinê pyw:oo, mbwa k:oo wa km:êê ngi. *

24 Yepê, K:omo tpile wanî pw:onu, ngmênê nmî Lémi Yesu ngê dpodoni a ka a kpo, nîmo, Yi dpodo nî chedê. Yepê, Yi dpodo alanté, pi knî ye ala kópu mb:aa u tpaê, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Nî ngee té. *

25 Yepê, Dye ghi daadîi nmyi vy:o noon:aa paa, munmyenê, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêm, yinê ada a y:enê nmyo. Yepê, Ngmênê

* 20:22: Dpodo 19:21 * 20:23: Dpodo 21:11 * 20:24: 2 Tim 4:7

ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, daamunmyi m:uu nê.

26 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê Chóó Lémi u maa wa kn:aadi knomomê, chóó kn:ââ, nê kuu.

27 Yepê, Mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kópu yilí n:i:i yi dy:oo a chápwo too, yi kópu yilí nmye kîní vvu, dêp:angmê wópu ngê.

28 Yepê, Nmyi chóó nmye dmyinê a vvuwo, Chóó Lémi u yoo ye mb:aamb:aa ngê myedmyinê vvuwo, yélini tp:oo u wêê ngê pwila ngê, yi yéli chóó u yoo ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yi y:eey:ee pyu ngê yinê pyódu nmyoo. *

29 Yepê, Ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vvuwo, mu kópu u dîy:o a kuwó kêmî kapí pyu yoo adnya a lêpí, Yesu u yoo yi némi dmi adnyin:aa dyede, yi kélímí wamye dyênê ngmê. *

30 Yepê, Myenté, yepê, nmyi vy:o pini kní y:oo yinté kópu kní my:oowa d:uu ngmê, daa ndêndê kópu yilí amyidnyi tpaépê, u yi y:e adí kwo, Yesu u yoo kn:aa máádi p:uu nmí nuw:o té.

31 Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vvuwo. Yepê, Ala kópu dmyinê nuw:onuwo, nmyi nuwo kédangê kuwo, m:ââ pyile kní yi k:oo, w:êêní nmye noo dêépí, mgídí vy:o nmye myenoo dêépí, nmyi l:êê dîy:o myênîmo mbê.

32 Póól ngê yepê, Ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, Chóó Lémi nmye ada a vvuwo. Yepê, Kópuni nmo a kpo, nmye kînê vvu, yepê, yi kópu ngê yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Dye ghi yintómu yi kópu dyuu dmyinê vyílívyílí, yed:oo kópu mb:aa n:i:i Chóó Lémi ngê u yoo njini ngê wa d:uu, yi kópu nmye wamye d:uu. *

33 Yepê, U ya a nga dêdpîmo kwo, Pí ngê ndapí a ka ngma a kê ngê, ó kpídí a ka my:oo a kê ngê.

34 Yepê, Nmyi lama ka tóó, a chóó a kêê dê y:e noo dpodo, yepê, yi tpile yilí u ngwo ní kmênê ngê, yélini a p:uu doo ya yi tpile yilí my:aa kmênê ngê. *

35 Yepê, Dye ghi yintómu dpodombiy:e noo dpodo, pwopwokopwe yoo noo ngêépí dé, mu kópu u dîy:o ala kópu nmí Lémi Yesu ngê vvu, Pini n:i:i ngê tpile wa ngí té, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ngmênê n:i:i ngê u tpile wa yêê, yini u gha Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Póól ngê yepê, Dmyinê a nj:i:i nê, ntee noo dpodo, yinté myedmyinê dpodo, pinté yoo myedmyinê ngêépí dé.

36 Dini ghi n:i:i ngê Póól ngê danêmbum a kéli ngê, wod:oo yi mbodo dmi ngê ghê dniye, nipi dnye ngêpê.

37 Wod:oo dnye mbê, nt:uunt:uu vyêpívyêpí u ngwo

* 20:28: 1 Pita 5:2-4
Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9

* 20:29: Mát 7:15

* 20:32: Kílosa 1:12; 2:7

* 20:34:

dóó tumo.

³⁸ Kópuni Póól ngê ye vyu, yepê, Daamunmyi m:uu nê, yi kópu ngê yi gha dmi d:ud:umbiy:e yinê dyênê ngê. Wod:oo lee dniye, Póól ngm:êê ngópu, nkéli k:oo mî ché ngópu. *

21

Póól Njedusalem u ngwo loo

¹ Nd:uu ye nm:uu vyu, wod:oo kada nmo y:ângo, Kosî nm:uu tee dniye. Womumo Lodési nm:uu tee dniye, yi ndini nmî yó, Patada nm:uu tee dniye.

² Nkéli y:i ngmênmî módu, Pénisiya doo lêpî, wod:oo yi nkéli k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo.

³ Dini ghi n:ii ngê Saipîdîs nmî módu, y:i pi daa tee wo, nmî kuwa kwólu, Sidiya Wee u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Taiya nm:uu tee dniye, p:aani n:ii tpile gh:ay ngópu.

⁴ Yesu u yoo vy:o pini knî y:i ngmênmî módu, yi k:ii nmee ya, wiki ngmê. Yi yéli y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ala kópu a w:ee ngópu, apê, Njedusalem tpémi y:oo Póól ngê dono kópu angmêmi d:uu ngmê. Yi kópu a w:ee ngópu, wod:oo Póól ka vyi ngópu, kwo, Njedusalem n:uungmê nî.

⁵ Dini ghi n:ii ngê yi wiki nmo kéli ngê, kada nmo y:ângo, Yesu u yoo yintómu yi kpâm gheegheema yi k:ii nkéli chedê mî dy:ââ nmo.

Tii vyuwo nmî yi mbodo dmi ngê nm:uu ghê dniye, yi nmeen:aa ngêpê.

⁶ Wod:oo nd:uu noko nmî vyu, nkéli k:oo nmî wo dniye, yi yéli yi p:o mê diyé dniye.

⁷ Taiya nmo kuwo ngê, Tpolímas nm:uu tee dniye, Yesu u yoo y:i m:uunmî módu, yi k:ii nmee ya, wo ngmidi.

⁸ Womumo kada mono y:ângo, Sisadiya nm:uu tee dniye, Pilipi u ngomo k:oo nmeen:aa kwo, pini n:ii ngê Samédiya tpémi ye Yesu u kópu yinê núwo. Pini n:ii pyudu knî Njedusalem a ngmidi tumo, yi Pilipi yi yéli yi piini. *

⁹ Tp:oo módó kwodo páádi doo kwo, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo kapî. *

¹⁰ Wo pyile páádi y:i nmî chedê ngê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ta, Njuda Wee u kwo a ndê wo, u pi Akapas. *

¹¹ Nmo até yedê loo, Póól u mbalêti a ngêêdí, chóó kóó yu u ngwo kudu too, nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ala kópu da vyi, apu, Ala mbalêti chóó Nju tpémi y:oo Njedusalem alanté wa kudu ngmê, kn:aa yéli ye wa y:ee ngmê. *

¹² Yi kópu dini ghi n:ii ngê nmî nyongo, Póól ka kwonmo, Munmîkó Njedusalem kidingê nî.

¹³ Ngmêné Póól ngê nmopê, Lukwe dîy:o nmye mbê té? Nmopê, Lukwe dîy:o nmye

* 20:38: Dpodo 20:25 * 21:8: Dpodo 8:5,40; 6:5 * 21:9: Dpodo 2:17 * 21:10:

Dpodo 11:28 * 21:11: Dpodo 21:33

nkîngê kîgha nê? Nmopê, K:omo tpile wa kudu nê, Njedusalem, wanye vya nê, nmopê, u ntâa nmî Lémi Yesu u pi ngê amy:aa pw:onu. *

14 U nuw:o l:âmol:âmo ngê nmî dêê dniye, wod:oo yi kópu u kwo dpîpîmu vyu, kwonmo, Chóó Lémi ngê kópuni u yi a kwo, yi kópu paa pyaa we.

15 U kuwó dini ghi ngê nmî tpile nmî wiye too, Sisadiya nmo kuwo ngê, Njedusalem nmî lee dniye.

16 Yesu u yoo vy:o pini knî ngmê y:oo Njedusalem mîné kuwo nmo. Pi ngmê u ngomo k:oo y:i nmeen:aa kwo, yi pini u pi Nmason, Saipîdís pi. Yi pini Yesu u yoo vy:o ló dini a ghê wo.

Póól ngê Njems u ngwo módu, Njedusalem

17 Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nmî taa dniye, Yesu u yoo y:oo mb:aamb:aa ngê a chipé nmo.

18 Womumo mw:aandiye Póól u k:ii Njems ka nmî lee dniye, Yesu u yoo yi kada pini yintómu y:i myednye kwo.

19 Póól ngê kwuno too, u dpodo u danêmbum yi ngêêdí adê nt:o. Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi yi vy:o kópu yilîni yintómu u ngwo mîné d:uu too, yi danêmbum yi ngêêdí vyílo yedê nté ngê. *

20 Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi dnye chaa kîgha. Póól ka kwo, Nmî mbwó. Kwo, Nmî

gha dmi mb:aamb:aa ngê dê pyódu, ngmênê kópu ngmê anmî nuw:onuw:o. Kwo, Ala kópu lama a tóó. Kwo, Nju tpémi yilî tp:oo témi tap Yesu u yoo vy:o kî ghê dniye. Kwo, Mósisi ngê dêêpí kópuni d:êê too, yi yéli y:oo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngmê.

21 Kwo, Nmodo p:uu ala kópu ny:ee ngópu, apê, Nju tpémîni kn:aa dyámê pee p:uu wumê pyede, Póól ngê yi yéli ye yipu, Mósisi u dêêpí kópu dyuu kée tóó, nmyi l:êê ghi dmi mye kée tóó, nmyi tp:ee yoo yi p:uu Chóó Lémi u l:ii namungê t:oo. Kwo, K:omo tpile yi kópu dipi vyi too, ngmênê yélini Yesu ka daa kélîmî té, yi nuw:o dmi yinté a tóó, u yi y:e a kwo, Nyi nmî vy:a.

22 Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi lama wa yââ, nyi Njedusalem kêdê t:aa, kwo, wa nod:e dmi, myee u yi y:e adî kwo, wa vya ngi. Kwo, Lónté anmo vyilê té?

23 Kwo, Alanté. Kwo, Ala kópu dpî d:uu ngi. Kwo, Pi páádi nmî vy:o a kwo, n:ii knî yi p:uu mgamê a t:a.

24 Kwo, Yi pini páádi knî y:oo kn:aadi ngópu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo pyaa dniye. Kwo, Yi tupwó alanté wa chedé ngmê, yi mbodo dmi wa vyi ngmê, kpêê yiyé pyu ka tpile tp:oo knî angmê y:ee ngmê. Kwo, Yi pini páádi knî yi p:uu dpî kááli, modo myedo vyi ngi, tpile tp:oo yintómu ñyóó

* 21:13: Dpodo 20:24 * 21:19: Dpodo 15:12

dpî pwila té. Kwo, Yi kópu pi knî yi lama dini ghi n:ii ngê wa yââ, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Mwiyé kópuni nmî nyongo, yi kópu daa ndê kópu. Awo, Nyi ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ té.

²⁵ Kwo, Wu Nju tpémi yi kópu, ngmênê kn:aa yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi yéli yi kópu alanté. Kwo, Pweepwee pee wunê ye ngmêkînmî dy:ââ ngê, ntini n:ii k:omo yâpwo ka mwiyé dpî y:ee ngmê, yi ntini ye kînmî kwódu ngê, ntapî u tpile tp:oo n:ii p:uu wêê d:uudpî pwii ye nmî kwódu ngê, pyââ ti mââ ti ye my:oo kwódu ngê. *

²⁶ Womumo mw:aandiye Póól ngê yi pini páádi knî ngm:êê too, Nju tpémi yi l:êê ghi yingmêmê d:uu ngópu, yi tupwó mē ghêê ngópu. U kuwó dini ghi ngê Póól loo, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, kpêê yiyé pyu ka kwo, Pyimê amênê diyé, kwo, yi pini páádi knî yi tpile tp:oo knî anê núw:o té. *

Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo u ngwo mgímî ngópu

²⁷ Wo limi wéni mî loo, Nju pi knî ngmê, yélini Esiya Wee u kwo a ndê dniye, Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo yi m:uu ngópu, pi yilî yintómu tpaá ngópu, Póól mgímî ngópu.

²⁸ Pi knî ye mbwó dniye, yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, Ngee nmédi. Yepê, Pini n:ii

ngê p:aani p:aani pi knî ye dpîmon:aa tpapê, yipu, Mósisi u dêêpî kópu dyuu kée yó, Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê n:aamuu yé, yipu, k:omo tpile d:ii Nju pi, Chóó Lémi ngê wamye ngee ngi, yepê, yi pini ala. Yepê, Kópu m:uu kédê d:uu, kn:aa pini knî m:uu ala ngomo k:oo kēda núw:o té, yi yéli daa Nju tpémi, yepê, ala ngomo Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo dê pyódu.

²⁹ (Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Tîdopimas Epeso pi Póól u k:ii Njedusalem paambwi tēdê mwiyé m:uu dumo. Nuw:o kn:aadi ngópu, apê ngmênê, Póól ngê Tîdopimas Chóó Lémi u ngomo k:oo dê knî.)

³⁰ Dnyengi chaa wo, Nju pi yintómu Póól ngê tpalé dniye, wod:oo mgímî ngópu, dn̄ya a paapaa, kuwa pw:ii ngópu. N:ii yoo Chóó Lémi u ngomo ka dn̄ye v̄yuuwo, yi yéli y:oo ngomo keñe a kuwo tumo.

³¹ Yélini y:oo Póól a pw:ii ngópu, myednye vyee, u yi y:e doo kwo, Ghê nmo ngî. Wod:oo pi ngmê ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka mdoo núwo, kwo, Pi yintómu ka l:êê té.

³² Kada pini ngê lede yoo até yedê danê ngê, yoo vy:o ch:iy:e dniye. Pi knî y:oo lede yoo dini ghi n:ii ngê m:uu tumo, Póól u vyee u ngwo yé ngópu.

³³ Kada pini Póól ka loo, lede knî ye yepê, Kî pini

* 21:25: Dpodo 15:28-29 * 21:26: 1 Kódin 9:20

ngîmî yó, puwóma té miyó dê y:oo kóó dê kudu dóó. Pi knî ye adî póó, yepê, Ala ló pini? Yepê, Ló dono kópu ngmêdê d:uu? *

³⁴ Ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpapê, kââ paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpapê, kââ paa myednye t:emî, kada pini ka u nuw:o chaa ngópu, wod:oo kada pini ngê lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo ñuw:o yó.

³⁵⁻³⁶ Wod:oo ñuw:o ngópu, yoo u kuwó dnya a mbêpê, kââ paa ala kópu dnya a t:emî, yipu, Vya yó. Vya yó. Pi knî y:oo lede knî yi kélê Póól pêdê pwaa ngópu. Dini ghi n:ii ngê k:anê pê kn:ââ vyuwo lee dnyie, lede knî y:oo tââ dnyinê ngópu, u ngwo w:êê ngópu. *

Póól Njedusalem tpémi ye u ngwo doo danêmbum

³⁷ Mbwa k:oo ghêlî daa km:êê ngópu, Póól ngê Kídiki dnye ngê kada pini ka kwo, U ntââ kópu nga ngmanî vyi? Kada pini ngê kwo, E! Kwo, Kídiki dnye lama ka tóó.

³⁸ Kwo, Mumdo. Kwo, D:ii Yichip pi, pini n:ii ngê Nju pi yilî a danê ngê, lede ngê pyódu too, nko u ménê ñuw:o too, nmî p:uu l:êê tédê mî pw:oo dnyie?

³⁹ Póól ngê kwo, D:aa yi pini, kwo, ngmênê nê Nju pi, Taasîs nî ta, p:aani n:ii Silisiya Wee u kwo a tóó. Kwo, A p:aa

u pi ndîi. Kwo, U ntââ kópu knî pi knî ye ngmanî vyi.

⁴⁰ Kada pini ngê kwo, U p:o yila. Wod:oo Póól k:anê pê nyedê a ghê wo, pi knî ye kóó a pyidu ngê, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Yoo tumu yaa we. Dini ghi n:ii ngê tumu yaa dnyie, Póól Hipîlu dnye ngê ye doo danêmbum.

22

¹ Yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni u díy:o noo dpodo nmyi ngêédî nîné nj:ii.

² Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Nmî chóó nmî dnye ngê mu mbumu. Wod:oo yimi tumu mê yaa dnyie.

³ Póól ngê yepê, Nê Nju pi, Taasîs nî ta, Silisiya Wee u kwo p:aani, ngmênê ala Njedusalem n:uu kaa wo, Nkamáliyel p:uu noo ndiye. Yepê, Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e yimi nî ndê ngê. Yepê, Nmyi gha dmi Chóó Lémi ka ntee nmyi y:ee ngópu, a gha yinté u kwo my:aa y:ângo. *

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo Yesu u maa dnye kîgha, noo a kpadakpada dé, woni pw:oo dnyie. Yepê, Pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo noo kmîmî dé. *

⁵ Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, nmî kada pini yoo yintómu mye yi k:ii, yi kópu ndê kópu ngê nmye y:oo wa pyódu ngmê. Yi Lémi knî

* 21:33: Dpodo 21:11 * 21:35-36: Dpodo 22:22; Luukí 23:18 * 22:3: Dpodo

5:34 * 22:4: Dpodo 8:3; 22:19

y:oo a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, a ka a kê ngópu, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, Dîmaskîs nîlê, Yesu u yoo y:i n:uu ngîmî té, Njedusalem nê ñuw:o té, kada pini knî y:oo paan:aa kpada téne.

Póól u nuw:o ngmêêpî p:uu u ngwo ye doo danê
9:1-19; 26:12-18

⁶ Póól ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs u nkîgh:ê noo paa, kââdî mââ kêlî tpile u wuu ndîi mbóó p:uu a pwo ngma a kwólu.

⁷ Yepê, Têpê mbêmê nî dyimê wo, dnye y:i ngmênî nyongo, a ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o dono kópu ndîi yilî a nga nye d:uud:uu?

⁸ Kwuno, A Lémi, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, Nasalet pi, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu.

⁹ Póól ngê yepê, Pini n:ii knî yi k:ii nmeê paa, yi tpile u wuu mye m:uu ngópu, ngmênê pini n:ii a ka a mbwolo, u dnye dêpê w:ee ngópu.

¹⁰ Yepê, Ala kópu u kwo nî vuu, kwono, A Lémi, lukwe ngmanî md:o? Yepê, Nmî Lémi ngê ala kópu a ka a vuu, a ka pê, Gh:êêdé, Dîmaskîs chi lêpî, kópuni Chóó Lémi ngê u yi wunê kwo, apê, Nê ngê paan:aa d:uu ngê, a ka pê, dîyo yi kópu nga an:uu vyi, yed:oo dp:uu d:uu ngi.

¹¹ Yepê, Yi tpile u wuu ngê a ngwolo dê dono ngê pyódu doo, wod:oo a pyipe

yoo a kêlê kaa dniye, Dîmaskîs ñuw:o noo.

¹² Póól ngê yepê, Dîmaskîs pi ngmêdoo ya, u pi Ananayas. Yepê, Yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê doo chââchââ, nmî dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê mye-doo chââchââ. Yepê, Nju tpémi yilîni Dîmaskîs dpîmo kwo, apu, K:uuchêm u pi.

¹³ Yepê, Yi pini a ka a loo, a nkîgh:ê mî ghê wo, a ka pê, Sóól a mbwó, Yéllî mê m:uu ngi. Yepê, Yéllî até yim:aa módu, nê, Yi pini mu kwo.

¹⁴ Yepê, Ala kópu a ka vuu, a ka pê, Nmî kn:ââ knî yi yâpwo ngê da ngmîdi ngi, u Dpodo Pyu Mb:aa nyi módu, chóó u dnye my:ee nyongo.

¹⁵ A ka pê, Yinê dê dy:ââ ngi, kópuni nyi módu, kópuni nyi nyongo, pi yintómu knî ye yi kópu anyin:aa nj:ii.

¹⁶ A ka pê, Kidingê t:ââ, gh:êêdé, nmî Lémi u pi ngê mbwaa paa nmîmo kmênêkmênê ngi, nono yilî yintómu yiné a ghêêghêê té. Yepê, Yi wéni ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê noo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nî ghê wo.

Póól u dyede, kn:aa dyámê tpémi ye, Nju tpémi ye yi kópu u ngwo a nté ngê

¹⁷ Póól ngê yepê, Wo yilî Dîmaskîs nî chedê ngê, Njedusalem u ngwo m:aa diyé wo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo noo ngêpê, nmî Lémi nî módu.

¹⁸ A ka pê, Límîlímî ngê Njedusalem a kuwo ngi, mu kópu u dîy:o kópuni a p:uu anyin:aa

tpapê, yélini al:ii a kwo, yi kópu ka daawa kélímî mbê dmi.

¹⁹ Yepê, Ala kópu u kwo nî vya, kwono, A Lémi. Kwono, Ngêpê ngomo knî yi k:oo kînoo koko, yélini nga wumê kélímî, kînoo a mgîmîmgîmî dé, mbwa k:oo noo kîgha dé, myenoo kpakakpaka dé. *

²⁰ Kwono, Dini ghi n:ii ngê nmodo pyu ngmê Stipen vya ngópu, yi vy:o noo kwo, a nuu u kópu ngê pyodo, n:ii knî y:oo dnye vyee, yi kpídî dyuu noo t:âât:ââ. Kwono, Yi kópu yilí yintómu ala yéli yi lama ka tóó, ndoo apê a ka wa a ng:aa mbê dmi, ala kópu wa vyi ngmê, Kî pini u nuw:o n:uu ngê dê ngmêê? *

²¹ Yepê, Ngmênê nmî Lémi ngê a ka pê, Chi lèpî, daa chono dí dy:ââ ngi, daa Nju tpémi yi vy:o dí dy:ââ ngi. *

²² Pi knî y:oo Póól dnye ng:aang:aa, ngmênê kn:aa dyámê tpémi yi pi dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye kââ, Lóma lede knî yi kada pini ka kwo, Vya ngi. Kwo, U némi dyênê ngi. Kwo, Doo u ntââ daadí ya.

²³ Wod:oo dnye kââ, yi kpídî dnye kpêêkpêê dé, têpê kookoo dnye dyimî, wââ mbóó p:uu doo ntéentéé.

²⁴ Kada pini ngê u lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo núw:o yó, u kwo dpî póó dmyeno, kwipi, Lukwe díy:o Nju tpémi nga a dnyengi té.

Yepê, Yedê kê dmi ngê dmyinên:aa kpakakpaka, u dí nt:u kópu nmye amî vyi.

²⁵ Wod:oo mbwa k:oo núw:o ngópu, kudu ngópu, apê, Nmî kpaka, ngmênê Póól ngê yi lede yoo yi mââwe ndîi ka kwo, Lukwe díy:o wanyi kpaka nê? Kwo, Lama daa tóó, Lóma u pi a p:uu a t:a? Kwo, Pini n:ii p:uu Lóma u pi a t:a, yini módó pi d:uudpî kpaka. Kwo, Pi ngê doongê kóté kalê noo, doo u ntââ daanyi kpaka nê. *

²⁶ Mââwe ndîi ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo kada pini ka adí lê, kwo, A Lémi. Kwo, Lukwe díy:o nmo chi vyi, Wu pini kpaka yó. Kwo, Lóma u pi p:uu a t:a.

²⁷ Wod:oo kada pini adí lê, chóó Póól ka ad:uu póó, kwo, Mumdoó Lóma u pi m:uu a t:a? Póól ngê kwo, Nyââ.

²⁸ Kada pini ngê Póól ka kwo, Ndapî ndîi ngmênê kée ngê, Lóma u pi a p:uu u ngwo kele. Póól ngê kwo, Ndapî dpî kée ngê, ngmênê a kn:ââ knî y:oo Lóma tpémi ngee tumo, Lóma u pi wâpu yi p:uu u ngwo kele.

²⁹ Ledeni knî y:oo apê, Póól nmî kpaka, yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo mède mbee ngópu. Kada pini mye nkîngê mbê wo, apê, Kî pini p:uu Lóma u pi a t:a, lukwe díy:o kípídî kpaka.

Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma u ngwo ghê wo

* 22:19: Dpodo 8:3

* 22:20: Dpodo 7:58

* 22:21: Dpodo 9:15

* 22:25: Dpodo 16:37-38

³⁰ Kada pini ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yintómu nipi a danê ngê, Póól mbwa k:oo pw:ii ngê, yi ngîma mî kââ.

23

¹ Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma doo vyuwo, kn:aa daa vyu wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Monî ta, Chóó Lémi u ngîma noo a paa, kópu dono dîpîngmê d:uu ngê.

² Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas ngê Póól u nkîgh:ê yéli ye yepê, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó, wod:oo ngmê ngê komo t:âmo puwâ.

³ Póól ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ka kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê u nkwo wa vya ngi. Kwo, Pi knî yi ngîma nyi mb:aamb:aa, ngmênê nga dono. Kwo, Anye kóté kîgha nê, ngmênê nmî dêêpî kópu ñyóó chuu châpu ngê, wâpu ye chi vyi, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó.

⁴ Póól u nkîgh:ê yéli y:oo Póól ka kwo, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ka nye dono kópu tpapê.

⁵ Póól ngê yepê, A lama wo too, Yi pini kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, ye yi kópu daapîdí vyi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a too, apê,

Nyoo yi kada pini p:uu dono kópu kidingmê vyi. *

⁶ Póól ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Kada pini yoo woni Pádisi yoo, woni Sadyusi yoo, yi yéli ye kaa wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Né Pádisi, a kn:ââ yoo mye Pádisi yoo. Yepê, Awêde nmye kóté kîgha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka nî kêlîmî mbê wo, nê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. *

⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Pádisi yoo Sadyusi yoo noko kwop-wepe mbê dniye, yoo chaa ngópu.

⁸ (Yoo chaa ngópu, mu kópu u dîy:o Sadyusi knî y:oo apu, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu, myenté apu, Enjel daa too, ghê dmi myedaa m:ii. Ngmênê Pádisi yoo pyidepyide ka a kêlîmî té, enjel knî ye a kêlîmî té, ghê dmi knî ye mye kêlîmî té.) *

⁹ Wod:oo dnyengi ndîi ngê pyodo, Dêêpî pyu knî ngmê, n:ii dé Pádisi yoo, ghêêdí dniye, ye a tpêpwo dniye, yepê, Kî pini ngê dono kópu daa d:uu ngê. Yepê, Ndoó apê ghê dmi u kwo yidoo danêmbum ó enjel u kwo yidoo danêmbum.

¹⁰ Dnyengi ndîi ngê mêt pyodo, wod:oo Lóma lede yoo yi kada pini ngê apê, Póól wa yéti ngmê, wod:oo lede knî ye yepê, Póól yi vy:o a y:ee yó, mbwa k:oo mêt km:êê yó.

¹¹ Yi mgîdí vy:o nmî Lémi Póól u nkîgh:ê ghê wo, kwo,

* 23:5: Ex 22:28

* 23:6: Dpodo 24:15,21

* 23:8: Mát 22:23

Namê nkîngê. Kwo, Ala Nje-dusalem a kópu ntee ye chi vyi, Lóma yinté ye myoon:aa vyi. *

Póól u vyee u dy:oo u ngwo a chápwo ngópu

12 Womumo mw:aandiye Nju pi ngmê knî y:oo Póól u vyee u dy:oo a chápwo ngópu, noko Chóó Lémi ngê kpaa dniye, apê, Nté ghêlí daanmî ma, mbwaa ghêlí myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a.

13 N:ii knî y:oo Póól u vyee u dy:oo a chápwo ngópu yintómu podo y:a pwodo doon:aa ya.

14 Nju tpémi yi kada pini knî ye lee dniye, yepê, Chóó Lémi ngê nipi dpî kpaa dmi, nté ghêlí daanmî ma, mbwaa ghêlí myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a.

15 Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Lóma lede yoo yi kada pini ka pi ngmê dy:ââ yó, Póól a núw:o ngê, u póópóó u l:êê dîy:o. Yepê, Anmî t:âât:ââ, al:ii ghêlí daamî t:aa, maa p:uu anmo vy:a.

16 Ngmênê Póól u chênê ngê u kênê u vyee u pi yi nyongo, wod:oo mbwa k:oo kee wo, u kênê ka yi kópu yuu adumu y:oo.

17 Wod:oo Póól lede yoo yi mââwe ndîi ngmê ka mbwolo, kwo, Nga a pwiyé. Kwo, A chênê kada pini ka núw:e, kópu u mênê ngmêka tóó, u kwo amî vyi.

18 Wod:oo mââwe ngê yi pini adî núw:o, kada pini ka,

kwo, Pini n:ii mbwa k:oo a kwo Póól, a ka kêda mbwólu, a ka dê, A chênê kada pini ka núw:e, kópu u mênê ngma tóó, u kwo amî vyi.

19 Kada pini Póól u chênê kwulo kele, mwada y:i núwo, y:i u kwo mî póó wo, kwo, Ló kópu mênê ngma tóó?

20 Póól u chênê ngê kwo, Mââ mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini knî y:oo nga amî vyi ngmê, Póól dpo pwiyé we, u yi nmo a kwo, U kwo yimi nmî póó dmi.

21 Kwo, Ngmênê ye ng:aa ngê kêê kidangê t:oo, mu kópu u dîy:o pi podo y:a pwodo wumê t:a, wa mbwolo dmi, maa p:uu wa t:ââ ngmê. Kwo, Dê kpaa dmi, nté ghêlí daawa ma ngmê, mbwaa ghêlí myedaawa nda ngmê, Póól mwiyé amî vya ngmê. Kwo, Yi kópu wunê kêdê l:âmo ngmê, ka t:âât:ââ ngi.

22 Kada pini ngê kwo, Pi ngmê ka kidingê vyi, Né ka yuu mîdîn:aa y:oo. Wod:oo kada pini ngê Póól u chênê mê dy:ââ ngê.

Lede knî y:oo Póól Sisadiya u ngwo mênê kuwo ngópu

23-24 Kada pini ngê lede yoo yi mââwe ndîi miyó dê ye yepê, Sisadiya n:aa dyede dp:o, nmî kada pini Piliks ka Póól dpî núw:o nyoo. Yepê, Taa ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a dpî núw:o nyoo, keete ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a myoo núw:o nyoo, hósi mbêmê l:êê pyu yoo pyudu y:a myoo núw:o nyoo,

* 23:11: Dpodo 28:16,23

Póól hósi mbêmê dpî yé nyoo, mgîdí vy:o kada dpo y:ee yó, Sisadiya dpî lee dmyeno.

²⁵ U kuwó dini ghi ngê kada pini ngê Piliks u pweepwee pee ngmê d:êê ngê, yi mââwe dê ye y:ângo.

²⁶ Pweepwee pee p:uu ala kópu yi d:êê ngê, apê, Nê Kílódiyas Lisiyas, Mw:âákó a Lémi Piliks.

²⁷ Kwo, M:ii tuwo Nju tpémi y:oo ala pini a mgîmî ngópu, kîpî vya ngópu. Kwo, A lama kî yaa wo, Lóma u pi ala pini p:uu a t:a, wod:oo lede yoo nî núwo, nm:uu dyé ngê. *

²⁸ Kwo, U ya a nga doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo yi kada pini yoo ma nipi nê dono, ala pini yi ngîma kîni kââ. *

²⁹ Kwo, Ngmênê u pwopwo u kópu dîp:ê pyw:oo, u mbwa k:oo kmîmî u kópu myedîp:ê pyw:oo. Kwo, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu u dîy:o kîdnyi dnyengi. *

³⁰ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u vyee u pi dî ny:oo, u ngwo nga d:a dy:ââ. Kwo, Yélini p:uu a d:uu té, ala kópu ye wanî vyi, yenê, Yi pini Piliks ka kîdí dy:ââ, u ngópu dp:uu kóté kalê yó.

³¹ Yi mgîdí vy:o lede knî y:oo kada a y:ee ngópu, Póól núw:o ngópu, Antipatîdis mw:aa mgîdí vy:o taa dniye.

³² Ledeni yoo dêdê doo paa Njedusalem mê diyé dniye, n:ii dé hósi mbêmê dnye paa

Póól Sisadiya mîné kuwo ngópu.

³³ Pweepwee pee Piliks kóó yedê mî yé ngópu, Póól u kwo mîné kuwo ngópu.

³⁴ Piliks ngê pweepwee pee yedê kp:aa ngê, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, Nyi ló dyámé ghi pi? Póól ngê kwo, Nê Silisiya Wee u kwo pi.

³⁵ Piliks ngê kwo, W:ii Helodi u k:oo ghi pi, ye yiné paa kóté kalê ngi. Kwo, N:ii dé m:uu a d:uu té, wa taa dmi, u ngwo anê kóté kalê ngi. Piliks ngê lede knî ye yepê, Ala pini a ngomo ghi ngmê k:oo nye km:êê yó, y:i dmyinên:aa y:enê, kíngî pwii.

24

Piliks ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Wo limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi yi kada pini yoo Sisadiya lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas u k:ii lee dniye, pini n:ii u lama Lóma tpémi yi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê doo kwo u k:ii mye lee dniye, yi pini mye Nju pi, u pi Têêtulas. Piliks ngîma ghê dniye, Póól ka kópuni u dîy:o dnye nod:enod:e, yi kópu u nt:u kópu Piliks ka vyi ngópu.

² Dini ghi n:ii ngê Póól a núw:o ngópu, Têêtulas ngê kóté kpêmî ngê, Piliks ka kwo, Munmîkó nmî Lémi, mb:aamb:aa ngê nyinê y:enê nmo, dye ghi daadîi pi l:êê ngê kêê doongê tângo, dono

* 23:27: Dpodo 21:30-33; 22:25-27
18:14-15

* 23:28: Dpodo 22:30

* 23:29: Dpodo

kópu yilí nyi ngmópu, ya mb:aa u ngwo dp:o pyw:oo.

³ Kwo, Dye ghi yintómu p:aani p:aani nmo chaa kîgha ngi, myeno kwunokwuno ngi.

⁴ Kwo, Kópu yilí nga daanî vyi, mwada y:i daanî nî, nga anî tpaépê, a dnye nyeni.

⁵ Kwo, Ala pini nkéli dono u pye yiyé pyu, Nasalet pi u yoo yi kada pini ngmê, dyámê pee yilí yi mbêmê Nju tpémi yi vy:o dnyengi u pye yilí a yiyé. *

⁶ Kwo, Ala kópu mye d:uu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo my:aa km:êê té, wod:oo yi nmî mgîmî ngê. *

⁷ (-)

⁸ Kwo, Ala pini chi p:oo knomomê, kwo, kópuni u dîy:o u kwo nmo nod:enod:e té, yi kópu chóó nga wa vyi.

⁹ Dini ghi n:ii ngê Têêtulas ngê u danêmbum yó, Nju tpémi y:oo Piliks ka kwo, Kópu yilí n:ii nga dê vyi, yi kópu yilí yintómu ndê kópu dé.

Póól ngê Piliks ka kópuni vyu

¹⁰ Piliks ngê Póól ka kwo, Ló kópu mênê ngma a tóó? Póól ngê kwo, Mw:ââkó a Lémi, m:ââ yilí yi k:oo ala dyámê pee nyóó nye y:enê, nmî l:êê ghi dmi yintómu lama a tóó, kwo, yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ndêndê ngê nye kóté kîgha nê.

¹¹ Kwo, Daa dye ghi daadîi yimî loo, y:omye m:ii ngê Chóó Lémi ka ngêpê têtê nî loo, Njedusalem. Kwo, Pi knî y:oo yinté nga amye vyi ngmê.

¹² Kwo, Chóó Lémi u ngomo k:oo pi knî ye kwopwepe ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngêpê ngomo knî yi k:oo yi mbodo dmi myedîpî vyuwo ngê, yi p:aani u ghi yintómu knî yi k:oo yinté kópu myedîpî d:uu ngê.

¹³ Kwo, Ala ngwo kópuni nga dê vyi t:oo, doo u ntââ yi kópu dyuu ndê kópu ngê nga daawa pyódu t:oo.

¹⁴ Kwo, Kópuni dyuu nga dê vyi ngmê, mu ngmidi ndê kópu, nga daanê wópu, kwo, Yesu Nasalet pi u yoo vy:o nî ghê wo. Kwo, K:omo tpile Nju tpémi y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Nasalet pi ngê máádini a yó, yi máádi daa ndêndê, kwo, ngmênê yi máádi n:aa kîgha, nmî kn:ââ yoo yi yâpwo ka ndêndê ngê u ngwo anî lê. Kwo, Ngmênê kópu yilí n:ii Mósisi ngê a d:êê ngê, myenté Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni mye d:êê tumo, yi kópu knî ye n:aa kêlîmî.

¹⁵ Kwo, Kí yéli kópuni ka a kêlîmî té, yi kópu ka myinê kêlîmî. Kwo, Yi kópu alanté, Pi yilí yintómu mwiyé wa pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê amêdê pyidu té, yoo dono yoo mb:aa chóó wa chámê dê. *

¹⁶ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu dpodombiy:e

* 24:5: Dpodo 17:6

* 24:6: Dpodo 21:28-30

* 24:15: Njon 5:28-29

anî dpodo, kópu mb:aa anî d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê a ka daapaa vyi ngê, Chi kn:aadi, pi knî y:oo yi kópu a ka myedaapaa vyi y:e.

17 Póól ngê kwo, M:ââ ngmê knî yi k:oo Njedusalem dênoo ya. Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nê diyé wo, Nju tpémi yi vy:o pinté knî ye yi ndapí knî ngmêní núwo, u ya a nga myedoo kwo, nê, Chóó Lémi ka kpêê n:uu yé. *

18 Kwo, A tupwó mwiyé nî ghêê ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo ní kee wo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Kwo, Pi a p:uu dêpwo ya, pi ngê dnyengi ngê kêê myedîp:ê t:ângo. *

19 Kwo, Ngmênê Nju tpémini Esiya Wee u kwo dnyimo a ya, yi yéli y:oo mgîmî noo. Kwo, Lukwe dîy:o yi yéli al:ii daa kwo? Kwo, Wo ndê kópu y:aa d:uu ngê, ye pêdê lee dmi, yi kópu nga paan:aa vyi ngmê.

20 Kwo, Yélini y:oo Njedusalem kóté kalê noo, yi yéli awêde kédê taa dmi. Kwo, Ye ngî péé, Kóté tédê ló kópu a p:uu ngma a pyw:ee ngópu.

21 Kwo, Yi vy:o kópu mu ngmidi nî d:uu ngê, ye nî mbwolo, yenê, Awêde anmye kóté kîgha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka n:aa kêlîmî, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. *

22 Piliks ngê yepê, Nmyi kada pini Lisiyas dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yepê, Póól p:uu kópu u ngwo nmye ngmanî

vyi. Wod:oo Piliks ngê kóté chedê ngê, mu kópu u dîy:o Yesu ngê máadini a yó, yi máadi p:uu kópu yilí u lama dnye ya, pi knî y:oo Piliks u ngêêdí mwiyé dnyimo a tpaépê dé.

23 Ledeni ngê Póól dpîmo y:enê, Piliks ngê yi pini ka kwo, Póól mbwa k:oo mé km:êê ngi, y:i choon:aa ya, y:i choon:aa paambwi. Kwo, U pyipe knî y:oo u yi adí kwo, Tpile u kwo ngmênm:uu y:oo, kwo, ye kidingê kwódu.

Póól ngê Piliks cha ye kópuni vyi

24 Wo knî ngmêmî loo, Piliks cha y:oo u yi y:e doo kwo, Póól nyi ngêêdí choo danêmbum. (Piliks u kpâm Dîdusila Nju pyââ.) Wod:oo Piliks ngê pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, Póól a pwiyé we. Póól dini ghi n:ii ngê ta, Piliks cha ye Yesu Kédisu ka kêlîmî p:uu ye doo danêmbum. Yi kópu dyuu dpîmo nyêmî dé.

25 U kuwó dini ghi ngê Póól ngê yepê, Doo u ntââ dono kópu yilí daanmî d:uud:uu, ngmênê nmî chóó nmî l:êê ghi dmi ka vwuwo kmêle, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngê Yesu ngê wa kóté kalê nmo. Piliks ngê yi kópu dini ghi ngê nyongo, nkîngê mbê wo, Póól ka kwo, Ala ngwo chi lèpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a dpodo daadí ya, a chóó nga an:uu vyi, u ngwo modo pwiyé.

26 Wo knî ngmê ngê Piliks ngê pi ngmê ka dpîmo

* 24:17: Lóma 15:25-26

* 24:18: Dpodo 21:26-27

* 24:21: Dpodo 23:6

tpapê, kópu, Póól a ka dpo ñuw:e. Daa ng:êêntómu u k:ii danêdanê knopwo, mu kópu u dîy:o Piliks ngê u yi dpîmo kwo, Póól ngê ndapî ndîi a ka ngmêpêda kê ngê, u ngwo p:aa pw:ii.

²⁷ M:ââ miyó mî loo, Pósiyas Pestas ngê Piliks u d:aa a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Nju tpémi kn:aa yéli yi k:ii numo p:uu dnye l:êê, Sisadiya, Piliks ngê lede yoo dy:ââ too, Nju tpémi yi kada pini yilî vya ngópu. Nju tpémi y:oo Lóma tpémi yi king ka pweepwee pee yilî d:êê ngópu, wod:oo yi king ngê apê, Piliks Lóma modo diyé we. Piliks ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu dono a p:uu daamupaa vyi y:e, wod:oo Póól mbwa k:oo a kuwo ngê, Lóma u ngwo mê diyé wo.

25

Pestas ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Pestas Sisadiya ta, wo pyile mî loo, Njedusalem u ngwo loo.

² Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii u yi y:e doo kwo, Póól nmî ndyîko, wod:oo yi kópu dyuu Pestas ka vyi ngópu.

³ Kwo, Munmîkó nmî Lémi, u yi nmo a kwo, Póól al:ii nmo dpo ñuw:e, u ngwo anmî kóté kwolo. Yi kópu u kwo vyi ngópu, mu kópu u dîy:o u yi y:e doo kwo, Maa p:uu Póól p:oo vyi:a. *

⁴ Pestas ngê yepê, Póól Sisadiya mbwa u mênê kîyedê kwo. Yepê, Daa kêmakêma yi mîné diyédiyé.

⁵ Yepê, Nmyi kada pini yoo a p:uu dpî t:ee tóó, Sisadiya yi k:ii wanmî lee dmi. Yepê, Póól u ndyîkondyîko u kópu yi chóó u ngópu paan:aa vyi téne.

⁶ Pestas ngê wo wááli ó wo y:a yi vy:o mê chedê ngê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mê diyé wo. Womumo kóté têê yaa wo, yepê, Póól a pwiyé we.

⁷ Póól dini ghi n:ii ngê kóté têê kee wo, Nju tpémi yélini Njedusalem a ndê dniye, yi tpóknî y:oo Póól a yina ngópu, u ndyîkondyîko u kópu ndîi yilî vyi ngópu, ngmênê doo u ntââ yi kópu ndê kópu ngê daapi pyódu tumo. *

⁸ Póól ngê yi kópu yilî a wópu ngê, Pestas ka kwo, Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu dîpîngmê puwâ, Chóó Lémi u ngomo k:oo dono kópu dîpî d:uu ngê, Lóma king p:uu kópu dono myedîpî vyu.

⁹ Pestas ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa a p:uu pîdnyi tpaapê dé, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, U ntââ Njedusalem wanyi lê, yi an:uu kóté kalê ngi? *

¹⁰ Póól ngê kwo, Kêle. Kwo, Lóma u dêêpî kópu dyuu mbêmê anye kóté kîgha nê. Kwo, Doo u ntââ Njedusalem daany:uu kóté kalê nê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:e kópu dono dîpîngmê d:uu

* 25:3: Dpodo 23:15

* 25:7: Dpodo 24:5-6,13

* 25:9: Dpodo 24:27

ngê. Kwo, Yi kópu lama mb:aamb:aa ngê ka tóó.

¹¹ Kwo, Dêêpî kópu w:aangmê puwâ, ó pwopwo u kópu w:aangmê d:uu ngê, ye p:aa pwene, daap:aa mbêpê wo. Kwo, Ngmênê a ndyîkondyîko u kópu dyuu ndê kópu ngê nga doo pyodo, yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntâa ye daa nyi y:ee nê. Kwo, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne.

¹² Wod:oo yélini y:oo nuw:o ghi mb:aa Pestas ka dnyimo yém, yi yéli yi k:ii nipi dnye danêmbum, Pestas ngê Póól ka kwo, U yi nga a kwo, Nmî king ndîi ngê yinê paan:aa kóté kalê nyine, yed:oo yi king ka anyi lê, Lóma.

Pestas Póól p:uu Akîdipa ka u ngwo doo danêmbum

¹³ Wiki knî ngmê mîmî loo, Akîdipa Helodi lémi Mbêênis u k:ii Sisadiya lee knopwo, noko yepê, Pini n:ii ngê Piliks u d:aa da kââdí, nye m:uu ngmê.

¹⁴ Wo knî ngmê Akîdipa lémi y:i dpîmo ya, Pestas ngê Akîdipa u ngêêdí Póól u p:êê adê nt:o, kwo, Pi mbwa k:oo ngmêka kwo, Piliks ngê ka a kuwo ngê.

¹⁵ Kwo, Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nî loo, Nju tpémi yi kada pini yoo kpêê yiyé pyu knî yi k:ii u ndyîkondyîko u kópu dé a ka ka a vyi tumo, a ka pê, Dpî vya ngi.

¹⁶ Kwo, Ala kópu ye nî vyu, yenê, Nmo Lóma tpémi ye

daa nmî l:êê ghi. Yenê, Pi u kpakakpaka têê módó daanmî dy:ââ. Yenê, U ndyîkondyîko u kópu dyuu mwiyé paa ny:ee ngê, u wópuwópu kuwó paa d:uu ngê.

¹⁷ Kwo, Dini ghi n:ii ngê al:ii a lee dniye, t:ââ ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngmênê womumo yi pini nî kóté kwólu.

¹⁸ Kwo, Yélini p:uu dnye d:uu daa dono kópu ndîi knî yi p:uu dnye danê. *

¹⁹ Kwo, Yi chóó yi yâpwo ka ngêpê p:uu dnye danê, pi ngmê p:uu myednye danê, u pi Yesu, pini n:ii pwene, ngmênê Póól ngê yepê, Yi pini mêtê pii wo.

²⁰ Kwo, Yi kópu yilí dêp:êngmê ngêêdí, wod:oo Póól ka nî póó wo, kwonê, U ntâa Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi?

²¹ Kwo, Ngmênê a ka pê, Doo u ntâa. A ka pê, Nyoó chi y:enê nê, u kuwó dini ghi ngê Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne. Kwo, Yed:oo mbwa k:oo m:aa kmungo, nê, Dîyo nmî king ka p:aa dy:ââ. *

²² Akîdipa ngê Pestas ka kwo, U ya a nga kwo, Yi pini chóó a ka choo danêmbum. Pestas ngê kwo, Dîyo mâa nga adî danêmbum.

²³ Womumo Akîdipa lémi dnye nyêm u ngomo k:oo lémilémi u l:êê ghi ngê kee knopwo, lede knî yi kada pini yoo yi k:ii, Sisadiya u kada pini yoo mye yi k:ii yi ngomo k:oo nipi a wó. Pestas ngê

lede knî ye yepê, Póól a pwiyé we. *

²⁴ Póól dini ghi n:ii ngê ta, Pestas ngê yi lémi ch:ama ye yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, king Akîdipa lémi yi k:ii, yepê, pini n:ii p:uu Nju tpémi a d:uu té, ala vyîlo. Yepê, Nju tpémi yélini ala p:aani a kwo, myenté Njedusalem yélini wunê kwo, kââ paa ala kópu a t:emî ngópu, apu, Kî pini vya ngi, kîmê ya, pw:oo we. *

²⁵ Yepê, Ngmênê u pwopwo u kópu dêp:êngmê pyw:ângo. Yepê, Yi pini ngê ala kópu a ka yinê vyu, a ka pê, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, yepê, yed:oo Lóma wanî dy:ââ.

²⁶ Yepê, Ngmênê u kópu njini d:oongmê pyw:ângo, ló kópu a Lémi ka ngmanî d:êê? Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala pini nmyi ngîma u ngwo dî kââ, ngmênê nyi, king Akîdipa, ngîma kîdî kââ, mu kópu u dîy:o kópuni nipi wanmo pyw:oo, yi kópu a Lémi ka u nkwo anî dy:ââ.

²⁷ Yepê, Mu kópu u dîy:o pi módó daanyi dy:ââ, ngmênê u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê anyi d:êê, u ngwo anyi dy:ââ.

26

Póól ngê Akîdipa ka kópuni vyu, u kn:ââ chap

¹ Akîdipa ngê Póól ka kwo, Nýóó l:êê dîy:o nmo chi danêmbum. Póól ngê kwo, Mw:ââkó a lémi.

² Kwo, A nuw:o vyilêvyilê ngê a ka dê pyódu, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo kópuni dyuu vyi ngópu, a ndyîkondyîko u kópu dyuu ngîma anîné wópuwópu té.

³ Kwo, A nuw:o vyilêvyilê ngê ala kópu u dîy:o a ka dê pyódu, Nju tpémi yi l:êê ghi dmi lama mb:aamb:aa ngê a pyede, yi kwopwepe u kópu dé lama mb:aamb:aa ngê mye pyede. Kwo, A kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. Kwo, U ntââ mb:aamb:aa ngê a ka anya a ngédingada.

⁴ Kwo, Kópuni yilî yintómu noo d:uud:uu dé, Nju tpémi yintómu yi lama a pyede. Dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê noo a ya, a yoo vy:o Njedusalem noo a kwo. Kwo, Pádisi ngê noo a ya, nmî vy:o yélini y:oo kópu yilî a kwódukwódu ngmê. *

⁵ Kwo, Yi kópu Nju tpémi yintómu yi lama ka tóó. Kwo, Lukwe dîy:o a kóté kîgha tédê daa vyi ngópu.

⁶ Kwo, Ala kópu u l:êê dîy:o dnye kóté kîgha nê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vyu, yi kópu ka n:aa kêlîmî. *

⁷ Kwo, Nju tpémi yi pi dyêêdí y:a mê miyó u yi y:e a kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê nmo wa a kê, nmo vyîlo yipêdê kê ngê. Kwo, W:êênî mgîdí vy:o Chóó Lémi ka a ngêpê té, yi kópu a t:âât:ââ ngmê. Kwo, Vyîlo yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi y:oo a

ndyîkondyîko u yi y:e a kwo.

⁸ Kwo, Lukwe dîy:o ala kópu ka dp:ee kélímî té, Pi wa pw:onu, Chóó Lémi ngê amêdê pyidu.

⁹ Kwo, Mwiyé u ya a nga doo kwo, Yesu u yoo chedêchedê nî chedê. *

¹⁰ Kwo, Njedusalem yi kópu vyîlo yinoo a d:uud:uu. Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pi mbêmê, Chóó Lémi u yoo mbwa k:oo yilî nî kmungo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kada pini knî y:oo yi vyee u pi vyi ngópu, yi kópu my:aa vyu, yenê, Momye pw:oo dniye.

¹¹ Kwo, Dye ghi yintómu nîmon:aa kpakakpaka dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, ala kópu paa vyi y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini doongê ta, Yesu daa vyîlo. Kwo, Ye noo nod:enod:e, k:omo tpile kn:aa dyámê pee p:uu dnyimo mbêpêmbêpê y:i nîmon:aa kpakakpaka dé. *

Póól Akîdipa ka u nuw:o ngmêêpî p:uu u ngwo doo danê

Dpodo 9:1-19; 22:6-16

¹² Póól ngê kwo, A lémi. Kwo, Yesu u yoo yi kpakakpaka u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê Dîmaskîs dy:ââ noo.

¹³ Kwo, Maa p:uu kââdí mââ kélî tpile u wuu ndîî mbóó p:uu ngmênî módu, kââdí u wuu tédê ngê pyodo. Kwo, A pyipe knî yi k:ii yi tpile u wuu nmî pwo a kwólu.

¹⁴ Kwo, Nmo yintómu têtê mbêmê nmî dyimê dniye, nê, Dnye ngmê wule. Nmî chóó nmî dnye ngê a ka a mbwolo, Hipîlu dnye ngê. A ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o nye kpakakpaka nê? A ka pê, Lama daa tóó, ñyóó ngada pini anyi vyee, dîyo nga u nkwo anî diyé, u nkwo anî vya ngi.

¹⁵ Kwonê, A Lémi. Kwonê, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, pini n:ii nye kpakakpaka.

¹⁶ A ka pê, Gh:êêdé. A ka pê, A chóóchóó nga d:a kêma, a dpodo pyu ngê dí pyódu ngi, kópuni awêde chi m:uu, pi knî ye dp:uu vyi ngi, mu dini ghi ngê kópuni nga anê kêma té, pi knî ye myoon:aa vyi té.

¹⁷ A ka pê, Yélini ye anî dy:ââ ngi, u yi y:e adî kwo, Nmî vy:a, yi yéli yi kélê anî dyé ngi, Nju tpémi yi kélê wanî dyé ngi, kn:aa yéli yi kélê amy:aa dyé ngi.

¹⁸ A ka pê, Yi ngwolo dp:uu pywálî té, mgídî u mênê dpo y:ee té, w:êênî dpo ñuw:o té, Setan u maknopwo myedo ngî té, Chóó Lémi u maknopwo dpo ñuw:o té. A ka pê, A ka wa kélímî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi dono u kuwó u ngwo wa kée té, u nuu u yoo ngê wa pyódu té.

Póól Akîdipa ka u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹⁹ Póól ngê kwo, Akîdipa a lémi. Kwo, Kópuni yilî mbóó p:uu pini ngê a ka a vyu, yi kópu yilî ntênê noo d:uud:uu dé.

* 26:9: Dpodo 8:3 * 26:11: Dpodo 9:1-2

²⁰ Kwo, Yi kópu yilí Dîmaskîs mwiyé noo a d:uud:uu dé, Njedusalem myenoon:aa d:uud:uu dé, kuwó Njuda Wee u kwo p:aani n:ii a pyede, y:i noon:aa d:uud:uu dé, kn:aa yéli yi vy:o myenoon:aa d:uud:uu dé. Kwo, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yintómu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u maa mb:aamb:aa ngê kalê yó, kópu mb:aa yilí dmyinê d:uud:uu, pi knî y:oo ala kópu paa vyi y:e, Yi nuw:o dmi kêdê ngmêê ngmê.

²¹ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u ngomo k:oo mî mgîmî noo, myepî vya noo.

²² Kwo, Ngmênê Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî nê, u dí ngîma anîmo kwo, nmyo yintómu ndê kópu nmye yinî tpaê, kada pini knî ye myenté pinté knî ye yi kópu myinê tpaê ngê. Kwo, Ala kópu daa kópu kamî, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê ngópu, ala vyîlo yinî tpaê.

²³ Kwo, Ala kópu yedê d:êê ngópu, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, dono mwiyé wa a pyw:oo, wamye pw:onu, kuwó amêdê pyidu, daa Nju tpémi yi mo yi Mbwámê ngê wa pyódu, kn:aa yéli yi Mbwámê ngê wamye pyódu. *

²⁴ Póól ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê vyu, Pestas Póól ka dpodombiy:e mbwolo, kwo,

Ye lukwe, Póól. Kwo, Chi ghéti. Kwo, Kópu yilí n:ii lama dê yââ, yi kópu knî y:oo dê ghétighéti kalê ngi.

²⁵ Póól ngê kwo, A lémi, d:oo ghéti wo. Kwo, Dîní k:omodanê, myedîní yumudnyadê kîgha nmyo, ngmênê ala ndê kópu yinî tpaê.

²⁶ Kwo, Nmî lémi Akîdipa ka n:aa tpaê, mywenemywene ngê kêê daanê t:oo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilí yintómu u lama ka pyede. Kwo, Kópu yilíni Yesu ngê pyodo daa tumu kópu dé, ngmênê pi yilí knî yi ngîma pyaa dniye. *

²⁷ Póól ngê Akîdipa ka kwo, A lémi. Kwo, Kópu yilíni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi kópu knî ye nye kêlîmî, apii?

²⁸ Akîdipa ngê kwo, Ye kópu pyile njini ngê Yesu u yoo vy:o mumdoo wanyi kaa nê?

²⁹ Póól ngê kwo, K:omo tpile kópu pyile njini ngê ó kópu yilí ngê, ngmênê Chóó Lémi ka anî ngêpê, kwonîmo, U ntââ ala yéli nê ntee pini ngê wanyi pyódu té, ngmênê daa mbwa k:oo adnyi kwo.

³⁰ Wod:oo Akîdipa lémi Mbêênis ghêêdí knopwo, Pestas léma yi k:ii mye ghêêdí dniye, yi ngomo a kuwo ngópu,

³¹ noko yepê, Wu pini ngê pwopwo u kópu daangmê d:uu ngê, mbwa mênê koko u kópu myedaa d:uu ngê. *

³² Akîdipa ngê Pestas ka kwo, Wu pini ngê nga wodaa

vyu, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, kwo, ye módó paa pwii.

27

Sisadiya u ngwo nmo kuwo ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê Pestas ngê u yi doo kwo, Póól Lóma nî dy:ââ, lede knî yi kada pini Njuliyas p:uu t:ângo, mbwa k:oo pini knî ngmê mye yi k:ii. Yi Njuliyas Lóma king u kópu y:ee:ee pyu yoo yi vy:o pini ngmê.

² Nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye. Yi nkéli Adamitiyam modoo diyédiyé, apê, Esiya wee u kwo yinê amînê kuwo nmo. Adistakas u k:ii nmî wo dniye, Tesalonika pi, Másîdóniya Wee u kwo p:aani n:ii a tóó.

³ Kada nmo y:ângo, wom-umo Saidon nm:uu tee dniye. Njuliyas, pini n:ii ngê Póól doo y:enê, nmo mb:aamb:aa ngê doo ya, Póól ka lyoko ghayghay daa kwódu ngê, wod:oo nmî pyipe knî ye nmî lee dniye, tpileni u yi nmo doo kwo, nmo dnya a kuwo.

⁴ Saidon ndini nmî yó, yópu kêpa yópu ngê a ghê wo, Saipîdís u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya.

⁵ Silisiya u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Pamîpiliya u nkîgh:ê my:oon:aa lee dniye, Maida nm:uu tee dniye, p:aani n:ii Lisiya Wee u kwo a tóó.

⁶ Njuliyas ngê nkéli y:i ngma a pyw:ângo, yi nkéli k:oo ché nmo. Yi nkéli Aleksándîiya a ndê wo, Lóma doo lêpî.

⁷ Yi ndini nmî yó, wo pyile páadi nkéli kyedekyede doo mbêpê, paa dpodo ndîi ngê nmo pyodo, Knidus dpîpî tee dniye. Kêpa yópu ngê nmo a pii ngê, yi máadi dpîpî kwólu, Kíditi máadi nm:uu kwólu, Salímone núwo nmomo y:aa dniye, Kíditi u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya.

⁸ Dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmee paa, paa dpodo ndîi ngê nmo mê pyodo, kpéé kn:ââ ngmênmî vy:ungo, u pi Kpéé Kn:ââ Mb:aa, yi ghi p:aa ngmê u nkîgh:ê a tóó, u pi Laseya.

⁹ Yi nmee ya, dye ghi daadîi, yópu ndîi u dye ghi daa kêmakêma doo dy-imêdyimê, nê, Anmî lee knomomê, ye maa p:uu dono anmo pyw:oo. Póól ngê gha nuw:o ghi ye ngmê y:ângo.

¹⁰ Yepê, Léma. Yepê, Nmo lêpî té, ye maa p:uu dono awêde nmînê pyw:êmî, nkéli k:oo tpile yilî nmo kîgha, nkéli myeno kîgha, myeno pwopwo té.

¹¹ Njuliyas Póól ka daa ng:aa mbê wo, ngmênmê nkéli chóó pini dê tpiipi ye ng:aa mbê wo.

¹² Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo noko yepê, Ala kpéni kn:ââ doo u ntââ, yópu ndîi vy:o nkéli al:ii daadî ya, noko yepê, Piniks paa ngî d:uu koo. Noko yepê, Yi kpéni kn:ââ mb:aamb:aa, yópu ndîi ngê y:i nkéli daawa dyênê. Noko yepê, Yópu ndîi y:i nye t:âat:ââ koo, yópu mwiyé pèdê ngee ngê, u ngwo paa lee kmêle.

Yópu ndîi u ngwo a pwaawo

¹³ Yópu chaa yópu ngê a ghê wo, daa dpodombiy:e a ghê wo, noko yepê, Ala yópu u ntââ, ala ngwo Piniks lee kmêle, wod:oo anka a pêêdî ngópu, kada nmo y:ângo, yi dyámê w:uu u nkîgh:ênkîgh:ê nmî t:ângo.

¹⁴⁻¹⁵ Daa dye ghi daadîi nmee mbêpê, wod:oo kpâpu yópu ngê nmo a ghê wo, yópu pââ ndîi ngê pyodo, nkéli t:âmo ngê, vuywó ndîi vy:o nmee mbêpê.

¹⁶ Dyámê w:uu tp:oo ngmênmo y:amê kwólu, u pi Kóda. Vuywó ndîi yi dêpwo kwo, wod:oo dinki dpodombiy:e nmo pêêdî ngê, nkéli k:oo nmî chângo.

¹⁷ Noko yepê, Nkéli kudu koo, kpêêpî wa a pwii dmi, yimbwi wa pywâlî dmi, nkéli nmo wa yapê. Yi kópu u l:êê dîy:o nkéli u maknopwo yedê mênê y:amê kalê tumo, pwono dpodombiy:e mîmî kudu tumo. U yi y:e dêpwo kwo, Lipiya tii pââ p:uu nmî pw:oo dmi, wod:oo liyé a vy:oo ngópu, vuywó ndîi knî yi l:êê dîy:o tpii dê wiye dumo, doo u ntââ pi ngê daapodo tpyé dê.

¹⁸⁻¹⁹ Yinté nmee ntééntéé, yópu dêpê ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye nkéli u mb:êê pee knî ngmê kée ngópu, womumo mw:aandiye nkéli u nj:ee kîlî mye kée ngópu.

²⁰ Wo yilî knî yi k:oo kââdî

dpîpî módu, pudu myedpîpî módu, yópu ndîi mudoo a wupe, wod:oo noko nmomo, Daanmî pyiyé dmi, nmo pwopwo té.

²¹ Wo knî ngmê yi k:oo nté dédnye pîpî, u kuwó dini ghi ngê Póól yi ngîma ghêêdî wo, yepê, A léma. Yepê, A ka wonmyiné ng:aa mbê dniye, ye Kíditi daapîno kuwo ngê, nkéli daapî dyênê wo, tpile daap:oo kée too. *

²² Yepê, Ngmênê namê nkîngê. Yepê, Daangmênmyi pw:onu, ngmênê nkéli mu ngmidi yinmo kîgha.

²³ Yepê, Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, yi yâpwo, a vuywo pini, mgídî vy:o u enjel a ka ngmêda dy:ââ, a ka dê, Póól. *

²⁴ A ka dê, Namê nkîngê. A ka dê, Ghêlî daanyi pw:onu, ngmênê Lóma king u ngîma mwiyé any:uu ghê. A ka dê, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, yélini yi k:ii nmye wee, daangmêwa pw:onu.

²⁵ Póól ngê yepê, Kí léma, namê nkîngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka n:aa kêlîmî, a lama ka tóó, kópuni enjel ngê a ka dê vyi, yi kópu ndêndê ngê wa pyódu.

²⁶ Yepê, Pi daawa pw:onu, ngmênê dyámê w:uu ngmê mbêmê anmî kee dmi. *

²⁷ Wéni n:ii ngê Kíditi nmo kuwo ngê, wo y:a mê páádî maadî nmee mbêpê, yópu ndîi modoo a wupe, mgídî úuknîúuknî p:uu nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo a w:ee

ngópu, apê, Ala dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmo m:ii té.

28 Wod:oo nkichi pee yedê ngê nt:ee ngmê kalê ngópu, dini ghi n:ii ngê mbwódo mí yaa wo, mêtê pêêdí ngópu, ntii u mti u ngwo a ngee ngópu, apê, Podo y:a p:uu até d:uu kaalí. (40 m.) U kuwó dini ghi ngê yedê mêtê kalê ngópu, ntii pyolo y:a p:uu mímî kele, (30 m.) noko yepê, Ala ghodo nmo m:ii té, daa kêmakêma dyámê w:uu mbêmê nmo koko té.

29 Noko yepê, Nkéli mgídí vy:o kîd:ongê dopo, wod:oo anka páádi knî nkéli kn:ââ ghîghê mênê kée tumo, wo u dîy:o dnye ngêpê, apê, Lîmî k:ii wa we.

30 Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo u yi doo kwo, Dinki nmî gh:ay, nmî mbêpê dmi, wod:oo dinki gh:ay ngópu, nmopê, Nkéli núwo anka nmîmo kéké té.

31 Ngmênê dnye k:omodanê, Póól ngê a w:ee ngê, Njulyas ka kwo, Kí nkéli k:oo dpodo pyu yoo a mbêpêmbêpê té, yed:oo nmo pwopwo té.

32 Wod:oo lede knî y:oo dinki yedê dê chápwo dumo, mo kalê ngópu.

33 Dini ghi n:ii ngê doo wâawââ, Póól ngê kmaapí u pi ye vyu, yepê, Wo y:a mêtê páádi d:uu lê, nté dmyongê ma ngópu.

34 Yepê, Mw:ââkó nmyo, nté pee ngmê ma yó, nté ngê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo. Yepê, Daangmanmyi pw:onu.

35 Póól ngê mbîdédi a ngêêdí, puwâ, Chóó Lémi yi

ngîma kwuno ngê, wod:oo ndîi.

36 Yi gha dmi vyilê kê dniye, pi yintómu doo kmaapí.

37 Nkéli k:oo yélini nmee kwo, nmo yintómu my:oo yono y:a pyud:oy:a mêtê wéni. (276)

38 Dini ghi n:ii ngê u ntââ ngê pyaa dniye, witi nt:ee kée ngópu, apê, Nkéli vyilê kê we.

Nkéli u ngwo a ghidi wo

39 Dini ghi n:ii ngê wa wo, nkéli k:oo dpodo pyu yoo yi lama dêpwo ya, Kí ló dyámê pee. Lyoko ngmê m:uu ngópu, tii pââ y:i ngmêdoo ya, u yi y:e doo kwo, Nkéli tii pââ p:uu nyiné ghidi we.

40 Mwiyé yedêni dê y:oo tpii dê kudu dumo, yi yedê dê mêtê pywálí dumo, anka u yedê páádi knî mye chápwo tumo, liyé tp:oo nkéli núwo ngmê t:ee ngópu, tii pââ u kêténi dnye tpii.

41 Nkéli tii pââ p:uu daa n:ee, ch:êêní p:uu a ghidi wo, nkoo ghi mínê kele, vyuwó ndîi knî y:oo kn:ââ ghi dnya a pwapí.

42 Lede knî y:oo noko yepê, Mbwa k:oo yéli vya tème, nt:ee wa a pwila dmi, tii pââ p:uu wa kee dmi, wa mbêpê dmi.

43 Ngmênê Njulyas ngê yi kópu ye kwódu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Póól ní dy:o, wod:oo nmopê, N:ii u lama cháâcháâ a tóó, dpo pwila we,

44 n:ii u lama cháâcháâ daa tóó, nkéli u yi pee mbêmê dpí cháâ we. Wod:oo yinté nmî d:uu ngê, nmî cháâ dniye,

nmo yintómu tii pââ p:uu
nm:uu kee dniye.

28

Mólíta kópuni nmo pyodo

¹ Dini ghi n:ii ngê tii pââ
p:uu nm:uu kee dniye, yi
dyámê w:uu u pi y:i nm:uu
nyongo, nmopê, Ala Mólíta.

² Mólíta tpémi mb:aamb:aa
ngê nmo dnaya a vwuwo,
ndyuw:e nmo ngmê kpê
ngópu, mu kópu u dîy:o tpii
vy:o, nkuwo ndîi.

³ Póól ngê ndê dyuu ngma
a ngêédî, ndiya dini ghi n:ii
ngê doo yiyé, wod:oo tpile pê
ka ndê tee u kwo yimî ghê
wo, yi pââ u mênê a pwii wo,
wod:oo Póól kwulo kiye wo,
y:i a yipal:a wo.

⁴ Mólíta tpémi y:oo apê, Kí
pini kwulo tpile pê ngmê ka
kiye, myekîyedê yiyii. Noko
yepê, Kí pini ngê pi ngma a
vyâ. Yepê, K:omo tpile nt:ee
daa pwene, ngmênê ala ngwo
u dono u pywuu yeda ngee,
ala ngwo a pwopwo.

⁵ Ngmênê Póól ngê tpile pê
kpêédî ngê, ndiya danê ngê,
kópu u ngwo daa pyodo. *

⁶ Dnye t:ââ, apê, Kí pini
kóo a mbweembwee, mye
pwopwo. Dye ghi daadîi
dnye y:enê, ngmênê kópu
u ngwo daa pyodo, wod:oo
noko yepê, Kí pini daa nmo
ntee pini, ngmênê nmî yâpwo
ntee pini. *

⁷ Tii pââ u nkîgh:ê yâpwo
têdê ngmêdoo ya. Yi yâpwo
têdê chóó u pi Papîliyas, yi

pini Mólíta tpémi yi kada pini.
Mb:aamb:aa ngê nmo doo a
vyuwo, wo pyile u ngomo
k:oo nmee kwo.

⁸ U mí doo mbii, m:êê mgîní
u ngwo myedoo ya. Póól u
ngomo ghi k:oo adî lê, Chóó
Lémi ka u l:êê dîy:o ngêpê mbê
wo, kóo dê u pwo yé doo,
wod:oo pyi ngê.

⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê
ny:ee ngópu, yi dyámê w:uu
mbêmê pwopwokopwe yoo
myedê lee dniye, Póól ngê
mye pyi too.

¹⁰ Tpile yilí nmo a kê ngópu,
dini ghi n:ii ngê kada nmee
a yém, tpileni u yi maa p:uu
nmo adnyi kwo, yi tpile yilí
nmo myedê kê tumo.

Mólíta u ngwo nmo kuwo ngê, Lóma u ngwo nmee lêpî

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Mólíta
d:ââ pyile nmî nt:ângo, nkéli
ngmê k:oo nmî wo dniye,
yi nkéli Aleksándîdiya myedê
ndê wo, Mólíta yópu ndîi yi-
doon:aa t:âât:ââ. Yi nkéli u pi
Yâpwo Mbwémi.

¹² Mólíta ndini nmî yó,
Saidakyus nm:uu tee dniye,
wo pyile y:i nmee ya.

¹³ Yi ndini m:oo yó, Léchêm
nm:uu tee dniye. Womumo
kuwó yópu ngê a ghê wo,
wo miyó njini maadî nmee
mbêpê, Puteyoli u ngwo
nm:uu tee dniye.

¹⁴ Nkéli y:i nmîmo kuwo
ngê, Yesu u yoo y:i ngmênmi
módu, wiki yi k:ii ngmênmo
kp:anê ngê, wod:oo kada nmo
y:ângo, dêdê m:oo lee dniye,
Lóma nmee lêpî.

15 Yesu u yoo, yélini Lóma doo a kwo, nmî pi dmi a ny:ee ngópu, maa p:uu mēda nya nmoo. Ngmê knî y:oo nté pywupwi tédê Apiyas mîné pyw:ee nmoo, woni knî y:oo kn:aa p:aani mîné pyw:ee nmoo, p:aani n:ii u pi Dpî Ngomo Pyile. Póól ngê dini ghi n:ii ngê m:uu too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mēdêpwo nkînge.

Lóma u ngwo nm:uu taa dniye

16 Dini ghi n:ii ngê Lóma nm:uu taa dniye, lede knî y:oo Póól mbwa k:oo daa km:êê ngópu, ngmêné lede ngmê p:uu t:ee ngópu, kn:aa ngomo ngmê k:oo nmî kee dniye.

17 Wo pyile mî loo, Póól ngê Nju tpémi yi kada pini yoo u ngwo a danê ngê, yepê, A mbwó yoo. Yepê, K:omo tpile nmî yoo yi p:uu d:uu ngê kêê dêp:a t:àngo, nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi p:uu kópu dono myedîpî vyu, ngmêné Njedusalem mbwa k:oo a km:êê noo, Lóma tpémi ye mye y:ee noo.

18 Yepê, Kada pini ngê a p:oo noo, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî pw:ii, mu kópu u dîy:o a pwopwo u kópu dêpê pyw:àngo. *

19 Yepê, Ngmêné Nju tpémi y:oo u yi dêpwo kwo, Nê mbwa k:oo pwii we, wod:oo a ka doo u ntââ ngê pyodo, kada pini ka kwono, Lóma tpémi yi king ngê u nkwo

paan:aa kóté kalê nêne. Yepê, A mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A yoo nî ndyîko té.

20 Yepê, Yi kópu yilî yi p:uu danêmbum u l:êê dîy:o u ngwo d:a danê nmyo. Yepê, Pini n:ii Yisiléli tpémi y:oo a t:âât:ââ ngmê, yi pini u l:êê dîy:o mbwa k:oo kî km:êê noo. *

21 Nju tpémi y:oo Póól ka kwo, Njuda Wee u kwo yélini wunê kwo, m:uu kópu nmo doongmê dy:ââ ngópu, pi y:i doongmê ndê wo, m:uu kópu dono nmo myedoongmên:aa vyu.

22 Kwo, U yi nmo a kwo, Njuw:o ngînmî m:uu, mu kópu u dîy:o ala kópu kînmoo ny-ongo, yélini yi vy:o nyi ghê wo, yi yéli yi p:uu p:aani p:aani dono kópu yilî a tpapê ngópu.

23 Wod:oo wo u kwo ngma adî ngmîdi ngmê, yi wéni ngê Nju tpémi ada dââ, pi dêpwo a ya. Mw:aandiye danêmbum ngê a yaa dniye, u dî mgîdí vy:o mî yé ngópu. Póól ngê yepê, A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama ka tóó. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo, pi ngmê wa a ngmîdi, nmî kada wa kââ, vyîlo ayuno yâmuyâmu. Yepê, Ala kópu kamî ny:ee yó, Chóó Lémi ngê yi pini wunê nmo ka a dy:ââ ngê, u pi Yesu, ngmêné Njedusalem tpémi y:oo kî mb:ii ngópu, mye vya ngópu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mēdê pyidu ngê. Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu yilî ndê kópu ngê ye nî pyódu té,

* 28:18: Dpodo 26:31-32

* 28:20: Dpodo 26:6-7

wod:oo kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo a d:êê tumo, yi ngêêdí myedê nté too.

²⁴ Wono yoo u kwo kêlímî mbê dniye, woni yoo u kwo daa kêlímî mbê dniye.

²⁵ Wod:oo Póól a kuwo ngópu, noko dnye kwopwepe, ngmênê ghêlí daa lee dniye, Póól ngê ala kópu ye mye vvyu, yepê, Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yisaya ka a vvyu, nmyi kn:ââ kní yi p:uu a d:êê ngê, yi kópu ndê kópu.

²⁶ Yepê, Yisaya ka ala kópu a vvyu, kwo, kî yéli ye ala kópu dpí vyi ngi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,
mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,
mêdaanmyi y:enê. *

²⁷ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpí vyi ngi, mu kópu u díy:o,
yi ngwolo dmi my:oo a tóó,
nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wodaa yinté,

u mumu ngê pê mumu
ngmê,

u nyêmî ngê pê nyêmî
ngmê,

u wopwe ngê pêdê
wopwe ngmê,

a ka pêdê diyé dmi,

pídí pyi té.

²⁸⁻²⁹ Póól ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu nmî Mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, K:omo tpile anmyi mb:ii ngmê, ngmênê yélini daa Nju tpémi, yi yéli

y:oo Yesu u pi wa ny:ee ngmê, yi Mbwámê ngê wa pyódu. *

³⁰ M:ââ miyó Póól yi p:aani doo ya, ngomoni k:oo dpímo kwo, yi ngomo chóó myedpímo pywupwi. N:ii ngê u mumu u yi dpímo kwo, y:i u kwo dpímon:aa danêmbum.

³¹ Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpímo danêmbum, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ye myedpímo danêmbum, dêpwo nkîngê, pi ngê u kwo myedaa kwódu ngê.

Wu u dí.

* 28:26: Is 6:9-10

* 28:28-29: Dpodo 13:46

LÓMA

Dini ghi n:ii ngê Yesu u danêmbum Lóma núw:o ngópu, daa Nju tpémi ye núw:o ngópu, ngmênê kn:aa yéli ye núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o doo kwo, Lóma.

Yi ngwo Póól Epeso doo dpodo. U kuwó dini ghi ngê Epeso a kuwo ngê, Kídiki Wee u kwo loo, d:ââ pyile y:i mí nt:ââ ngê. (Dpodo 20:3) Yi dini ghi ngê Póól ngê kópu dyuu ngmê d:êê ngê, Yesu u yoo kní ye dy:ââ ngê, yélini Lóma doo a kwo. Ala yi kópu dyuu.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu u dpodo pyu, myenté u dyépi, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Lóma. Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, a ka pê, A kópu mb:aa pi kní ye chin:aa tpaê. *

2 Yi kópu mb:aa nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa. Pini n:ii nmî Mbwámê ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi pini u kópu mb:aa chóó u komo kapí pyu kní ye mwiyé a vyu, yi kópu y:oo a d:êê ngópu.

3 Nmî Mbwámê Chóó Lémi Tp:oo, nmî Lémi Yesu Kédisu, ndêndê ngê nmo ntee pini. Nmî w:êê mâawe Dépídi, vyílo yi pini u tii nédê, Yesu mí chópu. *

4 U ghê dmi ndêndê ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi. Chóó

Lémi ngê nmopê, Ala a Tp:ee. Yi kópu ndê kópu ngê alanté nmo pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêda pyidu ngê.

5 Yesu ngê ntênê a ngee noo, u dyépi ngê a pyódu noo, a ka pê, A pi kn:aa dyámê tpémi ye chin:aa tpaê, u ngwo a ka pêdê kélímí mbê dnye, a nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé.

6-7 Nmyo myentee dé, Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u yoo vy:o myeda danê nmyo, yélini u nuu u yoo, u momu yéli. Nmî Mí Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, nmye mb:aamb:aa ngê dny:oo a vyyuwo.

Póól u ngêpê, Lóma tpémi yi dîy:o

8 Ala kópu nmye mwiyé nînê d:êêd:êê. Yesu u pi ngê nmyi l:êê dîy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê pi yilí yintómu yi lama a tóó, Yesu ka dpodombiy:e nmye kélímí té. *

9 Chóó Lémi u pi ngê nînê kpaa, dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o u kwo myiní ngêpê yédi. Pi kní ye Yesu u kópu mb:aa p:uu n:aa danê yédi, Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa dpodo yédi. *

10 Dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, ala kópu u kwo n:aa dmyinê ngê, kwonipi, A Lémi, a maa nangê

* 1:1: Dpodo 9:15; Nkal 1:15

* 1:3: Mát 22:42; Lóma 9:5

* 1:8: 1 Tes 1:8

* 1:9: Epeso 1:16

kwódu, dpî ngee nédi, Lóma tpémi ye dpî dy:ââ nédi.

¹¹ Lóma tpémi. U yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, n:uu m:uu nmyo, Nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê myan:aa wêdêwêdê kalê nmyo.

¹² Daa a mo an:uu wêdêwêdê kalê nmyo, ngmênê nmî kêlîmî mbêmê nmî gha dmi paa numo wêdêwêdê kalê téme.

¹³ A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, daa ng:êêntómu nî vvu, nîmo, Lóma nî lê, ngmênê lukwe ngê a dí mîkídoó pwapî. Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o ntee nê núwo, u ya a nga a kwo, Yinté nmye my:aan:aa d:uu,

¹⁴ mu kópu u dîy:o pi yilí yintómu knî yi l:êê dîy:o Yesu ngê dpodo kalê noo. K:omo tpile nko pi dé ó kada pini dé, ndiye pyu dé ó p:aa tpémi, ngmênê Yesu ngê u yi u ngwo a kwo, Nê ngê u yoo vy:o kaa téne, ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee y:e.

¹⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o u yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, Yesu u kópu mb:aa p:uu u ngwo nmye nîn:aa danê.

¹⁶ A lama ka tóó, yi kópu mb:aa d:uudpî dipî. Yélini Yesu ka wa kêlîmî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi kópu mbêmê wa ngee té, chóó u wêdêwêdê mbêmê wa ngee té. Nju tpémi mwiyé doo ngêêpî dé, ala ngwo kn:aa yéli amyeda a ngêêpî dé. *

¹⁷ Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu nmo w:ee

ngê, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo, módó nmo daawa vyi, Dyââpe nmyi p:uu daa t:a, ngmênê Yesu ka kêlîmî mbêmê nmî dyââpe wa pwaa té. Yesu ka dye ghi yintómu dmyinê kêlîmî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê,

Pini n:ii adî kêlîmî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. *

Yélini daa Nju tpémi yi l:êê ghi dono u danêmbum

¹⁸ Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu myeno w:ee ngê, yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi ngê wa kpada té. Yi yéli y:oo Chóó Lémi daa chââchââ ngmê, pi knî yi p:uu kópu dono yilí a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u kópu ndêndê dé yi wépi dmi u ngwo dpî pwaa t:oo.

¹⁹ Chóó Lémi ngê yi yéli wa kpada, mu kópu u dîy:o tpileni yi ngópu tpyé too, daa m:uu tumo, yi ngwolo dmi my:oo doo ya.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê tpile yilí a l:âmo ngê, daangmê ngmo ngê, u wêdêwêdê ndîi yinté nmî ngîma mye yó. K:omo tpile Chóó Lémi dpînê y:enê, ngmênê lukwe dîy:o yi yéli y:oo nmî Yâpwo njini daa mya ngópu? Yi nt:u kópu chedê. *

²¹ K:omo tpile Chóó Lémi yi lama a tóó, ngmênê daa chââchââ ngópu, myedaa

* **1:16:** 1 Kódin 1:18,24
Psalm 19:1; Hipîlu 11:3

* **1:17:** Lóma 3:21-22; Hab 2:4

* **1:20:** Njôpi 12:7-9;

kwunokwuno ngópu. Yi mbodo podo dé, yi gha mgîdîmgîdî dé.*

²² Yinê ye yi nuw:o ndîi dé, ngmênê yi mbodo podo dé.

²³ Yâpwoni u mênê ghê njini a tóó, daa chââchââ ngópu, ngmênê tpileni u kââ a l:âmol:âmo tumo, vyîlo ye chââchââ tumo, pi u kââ dé ó nmê u kââ dé ó tpile tp:oo u kââ dé ó tpile pê u kââ dé, yinté k:omo yâpwo ye chââchââ tumo.

²⁴ Yi yéli y:oo Chóó Lémi mwiyé a kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo a kpîpî too, mye kala too, apê, Kópu dono n:i i yi nuu u kópu dé, mudny:oo d:uud:uu dé, apê, mywenemywene kópuni nongo a d:uud:uu tumo, mudny:oo d:uud:uu dé.

²⁵ Chóó Lémi u ndê kópu yilí yi wépi dmi pwaa tumo, k:omodanê kópu a ngî tumo. Pini n:i i ngê tpile yilí yintómu l:âmo ngê, n:i i dye ghi yintómu pîdny:oo chââchââ, yi pini daa chaa kîgha ngmê, ngmênê tpileni l:âmo too, yi tpile ye chaa kîgha tumo, ye a ngêpê nyédi, p:uu mye dpodo nyédi.

²⁶⁻²⁷ Nyââ, Chóó Lémi kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo kpîpî too, mye kala too, mywenemywene u kópu yilí a d:uud:uu ngópu. Mââ yoo yi kpâm knî ye daa lêpî nyédi, ngmênê a numo kpêêpî nyédi, yi gha vy:o yi kn:aadi te kópu u pywuu u nkwo wunê ngêêpî ngópu. Daa mââ yoo yi mo, ngmênê pyââ yoo mye

yi k:i i, yi moo knî ye daa lêpî nyédi, ngmênê a nmyee nyédi.*

²⁸ Chóó Lémi u kópu ndêndê u wépi pwaa ngópu, Chóó Lémi ngê yi wépi dmi u nkwo pwaa too, dnyinté a nuw:o té, dono kópu yilí a d:uud:uu ngópu.

²⁹ Yoo dono, kn:aadi te pyu yoo, tpile u mb:aami dé, daa gha yoo, n:ee kapî pyu yoo, l:êê pyu yoo, pi vyee pyu yoo, pi dódó pyu yoo, pi u pi dyede pyu yoo. Dono ngê yi gha dmi a nt:ee ngê.

³⁰ P:êê dono chaachaa u yoo, dono kópu numo p:uu yilí a tpapê ngópu, Chóó Lémi ye diya wo, peede tpapê pyu yoo, chaa pyu yoo, yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, yi pye mî yi dnye a vyee tumo, u yi y:e a kwo yédi, Dono kópu kamî m:uu nmo pyw:oo.

³¹ Yoo dono, yi chóó yi kópu u ntii dêdê vy:êmî tumo, pi ye d:uudpî ch:anê, myed:uudpî ngee ngmê.

³² Yi lama ka tóó, Chóó Lémi ka yi kópu yilí pwopwo u kópu dé, ngmênê mye d:uud:uu tumo, pi knî ye mye tpapê ngópu, ye dpo, Yinté kópu nipi paa d:uud:uu téme.

2

Pi yintómu yi kóté kîgha

¹ Nju tpémi. Ala kópu wanmyi vyi ngmê, anye, Yi yéli yi l:êê ghi dmi dono, Chóó Lémi ngê paa kpada téne. Yi kópu wanmyi vyi knomomê, ye nmyi chóó nmyi p:uu anmyi

* **1:21:** Epeso 4:17-18 * **1:26-27:** Lev 18:22; 1 Kódin 6:9

danê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile nmyo n:uu dé, ngmênê yi kópu myenmye d:uud:uu tumo.

² Nmî lama ka tóó, pini n:ii knî y:oo yi kópu dono a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yinê wa kpada té. Doo u ntâa pi módó kuwa daangmêwa ghê.

³ Kópuni knî yi l:êê dîy:o ala kópu nmye tpapê ngópu, Chóó Lémi ngê mopêdê kpada téne, yi kópu dono nmyi chóó nmye d:uud:uu tumo. Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, daawa kpada nmo?

⁴ A pyipe yoo, ye lukwe? Chóó Lémi ngê nmyi dye ghi ka dówodówo, dye ghi daadîi doongê kpada nmyoo. Yi kópu nmyinê nmye k:omo tpile? Chóó Lémi ngê ka t:âât:ââ nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi dono kéé téne, a ka pêdê diyé dniye.

⁵ Nmyi chóó nmyi pono nmye vyápê té, dnye daanmyi ng:aa. Lukwe dîy:o nmyi dono yilî dmyongê kéé ngópu? Yi kópu u l:êê dîy:o, wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalé nmo, dnyinté daawa kpada nmyo.

⁶ Chóó Lémi ngê pi yilî yintómu knî ye yi kópu yilî ye wa pwila té. *

⁷ N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, dye ghi yintómu u k:ii nmî ya, yi kópu u l:êê dîy:o kópu mb:aa dye

ghi yintómu a d:uud:uu tumo, yi yéli ye Chóó Lémi ngê ghê kamî wa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

⁸ N:ii knî yi chóó yi p:uu a nuw:o té, maa ndêndê wunê da kuwo ngmê, dono u maa p:uu a wee, yi yéli ye Chóó Lémi wa nod:e, wamye kpada té. *

⁹ N:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu, dono wa a pyw:ee ngmê, mgîni vyîmî amyedê pyw:ee ngmê, kn:aa yéli y:oo daa yi mo wa a pyw:ee ngmê, ngmênê nmyo Nju tpémi, amyenmyinê pyw:ee ngmê.

¹⁰ Pini n:ii knî y:oo kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya, nmyo Nju tpémi daa nmyi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii.

¹¹ Chóó Lémi ngê nmo yintómu dêêpî kópu dyuu mu ngmidi mbêmê wa kóté kalé nmo.

¹²⁻¹⁵ Pini n:ii ngê dono wa d:uu, Chóó Lémi ngê wa kpada. Yélini daa Nju tpémi, k:omo tpile yi yéli yi lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa kwo, Chóó Lémi ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o amye kpada té. K:omo tpile dono mb:aamb:aa yi chóó a chámêchámê dumo, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo, kópu dono ye d:uud:uu tumo. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yi gha vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê kópu mb:aa

* 2:6: Njon 5:29 * 2:8: 2 Tes 1:8

a d:uud:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi, dini ghi n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu tumo, yi gha dmi dono ngê dpî pyódu. Chóó Lémi ngê Nju tpémi amyedê kpada té. K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu yi lama a kwo, ngmênê daa cháâcháâ tumo. K:omo tpile pi u lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu a kwo, yi pini ngê yi kwódu yé kópu dé adê d:uud:uu dé, ye Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu, ngmênê n:ii ngê yi kwódu yé kópu dé daadî d:uud:uu dé, yini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu.

¹⁶ Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo wa a dy:ââ, nmî tumu kópu dono knî yi l:êê dîy:o yinê wa kóté kalê nmo. Pi knî ye yi kópu n:aa tpapê ngê, mu kópu u dîy:o yi kópu ndêndê ngê nmo wa pyódu.

Nju tpémi yi l:êê ghi dmi

¹⁷ Nju tpémi. Chóó Lémi nmyinê kââkââ ngópu, ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmî lama a kwo, Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo.

¹⁸ Nmyimo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé nmî lama a pyede, u dêêpî kópu dyuu ngê nmî nuw:o dmi dê wáti té.

¹⁹ Nmyimo, Mgídî vy:o yélini a kwo, nmo yi pywápê dé, my:oo yélini a tóó, maa mb:aa ye nmînê kêmakêma.

²⁰ Nmyimo, Mbodo podo knî ye yi dono kópu nmo

kwódukwódu too, pi kamí yoo myeno ndiye kîgha too, mu kópu u dîy:o ndê kópu yintómu, lama kópu yintómu nmî kn:ââ knî y:oo wunê a d:êê tumo.

²¹ Nju tpémi. Kn:aa yéli vy:ee ndiye kîgha tumo, lukwe dîy:o nmyi chóó dp:ee numo ndiye kîgha nyédi? Nmyimo, Namê kpaa, ngmênê nmyi chóó nmye kpaa nyédi?

²² Nmyimo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, ngmênê yi kópu nmyi chóó nmye d:uud:uu ngópu? Nmyimo, Kn:aa yâpwo ka namê ngêpê, ngmênê ndapî nmyi yâpwo ngê nmyi pyódu ngópu, nmyi nuu u tpile ngê my:ee pyódu ngópu.

²³ Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmyinê kââkââ ngópu, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu, Chóó Lémi ka mywenemywene u ngwo nmyine néne ngópu.

²⁴ Puku yedê yinté kópu mye tóó, apê, Nju tpémi yi l:êê dîy:o, kn:aa yéli y:oo Chóó Lémi daa cháâcháâ ngópu.

²⁵ Nju tpémi. Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu anmyi nyêmî knomomê, u l:ii nmyi too pee p:uu adî ya knomomê, ye up:o. Ngmênê daanmyi nyêmî knomomê, k:omo tpile u l:ii nmyi too pee p:uu adî ya, yi l:ii ngê daawa ngee nmyo.

²⁶ K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, u kópu dyuu adnyî nyêmî knomomê, ye Chóó

Lémi ngê awo, Na a ka a l:ii yi p:uu a t:a, a nuu u yoo. *

27 Nju tpémi. K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, yi yéli y:oo Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu adnyi nyêmî knomomê, ye yi yéli y:oo wa ndyîko nmyo, mu kópu u dîy:o, k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu a t:a, Mósisi u dêêpî kópu myenmyinê kpââ tumo, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu.

28-29 Dmyinê w:ee ngmê? Ló pini ndêndê ngê ngmê Nju pi? Daa pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê pini n:ii u gha vy:o Chóó Lémi u l:ii a t:a. Yi kópu daa dêêpî kópu ngê dpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê dpî d:uu. Yi pini ndêndê ngê Nju pi, daa pi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê a chaa kîgha ngê. *

3

Nju tpémi yi ya

1 Ala kópu mwiye kîdí d:êê, d:ê, Pini n:ii u too pee mu ngmîdi p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini daa ndêndê ngê Nju pi. D:ê, Pini n:ii u gha mênê Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini ndêndê ngê Nju pi. Yi kópu u l:êê dîy:o a ka wanmyinê póo dmi, a ka nye, Chóó Lémi u l:ii ngê Nju tpémi lónté a ngêêpî too? A ka amy:ee póo dmi, a ka nye, Nju tpémi y:oo ló kópu mb:aa ngmêwunê

pyw:êmî ngópu, kópuni kn:aa yéli y:oo dêê pyw:êmî ngópu?

2 Nmyenê, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa yilí wunê pyw:êmî ngópu. Ala mwiye mwiye kópu. Vyîlo Nju tpémi ye Chóó Lémi ngê chóó u kópu dyuu ye a y:ângo, u ngwo yi lama yaa wo, a w:ee ngópu, apê, Chóó Lémi alanté pini. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A yoo nê ntee pini ngê paa pyaa dniye, kn:aa yéli y:oo yi vy:o u ngwo myepaa m:uu nêne.

3 K:omo tpile woni knî y:oo Chóó Lémi u kópu dny:ii dy:ee tumo, ngmênê kópuni Chóó Lémi ngê ndêndê ngê ye a vyi too, yi kópu dyuu chóó daawa kéé té, ndêndê ngê wa d:uu té. *

4 K:omo tpile pi yintómu adnyi k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi mu ngmîdi ngê k:omodanê ngê kêê daawa a t:oo. Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u kópu yintómu ndê kópu dé.

Pi ngê k:omodanê kópu Chóó Lémi p:uu daawa a pyw:oo. *

5-8 Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngópu, apu, Nmo mgîdímgîdí dé, Chóó Lémi mu ngmîdi pywápê, yi kópu u l:êê dîy:o dono kópu yilí paa d:uud:uu koo, mgîdí ndîi ngê paa pyépi koo, pi knî y:oo Chóó Lémi u wuu mb:aamb:aa ngê u ngwo paa m:uu y:e. Apu, K:omodanê kópu yilí paa tpapê koo, pi knî y:oo ala kópu u ngwo paa vyi

* 2:28-29: Njon 7:24; Kílosa 2:11 * 3:3: 2 Tim 2:13 * 3:4: Psalm 51:4

y:e, Chóó Lémi mu ngmidi u mênê k:omodanê kópu daa too modaa too. Apu, Chóó Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê dîy:o kingî kpada nmo, mu kópu u dîy:o u pi ndîi ngê u ngwo nmo pyépi.

A tîdê mbwó yoo, yinté daa too. Ngmê knî y:oo a pi dyênê ngópu, apê, Nê ngê yi kópu yinê vyu. Nê kuu. Chóó Lémi ngê yi yéli ndêndê ngê wa kpada té. A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo. Pini n:i ngê dono dpî d:uu, Chóó Lémi ngê ndêndê ngê wa kpada.

Nmo yintómu dono dé

⁹ A ka anmyinê póo dmi, A ka nye, Lukwe, Nju tpémi Chóó Lémi ka yoo mb:aa, kn:aa yéli Chóó Lémi ka yoo dono? Nmyenê, Kêle, yinté daa too. Ala kópu wunê kîdî d:êê, Nuw:o dono ngê pi yintómu mgîmî too, daa kn:aa yéli yi mo, ngmênê Nju tpémi mye yi k:ii. *

¹⁰ Yinté kópu puku yedê mye too,

N:i ngê dono daa d:uu ngê, yinté pini daa too. *

¹¹ Pini n:i ngê Chóó Lémi u kópu wunê wopwe, yinté pini daa too.

Pi ngmê ngê Chóó Lémi daa nmy:uu.

¹² Pi yintómu Chóó Lémi ka kpeme yaa dniye,

dono kópu yilî a d:uud:uu ngmê.

Pi ngmê ngê kópu mb:aa daangma a d:uud:uu.

¹³ Yi yéli y:oo kópuni a tpapê tumo,

tuu a wee,

yi komo t:âmo kpêênî mb-wee wâa tuu yiwunê yiyé.

K:omodanê pyu yoo, daa ndê kópu ye tpapê tumo,

Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye,

yi kópu dé mye yinté dé,

pi yinté dpî vya t:oo. *

¹⁴ Peede tpapê pyu yoo. *

¹⁵ A pi vyuwó nyédi, pi lîmîlîmî ngê dpî vya t:oo. *

¹⁶ Kwéli dpî lee dmi, kópu dono y:i wumê d:uud:uu tumo,

yoo myoo yii kalê t:oo.

¹⁷ Pi u némi dyede yi lama ye too,

p:êê kópu l:âmol:âmo yi lama mēdaa too.

¹⁸ Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yi lama daa too. *

¹⁹ A tîdê mbwó yoo. Yi kópu dyuu daa kn:aa yéli yi mo yi p:uu a d:êê tumo, ngmênê Nju tpémi yi k:ii nipi yi p:uu a d:êê tumo, mu kópu u dîy:o nmî lama ka too, puku yedê kópuni a pyede, Nju tpémi yi l:êê dîy:o a d:êê tumo. Dini ghi n:i ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmo, pi ngê u kwo daawa vyi, A nt:u kópu daa too.

²⁰ Daa dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Dêêpî kópu dyuu mbêmê ala kópu yunon:aa

* **3:9:** Lóma 3:23   * **3:10:** Psalm 14:1-3   * **3:13:** Psalm 5:9; 140:3   * **3:14:**

Psalm 10:7   * **3:15:** Prov 1:16   * **3:18:** Psalm 36:1   * **3:20:** Psalm 143:2; Nkal 2:16; Lóma 7:7

w:ee ngê, nê, Ala dpî kn:aadi.
*

*Chóó Lémi ka kêlîmî mbêmê
pi u ngwo dpo kââdî*

21-22 Chóó Lémi ka pi u kââdikââdî, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi kópu p:uu puku yedê dnya a d:êê, yi kópu ala ngwo kudu m:uu. Daa dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi u k:ii anmo kââdî, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka adî kêlîmî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu, u k:ii wa a kââdî ngmê. *

23-24 Dp:oo u mo u mo dé, pi yintómu nmo dono dé, dp:oo Chóó Lémi u pee dé, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî módó yeedeyeede nmo a kpo, Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, dono vy:o yiné wunê pw:iipw:ii nmoo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. *

25-26 Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî kpêê ngê yaa wo, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. Yesu ka pini n:ii adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, mêdaawa a ngí té. K:omo tpile dye ghi daadî Chóó Lémi ngê pi knî yi dono u dîy:o daa kpada too, ngmênê daa kedekede pyu, mu kópu u dîy:o ala ngwo Yesu yi yéli yi pywuu ngê dê pyódu, Chóó Lémi ngê mêdaawa kpada té. Pini n:ii Yesu ka adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê daawa kpada, chóó u

kwo wa a kââdî, mu kópu u dîy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu. Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a kpo, nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o ala kópu nmî lama yaa we, nmî dono yilí daa módó ghêê too, ngmênê nmî yikí dmi Tp:oo u pwo ghay wo. *

27 Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngê chóó u pi d:uudpî knî, d:uudpî vyi, Nê u ntââ, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu n:aa cháâcháâ, u l:êê dîy:o u kwo wa a kââdî nê. Kêle, yinté daa too.

28 Chóó Lémi ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê u kwo wa a kââdî nmo, ngmênê Yesu ka kêlîmî mbêmê u kwo wa a kââdî nmo. *

29 Myenté, Nju tpémi y:oo yi chóó yi pi dmi d:uudpî km:êê ngmê, d:uudpî vyi ngmê, Chóó Lémi daa kn:aa yéli yi yâpwo, ngmênê nmî mo nmî yâpwo. Kêle. Chóó Lémi mye kn:aa yéli yi yâpwo. *

30 Chóó Lémi daa miyó, mu ngmidi. Nju tpémi n:ii dé Yesu ka a kêlîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê dpî pyaa dmi. Kn:aa yéli mye yinté dé. Yi vy:o yélini Yesu ka a kêlîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê myoo pyaa dmi.

31 A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe? Yesu ka kêlîmî mbêmê dêêpî kópu dyuu dpî chedê? Nmyenê, Kêle, dp:oo chedê ngê, ngmênê dêêpî kópu dyuu mbêmê nmînê wopwe ngê,

* 3:21-22: Lóma 1:17; Nkal 2:16 * 3:23-24: Epeso 2:8 * 3:25-26: Epeso 1:7

* 3:28: Nkal 2:16 * 3:29: Lóma 10:12

anye, Ala dpî kn:aadi.

4

Póól ngê Epîlaham dyimé pywuu ngê u ngwo pyódu ngê

¹ Nmo Nju tpémi, nmî kn:ââ mu ngmidi, Epîlaham. Yi Epîlaham dyimé pywuu ngê nmye nîné pyépi.

²⁻³ Chóó Lémi ngê Epîlaham ka wo vyu, Kópu mb:aa yilî nye d:uud:uu, dyââpe m:uu daa t:a, ye Epîlaham ngê chóó u pi pídoó kmîmî. Ngmênê Chóó Lémi u ngîma u pi chóó daapîdoo kmîmî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. *

⁴ Dpodo pyu ngê u pywuu dpò ngee, u kada pini ngê u kwo daawa vyi, Ala a módó yeedeyeede nga yed:a kê. Chóó Lémi ngê módó yeedeyeede n:ii Epîlaham ka y:ângo, doo u dpodo u pywuu.

⁵ Pini n:ii ngê a tpaépê, apu, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê nî dêê wo, ngmênê Chóó Lémi ka anî kêlîmî, a dono u kuwó paa kée téne, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee, u kêlîmî u l:êê dîy:o u dono wa ghêê té.

⁶ King Dépidi ngê vyîlo yinté pini u kópu yi d:êê ngê, apê,

⁷⁻⁸ Pini n:ii u dono Chóó Lémi ngê u kuwó dpî kée té, mêt:uuwodê ngî té, myedaa nuw:onuwo too, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. *

⁹ A tîdê mbwó yoo. Yi kópu daa yoo ngmidi yi kópu, daa yélini yi mo Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii. Kópuni d:a d:êê, yi kópu nmye mênîné tpaépê, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo kêlîmî, Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a.

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, ala kópu dmyinê nuw:onuwo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê yi kópu Epîlaham ka a vyu, lukwe, Chóó Lémi u l:ii yi ngwo Epîlaham u too pee p:uu doo a ya, ó dêpwo a ya? A tîdê mbwó yoo, yi ngwo dêpwo a ya.

¹¹ Chóó Lémi ngê Epîlaham u kêlîmî mwiyé módu, u nkwo u kwo vyu, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u l:ii Epîlaham p:uu u nkwo kele. Dyââpe pwapî kn:ââ Epîlaham ngê a chópu, ala ngwo yélini ye Chóó Lémi ngê a tpaépê, yipu, A ka kêlîmî u l:êê dîy:o, dyââpe nmyi p:uu daa t:a, k:omo tpile yi yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, ngmênê na a ka yi yéli yi kn:ââ mye Epîlaham.

¹² Epîlaham mye Nju tpémi yi kn:ââ, n:ii dé yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yoo ngma a kwo, yi yéli yi kn:ââ njini Epîlaham, mu kópu u dîy:o Epîlaham Chóó Lémi ka ntee dpîmo a kêlîmî, yi yéli yinté u kwo mye kêlîmî té. Epîlaham Chóó Lémi ka yinté mwiyé

* 4:2-3: Gen 15:6; Nkal 3:6; Njems 2:23

* 4:7-8: Psalm 32:1-2

dpîmo a kêlîmî, kuwó Chóó Lémi u l:ii too pee p:uu u ngwo kele.

Epîlaham Chóó Lémi u ndêndê kópu dyuu ka u ngwo kêlîmî mbê wo

13 Chóó Lémi ngê ala ndêndê kópu Epîlaham ka a vyyu, kwo, Dyámê ghi yintómu, nyoo knî yi k:ii nmyi dyámê ghi ngê wa pyaa dmi. Daa dêêpî kópu dyuu chââchââ u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi ndêndê kópu dyuu Epîlaham ka a vyyu, ngmênê Epîlaham Chóó Lémi ka doo kêlîmî, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyodo.

14 Yi dyámê ghi u l:êê dîy:o Epîlaham wodoo dpodo, dêêpî kópu yintómu wodoo chââchââ dé, ye Chóó Lémi ngê módó daapî yeede ngê, Epîlaham u kêlîmî Chóó Lémi ka k:omo tpile ngê pî pyodo. Nmo my:oo ntee dé, kópuni Chóó Lémi ngê módó nmo wa a kê, doo u ntââ dpodo ngê daanmî pwila. *

15 U yi nmo adî kwo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmî châpu, ya mb:aa u ngwo u kwo nmî pwila, ngmênê wanmî dêê dmi, nmî kpadakpada anmo pyw:oo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e d:uudpî châpu. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye pi ngê daapê vyi, Dono kópu ngmêchi d:uu. *

16 Chóó Lémi ngê nmî kêlîmî mbêmê u módó yeede yeede nmo wa a kê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Epîlaham u yoo yintómu knî ye nî y:oo, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii, Epîlaham u kêlîmî a ka ntoo, yi yéli yi kêlîmî mye yintoo. A tidê mbwó yoo, nmo yintómu Epîlaham mu ngmîdi nmî kn:ââ.

17 Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kn:ââ ngê pyódu ngê. Yinté kópu puku yedê mye tóó, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Yoo yilî yi kn:ââ ngê dî pyódu ngi. Epîlaham Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kêlîmî, u gha vy:o apê, K:omo tpile a kpâm Sela k:ii nyi vy:ene knopwo, daa kêmakêma nye pwopwo mo, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu nyo, tp:ee u ngwo angmên yi tpyé. Apê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu wa vyi, Yi tpile taa we, yed:oo yi tpile ndêndê ngê wa t:aa. *

18 K:omo tpile u kpâm Sela k:ii yi tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê yi kópu p:uu Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kêlîmî, yoo yilî yi kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Puku yedê alanté mye tóó, kwo, Nyoo yilî ngê wa pyódu, mbóó p:uu pudu yilî ntee, yinté. *

19 K:omo tpile daa kêmakêma Epîlaham ngê u m:ââ yono y:a ngê doo pyépi, u pââ myedê mtiti wo, u kpâm

* 4:14: Nkal 3:18

* 4:15: Lóma 5:13

* 4:19: Gen 17:17

* 4:17: Gen 17:5

* 4:18: Gen 15:5

Sela doo u ntâa tp:ee daapî tpyó, ngmênê u kêlîmî têdê ngê daa pyodo. *

²⁰ Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vyu, yi kópu ka u kêlîmî têdê ngê daa pyodo, ngmênê u kêlîmî ndîi ngê u kwo mê pyodo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi modoo chaa kîgha.

²¹ U nuw:o k:oo apê, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ntâa, yi kópu daawa têd:a, ndêndê ngê wa d:uu.

²² Yi kêlîmî u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê ala módó yeedey-eede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyâape m:uu daa t:a. *

²³⁻²⁴ Yi kópu dyuu daa Epîlaham u mo u l:êê dîy:o d:êê ngópu, ngmênê nmî l:êê dîy:o mye d:êê ngópu, yélini Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té, pini n:ii ngê nmî Lémi Yesu a pyidu ngê. *

²⁵ Chóó Lémi ngê Yesu nmo a dy:ââ ngê, nmî dono knî yi l:êê dîy:o pwene. Nmî yikî dmi u pwo ghay wo, pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye, wod:oo Chóó Lémi ngê Tp:oo mêtê pyidu ngê.

5

Yesu ngê Chóó Lémi ka u ngwo a kâadi nmo

¹ Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u k:ii numo p:uu dpînê d:uu té. *

² Yesu Kédisu ngê keñe nmo yinê kpêmî ngê, Chóó Lémi

u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye, Chóó Lémi nmo u ngwo wunê vyuwo. Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ntee pini ngê anmî pyaa dmi.

³ Kópu m:uu ala. K:omo tpile dono kópu nmo wadnyi pyodopyodo, ngmênê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê amyednyi ya, mu kópu u dîy:o dono u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo anmî pyaa dmi. *

⁴ Yi dono anmo a vyîmî knomomê, ye Chóó Lémi ngê nmo wa vyi, Nmyo mb:aamb:aa dé. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama dpî yââ, nipi, Chóó Lémi ngê daawa mb:ii nmo.

⁵ Yi kópu nmî lama ka tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a dy:ââ ngê, nmî mênê yaa wo, u ngwo nmo a vyu, apê, Nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó.

⁶ Dini ghi n:ii ngê dono ngê nmee a ya, doo u ntâa nmî chóochóó daap:oo ngee nmoo. Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmidi ngê, yi wéni ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene.

⁷ Dyámê pee u l:êê dîy:o wanyî vyi, anye, U ntâa l:êê têdê wanî pw:onu, ngmênê k:omo tpile myipe pi mb:aa, myedaanyi vyi, A pyipe u l:êê dîy:o n:aa pwopwo.

⁸ Ngmênê dini ghi n:ii ngê daa yoo mb:aa ngê nmee a kwo, Yesu Kédisu ngê yi kópu

* 4:22: Gen 15:6 * 4:23-24: Lóma 15:4

* 5:1: Lóma 3:24

* 5:3: Njems 1:2-3

vyílo yi d:uu ngê, nmî l:êê dîy:o pwene, ala kópu u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ndêndê ngê a tóó. *

⁹ U pwopwo u l:êê dîy:o, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, Yesu ngê nmî kpadakpada tédê ndêndê ngê wa dyé nmo. *

¹⁰ Chóó Lémi u k:ii noko nmee diya, ngmênê chóó Tp:oo u pwopwo u l:êê dîy:o, u kwo a kââdí nmoo. Ndêndê ngê yinê wa ngee nmo, Yesu u ghê kamî nmî mênê adí ya, mu kópu u dîy:o nmo Chóó Lémi u pyipe yoo. *

¹¹ Kópu m:uu a tóó, Chóó Lémi ngê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi ka yinê a kââdí nmoo.

Adam pini dê nmî Lémi Yesu Kédisu

¹² Pi ngmidi ngê dyámê mbêmê dono u kn:ââ a chópu, pwopwo u kn:ââ yinê mye chópu. Ala ngwo nmo yintómu pwopwo u yoo, mu kópu u dîy:o dono nmo d:uud:uu ngê. *

¹³⁻¹⁴ Kn:ââ Adam u dye ghi ngê, nkoo Mósisu ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mí d:êê ngê, yi ngwo dyámê mbêmê dono modoo ya. Doo u ntââ pwopwo u wépi daapî pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê

Adam ka kópuni a vyyu, yi kópu Adam ngê daa nyongo, dono d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê yed:oo pwene. Chóó Lémi ngê yélini ye kópu daa vyyu, mye pw:oo dniye. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi ka ghêlî daa vyyu, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi dono dêdpîmo a kpââ.

Adam ntee doo a ya, Yesu yinté myedoo a ya, mu kópu u dîy:o pi ngmidi u wââ pi yilí yi p:uu kee wo. Adam mu ngmidi ngê knâpwo kalê nmoo, Yesu mu ngmidi nmî Mbwámê ngê mê pyodo. *

¹⁵ Ngmênê Adam pini dê Yesu yi dpodo dê u mo u mo dé. Chóó Lémi u módó yeedeyeede daa Adam u dono ntee tpile. K:omo tpile pi ngmidi ngê dono kn:ââ a chópu, pwopwo kn:ââ myedê chópu, ngmênê Yesu Kédisu mu ngmidi ngê ndîi kópu ngmê nmo yinê a ánuwo, Chóó Lémi u módó yeedeyeede nmî yilí nmo a kpo.

¹⁶ Adam ngê dono mu ngmidi d:uu ngê, dono kn:ââ u ngwo a chópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kpadakpada u yoo ngê pyódu nmoo. Ngmênê Yesu Kédisu u l:êê dîy:o, k:omo tpile dono yilí nmî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yi dono yilí mê chedê ngê.

¹⁷ K:omo tpile pi mu ngmidi u dono u l:êê dîy:o pwopwo u pi ndîi ngê pyodo, doo u ntââ pi ngê u wépi daawa

* 5:8: Njon 3:16; 1 Njon 4:10 * 5:9: Epeso 1:7 * 5:10: Kílosa 1:22 * 5:12:

Gen 3:6; Lóma 6:23 * 5:13-14: 1 Kódin 15:21-22

puwâ, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Chóó Lémi ngê pini n:ii ka u módó yeedeyeede wa y:oo, Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu, yi pini ka ghê kamî wa y:oo, u pi ndîi ngê wamye pyódu.

18 Nmî kn:ââ ngê u dono mbêmê ntee knâpwo kalê nmoo, kpadakpada u yoo ngê u ngwo nmî pyaa dniye, nmî Mbwámê ngê u kópu mb:aa mbêmê nmî tpyuu u maa yinté a yó, nmî ghê kamî u maa yinté myedê yó. *

19 Nmî kn:ââ ngê Chóó Lémi u dnye a vyâ, yoo dono ngê u ngwo pyódu nmoo. Nmî Mbwámê ngê Chóó Lémi u dnye mb:aamb:aa ngê a ny-ongo, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo anmî pyaa dmi.

20 Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o apê, Yi lama paa yaa we, Ala nmo dono dé. Pini n:ii ngê ala kópu wa vyi, A dono ndîi, ala kópu amye vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede a ka mye ndîi, a dono u kuwó myaa kéé té.

21 Dono ngê ntee dpîmo mbêpê kîgha nmo, u l:êê dîy:o pwopwo nmî vy:o a tóó, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ngê ala ngwo yinté mye mbêpê kîgha nmo. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu nmoo, ghê kamî nmo amyedê kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa

pyódu. *

6

Yesu u k:ii nipi pwopwo

1 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono yilí anmî d:uud:uu, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi ngê u ngwo nmo paa pyaa we?

2 Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Nuw:o dono ka nmî pw:oo dniye, doo u ntââ mēdaadi mbêpê kîgha nmo.

3 Ala kópu nmyi lama a yaa we, Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu u pi ngê mbwaa paa a kmênê nmoo, u pwopwo ka u ngwo a kâadi nmoo.

4 Yi ngwo Yesu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye, u k:ii mye kmênê nmoo. Nmî Mí ngê u wêdêwêdê mbêmê Yesu Kédisu ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmo amyedê kê. Nuw:o kamî ngê dye ghi yintómu choo mbêpê kîgha nmo. *

5 Yesu u k:ii nmo kâadi ngê, ntee pwene, yinté my:oo pw:oo dniye. Daawa kéé nmo, ntee a pii wo, yinté amyino pii dmi.

6 Pini n:ii Yesu u yoo vy:o dpî ghê, yi pini ngê ala kópu dpî vyi, dpó, Na a ka a nuw:o mbwee Yesu u kídosi íedê mye t:ee ngópu, y:i mye pwene, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Yi nuw:o dono pw:oo dniye, nuw:o dono ngê mēdaadi mbêpê kîgha dé. *

7 Dini ghi n:ii ngê pi dpî pw:onu, u dono yilí dyámê mbêmê dpó kuwo.

8 Yesu u k:ii nmî pw:oo dniye, yi kópu u l:êê dîy:o u k:ii anmî ya.

9 Nmî lama ka tóó, Yesu ka a pii wo, mēdaawa pw:onu. Pwopwo wa dîpî, mēdaawa n̄uw:o. *

10 Yesu ng:êêntómu pwene, dono mēdaamowa a pyw:oo. Chóó Lémi k:ii nipi a tóó mo, chedê ngê daawa pyódu. *

11 Alanté dmyinê nuw:o, dono ka nmî pw:oo dniye, mēdaadî mbêpê kîgha nmo, Yesu Kédîsu u k:ii nmo kâadî ngê, Chóó Lémi ngê wunê mbêpê kîgha nmo. *

12 Ala dini ghi ngê nuw:o dono ngê kîmê mbêpê kîgha nmyo, nmyi chóó nmyi nuw:o dono dpî kée tóó.

13 Nmyi nuw:o dmi nuw:o dono p:uu kîmê kwo, nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, nmyi kêê dmi dono p:uu nangmê yé, ngmênê nmyi chóóchóó ndêndê ngê Chóó Lémi ka dpî y:ee tóó, kópu mb:aa u ngwo dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o pwopwo vy:o yinê a y:ee nmyoo, ghê kamî nmye yinê myedê kpo.

14 Ala kópu ndê kópu. Dono ngê daadî mbêpê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o daa dêêpî kópu dyuu ngê a wêdêwêdê kîgha nmyo, ngmênê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Dpodo pyu yoo yi danêmbum

* 6:9: Tpyuu 1:18 * 6:10: 1 Pita 3:18

* 6:16: Njon 8:34 * 6:18: Njon 8:36

15 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono ngmanmî d:uu, mu kópu u dîy:o daa dêêpî kópu dyuu p:uu nmî nuw:o dmi a wee, ngmênê Chóó Lémi u módó yeedeyeede p:uu nmî nuw:o dmi a wee, nmî dono yilí yintómu u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té? Nmyenê, Apuu! Yinté daa tóó. *

16 Ala kópu ndêndê ngê nmyi lama ka tóó, pini n:ii p:uu nmye dpodo té, yi pini ngê yinê adî dpodo kîgha nmyo. Dono p:uu anmyi dpodo, ye pwopwo anmyinê pyw:ee ngmê. Chóó Lémi p:uu anmyi dpodo, u dnye ka mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, ye pi mb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

17 Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dono p:uu wunê mwyiyé nmyee a dpodo, ngmênê dono p:uu dpodo nmyinê kuwo ngópu, Yesu u kópu n:ii nmyi ny:ee tumo, yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmye cháâcháâ ngmê.

18 Nyââ, Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, dpodo mb:aa p:uu dpodo kalê nmyoo. *

19 (Dyimê pywuu nmye yed:a kê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi p:uu kópu dé yi wopwe nmye dpodo ndîi, módó daanmyinê w:ee t:oo.) Wunê dono u dpodo pyu ngê nmyi pyaa dniye, p:uu nmyee a dpodo, até dono kópu yilí

* 6:11: 1 Pita 2:24 * 6:15: Lóma 6:1

nmyee a d:uud:uu, kópu dpîp:engmê kuwa kalê ngópu. Ala ngwo pi mb:aa u dpodo pyu ngê pyaa dmyeno, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ntee a tóó, yinté yinê a pyépi nmyo.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê dono u dpodo pyu ngê nmyee a ya, mb:aamb:aa p:uu dênmyee a mbêpê.

²¹ Dono u yi woo n:ii nmyi ntówo tumo, yi yini kîgha ló dé, pwopwo u tpile dé. Yi kópu yilí ala ngwo nmyinê nmye mywenemywene u kópu dé. *

²² Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ntee pini ngê mye pyépi nmyo, ghê kamí u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²³ Pini n:ii dono p:uu a dpodo, pwopwo u ngwo wunê kmênêkmênê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii nipi wunê kââdikââdí nmo, u módó yeedeyeede mbêmê ghê kamí nmo wunê kuwo ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

7

Yéyéyé u dyimê pywuu

¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu u wopwe ngê daanmyi dêê dmi, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu dyuu nmyi lama a kwo.

²⁻³ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dêêpî kópu dyuu ngê pi cha dpo kââdí

dê, u dî pwopwo anyi wunê tóó. Yepe ngê u moo wa a kuwo, kn:aa pini ka amî lê, ye daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê mââ ti u kópu ayi d:uu. Ngmênê u moo mwiyé dpî pw:oo knomomê, ye yéyéyé u dêêpî kópu yi pyópu p:uu u ngwo dpo pywálí, módó pyââ ngê moo pyódu, u ntââ amê yéé, mēdaa mââ ti u kópu yu d:uu.

⁴ A tîdê mbwó yoo, nmyo mye ntee dé. Mósisi u dêêpî kópu dyuu ka nmyi pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê daamodî mbêpê kîgha nmyo. Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê a pii wo, u yoo ngê u ngwo pyódu nmo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópu mb:aa yilí dny:oo d:uud:uu dé, M:aa u pi ndîi ngê paa pyaa we. *

⁵ Dini ghi n:ii ngê nuw:o mbwee p:uu nmee a mbêpê, dêêpî kópu dyuu ngê kwódu yé u kópu nmî nuwo yinê kalê too. K:omo tpile pwopwo u kópu dé, ngmênê u yi nmo doo kwo, Yi kópu nmî d:uu té. *

⁶ Ngmênê ala ngwo dêêpî kópu dyuu nmî p:uu da pywálí, mu kópu u dîy:o tpileni ngê doo tpyé nmo, yi tpile ka nmî pw:oo dniye. Mósisi ngê wunê kópu dyuu n:ii a d:êê ngê, daa yi kópu dyuu ngê a mbêpê kîgha nmo,

* 6:21: Lóma 7:5 * 6:23: Lóma 5:12,15

* 7:4: Lóma 6:2,11; Nkal 2:19 * 7:5:

ngmênê kópu kamî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nmo. *

Nuw:o dono pini dê dêêpî kópu dyuu

⁷ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dêêpî kópu dyuu lónté tpile, dono? Nmyenê, Kêle, ngmênê dêêpî kópu dyuu ngê dono a ka yinê a kêma ngê. Dêêpî kópu dyuu ngê wodaa vyu, Kn:aa pini u tpile u yi nga kîngmê kwo, ye yi kópu a lama daapê tóó. *

⁸ Dêêpî kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo noo nuw:o dono, kn:aa pini u tpile dé yi yi dmi a nga u ngwo dpîmo kwo. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye nuw:o dono paa dîpî.

⁹ Dêêpî kópu dyuu a lama ghêlî daa yaa wo, a ghê doo ya, ngmênê dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu ní nyongo, nuw:o dono a gha vy:o wêdêwêdê ngê pyodo, u ngwo ní pwene. *

¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Dêêpî kópu dyuu ngê ghê ye mê y:ee ngê, ngmênê pwopwo u ngwo nê pyw:ângo, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo vya noo.

¹² A tídê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pi ngê tuu angma a ngî, pi u ngwo angmê vy:a, ye daanmî vyi, Tuu dono. Kêle, tuu dpodo u tpile, nuw:o u mênê daa tóó. Tpile mb:aa.

Pini n:ii ngê u mbwó dpî vy:a, yi pini dono. K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê nuw:o dono ngê a ngî too, u ngwo vya noo. *

¹³ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aa ngê vya nyoo? Nmyenê, Kêle, ngmênê nuw:o dono ngê p:ee vya noo. Nuw:o dono ngê yi dêêpî kópu dyuu mb:aa ngma a ngêêdî, tuu ntee tpile ngê pyódu ngê, u ngwo vya noo, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Nuw:o dono u mênê mb:aamb:aa daa tóó mo daa tóó.

Pi u tpiipi

¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu nmo yinê a kpo, ngmênê a chóó a wêdêwêdê mbêmê yi dêêpî kópu dyuu u cháâchââ ngê n:aa dîpedîpe yédi, mu kópu u dîy:o nê dono p:uu dpodo pyu, yinê a mbêpê kîgha noo.

¹⁵ Kópuni n:aa d:uud:uu too, dênîné wopwe too, mu kópu u dîy:o, u ya a nga a kwo, kópu mb:aa yinî d:uud:uu dé, ngmênê dîné d:uud:uu too. Kópuni a ka dono dé, vyîlo yi kópu yinî d:uud:uu too.

¹⁶ Tpéé kópu tpapê ngê nê w:ee ngê, nê, Dêêpî kópu dyuu a ka yi mb:aamb:aa.

¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nê kuu, dono kópu a chóó dîní d:uud:uu too, ngmênê nuw:o dono n:ii a gha vy:o a tóó, yinê wunê tpyuu noo.

* 7:6: Lóma 8:2; 6:4

* 7:7: Ex 20:17

* 7:9: Njems 1:15

* 7:12: 1 Tim 1:8

18 A lama ka tóó, a chóó a mênê kópu mb:aa daangma a tóó. K:omo tpile u ya a nga a kwo yédi, Kópu mb:aa nî d:uud:uu dé, ngmênê n:aa dîpedîpe yédi, dîní d:uud:uu too, a yi dê dnyinté ghiye a m:ii mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo.

19 Kópu mb:aa n:ii u ya a nga a kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu d:uuw:ee d:uu. Kópu dono n:ii u ya a nga daa kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu ngê.

20 Yi kópu u l:êê dîy:o na a ka a nuw:o daa a tpiipi, ngmênê nuw:o dono n:ii a mênê a tóó, yinê wunê tpyuu noo.

21 A tídê mbwó yoo, alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê u ya a nga adî kwo, Kópu mb:aa ngmênî d:uu, ngmênê nuw:o dono a nkîgh:ê a ya yédi.

22-23 Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a nuu u kópu dyuu, ngmênê kn:aa lémi ghi a mênê ngma a dpodo yédi, a nuw:o p:uu a d:uu yédi, dono p:uu dpodo pyu ngê yinê a pyépi noo.*

24-25 A nuw:o mu ngmidi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yinê a cháâcháâ ngê, ngmênê a chóó a wêdêwêdê ngê doo u ntââ kópu mb:aa daanî d:uu, a yi dê dnyinté ghiye a mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. Nuw:o dono ngê dono u maa p:uu wunê tpyuu noo, máádinî u dî pwopwo. Yi kópu ngê a gha dê dyênê, a p:uu nanê wa a pywáí? Mw:ââkó Chóó

Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yinê wa a pywáí.*

8

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

1 Yélini Yesu Kédisu u k:ii a kââdí dniye, yi yéli Chóó Lémi ngê daawa kpada.

2 U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê Yesu ka yinê a kââdí nmoo, ghê kamî nmo yinê myedê kpo, pwopwo pini dê dono ye yinê mye w:êê nmoo.

3 Mósisi u dêêpî kópu dyuu dêê wo, mb:aamb:aa ngê daa pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o dp:oo nuw:o pyu mb:aa dé. Chóó Lémi ngê chóó tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmo ntee pini ngê pyodo. Nmî l:êê dîy:o nmî dono íedê kele, Chóó Lémi ngê dono u ngwo ndyiko ngê.

4 Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê wunê pyépi nmoo, kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo, yi kópu yinmo d:uud:uu too. Daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê nmo m:ii té, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo m:ii té, u dêêpî kópu dyuu u ngwo nmo cháâcháâ too.*

5 Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo, ngmênê yélini yi chóó yi nuw:o mbwee u pono a vyápê té, daa Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo.

6 Yélini yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê té, ghê kamî

* 7:22-23: Nkal 5:17; Njems 4:1; 1 Pita 2:11

* 7:24-25: 1 Kódin 15:57

* 8:4:

yi mênê daa tóó, myedaawa a pyw:ee ngmê. Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, ghê kamî wunê da pyw:ee ngmê, Chóó Lémi u k:i:i noko mb:aamb:aa ngê a pyede. *

⁷ Pini n:i:i chóó u nuw:o u pono a vyápê yédi, yi pini Chóó Lémi p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa chââchââ ngê, mu kópu u dîy:o yi pini dpî dîpî.

⁸ Doo u ntââ yi pini ngê Chóó Lémi u nuu u kópu daangmêwa d:uu.

⁹ A tîdê mbwó yoo, ngmênê dp:ee yinté yéli. Mumdoó Chóó Lémi u Ghê Dmi ndêndê ngê nmyi mênê a tóó, ye u pono nmye vyápê nyédi, nmyi chóó nmyi nuw:o mbwee u pono dp:ee vyápê nyédi. N:i:i u mênê Yesu Kédisu u Ghê Dmi daa tóó, yi pini doo u yoo vy:o pini ngmê. *

¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile dono ngê nt:ââ nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó kópu mb:aa u ngwo daangmanmyi d:uu ngmê, ngmênê Yesu Kédisu nmyi gha vy:o a tóó, u Ghê Dmi ngê mêtê pyidu nmyoo, a wêdêwêdê kîgha nmyoo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka a kââdî nmyoo. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu a pyidu ngê. U Ghê Dmi vyîlo nmyi mênê ye tóó, yiné a wêdêwêdê kîgha nmyoo.

¹² A tîdê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee u wépi dmyinê pwapî dé.

¹³ Nmyi nuw:o mbwee u pono anmyi vyápê, ye wanmyi pw:oo dmi. Chóó Lémi u Ghê Dmi ka anmyi ng:aa, nmyi nuw:o mbwee u kópu dono u ngwo anmyi kéé t:oo, ye ghê kamî wanmyinê pyw:ee ngmê. *

¹⁴ Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo.

¹⁵ Wunê daa dnyinté nmyimo a nkîngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté nkîngê têtê daawa diyédiyé kalê nmyo. Kêle. Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê yiné pyódu nmyoo, Chóó Lémi ka u ngwo nmo tpaépê ngê, kwonmîmo, M:aa. *

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. U Ghê Dmi k:i:i nmî ghê dmi knî y:oo yi kópu a tpaépê ngópu. *

¹⁷ Yesu u tîdê mbwó ngê nmî pyaa dniye, pi knî y:oo Yesu Kédisu u l:êê dîy:o dono nmo wa d:uu knomomê, yi dono u mgîní anmo vyîmî knomomê, ye Yesu u k:i:i mb:aamb:aa ngê wanmîn:aa ya, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmo wa a kê. *

Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópuni wa d:uu

¹⁸ Ala dini ghi ngê dononi u mgîní nmo vyîmî, yi mgîní vyîmî daa ndîi. Ala ndîi kópu, mu dini ghi ngê Chóó Lémi

* **8:6:** Lóma 6:21; Nkal 6:8 * **8:9:** 1 Kódin 3:16; 12:3 * **8:13:** Nkal 6:8 * **8:15:** 2 Tim 1:7; Nkal 4:5-6 * **8:16:** 2 Kódin 1:22 * **8:17:** Nkal 4:7; Tpyuu 21:7 * **8:18:** 2 Kódin 4:17

ngê ngmênê ntee pini ngê amî pyódu nmo. *

19-22 K:omo tpile Chóó Lémi ngê tpilê yintómu mb:aamb:aa ngê a l:âmo ngê, ngmênê nmî kn:ââ u dono u dîy:o tpile yilî yintómu a dyênê dniye, ala ngwo a l:êê nyédi, a wélîlî mgîní vyîmî nyédi, a pwopwo nyédi, myoo mg:eme dmi. Ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi dono wa chedê, tpile yilî yintómu kamî ngê amî pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ knî yi k:ii noko mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya. Mbwili ntee a mgîní vyîmî yédi, tpile yintómu yinté a mgîní vyîmî té, u yi y:e a kwo, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo anmî m:uu té, yi wéni límîlîmî ngê dyimê we, Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu kamî ngê u ngwo paa pyódu téne. *

23 Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmo a kpo, ngmênê u módó yeedeyeede nmo doongê chedê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî gha vy:o nmo mgîní vyîmî té, u dí, Chóó Lémi ngê u dpodo amî chedê, nmî chóóchóó nmî pââ dmi kamî ngê amê pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ ngê anmîn:aa ya. *

24 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê yi dpodo wa chedê, ngmênê yi kópu dp:oongê módu. Yi kópu w:oo módó, Chóó Lémi ka daapono nuw:o té.

25 K:omo tpile yi kópu

dp:oongê módu, ngmênê yi kópu nmo t:âât:ââ, nmîné vyîmî.

26 Nmî lama daa tóó, Chóó Lémi ka lónté anmî ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a ngêêpî nmoo. Kópu ndîi n:ii nmî mênê a tóó, u tpapê ngê doo u ntââ, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Chóó Lémi ka yinê dpî vyi, nmî l:êê dîy:o a ngêpê yédi.

27 Chóó Lémi nmî gha vy:o wunê vuywo, u Ghê Dmi kópuni p:uu a nuw:o, yi kópu u lama mye tóó. Kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo yédi, a yoo ye ní y:oo, u Ghê Dmi ngê yi kópu nmî l:êê dîy:o u kwo a dmyinê ngê.

28 Ala kópu nmî lama a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi n:ii dé yi nódo adî ya, yi yéli y:e kópu yilî n:ii wa pyaa dmi, yi yéli yi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o y:e wa pyaa dmi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ló dini a ngmidi too, yi nuu ghi dmi nódo a tóó. *

29 Chóó Lémi ngê yi yéli ló dini a ngmidi ngê, apê, A tp:ee ntee yéli ngê wanî pyódu té, a tp:ee u tidê mbwó yilî ngê u ngwo paa pyaa we.

30 Yélini Chóó Lémi ngê wunê a ngmidi ngê, nmo yi yéli, ala ngwo nmodê, A pwiyé dmyeno, a yoo vy:o anyi ghê dmyeno, mu kópu u dîy:o nmyi dono a kuwó kîdí kée té. Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmo.

Doo u ntââ kópu ngmê ngê

Yesu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî

³¹ Chóó Lémi ngê yinë a ngmidi nmoo, chóó u kwo a kââdí nmoo, doo u ntââ pi ngê mēdaawa chámê nmo.

³² Chóó Lémi daa kede wo, daa vyyu, A chóó a tp:ee angênté anî y:oo, ngmênê nmo yintómu nmî kpêê ngê yó. Chóó tp:oo nmo a kpo, tpile yilî u ntââ mbêmê nmo amyedê kê.

³³ Nmo Chóó Lémi u ngmidi ngmê u yoo, pi mb:aa ngê chóó pyódu nmoo.

³⁴ Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ pi ngê daawa ndyîko nmo. Yesu Kédisu ngê daawa ndyîko nmo, mu kópu u dîy:o nmî l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, myombó mēdé pii wo, Chóó Lémi u nkîgh:ê a tóó, nmî l:êê dîy:o u kwo a ngêpê yédi. *

³⁵ Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi kópu ngmê ngê daawa a ngî. K:omo tpile nmo dómudómu té, ó ndapî nmî ngópu daadî ya, ó pi knî y:oo dono kópu nmo wa d:uu t:oo, amy:oo pw:oo dmi, ngmênê yi kópu knî y:oo Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê. *

³⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o ala kópu a d:êê ngê, apê,

Nmî Lémi u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî vyeé tēdé wo dpî chedê ngmê.

Sipi vyeé yinë ye ntee daa ndîî kópu,

yinté limîlîmî ngê dpî vya nmo.

³⁷⁻³⁹ Yi kópu knî y:oo Yesu nódo doo u ntââ nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, ngmênê yi vyîmî ngê Yesu u wêdêwêdê ngê a wêdêwêdê kîgha nmoo. Nyââ, a lama ka tóó, kópu ngmê ngê nódo nmî nuu ghi dmi doo u ntââ daawa a ngî. Pwopwo wa dîpî, dyámê u tpile yilî yintómu wamye dêê dmi, enjel yoo kada pini yoo amye dêê dmi, awêde u kópu dé wa dêê dmi, mââ u kópu dé amye dêê dmi, dyámê u wêdêwêdê yintómu amye dîpî. Yi kópu yintómu knî y:oo Chóó Lémi nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmî Mbwámê ngê pyodo.

9

Nju tpémi yi danêmbum

¹⁻³ A yoo Nju tpémi yi l:êê dîy:o a nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê dê pyódu. Lukwe dîy:o Yesu Kédisu kî mb:ii ngópu? Yesu ngê u nkwo wa mb:ii té. U ya a nga a kwo, Yesu ka nê tpélimbiy:e té, yi Mbwámê ngê u ngwo paa pyaa we. K:omo tpile Chóó Lémi ngê wa mb:ii nê, a d:aa wa a kââdí ngmê, yi kópu a ka mye u ntââ. Ndê kópu yidê vyi, dîní k:omodanê. Yesu Kédisu ngê dî kp:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myidî kp:aa.

⁴ Nju tpémi Chóó Lémi u ngmidi ngmê u yoo, yepê,

* 8:34: 1 Njon 2:1; Hipîlu 7:25

* 8:35: 2 Kódin 4:8-11; Psalm 44:22

Nmye mb:aamb:aa ngê wana a vyyuwo, pi nmyi vy:o ngmanê ngmidi, nmyi Mbwámê ngê wanî pyódu. Chóóchóó ye a kêma ngê, chóó u kwo myedê kâádî too, u dêêpî kópu dyuu ye mye y:ângo, u kwo ngêpê u kakê mê chóó ye mye chámê ngê.

⁵ Yi kn:ââ yoo yi pi dmi ndîi, Epîlaham ngmê, tp:oo Yisak myomo, u kee Njakóp pyolo. Nju tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê ngma a ngmidi ngê, Yesu Kédisu, pini n:ii mye nmî Yâpwo njini, nmo yintómu yinê a y:enê nmo. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kígha chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila. *

⁶ Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo yilî ngê wa pyódu, yi yéli wanî ngee. Lukwe díy:o Nju tpémi yilî y:oo nmî Mbwámê mb:ii ngópu? Lukwe, kópuni Chóó Lémi ngê a vyyu, yi kópu daa ntiye ngê? Kêle, u kópu ndêndê ngê a ntiye ngê, ngmênê daa Nju tpémi yintómu yi ngee too, mu kópu u díy:o daa Nju tpémi yintómu Chóó Lémi u ngmidi ngmê u yoo.

⁷ Myenté, Epîlaham u yoo vy:o woni knî doo u yoo njini, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo njini, daa Yisímél u yoo, ngmênê Yisak u yoo. *

⁸⁻⁹ K:omo tpile Sela daa tpete u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo,

M:ââ daanîmo kêlî, u ngwo amênê diyé, yed:oo Sela tp:oo mââ wa t:aa. Yi kópu u nt:u kópu alanté, pi cha ntee dpî tpamê knî, tpémini dpî tpyé t:oo, yi tpémi yoo daa Chóó Lémi tp:oo yoo, ngmênê tpémini Chóó Lémi u kópu u l:êê díy:o dpî t:aa, yini ndêndê ngê tp:oo. *

¹⁰ Epîlaham tp:oo dê y:e kópuni pyodo, yi kópu Yisak tp:oo dê y:e mye pyodo, tpémini mwiyé ta, Chóó Lémi ngê mb:ii ngê, kuwóni yedê ngmidi ngê.

¹¹⁻¹² Dini ghi n:ii ngê yi pye Lîpeka u mênê nipi dpîmo a kwo, Chóó Lémi ngê yi pyópu ka kwo, N:ii kada wa t:aa, yini ngê u mbwó u dnye wadí nyêm. Ghêlî daa taa knopwo, kópu mb:aa p:uu kêê daa yé ngópu, kópu dono p:uu kêê myedaa yé ngópu, Chóó Lémi ngê Njakóp u ngwo a ngmidi ngê, ngmênê Yisó mb:ii ngê. Wéni n:ii ngê taa knopwo, Yisó mwiyé ta, Njakóp u kuwó doo a kwo. Dini ghi n:ii ngê kaa knopwo, Njakóp ngê Chóó Lémi u kópu ntiye ngê, Yisó u d:aa a kâádî ngê, pi kaa ngê mê pyodo. Daa yi pini mbwémi yi l:êê ghi dmi mbêmê Chóó Lémi ngê chámê doo, ngmênê chóó u nuw:o ngê Njakóp a ngmidi ngê, Yisó mb:ii ngê. *

¹³ Pi ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê a d:êê ngê, apê, Njakóp u yoo a nuu u yoo, Yisó u yoo daa a nuu u

* 9:5: Mát 1:1-2; Njon 1:1 * 9:7: Gen 21:12 * 9:8-9: Gen 18:14 * 9:11-12: Gen 25:21,23 * 9:13: Mal 1:2-3

yoo. *

14 A ka anmyinê póo dmi, a ka nye, Lukwe dîy:o Chóo Lémi ngê Njakóp a ngmidi ngê, Yisó mb:ii ngê? A ka nye, Yinté daa tóó. A tîdê mbwó yoo, Yi kópu dmyongê w:ee ngópu.

15 Chóo Lémi ngê Mósis ka kwo, Pi yintómu kpadakpada u yoo, yi dono knî yi l:êê dîy:o, ngmênê n:ii a ka wa ch:anê, yi pini u dono a kuwó wanî kéé té, yed:oo yi pini mēdaanî kpada. *

16 K:omo tpile pi ngê u yi adî kwo, Chóo Lémi u yoo vy:o nî ghê, kópu mb:aa yilî u l:êê dîy:o adî d:uud:uu, ngmênê doo u ntâa Chóo Lémi u ngmidi ngmê u pi ngê chóo daawa pyódu, ngmênê pini n:ii Chóo Lémi ka wa ch:anê, Chóo Lémi ngê yi pini chóo wa a ngmidi, yi pini u dono yilî u kuwó wa kéé té. *

17 Chóo Lémi ngê Yichip tpémi yi king Pélo ka kwo, Mbii tēdê p:aa vya nyoo, ngmênê dpî vya nyoo, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo a wēdēwēdē ndîi m:uu paa m:uu y:e. Kwo, K:omo tpile a yoo daanyi kwolo, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî kpada ngi, u ngwo wanyi kalê té, dyámê mbêmê tpémi y:oo a pi u ngwo wa ny:ee ngmê. *

18 A tîdê mbwó yoo, pini n:ii Chóo Lémi ka wa ch:anê, yi pini Chóo Lémi ngê wa ngee. Pini n:ii Chóo Lémi ka wa diy:a, Chóo Lémi ngê

yi pini ngópungópu pyu ngê wa pyódu. Yi pini Chóo Lémi ka daawa a tpélimbiy:e, Chóo Lémi ngê yi pini u nkwo wa kpada.

Yamî d:ââ u dyimê pywuu

19 A ka wanmyinê póo dmi, a ka nye, Lukwe, Chóo Lémi ngê yoo ngópungópu pyu ngê chóo wa pyódu té, lukwe dîy:o yi ngópungópu u dîy:o amê kpada té? A ka nye, Chóo Lémi ngê kópuni a d:uud:uu, n:uu ngmê u ntâa, yi kópu u kwo wa kwódu.

20 Nmyinê nmye nmye n:uu dé, Chóo Lémi u dnye u ngwo nmyinê vyee ngmê. Yamî d:ââ ngê u l:âmol:âmo pyu ka daawa vyi, Lukwe dîy:o alanté chi l:âmo nê? *

21 Mu kópu u dîy:o d:ââ l:âmol:âmo pyu chóo u nuw:o ngê a dpodo yédi. U ntâa yi pini ngê tēpê ngmidi ngê d:ââ miyó dpî l:âmo, woni lîmîlîmî ngê dpî l:âmo, daa mb:aamb:aa ngê, ntumokwodo mw:aandiye k:oo a tpyópwi nyédi. Woni mb:aamb:aa ngê dpî l:âmo, d:êê mb:aa p:uu dpî yé té, mb:aamb:aa ngê u kwo a vuywó yédi, módó d:uudpî pwii, naa ndîi tēdê dpî pwii. *

22 Chóo Lémi ngê yinté kópu myeye d:uud:uu ngê. Chóo Lémi yélini ye dē nod:e, yi yéli dîyo wa a pw:ono, pi knî y:oo u nod:enod:e pini dē u wēdēwēdē nipi yi ngwo wa m:uu d:oo. Ngmênê ala ngwo yi yéli yi dono kîyedê vyîmî.

* 9:15: Ex 33:19 * 9:16: Epe 2:8 * 9:17: Ex 9:16 * 9:20: Is 45:9 * 9:21:

23 Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi knî y:oo a yoo yi p:uu paa m:uu nêne, wod:oo a ngmidi nmoo, nmî dono u kuwó kée too, mb:aamb:aa ngê a pyépi nmo.

24 Daa Nju tpémi yi mo yi vy:o a ngmidi nmoo, ngmênê kn:aa yéli mye yi vy:o myedê ngmidi nmoo.

25 Hóséya ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Yélini a yoo vy:o dêpwo a kwo,

a yoo ngê anî pyódu té.

Yélini yi nuu ghi dmi a nódo dêpwo a ya,

yi nuu ghi dmi a nódo am:aa yé. *

26 Apê, Yélini ye nî vyyu, yenê, Nmyo dp:ee a yoo,

yi yéli yi pi dmi pi knî y:oo wa ntaa ngmê,

awo, Yâpwni ghê a t:a, yi yâpwo tp:oo yoo. *

27 Yisaya ngê Yisîléli tpémi yi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, K:omo tpile Yisîléli tpémi têda tii, ngmênê Chóó Lémi ngê kóo k:oo yilî daawa kââ, *

28 mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi kpadakpada u kópu n:ii a vyyu, ndêndê ngê lîmîlîmî ngê wa d:uu.

29 Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê, Nmî Lémi ndîi ngê nmî tp:ee dmââdîma yi vyee têdê wodîpê dyé too, ye Sodom tpémi Kîmoda tpémi ntee chedêchedê chedê ngê, yinté myepî chedê nmoo. *

Lvêêdîlvêêdî u chêêpî u dyimê pywuu

30 A tîdê mbwó yoo. Yélini daa Yisîléli tpémi, yi yéli y:oo Chóó Lémi dêdnye nmy:uu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlîmî mbê dniye, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyaa dniye.

31 Yisîléli tpémi y:oo u yi doo kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, u l:êê dîy:o u dêêpî kópu dyuu dnyimo chââchââ, ngmênê u chââchââ ngê dêê dniye.

32 Dêê dniye, mu kópu u dîy:o yi chóó yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu dnyimo chââchââ dé, Chóó Lémi ka dêdnyimo kêlîmî. Chêêpî ngmê p:uu a lvêêdî dniye, u ngwo a ghay dniye.

33 Chóó Lémi ngê yi chêêpî p:uu ala kópu a vyyu, apê,

Yisîléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî,

p:uu pêdê lvêêdî dniye,

u ngwo pêdê ghay dniye.

Ngmênê pini n:ii ngê yi chêêpî kpiyé wa mya, u kwo adî kêlîmî,

yi pini daawa a ghay.

A tîdê mbwó yoo, yi chêêpî kpiyé u pi Yesu Kédisu, nmî Mbwámê. *

10

Nju tpémi yi nuw:o mbwee

1 A tîdê mbwó yoo, a chóó a yoo Nju tpémi yi l:êê dîy:o a ghê tuu ye tóó. Dye ghi yintómu yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka n:aa ngêpê yédi. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo,

Chóó Lémi ka mê diyé dniye, kóó k:oo u ngwo paa kaa téne.

² Chóó Lémi u pi ndëndê ngê a cháâcháâ ngmê, ngmênê u nuw:o ghi dyuu dnyinté yi lama a pyede.

³ Ala kópu doongê w:ee ngópu, Yesu nmî l:êê díy:o pwene, pini n:ii u kwo adî kélímî, Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, pi mb:aa ngê wa pyódu. Ngmênê Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, yi pini mb:ii ngópu, yi chóó yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu a cháâcháâ ngmê, mu kópu u díy:o u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, kóó k:oo u ngwo paan:aa kaa nmîne.

⁴ Ngmênê Yesu ngê yi máádi nkoko ngê, u maa kamî kpêmî ngê, pini n:ii u kwo adî kélímî, Chóó Lémi ngê yi pini kóó k:oo u ngwo wa a kââ.

Yesu ka kélímî pini dê u pi tpapê yi kópu

⁵ Dêêpî kópu cháâcháâ u maa p:uu Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháâcháâ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo.

⁶⁻⁷ Ngmênê dp:oo u ntââ dé. Dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê nmo dípedípe nyédi, ngmênê Yesu ka anmî kélímî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Yi kópu nmî nkîgh:ê a tóó, Yesu daa kuughê wunê tóó. Yesu u ghípíghípî tédê, mbóó

p:uu pi d:uudpî nî, kpêênî pi myed:uuwodê pyidu.

⁸ Kêle, ngmênê nmî nkîgh:ê chono a tóó. Yesu u kópu dyuu nmî gha vy:o a kwo, nmî komo ngê nmo tpapê ngê, pi knî ye yenmîmo, Yesu ka kélímî mbê dmyeno.

⁹ Nmyi gha vy:o ala kópu ka anmyi kélímî, Chóó Lémi ngê Yesu kpêênî mêtê pyidu ngê, myenté pi knî ye nmyi komo ngê amy:ee vyi ngmê, anye, Yesu nmî Lémi, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

¹⁰ Nmî gha vy:o Yesu ka anmî kélímî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Pi knî ye nmî komo ngê amy:oo vyi, yenmê, Yesu nmî Lémi, ye nmî Mbwámê ngê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo.

¹¹ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii u kwo adî kélímî, yi pini daawa a ghay.

¹² Nmo yintómu dp:oo u mo u mo dé, k:omo tpile Nju tpémi ó kn:aa yéli, ngmênê Chóó Lémi nmî Lémi ndîi mu ngmidi. Yélini u kwo wa ngêpê mbê dmi, yi yéli ye u módó yeedeyeede ye wa a y:oo. *

¹³ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii ngê nmî Lémi ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wa ngee, kóó k:oo wa kââ. *

¹⁴ A tîdê mbwó yoo. Lukwe díy:o Nju tpémi nmî Lémi Yesu ka daa ngêpê té? Yesu ka wo kélímî mbê dniye, u kwo pídnye ngêpê. Yesu ka kélímî u kn:ââ ló y:i wunê kwo? Chóó

* 10:12: Dpodo 15:9; Kílosa 3:11; Nkal 3:28

* 10:13: Joel 2:32

Lémi ngê pi yilî ye a dy:ââ ngê, u kópu dyuu mb:aa ye yidnyen:aa tpapê.

¹⁵ Lukwe díy:o Nju tpémi daa kêlîmî mbê dniye? Lukwe, yi kópu daa ny:ee ngópu? Lukwe, nmî Lémi ngê pi ye daa dy:ââ ngê? Kêle, nmî Lémi ngê pi yilî ndêndê ngê ye dy:ââ ngê, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kópu y:ey:ee pyu yoo pi knî ye dy:ââ too, yi wéni mb:aamb:aa. *

¹⁶ Ngmênê Nju tpémi yilî y:oo yi kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu. Yisaya ngê yinté kópu myedê d:êê ngê, apê, A Lémi, nmî kópu ka pi daangmê kêlîmî mbê wo. *

¹⁷ Ala kêlîmî u kn:ââ, pi ngê Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu ye mwiyé wa vyi, wa ny:ee ngmê, u ngwo wa kêlîmî mbê dmi.

¹⁸ A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Nju tpémi y:oo yi kópu dyuu daa ny:ee ngópu? Kêle, kî ny:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó,

Yi kópu dyuu dyámê ghi yintómu yi mbêmê loo,

pi yintómu knî y:oo ny:ee ngópu. *

¹⁹ A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Yisîléli tpémi yi lama dêpwo ya? Kêle, Mósisi ngê yi lama ka a kwólu, Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Kn:aa yéli ye kópu mb:aa ngmanî d:uu,

ń:ee u ngwo ye anmyi kaa ngmê,

ye amy:ee nod:e dmi. *

²⁰ Yisaya ngê Chóó Lémi u kópu ndîi alanté a d:êê ngê, apê,

Yélini y:oo dêdnyimo nmy:uu nê,

yi yéli y:oo kêda pyw:ee nê.

Apê, Yélini y:oo dêdnyimo poopoo nê,

yi yéli ye a chóochóó mîné kêma ngê. *

²¹ Chóó Lémi u komo alanté mye kââ,

Wo nîmo chedêchedê dé, Yisîléli tpémi ye yenîmo,

A ka nga a diyé dmyeno, nmyi yi dmi a nga a kwo,

ngmênê wépi a ka dnyimo pwapî,

a dnye dêdnyimo nyêm. *

11

Chóó Lémi ngê Nju tpémini a ngmîdi too

¹ K:omo tpile Yisîléli tpémi y:oo Chóó Lémi u wépi pwaa ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e daa mb:ii too. Nê Yisîléli pi ngmê, a kn:ââ Mbenjîmîn, pini n:ii Epîlaham u maka. Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, daa mb:ii noo. *

² Yisîléli tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, yi yéli daa mb:ii ngê. Ala kópu nmyi lama a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yisîléli tpémi Ilacha p:uu dnya a d:uu, Ilacha ngê yi mt:ene dmi Chóó Lémi ka a dóó too, kwo, A Lémi.

* 10:15: Is 52:7

* 10:16: Is 53:1

* 10:18: Psalm 19:4

* 10:19: Deut 32:21

* 10:20: Is 65:1

* 10:21: Is 65:2

* 11:1: Pilipay 3:5

3 Kwo, Yisîléli tpémi y:oo ngomo kapî pyu yoo ka vyee t:oo, ngmêê yiyé têê wunê pw:oopw:oo t:oo. Kwo, Nê mu ngmîdi ngomo kapî pyu ngê anî tóó, a vyee u yi y:e myeka kwo. *

4 Chóó Lémi ngê kwo, Daa mo. Kwo, Yisîléli pi pyud:0 yono yono y:a (7,000) a ka wunê ngêpê, yélini k:omo yâpwo Mbaal ka daa ngêpê té. *

5 Ilacha u dye ghi ngê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yi vy:o pi knî ngma a ngmîdi ngê.

6 Chóó u módó yeedeyeede mbêmê a ngmîdi too, daa yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê a ngmîdi too. Kópu mb:aa n:iî d:uu tumo yi l:êê dîy:o wodê ngmîdi too, ye doo u módó yeedeyeede mbêmê pèdê ngmîdi too.

7 Yisîléli tpémi y:oo kópuni dnye nmy:uu, yi kópu dèpê pyw:ee ngópu. Yi vy:o yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi yéli y:oo yi kópu y:oo a pyw:ee ngópu. Woni knî Chóó Lémi ngê nkê kpeme yé too.

8 Yinté kópu puku yedê mye tóó, apê, Chóó Lémi ngê dpîîdpîî kalê too, yi ngwolo dmi my:oo yó, yi ngópu nkoko too. Apê, Wunê yinté doo a ya, awêde yinté myeka tóó. *

9 King Dépîdi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Yi nté ndapî ndîi yi l:êê dîy:o ala kópu paa vyi y:e,

Chóó Lémi nmo wunê vyyuwo.

Apê, Pèdê ghay dniye, dono pèdê pyw:ee y:e.

Apê, Yi nté ndapî ndîi y:oo pèdê lvêêdî téne. *

10 Apê, Ngwolo kopwe ngê paa pyaa dniye, yéli daapaa m:uu y:e.

Apê, Dono kópuni dpo pyw:ee t:oo, yi dono ngê pèdê kwolo téne, yi kópu chedê ngê daapaa pyaa we.

11 Nju tpémi dini ghi n:iî ngê chêêpî kpiyé p:uu a lvêêdî dniye, a ghay dniye, lukwe, wa a pii dmi, ó daawa a pii dmi? A tîdê mbwó yoo, mu dini ghi ngê amênê pii dmi. Nju tpémi y:oo Yesu mb:iî ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, Nju tpémi y:oo n:ee u ngwo ye paa kaa y:e. *

12 Nju tpémi y:oo Yesu mb:iî ngópu, kn:aa yéli yilí y:oo kópu mb:aa u ngwo ngma a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye. K:omo tpile Nju tpémi y:oo yi kópu dono d:uu ngópu, ngmênê kn:aa yéli y:oo kópu mb:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. Dini ghi n:iî ngê Nju tpémi Chóó Lémi ka wamêdê tpélimbiy:e dmi, Yesu u yoo vy:o wa ghê dmi, d:ud:umbiy:e kópu mb:aa u ngwo wanmo pyw:oo.

Yi ngmê olipi, u mgongo danêmbum

13-14 Yélini daa Nju tpémi, ala kópu ny:ee yó. Dini ghi n:iî ngê Yesu ngê u dyépi ngê

* 11:3: 1 Kings 19:10,14 * 11:4: 1 Kings 19:18 * 11:8: Deut 29:4 * 11:9:

Psalm 69:22-23 * 11:11: Dpodo 13:46

pyódu noo, daa Nju tpémi ye a dy:ââ noo, ngmênê nmye a dy:ââ noo. Yi kópu Nju tpémi ye dye ghi yintómu n:aa tpapê ngê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, N:ee nmye paa kaa y:e, Yesu u yoo vy:o myepaa ghê dniye.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:ii too, u ngwo u kwo a kââdí nmyoo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kwo amêdê kââdí té, n:aangê p:eeni kópu kpêênî amêdê pyidu té.

¹⁶ Chóó Lémi ngê nmyi kn:ââ mwiyé dêpêngmê ng-midi ngê, ngmênê Epîlaham yedê ngmidi ngê, Yesu u l:êê dîy:o u yoo vy:o ala ngwo dê kaa nmyo. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê yini n:ii woo dpî kââ, dini ghi n:ii ngê dpî kaa, yed:oo yi pini chóó u yi.

¹⁷ Chóó Lémi ngê olipi woo n:ii kââ, yi olipi woo, Epîlaham. Yi yini ala ngwo dê k:aa, ndîi ngê dê pyódu, u nt:u kópu Nju tpémi. Ngmênê yi yini kóó woni knî y:oo Chóó Lémi Tp:oo mb:ii ngópu, Chóó Lémi ngê yi yini kóó u nkwo a pwaa too, dny:ii dy:ee too, yi kuu kóó knî y:i m:uu kââ, yi yini nkwo do mé kaa too, ndîi ngê mé pyaa dniye. Nmyo yi kuu kóó dé, Nju tpémi yi wulu ngê yiné a kaakaa nmyo.

¹⁸ Yini kóó n:ii a pwaa too, yi p:uu kópu dono nangmê vyí, nmyi chóó chaa ngê kêê nangê t:oo. Km:êê ka wulu daanmyi y:ee ngmê, ngmênê km:êê ngê yiné a ngêêpî

nmyo.

¹⁹ Ndoó apê ala kópu wanmyi vyí ngmê, Chóó Lémi ngê nmî yi dmi vyílo ye kwo, yi yini kóó a pwaa too, nmî p:aa dmi yi yó.

²⁰ Nmyenê, Ndê kópu, a pwaa too, mu kópu u dîy:o Yesu u kópu ka dêdnye kêlímî. Yi yini nkwo do nmye wee, mu kópu u dîy:o Yesu ka mb:aamb:aa ngê nmye kêlímî té. Yi kópu p:uu chaa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê dmyiné nkíngê.

²¹ K:omo tpile Nju tpémi yi yini kóó njini dé, ngmênê Chóó Lémi ye daa kede wo, yi yini kóó a pwaa too, dny:ii dy:ee too. Ndêndê ngê nmye myedaawa kede.

²² Yi kópu mbêmê ala kópu dp:o w:ee, k:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi yilí ní ngee, ngmênê daa kedekede pyu. Yélini y:oo Tp:oo mb:ii ngópu, yi yélini u nkwo mb:ii too, ye daa kede wo. Chóó Lémi u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya, ye nmye ada a vwuwo, wamye ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi anmyiné kuwo ngmê, dono u maa p:uu anmyi ghê dmi, ye Chóó Lémi ngê amye kpîpî nmyo.

²³ Nju tpémi Chóó Lémi ka wa kêlímî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê yi yini nkwo do amê kaa té. Chóó Lémi u ntââ, kwéli dnya a kwo y:i amê kaa té.

²⁴ Nmyo yi kuu kóó dé, nmyi kââdíkáâdí Chóó Lémi u yi nkwo do dpodo ndîi. Nju tpémi yi chóó p:ee yi yini kóó dé, yi yini nkwo do yi

kââdîkââdî daa dpodo ndîi.

Piyintómu knîye Chóó Lémi u módó yeedeyeede

25 A tídê mbwó yoo, nmyi chóó chaa ngê kêê nangên:aa t:oo. Ala kópu nangê vyi, Nju tpémi yi mbodo podo dé, nmî nuw:o dmi p:ee ndîi. Yi kópu u l:êê díy:o ala tumo kópu u ngwo nmye nîné tpapê. Kn:aa yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê dini ghi n:ii ngê u kwo wa a kââdî té, Nju tpémi yi ngópungópu machedê ngê u ngwo wa pyódu.

26 Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa pyódu, Chóó Lémi ngê Yisiléli tpémi yintómu wa ngee té. Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Yisiléli tpémi yi vy:o yi Mbwámê dini ghi n:ii ngê wa t:aa,

Njakóp u yoo yi dono yilí yintómu yinê wa chedê. *

27 Chóó Lémi ngê ala kópu mye vvu, apê,

Dini ghi n:ii ngê yi dono aní chedê té,

a ka u ngwo anê kââdî té. *

28 Nju tpémi y:oo Yesu p:uu kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu, yinê ye daa ndê kópu, Chóó Lémi p:uu u ngwo a d:uu té. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o yi d:aa dmi nmyinê kââdî ngópu. Ngmênê Chóó Lémi nódo yi nuu ghi dmi a tóó, u ngmidi ngmê u yoo ngê mye pyede, mu kópu u díy:o Epîlaham ka kwo, Nyoo knî ye wana a vwuwo.

29 Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yélini a ngmidi ngê, yi yéli yi p:uu u nuw:o daawa a y:oo.

30 K:omo tpile wunê Chóó Lémi ka dênmyee a ng:aa, ngmênê ala ngwo nmyi dono yilí u kuwó dê kéé té, mu kópu u díy:o Nju tpémi u kwo daa ng:aa té, Chóó Lémi ngê yi d:aa k:oo kaa nmyoo.

31 Nju tpémi yélini Chóó Lémi ka daa ng:aa té, díyo u kwo amê diyé dmi. Nmyi dono ntee u kuwó kéé too, yi dono yinté u kuwó amye kéé té.

32 Chóó Lémi ngê nmo yintómu ngwene pwââ ngê pyódu nmoo, u dnye u ngwo dênmee nyêm, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, A módó yeedeyeede mbêmê yi dono a kuwó nî kéé té. Doo u ntââ kn:aa kópu mbêmê Chóó Lémi ka daanmo kââdî dmi, ngmênê chóó u módó yeedeyeede mu ngmidi mbêmê u kwo anmo kââdî dmi.

33 Chóó Lémi u módó yeedeyeede angêntoo. Chedê ngê daawa pyódu. U nuw:o angêntoo, tpile yintómu u lama a tóó. Kópuni a d:uud:uu too, yi kópu nanê wa a w:ee té, yi kakêmê nanê amye chámé té?

34 Puku yedê alanté a tóó, N:uu ngmê u lama a tóó, Nmî Lémi u nuw:o alanté?

N:uu ngmê u ntââ u nuw:o yinê wa ríepwi? *

35 N:uu ngê nmî Lémi ka wa vyi,

* 11:26: Is 59:20-21 * 11:27: Jer 31:33-34 * 11:34: Is 40:13 * 11:35: Njóri 41:11

A chóó a tpile nga nîê kuwo,
dîyo moo wumo ngi. *

³⁶ Mu kópu u dîy:o tpile yilí yintómu Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kîgha munangê yé. Ye ndê kópu. *

12

Yesu u yoo y:oo kópuni dny:oo d:uud:uu

¹ A tíê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ndêndê ngê a tóó, u kwo nmî ch:anê dniye, nmî dono yintómu u kuwó u ngwo kée too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmyi chóochóó y:ee tóó, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, p:uu dpodom-biy:e myedmyinê dpodo. U nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. Chóó Lémi u châachââ ndêndê ngê yinté a tóó. *

² Dyámê mbêmê tpémi yi p:uu nama a mtyîmwe ngêêpî, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi a ngmêê ngê, nmyi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e myedê ngmêê ngê. Chóó Lémi u nuu u kópu dé yi d:uud:uu ngê u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Ala kópu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u kópu dé. *

³ Chóó Lémi ngê u dyépi ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o ala kópu dyuu u ngwo nmye nîê tpapê. Ala kópu a ny:ee yó. Nonî nmyi pi kmîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê nmyi chóó ntênê nmyi p:uu dmyinê nuw:o. Dpodoni knî yi p:uu Chóó Lémi ngê dpodo kalê nmyoo, yi dpodo knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi p:uu dmyinê nuw:o. *

⁴ Kêê mdoo dpodo, yi mdoo paa, ngwolo mdoo yedavyuwo. Nmî p:uughê ghi yilí a tóó, yi dpodo dpodo a tóó. *

⁵ Nmo yinté dé, Yesu Kédisu u nt:u ghi dé. K:omo tpile nmo yilí, ngmênê ngmîdi ngê pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî.

⁶ Chóó Lémi ngê dpodoni u ntââ ngê pyódu nmoo, yi dpodo d:uud:uu téme. Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ngê pyódu nyoo, ye kópuni nga a kpo, pi knî ye chin:aa tpapê. *

⁷ Pi knî yi ngêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye chin:aa pi ngêêpî. Ndiye pyu ngê pyódu nyoo, ye Yesu u yoo yi lama chin:aa kîgha.

⁸ Chóó Lémi ngê dêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye pi knî ye yimi chi dêêpî. N:ii ngê pinté knî ye ndapî a yémî ngê, mtíkó ngê kîngî y:oo. Yesu u yoo yi kada pini ngê nye tóó, dpodombiy:e chi dpodo. N:ii

* 11:36: 1 Kódin 8:6 * 12:1: Lóma 6:13 * 12:2: Epeso 4:22-24; 5:17 * 12:3: Epeso 4:7 * 12:4: 1 Kódin 12:12 * 12:6: 1 Kódin 12:4-11; 1 Pita 4:10-11

ngê ngópuch:anê a ngêêpî too,
u gha mb:aamb:aa ngê choo
ya, u ngwo choo ngêêpî dé.

9 Pi knî yi nuu ghi dmi
nmyi nódo ndêndê ngê
choo ya. Dono dmyinê
kéké, mb:aamb:aa dmyina a
ng:êênî. *

10 Nmyo Yesu u tîdê mbwó
yoo, nmyi nuu ghi dmi numo
nódo choo ya, mb:aamb:aa
ngê dmyinê numo châachâa.

11 Chóó Lémi p:uu dpodom-
biy:e dmyinê dpodo, u dpodo
nmyi nuu u dpodo ngê choo
ya, p:uu mgeemgee ngê kêê
nangê t:oo. *

12 Nmyi gha dmi mb:aamb:aa
ngê choo ya, mu kópu u
díy:o Yesu nmyi mbwámê
ngê pyodo, ghê kamî nmye
amyedê kê. Ló kópu dono
nmye angmê pyódu, dmyina
a vyîmî. Dye ghi yintómu
dmyinê ngêpê. *

13 Yesu u yoo vy:o n:i i u
ngópu nté ndapî daachoo
ya, dmyinê yeedeyeede. Pi
my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê
dmyinê vyyuwo.

14 Yélini y:oo Yesu u l:êê
díy:o adnyi kpadakpada
nmyo, yi yéli yi l:êê díy:o Chóó
Lémi ka mêdmyinê ngêpê.
Nyââ, yi l:êê díy:o dmyinê
ngêpê, nangê vyi, Chóó Lémi
ngê a pw:oo téne. *

15 Yélini yi nuw:o dmi
mb:aamb:aa, yi k:i i myedmy-
inê mb:aamb:aa. Yélini a mbê
té, yi k:i i myedmyinê mbê.

16 Noko mb:aamb:aa ngê
dmyinê ya. Chaa ngê kêê
nangê t:oo, k:ââ néne ngê kêê
nangê t:oo, lémilémi ngê kêê
myenangê t:oo. Noní nangê
vyi, Nê pi ngmê. Myenangê
vyi, Kópu yilí yintómu a lama
a tóó. *

17 Pi ngê ló dono kópu nga
ngmêdê d:uu knomomê, ntââ
u ngwo kîdangê vy:u. Kópuni
pi knî ye mb:aamb:aa, yi kópu
yidmyinê d:uud:uu dé. *

18 Pi yilí yi k:i i mb:aamb:aa
ngê dmyinê ya. Yi kópu p:uu
dpodombiy:e dmyinê dpodo.

19 A tîdê mbwó yoo. Ntââ
nangê vy:u, ngmênê Chóó
Lémi ngê yinê pèdê vy:êê ngê.
Puku yedê nmí Lémi u kópu
alanté a tóó, Ntââ a chóó ana
a vyîmî. *

20 Kópuni puku yedê a tóó,
yi kópu dmyinê d:uud:uu. Ala
yi kópu. N:i i m:uu choo d:uu,
nté mbwaa u kwo dpî y:ee dé,
yed:oo mywene u ngwo wa
ghê.

21 Dono nmyi pwo kîngî lê,
ngmênê kópu mb:aa yilí dmy-
inê d:uud:uu, dono chedê ngê
u ngwo dpî pyódu yó.

13

Kada pini yoo yi châachâa

1 Dyámê pee u kada pini
yoo yi dnye dmi dmyinê
nyêmî dé, p:aa u kada pini
yoo yi dnye dmi myedmyinê
nyêmî dé, mu kópu u díy:o daa
yi chóó kada pini ngê pyaa

* 12:9: 1 Pita 1:22 * 12:11: Kílosa 3:23; Tpyuu 3:15 * 12:12: 1 Tes 5:16-18
* 12:14: Mát 5:44; Luukí 23:34 * 12:16: Pilipay 2:2-3 * 12:17: 1 Tes 5:15
* 12:19: Deut 32:35; 2 Tes 1:6-7 * 13:1: Taitas 3:1

dniye, Chóó Lémi ngê kada pini ngê yiné pyódu too. *

² Pini n:ii kada pini knî yi p:uu adî d:uu, Chóó Lémi p:uu amyaa d:uu. Yi pini ngê u kpadakpada chóó wa a pyw:oo.

³ N:ii knî y:oo dono adnyi d:uud:uu, kada pini knî ye adnyi nkîngê. N:ii knî y:oo mb:aamb:aa adnyi d:uud:uu, daadnyi nkîngê. Kada pini ka nkîngê u yi nga daachoo kwo knomomê, ye kópu mb:aa yichi d:uud:uu dé, u ngwo wa chaa kalê ngi. *

⁴ Kada pini Chóó Lémi p:uu a dpodo, nmyi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o. Dono kópu ngmanyi d:uu knomomê, ye u kwo chi nkîngê, mu kópu u dîy:o yi wêdêwêdê daa módó p:uu a t:a. Yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u pi mbêmê kada pini ngê u ngwo a kpadakpada too.

⁵ Nmyi kada pini knî ye dmyinê ng:aa, daa nmyi kpadakpada u mo u l:êê dîy:o, ngmênê mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê kada yiné kaa too.

⁶ Tákisi anmyi pywupwi, mu kópu u dîy:o nmyi kada pini yoo Chóó Lémi p:uu a dpodo té.

⁷ Kada pini ngê ló tákisi u pi nmye ngmêchoo tpapê, dmyinê pywupwi. Nmyi kada pini yoo yintómu mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ dé. *

Mgîdî kuwokuwo, w:êênî

yââyââ

⁸ Nmyi tp:uu dmi dmyina a kêlîkêlî, ngmênê tp:uu mu ngmîdi nangê kêlî. Ala yi tp:uu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngê. *

⁹ Ló dêêpî kópu dé, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi u tpile u yi nga kîngmê kwo, yi kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. *

¹⁰ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê kópu dono yi p:uu daawa d:uu. Dêêpî kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. *

¹¹⁻¹² A tídê mbwó yoo. Mgîdî u kópu kée tóó, wo u kópu a ngî tóó, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma a wââwââ. A pii dmyeno, namê dpî, Chóó Lémi p:uu dpodo kmêle. Chóó Lémi u dpodo ala ngwo dóo koo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî ngêêpî u wo kyedekyede mo kuughê doo a ya. Ala ngwo yi wéni nmî kêténi kíyedê d:êmê. *

¹³ Wo u kópu d:uud:uu téme, mgîdî u kópu a kuwo téme. Namê ñuknweñuknwe. N:uungmê ghéti, mbwaa ndanî tédê. Pyââ ti mââ ti ngê kêê nangê t:oo. L:êê ngê kêê

* 13:3: 1 Pita 2:13-14 * 13:7: Mát 22:21 * 13:8: Mát 22:39-40 * 13:9: Ex 20:13-17 * 13:10: 1 Kódin 13:4-7 * 13:11-12: Epeso 6:11

nangê t:oo, ní:ee kapî ngê kêê myenangê t:oo. *

¹⁴ A tídê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee knî y:oo yi kópu dé yi yi dmi a kwo. Nmyi nuw:o mbwee knî yi pono namê vyápê, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ntee pini ngê pyaa dmyeno. *

14

Daa numo p:uu danê u danêmbum

¹⁻² A tídê mbwó yoo, nmyo yintómu Yesu u yoo vy:o yéli, ngmênê ala kópu a lama kîyedê tóó, nmyi vy:o pi dyêêdí miyó a tóó, dyêêdí ngmê n:ii dé Nju tpémi, dyêêdí woni n:ii dé daa Nju tpémi. N:ii dé Nju tpémi, nté pywupwi tédê tpile tp:oo mbyuu d:uudpî pwíla ngmê, myedaawa ma ngmê, mu kópu u dîy:o dpo, N:ii ngê kî tpile tp:oo dê vy:a, chóó u k:omo yâpwo ka yi tpile tp:oo u ghê dê y:oo. Dpo, Kî tpile tp:oo mbyuu wanmî ma knomomê, ye Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê wanmî pyaa dmi. A tídê mbwó yoo, yi yéli y:oo dêêpî kópu dyuu mwo a cháachâa ngmê, ala kópu ye d:ud:umbiy:e doongê wa wo, Yesu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ngê yinêwa a kâadî nmo. Yélini Yesu ka dpodombiy:e a kélímî té, yi yéli y:oo tpile tp:oo mbyuu a pywupwi tumo, mye pîpî tumo, mu kópu u dîy:o dpo, K:omo tpile kî tpile tp:oo u ghê k:omo yâpwo ka dê y:ee

ngmê, ngmênê k:omo yâpwo k:omodanê u tpile, daa yâpwo ndêndê. A tídê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi nuw:o dmi u mo u mo dé, ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e daa kélímî, u l:êê dîy:o tpile tp:oo mbyuu daa pîpî too, yi pini nangê mb:ii, u nuw:o nangê ngmêê. *

³ Yélini y:oo tpile tp:oo mbyuu a pîpî tumo, yélini y:oo daa pîpî tumo, numo p:uu danê ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o nmyo yintómu Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo.

⁴ Kn:aa pini u dpodo pyu p:uu danê ngê kêê pi d:uuwodê t:oo. Yi pini chóó u kada pini a tóó, yinê dpî vyi, dpo, Kî pini ngê mb:aamb:aa ngê a dpodo, ó dono ngê a dpodo. Nmî Lémi u dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê adnyi dpodo, mu kópu u dîy:o yi dpodo tédê yinê wa ngee té. *

⁵ A tídê mbwó yoo, ala my-omoni kópu, kópuni p:uu nmyi nuw:o u mo u mo dé, nmyi ya nmye yinê kîngî dyênê. Nmyi vy:o ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo knî ngmê ndîi dé, wo knî m:uu tédê dé. Woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo yintómu mye ntee dé. Yi kópu p:uu nmyi chóó nmyi nuw:o u pono dmyinê vyápê.

⁶ Pini n:ii ka wo knî ngmê dpudu u wo dé, yi wéni knî

* 13:13: Epeso 5:18 * 13:14: Nkal 5:16 * 14:1-2: Lóma 15:7 * 14:4: Mát

y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháachâa ngópu. N:ii knî y:oo nté dyêêdí yintómu a pîpî tumo, yi ntini yilí yi l:êê díy:o Chóó Lémi a kwunokwuno ngópu, yed:oo mye u cháachâa. N:ii knî y:oo nté woni dpî kpîpî t:oo, Chóó Lémi u l:êê díy:o dpî kpîdí t:oo, mye kwunokwuno ngópu.

⁷⁻⁸ Daa nmî chóó nmo pyede, ngmênê nmî Lémi u nuw:o pono nmo vyápê té. Daa nmî chóó nmo pwopwo té, ngmênê nmî Lémi u kópu mbêmê nmo pwopwo té. K:omo tpile anmî ya ó anmî pw:oo dmi, ngmênê nmî Lémi p:uu nmo pyede. *

⁹ Yesu Kédisu pwene, mêê pii wo, mu kópu u díy:o yélini yi ghê dmi a t:a, yi kada pini ngê choo ya, yélini pw:oo dniye, yi kada pini ngê mye-choo ya.

¹⁰ Lukwe díy:o yi kópu knî yi l:êê díy:o numo p:uu nmye danê nyédi? Nmo yintómu Chóó Lémi ngîma wanm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo. *

¹¹ Nmî Lémi puku yedê alanté kpaa wo, apê,

Ndêndê ngê n:aa tóó, pi yilí yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame a ka wa ghê dmi,

Ala kópu wa vyi ngmê,

Nmî yâpwo njini kí ndêndê ngê vyílo.

¹² A tídê mbwó yoo, Chóó Lémi ka nmî chóó nmî kakêmé dmi anm:uu chámê té. *

Daa pi lvêêdílvêêdí u danêmbum

¹³ Numo p:uu danê mwo yé koo. Nmyi tídê mbwó knî yi kada lvêê kpî té nangmê yé.

¹⁴ Nmî Lémi Yesu u kópu ngê nê w:ee ngê, nê, Nté yintómu mb:aamb:aa dé. Pini n:ii ka nté knî ngmê kwódu yé u nté dé, yi pini ngê yi ntini knî d:uudpî ma té, mu kópu u díy:o u kwo ndêndê ngê tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi. Yi ntini u ngópu ngmanyi ma knomomê, yi pini ngê wamye ma knomomê, noní awo, Ngmêdí kn:aadi, ala ntini mêdí ma, Chóó Lémi ngê wa kpîpî nê. *

¹⁵ M̄wó yi ntini p:uu anyinê lvêêdí, ye u nuu ghi nódodo daadí ya. Pini n:ii u l:êê díy:o Yesu Kédisu pwene, ntini n:ii nye pîpî, yi ntini ngê yi pini kîdangê lvêêdí. *

¹⁶ K:omo tpile nté yintómu nmye mb:aamb:aa dé, ngmênê yi ntini kn:ââ ngê kîdangê pyaa dmi, pi yoo nmyi p:uu u nkwo adnyen:aa danê.

¹⁷ Chóó Lémi u yoo vy:o, kmaapî daa ndîi kópu, mbwaa ndanî myedaa ndîi kópu. Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a d:uud:uu té, yi kópu yi ndîi kópu dé. Nmî dyââpe a pwapî too, Chóó Lémi u k:ii nmî ya mb:aamb:aa ngê a pyépi, w:aa mbêmê nmîné pyw:émî ngê.

¹⁸ Yesu Kédisu u yoo vy:o pini n:ii ngê u mbwó daawa

* 14:7-8: 1 Tes 5:10; Pilipay 1:21

* 14:10: Dpodo 17:31; 2 Kódin 5:10

* 14:12:

1 Pita 4:5 * 14:14: Dpodo 10:15

* 14:15: 1 Kódin 8:11-12

a lvêêdí, yi pini Chóó Lémi ka mb:aa, pi kní ye mye pi mb:aa.

¹⁹ Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê a ya, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. *

²⁰ Kópuni Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a d:uud:uu, nté ngê yi kópu nmye kîngî dyênê. Kwódu yé u nté daa tóó, u ntââ wanmyi ma t:oo, ngmênê ntini n:ii ngê pi wa a lvêêdí, yi ntini kîdmyengmê ma ngmê.

²¹ Kópuni ngê mwó wa a lvêêdí, k:omo tpile tpile tp:oo mbyuu pîpî ó mbwaa ndanî ó ló kópu ngmê, ngmênê yi kópu kîdmyengmê d:uu ngmê. *

²² Yi kópu kní yi p:uu ntee nye nuw:o, ye Chóó Lémi k:ii dpî mbywuu d:êê ngê choo kwo. Pini n:ii u nuw:o ng-midi, u gha mb:aamb:aa.

²³ Pini n:ii nté ngmê p:uu u nuw:o miyó ngê dpî pyódu, yi ntini dpî ma knomomê, ye dono dpî d:uu, mu kópu u díy:o kópuni dpî d:uu, daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu. Kópuni daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu, yi kópu dono.

15

Yoo yi wêdêwêdê kîgha u danêmbum

¹ Yélini yi k:ii Yesu ka ndêndê ngê nmo kêlîmî té, nmí pyipe yoo, n:ii dé u kwo dnyinté a kêlîmî té, yi yéli yi kwódu yiyé u kópu dé pèdê vyîmî téme. Nmí chóó nmí nuw:o u pono daanmî vyápê.

² Nmí tîdê mbwó yoo yi mb:aamb:aa p:uu paa nuw:o kmêle, Yesu ka mb:aamb:aa ngê pîdnye kêlîmî. *

³ Nmí chóó nmí nuw:o u pono daanmî vyápê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu chóó u nuw:o u pono dèpwo vyápê. Dépidi ngê Yesu komo alanté a kââ, Chóó Lémi ka kwo, Peede kópu yilí n:ii nga vyi ngópu, a pwo ghay dniye. *

⁴ Kópu yilí n:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo wunê a d:êê tumo, nmí wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o a d:êê tumo. Ala dye ghi dono u vyîmî tédê, yi kópu kní y:oo a ngêêpî nmo. Yi kópu kní yi mbêmê nmí lama ka tóó, Yesu ngê ndêndê ngê wa ngee nmo. *

⁵ K:omo tpile ló kópu angmanmya a vyîmî, Chóó Lémi ngê yi kópu u vyîmî tédê wa ngee nmyo, nmyi nuw:o dmi amyedê lâmo té. Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê u ngwo paa pyaa we, Yesu Kédisu u nuw:o p:uu dmyinê mbêpê.

⁶ Nmí yâpwo njini Chóó Lémi, nuw:o ngmidi ngê dmyinê chaa kîgha, pini n:ii nmí Lémi Yesu Kédisu u Mî.

Yoo yilí yi kââdikââdí

⁷ Yesu ngê u kede paa ntee t:ee nmyoo, numo u kede paa yinté dmyinê ya. Yi kópu u l:êê díy:o pi kní y:oo Chóó Lémi u ngwo dny:oo chaa kîgha.

* 14:19: Lóma 12:18 * 14:21: 1 Kódin 8:13 * 15:2: Lóma 14:19; 1 Kódin 10:24

* 15:3: Psalm 69:9 * 15:4: 1 Kódin 10:11; 2 Tim 3:16-17

⁸ Yesu Kédisu Nju tpémi yi ngêêpî pyu ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi kn:ââ knî ye kópuni a vyi too, yi kópu u ngwo ntiye too, mu kópu u díy:o Nju tpémi y:oo pêdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê u kópu yilí ndêndê ngê dê ntiye té. *

⁹ Yesu Kédisu kn:aa yéli yi l:êê díy:o myeda loo, apê, módó yeedeyeede u l:êê díy:o Chóó Lémi paa chaa kalê y:e. Dépidi ngê yinté kópu puku yedê alanté a d:êê ngê, Chóó Lémi ka kwo,

A Lémi, n:aa chaa kîgha ngi, l:êê díy:o anî wéti.

Yélini daa Nju tpémi, yi yéli y:oo a kópu dyuu wamyé ny:ee ngmê.

¹⁰ Puku yedê alanté mye tóó,

Kn:aa yéli. Chóó Lémi u yoo yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya. *

¹¹ Alanté mye tóó,

Kn:aa yéli, yélini daa Nju tpémi. Chóó Lémi dpodom-biy:e dmyinê chaa kîgha. *

¹² Yisaya ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Dépidi u tii ínedê pi ngmêwa t:aa,

Chóó Lémi ngê u pi ndîî ngê yinê wa pyódu,

Kn:aa yéli amyedê y:enê dé, Yi nuw:o dmi p:uu adnyi kwo. *

¹³ Chóó Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u díy:o Yesu ka nmye

kêlîmî té. W:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya. Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê adí ngêêpî nmyo, ala kópu nmyi lama ndêndê ngê wa yââ, Chóó Lémi ngê daawa kéé nmo, u kwo wa a kââdí nmo. *

Ala pweepwee pee u nt:u kópu

¹⁴ A tídê mbwó yoo, a lama ka tóó, nmyo mb:aamb:aa dé, nmyo lama yéli, u ntââ wanmyi numo ndiye kîgha.

¹⁵ K:omo tpile nmyo u ntââ dé, ngmênê daa tumu noo ya, ala pweepwee pee yedê yi kópu dyuu nmye mêt:a vyílí té, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê a ngmídi noo, dpodoni u pi ndîî a ka ngma a kpo, kn:aa yéli yi l:êê díy:o u dyépi ngê a pyódu noo. *

¹⁶ Kpêê yiyé pyu knî y:oo Chóó Lémi ka tpile tp:oo ntee a yémî tumo, yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi ka yinté myinê yémî té. U Ghê Dmi ngê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê u ngwo dê pyódu té.

¹⁷ Chóó Lémi u dpodo n:ii Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê n:aa dódó ngê, yi dpodo u pi ndîî ngê n:aa pyépi.

¹⁸ A chóó a pi daanî knî, ngmênê kópuni Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too, yi kópu knî yi mo yi p:uu nîndê danê. Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu too, kn:aa yéli

* 15:8: Dpodo 3:25-26; Psalm 18:49 * 15:10: Deut 32:43 * 15:11: Psalm 117:1

* 15:12: Is 11:10 * 15:13: Lóma 14:17 * 15:15: Lóma 1:5

Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kââ, yi kópu yilî Yesu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too. *

19 Nmî Mî u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî my:aa d:uu ngê, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kaa too. Njedusalem nê yaa wo, Ilidikêm Wee u kwo nîmo diyé wo, p:aani p:aani pi knî ye Yesu Kédisu u kópu mb:aa noo tpapê.

20 Dye ghi yintómu u ya a nga dpîmo kwo, Yesu Kédisu u pi kwéli doongê ny:ee ngópu, yi nî lê, Yesu u kópu mb:aa ye ngmên:uu vyi, mu kópu u dîy:o pi kuu u dpodo p:uu dpodo u ya a nga dêpwo kwo. *

21 Kópuni puku yedê a tóó, nê, Yi kópu nî ntiye. Ala yi kópu.

Yélini y:oo u pi doongê ny:ee ngópu,

Dîyo wa ny:ee ngmê, amyedê w:ee ngmê. *

Póól ngê Lóma paa u dy:oo u ngwo a chápwo

22-24 M:ââ yilî yi k:oo u ya a nga doo kwo, N:uu m:uu nmyo, ngmênê a dpodo al:ii ndîi ngê doo ya. Yi dpodo ala wee knî yi kwo atédî chedê, ala ngwo nîngê pwiyé knî, nîmo mumu nmyo. U ya a nga a kwo, Spén nî lê, moma anê m:uu nmyo, nmyi p:uu mwiyé am:aa ya, u kuwó dini ghi ngê dpî ngee nódó, Spén u ngwo anî lê. *

* 15:18: 2 Kódin 3:5; Dpodo 19:11-12

52:15 * 15:22-24: Dpodo 19:21

Lóma 1:11

25-26 Ala ngwo Njedusalem mwiyé mîdî lê, Chóó Lémi u yoo dîn:aa ngee té, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo Kîdiki Wee u kwo a kwo, yi yéli y:oo yi ndapî tp:oo nt:eenwint:eenwi m:uu tumo, a ka a kê tumo, Njedusalem anî núw:o té, Chóó Lémi u yoo vy:o pinténi wunê wee, yi ndapî ye anî núw:o té. *

27 Yélini y:oo yi ndapî a ka a kê tumo, yi chóó noko yepê, Pinténi Njedusalem wunê pyede, paa ngee téme, ndapî knî ye ngmêpaa dy:ââ koo. Yi kópu yi chóó vyi ngópu, ngmênê Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu ye mwiyé y:ee ngópu, wod:oo kn:aa yéli y:oo dyámê u tpile mb:aa knî ngmê Nju tpémi ye u nkwo dny:oo yémî dé.

28-29 Dini ghi n:ii ngê Njedusalem anî lê, yi ndapî yintómu ye an:uu y:ee té, Lóma máádi an:uu kwolo. Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê an:uu wêdêwêdê kalê nmyo. U kuwó dini ghi ngê Spén an:uu lê. *

30 A tîdê mbwó yoo, ndîi kópu nmye ngmênîngê dmyinê. Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê nmye nîngê dmyinê, u ntââ a l:êê dîy:o wanmya a ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê a nuu ghi nmyi nódó a yó, yi kópu u l:êê dîy:o nmye myenîngê dmyinê, u ntââ a ngêpê wanmyinê

* 15:20: 2 Kódin 10:15-16

* 15:21: Is

15:25-26: 2 Kódin 8:1-2; 9:2

* 15:28-29:

vyíko ngmê, a l:êê dîy:o Chóó Lémi ka amy:ee dmy:ee ngmê.
*

³¹ Ala kópu dpî dmy:ee yó, Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o daa ghê dniye, Njuda Wee u kwo, yi yéli y:oo kîngî vya nê. Ala kópu myoo dmy:ee yó, Tpileni Njedusalem anî núw:o, Yesu u yoo knî y:oo yi tpile kîngî mb:ii ngmê.

³² Chóó Lémi ngê nmî ngêpê pêdê ny:ee ngê, pêdê ngee nêne, ye y:i nmye u ngwo anê lê, w:aa u ngwo anê pyw:oo, nmyi vy:o ghê u ngwo an:uu vy:u.

³³ Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê u ngwo dmyinê a ya. Ye ndîi kópu.

16

Póól u nd:uu tpapê

¹ Pyópuni ngê ala pwep-
wee pee nmye wunê
néne, u kakême nmye nîne
chámêchámê. U pi Pipi, Yesu
u yoo n:ii Sénkîdiya a pyede té,
yi ngêêpî módó ngmê.

² Nmyi vy:o mb:aamb:aa
ngê choon:aa kwo, mu kópu
u dîy:o mye Yesu u yoo vy:o
pyópu ngmê. Dpodoni p:uu
adî dpodo, dpî ngee yó, mu
kópu u dîy:o, pi yilí doo
ngêêpî, myedoo ngêêpî nê.

³ Akwila cha ye a
mb:aamb:aa dpî y:ee yó. *

⁴ Yi pini cha yi k:ii Yesu
Kédisu p:uu nipi nmee dpodo,
y:oo dyé noo, a l:êê dîy:o

pî vya dumo. A gha vy:o
mwânîne kwunokwuno dê,
Yesu u yoo vy:o yélini yi
vy:o dpîmo dpodo, yi yéli
y:oo myewunê kwunokwuno
d:oo.

⁵ Yesu u yoo yélini yi pini
cha yi ngomo k:oo wunê wó
ngê, yi yéli ye a mb:aamb:aa
myoo y:ee yó.

A pyipe mb:aa Epánitas ka
a mb:aamb:aa dpî y:ee yó,
pini n:ii Yesu ka mwiyé kélímí
mbê wo, Esiya Wee u kwo. *

⁶ Méli ka a mb:aamb:aa dpî
y:ee yó, pyópuni nmyi vy:o
mb:aamb:aa ngê doo dpodo.

⁷ Andídonikas pini dê Nju-
nyas ye a mb:aamb:aa myoo
y:ee yó, Nju pi n:ii dê yi k:ii
mbwa k:oo nmee kwo. Pi yilí
yi lama a tóó, yi pini dê Yesu
u dyépi dê. Yesu u yoo vy:o
ghêlî dîpî ghê wo, u ngwo a
ghê knopwo.

⁸ Nmî Lémi u yoo vy:o
a pyipe mb:aa ngmê,
Ambíliyatus, a mb:aamb:aa u
kwo dpî y:ee yó.

⁹ Pini n:ii k:ii nmî Lémi p:uu
nipi nyipu dpodo, Udípanus,
a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee
yó, a pyipe mb:aa, Stakis, a
mb:aamb:aa u kwo myoo y:ee
yó.

¹⁰ A mb:aamb:aa Apeles ka
dpî y:ee yó, pini n:ii k:omo
tpile Yesu u l:êê dîy:o dnyimo
kpadakpada, ngmênê Yesu
myedaa mb:ii ngê. Adistopu-
las p:uu yéli ye a mb:aamb:aa
myoo y:ee yó.

¹¹ Helodiyon ka a
mb:aamb:aa dpî y:ee yó,

pini n:ii Nju pi. Nasisas mupwoknî yi vy:o yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

12 Nmî Lémi u dpodo módó dê, Tídaipósa pyópu dê Tídaipána, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, a tíde mb:aa Pêsîs ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dpîmo dpodo.

13 Nmî Lémi u dpodo pyu mb:aa, Lupas, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, u pye ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni ngê tp:oo ntee pini ngê pyódu noo. *

14 Ala yéli ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, Asinkíditus ngmê, Pílikon myomo, Hêêmis pyolo, Patídopes podo, Hêêmas limo, nmî mbwó yoo yélini yi vy:o a kwo mye yi k:ii, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

15 Ala yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Pilolokas ngmê, Njuliya myomo, Nédiyás lémi pyolo podo, Olimbas limo, myenté Chóó Lémi u yoo yélini yi vy:o a kwo, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

16 Numo kóó dmyinê mgîmîmgîmî dé. Yesu u yoo ala wee u kwo yélini a kwo, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

17 A tíde mbwó yoo, ala kópu a ny:ee yó. Pi ngê chóó u nuw:o ghi mbêmê kîngî chámê nmyo, nmyi kêlímî

myekîngî dyênê. Pini n:ii ngê yinté kópu nmye choo d:uud:uu, yi pini dmyina a kuwokuwo. Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmyi ndê ngópu. Pini n:ii ngê u yi adî kwo, Yi kópu nî ngmêê té, yi pini mêdmyina a kuwokuwo. *

18 Pini n:ii ngê yinté kópu a d:uud:uu too, daa nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu a dpodo yédi, chóó p:uu a dpodo yédi. Yi pini ngê kópu mb:aa yilí dpî vyi, yoo k:omo ngê a chaa kîgha ngê, yélini daa nuw:o pyu yoo, dpî dóó té. *

19 Pi yintómu yi lama a toó, Yesu p:uu kópu mb:aa dpodombiy:e nmyi mgîmî ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu. U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa d:uud:uu nmyi lama mb:aamb:aa ngê choo ya, ngmêê dono d:uud:uu nmyi lama kîngî ya. *

20 K:omo tpile Setan ngê pi dódó pyu yoo nmyi vy:o wa a dy:ââ té, ngmêê Chóó Lémi ngê nmyi ya mb:aa u yi a kwo, wa ngee nmyo, pi dódó pyu yoo nmyi dódó ngê límílimí ngê wa dêê dmi. Nmî Lémi Yesu ngê u módó yeedeyeede ngê choo a ngêêpî nmyo.

21 Pini n:ii u k:ii nye dpodo mo, Timoti, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. A pyipe Nju pi pyile knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê, yi pi

* 16:13: Mak 15:21 * 16:16: 1 Kódin 16:20; 1 Pita 5:14 * 16:17: Taitas 3:9-10

* 16:18: Pilipay 3:19; 2 Pita 2:3 * 16:19: Lóma 1:8 * 16:21: Dpodo 16:1-2

dmi Lusiyas ngmê, Njeson myomo, Sosipatê pyolo. *

22-23 Pini n:ii u ngomo k:oo n:aa kwo, u pi Nkayas, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ. Yesu u yoo yélini ala p:aani a pyede, Nkayas u ngomo k:oo a dapwadódó nyédi. Ala p:aani ndîi u ndapî pini n:ii ngê a y:enê, Edastas, nmî mbwó Kwótas k:ii, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

24 Nê Têêtias, Póol ngê kópuni yilî nmye dê vyi té, a chóó d:a d:êê té. A mb:aamb:aa nmye myenîné dyede.

Chóó Lémi u chaa kîgha

25-26 Chóó Lémi chaa kîgha koo. Dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. Chóó Lémi u ntââ a kópu dyuu ka nmyi kêlîmî dmi yiné pí kaa, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmyi mênê yiné myedpî kaa. Kópu ndîi n:ii Yesu ngê a d:uu ngê yi kópu ghêlî daa pyodo, tumu kópu ngê mwiyé doo a ya, m:ââ yilî yi k:oo pi knî yi lama dêpwo a ya, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo mgo vy:oo dnya a y:enê, p:uu dnyimo a mgongo, u ngwo dnyimo a d:êê. Chóó Lémi u kópu mbêmê yi tumu kópu ala dini ghi ngê d:umo pywâlî, u komo kapî pyu knî y:oo kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê yi kópu yiné ntiye too. Dyámê ghi yintómu yi mbêmê pi knî ye yi tumu kópu nmo tpaê, mu

kópu u dîy:oo pi yilî yintómu Chóó Lémi ka choo kêlîmî, u dnye myedny:oo nyêmî. *

27 Chóó Lémi mu ngmidi u nuw:oo u ntââ yi kópu dpî d:uu, tp:oo Yesu Kédisu u l:êê dîy:oo chóó u ngwo u kwo a kââdí nmoo. Chaa kîgha koo, chedê ngê kîngî pyódu. Ye ndîi kópu.

Wu u dí. *

* 16:22-23: 1 Kódin 1:14 * 16:25-26: Kíllosa 1:25-26 * 16:27: 1 Tim 1:17

1 KÓDIN

Kódin tpémi y:oo Yesu u pi ghêlî daangê ny:ee ngópu, Póól Kódin yi loo, Yesu u pi u ngwo mî ny:ee ngópu, woni knî Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye. Nju pi daa yilî Yesu u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o vyílo yi ghê dniye. Yi danêmbum puku yedê mye tóó, Dpodo 18:1-17.

U kuwó dini ghi ngê Póól Epeso doon:aa ya. (Dpodo 19) U kuwó, kópu knî ngmê ngê Yesu u yoo a dyênê too, Kódin. Yoo woni dnye pyââ ti, myenté yi kada pini knî y:oo yoo chámê ngópu. Póól ngê yi kópu yi ny:ee too, ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. Ala pweepwee pee ghêlî daangê d:êê ngê, kn:aani mwiyé ngmê d:êê ngê, ye dy:ââ ngê, ngmênê yini nmî ngópu daa tóó, lâmo a ngee ngópu.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Nmî mbwó Sosíténi u k:ii nipi anye tóó mo.

2 Yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Kódin, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Chóó Lémi ngê myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ngê nmyi dyââpe pwaa too, kamî ngê pyódu nmyoo, chóó u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Dyámê wope wope n:ii knî y:oo

nmî Lémi Yesu Kédisu mye chââchââ ngmê, nipi yi k:ii u yoo vy:o kaa nmyoo.

3 Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól ngê Kódin tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

4 Dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka a kââdí nmyoo, kópu mb:aa yilî nmye wunê d:uud:uu too. *

5 Kópu yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, kópuni u lama a pyede, woni knî nmyi lama dpî yaa dmi, pi knî ye u nkwo nmye tpaépê tumo.

6 Yesu Kédisu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, yi kópu nmyi vy:o ntênê dê pyaa dmi.

7 Nmî Mî u Ghê Dmi ngê dpodo yilî yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u diyédiyé u ngwo nmye t:âât:ââ ngmê.

8 Yinê adî wêdêwêdê kîgha nmyo, u dî dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé. Yi ngwo nmyi kóté kîgha tédê dyââpe nmyi p:uu daangmêwa a pyw:oo. *

9 Chóó Lémi ngê ntênê daawa dóó nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Tp:oo nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê yinê a pyódu nmyoo. *

Póól ngê u ngwo yepê, Modo numo kââdí tóó

* 1:4: Kílosa 1:3-4

* 1:8: Pilipay 1:6; 1 Tes 3:13

* 1:9: 1 Njon 1:3

10 A tîdê mbwó yoo, mw:âákó, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê moo pyódu yó, nmyi kópu dyuu ngmîdi ngê myoo pyódu yó. Modo numo kââdí tóó. Maa mu ngmîdi yidmyinê kîgha, dpodo mu ngmîdi p:uu dmyinê dpodo. *

11 A tîdê mbwó yoo, a lama ayimî tóó, noko dnyinté nmyinê pyede. Klowe u yoo knî y:oo yuu a ka kîmîné y:ee ngópu, a ka pê, Noko dnyinté wunê pyede. *

12 Nmyi vy:o knî ngmê ala kópu nmye tpaê ngmê, nmyimo, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyîlo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyîlo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Pita p:uu nmeen:aa ndiye, u kópu dyuu vyîlo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Wu yéli yi pi dmi têdê dé, Yesu Kédisu mu ngmîdi vyîlo yino cháâcháâ.

13 A tîdê mbwó yoo, yinté daadí ya. Lukwe dîy:o Yesu Kédisu nmyi pepe kalê ngópu. Lukwe, nmyinê nmye Póól kîdosi íedê nmyi lêê dîy:o vyîlo yi pwene? Kêle, nê kuu. Daa a chóó a pi mbêmê nî mbápitîsîm kalê nmyoo.

14 A gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, nmyi vy:o pini daa yilî nî mbápitîsîm kwólu, Kîdisîpês pini dê Nkayas yi mo

nî mbápitîsîm kalê doo. *

15 Doo u ntââ daanmy:ee vyi ngmê, Nê ngê chóó u yoo vy:o kaa nmo.

16 (Ó, myenté, Stepanas mupwoknî a nuwo dê kuwo dmi, mbápitîsîm a chóó ye my:aa y:ângo, ngmênê a lama daa tóó, apê, Pi m:uu nî mbápitîsîm kwólu.) *

17 Daa yoo yi mbápitîsîm kîgha u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmîdi noo, ngmênê u kópu dyuu tpaê u l:êê dîy:o nmye a dy:ââ noo. Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê yoo yi nuw:o n:aa ngmêêpî too, ngmênê Yesu ngê kîdosi íedê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, yi kópu vyîlo yinî tpaê ngê, yi kópu mbêmê Yesu ka u ngwo dpî kêlimî mbê dmi. U ya a nga daa kwo, Yi kópu têdê kópu ngê nî pyódu. *

Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi nmo u ngwo a kêma doo

18 Yélini ndê u maa p:uu a wee, Yesu ngê kîdosi íedê kópuni d:uu ngê, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu, ngmênê yi kópu nmî nyongo, u kwo nmî kêlimî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê u ngwo wunê ngêêpî nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

19 Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó, apê,

Yélini yinê ye yi nuw:o dmi ndîi,

* 1:10: Pilipay 2:2

* 1:11: Dpodo 18:24-28; 19:1-2

* 1:14: Dpodo 18:8

* 1:16: 1 Kódin 16:15

* 1:17: 1 Kódin 2:1-2,5

* 1:18: Lóma 1:16

mbodo podo ngê wani
pyódu té.

Ndiye pyu ndîi knî ye daanî
ng:aa. *

²⁰ Yélini yi nuw:o dmi ndîi,
yi yéli y:oo maa ndêndê
kn:aadi ngópu, dêêpî pyu knî
y:oo mye kn:aadi ngópu. N:ii
yoo yi lama yoo yi nuw:o
ngmêêpî mb:aamb:aa ngê a
tóó, yi yéli y:oo mye kn:aadi
ngópu. Dyámê mbêmê yélini
yi nuw:o dmi ndîi dé, Chóó
Lémi ka ngmêê u kwo yi
mbodo podo dé, ye daa ng:aa
yédi.

²¹ Chóó Lémi chóó u nuw:o
u pono vyápê mbê wo, doo
u ntââ ngê pyódu nmoo, pi
ngê chóó u nuw:o mbêmê
Chóó Lémi d:uuwodê pyw:oo.
Ngmêê Chóó Lémi ngê maa
komo ngmê kpêmî ngê, pi knî
ye yi máádi komo u kêmakêma
u l:êê dîy:o a dy:ââ nmoo.
N:ii nmî kópu ka dpî kêlîmî
mb:anê, Chóó Lémi ngê dpî
ngêe.

²² Nmyo Kídiki tpémi nmyi
ndiye pyu knî ye nmî kópu
dyuu mbodo podo mbodo
podo u kópu dyuu, mu kópu
u dîy:o nuw:o u kópu dé yinê
ye ndîi kópu dé. Nju tpémi
nmî kópu dyuu ka daa kêlîmî
nyédi, mu kópu u dîy:o dpo,
N:ii ngê mbwudu nmî ngópu
angmê chaa, u ngwo u kwo
anmî kêlîmî. *

²³ P:aani p:aani Nju tpémi
y:oo dpî mb:ii nmo, kn:aa
yéli y:oo myoo mb:ii nmo,
mu kópu u dîy:o ye nmo
tpapê ngê, yenmîmo, Yesu

Kédisu kídosi nédê nmî l:êê
dîy:o pwene. Yi kópu p:uu
Nju tpémi dpo lvêêdí té, dpo,
Wu pini daa vyîlo. Dpo,
Pini n:ii nmo t:âât:ââ, dono
daawa a pyw:oo, u pi ndîi
ngê wa pyódu. Yélini daa Nju
tpémi, nmî kópu dyuu yinê ye
mbodo podo mbodo podo u
kópu dyuu.

²⁴ Ngmêê Chóó Lémi
ngê Nju tpémi yélini dpo
ngmidi té, Yesu Kédisu ka
dpî kêlîmî mbê dmi, Chóó
Lémi u wêdêwêdê u ngwo
dpo pyw:ee ngmê. Yélini daa
Nju tpémi, Chóó Lémi ngê n:ii
dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka
myoo kêlîmî mbê dmi, Yesu
p:uu Chóó Lémi u nuw:o ndîi
u ngwo dpî m:uu ngmê.

²⁵ Chóó Lémi ngê kópuni
d:uu ngê, k:omo tpile pi knî
ye mbodo podo mbodo podo
u kópu yi d:uu ngê, ngmêê
ndêndê ngê nuw:o ndîi u kópu
yi d:uu ngê. K:omo tpile
pi knî ye yinê ye Yesu u
wêdêwêdê dêpwo ya, kídosi
nédê u ngwo pwene, ngmêê
Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê
mbêmê kpêênî mêtê pyidu
ngê. Ló pini ngmê u ntââ
yinté kópu angmê d:uu?

²⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi
chóó nmyi p:uu a nuw:o mbê
dmyeno. Chóó Lémi ngê u
yoo vy:o kaa nmyoo, ngmêê
pi knî ye yinê ye, Nuw:o pyu
ndîi yi vy:o yilî daa kwo, kada
pini yi vy:o yilî daa kwo, yélini
yi pi dmi ndîi yi vy:o yilî
myedaa kwo. *

²⁷ K:omo tpile yinê ye

* 1:19: Is 29:14

* 1:22: Mát 12:38; Dpodo 17:18

* 1:26: Mát 11:25

nmyi nuw:o dmi daa ndîi dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u díy:o yélini ye yi nuw:o dmi ndîi dé, mywene ye paa ghê we. K:omo tpile yinê ye kada pini nmyi vy:o daa kwo, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u díy:o kada pini knî ye mywene ye paa ghê we.

²⁸ K:omo tpile nmyi yi dmi y:e daa kwo, yinê ye nmyi pi dmi daa ndîi, yinê ye nmyo k:omo tpile dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u díy:o yélini kada a wee, díyo k:omo tpile ngê u nkwo paa pyaa dniye. *

²⁹ Yélini nmyi pi dmi daa ndîi, Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, kada pini yoo mb:ii too, mu kópu u díy:o u yi u ngwo daa kwo, Pi ngê chóó u pi a ngópu choo kmîmî.

³⁰ Kada pini yoo mb:ii too, ngmênê Yesu Kédisu ka a kââdí nmyoo. Yesu ngê Chóó Lémi u nuw:o ndîi nmo a kêma ngê, nmî yikî dmi u pwo ghay wo, Chóó Lémi u momu yélini ngê pyódu nmoo, díyo kóo k:oo wa kaa nmo. *

³¹ Yesu Kédisu ngê ngee nmoo, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê mb:aamb:aa nmo pyw:ângo. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni puku yedê a tóó, dpî ny:ee yó.

Pi ngmê ngê chóochóó kîngî chaa kwolo,

nmî Lémi yichoo chaa kîgha. *

2

Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmyi kêlîmî mbê dniye

¹ A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmye noon:aa tpapê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa tpapê dé. *

² Alanté nî nuw:o mbê wo, nê, Kódin tpémi ye kópu yilî yi p:uu daanî danê, ngmênê kópuni ndîi kópu ngê a tóó, yi kópu ye n:aa tpapê. Nê, Yesu Kédisu mu ngmidi p:uu ye n:aa danê, nmyenê, Kídosi ínedê t:ee ngópu, nmî l:êê díy:o pwene, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

³ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, noo mywene-mywene, myenoo nkíngê.

⁴ Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpî nê, u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa danê, mbwudu nmyi ngópu noo chapî dé, *

⁵ mu kópu u díy:o daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno.

Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu

⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye mwiyé noon:aa danê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê,

* 1:28: Njems 2:5 * 1:30: 2 Kódin 5:21

* 1:31: Jer 9:24; 2 Kódin 10:17 * 2:1:

ngmênê nuw:o ndîi u kópu dyuu ngma kwo, n:ii pi ngmê knî ye nmo tpaê ngê. Yesu u yoo vy:o yéli, n:ii knî y:oo Yesu p:uu kópu dé mb:aamb:aa ngê dpo w:ee t:oo, yélini yi l:êê ghi dmi mye mb:aamb:aa dé, yi yéli ye yi mo yi kópu dyuu nmo tpaê ngê. Yi kópu dyuu, daa dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu, myedaa kada pini yoo yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu. Yi kada pini yoo díyo kuwó wa a ghê dmi.

⁷ Ngmênê kêle, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u tumu kópu dyuu vyílo yinmo tpaê ngê. Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlí daa l:âmo ngê, yi kópu dyuu u ngwo a ngmo ngê, pi knî yi lama daa pyede. Vyílo yi kópu dyuu mbêmê wa ngee nmo, chóó ntee a tóó, yinté pini ngê wa pyódu nmo. *

⁸ Dyámê mbêmê kada pini yoo yi lama yi kópu dyuu dêpwongmê ya. Yi kópu dyuu yi lama wodoo kwo, ye nmî Lémi ndêndê kîdosi íedê daapí t:ee ngópu. *

⁹ Doo u ntââ yi kópu daapêdê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Chóó Lémi ngê kópuni nuw:o kwólu, apê,

Yélini yi nódo a nuu ghi a tóó,

yi kópu y:e waní d:uu,

yi kópu pi ngê doongê módu,

pi ngê doongê nyongo,

pi ngê myedoongê nuw:o kwólu. *

¹⁰ Ngmênê nmo vyílo dé, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mbêmê yi tumu kópu dyuu nmo yinê a pywáí ngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi tumu kópu yilí yintómu yinê dpo pyw:ee té, Chóó Lémi u tumu kópu ndîi dé yinê myedo pyw:ee té.

¹¹ Dyimê pywuu nmye ngmênínê kuwo. Pi u tumu kópu dé kn:aa pini u lama daa ya nyédi, chóó u nuw:o k:oo a ya nyédi. Chóó Lémi mye yinté, u tumu kópu ndîi dé chóó u Ghê Dmi u lama a pyede.

¹² Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê ala kópu dyuu nmo pyw:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, mu kópu u díy:o kópuni nmî l:êê díy:o d:uu too, yi kópu dé nmî lama ntênê dny:oo ya. *

¹³ Kópuni nmo tpaê too, daa nuw:o pyu ndîi knî yi vy:o nmî ndê too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî lama yinê a kalê too. Yélini yi mênê yi Ghéni Dmi mye tóó, yi kópu dyuu ye nmo tpaê too, ye myeno tpiyé too.

¹⁴ Ngmênê yélini yi mênê yi Ghéni Dmi daa tóó, doo u ntââ yi Ghéni Dmi u kópu dyuu d:uudpo pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o d:ud:umbiy:e d:uuwodê w:ee t:oo, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yélini yi mênê Chóó

* 2:7: Kílosa 1:26 * 2:8: Luukí 23:34; Dpodo 13:27 * 2:9: Is 64:4 * 2:12:

Njon 16:13 * 2:14: 1 Kódin 1:23

Lémi u Ghê Dmi a tóó, u kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, kn:aa yéli y:oo d:uudpî ny:ee t:oo. *

15 N:ii u mênê yi Ghéni Dmi a tóó, u ntââ kópu yilî yintómu dpî mya té, myedo w:ee té, ngmênê yi pini kuwa yéli y:oo d:uuwodê w:ee ngmê, u gha myed:uudpî m:uu ngmê.

16 Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:uu ngmê u ntââ, nmî Lémi u nuw:o wa m:uu?

N:uu ngmê u ntââ, nmî Lémi wa dêêpî kê?

Ngmênê nmî mênê nmî Lémi u Ghê Dmi a tóó, Yesu Kédisu u nuw:o nmî mênê mye tóó. *

3

Kódin tpémi mwiyé ntee dnya aya

1 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, k:omo tpile Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê doo ya, ngmênê na a ka nmyi mênê dêpwo ya. Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu nmye dipî vyi too. Yesu Kédisu u yoo vy:o tpómu ntee tpile ngé nmyee ya. *

2 Pyââ ngê tpómu ka ngmo ntee a yémî ngê, yinté noo ndiye kígha nmyo, nté wêdêwêdê nmye dêp:a kpo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ daap:ee ma ngópu. Ala ngwo nmyo dp:ee u ntââ dé,

3 mu kópu u dîy:o nmyi chóó nmyi p:uu nmye nuw:o nyédi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono

dnyinté nmye vyápê nyédi. Yi kópu nmye kîd:a d:êê, mu kópu u dîy:o nipi ya nmyi lama dnyinté a tóó, u yi nmye a kwo, Yoo nmî chaa. Lukwe dîy:o kn:aa yéli yi maa p:uu dmye ghê dmi.

4 Lukwe dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi l:êê ghi dmi nmye d:uud:uu t:oo, ngmê knî y:oo apu, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu, ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu.

Chóó Lémi p:uu dpodo pyu yoo

5 A tîdê mbwó yoo, Apolosa k:ii nyi pi dê yi mbêmê lukwe dîy:o nmyi yoo dmyenê chaa ngmê. D:ii kada pini ndîi dê. Nye Chóó Lémi u dpodo pyu dê. Nyi dpodo mbêmê Yesu u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye. Dpodoni dê yi p:uu Chóó Lémi ngê a kaa nyópu, vyílo yi dpodo dê y:e dódó doo.

6 Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê. Yâpwo tédê n:uu kpémî ngê, nté woo n:uu kââ, Apolosa y:i doon:aa ngolo, ngmênê Chóó Lémi ngê nt:u yinê t:ângo. *

7 N:ii ngê nté woo dpî kââ, u pi tédê, n:ii ngê dpî ngolo, u pi mye tédê. Chóó Lémi mu ngmidi u pi ndîi, mu kópu u dîy:o nt:u yinê dpî t:oo.

8 N:ii ngê nté woo dpî kââ, n:ii ngê dpî ngolo, yi pi dê wontoo wontoo, pi mu ngmidi p:uu a dpodo

* 2:16: Is 40:13

* 3:1: Hipîlu 5:12-13

* 3:6: Dpodo 18:4,27-28

nódó. N:ii mb:aamb:aa ngê adí dpodo, yâpwo têtê chóó ngê mb:aamb:aa ngê wa pwila, n:ii dnyinté adí dpodo, dnyinté wa pwila.

⁹ Chóó Lémi p:uu Apolosa k:ii nipi nye dpodo mo.

Nmyo Chóó Lémi u yâpwo têtê, myenté u ngomo kamí. *

¹⁰ Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu noo, ngomo km:ee mwiyé n:uu chó, sîment y:i u nkwo ní ndê ngê, ngmênê ala ngwo nmyi kada pini yoo yi ngomo pywuu p:uu mê dpodo té. N:ii yi ngomo p:uu adí dpodo, nuw:o mbêmê choo dpodo.

¹¹ Doo u ntââ pi ngmê ngê ngomo kn:ââ daamuwa a t:oo. Yesu Kédisu mbêmê nmyi ngomo a kwo. *

¹² Yélini yi ngomo p:uu a dpodo nyédi, tpileni ngê a dpodo nyédi, yi tpile u mo u mo dé. Woni kní y:oo chêêpî dpo ngí t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni kní y:oo nkéli chêêpî pee dpo ngí t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni kní y:oo silîpê nkól p:uu a t:emî dumo. Woni kní y:oo yimbwi dpo kp:anê t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni kní y:oo yi yââ ó kâmo yââ p:uu dpí t:ee t:oo.

¹³ Kuwókuwó wéni ngê nmí Lémi ngê pi yintómu yi dpodo têtê dmi wa m:uu té. Yi wéni ngê ndyuw:e wa nyow:a, yi dpodo têtê dmi u ngwo wa d:uu té. *

¹⁴ Pini n:ii u dpodo têtê ghi wêdêwêdê, doo u ntââ ndê

ngê daawa ma, yi pini ngê u dpodo u pywuu wa ngee.

¹⁵ Ngmênê pini n:ii u dpodo têtê ghi ndê ngê wa ma, u dpodo u pywuu daawa a ngee. Tpileni l:âmo ngê, mwo p:aa ngê wa pyódu, ndê ngê wa ma, ngmênê yi pini ngê chóó u ghê l:âmo daawa ngee, ndê dóó u mênê wa a pwii.

¹⁶ A tidê mbwó yoo, lukwe dîy:o Chóó Lémi u ngomo nmyi chaa ngópu. Mumdo nmyi lama daa tóó, nmyo Chóó Lémi u ngomo, u yâpwo ghi nmyi mênê a tóó, u Ghê Dmi nmyi mênê mye tóó? *

¹⁷ N:ii ngê Chóó Lémi u ngomo wa dyênê, Chóó Lémi ngê u nkwo wa dyênê. Chóó Lémi u ngomo k:oo u yâpwo ghi a tóó, dono y:i daa ya yédi. Nmyo mye ntee dé, nmyo u ngomo ghi dé, dono nmyi mênê kîngmê ya.

¹⁸ Nmyi nuw:o kní y:oo kîngê dóó nmyo. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dpo, Nê pi ngmê, dyámê mbêmê tpémi yi vy:o a nuw:o ndîi ngê dê pyódu, yi pini ngê yi kópu dpí kée ngê, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu dé pêdê pyw:ee téne. K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi ye yi pini mbodo podo ngê wa pyódu, ngmênê Chóó Lémi ka u nuw:o ndîi ngê wa pyódu.

¹⁹ Mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o ndîi u kópu dé Chóó Lémi ka mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yinté kópu puku yedê mye

* 3:9: Epeso 2:20-22 * 3:11: 1 Pita 2:4-6 * 3:13: 1 Kódin 4:5; 2 Tes 1:7-10

* 3:16: 1 Kódin 6:19

tóó,

N:ii dé yi nuw:o ndî dé,
dpo, Yoo nmî dóó té,

yi yéli dpî dêê dmi, Chóó
Lémi ngê u nkwo dpî dóó té. *

²⁰ Yinté kópu m:uu puku
yedê mye tóó,

Nmî Lémi u lama a tóó,
yélini yi nuw:o dmi ndî,
dnyinté a nuw:o nyédi. *

²¹ Yi kópu u l:êê díy:o nmyi
ndiye kîgha pyu yoo yi pi dmi
mbêmê nmyi chóóchóó namê
chaa kîgha nmyo. Nangê
vyi, Nê wu pini u yoo vy:o
pini ngmê, mu kópu u díy:o
nmyi ndiye kîgha pyu yoo
yintómu nmyi p:uu a dpodo
nyédi. Chóó Lémi ngê kópu yilí
yintómu nmye a kpo.

²² Nê, Apolosa pini dê Pita
yi k:ii nmyi ndiye kîgha pyu
ngê nmo pyede. Chóó Lémi
ngê tp:oo módó tp:oo mââ
ngê a pyódu nmyoo, dyámê
pê nmye a kpo, ghê pini dê
pwopwo nmyi p:uu a dpodo
mo. Kópuni ala ngwo a dpodo
té, nmyi p:uu a dpodo té, mu
dini ghi ngê u kópu dé nmyi
p:uu amyidnyi dpodo.

²³ Myenté Yesu Kédisu p:uu
nmyo dpodo té, nmyo u yoo,
Yesu Kédisu Chóó Lémi p:uu a
dpodo, chóó Tp:oo.

4

Yesu Kédisu u dyépi yoo

¹ Apolosa u k:ii ala kópu nyi
p:uu dmyinê tpapê, apii, Yesu
Kédisu p:uu a dpodo mo, Chóó
Lémi u tumu kópu dyuu y:oo a
y:eñey:eñe ngmê.

² Dpodo pyu ngê kn:aa yéli
yi dnye dmi d:uudpî ny:oo, u
lémi mu ngmídi u dnye vyílo
yichoo nyêmí.

³ Yi kópu u l:êê díy:o kópuni a
p:uu anmyi vyi t:oo, a ka tédê
kópu dé. Kópuni kn:aa pini
ngê a p:uu dpî vyi, a ka mye
tédê kópu. A chóó a dpodo
p:uu kópu myedínî tpapê ngê.

⁴ A dpodo tédê kópu
d:oongmê kn:aadi ngê,
ngmênê a chóó daanî vyi,
Dyââpe a p:uu daa t:a. Pini n:ii
ngê nmí gha dmi dpo m:uu té,
yi kópu a ka yinê wa vyi.

⁵ Yi kópu u l:êê díy:o pi u
pi ghêli k:ii nangmê dyênê.
Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê
wa a diyé, tumu kópuni mgídí
vy:o a pyede, w:êênî wa yé
té, kópuni kní yi l:êê díy:o yoo
p:uu a dpodo nyédi, amyedê
pywáli té. Yi ngwo Chóó Lémi
ngê u dpodo pyu yoo ntênê
wa chaa kalê té.

⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi
l:êê díy:o Apolosa k:ii dyimê
pywuu ngê nmye d:a pyódu
nyo, mu kópu u díy:o dêêpí
kópu ngmê u nt:u kópu pèdê
w:ee yó. Yi dêêpí kópu ala,
Puku yedê kópu kní yi mbêmê
dmyinê paa, u nt:u kópu
alanté, Pí ngê pi ngmê u pi
kîngí kmí, kn:aa pini u pi kîngí
dyênê.

⁷ N:ii ngê chóó u pi a kmímí
ngê, ala kópu u kwo nínê
tpapê, Kí pini, n:uu ngê kada
pini ngê pyódu nyoo? Kópuni
u l:êê díy:o kada pini ngê nyi
pyodo, Chóó Lémi ngê nga
yinê a kê too, apii? Nyi kuu,

ngmênê Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too. Lukwe dîy:o ñyóóchóó nye chaa kîgha ngê.

⁸ A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o nmyinê nmye kópu yilí yintómu yi ntââ mbêmê nmye pyede. Lukwe dîy:o nmyinê nmye ndáápi ntee pini ngê nmyi pyaa dniye. Lukwe dîy:o nmyinê nmye king ntee pini ngê nmye pyede. Yinté dpîno pyede. King ngê ntênê w:i pyede, ye king ngê myepîdmyi pyódu nmo. *

⁹ K:omo tpile nmo Chóó Lémi u dyépi yoo, ngmênê na a ka Chóó Lémi ngê kuwó pini ngê mêtê pyódu nmo. Na a ka vyîda ntee pini ngê pyódu nmo, pi yintómu yi ngîma, enjel yoo mye yi ngîma, nmî vyee têtê dy:ââ nmo.

¹⁰ Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi knî ye mbodo podo mbodo podo u yoo ngê nmî pyaa dniye, ngmênê nmyinê nmye Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dmi ndîi ngê dê pyódu té. Nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu dp:ee nuw:o nyédi, ngmênê nmyinê nmye nmyi wêdêwêdê ndîi. Kuwa yéli y:oo nmî pi dmi a dyede tumo, lukwe dîy:o nmyi pi dmi a kmîmî tumo.

¹¹ Dye ghi yintómu dono ngê nmo pyede. Nmo dómudómu nyédi, nmo mb-waambwaa nyédi, nmî kpîdí dpo chaa dmi, kuwa yéli y:oo a kpakakpaka nmo, p:aani p:aani nmo lèpî nyédi. *

¹² Pi knî ye ndapî dpîno

dmyinê ngê, nmî nté ndapî yi p:uu nmî chóó nmo dpodo nyédi. N:i knî nmî p:uu a peede tpapê nyédi, yi l:êê dîy:o nmîno ngêpê nyédi. Dini ghi n:i ngê a kpakakpaka nmo, nmîno vyîmî ngê. *

¹³ N:i knî y:oo nmî pi dmi a dyede ngópu, nmo kwunok-wuno too, u yi nmo a kwo yédi, nmîmo, Yi nuw:o dmi nmî ngmêê. Dyámê mbêmê tpémi ye, yinê ye nmo nté dînê péé dono, nmî p:uu a danê nyédi, dpo, Yi tuu dmi a kwo.

¹⁴ Daa nmyi mywenemy-wene kîgha u l:êê dîy:o yi kópu d:a d:êê té, ngmênê u ya a nga a kwo, nîmo, Nmyi nuw:o dmi nê wáti té. Mu kópu u dîy:o nmyo a tp:ee ntee yéli.

¹⁵ K:omo tpile pi yono yono yono y:a knî y:oo Yesu Kédisu u pi mbêmê adnyi ndiye kîgha nmyo, ngmênê nê mu ngmîdi nmyi mî, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi y:i a chóó nmyi nuw:o n:uu kwólu.

¹⁶ U l:êê dîy:o, u ya a nga a kwo, A p:uu dmyina a mtyîmwe ngêêpî. *

¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o Timoti a kada kînê kââ, daa kêmakêma nmyimo mumu ngmê. Yi pini a tp:ee ntee pini, u nuu ghi ndêndê ngê a nódo a tóó. Daa pi dódó pyu, nmî Lémi p:uu nipi nye dpodo mo. Yesu Kédisu u yoo yi l:êê ghi dmi nmye amî vyîlí té, kópuni dyuu Yesu u yoo knî ye p:aani p:aani nîmo tpapê

* 4:8: Tpyuu 3:17,21

* 4:11: 2 Kódin 11:23-27

* 4:12: Dpodo 18:3; Luukí 6:28

* 4:16: Pilipay 3:17

* 4:17: Pilipay 2:22

too, nmye amyimî vyîli té. *

¹⁸ Nmyi vy:o pi knî ngmê dê mbodo ndîi mbodo ndîi mbê dmi, apu, Nê ngê mēdaami m:uu nmo.

¹⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê a maa daawa a nkoko knomômê, ye limilimî ngê anmy:uu m:uu nê. Mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo yi ngwo an:uu m:uu té, nê, Mumdoó Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê a dpodo té, ó yi chóó yi kópu dyuu ye tpaépê tumo.

²⁰ Chóó Lémi kóó k:oo yoo daa kópu dyuu mbêmê dpî ghê dmi, ngmênê chóó u wêdêwêdê mbêmê dpî ghê dmi. *

²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi angênté? Dpodombiy:e nmye wan:uu mbwólu, ó nmyi kópu dmi a kada am:ii l:âmo t:oo, ye mb:aamb:aa ngê u ngwo nmye p:aa t:aa.

5

Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê Yesu u pi kîngî dyênê

Mátiyu 18:15-17

¹ A tp:ee yoo, kópu nmyi p:uu mukídî ny:oo. Nmyi vy:o pini ngmê ngê pyââ ti u kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Yintoo kópu mgídî u yoo knî y:oo doongmê d:uu ngópu. Lukwe dîy:o Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê yi kópu d:uu ngê. Lukwe dîy:o u mî u kpâm kuwó pyââni t:âmo ngê. Apuu!

² Lukwe dîy:o u kwo dpîp:e kwódu ngópu. Lukwe dîy:o

nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. U mywene nmye wo ghê wo, nmyi yoo kuwa w:ee kaa ngópu.

³ K:omo tpile nmyi vy:o dênînê kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A nuw:o k:oo yi pini wunê kídî kóté kwolo.

⁴ Nipi dpo wó yó, a nuw:o nmyi vy:o adín:aa kwo, nmî Lémi Yesu u wêdêwêdê mbêmê yi pini kuwa anmî kââ. *

⁵ Setan kóó k:oo anmî kââ, yi pini too pee yinê paa dyênê ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, yi pini u ghê dmi mēpaa ngee ngê.

⁶ Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. Nmyi lama ka tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyinê ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Dononi nmyi mênê a tóó, mye yinté, wa k:aa.

⁷ Yi dono a ngî tóó, dny:ii dy:ee tóó, yed:oo mb:aamb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yesu ngê kamî ngê ntee a pyódu nmyoo, yinté am:ii pyaa dmi. Nmyi lama ka tóó, nmo Nju tpémi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u dye ghi ngê, nmî ngomo knî yi k:oo yis daa ya yédi, nmo kéké ngê, mbídédî pywápê ngmê wop nmo pîpî ngê. Nmî kn:ââ knî y:oo sipi tp:oo ntee a vya tumo, Chóó Lémi ngê yi tp:ee mââ kaa a w:êê too, daa vya too, Yesu Kédisu yinté mye pwene, ndê ka w:êê nmo. *

* 4:20: 1 Kódin 2:4

* 5:4: 1 Tim 1:20

* 5:7: Ex 12:21; Njon 1:29; 1 Pita 1:19

⁸ Yesu u yoo vy:o nmyi k:ii nipi nmo wee, yis ntee dono nmî mênê kîngmê ya, pi dódó nmî mênê kîngê ya, dyââpe nmî p:uu myekîngmê ya. *

⁹ Pweepwee pee n:ii mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, munmyenê, Pyââ ti pyu yoo yi k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo.

¹⁰ Daa kuwa yéli yi p:uu nmye noo a danêmbum, yélini a pyââ ti nyédi, a ñuknweñuknwe nyédi, a kpa nyédi, yélini kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi. Yinté yéli p:aa yintómu a pyede. Doo u ntââ daanmyinê kuwo t:oo.

¹¹ Daa kuwa yéli yi p:uu noo a danêmbum, ngmênê Yesu u yoo vy:o yéli yi p:uu noo a danêmbum. Nmyi vy:o pini ngmê ngê yinté kópu ngmadî d:uud:uu, adî pyââ ti, adî ñuknweñuknwe, kn:aa yâpwo knî ye adî ngêpê, yoo yi pi dmi adî dyede dé, nté ndapî yi mb:aami ngê adî ya ó ndee pyu ndîi ngê adî ya, yinté pini u k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. *

¹²⁻¹³ Doo u ntââ kuwa yéli daanmo kée té, Chóó Lémi ngê yinê wa kóté kalê té. Ngmênê yinté dono nmyi vy:o n:ii ngê choo d:uud:uu, dmyinê kóté kîgha, nmyi yoo kuwa dmyinê kapî. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

Pi dono nmyi yoo kuwa dmyinê kapî.

6

Numo kóté kîgha u

* 5:8: Ex 12:15

* 5:11: 2 Tes 3:6; Taitas 3:10; 2 Njon 1:10-11

* 6:7: Mát 5:39-40;

1 Tes 5:15

danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o pini miyó dnyinté a ya nódó, lukwe dîy:o kóté y:enê pyu ka dpî lee knî, kuwa. Lukwe dîy:o mywene y:e d:uudpî ghê. Yinté kópu nmyi chóó p:ee dmyinê l:âmol:âmo dé.

² Angênté, nmyi lama daa tóó Chóó Lémi u yoo knî y:oo dyámê mbêmê tpémi yintómu y:oo wa kóté kalê t:oo. Mumdoos dp:ee ntââ dé, yinté kópu tédê nmyi chóó daanmyi l:âmol:âmo?

³ Lukwe, nmyi lama myedaa tóó, mu dini ghi ngê enjel yoo amy:oon:aa chámê té. Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi kópu dyuu daanmyi l:âmol:âmo dé.

⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu nmyi vy:o dpî pyódu, lukwe dîy:o kóté y:enê pyu knî ye kuwa nmye lèpî nyédi.

⁵ Mywene nmye choo kwo. Mumdoos nuw:o pyu nmyi vy:o daangma a kwo, pini n:ii u ntââ yinté kópu dpî l:âmo?

⁶ Lukwe dîy:o pi ngmê ngê u mbwó kóté tédê dpî ñuw:o, kuwa pini ngê dp:uu kóté kalê dé.

⁷ Ndêndê ngê nmye kn:aadikn:aadi ngópu. Lukwe dîy:o nmye numo kóté kîgha nyédi. Lukwe dîy:o yi kópu knî dênmyinê vyîmî tumo. Nmyi mbwó ngmê adî mtíkó knomomê, nangê kóté kwolo, dmyina a vyîmî. *

⁸ Lukwe dîy:o numo p:uu nmye dono nyédi. Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi tîdê

mbwó yoo yi tpile nmye t:âmot:âmo tumo.

⁹ Mumdoo nmyi lama daa tóó, pi dono yoo Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi. Pi knî y:oo kîngê dóó nmyo. Yélini a pyââ ti nyédi, kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi, pi u kuwó a pyuwópyuwó nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo daangmamî ghê. *

¹⁰ Kpáápi yoo, ñuknwe yoo, ndee pyu ndîi yoo, pi u pi dyede pyu yoo, ó nté ndapî yi mb:aami yoo, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo myedaangmamî ghê.

¹¹ Knî ngmê yinté kînyee a ya, ngmêê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmyi dono kî chedê too, nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi ngmópu, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmyoo. *

Pyââ ti mââ ti p:uu kópu

¹² Nmî Lémi Yesu ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê kamî ngê pyódu nmo. U l:êê dîy:o kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmêê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmêê kópu ngmê nmyi kada kîngê ghê. Yesu Kédisu nmyi kada vyîlo yichoo kwo.

¹³ Nté nmî ñuknî yi mênê dpî lê, yi l:êê dîy:o a tóó, nté u l:êê dîy:o nmî ñuknî a pyede, ngmêê mu dini ghi ngê Chóó

Lémi ngê miyó dê wa dyênê dê. Pyââ ti mââ ti daa yinté kópu dê. Nmî Lémi ngê daa pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o a l:âmo nmo, chóó u l:êê dîy:o a l:âmo nmo, nmî l:êê dîy:o mye pwene. *

¹⁴ Chóó Lémi ngê nmî Lémi kpêênî mêtê pyidu ngê, u wêdêwêdê mbêmê yinté amyedê pyidu nmo. *

¹⁵ Mumdoo nmyi lama daa tóó, nmyo Yesu Kédisu kóó kpâî dé. Lukwe, pi ngmê ngê Yesu u mbyuu pee ngmê teli pyââ u k:i ngmidi ngê wa pyódu? Apuu! Doo u ntââ. *

¹⁶ Mumdoo nmyi lama daa tóó, n:i teli pyââ ka dpî lê, u k:i ngmidi ngê dpî pyaa knî. Yi kópu puku yedê mye tóó. *

¹⁷ N:i nmî Lémi k:i ngmidi ngê dpî pyaa knî, yi nuw:o dê ngmidi ngê dpî pyaa knî.

¹⁸ Pyââ ti mââ ti vy:o a pwii dmyeno. Kn:aa dono ngmanyi d:uu, ye kn:aa pini ngmanyi dyênê, ngmêê wanmyi pyââ ti, ye nmyi chóóchóó wanmyi dyênê t:oo.

¹⁹ Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó a pyede, ngmêê Chóó Lémi u Ghê Dmi yi mênê a kwo. Ghéni Dmi n:i Chóó Lémi ngê nmye a kpo, nmyo u yâpwo ghi. *

²⁰ Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó nmyi tpile dé, Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê

* 6:9: Epeso 5:5; Tpyuu 22:15 * 6:11: Taitas 3:3-7 * 6:13: 1 Tes 4:3-5 * 6:14:

Lóma 8:11; 2 Kódin 4:14 * 6:15: Lóma 12:5; 1 Kódin 12:27 * 6:16: Gen 2:24

* 6:19: 1 Kódin 3:16

dpodo kîgha dé, Chóó Lémi u pi ndî ngê u ngwo paa pyaa we. *

7

Yéeyéé u danêmbum

¹ A tídê mbwó yoo, pweep-
wee pee yedê póó n:ii a ka
nmyinê dy:ââ ngópu, yi kópu
knî yi p:uu nmye nîné d:êê.
Yéeyéé p:uu mwiyé nmye
nîné d:êê. N:ii ngê u yi adî
kwo, Nmî Lémi p:uu ntênê
nî dpodo, u l:êê dîy:o daawa
yéé, yi pini ngê kópu mb:aa
dpî d:uu,

² ngmênê yi pini pyââ ti
ngê kîngê dyênê. Yi kópu u
l:êê dîy:o pi yintómu dny:oo
yéeyéé.

³ Cha cha yi kópu ala. Pyââ
u moo ka d:uudpî nganê
mb:anê, mââ u kpâm ka
myed:uudpî nganê mb:anê.

⁴ Pyââ p:uu tpile yilî daa
chóó u tpile yilî, u moo u tpile
yilî. Myenté, mââ p:uu tpile
yilî daa chóó u tpile yilî, u
kpâm u tpile yilî.

⁵ Numo p:uu wuwu nangê
kwódu. Ngmênê, pi cha y:oo u
yi y:e adî kwo, Dpodombiy:e
ny:oo ngêpê, wo knî ngmê
yi k:oo, ye wuwu yi chóó
noko dny:oo kwódukwódu,
dpodombiy:e u ngwo dny:oo
ngêpê. Yi ngêpê u wo knî
dny:oon:aa lèpî, ye yi kwódu
yé kópu machedê ngê u ngwo
choo pyodopyodo. Setan
u wépi pwapî nmyi lama
dnyinté a tóó. Kîmê dódó
nmyo, pi ngê kn:aa pyópu
p:uu kêê kîngmê yé.

⁶ Kópuni nmye d:a d:êê,
nmyenê, Pi yintómu dny:oo
yéeyéé, daa dêêpî kópu nmye
yed:a d:êê. Yi kópu u nt:u
ala, n:ii ngê u yi adî kwo,
Pyââ ngmênî nya, yini choo
yéeyéé.

⁷ Ngmênê nê nê, a nuw:oo
alanté, u ya a nga a kwo,
Kwodo mgêmî yintómu nê
ntee yéli ngê dny:oo ya,
kîdnyingê yéeyéé. Ngmênê
daa pi yintómu u ntââ ngê a
pyede. Chóó Lémi ngê woni
yoo yéeyéé u ntââ mbêmê dpo
pyódu té, woni yoo yi mo ya u
ntââ mbêmê dpo pyódu té.

⁸ Kwodo mgêmî yoo,
kuknwe yoo, ala kópu nmye
nîné tpapê. Ntee n:aa tóó,
yinté myedmyinê ya.

⁹ Ngmênê nmyi mo ya doo
u ntââ ngê nmye wa pyaa
knomomê, ye dmyinê yéeyéé.
Pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o
kîdnyingê ghiighii mbê dmi. *

¹⁰ Cha cha yoo yi dêêpî kópu
m:uu ala, daa a chóó a dêêpî
kópu, ngmênê nmî Lémi u
dêêpî kópu. Pyââ ngê u moo
kîngî kpîpî.

¹¹ Wa kpîpî knomomê,
ye kn:aa pini ngê kêê p:uu
kîngê yé. Yi pyópu u moo ka
mêdaawa diyé knomomê, ye
u mo choo ya. Myenté, mââ
ngê u kpâm kîngê kpîpî.

¹² Cha cha n:ii Yesu u yoo
vy:o mu ngmidi ghê wo, woni
daa ghê wo, yi yéli yi p:uu
nîné danê. (A chóó a dêêpî
kópu yinîné tpapê, daa nmî
Lémi u dêêpî kópu.) Yesu u
yoo vy:o pini n:ii ghê wo,

* 6:20: 1 Pita 1:18-19 * 7:9: 1 Tim 5:14

ngmênê u kpâm daa ghê wo, yi pyópu ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pini ngê u kpâm kîngê kpîpî.

13 Myenté, pyópuni Yesu u yoo vy:o ghê wo, ngmênê u moo daa ghê wo, yi pini ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pyópu ngê u moo kîngê kpîpî.

14 K:omo tpile yi pini Yesu ka daa kêlîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u kpâm k:ii ngmîdi ngê a ya nódó, u kpâm Yesu ka a kêlîmî yédi. Myenté, k:omo tpile nmî mbwó ngmê u kpâm Yesu ka daa kêlîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u moo k:ii ngmîdi ngê a ya nódó, u moo Yesu ka a kêlîmî yédi. Wo daa yinté, ye nmyi tp:ee dmâádîma Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê pè pyede, u nuu u yoo ngê daapîdnye kwo.

15 Ngmênê pini n:ii Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U kpâm nê kuwo, ye dpî lee we, nmî tîdê u yéyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Myenté, pyópuni Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U moo nê kuwo, ye dpî lee we, nmî mbwó u yéyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Yini dpî lee we, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê daa dnyepéli u l:êê dîy:o a ngmîdi nmyoo, u yi u ngwo a kwo, A yoo noko

mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. *

16 Nmî tîdê, mundoo nyi u ntââ, m̄oo u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? Nmî mbwó, mundoo nyi u ntââ, ngmâm u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? *

Daa ya ngmêêpî u danêmbum

17 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya, dpodoni ñedê nmî Lémi ngê a kaa nmyoo, yi dmyinê dpodo. P:aani p:aani Yesu u yoo knî ye yi dêêpî kópu dyuu yinté ye myinîn:aa tpaê too.

18 Nju pi n:ii Chóó Lémi ngê, Yesu u yoo vy:o dpî kââ, yi pini ngê kîngî vyi, U ya a nga daa kwo, Chóó Lémi u l:ii a p:uu choo ya. N:ii daa Nju pi, Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o dpî kââ, yi pini Nju pi ngê chóó kîngê pyódu, pi ngê Chóó Lémi u l:ii yi pini p:uu kîngî t:oo.

19 Ala ngwo Chóó Lémi u l:ii t:emî tédê kópu ngê dê pyódu, u dêêpî kópu dyuu chááchââ yi ndî kópu. *

20 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya.

21 A mbwó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o kaa nyoo, yi ngwo pi ngmê ngê wop doo a dpodo

* 7:15: Lóma 12:18

* 7:16: 1 Pita 3:1-2

* 7:19: Lóma 2:25; Nkal 5:6

kîgha ngi, ye p:uu chi dpodo, u nuw:onuw:o ngê kêê kîdangê t:oo. Ngmênê n:ii ngê wop a dpodo kîgha ngi, u yi u ngwo adî kwo, Nyi nî pw:ii, ye u kwo nangê nganê mb:anê, choo pw:iipw:ii ngi, ñyóó l:êê dîy:o anyin:aa dpodo.

²² Pini n:ii pi ngmê ngê wop a dpodo kîgha ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê dpo ngmidi, u nuw:o nmî Lémi p:uu dpî ghê. Myenté, ndapî p:uu dpodo pyu n:ii nmî Lémi ngê dpo ngmidi, nmî Lémi p:uu dpodo pyu ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu p:uu wop a dpodo yédi. *

²³ Chóó Lémi ngê kópu ndî ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo, yi kópu u l:êê dîy:o pi knî yi nuw:o u pono kîdmyemê vyápê.

²⁴ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mwo a ngmidi nmyoo, u k:ii nmyinê kââdî ngópu, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya.

Kwodo mgêmî yoo yi kópu

²⁵ Kwodo mgêmî yoo yi p:uu kópu u nkwo nmye ngmênîné tpaépê. Daa nmî Lémi u dêêpî kópu nmye yinîné tpaépê, ngmênê yi kópu p:uu a chóó a kópu nmye ngmênîné tpaépê. Doo u ntââ daanî dóó nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê a nuw:o u ntââ ngê a pyódu ngê.

²⁶ Ala dini ghi ngê dye ghi dono vy:o nmo pyede, u l:êê dîy:o pi ngê u ya kîngê ngmêê.

²⁷ N:ii u kpâm a tóó, kîngê kéé. N:ii u kpâm daa tóó, ghêlí k:ii kîngê yéé.

²⁸ Ngmênê pini n:ii dpî yéé, daa dono kópu yu d:uu, myenté pyópuni dpî yéé, mye daa dono kópu yu d:uu. Ngmênê u ya a nga daa kwo, Ala dye ghi dono vy:o dono a pyw:ee yó.

²⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê dini ghi n:ii yó, daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî nuw:o dmi dyámê u kópu knî yi p:uu kîngmê kwo. Yéé u nuw:o u kpâm p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi p:uu choo kwo.

³⁰ N:ii u pi u l:êê dîy:o a mbê, u nuw:o modo dyé ngê, nmî Lémi p:uu dpî kaa ngê. N:ii knî y:oo w:aa da pyw:ee ngmê, yi kópu mu ngmidi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. N:ii knî y:oo yi tpile dpî pwila t:oo, yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o.

³¹ Dyámê u kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo kwo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilî yintómu daa dye ghi daadî adnyi ya, nmî Lémi ngê wa ngmêê té. *

³² U ya a nga daa kwo, Nmyi nuw:onuw:o u kópu dyuu ndî kópu ngê nmye pyaa dniye. Pi mgêmî u nuw:o ngmidi ngê a ya yédi, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u nuw:o nmî Lémi p:uu a kwo yédi,

* 7:22: Epeso 6:6; 1 Pita 2:16   * 7:31: 1 Njon 2:17

³³ u yi u ngwo a kwo yédi, U nuu u kópu nî d:uud:uu dé. Ngmênê yéé u nuw:o miyó ngê a ya yédi. Nmî Lémi p:uu a nuw:o yédi, ngmênê dyámê u kópu knî yi p:uu mye nuw:o yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, U kpâm u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁴ Kwodo mye yinté, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u yi u ngwo daa kwo yédi, U nuw:o kn:aa lee we, u yi u ngwo myedaa kwo yédi, U nt:u kn:aa pini ka nî y:oo. Ngmênê yepe dyámê u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo yédi, U moo u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁵ Yi kópu nmye d:a vyi té, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, Mb:aamb:aa ngê pèdmyinê ya. Yéyéyé nmye dînî kwódukwódu, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nmî Lémi mu ngmídi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo, mb:aamb:aa ngê p:uu dmyinê dpodo.

³⁶ Pini n:ii u yémî p:uu a kwo, ghêlí k:ii daawa yéé knomomê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e adîn:aa dpodo, ye yi pini ngê maa mb:aa ye kîgha ngê. Ngmênê u kuwó dini ghi ngê u nuw:o u kwo ayimênê diyé, awo, A yémî p:uu pyââwe ngê a pyodopyodo, nanê wa nya, u yi u ngwo adî kwo, Nî nya, ye dpî nya ngê, daa kópu dono ayi d:uu.

³⁷ Ngmênê yi pini ngê chóo

wa vyi, Daanî yéé, a mo anî ya, pwopwo u dí, ye yinté choo ya. U lama adî ya, A nuw:o ngê daawa dóo nê. Yi pini u mo choo ya, kîngê yéé.

³⁸ A tídê mbwó yoo, n:ii ngê u yémî p:uu dpî nya, kópu mb:aa yu d:uu, n:ii u mo a ya yédi, kópu mb:aa mye d:uud:uu ngê, k:uuchêmu u kópu ye d:uud:uu ngê.

Yepe yoo yi kópu

³⁹ Yepeni u moo a tóo, kn:aa pini p:uu kîngê nuw:o, ngmênê u moo wa pw:oo knomomê, ye u ntâa amé yéé. Pyópuni Yesu u yoo vy:o a kwo, kuwa pini ngê kîngî nya.
*

⁴⁰ Ngmênê yi pyópu daawa yéé knomomê, ye mb:aamb:aa ngê adî ya. K:omo tpile nmyi kada pini woni yoo yi nuw:o dmi daa yinté dé, ngmênê Chóo Lémi u Ghê Dmi a mênê mye tóo, u l:êê díy:o yi kópu nmye d:a vyi.

8

Tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu danêmbum

¹ A tídê mbwó yoo, pweep-wee pee yedê póo n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, myomoni kópu p:uu nmye nîné d:êê, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu. Nmî lama ka tóo, K:omo yâpwo daa ndéndê ngê yâpwo njini, u l:êê díy:o nmî vy:o pi ngmê knî y:oo yinté tpile tp:oo mbyuu ka a pîpî tumo, yinê ye u kópu

daa tóó. Ngmênê pi woni knî ye kwódu ye u kópu, yi tpile tp:oo mbyuu d:uudpî ma ngmê. A tîdê mbwó yoo, n:ii yoo yi lama yinté a tóó, apu, K:omo yâpwo daa yâpwo njini, yi yéli daadnya a mbodo ndîi mbodo ndîi, wo yéli yi pi dmi daadnya a dyede. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, nmyi mbwó yoo yi pi dmi namê dyede. N:ii nódo u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi a pyede, yi gha dmi a wêdêwêdê kîgha too.

² Pini n:ii ngmênê u kwo kópu yilî yintómu u lama a pyede, yi pini dnyinté a nuw:o yédi,

³ ngmênê n:ii nódo Chóó Lémi u nuu ghi a tóó, Chóó Lémi u lama pini, kóó kuwa daamî kââ. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê kuwa pini ngmê ngê tpile tp:oo dpî vy:a, k:omo yâpwo u pi u ngwo dpî vyi, u ntââ yi tpile tp:oo mbyuu anmî ma, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó k:omo yâpwo daa yâpwo ndêndê, Chóó Lémi mu ngmîdi yi yâpwo ndêndê.

⁵⁻⁶ K:omo tpile pi knî y:oo yâpwo yilî a chââchââ tumo, ngmênê nmînê nmo yâpwo mu ngmîdi ndêndê, Chóó Lémi. Yi pini nmî Mî, tpile yilî yintómu yinê l:âmo too, u l:êê dîy:o nmo pyede. K:omo tpile yoo yi lémi yilî, a chââchââ tumo, ngmênê nmî Lémi ndêndê mu ngmîdi, Yesu Kédisu, pini n:ii Chóó Lémi k:ii dyámê pê l:âmo ngópu, ghê

kamî nmo yinê myedê kpo. *

⁷ Ngmênê pi woni knî yi lama yi kópu dnyinté a tóó. Yesu u yoo vy:o ghêlî k:ii daa ghê dniye, m:ââ yilî yi k:oo k:omo yâpwo knî ye dnyimo a ngêpê, k:omo yâpwo knî yi l:êê dîy:o tpile tp:oo kpêê ngê dnyimo a yiyé dé, mbyuu dnyimo a pîpî dé. Ngmênê ala ngwo yinté ntini daa pîpî tumo. Yinê ye k:omo yâpwo u pi p:uu a t:a, apu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê angmanmî pyódu.

⁸ Daa nté u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê anmî pyaa dmi. N:ii ngê yi ntini dpî kpîpî, Chóó Lémi ka dono ngê d:uudpî pyódu. Myenté, n:ii ngê yi ntini dpî ma, yi kópu mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu.

⁹ A mbwó, lama ka tóó, k:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, u l:êê dîy:o yinté ntini nye pîpî too. Nga u ntââ, ngmênê ñidê mbwó yoo yi p:uu chi nuw:o. Pini n:ii u lama yi kópu dnyinté a tóó, nangê lvêêdî. *

¹⁰ K:omo yâpwo u ngomo k:oo kmaapî tédê nangmê nî. Yinté pini ngê y:i wa m:uu ngi, yi ntini pee my:oowa ma, ngmênê u kwo dono kópu ayi d:uu, chóochóó nmî Lémi u yoo kuwa wa ghê.

¹¹ Kópuni lama a tóó u l:êê dîy:o lukwe dîy:o mwó anyinê lvêêdî. Yi pini u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu pwene.

¹² Lukwe dîy:o nmî Lémi

* 8:3: Njon 14:23

* 8:5-6: Epeso 4:6; Njon 1:3

* 8:9: Lóma 14:13-15

Yesu Kédisu p:uu anyi dono, pini n:ii u l:êê dîy:o pwene anyinê lvêêdî, m̀wó yoo yi p:uu am:ii dono, yi nuw:o dmi anyi dyênê.

¹³ Nê nê a nuw:o alanté. Ntini n:ii ngê a mbwó wa a lvêêdî, yi ntini m̀daanî ma, u dî pwopwo. U ya a nga daa kwo, A mbwó a l:êê dîy:o ngma a lvêêdî we. *

9

Kópuni dyuu yi wépi dmi Póól ngê puwâ

¹ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A l:êê dîy:o pi ngma a lvêêdî we. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. K:omo tpile u ntââ ndapî nmye p:aa dmy:ee ngê, ngmênê nmye dîp:ê dmy:ee ngê. K:omo tpile kópu yilí yi kwódu ye kópu daangma a tóó, ngmênê woni knî yi wépi dmi a chóó nî puwâ. K:omo tpile nmî Lémi Yesu a chóó a ngwolo dê y:oo nî módu, u dyépi ngê u ngwo a pyódu noo, ngmênê tpile nmye dîní dmyinê ngê. K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o a chóó nî kaa nmyoo, ngmênê tpile nmye dîní dmyinê ngê. *

² K:omo tpile pi woni knî ye yinê ye d:aa Yesu u dyépi ngmê, ngmênê nmyinê nmye nê u dyépi ngmê, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o a chóó nî kaa nmyoo. *

³ Yi kópu pi knî ye n:aa tpaapê ngê, yélini y:oo a pi a dyede ngópu.

⁴ A tîdê mbwó yoo, yélini yi l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, mumdoo doo u ntââ nté mbwaa ye daanî dmyinê dê? U ntââ, ngmênê ye dîní dmyinê doo, a chóó a kêê dê y:oo n:aa dpodo yédi, ndapî u ngwo n:aa kmênêkmênê ngê.

⁵ A kpâm wo tóó, u ntââ p:aa y:eñey:eñe, yoo nye pidnya a vwuwo. Dyépi woni yoo, Pita u k:ii, nmî Lémi u mbwó yoo mye yi k:ii, yi kpâm yoo a y:eñey:eñe tumo, yoo yi ntépînâ knî yi k:oo a kmaapî nyédi.

⁶ Mbanapas k:ii nyo miyó njini nyi chóó nyi kêê dê y:oo nye dpodo nódó, nyi ndapî u ngwo nye kmênêkmênê ngê, ndapî nmye dényipu dmyinê.

⁷ Mumdoo lede knî y:oo yi kaa taa kpîdî yi chóó yi ndapî ngê dpî pwila t:oo? Kêle, yi kada pini ngê yinê dpî pwila té, ye dpî y:ee té. Mumdoo n:ii ngê yâpwo têtê dpî yé, nté y:i d:uudpî ma? Kêle, y:i a kmaapî yédi. Mumdoo n:ii u sipi w:uu a kwo yédi, módó ye a vwuwo yédi? Mye yinté, yélini yi vy:o n:aa dpodo yédi, u ntââ yi ntépînâ knî yi k:oo anî kmaapî, ndapî ye amy:aa dmyinê.

⁸ Daa a mo dî vyi, ngmênê yinté kópu puku yedê mye tóó.

⁹ Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha,

komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

* 8:13: Lóma 14:21

* 9:1: Dpodo 26:16

* 9:2: 2 Kódin 3:2-3

Mumdoo Chóó Lémi pudu-
makó knî yi p:uu doo a danê?
*

¹⁰ Mumdoo daa nmî p:uu
doo a danê? Ndêndê ngê
nmî p:uu doo a d:êê. Yélini
wunê n:êê nyédi, yélini wumê
nté mgîpî nyédi, daa módó a
dpodo nyédi. Yi lama a tóó,
Kwéli nmo dpodo té, dîyo yi
anmî kmaapî.

¹¹ Nmyo a yâpwo têtê kamî,
nté woo n:uu kaa too, mum-
doo doo u ntââ nt:u daang-
manî ma? *

¹² N:ii knî y:oo wunê ndiye
kîgha nmyoo, nmyi ntépînâ
knî yi k:oo a kmaapî nyédi,
mumdoo doo u ntââ yinté
kópu a nga daanmyi d:uu
ngmê? Ngmênê a chóó tpile
nmye dîp:êngmê dmy:ee ngê.
Kópu yilí yintómu noo a vyímí
dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga
dêpwo kwo pi ngmênê lvêêdí.
U ya a nga myedêpwo kwo, Pi
ngmê ngê Yesu Kédisu u kópu
mb:aa u wépi pwaa ngê.

¹³ Nmyi lama ka tóó, kpêê
yiyé pyu knî y:oo yi nté yi
dpodo têtê a kmênêkmênê
ngópu. *

¹⁴ Myenté, nmî Lémi ngê
apê, N:ii knî y:oo a kópu
mb:aa pi knî ye adnyin:aa
tpapê, yi nté y:i dny:oon:aa
kmênêkmênê. *

¹⁵ Ngmênê tpile nmye
dîp:êngmê dmy:ee ngê, ala
pweepwee pee yedê ala
ngwo nmye myedîní dmyinê.
K:omo tpile dómudómu têtê
amy:aa pw:onu, ngmênê

pi knî ye nté ndapî daanî
dmy:ee dê. Pi knî ye n:aa
tpapê ngê, yenîmo, A chóó
a ndapî a kêê dê y:oo n:aa
kmênêkmênê ngê. Yi kópu
k:omodanê kópu ngê ye kîngí
pyódu, u l:êê dîy:o ndapî ye
dîní dmyinê ngê.

¹⁶ Yi kópu u dîy:o a gha
mb:aamb:aa ngê dpî pyódu,
nmî Lémi u kópu dyuu pi knî
ye módó n:aa tpapê ngê. Doo
u ntââ nmî Lémi u wépi daanê
puwâ. Yi dpodo íedê a kaa
noo. Yi dpodo daanî dódó
knomomê, ye nmî Lémi ngê
dnyinté daawa kpada nê.

¹⁷ A chóó a nuw:o ngê woní
dpodo, ye a pywuu pênîné
ngêêpî, ngmênê nmî Lémi ngê
módó a dpodo kalê noo, doo
u ntââ yi dpodo u wépi daanî
puwâ.

¹⁸ A pywuu n:ii nîné ngêêpî
ngê, alanté a tóó, a gha
mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.
K:omo tpile yoo yi ntépînâ
k:oo p:aa kmaapî, ngmênê
yi kópu u wépi ní puwâ,
nmî Lémi u kópu dyuu módó
ye n:aa tpapê ngê, a gha
mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî
pyódu.

*Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê
u l:êê ghi dmi dpîmo ngmêêpî dé*

¹⁹ Doo u ntââ pi ngê daadí
dpodo kîgha nê, ngmênê pi
dyêêdí yintómu yi p:uu wop
n:aa dpodo yédi, mu kópu u
dîy:o pi yilí nmî Lémi Yesu u
yoo vy:o paa ghê dniye.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi
yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni

* 9:9: Deut 25:4; 1 Tim 5:18

* 9:11: Lóma 15:27

* 9:13: Deut 18:1-3

* 9:14:

a d:uud:uu tumo, myinê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka paa kêlîmî mbê dniye. K:omo tpile daa Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê nmî Lémi ngê wa ngee nmo, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yi dêêpî kópu dyuu myinî cháâchââ ngê, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê a p:uu pèdê lvêêdí we.

²¹ Myenté, dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinî d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka paa kêlîmî mbê dniye. Yi yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháâchââ tumo, yi vy:o myedînîn:aa cháâchââ too, mu kópu u dîy:o mywene ye daapaa ghê we, a wépi daapaa pwaa y:e. (Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu dîpî kée ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u dêêpî kópu dyuu vyîlo yinî cháâchââ ngê.)

²² Yélini Yesu ka yimi doongê kêlîmî mbê dniye, yi yéli yi vy:o kyedekyede n:aa m:ii yédi, u ya a nga daa kwo, Ngmênî lvêêdí. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu ka dpodombiy:e pîdny:oo kêlîmî. Yi pi dyêêdí knî yi vy:o yinté pini ngê myinê pyodopyodo yédi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka knî ngmê paa kêlîmî mbê we.

²³ Yi kópu yilî n:aa d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u kópu mbêmê kóó k:oo paa kaa téne, kóó k:oo myepaa kaa nêne. Dpodom-

biy:e n:aa dpodo yédi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê wa a kuwo nê.

²⁴ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Mbêpê tédê, pi yilî a mbêpê nyédi, ngmênê ngmidi kada dp:uu ghê. Dpodombiy:e dmyinê mbêpê, kada paa ghê dmyeno. *

²⁵ Mbêpê pyu yoo ghêlî daa mbêpê nyédi, dpodombiy:e mwiyé wunê ndiye nyédi, daa nûknweñuknwe nyédi, daa mbwaa ndanî nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Kada nmî mbêpê. N:ii kada dp:uu ghê, k:omo tpile pi knî y:oo yi pini u pi mêdaa nyepênyepê ngópu, ngmênê dpodombiy:e a mbêpê nyédi. Kópuni u l:êê dîy:o nmo mbêpê té, chedê ngê daawa pyódu. *

²⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e n:aa mbêpê, u ya a nga a kwo, Kada n:uu ghê. Pini n:ii dè a l:êê nódó, nê yinté pini ngmê. Pini n:ii n:aa vyee ngê, dîní kn:aadikn:aadi ngê, dpodombiy:e n:aa vyee ngê.

²⁷ A nt:u n:aa dpodo kîgha ngê, nûknweñuknwe u kwo n:aa kwódukwódu ngê, mu kópu u dîy:o pi mgee ngê aní pyódu knomomê, k:omo tpile yoo woni a chóó nê danê too, ngmênê nmî Lémi ngê kuwa wa kaa nê.

10

Lvêêdílvêêdí u dyimê pywuu dé

¹ A tídê mbwó yoo, n:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa

m:ii, ngwolo dê mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêêdî. Nmî kn:ââ yoo ntee a lvêêdî dnyie, yinté kîdmyengê lvêêdî dmi. Dini ghi n:ii ngê Mósisi ngê Yichip u mênê a pw:ii too, nkalî too pee yidnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu. *

² Pi knî y:oo ntee mbápitísîm kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo, mye yinté, dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo nkalî too pee dnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu, Mósisi u yâmuyâmu pyu ngê u ngwo a pyaa dnyie.

³ Yâpwo nté ntee nmo pîpî ngê, mye yinté, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye yi nté dpîmo a dyede, pi yintómu knî y:oo yi ntini dnyimo a pîpî. *

⁴ Yâpwo wain ntee nmo ndanî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê Mósisi ngê mbwaa yinté ye myedpîmo a yémî. Daa ng:êêntómu Mósisi ngê u kiyé t:aanî u mênê dpîmo a dêêdêê, nmî Lémi ngê mbwaa u ngwo ye dpîmo a yémî. Yi t:aanî Yesu Kédisu ngê doo ya. *

⁵ K:omo tpile nmî Lémi ngê pi yintómu knî yi l:êê díy:o yi kópu knî dpîmo a d:uud:uu dé, ngmênê yilî knî y:oo daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnya a d:uud:uu dé, yi yéli maa p:uu a pw:oo dnyie. *

⁶ Kópuni y:e a pyodo, p:uu

dmyinê nuw:o, yi nt:anê nangmê yââ. U yi y:e doo a kwo, Kópu dono nmî d:uud:uu dé. Yinté kópu nangmê d:uu.

⁷ K:omo yâpwo ngma a l:âmo ngópu, u kwo dnya a ngêpê. Puku yedê alanté a tóó,

Nipi dnye kmaapî, nipi dnye mbwaa ndanî, nipi myednye ndens. *

Yinté kópu nangmê d:uu.

⁸ Ntee dnyimo a pyââ ti mââ ti, yinté kópu ngê kêê nangê t:oo. Wo ngmê ngê pyââ ti têdê pi my:oo yono yono yono y:a mê pyolo yono yono y:a (23,000) a pw:oo dnyie. *

⁹ Nmî Lémi u tókótókó ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê dnyimo a tókótókó, tpile pê yilî knî y:oo dnyimo a kiyekiye dé, pi yilî u ngwo pw:oo dnyie. *

¹⁰ Nmî Lémi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo nmî Lémi p:uu dnya a nuu mbumu, yi ngwo enjel ngmê dy:ââ ngê, yinê vya too. *

¹¹ Kópuni y:e a pyaa dnyie, yi p:uu dmyinê nuw:o, nmî l:êê díy:o dyimê pywuu ngê a pyede. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, yinté dono kópu nangmê d:uu.

¹² N:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dê

* 10:1: Ex 13:21-22; 14:22-29 * 10:3: Ex 16:35 * 10:4: Ex 17:6 * 10:5: Num 14:26-30; Hipilu 3:17 * 10:7: Ex 32:6 * 10:8: Num 25:1-2 * 10:9: Num 21:5-6 * 10:10: Num 16:41-49

mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêêdî.

¹³ N:ii wa lvêêdî knomomê, chóó kn:ââ. Setan ngê ntee a dódó nmyoo, pi yintómu yinté mye dódó too. Nmyi dódó têtê Chóó Lémi ngê daawa a kuwo nmyo, dpî ngee nmyo, Setan ka dpî kwódu, doo u ntââ dpodombiy:e d:uudpî dóó nmyo. Nyââ, nmî Lémi ngê dpî ngee nmo, nmî tókótókó ndî têtê dpî dyé nmo. *

Póól ngê k:omo yâpwo knî ye ngêpê u ngwo ye kwódu ngê

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, Setan ngê kîdangê lvêêdî nmyo. Nmyi nuu ghi dmi a nódó ka tóó, u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno nmyo, k:omo yâpwo knî ye ngêpê têtê yi nkîgh:ê nangmê nî.

¹⁵ Nmyi nuw:o knî yi mbêmê nmyo m:ii nyédi, ala kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nipi nmînê wuwó ngê, wain d:ââ u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, nmo ndanî ngê, yi ngwo nmî Lémi Yesu Kédisu u wêê ngê Chóó Lémi ka dpô kââdí nmo. Dini ghi n:ii ngê mbîdédi nmo pwapî ngê, nmo pîpî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê dpî pyódu nmo, u nt:u ngê myoo pyódu nmo. *

¹⁷ K:omo tpile nmo yilî, ngmênê ngmîdi ngê nmo pyodopyodo nyédi, mu kópu

u dîy:o mbîdédi mu ngmîdi yinmo pîpî ngê. *

¹⁸ Yisiléli tpémi yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yélini kpêê yiyé têtê nipi a kmaapî nyédi, Chóó Lémi u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi.

¹⁹ Kópu m:uu ala, p:uu dmyinê nuw:o. K:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, tpile tp:oo n:ii yi l:êê dîy:o a vyee tumo, yi mbyuu tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu. *

²⁰ Ngmênê yélini k:omo yâpwo knî ye a kpêê yiyé nyédi, daa Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, Setan u enjel ngmê ka a ngêpê nyédi. Yélini yi kpêê yiyé têtê nipi a kmaapî nyédi, Setan u enjel u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi. U ya a nga daa kwo, Setan u yoo vy:o ghê dmyeno. *

²¹ Doo u ntââ nmî Lémi u k:ii ngmîdi ngê daanmyi ya, Setan u enjel u k:ii ngmîdi ngê myedaanmyi ya. N:ii Setan u enjel yoo yi k:ii a kmaapî nyédi, doo u ntââ nmî Lémi u k:ii mēdaa kmaapî nyédi. *

²² Mumdoo nmyi lama daa tóó, nmo nmî Lémi u kpâm ntee tpile dé, kn:aa pini ka wanmyi lee dmi, nmî Lémi nmyi l:êê dîy:o adí k:uundêpî. Nangê vyi, U wêdêwêdê têtê, daawa kpada nmo. Nmyi lama daa tóó, dnyinté daawa kpada nmyo.

²³ Kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilî knî y:oo yoo dpî

* 10:13: Hipîlu 4:15

* 10:16: Mát 26:26-28

* 10:17: Lóma 12:5; Epeso 4:16

* 10:19: 1 Kódin 8:4

* 10:20: Tpyuu 9:20

* 10:21: 2 Kódin 6:15-16

dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu woni knî y:oo yoo yi gha dmi daa wêdêwêdê kîgha tumo.

24 Daa nmyi chóó nmyi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, ngmênê nmyi tîdê mbwó knî ye dmyinê vwuwo.
*

25 Tpile tp:oo mbyuu n:ii nté pywupwi tédê anmyi mumu dé, dmyinê pywupwi dé, myedmyinê pîpî dé. Yi kópu daa tóó. Yi p:uu kîdmyinêngê nuw:o,
*

26 mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó, apê,

Dyámê mbêmê tpile yintómu nmî Lémi u nêni dé. *

27 Kuwa pini ngmê ngê kmaapî tédê wa dóó kalê nmyo, u yi nmye adî kwo knomomê, Y:i nmî lee dmi, ye y:i dmyinê lèpî, ntini n:ii nmyi ngîma adî yé, dmyinê pîpî. U kópu daa tóó, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

28 Ngmênê pi ngmê ngê nmye dî vyi knomomê, Kî tpile tp:oo mbyuu nangê ma, k:omo yâpwo ka kpêê ngê dé yé ngmê, ye yi ntini nangmê ma.

29 N:ii ngê yi kópu nmye wa vyi, yi pini u kèlîmî u l:êê dîy:o yi ntini u wépi dpî pwaa yó, nangê ma. Daa nmyi chóó nmyi kèlîmî u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê.

Ala kópu a ka wanmyi vyi knomomê, a ka nye, Lukwe

dîy:o pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kópu nmo wa kwódu?

30 A ka nye, Ntini n:ii u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, doo u ntââ pi ngê yi ntini nmo daadi kwódukwódu.

31 A tîdê mbwó yoo, ntini n:ii nmye pîpî ngópu, mbwáani n:ii nmye ndanî ngópu, kópuni nmye d:uud:uu tumo, daa nmyi chóó nmyi nuw:o mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, ngmênê alanté dmyinê nuw:o, apii, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ndîi ngê wa pyódu, yi kópu nmo d:uud:uu.
*

32 Pi nangmê lvêêdî. Nju tpémi yi maa dmi nangê nkoko, kn:aa yéli yi maa dmi myenangê nkoko. Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, kn:aa máádi p:uu nangmê kââ. *

33 Ntee n:aa m:ii, yinté myedmyinê m:ii. Kópu yilî yintómu daa a chóó a l:êê dîy:o n:aa d:uud:uu too, ngmênê yoo yi l:êê dîy:o n:aa nuw:o yédi, u ya a nga a kwo, Pi yilî nmî Lémi kóó k:oo paa ghê dniye. Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntee nîné mtyîmwe ngêêpî, yinté a p:uu myedmyina a mtyîmwe ngêêpî. *

11

Pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu

1-2 A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nîné kwunokwuno

* 10:24: Lóma 15:2 * 10:25: 1 Kódin 8:4-13 * 10:26: Psalm 24:1 * 10:31:

Kîlosa 3:17 * 10:32: Lóma 14:13 * 10:33: 1 Kódin 9:20-22

nmyo, mu kópu u dîy:o a kópu dyuu nmyi nuwo doongê kuwo wo, myenté nmî Lémi u yoo yi l:êê ghi dmi n:ii nmye né nuwo too, dye ghi yintómu nmye d:uud:uu tumo.

³ Ngmênê u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama ntênê choo a ya, pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu Kédisu, Yesu Kédisu mbodo Chóó Lémi.

⁴ Nmyi lama ka tóó, Kídiki tpémi yi vy:o, pyââ yoo dini ghi n:ii ngê a ngêpê nyédi, kpídî pee yi mbêmê a ya nyédi. Yi kópu u nt:u kópu alanté, yi pyópu knî y:oo yi moo knî yi dnye dmi mb:aamb:aa ngê a nyêmî tumo. Ngmênê mââ n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o u mbodo mu ngmídi Yesu Kédisu, kn:aa pini ngmê doo u mbodo.

⁵ Myenté, pyópu n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê dpî yé, u nt:u kópu, u mbodo u moo. Yi kpídî pee mbêmê d:uudpî yé knomomê, ye u moo dpî mywenemywene kwolo. Yepeni u tumu mââ dpo pywálí, yi pyópu mbodo ntee dpo vyi ngmê, mywene u ngwo dpî ghê, mye yinté, pyópu n:ii ngê ngêpê módó dpî dóó, kpídî pee mbêmê daa ya yédi, yi pyópu u moo ngê mywene yinté myoo ghê.

⁶ Pyópu n:ii ngê yi kpídî pee mbêmê daadî yé, mbodo

chóó choo a vyi, mywene d:ud:umbiy:e u ngwo paa ghê we. Yi pyópu ngê u yi u ngwo daadî kwo knomomê, A mbodo a châpwo y:e, mywene a nga ghê we, ye yi pyópu ngê kpídî pee mbêmê choo yiyé.

⁷ Mââ ngê kpídî pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê tpile yintómu ntee wunê y:enê té, mââ ngê u kpâm ghee knî yinté mye y:enê too. Myenté, mââ u l:êê ghi dmi ntee a pyede, u kpâm u l:êê ghi dmi yinté myedny:oo ya, *

⁸ mu kópu u dîy:o mwiyé mwiyé dini ghi ngê pyââ ngê mââ mwiyé daa tpyó, ngmênê Chóó Lémi ngê mââ podo ngma a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê. *

⁹ Myenté, daa pyââ u l:êê dîy:o mââ l:âmo ngê, ngmênê mââ u l:êê dîy:o pyââ l:âmo ngê. *

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé, u l:ii yi p:uu myechoo ya. Enjel knî y:oo yi kópu yi p:uu paa m:uu y:e, nmî Lémi u ngwo paa chaa kalé y:e.

¹¹ Ngmênê nmî Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, mââ yoo daa nmî chóó nmo pyede, pyââ yoo myedaa yi chóó a pyede, numo ka nmo vuyuwé té.

¹² Myenté mwiyé mwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mââ podo a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê, ala ngwo

* 11:7: Gen 1:26-27 * 11:8: Gen 2:21-23 * 11:9: Gen 2:18

pyââ ngê mââ yinê dpî tpyé. Chóó Lémi ngê chóó yinté pyódu ngê.

¹³ Yi kópu p:uu ntênê dmyinê a nuw:o. Mumdoo nmyinê nmye u ntââ, pyââ módó choo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo choo ngêpê?

¹⁴ Pi yintómu yi lama alanté a tóó, pini n:ii ngê u mbodo d:uudpo châpwo, mywene u ngwo dpî ghê,

¹⁵ ngmênê mbodo gh:aa dmi ndîi ngê pyââ dpo nâmo, u mbodo nm:ââ ngê a ya yédi.

¹⁶ Nmyi vy:o pini ngmê yi kópu p:uu adî kwopwepe, yi pini ngê ala kópu dpî ny:ee ngê, Yesu u yoo dyámê wo pe wo pe yi l:êê ghi mu ngmídi, pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi a nyêmî tumo, u l:ii yi mbêmê a ya yédi.

Nmî Lémi u l:êê dîy:o kmaapî

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, kópu nmyi p:uu mukínî nyongo, daa a nuu u kópu ngê a tóó. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, dp:ee numo ngêêpî nyédi, ngmênê numo p:uu nmye dono nyédi.

¹⁸ Mwiyémiwiyé kópu ala, ala kópu kînî nyongo, ngmídi ngê dp:ee pyede, yoo nmyi chaa ngópu. Na a ka yi kópu ndê kópu, pee tp:oo u kwo dí kélímî mb:anê,*

¹⁹ mu kópu u dîy:o nmyi vy:o n:ii yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nipi dpo wuwó, yinê ye kópu yilí yintómu yi lama a pyede, wo yéli yi lama dnyinté a pyede.

U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Apuu! Yinté daadî ya.

²⁰ Myomoni kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, daa nmî Lémi u l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi, nmyi chóó nmyi l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi.

²¹ Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi nté límílímî ngê nmye pîpî ngópu, noko dp:ee yeede nyédi. Lukwe dîy:o nmyi vy:o ngópuch:anê yoo a dómudómu nyédi, yoo woni knî y:oo mbwaa yilí dpî nda ngmê, u ngwo dpî ghétí dmi.

²² Nmyi chóó nmyi ngomo knî yi k:oo dmyinên:aa ñuknweñuknwe, myedmyinên:aa ghétighétí. Lukwe dîy:o Chóó Lémi u yoo nmyinê nmye k:omo tpile dé. Lukwe dîy:o ngópuch:anê yoo nmye mywenemywene kîgha tumo. Mumdoo yi kópu u l:êê dîy:o wanî chaa kalê nmyo? Kêle, daanê chaa kalê nmyo, daa a nuu u kópu yinmyinê d:uud:uu t:oo.

²³ Kópuni u l:êê dîy:o nipi nmo kmaapî nyédi, dmy:oongê w:ee ngópu. Nmî Lémi ngê kópuni wunê a ka a vvu, kînmyen:uu vvu. Mgídí n:ii ngê Njudas nmî Lémi u kwódo ngê ghê wo, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí,

²⁴ Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, yepê, Ala a chóóchóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya.

* 11:18: 1 Kódin 1:10-12; 3:3

25 Myenté, kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, yepê, Ala a wêê. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilí wa a kâádí. Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmyi ndaní, ntee dí d:uu, yinté myedmyinê d:uud:uu. Yepê, A mgamê ngê choo ya. *

26 Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yinté nmye kmaapî nyédi, wain nmye ndaní ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu yinmyinê nj:ii ngópu, u dí wéni n:ii ngê wa a diyé.

27 Yi kópu u l:êê dîy:o n:ii ngê nmî Lémi u nté módó dpî ma, u mbwaa d:ââ módó myoo nda, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u dnyinté dpî châpu, u wêê dnyinté myoo châpu.

28 Mb:aamb:aa ngê p:ee mwiyé dmyinê nuw:o, nmyi dyââpe nmî Lémi ngê mwiyé choo pwapî dé, u nté u ngwo dmyinê pîpî, u mbwaa d:ââ u ngwo myedmyinê ndaní. *

29 Pini n:ii módó a kmaapî yédi, módó a mbwaa ndaní yédi, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u d:uudpî mya, nmî Lémi ngê u nkwo wa kpada.

30 Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi vy:o pi yilí dpî mbil:a, yi wêdêwêdê daa ndîi ngê dpî pyódu, knî ngmê wunê kî dpî dniye.

31 Nmyi dyââpe mwiyé w:ee pwapî tumo, ye Chóó Lémi ngê daapî kpadakpada nmyo.

32 Dpî mya nmyo, u ngwo dpî kpada nmyo, mu kópu u

dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi l:êê ghi dmi nî wáti té, kuwa yéli yi vy:o mēdaanî kée té. *

33 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê kmaapî tēdē nmyinê wuwó ngê, dmyinê numo t:âât:ââ.

34 Pini n:ii ngê dómu ndîi choo kelekele, u ngomo k:oo mwiyé choo a kmaapî, nmî Lémi u yoo vy:o daapîchoon:aa úuknweúuknwe, nmî Lémi ngê u ngwo daawa a kpada nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, kópu woni knî a chóó nmye an:uu vyi té.

12

Kópuni yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmo

1 A tîdê mbwó yoo, kópuni yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmo, u kakê mê mb:aamb:aa ngê nmye nîné chámêchámê, u ya a nga a kwo, Ntênê nmyi lama a yaa dniye.

2 Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu u yoo vy:o wunê ghêlí dpîp:e ghê dniye, Setan ngê nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu a kaa too, k:omo yâpwo knî ye nmyimo a ngêpê, ngmênê yi yâpwo ntóó dé, dnye yi mênê daa tóó.

3 Ala ngwo pi knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye wumê kapî ngópu, ngmênê woni yoo myewumê k:omodanê nyédi, woni knî y:oo ndêndê ngê nmye wumê kapî ngópu. Ala

kópu mbêmê dmyinê myeme dé. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, doo u ntââ Yesu u pi daawa dyênê, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, vyílo yi pini ngê Yesu ntênê a cháâcháâ ngê, kn:aa pini doo u ntââ. Daawa vyi, Yesu nmî Lémi ndêndê. *

4 Dpodo daa ngmidi yi l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Yi Ghéni Dmi mu ngmidi u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi, daa kn:aa ghéni dmi u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo nmo dódó too. *

5 K:omo tpile nmî Lémi p:uu daa dpodo ngmidi nmo dódó ngê, ngmênê nmî Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi.

6 K:omo tpile daa dpodo ngmidi yi p:uu Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, ngmênê Chóó Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi.

7 Nmo ngmêngmênté nmî dpodo têdê dpodo têdê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu wêdêwêdê ngê paa pyaa dniye. *

8 Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê u ntââ ngê dpo pyódu té, nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye u ngwo a mbumu nyédi. Dye ghi knî ngmê ngê

yi Ghéni Dmi ngê pi woni knî ye tumu kópu dé dpo kêma té, yi yéli y:oo yi kópu dyuu pi knî ye u nkwo dpî vyi t:oo. *

9 Yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê yi kêlîmî ndîi ngê dpo pyódu, pi woni knî u ntââ ngê dpo pyódu té, yoo u ngwo a pyipyi tumo. *

10 Yi Ghéni Dmi ngê pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, mbwudu u ngwo dpî chaa t:oo. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, Chóó Lémi u komo pi knî ye u ngwo a kapî ngópu. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, ghê dmi yiné dpî mya t:oo. Péntikos u wo ngê kópuni y:e pyodo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté kópu ala ngwo mye d:uud:uu ngê, yoo woni u ntââ ngê yiné dpo pyódu té, kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama pi knî ye a mbumu nyédi. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, yi kópu dyuu dpo w:ee t:oo, pi knî ye yi kakê mmo chámê t:oo. *

11 Vyílo yi Ghéni Dmi ngê nmo ngmêngmênté dpodo yilî yi l:êê díy:o u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê dpo ngmidi nmo, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, nmî dpodo ñedê dpodo ñedê u ngwo dpî kaa nmo.

Nmo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé

12 Pi p:uu tpile yilî ntee a pyodopyodo, nmî Lémi Yesu Kédisu u yoo mye yinté, u yoo

* 12:3: 1 Njon 4:2-3 * 12:4: Lóma 12:6-8 * 12:7: 1 Kódin 14:26 * 12:8: Njon 4:16-19; Dpodo 5:1-5 * 12:9: Dpodo 3:6-7; 8:6-7; 14:8-10 * 12:10: Dpodo 2:4; 1 Kódin 14:5-12

vy:o pi dyêêdí yilí a kwo, nmí dpodo ñedê dpodo ñedê kaa nmoo. *

¹³ Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ngê mbápitisím kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nmí ghê dniye. Ala ngwo ngmídi ngê nmo pyede, ngmênê mwiyé u mo mo nmeé a ya. Nmo kní ngmê Nju tpémi, kní ngmê daa Nju tpémi, kní ngmê yi pi dmi ndîi dé, kní ngmê yi pi dmi tédê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngmídi ngê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu kóó kpâlí ntee tpile ngê pyódu nmoo, yiné a mbêpê kîgha nmoo. *

¹⁴ Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmí Lémi u yoo mye yinté, nmo yintómu nmí dpodo daa ngmídi, nmyi k:ii nmí dpodo ñedê dpodo ñedê a kaa nmoo.

¹⁵ Yi dpodo kní yi p:uu dyimé pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pi yu wo pi, daapaa vyi, D:aa pi kóó, u l:êê díy:o pi p:uu dîni kwo. Kêlé, pi yu pi p:uu a kwo.

¹⁶ Pi ngwene myenté, wo pi, daapaa vyi, D:aa pi ngwolo, u l:êê díy:o pi p:uu dîni kwo. Kêlé, pi ngwene pi p:uu a kwo.

¹⁷ Pi d:ud:umbiy:e ngwolo ngê wo tóó, ye dnye angênté pî nyêmi. Myenté, pi d:ud:umbiy:e ngwene ngê wo tóó, ye tpile tuu angênté pî nyêmi.

¹⁸ Ngmênê Chóó Lémi chóó doo nuw:o, pi p:uu tpile yilí u ngwo l:âmo ngê, kóó yu kaa too, ngwolo dê kaa doo, ng-

wene dê kaa doo, ñupu dê t:ee doo.

¹⁹ Yi tpile kní pi p:uu wodaa kaa too, ye pi daa pi ngê yipí tóó, yi pââ ntee tpile ngê pî tóó.

²⁰ Ngmênê pi alanté a tóó, tpileni yilí p:uu a pyodopyodo, yi dpodo yi dpodo a tóó. Yesu u yoo mye yinté, nmí dpodo ñedê dpodo ñedê a kaa nmoo.

²¹ Yi kópu u l:êê díy:o, pi ngwolo wo pi, kóó dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêlé, doo u ntââ. Yi ngwolo ngê dpodo angênté pî dódó. Myenté, pi mbodo wo pi, yu dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêlé, doo u ntââ. Yi mbodo angênté pî paa. Nmo mye yinté, nmí vy:o woni ngwolo ntee tpile dé, woni kóó kpâlí ntee tpile dé.

²² Nmí p:uu tpileni daa dpodo u ntââ dé, doo u ntââ daanmí kée té.

²³ Nmí p:uu tpileni yi pi dmi tédê dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vwuwo nyédi. Tpile n:ii dê pi ngê d:uudpî m:uu dê, mb:aamb:aa ngê nmo wópuwópu doo,

²⁴ ngmênê nmí p:uu ghê tpile woni pi daa wópuwópu too. Chóó Lémi ngê yinté l:âmo nmoo, nmí p:uu tpileni yi pi dmi daa ndîi dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vwuwo nyédi.

²⁵ Doo u ntââ nmí p:uu ghê tpile woni daanmí kée té, mu kópu u díy:o ghi ngmídi a wee,

* 12:12: Lóma 12:4-5

* 12:13: Nkal 3:28

numo ka a vyuwo nyédi.

²⁶ Pi p:uu ghi ngmidi adí dpududpudu, ye pââ p:uu ghi yintómu nye dpududpudu yédi. Dpodoni pi ngê kílí dpî dóó anyi chaa kwolo, ye u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, u pââ p:uu tpile yílí mb:aamb:aa ngê moo pyódu.

²⁷ Nmo yintómu Yesu Kédisu p:uu nmo pyede, nmo kóó kpâlí dé. *

²⁸ Yesu u yoo vy:o Chóó Lémi ngê u dpodo ínedê dpodo ínedê a kaa nmo, mwiyé mwiyé yéli, dyépi yoo, myomoni yoo, komo kapí pyu yoo, pyoloni yoo, dêêpí pyu yoo, podoni yoo, n:ii kní y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu dpî chaa t:oo, limoni yoo, pi pyipyi pyu yoo, wononi yoo, pi ka vyuwo pyu yoo, piini yoo, dy:oo pyu yoo, woloni yoo, yélini kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama a mbumu nyédi. *

²⁹ Yesu u yoo vy:o pi pyile njini dyépi yoo, daa yílí komo kapí pyu yoo, daa yintómu dêêpí pyu yoo. Daa pi yintómu kní y:oo mbwudu a chapí tumo,

³⁰ daa pi yintómu a pi pyipyi nyédi, daa pi yintómu kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, daa pi yintómu yinté kópu u kakêmê chámêchámê u ntââ ngê a pyede.

³¹ Dpodoni yi pi dmi ndîi dé yi yi dmi nmye dny:oo kwo, ngmênê kópuni u pi d:ud:umbiy:e ndîi, u kakêmê

nmye nîné chámêchámê. *

13

Yoo yi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹ Kópuni ndîi kópu ngê a tóó ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. K:omo tpile kn:aa dyámê dnye ngê daa a lama aní mbumu, enjel yoo yi dnye ngê amy:aa mbumu, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye módó nmye pînî mbumu. *

² Myenté, Chóó Lémi u komo aní kapí knomomê, tumu kópu yílí a lama adí ya knomomê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye p:aa k:omo tpile. Myenté, a kêlímî ndîi ngê wa pyaa knomomê, yi kêlímî mbêmê u ntââ mbu mwada y:i ngmaní dy:ââ, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye waní dîpí.

³ K:omo tpile a tpile yintómu pi kní ye waní y:ee té, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nê. Dini ghi n:ii ngê pi kní y:oo u yi y:e adí kwo, Yesu u kópu u kwee nmî chápwo, yi ngwo Yesu daaní kée knomomê, u l:êê dîy:o yi yéli y:oo ndiya wa kée nê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê myedaawa chaa kalê nê.

* 12:27: Lóma 12:5
Kódin 12:31; 14:39

* 12:28: Epeso 4:11-12

* 12:31: 1 Kódin 14:1

* 13:1: 1

4 Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, pi ka lîmîlîmî ngê d:uudpî nod:e, pi knî ye a vuywo yédi. Yi pini daa n:ee kapî yédi, chóó u pi daa kmîmî ngê, myedaa chaa yédi. *

5 Yi pini a pi chââchââ yédi, daa chóó u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, daa nod:enod:e yédi, yoo yi dono kópu dé nódo daa t:emí too.

6 Yi pini dono kópu knî yi l:êê dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê d:uudpî pyódu, ngmênê ndê kópu knî yi l:êê dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

7 N:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a ya yédi, yoo yi dono kópu dé u kuwó dpî kée té, mēdaa nuw:onuw:o too. Pi knî ye a kēlîmî yédi, ghēlî d:uudpî kée té, alanté a nuw:o yédi, dpo, Dîyo mb:aamb:aa ngê mē pyodopyodo té. *

8 Nmî nuu ghi dmi numo nódo adî ya knomomê, ye yi kópu chedê ngê daawa pyódu. Pi knî y:oo Chóó Lémi u komo ala ngwo a kapî ngmê, ngmênê dîyo chedê ngê wa pyódu. Pi yoo kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, ngmênê dîyo chedê ngê wa pyódu. Chóó Lémi ngê kópu woni nmo dpo vyi té, nmî lama u ngwo dpî yaa dmi, ngmênê dîyo yi kópu chedê ngê amye pyódu.

9 Ala ngwo kópu pyile njini nmî lama a tóó, Chóó Lémi u komo dnyinté nmo kapî ngê,

10 ngmênê dini ghi n:ii ngê tpile yintómu ntênê anmî

m:uu té, yi kópu yilî chedê ngê wa pyaa dmi.

11 Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Dini ghi n:ii ngê tp:ee noo a ya, tp:ee u nuw:o a mênê yedoo a kwo, tp:ee u kópu dyuu yinoo a tpapê dé, myenoo a d:uud:uu dé. Dini ghi n:ii ngê mâawe ngê nî pyodo, tp:ee u kópu dyuu nê kuwo ngê.

12 Yi kópu u nt:u kópu ala. D:ââ pudu knî yi kââ dmi mb:waa paa ntee anyi m:uu té, Chóó Lémi u kópu yilî yinté nmo yenê too, ngmênê dîyo nmî nkîgh:ê ntênê anmî m:uu té. Chóó Lémi u kópu dyuu ala ngwo dnyinté nmî lama a kwo, u lama ntee nmo pyede, yi ngwo yinté nmî lama u nkwo wa yâa. *

13 Ala kópu pyile knî chedê ngê daawa pyaa dmi, yoo yi nuu ghi dmi numo nódo ya ngmê, kēlîmî myomo, nmî Lémi u t:âât:ââ pyolo. Yi kópu pyile knî yi vy:o mwyéni yi ndîini, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

14

Chóó Lémi u komo kapî kada a tóó, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu kuwó a tóó

1 Ala kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya. Myenté, u yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê dpodo nedê kaa nmîne, yi dpodo u ntââ ngê mye pyódu nmîne. Yi dpodo knî yi vy:o, Chóó Lémi u komo kapî yi

* 13:4: Lóma 13:10 * 13:7: 1 Pita 4:8

* 13:12: 1 Njon 3:2

ndî kópu, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu pee tp:oo. *

² Pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê doo u lama a mbumu yédi, myedaa pi knî yi lama a mbumu yédi, d:uuwodê w:ee t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o daa pi knî ye a mbumu yédi, ngmênê Chóó Lémi ka a mbumu yédi, u Ghê Dmi mbêmê ngmee u kópu dé dpî vyi té.

³ Ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, pi knî ye a mbumu yédi, dpî ngee té, dpî wêdêwêdê kalê té, yi gha dmi myoo pywálí té.

⁴ Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, chóochóo ye ngêêpî ngê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, Yesu u yoo yintómu ye ngêêpî too.

⁵ U ya a nga a kwo, Nmyo yintómu u ntââ ngê nmyi pyaa dmi, kn:aa dyámê dnye ngê u ngwo anmyi mbumu, ngmênê ndêndê ngê u ya a nga a kwo, U ntââ ngê nmyi pyaa dmi, Chóó Lémi u komo u ngwo anmyi kapî. Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, kópu ndîi ye d:uud:uu ngê, ngmênê pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngê. Pi knî ye yi kópu dyuu daawa tpaá knomomê, ye angênté wa ngee té. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye wa tpaá knomomê, ye wa ngee té. *

⁶ A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê,

kn:aa dyámê dnye ngê nmye anîn:aa mbumu knomomê, ye lónté an:uu ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi u komo nmye an:uu kââ, ó kópu ngmê nmyi nuwo an:uu kwolo, ó nmye anîn:aa dêêpî, ye vyîlo yi kópu knî y:oo u ngwo wa ngee nmyo.

⁷ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nkéli mbywuu pââ dnyinté anyi wêê knomomê, ye pi knî y:oo u l:uu lónté wa mya ngmê.

⁸ Myenté, lede yoo yi vy:o n:ii ngê nkéli dpuwo dpî wuu, l:uu dnyinté dpo yé knomomê, ye yi lede knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê, yi lama daadí ya yi ngwo l:êê, yi l:êê u tpilé dé daawa l:âmo t:oo.

⁹ Myenté, kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, ye pi knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê. Nmyi kópu dyuu módó wa ny:ee t:oo, yi mênê daawa kee dmi, adnyi ntééntéé.

¹⁰ Dyámê mbêmê dyámê mbêmê dnye dyêêdí daa ngmídi a tóó, yintómu yi nt:u dmi a pyede.

¹¹ Ngmênê kn:aa dyámê pi nmî vy:o ngmadí kwo knomomê, chóo u dnye ngê nmo adí mbumu knomomê, ye lónté anmo w:ee. Myenté yi pini ngê nmî dnye dmi myedaawa a w:ee.

¹² Nmyi wêdêwêdê kígha mye yinté. U yi nmye a kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê kópu ndîi knî ngmênmî d:uu. Kópu n:ii ngê yoo dpî

* 14:1: 1 Kódin 12:31; 14:39 * 14:5: Dpodo 11:27-28; 15:32; 21:4,9-12 * 14:12: Epeso 4:12

wêdêwêdê kwolo, yi kópu knî yi p:uu dmyinê ngêpê. *

13 Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, nmî Mî ka míchoo ngêpê, u ntâa ngê paa pyódu ngê, pi knî ye chóó u kópu dyuu paa tpa a ngê.

14 Dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye ngê n:aa ngêpê yédi, a ghê dmi ntênê a ngêpê yédi, ngmênê daa a lama n:aa mbumu yédi, a nuw:o a lîme yédi.

15 Yi kópu u l:êê dîy:o ghê dmi mbêmê n:aa ngêpê yédi, a nuw:o mbêmê myenî ngêpê yédi, ghê dmi mbêmê n:aa wéti yédi, a nuw:o mbêmê myenî wéti yédi. *

16 Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê ghê dmi mbêmê Chóó Lémi dpî chaa kwolo, pi knî y:oo angênté wa vyi ngmê, Ndê kópu, mu kópu u dîy:o daa yi lama dpî chaa kwolo.

17 K:omo tpile yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpî chaa kwolo, ngmênê yoo d:uudpî ngee té.

18 Chóó Lémi n:aa kwunok-wuno ngê, mu kópu u dîy:o u ntâa ngê dpo pyódu nê, kn:aa dyámê dnye ngê a mo dnyinté dînî mbumu yédi, yinté mbumu ngê nê t:ee kalé nmyoo.

19 Ngmênê Yesu u yoo vy:o yinté ye dînî mbumu yédi, mu kópu u dîy:o kn:aa dyámê dnye ngê kópu yono yono y:a ye wanî vyi knomomê, daawa a w:ee t:oo. Ngmênê kópu pyile njini a nuw:o

mbêmê ye wanî vyi té, wa a w:ee t:oo, u ngwo wanî wêdêwêdê kalé té.

20 A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Tp:ee ntee a nuw:o yédi, yinté nuw:o dpî yé yó. Tpómu u lama dono ntee daa tóó, yinté dono nmyi mênê myekîngê ya, ngmênê pyâawe mâawe ntee a nuw:o nyédi, yinté dmyinê nuw:o. *

21 Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté ló dini a d:êê ngópu, apê,

A yoo knî y:oo a dnye daa nyêmî ngópu,

u l:êê dîy:o kn:aa yéli wanî ngee té,

kaa taa ngê a yoo knî ye adnyi mbumu,

yi chóó yi dnye ngê ye amyidnyi mbumu,

ngmênê a yoo knî y:oo a dnye myedaawa ny:ee ngmê.

*

22 Yi kópu u l:êê dîy:o, yélini nmî Lémi ka daa kélîmî té, dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ala kópu u ngwo dny:oo tpa pê, apii, Yoo ndêndê vy:o dpîno wee, kuwa nmo wee, Lémi ndîi ngê wa kpada nmo. Yélini nmî Lémi ka a kélîmî té, yi kópu d:uudpî vyi ngmê. N:ii ngê Chóó Lémi u komo dpî kâa, Yesu u yoo dpî wêdêwêdê kalé té, ngmênê kuwa yéli kuu dé, d:uudpî ngee té.

23 Ngmênê Yesu u yoo yintómu nipi anmyinê wuwó knomomê, kn:aa dyámê dnye

* 14:15: Epeo 5:19 * 14:20: Epeo 4:14 * 14:21: Is 28:11-12

ngê kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, yélini daa kêlímî nyédi nmyi ngêpê tédê amye taa dmi, Yesu ka myedaawa kêlímî mbê dmi, noko yewo, Kêdê ghéti dmi.

24 Ngmênê Chóó Lémi u komo anmyi kapî knomomê, pini n:ii daa kêlímî yédi nmyi vy:o amyimê ghê knomomê, kópuni wa ny:ee té, u ngwo wa a w:ee, awo, Nê pi dono, a kpadakpada u maa p:uu n:aa kwo. *

25 Chóó u tumu kópu dé yi ngwo wa ny:ee té, yed:oo yu mbodo dé y:e wa ghê, Chóó Lémi wa chaa kwolo, nmyewo, Yâpwo ndêndê ntênê nmyi vy:o a kwo.

Nipi ngêpê u kópu dé

26 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, pi ngmê ngê wéti kn:ââ a chapî ngê, ngmê ngê dêêpî a yémî ngê, ngmê ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, ngmê kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye a tpiyé ngê. Kópuni yintómu nmye d:uud:uu tumo, yoo yi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o dmyinê d:uud:uu dé.

27 Daa nuw:o mbêmê kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nmyi vy:o ndîi ngê kîngê pyódu. Pi miyó pyile choo ghodoghodo, ngmêngmênté dny:oo mbumu, yed:oo munto. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye mîchoo tpiyé.

28 Dnye tpiyé pyu nmyi vy:o daachoo kwo knomomê, ye kn:aa dyámê dnye ngê pi doo u lama mêkîngê mbwólu, tumu choo ya, chóó u nuw:o k:oo Chóó Lémi ka mîchoo mbumu.

29 Pi miyó pyile knî y:oo pi knî ye Chóó Lémi u komo dny:oo kapî, woni yoo yi kópu knî yi p:uu ntênê dny:oo nuw:o. *

30 Ngmênê Chóó Lémi ngê pi ngmê ka kópu m:uuwa a vyi knomomê, choo ghodoghodo, yi kópu pi knî ye choo tpaépê, n:ii mwiyé adî mbumu, mbwódo choo yââyââ.

31 Nmyo ngmêngmênté Chóó Lémi u komo dmyinê kapî, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo pêdê w:ee téne, wêdêwêdê ngê myepaa pyaa dniye.

32 N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, nuw:o mbêmê a mbumu nyédi. Pi ngmê ngê danêmbum u yi choo kwo knomomê, ye komo kapî pyu mbwódo choo yââyââ,

33 mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo daa kwo, Pi yilî dye ghi ngmîdi mbêmê dny:oo mbumu, ngmênê u yi u ngwo a kwo, a yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

Yesu u yoo knî yi vy:o, p:aani p:aani ntee a tóó,

34 nmyi vy:o mye yinté choo ya, dini ghi n:ii ngê nipi nmyimo a wuwó knomomê,

* 14:24: Njon 16:8 * 14:29: Dpodo 17:11; 1 Tes 5:20-21

pyââ yoo tumu dny:oo ya, myedaadny:oo dêêpí. Kada daadnyen:aa wowo, mu kópu u dîy:o yinté kópu puku yedê ngma a tóó. *

³⁵ Myenté, kópuni daadnya a wopwe dé, yi moo kní ye p:o dny:oon:aa póó. Pyópuni ngêpê tédê chóó u nuw:o mbêmê adí mbumu knomomê, ye mywene u ngwo adí wowo.

³⁶ Lukwe dîy:o nmyi l:êê ghi dmi u mo dé? Mumdoo nmyinê nmye Chóó Lémi u kópu dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, mdoo nmo nmyi chóó nmyinê núw:o ngópu? Nmyinê nmye pi m:uu u lama Chóó Lémi u kópu dyuu daangma a kwo?

³⁷ Pini n:ii ka ngmênê u kwo chóó Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, u Ghê Dmi mbêmê kópu yílí n:aa d:uud:uu too, yi pini ngê dpí vyi ngê, Nê ngê nmí Lémi u kópu ntênê yedê d:êê.

³⁸ Ngmênê yi pini ngê a dnye daawa ny:ee knomomê, u dnye u nkwo nangê ny:oo.

³⁹ A tîdê mbwó yoo, ala danêmbum u dí al:ii n:aa yiyé. U yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u komo nmí kapí, myenté pi kní ye kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nangê kwódu.

⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, kópu yílí yintómu ntênê dmyinê d:uud:uu dé.

15

Yesu u pyidepyide u danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, Yesu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, nmye mênînê vyílívyílí té. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlímí mbê dniye, nmyi nuw:o dmi yi p:uu my:ee kaa ngópu.

² Yi kópu dyuu ka ntênê anmyi kêlímí knomomê, dpodombiy:e anmyi mgímí knomomê, ye nmí Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

³ Kópuni nmye n:uu vyi too, ala yi ndíí kópu. Kópuni puku yedê a pyede, Yesu Kédisu ngê yinê ntiye too, nmí dono chedêchedê u l:êê dîy:o pwene. *

⁴ Puku yedê kópu m:uu Yesu ngê mye ntiye ngê, dini ghi n:ii ngê kmênê ngópu, wo pyoloni ngê mêtê pii wo. *

⁵ Myenté, Pita ka chóóchóó a kêma ngê, u dyépi y:a mêtê miyó kní ye chóóchóó myedê kêma ngê. *

⁶ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu limo yono y:a pwodo kní ye chóóchóó ye a kêma ngê, nipi m:uu ngópu. Yi yéli ka pyede, kní ngmê wunê kí dpí dniye.

⁷ U kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ka chóóchóó a kêma ngê, u dyépi yintómu kní ye chóóchóó mêtê kêma ngê.

⁸ K:omo tpile d:oo u pee pini ngmê, ngmênê kuwókuwó

* 14:34: 1 Kódin 11:3; 1 Tim 2:11-12 * 15:3: Is 53:8-9 * 15:4: Dpodo 2:24-32; Luukí 24:46 * 15:5: Luukí 24:33-34,36 * 15:8: Dpodo 9:3-6

dini ghi ngê chóochóo a ka myedê kêma ngê. *

⁹ Yesu u dyépi knî yi vy:o kuwó nînê tóó, a pi tédê, doo u ntâa dyépi ngê daap:aa pyodo, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo kînoo a vyeé dé. *

¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi ngê daa kpada noo, kópu mb:aa a nga yi d:uu ngê, a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo. Daa módó a ngmidi noo, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, dyépi yoo nî t:ee kalê too. Daa a chóó a wêdêwêdê mbêmê nî t:ee kalê too, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê n:aa dpodo yédi.

¹¹ Yi dyépi knî yi k:i i kópu mu ngmidi dyuu yino tpaépê ngê, vyîlo yi kópu knî ye nmyi kêlîmî mbê dniye.

Nmî pyidepyide u danêmbum

¹² Pi knî ye nmo tpaépê ngê, yenmîmo, Yesu ka a pii wo. Lukwe dîy:o nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Pi dpî pw:onu, mêt:uudpo pyidu.

¹³ Yi kópu wo ndê kópu, ye pyidepyide daapê tóó, Yesu Kédisu myedaapêdê pii wo.

¹⁴ Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye u kópu dyuu módó pono tpaépê, módó u kwo p:ee kêlîmî mbê dniye.

¹⁵ Pyidepyide wodaa tóó, ye Chóó Lémi p:uu nmye pono kêemî kapî té, mu kópu u dîy:o nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu kpêênî mêtê pyidu ngê. *

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, pyidepyide wodaa tóó, ye Yesu Kédisu daapêdê pii wo.

¹⁷ Myenté, Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye módó u kwo p:ee kêlîmî té, nmyi dono daapî chedê too.

¹⁸ Yesu u yoo vy:o yélini wunê a dpî dniye, angênté pí pyaa dniye, yi l:âmo dmi pêtê ngêpa wo.

¹⁹ Pyidepyide wodaa tóó, ye daapod:o pii dmi, dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu pono nuw:o té, dyámê mbêmê tpémi yi dono yilî módó pênmîné vyîmî té, kuwókuwó wéni ngê mb:aamb:aa daapod:o pyw:oo, ngópuch:anê ndîi ngê pudu pyaa dmi. Dini ghi n:i i ngê dyámê mbêmê dono nmîné vyîmî té, nmî nuw:o dmi nmî pyidepyide p:uu a kwo.

²⁰ Ngmênê dp:oo ngópuch:anê yoo, Yesu Kédisu kpêênî mwiyé a pii wo, nmî kada ghê wo, yinté amyino pii dmi. *

²¹⁻²² Adam ngê pwopwo u kn:ââ ntee a chópu, Yesu Kédisu ngê pyidepyide u kn:ââ yinté mye chópu. Nmo yintómu anmî pw:oo dmi, mu kópu u dîy:o nmî kn:ââ mu ngmidi, Adam. Yesu u yoo mye yinté. Yesu Kédisu ngê chóó u kwo a kâadî nmo, yiné amêtê pyidu nmo. *

²³ Chóó Lémi ngê kópu yilî yintómu u mâlo dpî d:uu té. Yesu Kédisu mwiyé a pyidu ngê, nmî kada kââ. Dini ghi n:i i ngê wa a diyé, yi ngwo wa

* 15:9: Dpodo 8:3 * 15:15: Dpodo 4:33 * 15:20: 1 Tes 4:14 * 15:21-22: Lóma 5:12,18 * 15:23: 1 Tes 4:16

a pyidu nmo, yélini yi k:ii u kwo nmo kélímí té. *

²⁴ Kuwókuwó wéni ayi d:ii, Yesu Kédisu ngê kada pini yoo wa a gh:ay té, nkwépi yoo wamyedê gh:ay té, pi yintómu adí y:enê dé, u Mí Chóó Lémi u maknopwo wa yé té.

²⁵ Yesu king ngê adí ya, yélini p:uu adnyi l:êê, yu yodo u maknopwo wa yé té.

²⁶ Kuwókuwó dini ghi ngê pwopwo yu yodo u maknopwo wamye yé, yélini pw:oo dniye wa a pyidu té. *

²⁷ Puku yedê alanté a tóó, tpile yintómu u maknopwo dny:oo ya. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo u maknopwo daawa yââ, *

²⁸ ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê tpile yintómu Tp:oo yu yodo u maknopwo wa yé té, Tp:oo Chóó Lémi u maknopwo wa yââ, tpile yintómu Chóó Lémi u maknopwo u ngwo adnyi ya.

²⁹ Yélini wunê a pw:oo dniye yi l:êê dîy:o, pi woni knî y:oo mbápitísím dpo ngee ngmê. Pyidepyide wodaa tóó, ye yinté daapí d:uu ngópu.

³⁰ Pyidepyide wodaa tóó, ye pono nkingê té, Yesu u pi pi knî ye daapono tpapê. *

³¹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê a ngee noo, u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo. Yi kópu ngê nmye nîné kpaá, dîní k:omodané, dye ghi yintómu pwopwo u

keñe t:âmo n:aa kwo.

³² Layoni ngê pi ntee dpî vy:a, Epeso tpémi mye yinté dé, a vye u yi y:e a kwo. Pyidepyide wodaa tóó, ye al:ii yi vy:o daapínîn:aa dpodo. Pyidepyide wodaa tóó, alanté p:oo nuw:o té, pînmî, Nté ndîi yilí ma koo, mbwaa yilí nda koo, mââ m:ii anmî pw:oo dmi. *

³³ A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yinté kópu a tpapê tumo, maa dono p:uu kîngê kaa nmyo. Nmyi lama ka tóó, yoo dono yi vy:o pini n:ii a kwo yédi, u l:êê ghi dono ngê dpî pyódu.

³⁴ Dono u maa a kuwo yó, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Mywene nmye choo kwo. Nmyi vy:o knî ngmê yi lama Chóó Lémi daa tóó. *

Nmî Lémi ngê ntee wa a pyidu nmo

³⁵ N:ii pyidepyide ka daa kélímí, a ka wa a póó, a ka wo, Pi dpî pw:onu, angénté amédê pyidu? A ka wo, Doo u ntââ. A ka wo, Ntóó wa mg:eme, yi pini p:uu angénté too amèyi ya.

³⁶ Yi pini mbodo podo. L:êê yini w:uu ó ló ntini w:uu ngomo k:oo adí ya, doo u ntââ daawa pyidu. Ngmênê tēpē mēnē anyi ntówo, u ngwo dpî pyidu. Pi mye yinté. N:ii a ya yédi, too yi ngwo d:uudpî ngmêê, ngmênê dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê kamî ngê moo pyidu.

* 15:26: Tpyuu 20:14

* 15:27: Psalm 8:6

* 15:30: 2 Kódin 4:10-11; 11:26

* 15:32: Luukí 12:19-20

* 15:34: Lóma 13:11; Dpodo 26:8

37 Myenté, tēpē mēnē daa yi ayi ntówo, ngmēnē w:uu ayi ntówo, witi w:uu ó ló ntini w:uu. W:uu tēpē mēnē ntee anyi ntówo, yinté d:uudpî k:aa, ngmēnē yi ngê dpî pyódu, yââ nkwodo yilí dpî ghê.

38 Chóó Lémi ngê dpo pyidu, yi ngê dpî pyódu. Ntee doo a nuw:o, yinté d:uu ngê. Yi yintómu yi dyêêdí dyêêdí a tóó, yi w:uu u mo u mo dé. *

39 Tpileni yi ghê a pyede, mye yinté dé, yi dyêêdí dyêêdí a tóó. Pi too u mo, tpile tp:oo too u mo, ímê too u mo, te too u mo.

40 Tpileni mbóó dyámê yi mbémê a pyede, mye yinté. Woni kní yi wuu ndîi, woni kní yi wuu daa ndîi.

41 Kââdí u wuu ndîi, d:ââ u wuu pee tp:oo, pudu kní yi wuu tédê. Myenté pudu woni kní yi wuu ndîi dé, woni kní yi wuu tédê dé.

42 Pyidepyide mye yinté. Pini n:ii dpî pw:onu, yinté mēdaawa a pyidu. Pini n:ii dpî pw:onu, tēpē ngê dpî ma, chedê ngê dpî pyódu. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, mēdaanmî pw:oo dmi, chedê ngê daanmî pyaa dmi.

43 Pini n:ii dpî pw:onu, u wêdêwêdê chedê ngê dpî pyódu, u pi dpo ghay. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî wêdêwêdê ndîi ngê wamye

pyódu té. *

44 Ala ngwo nmî nuw:o kní y:oo yinê a mbêpê kîgha nmoo, ngmēnē dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî ghê dmi kní y:oo y:oo adnyi mbêpê kîgha nmo. Ala ngwo nmî pââ dmi ntee a pyede, mu dini ghi ngê nmî ghê dmi kní yi pââ dmi amyednyin:aa ya.

45 Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó.

Mwiyémwiyé pini, Adam, pi ngê pyodo, ghê u mēnê yaa wo.

Adam nmî kn:ââ ngê ntee pyodo, Yesu ghê kamí u kn:ââ ngê yinté mye pyodo. *

46 Too pee u kópu dé mwiyé pyaa dniye, ghê kamí u kópu dé kuwó pyaa dniye.

47 Chóó Lémi ngê mwiyémwiyé pini tēpē ngê l:âmo ngê, myomoni mbóó p:uu a ndê wo. *

48-49 Pini n:ii tēpē ngê l:âmo ngê, ntee doo ya, yinté myeno pyede, u nt:anê nmî yaa dniye. Pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, u yoo mye yinté dé, ntee a tóó, yinté wa pyódu nmo.

50 A tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo yinté daanm:uu ghê dmi. Mbyuu too n:ii nmî p:uu a ta mo, nmî p:uu daadpî ya, chedê ngê wa pyaa kní. *

51-52 Tumu kópu ngma ala, p:uu dmyinê nuw:o. Yesu u yoo vy:o yéli kní ngmê ghêlí

* 15:38: Gen 1:11

* 15:43: Pilipay 3:20-21

* 15:45: Gen 2:7; Njon 6:63

* 15:47: Njon 3:31

* 15:50: Njon 3:5-6

daawa pw:oo dmi, Yesu u ngwo wa a diyé. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nkéli dpuwo u dnye anmî ny:oo. Enjel knî y:oo mēdaamuwa wêê ngmê. Yélini mwiyé a pw:oo dniye, yi ngwo wa a pyidu té, mēdaawa pw:oo dmi. Límîlímî ngê yi ngwo amye ngmêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo. *

⁵³ Ala ngwo n:ii dpî pw:onu, mbyuu too dpî mg:eme knî. Yi ngwo doo u ntââ mēdaanm:uu pw:oo dmi, myedaanm:uu mg:eme dmi. *

⁵⁴ Mbu ntee dpî kyopwo, dînê dpo kuwo, kamî ngê dpî pyódu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi wa a diyé, yinté kamî ngê wa pyódu nmo. Kópuni puku yedê a tóó, nmî Lémi ngê wa ntiye, pwopwo wa a pw:ono, d:ud:umbiy:e wa chedê.

⁵⁵ Kópuni puku yedê a tóó, nmo tpaépê ngê, nmîmo,

Pwopwo wa dîpî, daawa t:ee kalê nmo, nmî némi dmi daawa dyênê.

⁵⁶ N:ii ngê Chóó Lémi u dêépî kópu dyuu d:uudpî châpu, dono dpî d:uu, d:ud:umbiy:e dpî pw:onu. *

⁵⁷ Ngmênê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, pwopwo ka w:êê nmoo, kwunokwuno koo, Chóó Lémi mye kwunokwuno koo.

⁵⁸ A tîdê mbwó yoo, nangmê kede, nmî Lémi p:uu dpodoni nmye dódó ngmê,

dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u dîy:o yinê a ngêépî nmyo, doo u ntââ daanmyi dêê dmi. *

16

Ndapî ngêépî u danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu p:uu nmye nînê danê. Yesu u yoo yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, ndapîni ye nmye dyede ngmê, alanté dmyina a ngêépî. Kópuni Nkalásiya tpémi ye nî vyyu, myedmyinê d:uud:uu. *

² Wiki yintómu knî yi k:oo, mwiyé mwiyé wéni ngê, ndapî dmyinê kéké. Nmyo ngmêngmênté n:ii ngê ndapî ndîi choo kmênêkmênê, ndîi choo kéké. N:ii ngê ndapî tédê choo kmênêkmênê, tédê choo kéké. Yi ndapî dpî wiye yó. Dini ghi n:ii ngê p:aa t:aa, ndapî mēdaapînê ngee.

³ Dini ghi n:ii ngê anî t:aa, pi miyó pyile dpî ngmîdi yó, pwepwee pee ngmanî d:êê, ye wanî y:oo, yi ndapî Njedusalem y:oowa núw:o ngmê.

⁴ Paa u ya a nga adî kwo knomomê, ye a k:ii nipi anmî lee dmi.

Póól paani p:uu dpîmo nuw:o

⁵ Másîdóniya Wee u kwo p:aani p:aani mwiyé anî lê, kuwó y:i nmye anê lê. *

⁶ D:ââ miyó pyile nmyi vy:o anîn:aa kwo, ndoo apê tpii yópu y:i anîn:aa t:âât:ââ dê. U kuwó dini ghi ngê, kwéli anî

* 15:51-52: 1 Tes 4:15-17 * 15:53: 2 Kódin 5:4 * 15:56: Lóma 6:23 * 15:58:

Nkal 6:9; Tpyuu 14:13 * 16:1: Lóma 15:25-26; 2 Kódin 8:1-9; Nkal 2:10 * 16:5: Dpodo 19:21

lê, tpileni u ya a nga adnyi kwo, dpî ngee nódó.

⁷ U ya a nga daa kwo, Wo pyile njini nmyi vy:o nîn:aa kwo. Nmî Lémi ngê ala kópu a ka daawa a kwódu knomomê, ye dye ghi daadî nmyi vy:o anîn:aa kwo.

⁸ Ngmênê Epeso ghêli daanê kuwo, Péntikos u Naa mwiyé wa d:ii, u ngwo anê lê.

⁹ K:omo tpile pi yilî a p:uu a d:uu té, ngmênê pi mê yilî knî y:oo yi ngópu dmi dê kpêmî t:oo, nmî Lémi u kópu dyuu a nyêmî tumo. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Timoti nmye wa lee knomomê, u kwo dmyinê vuywo, myedmyinê cháâcháâ, mu kópu u díy:o nmî Lémi p:uu ntee n:aa dpodo, yinté mye dpodo. *

¹¹ U pi nangê ghîpî, ngmênê mb:aamb:aa ngê dpo ngee yó, a ka u ngwo pèdê lee we, mu kópu u díy:o nmyi mbwó yoo yi k:ii anmîno t:âât:âât. *

¹² Nmî mbwó Apolosa p:uu kópu nmye ngmênînê tpaépê. U ya a nga a kwo, Nmyi mbwó knî yi k:ii nipi nmye wa lee dmi, yi kópu p:uu dyaa u kwo nî chedê ngê, ngmênê nî dípe, u yi u ngwo daa kwo, Ala ngwo nê lê. Dini ghi n:ii ngê u nuw:o ngê wa a vyi, u ngwo nmye wa a lê. *

Póól u nd:uu tpaépê

¹³ A tídê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo, mb:aamb:aa ngê dmyinê kèlîmî, namê nkîngê,

dpodombiy:e dmyinê dpodo. *

¹⁴ Dye ghi yintómu nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya.

¹⁵ A tídê mbwó yoo, nînê kwunokwuno nmyo, Stepanas mupwoknî mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ dé. Nmyi lama ka tóó, Kídiki Wee u kwo Yesu u yoo vy:o mwiyé a ghê dniye, ntênê nmyi vy:o a dpodo nyédi, a wêdêwêdê kîgha nmyoo. *

¹⁶ Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, yélini yi k:ii a dpodo nyédi, myedmyinê cháâcháâ dé. *

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Stepanas p:uu Pódyunatas pini dê Akaikas nmyinê t:ee dumo, a ka nmyinê dy:ââ tumo, a gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Noo a tpy:ootpy:oo nmyo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê y:oo mê pyódu ngópu.

¹⁸ Kópuni yilî nmyi p:uu noo a nuw:onuw:o dé, yi kópu yilî ntênê a ka kîmînê nté tumo, a nuw:o u ngwo a ka mêtê diyé wo. Kópuni nmye adnyî tpaépê dé, nmyi nuw:o dmi y:ooowa l:âmo t:oo. Yinté pini yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ dé.

¹⁹ Yesu u yoo p:aani p:aani yélini Esiya Wee u kwo a pyede, yi mb:aamb:aa nmye dê dy:ââ ngmê. Yesu u yoo yélini Akwila cha Pídisila yi ngomo k:oo nipi wunê wuwó ngê, yi mb:aamb:aa nmye

* 16:9: Dpodo 19:1,8-10 * 16:10: 1 Kódin 4:17 * 16:11: 1 Tim 4:12 * 16:12:

1 Kódin 3:6 * 16:13: Epeso 6:10 * 16:15: 1 Kódin 1:16 * 16:16: 1 Tes 5:12

* 16:19: Lóma 16:3-5

myedê dy:ââ ngmê. *

²⁰ Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. Nmyi tídê mbwó knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê dpo numo chipé tóó.

²¹ Nê Póól, a chóó a kêê ngê nínê chipéchipé nmyo, ala pweepwee pee ngê.

²² N:ii nódo nmî Lémi u nuu ghi daadî ya, nmî Lémi ngê dpî dyênê ngê. Nmî Lémi límîlímî ngê dpo pwiyé we. *

²³ Nmî Lémi Yesu ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vwuwo.

²⁴ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo ka tóó.

Wu u dí.

---

* 16:22: Nkal 1:8-9; Tpyuu 22:20

2 KÓDIN

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê 1 Kódin d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, yi ngwo Epeso doo dpodo. (Dpodo 19)

Ala puku dmi u pi 2 Kódin. Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, ala puku yedê daa pweepwee pee ngmidi ye tóó, ngmênê miyó ye tóó. Yinê ye Póól ngê nod:enod:e u kópu dyuu mwiyé ye yi d:êê ngê, ala puku yedê a tóó, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13. Póól ngê yi nod:enod:e u kópu dyuu ye d:êê ngê, Taitas ngê ye ñuwo, mu kópu u díy:o Kódin tpémi woni knî y:oo Póól u wépi a pwaa ngópu, yinê ye Póól daa Yesu u dyépi ngmê. Yi kópu dyuu ghêlî ye daa d:êê ngê, ngmênê Póól Kódin chóó loo. Pi ngmê ngê u pi dyênê ngê, (2 Kódin 2:5-8, 7:12) wod:oo Póól ngê a kuwo too, Epeso mê diyé wo, y:i nod:enod:e u pweepwee pee yi ngwo mî d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Epeso a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo wo, Tídówas mî tee wo, y:i doo dpodo, daa dye ghi daadîi. (2 Kódin 2:12-13) Yi ngwo Kódin tpémi yi p:uu u nuw:o doo kwo, doo nuw:onuw:o dé, wod:oo Tídówas a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo y:i wo wo, Másídóniya Wee u kwo mî tee wo. Y:i doo ya, Taitas y:i mîné pyw:ângo. Taitas Kódin a ndê wo, mdoo u kwo yinê a ñuwo, kwo,

Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi kî ngmêê tumo, m êkîyedê chââchââ ngi. (2 Kódin 7:5-16) Póól u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mê pyodo, pweepwee pee m:uu ye dy:ââ ngê, ala puku yedê ka tóó, kn:ââ 1, u dí kn:ââ 9.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Kódin, myenté yi wee u kwo p:aani p:aani, nmî mbwó Timoti k:ii ala pweepwee pee nmye nyinê dyede.

2 Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpi nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Póól ngê Chóó Lémi u ngwo doo kwunokwuno

3 Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi. Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpî pyódu, yinê moo l:âmo té.*

4 Dini ghi n:ii ngê ló dono ngmênmîné vyîmî ngê, nmî nuw:o dmi yinê moo l:âmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Yélini y:oo dono wunê vyîmî ngmê, yi nuw:o dmi yinté nmî l:âmol:âmo té. Yi nuw:o l:âmol:âmo u ntââ ngê nmo pyede, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê nmî nuw:o dmi mwiyé a l:âmo ngê. Nmî nuw:o dmi mwiyé wodêpê l:âmo ngê, ye yoo yi nuw:o

* 1:3: 1 Pita 1:3; Lóma 15:5-6

dmi lukwe mbêmê pînmo l:âmol:âmo té.

⁵ Yesu Kédisu ngê dîngîdîngî ntee dnyinê ngê, dîngîdîngî yinté myino dnyinêdnyinê, nmî nuw:o dmi yinê moo l:âmo.

⁶ Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî nmînê pyw:êmî ngê, nmyi nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o yi dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u yi nmo daa kwo yédi, Nmî Lémi u maa kn:aadi y:e. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê nmî nuw:o dmi moo l:âmo, nuw:o l:âmol:âmo pyu ngê dpî pyódu nmo. Dîngîdîngî n:ii nmînê vyîmî ngê, dini ghi n:ii ngê yinté dîngîdîngî nmyinê vyîmî ngópu, nmyi nuw:o dmi nmo l:âmol:âmo too.

⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmyo. Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî anmy:aa a vyîmî, nmî Lémi ngê nmyi nuw:o dmi amaa l:âmol:âmo.

⁸ A tidê mbwó yoo, dononi Esiya Wee u kwo nîmo pyw:ee too, u ya a nga a kwo, Nmyi lama dny:oo a ya. Yi dono d:ud:umbiy:e a pwo nî módu, nê ngmênê, Yi dono vy:o daanê pwii, awêde n:aa pwopwo, *

⁹ pi knî y:oo a vyeê nê. Yi kópu a nga pyodo, mu kópu u dîy:o a nuw:o a chóó a p:uu daadí kwo, ngmênê Chóó Lémi p:uu choo kwo, pini n:ii ngê pi ntóó kpêênî dpo pyidu.

¹⁰ A vyeê a nkîgh:ê chono nî módu, ngmênê yi kêlî yinê dyé noo, yinté dono vy:o amê dyé nê. A lama ka tóó, ntênê amê dyé nê, *

¹¹ mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o nmyinê ngêpê nyédi. A l:êê dîy:o anmya a ngêpê, ye nmî Lémi ngê a vyeê tédê amêdî dyédyé nê, pi yilî knî y:oo nmî Lémi u ngwo adnyi kwunokwuno.

Póól ngê Kódin tpémi ye u ngwo yepê, Dîpî dóó nmyoo

¹² Kódin tpémi, kópu ngmê u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a lama a tóó, dîpî dóó nmyoo. Dyámê wope wope pi knî ye ntee nîmo mbumu yédi, nmyi vy:o yinté myenoon:aa mbumu. Dîpîn:aa dóó nmyoo, kópu nmye myedîp:ê wópu ngê. Daa a chóó a nuw:o mbêmê nmye noon:aa mbumu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa mbumu. *

¹³⁻¹⁴ Pweepwee pee yedê nmye dênnoo a mgongo, nê, Pêdê kp:aa y:e, myepêdê w:ee y:e. Kópuni ala ngwo dnyinté nmyi lama a tóó, u ya a nga a kwo, Ntênê pêdê w:ee yó. Yi kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, a gha nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê ntee wa pyódu, nmyi gha dmi a l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê yinté amye pyódu. *

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê nmyee a cháâcháâ nê, a nuw:o k:oo

* 1:8: Dpodo 19:23; 1 Kódin 15:30-32

2 Kódin 2:17 * 1:13-14: Pilipay 2:16

* 1:10: 2 Tim 4:18 * 1:12: 1 Kódin 1:17;

nê, Kódin tpémi my:oo an:uu wêdêwêdê kalê té.

16 Nê, Kódin máádi mwiyé anî kwolo, yi ntini anî yé, Másídóniya Wee u kwo u ngwo anî lê, myombó Kódin ye mêt:aa diyé, Njuda Wee u kwo paan:aa dy:ââ nêne.

17 Ngmênê nmye máádi dîp:ê kwólu. Lukwe, nmyinê nmye nê k:omodanê pyu? Nmyinê nmye nê mgîdí u yoo vy:o pini ngmê? Nmyinê nmye nê ngê kópuni u komo ngê a tpapê too, doo u gha vy:o kópu dé?

18 Kêle, d:aa yinté pini. Chóó Lémi p:uu k:omodanê pee tp:oo ntee daa t:a, yinté a p:uu myedaa t:a, dîní dódó nmyo, d:aa nuw:o miyó miyó pyu.

19 Pini n:ii u pi nmye n:uu vyyu, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, daa nuw:o miyó miyó pyu. Sailas pini dê Timoti yi kii, vyílo yi pini p:uu nmye nmeen:aa danêmbum. Yi pini daa nuw:o miyó miyó pyu. Kópuni dpí vyi, ntênê dpí d:uu.

20 Myenté, kópuni yilí yi pi dmi Chóó Lémi ngê wunê a vyi too, Yesu ngê ntiye too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, Yesu Kédisu u pi mbêmê pi knî y:oo dpo, Ndê kópu yila. *

21 Chóó Lémi ngê yinê a ngmidi nmoo, myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo nipi kaa nmoo, daawa kée nmo. *

22 U l:ii nmî p:uu t:ângo, u

Ghê Dmi nmî mênê yó. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpí y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka too, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

Kópuni u l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi ye daa n:ee

23 Chóó Lémi u ngópu nmye dênîné k:omodanê, a gha myekîyedê yenê, ala kópu a ny:ee yó. Nmye dîp:ê n:ee, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo, N:uu kpada té. *

24 Kópuni knî ye nmye kêlîmî té, daa yi kópu knî yi wátiwáti u l:êê dîy:o nmye anê lê, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té. Ala kópu u l:êê dîy:o nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nê, W:aa pêdê pyw:ee y:e. *

2

1 A nuw:o k:oo kîní vyyu, nê, Nod:enod:e mbêmê ye mēdaanî nî, yi gha dmi dono ngê mēdaan:uu pyódu. *

2 Nmyi gha dmi dono ngê wan:uu pyódu, ye a gha mb:aamb:aa ngê nanê wa pyódu? Daanmyi pyódu ngmê, noko dnyinté anmîn:aa ya.

3 Yi kópu u l:êê dîy:o nod:enod:e u pweepwee pee nmye nê d:êê ngê. U ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi a kada a ngmêê teñe, u ya a nga dêpwo kwo, Nod:enod:e mbêmê ye n:uu t:aa, nê, A gha dono ngê awêde amí

* 1:20: Lóma 15:18-19; Tpyuu 3:14 * 1:21: 1 Njon 2:27 * 1:22: Epeso 1:13-14; Lóma 8:16-17 * 1:23: Lóma 1:9 * 1:24: 1 Pita 5:3 * 2:1: 1 Kódin 4:21

pyódu ngmê, ngmênê vyílo yi yéli y:oo a gha mb:aamb:aa ngê y:oo paa pyódu y:e. Dini ghi n:ii ngê mb:aamb:aa ngê nmye ya nyédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myoo pyódu.

⁴ Dini ghi n:ii ngê yi pweep-
wee pee nmye nê d:êê ngê,
noo a nuw:onuw:o nmyo,
a gha dono ngê doo a ya,
nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e
myenoo a mbê. U ya a nga
dêpwo kwo, Yi nuw:o dmi
dono ngê nî pyódu. U ya a nga
doo kwo, Yi lama pêdê yaa
we, Nmî nuu ghi dmi nê nódo
dnyinté dêdê tóó. *

*N:ii ngê Póól u pi dyênê ngê,
u danêmbum*

⁵ Nmyi vy:o pini n:ii ngê
dono d:uu ngê, daa a mo a
nuw:o dyênê ngê, nmyi nuw:o
dmi pee tp:oo mye dyênê ngê.
U ya a nga daa kwo, Yi kópu nî
dówo. *

⁶ Nmyi vy:o pi yilí kní
y:oo yi pini kpada ngópu,
namungê kpada.

⁷ U dono nmyi kuwó p:ee
kéé yó, u nuw:o mē l:âmo yó.
U nuw:o d:ud:umbiy:e dono
ngê kîngî pyódu.

⁸ Nîné kwunokwuno nmyo,
ala kópu u kwo dpí vyi yó,
kwipi, Nuu ghi ntênê nmî
nódo ka tóó.

⁹ Ala kópu u l:êê dîy:o yi
pweepwee pee nmye nê
dy:ââ ngê, u ya a nga doo kwo,
Yi l:êê ghi dmi nî m:uu. Nê, A
kópu yintómu wa ny:ee t:oo, ó
daawa ny:ee t:oo?

¹⁰ N:ii ngê dono dpí d:uu,
dini ghi n:ii ngê u dono nmyi
kuwó nmyo kéké ngópu, a
kuwó myiní kéké ngê, yi kópu
a nódo daawa kaalí. Kópuni
dono a kuwó nî kéé ngê, daa
ndî kópu. Yi kópu nmyi l:êê
dîy:o a kuwó nî kéé ngê, mu
kópu u dîy:o Yesu Kédisu u
dpodo yiní dódo ngê.

¹¹ Setan ngê kîngî dóo nmo,
kîngî chámê nmo. U dí nmî
lama a tóó. *

*Póól Kódin tpémi yi p:uu u
ngwo doo nuw:o, Tídówas*

¹² Dini ghi n:ii ngê Tídówas
n:uu tee wo, nê, Yesu Kédisu
p:uu kópu dyuu pi kní ye nî
vyi, yi ngwo nmî Lémi ngê
Tídówas tpémi yi ngópu dmi a
kpêmî too, mb:aamb:aa ngê a
ka dnya a ng:aa.

¹³ Ngmênê dye ghi yintómu
noo a nuw:onuw:o nmyo,
u ya a nga doo kwo, Nmî
mbwó Taitas nê pyw:oo,
nmyi p:uu kópu a ka ngmên
vyi ngê. Dêpê pyw:ângo,
wod:oo Tídówas tpémi ye
nd:uu nî vyu, liyé nkéli k:oo
nî wo wo, ala Másídóniya Wee
u kwo n:uu tee wo. Taitas al:ii
nîmo pyw:ângo, nmyi p:uu
kópu mb:aa yilí nî nyongo,
a nuw:o mb:aamb:aa ngê u
ngwo pyodo.

*Chóó Lémi ngê dpodoni
nedê Póól kââ*

¹⁴ Chóó Lémi n:aa kwunok-
wuno ngê, mu kópu u dîy:o
Yesu Kédisu u pee kaa nmo,
Setan u pwo dpí yé nmo.
Mtyîmî nê nê tuu kuughê ntee
anyinê ny:oo, nmî Lémi ngê

* 2:4: 2 Kódin 7:8-9

* 2:5: 1 Kódin 5:1

* 2:11: Luukí 22:31-32

yi yini tuu ntee tpile ngê dpî pyódu nmo, p:aani p:aani a dyede nmoo, u kópu dyuu pi knî ye nmo ñeñe ngê. *

¹⁵ Yi kópu dyuu pi yintómu knî ye nmo tpapê ngê, yélini nmî Lémi u maa p:uu a wee, ye nmo tpapê ngê, mgîdí u yoo knî ye myeno tpapê ngê. *

¹⁶ Mtyîmî nêñê tuu ntee, nmî Lémi u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u díy:o maa mb:aa p:uu a wee. Pi ntóó tuu ntee, mgîdí u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u díy:o pwopwo u maa p:uu a wee. Dpodoni nmo dódó ngê, yi dpodo têdê n:uu ngmê u ntââ? Chóó Lémi ngê u ntââ ngê yinê dpî pyódu nmo,

¹⁷ ngmênê yoo woni daa yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu mbêmê a ndapî kmênêkmênê nyédi. D:aa yinté pini, pi dódó daa a tpile. Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo, u ngîma n:aa dpodo yédi. *

3

Kakêmê chámêchámê u pweepwee pee u danêmbum

¹ Ndoo apê nmyinê nmye nê ngê u kakêmê nmo yedê chámêchámê. Kêle, ló dini nmyi lama munî yaa wo. Yélini a kuwó nmye a lee dniye, Kódin, yi kakêmê chámêchámê u pweepwee pee nmye a nuw:o tumo,

nmyimo a kpââ dé, u l:êê díy:o yi wépi dmi dpîp:e pwaa ngópu, ngmênê doo u ntââ pi ngê a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee d:uudpî d:êê, nmyi lama wunê munî yaa wo. Myenté, U ya a nga dêpwô a kwo, a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê y:e, kn:aa p:aani u ngwo nî lê. *

² Pweepwee pee u ya a nga daa kwo, nmyo a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, nmyi nuw:o dmi nmyi ngmêê tumo, nmyi l:êê ghi dono nmyi kéé tumo, l:êê ghi mb:aa nmyinê ngî tumo. N:ii ngê yi kópu wa ny:oo, awo, Nê ngê dpodo mb:aa yimî dóó.

³ Yesu Kédisu ngê kópu dyuu n:ii vyu, nmyi gha vy:o a chóó n:uu d:êê ngê, pi yintómu yi pweepwee pee u kpââ ngê u ntââ mbêmê a pyede. Daa d:êê u tpile ngê yi kópu dyuu n:uu d:êê ngê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu chêêpî kpââ p:uu wunê a d:êê too, ngmênê Yesu Kédisu u kópu dyuu a komo ngê nmye n:uu vyu, nmyi gha vy:o u ngwo n:uu d:êê too. *

Kââdí té kamî u danêmbum

⁴⁻⁵ Daa a chóó a nuw:o mbêmê n:aa dpodo yédi, ngmênê Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka a kââdí noo, a nuw:o p:uu a kwo, u ngwo n:aa

dpodo yédi. A dpodo u l:êê dîy:o d:aa u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê.

⁶ Daa a chóó yi dpodo íedê ní ghê wo, ngmênê Chóó Lémi ngê kââdí té kamî p:uu dpodo kalê noo, pi knî ye u ngwo n:aa tpaê ngê, yenîmo, Yesu Kédisu ngê u yi u ngwo a kwo, Kââdí té kamî mbêmê Chóó Lémi ka yoo nê kââdí té. Kââdí té mbwee alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Nju tpémi u kwo a kââdí too, u dêêpî kópu dyuu ye a y:ângo, ngmênê yi kópu dyuu dnyinté a cháâcháâ ngópu, pwopwo u maa p:uu a wee. Kââdí té kamî alanté a tóó, pini n:ii Yesu ka a kélímí, Yesu ngê u nuw:o dpî ngmêê, Chóó Lémi ka dpo kââdí, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi yi pini u mênê dpî yé, ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

⁷ Kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu Mósisi ngê chêêpî kpââ p:uu a d:êê ngê. Yi ngwo Chóó Lémi u wuu ndîi Mósisi u pwo mí kée ngê, u l:êê dîy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. U kuwó dini ghi ngê yi wuu mbele tédê ngê a pyodo, ngmênê Yisiléli tpémi ye ndîi ngê modoo ya, daapîdnye y:enê. Pi knî y:oo kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu dnyinté a cháâcháâ ngópu, u l:êê dîy:o pwopwo u maa p:uu a wee, ngmênê kââdí té mbwee p:uu dpodo u pi ndîi, u l:êê dîy:o Mósisi

kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. *

⁸ Kââdí té kamî p:uu nmo dpodo té, yi dpodo u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi pi knî yi mênê u ngwo dpî yââ. Dpodoni íedê nmo wee, u pi ndîi, dpodoni Mósisi ngê doo a dódó, u pi tédê.

⁹ Dpodoni Mósisi ngê a dóó u l:êê dîy:o, Nju tpémi yi kpadakpada tédê dpî lee dmi, ngmênê yi dpodo u pi ndîi ngê doo a ya. Dpodoni ala ngwo nmo dódó u l:êê dîy:o, Yesu ngê yoo yi dyââpe dpî pwaa té, kamî ngê dpî pyódu té. Yi dpodo u pi d:ud:umbiy:e ndîi, Mósisi nmî t:ee kwólu. *

¹⁰ Dpodoni Mósisi ngê a dóó, u pi ndîi ngê doo a ya, ngmênê ala ngwo tédê ngê dê pyódu. Kââdí té kamî p:uu dpodo u pi ndîi ngê dê pyódu.

¹¹ Kââdí té mbwee u dye ghi machedê ngê dê pyódu, u l:êê dîy:o yi dpodo u pi tédê ngê dê pyódu, ngmênê kââdí té kamî chedê ngê daawa pyódu, u pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê adî ya.

¹² Nmî lama ka tóó, dpodoni nmo dódó, chedê ngê daawa pyódu, u l:êê dîy:o pi knî ye daanmî nkîngê, ye myedaanmî kedekede.

¹³ Kópuni Mósisi ngê a d:uu ngê, yinté kópu daanmî d:uud:uu. Kpîdí pee mb:êêmb:êê ngê kwódo ng:oo dmi dpîmo a ngm:ââ, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê u wuu mbele tédê ngê dpîmo a pyodopyodo, u yi u ngwo

* 3:6: Njon 6:63; Lóma 7:6

* 3:7: Ex 34:30; Nkal 3:2-5

* 3:9: Lóma 3:21

dêpwo kwo, Yisîléli tpémi y:oo dny:oo yenê nê.

¹⁴ Yi yéli yi ngîma mb:êê yinté kele, Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a ny:ee tumo. Ala ngwo mye yinté, yi mb:êê yi ngîma a t:a. Dini ghi n:ii ngê kââdí té mbwee u puku dmi dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo. Pini n:ii Yesu ka dpî kêlîmî mb:anê, Yesu ngê yi pini ngîma mb:êê dpo ngee, kópu yilî u ngwo dpo w:ee té.

*

¹⁵ Nyââ, ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté. Mósisî ngê dêêpî kópuni a d:êê too, dini ghi n:ii ngê dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo, mu kópu u dîy:o yi mb:êê yi ngîma mu t:a.

¹⁶ Pini n:ii nmî Lémi ka dpo diyé, nmî Lémi ngê mb:êê ngîma dpo ngee. *

¹⁷ Nmî Lémi Ghê Dmi ye tóó, Setan kwulo dpo pwaa nmo, nmî mênê a ya yédi. *

¹⁸ Yélini yintómu yi k:ii Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye, mb:êê nmî ngîma daa t:a, nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmo y:enê ngê. Ntee a tóó, u Ghê Dmi ngê yinté pee tp:oo pee tp:oo a pyépi nmo, u dí, ntee a tóó, yinté pini ngê anmî pyaa dmi.

4

Nmî Mî ngê u wuu ndîi nmî pwo u ngwo kée ngê

¹ Chóó Lémi ngê chóó a ng-midi nmoo, u dpodo nédê a kaa nmoo, yi kópu u l:êê dîy:o

daanmo a kedekede, doo u ntââ yi dpodo daanmî kpîpî.

² K:omo dyépi knî y:oo yoo ntee a dódó tumo, yinté daanmî d:uud:uu, mywene nmo wadí wowo. Doo u ntââ yoo daanmî dódó, Chóó Lémi u kópu ntênê nmo tpapê too, doo u ntââ daanmî ngmêê té. Chóó Lémi u ngîma nmo dpodo nyédi, u ndê kópu dé ntênê nmo tpapê too, u yi nmo a kwo, Pi knî y:oo yi ngwo pêdê w:ee y:e, awo, Yi p:uu dyââpe daa t:a. *

³ K:omo tpile Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa pi knî ye ntênê nmo tpapê too, ngmênê yoo woni knî y:oo d:uuwodê w:ee t:oo, mb:êê yi ngîma a t:a. Yi yéli ndê u maa p:uu a wee.

⁴ Yesu ka daa kêlîmî té, yi nuw:o dmi mgídî vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dyámê u yâpwo Setan ngê ngwolo kâpwe ngê pyódu too, mb:êê yi nuw:o nédê t:ângo. U yi u ngwo daa kwo, Mgídî u yoo knî y:oo Yesu Kédisu u wuu ndîi m:uu y:e, u kópu mb:aa dyuu mye ny:ee y:e. U lama a tóó, Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu ndêndê ngê mye yinté. U yi u ngwo daa kwo, Pi knî y:oo mya y:e. *

⁵ Daa nmî chóó nmî p:uu pi knî ye nmîmo mbumu nyédi, ngmênê Yesu Kédisu p:uu nmo mbumu nyédi, yenmîmo, Nmyi kada pini ngê pyódu yó. Nmo, nmyi dpodo pyu yoo, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi lama paa yaa we.

* 3:14: Lóma 11:25 * 3:16: Lóma 11:23,26 * 3:17: Njon 8:32,36; Lóma 8:2;

Nkal 5:1 * 4:2: 1 Tes 2:5 * 4:4: Epeso 2:2

⁶ Chóó Lémi ngê yiné a vyu, apê, Wo ngê mgîdí chaa ngê, wod:oo wo ngê mgîdí chópu, vyílo yi pini ngê u wuu nmî gha vy:o kée ngê. U yi u ngwo doo kwo, Yi yéli yi lama ní yââ, u l:êê díy:o Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, apê, Pi knî y:oo a Tp:ee p:uu paa m:uu nêne. *

Dono vyîmî u nt:u kópu

⁷ Chóó Lémi ngê dpodo ndîi nedê kaa nmo, ngmênê nmî chóó nmî wêdêwêdê daa ndîi, dp:oo yi dpodo u ntââ dé. Pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê nmî p:uu paa m:uu y:e, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu pîdny:oo nuw:o. Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê ndîi mbêmê wodêpwo a ngêêpî nmo, ye yamî d:ââ ntee dpî pwópu, yi dpodo nedê yinté p:oo pwaa dniye.

⁸ Daa ng:êêntómu wêê nmî p:uu a pw:ii ngópu, ngmênê nmî komo dmi ye pi daa kuwo ngê. Dye ghi knî ngmê ngê nmî nuw:o miyó ngê nmo dpî pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê dpo ngee nmo, dpîno dîpedîpe nyédi.

⁹ K:omo tpile a kpakakpaka nmo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî mo d:uuwodê kuwo nmo. Dpodombiy:e a vye nmo, ngmênê nmî ghê d:uuwodê ngî t:oo.

¹⁰ Yesu ntee vya ngópu, u yi y:e a kwo, Yinté my:oo vya té. Yi kwéli nmî p:uu ka pyede, mu kópu u díy:o pi knî y:oo

nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu Kédisu ye wunê vyuwo.

¹¹ Nyââ, Yesu u l:êê díy:o dye ghi yintómu pwopwo kêpa nmo wee, ngmênê Yesu ngê moo dyé nmo, mu kópu u díy:o pi knî y:oo yi kópu nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu ye wunê vyuwo. *

¹² Nmî dpodo u l:êê díy:o mgîdí u yoo knî y:oo nmî vye u yi y:e a kwo, ngmênê vyílo yi dpodo u l:êê díy:o ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

¹³ Doo u ntââ Yesu u pi tpaê daanmî yé, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té. Yinté kêlîmî p:uu puku yedê kópu alanté ngma a tóó,

Nî kêlîmî mbê wo,

u l:êê díy:o ye noo a danê.

¹⁴ Nmî lama ka tóó, n:ii ngê nmî Lémi Yesu kpêênî mêtê pyidu ngê, yiné amyedê pyidu nmo, mu kópu u díy:o Yesu u k:ii ngmîdi ngê nmo pyede. Daa nmî mo wa a pyidu nmo, wamyedê pyidu nmyo, u ngîma nipi amî kaa nmo. *

¹⁵ Yi kópu yilî nmyi l:êê díy:o nmîné vyîmî too. U yi nmo a kwo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê pi yilî kóó k:oo nmî kââ, Chóó Lémi pêdny:oo kwunokwuno, u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we.

¹⁶ Yi kópu u l:êê díy:o nmî dpodo têtê dpîno kedekede nyédi. K:omo tpile pi knî y:oo nmî pââ dmi a dyede tumo, ngmênê nmî Lémi ngê

* 4:6: Gen 1:3; 1 Pita 2:9

* 4:11: Lóma 8:36

* 4:14: Lóma 8:11; 1 Tes 4:14

nmî gha dmi dye ghi yintómu mēwunê wêdêwêdê kîgha too.

¹⁷ Ala ngwo dîngîdîngî n:ii nmo dnyinêdnyinê té, nmînê nmo tédê kópu dé. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi ya mb:aa chedê ngê daawa pyódu.*

¹⁸ Kópuni dyámê mbêmê nmo a pyodopyodo nyédi, nmî nuw:o dmi y:i daa wee, mu kópu u dîy:o chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê kópuni yilí doo u ntââ ngwolo ngê daanmî m:uu té, yi kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi a wee, mu kópu u dîy:o chedê ngê daawa pyaa dmi.*

5

Nmî too pee ngmêêpî u danêmbum

¹ Pi knî ye dpîno nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî lama ka too, Wa vya nmomomê, nmî Lémi ngê wamêdê pyidu nmo, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. Dyámê mbêmê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede. Dini ghi n:ii ngê chedê ngê wa pyaa dmi, Chóó Lémi ngê kamî ngê wa pyódu té, ngomo mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyaa dmi.*

² Ala ngwo nmo nkînî pîpî nyédi, u yi nmo a kwo, Mbóó p:uu ngomo mb:aa knî yi k:oo nmîn:aa kwo.*

³ Yi ngwo nmî too pee kamî ngê wa pyaa dmi, daa kmêna mbwee ntee tpile ngê anmîn:aa ya.

⁴ Dyámê mbêmê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede, dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u l:êê dîy:o nmo nkînî pîpî nyédi. U yi nmo a kwo, Kêêpî ngomo nmo kuwo, ngomo mb:aa k:oo nm:uu kee dmi. Nyââ, u yi nmo a kwo, Nmî too pee tpalê dniye, kamî ngê pyaa dniye, chedê ngê daawa pyaa dmi.*

⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yinê l:âmo nmo. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi yinté nmo a kpo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka too, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té.*

⁶ Pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. Dye ghi yintómu nmî lama a too, dini ghi n:ii ngê nmî kêêpî ngomo knî yi k:oo nmo wee, daa nmî Lémi u p:o nmo pyede.*

⁷ Nmî Lémi dpîno y:enê, ala ngwo, ngmênê u kwo nmo kêlîmî té, u l:êê dîy:o p:uu nmo dpodo té.

⁸ Nyââ, pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî kêêpî ngomo nmo kuwo té, dyámê mbêmê, nmî Lémi ka p:o nmî lee dmi.*

⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê ghêlî k:ii daawa núw:o nmo-momê, nmo mye u ntââ.

* 4:17: Lóma 8:17-18 * 4:18: Hipîlu 11:1-3 * 5:1: 1 Kódin 15:47-49 * 5:2:

Lóma 8:23 * 5:4: 1 Kódin 15:53 * 5:5: Lóma 8:16,23 * 5:6: Hipîlu 11:13-14

* 5:8: Pilipay 1:23

K:omo tpile dyámê mbêmê anmî ya, ó u kwo anmî lee dmi, ngmênê u yi nmo ndêndê ngê a kwo, U nuu u kópu nmî d:uud:uu dé.

10 Nmo yintómu Yesu Kédisu ngîma anm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo, nmo ngmêngmênté nmî pywuu dmi anmîmo ngee. Kópuni mb:aa dyámê mbêmê nmo d:uud:uu té, yi pywuu mb:aa anmîmo ngee, myenté kópuni dono yi pywuu dono amyenmîmo ngee. *

Chóó Lémi ka yoo kââdikââdî

11 Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo, u l:êê dîy:o u kwo nmo nkîngê té, u yi nmo a kwo, Yoo yi nuw:o dmi nmî ngmêê té, daapaa kpada téne. Chóó Lémi ngê nmî gha dmi u kpêê dé, u lama a tóó, Nê ngê u dpodo ndêndê ngê a dódó. Na a ka yi kópu nmyi lama ndêndê ngê mye tóó.

12 A chóó a pi dîní kmîmî. K:omo dyépi knî y:oo yi too pee mbêmê yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, ngmênê yi gha vy:o daa vyuwo nyédi. A p:uu kópu nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo a pi wa dyênê knomomê, u ya a nga a kwo, Ye dpî vyi yó, yipi, Nê ngê nmî Lémi u dpodo ntênê a dódó, u gha ntênê a tóó.

13 Yinê ye nê ghéti wo, ngmênê Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo. Nmyinê nmye nê

doo ghéti wo, nmyi p:uu n:aa dpodo.

14 Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó, u l:êê dîy:o u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. Nmî lama ka tóó, pi ngmîdi nmî l:êê dîy:o pwene. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o nmî ghê dniye, nmî nuw:o dono mye pwene.

15 Yesu nmo yintómu nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o apê, Ghê kamî pèdê pyw:ee y:e, yi chóó yi pono daapêdny:oo a vyápê, Yesu u pono pèdny:oo a vyápê. Nmî l:êê dîy:o pwene, kpêênî mède pii wo. *

16 Dyámê mbêmê tpémi y:oo yoo yi pi dmi mbêmê ntee a myeme tumo, yinté myenmee a myeme dé, ngmênê ala ngwo yi kópu dpîno d:uud:uu. Yesu Kédisu yinté nmî myââ, nmîné nmo u pi tédê ngê nmo doo ya, ngmênê ala ngwo nmî lama ka tóó, u pi ndîî.

17 Pini n:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o dpî ghê, kamî ngê dpî pyódu, u nuw:o mbwee dpî kéé, nuw:o kamî p:uu dpî kaalî. *

18 Chóó Lémi ngê yi kópu dpî d:uu. Wunê p:uu nmee a d:uu, ngmênê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ngê chóó u kwo u ngwo mède kââdî nmoo, mye dpodo kalê nmoo. U yi u ngwo a kwo, Pi yilî u kwo nmo kââdî. *

19 Y:i nmo dpodo té, pi knî ye yenmîmo, Nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, u

* 5:10: Lóma 2:16

* 5:15: Lóma 14:7-8

* 5:17: Njon 3:3

* 5:18: Lóma 5:10

l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilí daa nuw:onuw:o too, u yi u ngwo a kwo, A ka nê kâádî té. Nyââ, nmî Lémi ngê yi dpodo íedê kaa nmoo, nmopê, Yoo a ka anyinê kâádî tóó. *

²⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Kédisu komo nmo kapî ngê, Chóó Lémi komo myeno kapî ngê, nmo kwunokwuno nmyoo, nmyenmîmo, Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu d:uu mu yé yó, u pee ghê dmyeno, u pono dmyinê vyápê.

²¹ Yesu Kédisu ngê dono daangmê d:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî dono íedê kââ, nmî yikî dmi u pwo u ngwo ghay wo, u l:êê dîy:o pwene. U yi u ngwo doo kwo, Aka nê kâádî té, ntee n:aa tóó, yinté mye pyaa dniye, dono yi p:uu daapíchoo ya. *

6

Yoo yi ngêêpî u dye ghi

¹ Nmî Lémi u k:ii nipi nmo dpodo té, u l:êê dîy:o nmîno kwunokwuno nmyo, nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê nmî l:êê dîy:o kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u wépi nangê puwâ.

² Nmî Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Dini ghi n:ii ngê u ya a nga doo kwo,

Yoo ní ngee,

Yi ngwo nmyi ngêêpê ní ny:ee too,

Nê, N:aa ngêêpî té, a kêê k:oo n:aa kapî té.

Kódin tpémi, ala kópu a ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yoo a ngêêpî, ala yi dini ghi. Ala ngwo u yi u ngwo a kwo, A kêê k:oo ní kaa té. *

Nmî Lémi p:uu dpodo tédê kópuni dnyimo a vyîmî dé

³ U yi nmo daa kwo, Pi ngmê ngê nmî dpodo p:uu dono kópu ngmê vyi ngê, u l:êê dîy:o nuw:o ngê nmo dpodo té. U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo nmî Lémi u maa dny:oo kígha, u l:êê dîy:o lvêê kpî té yi máádi p:uu daanmî t:oo.

⁴ U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo mya nmîne, ala kópu nmî p:uu paa vyi y:e, Yâpwo ndéndê p:uu a dpodo té. Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile ló dono kópu ndîi nmo a d:uud:uu tumo, ngmênê nmîno vyîmî tumo. Daa dono kópu ngmîdî nmîno vyîmî ngê, doo u ntââ ngê nmo dpî pyaa dmi.

⁵ Dpî mgîmî nmo, a kpakak-paka nmoo, mbwa k:oo a kmîmî nmoo. Dpodo ndîi yino dódó ngê, mgîdí vy:o nmo ngêêpê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê nmo dómudómu nyédi.

⁶ Nmî Lémi u maa ntênê nmî lama a t:a, dono nmî p:uu daa t:a. Lîmîlîmî ngê dpîno nod:enod:e nyédi, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmo vyuwo nyédi. Nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo dpodo té, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó ntênê a tóó. *

* 5:19: Kílosa 1:19-20 * 5:21: Hipîlu 4:15; 7:25-26 * 6:2: Luukí 4:19-21; Is 49:8

* 6:6: 1 Tim 4:12

⁷ Kópu dyuu ndêndê pi knî ye nmo tpaê ngê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmo chapî ngê. Yi kópu yilî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Lede knî y:oo yi kaa taa, káped:ê ntee a tpyé tumo, nmo my:oo yinté dé, kópu mb:aa nmo d:uud:uu too. Kópu mb:aa n:i i nmo tpaê too, yi kópu knî y:oo yoo dpo châpwo t:oo.

⁸ Nmî Lémi p:uu dpodo têdê dye ghi knî ngmê ngê a châachââ nmoo, dye ghi knî ngmê ngê dpî mb:ii nmo. Dye ghi knî ngmê ngê nmî p:uu a danê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê a chaa kîgha nmoo. Yinê ye nmo k:omodanê pyu yoo, ngmênê ntênê nmo mbumu nyédi.

⁹ Yinê ye nmo n:uu dé, ngmênê pi yilî yi lama nmo pyede. Yinê ye daa kêmakêma nmo pwopwo té, ngmênê anmî pyede. A kpakakpaka nmoo, ngmênê anmî pyede. *

¹⁰ Nmî nuw:o dmi dpî dyênê, ngmênê dye ghi yintómu w:aa nmîno pyw:êmî ngê. Nmo pinté yoo, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, pi knî ye nmo yémî ngê, ndáapi ntee pini ngê u ngwo dpî pyódu té. Tpile nmî ngópu daa tóó, ngmênê kópuni nmî Mî ngê nmo a kpo, doo u ntââ pi ngê nmî kêlê daawa a puwâ. Nyââ, yi kópu yilî yi mbêmê pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo,

Kî yâpwo ndêndê u dpodo pyu yoo. *

¹¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, kópu nmye d:oongmê wópu ngê, d:ud:umbiy:e a gha nmye myed:a kpêmî.

¹² Nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó, ngmênê a nuu ghi nmyi nódo dnyinté a tóó.

¹³ A tp:ee yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntee a tóó, a nuu ghi nmyi nódo yinté myechoo a ya.

Póól ngê yoo dono yi k:i i kââdî té u ngwo ye kwódu ngê

¹⁴ Yélini nmî Lémi ka daa kêlîmî té, yi yélini yi k:i i nangê kââdî. Nuw:o mb:aa pini dé nuw:o dono angênté anyinê kââdî dé? Doo u ntââ. Wo pini dé mgîdí lónté anyinê kââdî dé? Mye doo u ntââ. *

¹⁵ Yesu Kédisu pini dé Setan yi nuw:o dé ngmîdi ngê angênté anyi pyódu dé? Doo u ntââ. Nmî Lémi ka kêlîmî pyu pini dé n:i i u kwo daa kêlîmî, yi nuw:o dé ngmîdi ngê angênté anyi pyódu dé? Doo u ntââ.

¹⁶ Chóó Lémi u ngomo, yâpwo ghi, angênté ngmîdi ngê anyi pyódu dé? Doo u ntââ. Yâpwoni ghê a t:a, Chóó Lémi, nmo u ngomo. Yinté kópu Chóó Lémi ngê ló dini a vvu, puku yedê alanté a tóó, apê,

A yoo vy:o anî kwo,
a k:i i anmî paa,
yi yâpwo ngê anî ya,
a yoo ngê adnyi kwo.

*

* 6:9: 2 Kódin 4:10 * 6:10: Kílosa 1:24
3:16

* 6:14: Epeso 5:7-11 * 6:16: 1 Kódin

17 Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ngê yepê,

Yoo dono yi vy:o a pwii dmyeno,

yi k:ii nangê kââdí.

Yepê, Tpile tupwótupwó p:uu kêê nangê yé,

a kêê k:oo u ngwo anî kaa nmyo. *

18 Yepê, Nmyi mî ngê anî ya, a tp:ee dmââdíma ngê waní pyódu nmyo.

Lémini u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo, vyílo yi Lémi ngê yi kópu ye yiné vvu. *

7

1 A tîdê mbwó yoo, daa yi yéli yi mo yi l:êê dîy:o ye a vvu, yi vy:o nmî ghê dniye, yi kópu nmî l:êê dîy:o mye vvu. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo nmî gha dmi dpî dyênê t:oo, ó nmî too pee dmi myoo dyênê t:oo, yi kópu dono kéé téme. Chóó Lémi ntênê chââchââ koo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. *

Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi u ngwo ngmêê ngópu

2 A nuu ghi nmyi nódo choo a ya. Kópu dono nmye dîpîngmê d:uu ngê, pi dîpîngmê dyênê ngê, pi dîpîngmê dóó, nmyi ndapí dîpîngmê t:âmo ngê.

3 Daa nmyi pi dyede u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê. Kéle. Kópuni mwiyé d:a d:êê, myombó mênîné d:êêd:êê, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. K:omo tpile anî ya, ó anî pw:onu, ngmênê

nmyi nuu ghi dmi a nódo adí ya.

4 A lama ka tóó, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê, u l:êê dîy:o pi knî ye n:aa chaa kîgha nmyo. K:omo tpile dono kópu a nga a d:uud:uu tumo, ngmênê dîní nkîngê yédi, w:aa u ngwo nîné pyw:êmî ngê.

5 Dini ghi n:ii ngê Másídóniya Wee u kwo ní ta, ghê dîpî vy:ungo, dono yilí noo a vyîmî. Kuwa yéli a p:uu dnye d:uu, a gha vy:o noo a nuw:onuw:o nmyo.

6 Ngmênê pini n:ii ngê nmî nuw:o dmi dpî l:âmo, Chóó Lémi, yi pini ngê a nuw:o yiné l:âmo ngê, Taitas a ka a dy:ââ ngê. *

7 Dini ghi n:ii ngê ní módu, a gha mb:aamb:aa pyodo, myenté nmyi l:êê dîy:o mdooni a ka a núwo, yi kópu u dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê mye pyodo. A ka pê, Kódin tpémi y:oo a nuw:o mèkî l:âmo ngópu. A ka pê, Nuu ghi yi nódo kíyedê tóó, tpéé kópu vyi ngópu. A ka pê, U yi y:e a kwo, Nê pono nmî vyápê. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

8 Pweepwee pee n:ii nmye nê d:êê ngê, yi pweepwee pee ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê yiné pyódu ngê, ngmênê u l:êê dîy:o tpéé kópu daanê vyi. Taitas ghêlí a ka dèpèngê diyé wo, tpéé kópu yi ngwo nê vvu, nê, Yi pweepwee pee lukwe dîy:o ye ní dy:ââ ngê, yi

* 6:17: Is 52:11 * 6:18: Hos 1:10 *

7:1: 1 Njon 3:3 * 7:6: 2 Kódin 1:3-4

nuw:o dmi dono ngê u ngwo nî pyódu ngê. Ngmênê daa ndîi la ghi nmyi nuw:o dmi dono ngê dnya a ya,

⁹ nmyi l:êê ghi dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo, nmyi dono u ngwo nmyi kéé tumo. Yi kópu u l:êê dîy:o awêde a gha mb:aamb:aa ngê a too. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê pyaa we, yi l:êê ghi dmi paa ngmêê y:e. Yinté pyodo, u l:êê dîy:o yi pweepwee pee ngê dîpî dyênê nmyoo.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpo pyódu, nmî l:êê ghi dmi dpî ngmêê té, yi ngwo nmî dono u kuwó dpî kéé té, kóó k:oo moo kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngê tpéé kópu d:uudpî vyi, ngmênê mgîdí u yoo, dini ghi n:ii ngê dono wunê vyîmî ngópu, yi l:êê ghi dono d:uudpî kéé t:oo, pwopwo u maa d:uudpo kuwo ngmê. *

¹¹ Kópuni nmye dê pyódu, p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê pyódu ngê, u l:êê dîy:o nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo. Ala ngwo u maa p:uu dpodombiy:e nmye wee, u yi nmye a kwo, nmyi pi dmi mb:aamb:aa ngê mê pyaa dniye. Nmyi nod:e dniye, nmyi nkîngê mbê dniye. U yi nmye doo kwo, nye, Né ngê mênye m:uu nmîne. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono ndîi d:uu ngê, u yi nmye doo kwo, Nmî kpada. Kópu

yilî yintómu mb:aamb:aa ngê nmyi chóó u mâlo mêmmyinê a yiyé dé, dyââpe nmyi p:uu mêdaadí ya.

¹² N:ii ngê a pi dyênê ngê, daa yi pini u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, myenté daa a pi u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, ngmênê u ya a nga doo kwo, Kódin tpémi y:oo ala kópu a w:ee y:e, A nuu ghi yi nódo ntênê wunê too. Chóó Lémi ngê kîyedê y:enê nê, nmye dênîné k:omodanê.

¹³ Yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o mb:aamb:aa ngê maa pyódu.

Nyââ, nmyi l:êê dîy:o a nuw:o m:aa lâmo ngê, myenté a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mê pyodo. Dini ghi n:ii ngê Taitas nmye a loo, doo nuw:onuw:o nmyo. Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi ng:aa mbê dniye, nmyo yintómu yi ngwo u nuw:o nmyi lâmo ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo.

¹⁴ Taitas ghêlî k:ii nmye dêpangê n:ee, u ngêédî noo chaa kîgha nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye a loo, kópu dyuu n:ii u kwo nê vyi too, nmyi ntiye tumo, nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo, dpîp:e mywenemywene kalê noo. Dye ghi yintómu ndê kópu dé ntee nmye noo a tpaépé dé, kópuni nmyi p:uu u kwo nê vyu, ndê kópu ngê yinté mye pyodo.

¹⁵ Taitas ka nmyi ng:aa mbê dniye, u kwo my:ee nkîngê mbê dniye. Ala ngwo yi kópu

* 7:10: Mát 27:3-5; Hipîlu 12:16-17

mêkîyedê nuw:onuw:o, nmyi nuu ghi dmi nódo ntênê a tóó.

¹⁶ Ala ngwo a lama ka tóó, ndéndê ngê a dnye nmye nyêmî ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

8

Ndapî danêdanê u danêmbum

¹ A tídê mbwó yoo, yélini Másídóniya Wee u kwo Yesu u yoo vy:o ghê dniye, kópu mb:aa n:ii d:uu tumo, nmye nînê nj:ii té. Nmî Mî ngê ngee too, kópu ndîi daa ng-midi d:uu ngópu. *

² K:omo tpile nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilî dnya a vyîmî, ngmênê nmî Lémi daa mb:ii ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu too.

³ K:omo tpile pinté dé, ngmênê ndapî ndîi kéé ngópu. Ndapî yi ngópu dêpwomo ya, dîní k:omodanê, yi chóó yi nté pywupwi u l:êê dîy:o doo u ntâa ngê pyaa dniye. *

⁴ Yi ndapî kéé ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Mî u yoo vy:o pinté n:ii wunê pyede, Njuda Wee u kwo, u yi y:e a kwo, Yi yéli ye ndapî nmî dy:ââ, u ngwo nmî ngee té. Másídóniya tpémi y:oo a ka pê, Doo u ntâa nmî wépi dmi daanyi puwâ, u yi nmo a kwo, Yi yéli myeno ngêêpî té.

⁵ U ya a nga doo kwo, Másídóniya tpémi y:oo ndapî knî ngmê kéé y:e, ngmênê

kópu ndîi yi d:uu ngópu. Myenté yi chóó yi gha dmi nmî Lémi ka mwiyé y:ee ngópu, nmî Mî u pono vyápê dniye, kuwó yi gha dmi a ka myedê kê ngópu.

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o Taitas ka kwonoo, Mw:ââkó a mbwó, Kódin tpémi yi vy:o ndapî danêdanê kn:ââ ntee ny:uu chópu, yinté y:i chin:aa dpodo, ndapî danêdanê chedê ngê u ngwo dp:uu pyaa we.

⁷ Kódin tpémi, kópu yilî yintómu u ntâa ngê nmye pyede, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té, u ndê kópu dyuu ntênê nmye tpapê tumo, u tumu kópu dé nmyi lama a pyede, p:uu ntênê nmye dpodo té, a nuu ghi nmyi nódo mye tóó. Pi ngêêpî ngê u ntâa mbêmê myedmyiné ya, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi ndapî mb:aamb:aa ngê dpo danê yó. *

⁸ Daa dêêpî kópu ngmê nmye yed:a d:êê. Másídóniya tpémi y:oo kópuni d:uu ngópu, yi kópu nmye yed:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nê m:uu. Lukwe, nmî Lémi nuu ghi nmyi nódo a tóó, ó daa tóó?

⁹ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, nmyi lama ka tóó. Tpile yilî yintómu yi kada pini ngê wunê doo a ya, ngmênê nmî l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo, ngópuch:anê ngê mîmê pyodo, mu kópu u dîy:o u yi u

* 8:1: Lóma 15:26 * 8:3: 1 Kódin 16:2

* 8:7: 2 Kódin 9:8

ngwo doo kwo, A yoo yi l:êê dîy:o kópu ndîi yilî nî d:uu. Nyââ, kópu yilî nmyi l:êê dîy:o a d:uud:uu too, ngópuch:anê yoo yinté myedmyinê ngêêpî dé.*

10 Nê nê a nuw:o alanté, kópu mb:aa ngma ala. Kópuni kn:ââ m:ii tuwo kî m:aani ngê nmyinê chaa ngópu, ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Wo yéli nmyi t:ee kalê tumo, ndapî danêdanê kn:ââ mwiyé nmyi chaa ngópu, u yi nmye mwiyé doo a kwo, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo nmî ngee té.

11 Ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Kópuni u yi nmye doo kwo, Nmî d:uu, ntênê dmyinê d:uud:uu.

12 Nmye dênîné tpaépê, Ndapî ngê u pwo dmyina a yé. U yi nmye adî kwo knomomê, Yi yéli ndapî ngê nmî ngee, ye ndapîni nmyi ngópu adî ya, nmî Mî ka yintoo u ntââ ngê adî pyodopyodo. Ndapîni nmyi ngópu daa tóó, yi ndapî p:uu daa nuw:o yédi.*

13-14 Nmye dênîné tpaépê, Wu yéli yi l:êê dîy:o nmyi ndapî dpî chedê yó. Kêle, ngmênê ala ngwo ndapî nmyi ngópu yilî a tóó, wu yéli ngópuch:anê yoo, dpî ngee tóó. U kuwó dini ghi ngê nmyi ndapî chedê ngê u nkwo wa pyaa knomomê, u nkwo wa a ngee nmyo. Noko yinté dmyinê vuywo, nmyi ya ngmîdi ngê yinté choo ya.*

15 Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê nté péé ndîi ntówo, nté w:êê péé dîmî kê wo, n:ii ngê nté péé tédê ntówo, u ntââ mbêmê doo ya.*

Póól ngê yélini Kódin dy:ââ too

16 Taitas u l:êê dîy:o nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo.

17 Dini ghi n:ii ngê Taitas ní kwuno ngê, kwonoo, U ntââ Kódin tpémi ye wam:ii lê, a ka pê, Nyââ, u ya a nga a kwo, Y:i n:aa lèpî. Chóó u nuw:o k:oo yi paa u yi u ngwo doo kwo.

18 Taitas p:uu nmî mbwó mē miyó nîné t:emî, nmye nîné dyede té. Yi tpódu k:uuchêm u pi dê, mwiyéni u kakêmê nmye nîné chámêchámê. Ala wee u kwo p:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mb:aamb:aa ngê a tpaépê too.

19 A chââchââ ngópu, myedê ngmîdi ngópu, dini ghi n:ii ngê ndapî Njuda Wee u kwo wanmî núw:o, a p:uu wa t:ee ngmê, ala wee u kwo yi ndapî yinê wa núw:o. Yi ndapî anmo núw:o, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo nmî Lémi paa chaa kalé y:e, ala kópu paa vyi y:e, Yesu u yoo vy:o yélini daa Nju tpémi, ka ngêêpî nmo.

* 8:9: Mát 8:20; Pilipay 2:6-7

* 8:12: Mak 12:43

* 8:13-14: 2 Kódin 9:12

* 8:15: Ex 16:18

20 Yinté pini knî a p:uu angmê t:ee ngmê, ndapî ndîi n:ii nmyinê danêdanê ngópu, nipi wanmî núw:o, mu kópu u dîy:o pi ngê kîngê vyi, Nê ngê yi ndapî chóó ndîi.

21 U yi nmo a kwo, Kópuni nmo d:uud:uu, nmî Lémi ka kópu mb:aa ngê choo ya, myenté pi knî ye kópu mb:aa ngê myechoo ya.

22 Pini n:ii dê Taitas p:uu nîné t:emî dê, nmî mbwó my-omoni u kakêmê nmye nîné chámêchámê. Daa ng:êêntómu u k:ii nyipu dpodo, u dpodo ntênê nî módu, nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. U lama a tóó a dnye nmyinê nyêmî ngmê, u l:êê dîy:o u yi u ngwo a kwo, Y:i nî lê.

23 Yi pini dê Taitas p:uu nîné t:emî dê, pini n:ii k:ii nmyi l:êê dîy:o nipi nye dpodo nódó. Yi pini dê nmî mbwó dê, nmî Lémi u yoo yi dyépi dê. Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo Yesu Kédisu a chaa kîgha ngópu.

24 Nmyi pyipe ngê dpî pyódu dóó, nmî Lémi u yoo yélini a wee, p:aani p:aani, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Nê ngê Kódin tpémi daa módó doo chaa kîgha dé. *

9

Nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi yeedeyeede

1 Nmî Mî u yoo vy:o yélini Njuda Wee u kwo wunê kwo, ndapîni ye anmî dy:ââ, yi kópu nmyi lama wunê kî yaa wo, doo u ntââ mēdaana a dówodówo. *

2 A lama ka tóó, u yi nmye a kwo, Ndapî ye nmî dy:ââ. Másídóniya tpémi ye n:aa chaa kîgha nmyoo, yenîmo, Nmî mbwó yoo yélini Kídiki Wee u kwo wunê pyede, m:ii tuwo kî m:aani ngê alanté nuw:o mbê dniye, apê, Nmî mbwó yoo, yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, wanmî ngee té. Másídóniya yéli ye yinté n:aa chaa kîgha nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:anê yilí yaa wo, yi chóó yi ndapî mye kée ngópu.

3 Ala ngwo nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, mu kópu u dîy:o ala ngwo ndapî a kada dmyina a danêdanê. A kada daanmyinê danê knomomê, ye pi knî y:oo awo, Lukwe dîy:o nê ngê módó doo chaa kîgha dé.

4 Nyââ, ndapî a kada daanmyinê danê knomomê, dini ghi n:ii ngê Másídóniya pi ngmê knî yi k:ii nmye anmo lee dmi, mywene nmye wa ghê, a nga amye ghê, mu kópu u dîy:o ye n:aa chaa kîgha nmyoo.

5 Yi kópu u l:êê dîy:o nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, a kada nîné kapî té, nmyi ndapî danêdanê u l:êê dîy:o. Yi ndapî danêdanê u pi wunê nmyinê vyi ngópu, ala ngwo yi kópu dpo d:uu yó. U ya a nga daa kwo, Yi kópu dpodombiy:e a chóó n:uu d:uu, nmyi chóó nmyi nuw:o knî yi mbêmê yi kópu a kada dpî d:uu yó.

6 Mtíkó pyu yoo yi nt:anê

* 8:24: 2 Kódin 7:13-14 * 9:1: 2 Kódin 8:1-7

nangmê yââ. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:iî ngê nté woo pyile njini dpî kââ, nté nt:u pyile njini dpo pyw:oo. N:iî ngê nté woo yilí dpî kââ, nté nt:u yilí dpo pyw:oo. *

⁷ N:iî ngê u yi adî kwo, Ndapî wu ntémwi ní kéké, yi ntémwi choo kéké. Yi pini u ndapî u l:êê dîy:o mêkingê tpyóó, u gha vy:o kêdangê vyi, Ghêpêghêpê a mênê dê gh:ay ngmê, u l:êê dîy:o a ndapî n:aa kéké. Kêlé. Ntémwi u yi u ngwo adî kwo, Nî kéké, yi ntémwi choo kéké, mu kópu u dîy:o pini n:iî ngê yeedeyeede u nuu u kópu ngê a ya yédi, vyílo yinté pini Chóó Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi.

⁸ Ndapîni nmye kéké ngópu, Chóó Lémi u ntââ, amê wumo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu u ntââ mbêmê anmyi ya, myenté nmyi yeedeyeede yintómu yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê amyenmyi ya.

⁹ Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi mb:aa ngê pinté yoo mb:aamb:aa ngê a yeedeyeede too,

u mb:aamb:aa chedê ngê d:uudpî pyódu. *

¹⁰ Chóó Lémi ngê nté woo nmo dpo kê, nmo kapî too, Chóó Lémi ngê nt:u yinê dpî t:oo, u ngwo nmo pîpî too. Myenté, u ntââ mbêmê dpo pyódu nmo, yeedeyeede n:iî

nmo kîgha ngê, nt:u yinê dpî t:oo. *

¹¹ Nyââ, Chóó Lémi ngê dye ghi yintómu u ntââ mbêmê dpo pyódu nmyo, u l:êê dîy:o u yoo vy:o pinté yoo nmyo yeedeyeede tumo. Ndapîni ye anmî núw:o u l:êê dîy:o, Chóó Lémi wa chaa kalé ngmê.

¹² Yeedeyeede n:iî nmye kîgha ngópu, yi nt:u miyó. Ngmê, pinté yoo nmye ngêêpî tumo. Myomoni, Chóó Lémi nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e adnyi chaa kîgha.

¹³ Nmyi yeedeyeede u l:êê dîy:o u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kódin tpémi nmî Lémi Yesu Kédisu ka ntênê a kélímí té, u kópu dyuu ntênê a chââchââ ngmê. Awo, Pi yilí yi k:iî ka a yeede nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa chaa kalé ngmê,

¹⁴ nmyi l:êê dîy:o amyednya a ngêpê. Nmyi yi dmi y:e ntênê adî kwo, awo, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê dê ngee té, mb:aamb:aa ngê u nkwo da yeede nmo.

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi kwuno koo, kópu ndîi ngmê d:uu ngê, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee.

Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, Póól ngê pweepwee pee n:iî kuwó d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, wu u dî. Nod:enod:e u pweepwee pee n:iî ye mwiyé dy:ââ ngê, ala yi pweepwee pee, kn:ââ 10, u dî kn:ââ 13.

* 9:6: Prov 11:24 * 9:9: Psalm 112:9

* 9:10: Is 55:10; Hos 10:12

10

Póól chóó u dpodo p:uu u ngwo doo d:êê

¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, nê Póól, a kópu dyuu dpo ny:ee yó. Yi a p:uu nmyinê danê nyédi, nmyimo, Dini ghi n:ii ngê nê nmî vy:o a kwo yédi, a nkîngê yédi, kwódu yé u kópu nmo d:uudpî vyi, ngmênê dini ghi n:ii ngê dpo kuwo nmo, kwódu yé u kópu yilí dpo d:êê, nmo dpo dy:ââ té. Yesu Kédisu ntee doo paa, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa paa. Chóó u pi dèdpîmo kmîmî, límîlímî ngê dèpwo nod:enod:e. Mw:ââkó, nînê kwunokwuno nmyo, *

² dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, nangê nod:enod:e kalê nê. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, u ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e nmye nîn:aa mbumu. Yélini nmyi vy:o a wee, n:ii knî y:oo a tpaépê ngmê, apu, Nê ngê dyámê mbêmê tpémi yi maa ye kîgha, yi yéli yi ngópu daanî nkîngê mb:anê, wanî nkoko té. *

³ Dyámê mbêmê nmo pyede, ngmênê nmî nuw:o dmi daa dyámê p:uu a kwo. Nmî Mî ngê l:êê tédê a dy:ââ nmo, dono p:uu nmo l:êê too.

⁴ Dyámê mbêmê tpémi ntee a l:êê nyédi, daa yinté nmo l:êê nyédi, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmo l:êê nyédi. Yélini Setan ngê kóo k:oo kaa too, yinté nmîmo pw:iipw:ii too. *

⁵ Kópu dyuu n:ii mbêmê Setan ngê yoo dpî dóó, yi kópu dyuu yuno vyee too. Kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, Chóó Lémi p:uu u ngwo daa nuw:o nyédi, yi kópu dyuu myeyuno vyee té. Yoo yi nuw:o nmo ngmêêpî too, Yesu Kédisu kóo k:oo nmo kapî too, u dnye u ngwo a nyêmî ngópu.

⁶ Kódin tpémi. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, Yesu Kédisu u dnye dmyinê nyêmî. N:ii ngê u dnye daawa ny:oo, wan:uu kpada.

⁷ Nmyi ngwolo dmi dpo pywáí yó. Nmyi vy:o n:ii ngê choo a tpaépê, Nê Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, yi pini ntênê choo nuw:o, u lama choo ya, my:aa Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu.

⁸ Ndoo apê nmyinê nmye a chóó a dpodo ndîi ngê nmye yed:a pyódu, ngmênê mywene a nga daawa ghê, nmî Lémi ngê yi dpodo nédê yinê a kaa noo. Daa nmyi dyede u dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o.

⁹ Ala kópu daanê dówo, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a vyi ngê, Nê ngê u pwepwee pee yedê kîyedê nkîngê kîgha nmo.

¹⁰ Kópuni nmyinê tpaépê tumo, a lama ka pyede, nmyimo, Nê ngê u pwepwee pee yedê kópu ndîi yilí wunê d:êêd:êê ngê, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmî vy:o dpo lê, a

* 10:1: 1 Kódin 2:3

* 10:2: 1 Kódin 4:21

* 10:4: Epeso 6:13-17

* 10:10:

mywenemywene yédi, u kópu mgaamгаа dé, tp:ee k:ii nmo a mbumu yédi. *

11 A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yinté kópu dpî vyi, ala kópu u lama choo ya, kópuni pweep- wee yedê n:aa d:êêd:êê too, nmyi ngópu ntênê an:uu d:uu té. *

12 Nmyi vy:o yélini y:oo yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, mumdoo yi yéli y:oo dê t:ee kalê nê? Mudny:oo a chaa. Yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, ngmênê a numo chaa kîgha nyédi, Yesu Kédisu ngê daa chaa kîgha too. Yi mbodo dmi podo dé.

13 D:aa yinté pini. A chóó a pi daanî kmîmî. Dpodoni Chóó Lémi ngê a ka a kpo, yi dpodo u pi yinî kmîmî, mwada y:i a chóó mēdaanî nî. Pi yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, nmyi l:êê dîy:o myedê dpodo kalê noo. *

14 Nmyo, Chóó Lémi u yâpwo tédê. Vyîlo yi yâpwo tédê a dpodo kalê noo, y:i noon:aa nté woo kapî, Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa a chóó nmye mwiyé n:uu vyu.

15 Kn:aa pini ngê dpodoni u yâpwo tédê dpî dóó, daa yi dpodo p:uu nîndê danê. A pi y:i daa t:a. Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a dpodo kalê noo. U ya a nga a kwo, Nî wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi kêlimî ndîi ngê paa pyaa we.

16 U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê pee

p:uu wa dy:ââ nê, u yâpwo tédê y:i m:uu an:uu yé, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu u nkwo ye an:uu vyi. U ya a nga daa kwo, Kn:aa pini u dpodo mbêmê a pi ndîi ngê pyaa we.

17 A chóó a pi dîni kmîmî ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pi ngmê ngê chóóchóó kîngî chaa kwolo,

nmî Lémi yichoo chaa kîgha.

18 N:ii ngê dpî vyi, Nê mb:aamb:aa, daa yi pini nmî Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi, ngmênê pini n:ii p:uu nmî Lémi ngê dpî vyi, dpó, Yi pini pi mb:aa, vyîlo yi pini u nuu u pi ngê a ya yédi. *

11

K:omo dyépi yoo yi p:uu danêmbum

1 A tîdê mbwó yoo, a ka dmyina a ng:aa, nmyi ngópu dmi nangê nkoko.

2 Kwodo n:ii u maadî pi daangmê ghê wo, nmyo yinté yéli, Yesu Kédisu u yémî p:uu ngê nî pyódu nmyoo. Kn:aa pini ngê kwulo kîngê dyé nmyo, adî k:uundêpî. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a nuw:o nêdê a t:ee nmyoo, nmyi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa nuw:o. Pi mu ngmîdi nmyi moo ngê choo ya. *

3 Mw:ee ngê u nuw:o ndîi mbêmê nmî kêpyââ Ivi ntee a dóó, pi woni knî y:oo yinté kîngê dóó nmyo.

* 10:11: 2 Kódin 13:2,10 * 10:13: Lóma 12:3 * 10:18: 1 Kódin 4:4-5 * 11:2:

Dye ghi yintómu yi kópu a nuw:onuw:o u kópu ngê a tóó. Yesu Kédisu ka ntênê nmyi kêlîmî mbê dniye, yi pini mu ngmidi nmyi kada doo kwo. Pi ngê kîngê dóó nmyo, nmyi nuw:o dmi kîngê ngmêê té. *

⁴ Yesu p:uu kópu mb:aa mwiyé nmye n:uu vyu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê u ngwo kee wo, ngmênê a kuwó pi knî nmye m:uu a loo, yi chóó yi nuw:o mbêmê Yesu u mo pini ngê nmye mî pyódu ngópu. Ntee nmye noon:aa danêmbum, daa yinté nmye a mbumu té. Ghê Dmi n:ii nmye wunê kuwo ngópu, u mo ghéni dmi. Lukwe dîy:o ye nmye ng:aa té, yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. *

⁵ Wu yéli ye ntee nmye ng:aa té, yinté a ka myedo ng:aa mbê dmyeno, a wépi nangê puwâ. Mbodo podo mbodo podo u kópu nmye ngmênê t papê, a ny:ee yó. Yélini ye nmye ng:aa té, nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, nmyinê nmye myaa t:ee kalê nê, ngmênê doo t:ee kalê noo.

⁶ Nmyinê nmye tp:ee k:ii n:aa mbumu yédi, ngmênê Yesu p:uu kópu n:ii yilî a lama a tóó, y:i daa t:ee kalê noo. Dye ghi yintómu nmye nîmo a dêêpî, kópuni a lama a pyede yi ngwo nmyimo nyêmî dé. *

⁷ Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé nmye pywupwi tumo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi p:uu

kópu mb:aa nmye n:uu vyu, nmye dîpî vyu, Pwila nóó, nmyi ntépînâ k:oo kmaapî ngê kêê myedîp:a t:ângo. A pi tédê ngê yinté nê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nê, Nê pyidu té, maa ndêndê p:uu nî kaa té. Lukwe dîy:o yi kópu mbêmê a pi dpî dyênê ngmê.

⁸ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini kn:aa kn:aa wunê pyede, y:oo dnyimo a pywupwi nê, kpa a ntee tpile yinîmo a dóó. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a ndapî nî chedê ngê, ngmênê ndapî nmye dîpî dmy:ee ngê. Dini ghi n:ii ngê nmî mbwó dé Másídóniya Wee u kwo a ndê knopwo, ndapî a ka a núw:o ngópu, u ntââ mbêmê mê yé noo. Nmyi ntépînâ k:oo dênnoo a kmaapî, mu dini ghi ngê myedaanîn:aa kmaapî.

¹⁰ Yesu Kédisu pi ndêndê, u ngwo nî nê kpa a, dîni k:omodanê. Kîdiki Wee u kwo p:aani p:aani kwéli anî lê, yélini anîn:aa ndiye kîgha, yi ntépînâ k:oo daanîn:aa kmaapî.

¹¹ Mumdo nmyinê nmye nmyi ntépînâ k:oo dênnoo a kmaapî, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nóó daa tóó? Kêle, Chóó Lémi u lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi a nóó a tóó.

¹² Yi lémi ghi daanî ngmêê, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi chóó

* 11:3: Gen 3:4,13 * 11:4: Nkal 1:8-9 4:15-18

* 11:6: Epeso 3:3-4 * 11:8: Pilipay

yi pi dmi dny:oo kmîmî dé. Doo u ntââ daadnyi tpapê, Nê ngê kópuni a d:uud:uu, myino d:uud:uu.

13 Yi yéli k:omo dyépi yoo, pi dódó pyu yoo, k:omo ngê a tpapê ngópu, dpo, Nmo Yesu Kédisu u dyépi dé. *

14 Daa nyepênypê u kópu ye d:uud:uu ngópu. Yi kada pini Setan u mo u nâmo dpo ghê, enjel ntee pini ngê dpî pyódu, wunê wuu mbele yédi.

15 U dpodo pyu knî y:oo daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngópu, kópu mb:aa u dpodo pyu ntee pini ngê dpî pyaa dmi. Dono kópuni a d:uud:uu tumo, kuwókuwó wéni ngê yi pywuu amînê ngee ngmê.

Póól ngê k:omo dyépi yoo u ngwo mywenemywene kalê too

16 Myombó nmye mênînê tpapê, pi ngmê ngê ala kópu kîma a tpapê, Nê mbodo podo. K:omo tpile nmyinê nmye nê mbodo podo, ngmênê a ka dmyina a ng:aa, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté myenî kmîmî.

17 Daa nmî Lémi u kópu yinînê tpapê, ngmênê mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê nînê yââyââ, yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté nînê kmîmî.

18 Yélini nmyi vy:o a kadakada nyédi, dyámê u tpile knî yi mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

my:aanté, a chóó a pi myinî kmîmî, daawa t:ee kalê nê.

19 Nmyinê nmye nmyi nuw:o dmi ndîi dé, mbodo podo mbodo podo u yoo yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi yéli yi nt:anê n:aa yââyââ, a wépi myenangê puwâ, a dnye dpo ny:ee yó.

20 Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi chóó nmye wumê kadakada nyédi, kn:aa máadi p:uu a kapî nmyoo, kópuni dyuu nmye wumê tpapê ngópu, yi kópu dyuu u cháachââ dpodo ndîi ngê nmye dpî pyódu. Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Dpî dóó nmyo, tpileni u pi nmye a tpapê ngópu, ye nmye yémî tumo. Nmyi pi dmi dpo ghîpî t:oo, danêmbum têdê yi dnye ngê dpî vya nmyo. Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo.

21 Yinté kópu nmye w:aangmê d:uu ngê, a wépi daap:ee pwaa ngópu. Nmyinê nmye lukwe dîy:o yinté kópu dîpî d:uu ngê? Nmyinê nmye nî nkîngê mbê wo? Kêle, dîpî nkîngê mbê wo, ngmênê yinté kópu dono daangmanî d:uu.

Lukwe dîy:o yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo. Mywene y:e choo kwo. Mywene y:e ntee d:uudpî ghê, yinté a nga myedaawa ghê. Mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê n:aa yââyââ, a chóó a pi yinté myinî kmîmî. Daawa t:ee kalê nê, ngmênê p:ee dî t:ee kalê tê.

22 Ala kópu mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, apu,

* 11:13: Pilipay 3:2

Nmo Hipîlu tpémi. My:aanté, my:aa Hipîlu pi. Apu, Nmo Yisîléli tpémi. My:aanté, my:aa Yisîléli pi. Apu, Nmo Epîlaham u tii nédê yéli. My:aanté, my:aa Epîlaham u tii nédê pini. *

²³ Apu, Nmo Yesu Kédisu u dpodo pyu yoo. Nmyiné nmye nê ghéti, ngmênê ala kópu n:aa tpaépê, Yesu Kédisu u dpodo p:uu nê t:ee kalê too, u dpodo ndîi a chók p:ee n:aa dódó. Yesu Kédisu u l:êê dîy:o mbwa k:oo daa ng:êêntómu nî kee wo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. Daa ng:êêntómu pi knî y:oo kpaka noo, myepî vya noo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu nîmo danê, Nju tpémi y:oo mgîmî noo, yedê kpê dmi ngê dnyimo vye nê, pyolo y:a mê chu a p:uu dnyimo kpêêpî. Daa ng:êêntómu yi kópu a nga pyodo, p:aa limi knî yi k:oo yinté limo kpaka noo. *

²⁵ P:aa m:uu, chéêpî ngê yi pî vya noo. Lóma tpémi y:oo pyolo mgîmî noo, kpêê ghi ngê pyolo kpaka noo. Ala dpodo u l:êê dîy:o liyé nkéli k:oo n:aa wowo yédi, a k:ii pyolo nmî vy:ee dniye, wo ngmê mgîdí ngmê a k:ii nt:ee nme ntâa. *

²⁶ Dpodo tédê dpodo tédê nîmo lèpî, daa ng:êêntómu t:ââ ngê pî t:âmo noo, kpáapi knî y:oo pî vya noo, Nju tpémi y:oo pî vya noo, kn:aa yéli y:oo

pî vya noo. Daa ng:êêntómu p:aa ndîi knî yi k:oo pî vya noo, myenté nko mênê p:aa pwene, myenté nt:ee p:aa pwene, myenté yélini Yesu u yoo vy:o k:omo ngê dpî ghê dmi, a dpodo u pi a dyede ngópu. *

²⁷ Dpodo ndîi yinî dódó ngê, mgîdí vy:o dye ghi daadîi n:aa ngêpê yédi, n:aa dómudómu yédi, n:aa mbwaambwaa yédi, ngêpê u l:êê dîy:o nté n:aa kpîpîkpîpî ngê, dye ghi knî ngmê ngê a dpî tédê daa ya yédi, a nkuwo kpídî daa ya yédi.

²⁸ Yi kópu knî yi pwo ndîi kópuni a ka a tóó, Yesu u yoo yélini p:aani p:aani wunê pyede, dye ghi yintómu a nuw:o yi p:uu a kwo.

²⁹ Yi yéli yi vy:o n:ii nmî Lémi u yâmuyâmu p:uu a nkîngê yédi, u l:êê dîy:o myinî nkîngê yédi. N:ii kn:aa pini ngê dpo lvêêdî, u l:êê dîy:o a nuu dpî dmyimê.

³⁰ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóó, u l:êê dîy:o a pi u nkwo n:aa kmîmî, ngmênê daa a kópu ndîi dé yi mbêmê a pi yinî kmîmî, kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o mywene a nga dpî ghê, yi kópu knî yi mbêmê a pi yinî kmîmî.

³¹ Nmî Yâpwo ndêndê, pini n:ii nmî Lémi Yesu u Mî, n:ii pi knî y:oo dye ghi yintómu dny:oo chaa kîgha, yi pini u ngîma nîné danêmbum, dîní k:omodanê.

³² A mywenemywene u

* 11:22: Pilipay 3:5

* 11:23: Dpodo 16:23

* 11:24: Deut 25:3

* 11:25:

Dpodo 14:19; 16:22

* 11:26: Dpodo 9:23; 14:5

kópu ndîi ala, u l:êê dîy:o a pi n:aa kmîmî. Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs noon:aa dpodo, kada pini n:ii King Adetas u maknopwo doo ya, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî vy:a, u lede knî y:oo maa nkîgh:ê dnyen:aa t:âât:ââ nê, *

³³ ngmênê a pyipe knî y:oo kpéni k:oo ché noo, yi p:aani chêêpî mbwa pwono yedê íedê mínê l:uu noo, u ngwo nî mbêpê wo, kada pini ngê mêdaa mgîmî noo.

12

Póól ngê kópuni módu, mbóó p:uu

¹ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóó, u l:êê dîy:o a pi myinî kmîmî, ngmênê mb:aamb:aa p:uu daa t:a. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópuni nî m:uu too, kópuni nê w:ee too, yi p:uu nîné danê.

² M:ââ y:a mê páádi d:uu lê, Yesu Kédisu ngê yi ngwo mbóó p:uu km:êê noo, Chóó Lémi ngîma mî kaa noo. A lama daa tóó, nt:unt:umbiy:e nî loo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó.

³ Kópuni dî vyi, myombó mênê tpaê, a lama daa tóó nt:unt:umbiy:e Chóó Lémi u ngîma n:uu ghê wo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó.

⁴ Chóó Lémi u kópu ndîi dé yi n:uu ny:ee too, doo u ntââ pi ngê d:uudpî vyi té.

⁵ Kópuni a nga pyodo, ndîi kópu ngê nmye choo ya, ngmênê a chóó a pi u ngwo

dîni kmîmî ngê. Kópuni yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê.

⁶ U ya a nga wo kwo knomomê, A chóó a pi nî kmîmî, daapênê k:omodanê, myedaap:aa mbodo podo mbodo podo, ngmênê a chóó a pi daanî kmîmî. U ya a nga daa kwo, Kópuni a nga pyodo u l:êê dîy:o a pi ndîi ngê pyaa we. Pi knî y:oo yi chóó dny:oo yenê nê, a kópu dyuu ka dny:oo ng:aa, a p:uu u ngwo ntênê pêdny:oo nuw:o.

⁷ Chóó Lémi ngê yi kópu ndîi a nga a d:uu ngê, kópu ndîi yilî u ngwo nê w:ee too. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu knî yi l:êê dîy:o nê choo mbodo ndîi mbodo ndîi, u l:êê dîy:o Setan ka daa kwódu ngê, mbii ntee tpile a nga ngmê t:ângo. Pini n:ii yu mênê yi dii dpî kee, ntee a mgîni vyîmî yédi, yinté myinî mgîni vyîmî yédi, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê dpo, Nê wadí mbodo ndîi mbodo ndîi. *

⁸ Nmî Lémi ka pyolo noo ngêpê, kwonê, A mgîni vyîmî machedê ngê mêdê pyódu ngi.

⁹ A ka pê, N:aa ngêêpî ngi, u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê anyi ya. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê ngwêdêwêdê doo u ntââ ngê adî pyodopyodo, pi knî y:oo a wêdêwêdê yi ngwo adnyi mumu. Kópu

* 11:32: Dpodo 9:23-25 * 12:7: Njópi 2:6

n:ii knî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîî, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. U wêdêwêdê mbêmê yi kópu knî n:aa d:uud:uu too. *

¹⁰ Yi kópu dé a nuu u kópu dé, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê a wêdêwêdê doo u ntââ ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu dpodo têdê n:aa mgîmî vyîmî yédi, yoo a p:uu a peede tpapê nyédi, ó a kpakakpaka noo, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê.

Dyépi ndêndê yoo yi l:ii

¹¹ Kódin tpémi, a pi w:ee km:êê ngópu, ye nmye daapêd:a mbodo ndîî mbodo ndîî mb:anê. Lukwe dîy:o k:omo tpile ngê nmyi pyódu noo, yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîî dé, yi pi dmi nmyi km:êê tumo. Doo u ntââ daawa t:ee kalê nê.

¹² Nmî Lémi ngê u yi doo a kwo, Pi knî y:oo nê nyi mya y:e, yi lama choo ya, nê u dyépi ngê a pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o a wêdêwêdê kalê noo, pwopwokopwe nmyi vy:o daa ngmidi nî pyi ngê, yinté mbwudu yilî nî chópu, daa wo ngmidi ngê. *

¹³ Lukwe dîy:o nmyi mb:ii noo? P:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo daa mb:ii noo. Ndo

apê mu kópu u dîy:o nmyi ntépînâ k:oo dênnoo a kmaapî, ngmênê kn:aa p:aani tpémi y:oo ndapî knî a ka ngma a dy:ââ ngópu. Lukwe, nmyinê nmye nî kn:aadi ngê? Kêle, dîpî kn:aadi ngê. *

Póol ndapî p:uu u ngwo ye doo danê

¹⁴ A tp:ee yoo, a nuw:o k:oo nîmo, Pyolombó ye m:aa lê. Dini ghi n:ii ngê nmye an:uu t:aa, nmyi ntépînâ k:oo myedaanîn:aa kmaapî. Nmyi l:êê dîy:o anê lê, daa nmyi ndapî u l:êê dîy:o anê lê. Daanmyin:aa mbonombono nê, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma y:oo yi pye mî yoo daa mbonombono tumo, yi pye mî knî y:oo tp:ee dmââdîma p:ee a mbonombono tumo.

¹⁵ U ya a nga a kwo, A chóo a ndapî nmyi p:uu an:uu chedê, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e anîn:aa dpodo, mu kópu u dîy:o nmyi ghê dmi l:âmo daangmêpêdê ngee yó. Nmyi nuu ghi dmi a nódo ndêndê ngê a tóo, lukwe dîy:o a nuu ghi dnyinté nmyi nódo wunê tóo?

¹⁶ Doo u ntââ daanmyinê vyi ngmê, Nê ngê nmî ndapî yedoo pîpî, ngmênê nmyinê nmye nê ngê dóo nmoo,

¹⁷ yélini nmo a dy:ââ ngê,

¹⁸ ndapîni kmênê ngópu, nê ka mî y:ee ngópu. K:omodanê kópu yila. Yi yélini y:oo dîmî dóo nmyoo. Taitas nî kwuno ngê, nmî mbwó m:uu k:ii nmye u

ngwo a lee knopwo. Mum-doo Taitas ngê mî dóó nmyoo, nmyi ndapî u ngwo tâmo ngê? Kêle, k:omodanê kópu yila. Daa dóó nmyoo. Taitas u k:ii nyi dpodo mu ngmidi, maa mu ngmidi y:ee kîgha.

Kópuni knî yi l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi yi p:uu doo nuw:o

¹⁹ Ndoos apê alanté nmyinê nuw:o té, Nê ngê nmî ngîma u pi mb:aamb:aa ngê mêka pyépi. Kêle, dp:ee kóté kîgha nê, Chóó Lémi u ngîma n:aa kwo. Yesu Kédisu p:uu ntênê n:aa dpodo yédi, u pi mbêmê yi kópu dé nmye d:a d:êê té, nmyi gha wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o, myenté nmyi wátiwátí u l:êê dîy:o. Nmyi nuu ghi dmi a nódo wodaa too, ye daapêd:a d:êê té.

²⁰ Anîné nuw:onuw:o nmyo, ndoo apê dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, dnyinté an:uu m:uu nmyo, daa nmyi nuu u pi ngê wan:uu pyódu, wan:uu kóté kalê nmyo. Angênté an:uu m:uu nmyo? Ndoos apê dnyepéli tédê wan:uu m:uu nmyo, apê noko nmye n:ee kapî nyédi, nmyinê numo mbodo l:âmo ngêêpî nyédi, nmye numo nod:enod:e kîgha nyédi. Ndoos apê pi p:uu danê tédê an:uu m:uu nmyo, apê numo u pi nmyo dyede tumo, apê pi woni knî y:oo yi pi yi chóó a kmîmî tumo, ndoo apê d:ud:umbiy:e noko dnyinté nmyinê pyede.

²¹ Nmyi nuw:onuw:o ndîi a nga da ghê, dini ghi n:ii

ngê nmye anê lê, a Yâpwo ngê nmyi dono yilí yi mbêmê wa mywenemywene kalê nê. Yélini a kuwó dnya a dono, dnya a pyâa ti, ó mâa ti, ó yi gha dmi tupwótupwó ngê dnya a ya, pi u dnye dédnya a nyêmî, ngmênê tpéé kópu daa vyi ngópu, yi dono yi kuwó daa kéé tumo, yi yéli y:oo wa mywenemywene kalê nê, yi l:êê dîy:o anî mbê. *

13

Póól ngê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

¹ Ala ngwo pyolombó nmye mênîné lèpî. Kópuni puku yedê a too, p:uu dmyinê nuw:o. Yi kópu ala.

Kóté tédê, doo u ntâa pi mu ngmidi u kópu mbêmê pi daanmyi ndyîko ngmê,

ngmênê pi miyó pyile y:oo kópu mu ngmidi dny:oo tpapê knomomê,

yi pini u ngwo dmyinê kpadakpada. *

² Dini ghi n:ii ngê myombó nmye munê loo, kópuni yi ngwo nmyi ngêêdî n:uu vyu, ala ngwo nmye mênîné tpapê. Yélini mwiyé dnya a dono, wo yéli mye yi k:ii, ala kópu dpo ny:ee y:e. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, yi ngwo daanê kede, ntênê wanî kpada nmyo,

³ mu kópu u dîy:o nmyinê tókótókó nê, nmyinê nmye nê ngê Yesu Kédisu u komo daa kapî ngê. Yesu Kédisu ngê dpodo ndîi nmyi vy:o ntee a dódó too, yinté dpodo ndîi

nmyi vy:o amy:aan:aa dóó té, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kî Yesu Kédisu u dyépi ngmê.

⁴ K:omo tpile Yesu Kédisu ngê u wêdêwêdê a kuwo ngê, kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêtê pii wo. Nê my:aa yinté. A chóó a wêdêwêdê myinê kuwo ngê, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi mbêmê nmyi vy:o anîn:aa dpodo. *

⁵ Nama a tókótókó nê, nmyi chóó nmyi kêlîmî p:ee nga a m:uu yó. Nmyi lama a tóó, Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó, apii? Wodaa tóó, u yoo vy:o daap:ee ghê dniye, u pi k:omo ngê p:ee tpapê ngmê.

⁶ D:aa yinté pini. U pi daa k:omo ngê n:aa tpapê ngê, u dyépi ngê ntênê a pyódu noo. Díyo yi kópu nmyi lama wa yââ.

⁷ Chóó Lémi ka nmyi l:êê díy:o n:aa ngêpê yédi, mu kópu u díy:o u ya a nga daa kwo, Dmyina a dono. Nmyi dono daanmyi yé knomomê, ye a pi wanmyi dyênê ngmê, pi knî y:oo awo, Tp:oo yoo dono dé. Ngmênê daa yi kópu u l:êê díy:o n:aa ngêpê yédi, a chóó a pi p:uu dîní nuw:o. K:omo tpile nmyinê nmye nê k:omo dyépi, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we.

⁸ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ndêndê mb:aamb:aa ngê anmye chââchââ, ye doo u ntââ kópu nmye daangman:uu vyi.

*

⁹ U ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e n:uu kpada nmyo. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu. Nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi, kwonîmo, Mêtê wáti té, mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té.

¹⁰ Yi kópu u l:êê díy:o nmye ghêlî daanî nî, ala pweep-wee pee nmye mwiyé nînê dyede. Nmyi l:êê ghi dmi d:ââ dpî l:âmo tóó. Nmî Lémi ngê nmyi kada kaa noo, ngmênê u ya a nga daa kwo, Nî kpada nmyo. Daa nmyi dyede u l:êê díy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o. *

Póól u nd:uu tpapê

¹¹ Mw:ââkó a tídê mbwó yoo, nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó, mb:aamb:aa ngê dpî pyaa dniye. Nmyi l:êê ghi dmi moo wáti tóó, dmyinê mb:aamb:aa. A kópu dyuu dpî ny:ee yó, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, numo p:uu namê d:uu. Yinté anmyi ya knomomê, ye pini n:ii nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, Chóó Lémi, daawa a kuwo nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

¹² Nmyi tídê mbwó knî yi k:ii dpo numo chipé tóó. Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedé dy:ââ ngmê.

¹³ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê choo a ngêêpî nmyo, Chóó Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi ntênê choo a ya, u Ghê Dmi

nmyi p:uu choo a ya, choo a
wêdêwêdê kîgha nmyo.
Wu u dí.

NKALÁSIYA

Nkalásiya Wee u kwo p:aa páádi a tóó, Antiyóka ngmê, Yikóniyêm myomo, Lisítida pyolo, Ndêêpi podo. Póól pini dê Mbanapas yi p:aani páádi knî yi k:oo lee knopwo, Yesu p:uu y:i ye dpîmon:aa danêmbum. (Dpodo 13:14-14:20) Yi p:aani páádi knî yi k:oo Nju pi knî ngmê Yesu ka kêlîmî mbê dniye, yélini daa Nju tpémi, yilî mye kêlîmî mbê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól Mbanapas y:oo yi yélini a kuwo tumo, Sidiya wee u kwo mê diyê knopwo.

Póól p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo ee, u kuwó dini ghi ngê Nkalásiya tpémi yi p:uu kópu ngmê nyongo. Kópuni nyongo, yi kópu ala. Nju pi knî ngmê, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, Nkalásiya tpémi ye ala kópu dnyimon:aa tpapê, yipu, Nju pi ngê pyaa dmyeno, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu dpî kaa we, Mósisi ngê dêêpî kópuni a d:êê too, yintómu dmyinê chââchââ dé. Yipu, Póól ka namê ng:aa, Yesu p:uu dêpwo a ya. Yipu, Pita, Njems mbwémi Njon ye yidmyinê ng:aa, Yesu p:uu vyîlo dé yidnya a ya. Nkalásiya tpémi woni knî y:oo yi yélini yi dnye dmi ny:ee ngópu.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nkalásiya tpémi yi nuw:o dmi nî wáti té, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê.

Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êê:d:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Daa a chóó u dyépi ngê nî pyodo, myenté daa pi ngê u dyépi ngê yinê pyódu noo, ngmênê nmî Mî Chóó Lémi, n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu kpêênî mêtê pyidu ngê, yi dyépi ngê y:oo a pyódu noo.*

2 Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Nkalásiya Wee u kwo, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Nmyi tídê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmo pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

3 Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vwuwo.

4 Nmî Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê dîy:o chóóchóó y:ângo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Dono kwulo nê pw:ii té. Yi ngwo nmî Mî u pono a vyápê wo.*

5 Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ngmêêpî, u danêmbum

6 Nkalásiya tpémi, dmyinê ngwéti nê. N:ii ngê Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo, Chóó Lémi, lukwe dîy:o límîlîmî ngê dmyinê kuwo ngmê. Lukwe dîy:o kn:aa yélini

* 1:1: Nkal 1:11-12   * 1:4: Nkal 2:19-20; Taitas 2:14

yi kópu knî ye nmyi ng:aa mbê dniye.

⁷ Nmî Lémi p:uu kópu ndêndê mu ngmidi nmye kîny:uu vyu, ngmênê pi ngmê knî y:oo nmyi némi dmi wumê dyede tumo, u yi y:e a kwo, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmî ngmêê. *

⁸ N:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmi vii knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê. Kn:aa kópu nmye anm:uu vii knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa dyênê nmo, myenté enjel ngmê ngê kn:aa kópu nmye angmêmi vii knomomê, ye Chóó Lémi ngê wamye dyênê. *

⁹ Yi kópu wunê nmye kîny:uu vyu, ala ngwo mênîné tpapê, kópu dyuu ndêndê ka nmyi kélîmî mbê dniye, n:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmi vii knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê.

¹⁰ Lukwe, nmyinê nmye nê ngê u yi u ngwo a kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu? Kêle, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi u nuu u pi ngê nî pyódu. U ya a nga wodoo kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu ngê daapîné pyodo. *

Póól ngê kópu dyuu n:ii dpîmon:aa tpapê dé

Dpodo 8:3; 9:1-30

¹¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya. Kópu dyuu n:ii nmye n:uu vii

too, a chóó a mênê dêp:a ngî too,*

¹² mye daa pi ngê a ka yinê vyi too, pi p:uu myedênoon:aa ndiye. Kêle, Yesu Kédisu ngê a lama yinê kalê too.

¹³ Yesu u yoo vy:o ghêli dêp:angê ghê wo, kópuni noo a d:uud:uu dé nmyi lama kîyedê pyede. U ya a nga doo kwo, Yesu u kwee nî châpwo, u yoo chedêchedê nî chedê. Yi kópu u l:êê dîy:o nîmon:aa ngîmîngîmî dé, yi kpadakpada têtê nîmo íeíe dé.*

¹⁴ Nju tpémi yi vy:o yélini yi k:ii kwodonkwodo nmee a kaakaa, yi yéli yilî nî t:ee kwólu. Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu ntênê noo a chââchââ dé, yi chââchââ têtê nî t:ee kalê too.*

¹⁵ Ngmênê Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, niye mênê noo a kwo, u ngwo a ngmidi noo,*

¹⁶ mu kópu u dîy:o apê, Nê a Tp:ee p:uu pîchoon:aa danêmbum, yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye pîchoon:aa danêmbum. Dini ghi n:ii ngê Tp:oo a ka a kêma ngê, yi kópu p:uu pi ngmê ka dîpî póó wo.*

¹⁷ Njedusalem dîpî n:ee, yélini Yesu u dyépi ngê a kada a pyaa dniye, ye myedîpî póó wo, ngmênê Alépiya Wee u kwo pi kwéli dêpwo a ya, y:i noon:aa a nuw:o, u kuwó dini ghi ngê Dîmaskîs nî diyé wo.

¹⁸ M:ââ pyile mî loo, Nje-

* 1:7: Dpodo 15:1,24 * 1:8: 1 Kódin 16:22 * 1:10: 1 Tes 2:4 * 1:11: Mát 16:17 * 1:13: Dpodo 8:3 * 1:14: Dpodo 22:3 * 1:15: Is 49:1 * 1:16: Dpodo 9:3-6

dusalem u ngwo nî loo, Pita n:uu módu, wiki miyó u kwo noon:aa ya.

¹⁹ Yesu u dyépi dîpîm:uu módu, ngmênê Njems ngmîdi nî módu, nmî Lémi u mbwó. *

²⁰ Kópuni nmye d:a vyi té, ndê kópu dé, Chóó Lémi u ngîma nmye dénîné k:omodanê.

²¹ U kuwó dini ghi ngê Sidiya Wee Silisiya Wee yi kwo noon:aa dpodo.

²² Yi ngwo Njuda Wee u kwo yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi lama dénnoo ya.

²³ Dpodoni nîmon:aa dódó dé, dnyimo nyepênyepê dé, numo ka yipu, Pini n:ii ngê dpîmo a kpakakpaka nmo, ala ngwo nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mêmîné tpapê té.

²⁴ A l:êê dîy:o nmî Mî dnyimo chaa kîgha.

2

Kada pini knî y:oo Póól u kópu dyuu u ngwo daa ngmêê tumo

¹ M:ââ y:a mê páádi Yesu p:uu noo dpodo, yi ngwo Taitas a p:uu ní t:ángo, Mbanapas u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. *

² Léma n:ii Njedusalem doo a kwo, dêpa dódó kalê noo, ngmênê nmî Lémi ngê Njedusalem yinê dy:ââ noo. Pita, Njems mbwémi Njon, yélini yi pi dmi nmyi ndiye kîgha pyu knî ye ndîi dé, yi pini pyile knî ye yi mo a dpodo u kakêmé ye kîn:uu chámê ngê. Kópuni

dyuu pi knî ye nîmo tpapê too, yi pini pyile knî ye kînê nté too, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo, Dpodoni nî dóó, k:omo tpile ngê pyaa we. Myenté dpodoni n:aa dódó ngê, u ya a nga daa kwo, K:omo tpile ngê mye pyaa we.

³ K:omo tpile a mbwó Taitas daa Nju pi, ngmênê yi lémi pyile knî y:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu daa t:ee ngópu.

⁴ Nyââ, A dpodo u kakêmé ye n:uu chámê ngê, mu kópu u dîy:o Nju pi knî ngmê y:oo nmo Yesu u yoo tumo dnye ngetengete nmo. Yesu u yoo vy:o pi yilî dóó tumo, yinê ye, Nmî mbwó yoo, ngmênê daa nmî mbwó yoo. Yi Nju tpémi y:e u yi doo kwo, Kópuni u l:êê dîy:o Yesu u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo, yi kópu nmo pyw:oo. U yi y:e doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu yintómu dny:oo cháâcháâ dé.

⁵ Ngmênê yi Nju tpémi ye dpîp:ê ng:aa mbê dniye. U yi nmo dêpwo kwo, Nmî Lémi u kópu ndêndê ngmêê y:e. Yi kópu dyuu wo ngmêê tumo, ye yi dêêpî kópu yilî p:ee cháâcháâ tumo, dpodo ndîi ngê nmye pí pyodo.

⁶ Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo yi lémi pyile knî a cháâcháâ tumo, mu kópu u dîy:o Yesu p:uu dnya a ya, ngmênê yi kópu a ka daa ndîi kópu. Nmî Mî ngê yoo daa yi pi dmi mbêmé a myeme too, nmî gha dmi u kpêê. Nyââ,

yi lémi pyile knî y:oo a kópu dyuu daa ngmêê tumo,

⁷ ngmênê ala kópu a w:ee ngópu, nmî Lémi ngê Pita ka ntee a vynu, kwo, Nju tpémi ye a kópu dyuu chi tpaépê, a ka yinté mye vynu, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a kópu dyuu ye michin:aa tpaépê.

⁸ Nyââ, nmî Lémi ngê Pita ntee a wêdêwêdê kwólu, Nju tpémi yi l:êê dîy:o u dyépi ngê pyódu ngê, yi pini mu ngmîdi ngê yinê myedê wêdêwêdê kalê noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo.

⁹ Nyââ, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo pini n:ii pyile knî a cháâcháâ tumo, Pita, Njems mbwémi Njon, vyílo yi pini pyile knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Nmî Mî ngê nê ndêndê ngê a ngmîdi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi tpókni y:oo Mbanapas k:ii nyi kêê dê ngímî dumo. Nmî nuw:o dmi ngmîdi ngê nmî pyódu ngê, nyepê, Nju tpémi yi vy:o anmî dpodo, kn:aa yélini yi vy:o choon:aa dpodo.

¹⁰ Kópu mu ngmîdi nye vyi ngópu, nyepê, Nmî vy:o pinté yoo choo a ngêêpî dé. U ya a nga doo kwo, Vyílo yi kópu yini d:uud:uu.

Póól ngê Pita u ngwo wáti ngê

Dpodo 15:1-2

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo apu, Pita u kópu dyuu, ndêndê kópu dyuu, nê a kópu dyuu daa ndêndê kópu dyuu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Pita

Antiyóka a loo, a chóó nî wáti ngê, mu kópu u dîy:o daa nmî Mî u nuu u kópu ngmê d:uu ngê.

¹² Dini ghi n:ii ngê Pita mwiyé Antiyóka nmo a loo, yélini daa Nju tpémi, u k:ii nmîmon:aa yakmaapî. U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Njedusalem a ndê dniye, Antiyóka a lee dniye. Yi yélini Njems p:uu dnya a ndiye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Pita kn:aa yélini yi vy:o mêdêpwon:aa yakmaapî, mu kópu u dîy:o Nju tpémi ye nkîngê mbê wo.

¹³ Nju tpémi n:ii Yesu u yoo vy:o dnye kwo, Pita u nt:anê mye yaa dniye, Mbanapas myedê pêêdí ngópu, Pita u nt:anê mye yé ngópu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê yi kópu yi p:uu nî módu, nê, Nmî Lémi u kópu dyuu ndêndê dê kn:aadi ngmê. Nê, Yélini daa Nju tpémi, lukwe dîy:o kpeme ye dê yaa dmi. Yi ngwo Pita yi ngópu nî ghââ kwólu, kwono, Nyi Nju pi, ngmênê yélini daa Nju tpémi yi k:ii kînmyee a yakmaapî. Kwono, Lukwe dîy:o l:êê ghi ala ngwo chi ngmêê, kpeme ye chi yââ. Kwono, Lukwe dîy:o u yi nga a kwo, Yélini daa Nju tpémi, nmî dêêpî kópu dyuu dny:oo cháâcháâ.

¹⁵ Kwono, Yélini daa Nju tpémi, nmî dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. Kwono, D:ee yinté pini dê. Kwono, Nye Nju pi dê, dêêpî kópu dyuu nyipu a cháâcháâ,

¹⁶ ngmênê ala kópu nyinê

w:ee ngê, daa dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka a kêlímî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, K:omo tpile nye Nju pi dê, ngmênê Yesu Kédisu ka nyi kêlímî mbê knopwo. Kwono, U yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kêlímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa knî. Kwono, Dêêpî kópu dyuu cháâchââ p:uu nyi nuw:o dê dêdpîmo a kwo, mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó, Doo u ntââ dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu.*

17 Kwono, Nyââ, u yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kêlímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa knî. Kwono, Yi kópu u l:êê dîy:o nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu cháâchââ daa ndîi kópu ngê nye pyodo. Kwono, Kî Nju tpémi ye yinê ye, Yesu Kédisu ngê pi dono ngê da pyódu nyo. Kwono, Kî yéli yi kópu nangê ndê kópu? Kwono, Daa ndê kópu.

18 Kwono, Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu cháâchââ pi knî ye têdê kópu ngê nî pyódu ngê. Kwono, Ye waní vyi knomomê, Yi dêêpî kópu dyuu mêmmyinê cháâchââ dé, ye ala kópu a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Ñyóó nyi kn:aadi ngê, dênyoo a cháâchââ dé.

19 Kwono, Dêêpî kópu dyuu

mbêmê nê w:ee ngê, nê, Nî kn:aadi ngê, Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o wamî dyênê nê. Kwono, Ngmênê a yikî Yesu Kédisu u pwo ghay wo, a l:êê dîy:o pwene. Kwono, Dini ghi n:ii ngê Yesu k:ii ngmîdi ngê nyi pyaa knopwo, kwono, na a ka yi ngwo my:aa pwene, dêêpî kópu dyuu ngê mēdaa mbêpê kîgha nê. Kwono, Yesu Kédisu kpêênî mēdê pii wo, u l:êê dîy:o ghê kamî nê pyw:ângo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nê.*

20 Kwono, Daa a chóó a pono n:aa vyápê, Yesu Kédisu u pono n:aa vyápê, a p:uu mye t:a. Kwono, Ala ngwo Chóó Lémi Tp:oo ka n:aa kêlímî, u ngwo n:aa dpodo. Kwono, Yi pini nódo a nuu ghi a tóó, chóochóó a l:êê dîy:o y:ângo.

21 Kwono, Chóó Lémi ngê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, u wépi dîpî puwâ. Kwono, Kî Nju tpémi y:oo apu, Dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, Yi kópu wo ndê kópu, ye Yesu Kédisu módó pî pwene, u pwopwo mbêmê daapî ngee nmo.

3

Dêêpî kópu dyuu cháâchââ u danêmbum

1 Nkalásiya tpémi, nuw:o nmyi mênê ngma a tóó? Lukwe dîy:o Yesu Kédisu dp:ee nuw:onuw:o ngmê, dêêpî kópu dyuu nmye cháâchââ tumo. Lónté pipi kópu ngê

* 2:16: Lóma 3:20-28; 11:6

* 2:19: Lóma 6:6; 7:6; Njon 13:1; Nkal 1:4

nmyi nuw:o dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo? Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê dîy:o kîdosi nédê d:uu ngê, u kakê mê ntênê nmye kîn:uu chámê ngê. Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu daa wee.

² Kópu mu ngmidi nmye nînê póópóó. Ló kópu mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyinê pyw:ee ngópu? Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê nmyinê pyw:ee ngópu, ó Yesu ka kêlîmî mbêmê nmyinê pyw:ee ngópu?

³ Angênté, nuw:o nmyi mênê mēdaa tóó? Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kamî ngê pyódu nmyoo, lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Nmyi chóó nmyi wêdêwêdê mbêmê pi mb:aa ngê nmyi pyaa dmi.

⁴ Kópuni nmye pyaa dniye, lukwe, nmyinê nmye módó nmye pyaa dniye? Kêle, daa módó nmye pyaa dniye.

⁵ Nmyinê nmye ló kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo, mbwudu nmyi vy:o u ngwo dpî chaa té? Lukwe, nmyinê nmye dêêpî kópu dyuu chââchââ u l:êê dîy:o, ó Yesu ka kêlîmî u l:êê dîy:o?

⁶ Epîlaham p:uu nga a nuw:o mbê dmyeno. Puku yedê alanté a tóó,

Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlîmî,

pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. *

⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmyi lama choo a ya,

N:iî knî y:oo dêêpî kópu dyuu a chââchââ tumo, k:omo tpile yi kn:ââ Epîlaham, ngmêê nmî Lémi ka daadnyi kêlîmî knomomê, ye daa Epîlaham ntee yéli. Yélini nmî Lémi ka a kêlîmî té, vyílo yi yéli Epîlaham ntee yéli.

⁸ Epîlaham u dye ghi ngê, Chóó Lémi u lama doo a ya, apê, Yélini daa Epîlaham u tii nédê yéli, dîyo a ka adnya a kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo a ka wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka ló dini a vyu, kwo, Dyámê mbêmê pi dyêêdí yintómu knî y:oo l:êê dîy:o mb:aamb:aa wa a pyw:ee ngmê. *

⁹ Epîlaham Chóó Lémi ka doo a kêlîmî, mb:aamb:aa u ngwo a pyw:ângo. Yélini yinté a kêlîmî té, mb:aamb:aa yinté amyedê pyw:ee ngmê. *

¹⁰ N:iî knî y:oo u yi a kwo, Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, yi yéli wa dêê dmi, Chóó Lémi ngê dîyo wa dyênê té. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

N:iî ngê dêêpî kópu yintómu daadî chââchââ,

Chóó Lémi ngê dîyo wa kpada. *

¹¹ Nyââ, dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pini n:iî adî kêlîmî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. *

12 Dêêpî kópu dyuu cháâchââ daa kêlîmî u pee, ngmênê pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháâchââ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo. *

13 Ngmênê nmo dîpedîpe nyédi, dêêpî kópu dyuu dnyinté nmo cháâchââ ngê, u l:êê díy:o nmî kpadakpada nmo t:âât:ââ. Ngmênê Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada têdê nmî d:aa dmi a kââdí ngê. Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi knî y:oo pini n:ii dpî vya ngmê,

yi pee p:uu dpî t:ee ngmê,
yi pini daa Chóó Lémi u nuu u pi,

u kpadakpada têdê dpî lê.

*

14 Nyââ, Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada têdê dyé nmoo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópuni M:aa ngê Epîlaham ka a vyu, pi dyêêdí yintómu knî yi l:êê díy:o nî d:uu, myenté yélini a ka adnya a kêlîmî, M:aa u Ghê Dmi yi mênê adî ya.

Dêêpî kópu dyuu cháâchââ ngê Chóó Lémi u ndê danê u d:aa dêpê kââdí ngê

15 A tîdê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yi ngwo naa dpî yé ngmê, yi nááli d:uudpî téd:a, doo u ntââ pi

ngê yi pini cha daawa chámê dê.

16 Chóó Lémi ngê Epîlaham yinté u kwo a kââdí ngê, u kwo doo a ndê danê, u tii nédê pini ngmê p:uu myedoo a ndê danê. Doo u tii nédê yéli yintómu yi p:uu doo a ndê danê, ngmênê u tii nédê pini ngmîdi p:uu doo a ndê danê, Yesu Kédisu. *

17 Kópuni d:a d:êê té, yi nt:u kópu ala. Chóó Lémi ngê Epîlaham u kwo a kââdí ngê, u kwo myedoo a ndê danê. M:ââ podo yono y:a mē pyolo y:a mî loo, Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê too. Doo u ntââ yi dêêpî kópu dyuu ngê Chóó Lémi u ndê kópu dyuu daawa ngmêê, wunê myedêpê ngmêê too. *

18 Epîlaham ngê dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê mb:aamb:aa wodê pyw:ângo, ye daa Chóó Lémi u ndê danê mbêmê pêdê pyw:ângo. Ngmênê Epîlaham Chóó Lémi u ndê danê ka a kêlîmî mbê wo, mb:aamb:aa u l:êê díy:o a pyw:ângo. *

19 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe díy:o Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a y:ângo? U nt:u kópu nmye nîné tpaépê, pi knî y:oo dono kópu daamupaa d:uu y:e, u dí Yesu Kédisu paan:aa taa we, pini n:ii p:uu Chóó Lémi Epîlaham ka doo a ndê danê. Myenté Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi knî ye chóó dêpê vyu, Mósisi ngê en-

* 3:12: Lóma 10:5

* 3:13: Deut 21:22-23; 2 Kódin 5:21

* 3:16: Luukí 1:54-55;

Gen 12:7

* 3:17: Dpodo 7:6

* 3:18: Lóma 4:14; 11:6

* 3:19: Lóma 5:20

jel knî yi kwo a ny:ee too, pi knî ye u nkwo mî vyi too. *

20 Ngmênê Chóó Lémi Epîlaham ka chóó doo a ndê danê, pi yi kélê daangmê ghê wo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a vyu

21 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi Epîlaham ka doo a ndê danê, u kuwó dini ghi ngê yi kópu k:omodanê kópu ngê pyódu ngê, u mo kópu Mósisi ka m:uu a vyu? Kêle. Doo u ntââ pi ngê dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê ghê kamî daawa a pyw:oo. Yinté dêêpî kópu dyuu wodnya a kwo, ye yi dêêpî kópu dyuu mbêmê yoo Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pî pyaa dniye. *

22 Ngmênê pi yintómu yi dono knî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi ngê yi maa dmi nkoko ngê, doo u ntââ módó u kwo daawa lee dmi. U yi u ngwo a kwo, Yélini a tp:ee Yesu Kédisu ka a kélímî té, a ka pêdê lee dniye. U yi u ngwo a kwo, Epîlaham ka kópuni wunê nê vyu, vyílo yi yélini yi l:êê dîy:o ní d:uu, a kêê k:oo u ngwo p:aa kaa té. *

23 Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kélímî kn:ââ ghêlí k:ii pi daangê chópu, yi ngwo dêêpî kópu dyuu cháâcháâ ngê a mgîmî nmoo. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A tp:ee dini ghi n:ii ngê ye wamî t:aa, u kwo paa kélímî mbê dniye.

24 Nyââ, dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmee a ya, u dí Yesu Kédisu mî ta. Chóó Lémi ngê u yi doo a kwo, A tp:ee ka paa kélímî mbê dniye, pi mb:aa ngê u ngwo a ka paa pyaa dniye.

25 Ala Yesu Kédisu ka kélímî u dye ghi, doo u ntââ dêêpî kópu dyuu u maknopwo mêdaanmî ya.

Epîlaham u yoo vy:o yéli

26 Yesu Kédisu ka nmyinê kélímî té, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. *

27 Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi kélímî mbê dniye, yi ngwo mbápitisîm kalê nmyoo, u kwo a kââdí nmyoo. Ntee a tóó, yinté nmyi pyaa dniye. *

28 Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê nmî pyaa dniye. Nmo Nju tpémi dp:oo u mo yéli, kn:aa yéli doo u mo yéli, pyââ yoo doo u mo yéli, mââ yoo doo u mo yéli, yélini yi pi dmi ndîi dé doo u mo yéli, yélini yi pi dmi tédê dé doo u mo yéli. Kêle, Yesu Kédisu ngê nmo yintómu yoo ngmidi ngê a pyódu nmoo. *

29 Yi kópu u l:êê dîy:o, Epîlaham u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Chóó Lémi ngê Epîlaham u l:êê dîy:o kópuni u pi u kwo a vyu, nmyi l:êê dîy:o kédê d:uu, kóó k:oo dé kaa nmyo.

4

Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo

* 3:21: Lóma 8:2-4 * 3:22: Lóma 3:9-19

* 3:26: Njon 1:12 * 3:27: Lóma

6:3-4; 13:14 * 3:28: 1 Kódin 12:12-14

mââ yoo

¹ Nyââ, Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo. Yi kópu p:uu dyimê pywuu nmye m:uunîné kuwo. Tpémîni u pye mî dpî pw:oo knî, k:omo tpile u mî u tpile yilî díyo u ngwo dp:uu ghay dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê a ya yédi, u tpile ndapî pyile njini ngê a ya yédi, u mî u pywopwo u kîghê ngópu a kwo yédi.

² Yi tpémî u kîghê u ngomo k:oo a kwo yédi, u kîghê u dnye a nyémî ngê, u dí u mî ngê m:aani n:ii dpo kêma, tp:oo mââwe ngê u ngwo dp:uu pyódu.

³ Yinté tpémî ntee pini ngê nmee a ya. Dyámê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmee a ya. *

⁴ Ngmênê Chóó Lémi ngê m:aani n:ii mwiyé a ngmîdi ngê, yi ngwo Tp:oo dyámê mbêmê nmo a dy:ââ ngê, pyââ ngê tpyó, Mósisi u dêêpî kópu dyuu u maknopwo doo a ya. *

⁵ Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yélini dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, Tp:oo ngê nyi pw:ii téne, tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo paa pyódu téne.

⁶ Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, u l:êê díy:o Tp:oo u Ghê Dmi nmyi mênê yó. Yi Ghéni Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmyo, Chóó Lémi ka

kwonmyimo, Munmîkó M:aa. *

⁷ Yi kópu u l:êê díy:o mêdp:ee módó dpodo pyu yoo, ngmênê tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. *

Nkalásiya tpémî yi nuw:onuw:o Póól ngê u ngwo ghê wo

⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi nmyi lama ghêlî k:ii daangê yaa wo, yi ngwo k:omo yâpwo knî yi p:uu módó nmyimo a dpodo, *

⁹ ngmênê ala ngwo Chóó Lémi nmyi lama a tóó, u kwo a kââdí nmyoo. Lukwe díy:o u yi nmye a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmyi yaa dmi. Lukwe díy:o módó dpodo pyu ngê nmye pyodopyodo té.

¹⁰ Wiki yintómu knî yi k:oo, wo piini ngê, lukwe díy:o Nju tpémî yi l:êê ghi yilî nmye cháâcháâ tumo. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiyé mwiyé wéni nmye cháâcháâ tumo, m:ââ knî yi k:oo yi mwiyé mwiyé wéni myenmye cháâcháâ tumo. Myenté m:ââ k:oo, yi naa u wo ndîi dé nmye cháâcháâ tumo. *

¹¹ Nmyi nuw:onuw:o a nga da ghê. Mumdoonmyi vy:o módó noon:aa dpodo?

¹² A tîdê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, a nt:anê a yaa dmyeno. Dini ghi n:ii

* 4:3: Kílosa 3:20-23

* 4:4: Njon 1:14; Lóma 8:3-4

* 4:6: Lóma 8:15-16

* 4:7:

Lóma 8:17; Nkal 3:29

* 4:8: 1 Kódin 8:4-6

* 4:10: Kílosa 2:16

ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi nê kuwo too. Ntee nmyee a ya, nmyi vy:o yinté myenoon:aa kwo. Yi lémi ghi dmi namê cháâcháâ dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, dono kópu a nga dpîp:engmê d:uu ngópu.

¹³ Nmyi lama kîyedê tóó, noo a mbii, u l:êê dîy:o nmyi vy:o noon:aa kwo, nmî Lémi p:uu nmye noon:aa danê. *

¹⁴ K:omo tpile a mbii u l:êê dîy:o dpodo ndîi nmyinê pyw:ee ngópu, ngmênê a wépi dpîp:e pwaa ngópu, a kópu dyuu k:omo tpile ngê nmye myedaa pyodo. Nyââ, a kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, Chóó Lémi u enjel k:ii nmyinê chápu noo, myenté Yesu Kédisu ntee pini ngê myenmyinê chápu noo.

¹⁵ A kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa n:ii nmyinê pyw:ee ngópu, ala ngwo lukwe u ngwo ngmêdê pyódu? A lama ka tóó, a kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo kópuni nmye wonî dmy:ee ngê, a ka pênmyinê kê ngópu, a ka daap:ee w:êê ngópu. Nmyi ngwolo dmi nmye w:aa dmy:ee too, ye a ka pênmyinê kê tumo.

¹⁶ Kópu dyuu ndêndê n:ii nmye n:uu vuu, mumdoo yi kópu knî yi l:êê dîy:o daa nmyi nuu u pi ngê d:a pyódu? *

¹⁷ Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo wunê paapaa nmyo, u yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa

té, ngmênê daa kópu mb:aa ye d:uud:uu ngmê. U yi y:e a kwo, Ala yéli nê kwulo nmo puwâ, nmî yi dmi y:e vyîlo yichoo kwo.

¹⁸ Ngmênê dye ghi yintómu a yi nmye choo kwo. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a yi nmye doo a kwo. Ala ngwo kuughê nîné tóó, a yi nmye myechoo a kwo.

¹⁹ A tp:ee yoo, ala ngwo nmyi l:êê dîy:o dpodo ndîi mêd:a pyw:oo. Mbwili wupwo tédê ntee a mgîní vyímî yédi, yinté nmyi l:êê dîy:o my:aanîné mgîní vyímî, u dî Yesu Kédisu ntee pini ngê anmyi pyaa dmi.

²⁰ Nmyi vy:o wonîné kwo, ye mb:aamb:aa ngê nipi pono danêmbum té. D:oonngê w:ee nmyoo.

Kâadî te mbwee, kâadî te kamî, yi kópu dyuu

²¹ Nmyi vy:o yéli n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmî ya, kópuni puku yedê a tóó, lukwe dîy:o daa nuw:onuw:o ngmê.

²² Yi kópu ala. Epîlaham tp:oo miyó, woni u kpâm Sela ngê tpyó, woni wop dpodo módó Heka ngê tpyó. *

²³ Epîlaham ngê u dpodo módó mbwili ngê, daa kópu ndîi yi d:uu ngê, ngmênê m:ââ yilî yi k:oo u kpâm Sela ka tpete doo u ntââ ngê doo a ya. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kópu ye ngma a vuu, u ntââ ngê u ngwo a pyódu

* 4:13: 1 Kódin 2:3

* 4:16: Njon 8:45

* 4:22: Gen 16:15; 21:2

doo, tp:ee u ngwo tpyé ngópu.
Kópu ndî yila. *

24 Kópuni y:e a pyodo, dyimê pywuu ngê nmye nîné pyépi. Yi pyópu dê yi nt:u kópu alanté, kââdí te mbwee, kââdí te kamî. Wop dpodo módó Heka u nt:u kópu, kââdí te mbwee. Mósisi ngê kââdí te mbwee u dêêpî kópu dyuu Sainay mbwini mbêmê nya too. Heka wop ntee doo a dpodo, yélini yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, yinté wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. *

25 Nyââ, Heka u nt:u kópu, Sainay, mbwini n:ii Alépiya Wee u kwo a kwo. U nt:u kópu m:uu a tóó, Njedusalem, p:aani n:ii Njuda Wee u kwo a tóó. Nju tpémi yi p:aa ndî Njedusalem. Yi kópu u l:êê dîy:o, Heka wop ntee doo a dpodo, Nju tpémi mye yinté dé, wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede.

26 Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî Njedusalem ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Nmî pye Sela daa wop dpodo módó ngê doo a ya. Yi kópu u l:êê dîy:o wop dpodo pyu ntee pini ngê dpîno pyede. *

27 Njedusalem n:ii mbóó p:uu wunê tóó, yi p:aani p:uu ala kópu puku yedê a tóó,

Pyópuni daa tpete módó, ala kópu nyeni,

nga mb:aamb:aa ngê choo ya.

Tp:ee choongmê tpyó,

ngmênê w:aa anyiné
pyw:oo,
u l:êê dîy:o chi kââkââ.

Pyópuni u moo ngê dêpê kuwo ngê,

yi pyópu wanyi t:ee kwolo.

K:omo tpile m:oo ngê a kuwo nyoo,

ngmênê dini ghi n:ii ngê nga amêdê diyé,

tp:ee yilî anyi tpyé. *

28 A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u kópu mbêmê Sela ngê Yisak ntee a tpyó, nmyo mye yinté dé, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo.

29 Epîlaham u dye ghi ngê Heka tp:oo ngê Sela tp:oo u vye u yi u ngwo dpîmo a kwo. Nyââ, tpémini Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu mbêmê a pyodo, yi tpémi daa Heka tp:oo u nuu u pi ngê doo a ya. Ala ngwo mye yinté.

30 Ngmênê puku yedê ala kópu a tóó,

Wop dpodo módó ghee dpî dy:ââ dé,

mu kópu u dîy:o ñmile dyuu tp:oo ngê daapaa ghay we.

Pyópuni daa wop dpodo módó, yi pyópu tp:oo ngê Epîlaham u tpile dé ghay dniye. *

31 A tîdê mbwó yoo, dp:oo wop dpodo módó u yoo, ngmênê nmo Sela u yoo.

* 4:23: Lóma 9:7-9

* 4:24: Lóma 8:15

* 4:26: Hipîlu 12:22; Tpyuu 21:2,10

* 4:27: Is 54:1

* 4:30: Gen 21:10; Njon 8:35

5

Póól ngê u ngwo ye vyu, yepê, Wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu

1 Wunê wop dpodo pyu ngê nmee a ya, ngmênê Yesu Kédisu ngê y:i a pw:ii nmoo, y:i mênangmê diyé, wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu. *

2 Nê Póól, ala kópu nmye nîné tpaépê. Pi ngmê ngê Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu angmê t:ee knomomê, ye kópuni Yesu Kédisu ngê nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, k:omo tpile ngê nmye wa pyódu, daawa ngee nmyo.

3 Kópuni wunê nmye n:uu vyu, nmye mênîné tpaépê, pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii dê kaa knomomê, dêêpî kópu dyuu yintómu choo cháâcháâ dé.

4 N:ii ngê u yi adî kwo, Dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nî pyódu, yi pini Yesu Kédisu kóó k:oo wa a pwii, u yikî Yesu Kédisu u pwo daa ghay wo.

5 Ngmênê Yesu Kédisu ka nmo kêlímî té, u l:êê dîy:o nmî lama a tóó, u Ghê Dmi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu nmo.

6 K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ka nmî kêlímî mbê dniye, u ngwo u kwo a kââdí nmoo, ala ngwo yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó.

7 Nmî Lémi u maa ndêndê mb:aamb:aa ngê kînmyee a

kîgha. N:ii knî y:oo yi máádi p:uu a y:ee nmyoo, lukwe dîy:o ye nmyi ng:aa mbê dniye.

8 Chóó Lémi ngê yi máádi p:uu mwiyé kaa nmyoo. N:ii knî y:oo nmyi nuw:o dmi ngmêê tumo, doo u dpodo pyu yoo.

9 Nmyi lama kîyedê tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyinê ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Yi yéli y:oo yinté kîngê dyênê nmyo.

10 Nmî Lémi mbêmê nê w:ee ngê, yi yéli y:oo daawa dyênê nmyo, a ka anmyinê ng:aa mbê dmi. N:ii knî y:oo nmyi némi dmi a dyede ngmê, nmî Lémi ngê wa kpada té.

11 A tídê mbwó yoo, pi knî ye ala kópu wunê tpaépê ngê, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu choo kelekele, ye Nju tpémi y:oo daapîdnye kpakakpaka nê, kópuni Yesu Kédisu u kîdosi p:uu n:aa tpaépê ngê, yi kópu p:uu daapêdê lvêêdîlvêêdî té. *

12 N:ii knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi pi njini too nmo a ngêêpî dé, kópu dono ye d:uud:uu ngmê, yi yéli y:oo yi chóó yi vyóó w:uu dmi dny:oo a ngêêpî dé.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

13 A tídê mbwó yoo, dpodoni wunê wop nmyimo a kîgha, nmî Lémi ngê y:i a pw:ii nmyoo, ngmênê nangê vyi, Pi ngmê u maknopwo dp:ono pyede, kópuni yilí

yi yi dmi nmo a kwo, nmo d:uud:uu dé, yi kwódu yé u kópu daa tóó. Yi kópu nangê vyi, ngmênê nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, numo p:uu wop dmyinê dpodo. *

14 Dêêpî kópu yilí yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye choo ya. *

15 Numo ka namê dnyepéli, numo ka myenamê peede tpaê, kminté d:ud:umbiy:e wanmyi numo dyênê té.

16 A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dmyinê vyápê, nmyi chóó nmyi pono namê vyápê. *

17 Nuw:o dono n:ii nmyi mênê a tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu a d:uu yédi, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi yi nuw:o dono p:uu a d:uu yédi. Nmî Mî ngê u yi u ngwo daa kwo, A yoo yi chóó yi pono dny:oo vyápê. *

18 Nmî Mî u Ghê Dmi u pono anmyi vyápê knomomê, ye Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo daanmyi kwo. *

19 N:ii yoo yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi l:êê ghi dono dé nmî lama dé. A pyââ ti mââ ti nyédi, yi gha tupwótupwó dé, pi u dnye daa yi ng:aa.

20 Kn:aa yâpwo dé a chââchââ tumo, a nkwapinkwépi nyédi. Noko a

diya nyédi, numo p:uu a d:uu nyédi, a ñ:ee kapî nyédi. A nod:enod:e nyédi, yi chóó yi p:uu a nuw:o nyédi, yoo dpî chaa t:oo, yi chóó yi pee a kapî tumo.

21 A ñ:ee kapî nyédi, a mb-waa ndanî nyédi, a ghétighéti nyédi, yinté kópu yilí dpî d:uu ngmê. Yinté kópu dé nmye wunê ntee n:uu kwódu too, ala ngwo nmye myed:a kwódu té. N:ii knî y:oo yi kópu yilí a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi.

22 N:ii yoo nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê nyédi, yi nuu ghi dmi numo nódo a ya nyédi, w:aa dpo pyw:ee ngmê, pi knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi a ya nyédi. Lîmîlîmî ngê daa nod:enod:e nyédi, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, pi knî ye mb:aamb:aa ngê a vuywo nyédi. Daa pi dódó nyédi, *

23 daa mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nuw:o dono ka daa ng:aa nyédi. Doo u ntââ yinté yéli ye pi daadî kwódu yé.

24 Yesu Kédisu kîdosi ñedê ntee pwene, yélini u kwo a kââdî too, yi nuw:o dono yinté mye pwene, dono u yi y:e mêdaa kwo. *

25 Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ngê u kwo a kââdî nmoo, u Ghê Dmi ngê ghê kamî nmo a kpo, yi ghêni dmi u pono vyápê kmêle.

26 Doo u ntââ nmî chóó nmî pi dmi daanmî kmîmî dé, doo u ntââ yoo daanmî

* 5:13: 1 Pita 2:16 * 5:14: Mát 5:43-44; 7:12 * 5:16: Lóma 8:3-4 * 5:17:

Lóma 7:15-23 * 5:18: Lóma 6:14 * 5:22: Mát 7:16-20; Epeso 5:8-9 * 5:24:

Kílosa 3:5

nod:enod:e kîgha dé, doo u ntâa numo ka daanmî í:ee kapî. *

6

Póól ngê u ngwo yepê, Numo ngêêpî kmêle

1 A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê kn:aadi knomomê, yélini nmî Mí u Ghê Dmi pono a vyápê té, yi yéli y:oo yi pini moo wáti y:e. Gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu, nmyi chóo nmye myedmyina a vyuwo, yinté kópu kídmyengmê d:uu ngmê. *

2 Pini n:ii ka kópuni dîngîdîngî ngê adî pyodopyodo, dmyinê ngêêpî, Yesu Kédisu u dêêpî kópu u ngwo anmyi chââchââ. Yi kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

3 Pini n:ii ngê dê vyi knomomê, Nê pi ngmê, ngmênê u pi tédê, yi pini ngê chóochóo dpî dóo.

4 Nmyi chóo nmyi l:êê ghi dmi ntênê dmyinê mumu dé, kn:aa yéli yi dono knî yi mbêmê nmyi chóo nmyi pi dmi namê kmîmî dé. N:ii u l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, vyílo yi pini ngê choo tpaépê, Nê pi mb:aa. *

5 Pi ngmê ngê kîngê vyi, Yoo yi dono ndîi, a dono tédê, Chóo Lémi ngê daawa kpada nê. Kêle, nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, u ngwo daawa kpada nmyo. *

6 N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu nmye a tpaépê ngópu, dmyinê yeedeyeede dé. *

7 Ntênê dmyinê nuw:o. Doo u ntâa Chóo Lémi daanmyi dóo ngmê. Ntini n:ii anyi ntówo, vyílo yi ntini nt:u yuu kaalí.

8 Pini n:ii nuw:o dono u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, Chóo Lémi ngê wa dyênê. Pini n:ii nmî Mí u Ghê Dmi u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, ghê kamí wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

9 Kópu mb:aa d:uud:uu kídmyengê yé ngmê, doo u ntâa nmo d:uudpî diya, mu kópu u dîy:o kópu mb:aa n:ii nmo ntówo too, yi nt:u dmi dini ghi n:ii ngê wa kaalí, mb:aamb:aa u ngwo anmo pyw:oo. *

10 Yi kópu u l:êê dîy:o yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélímî té, mb:aamb:aa ngê dmyinê ngêêpî dé, wo yéli myedmyinê ngêêpî dé. Ala pi ngêêpî u dye ghi.

Kuwókuwó kópuni Póól ngê chóo kîlî d:êê ngê

11 A tîdê mbwó yoo, a kuwókuwó kópu a chóo d:a d:êê. A d:êê ndîi nga a m:uu yó.

12 Yélini knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi too pee p:uu Chóo Lémi u l:ii nmî t:oo, u yi y:e a kwo, Nju tpémi ye yoo mb:aa

* 5:26: Pilipay 2:3 * 6:1: Mát 18:15 * 6:2: Lóma 15:1-2 * 6:4: 2 Kódin 13:5

* 6:5: Lóma 14:12 * 6:6: 1 Kódin 9:11,14 * 6:8: Njon 3:6; 6:63; Lóma 8:13

* 6:9: 2 Tes 3:13; 1 Kódin 15:58

ngê u ngwo nmî pyaa dmi. Nmî lama ka tóó, Kópuni Yesu Kédisu ngê u kîdosi ñedê d:uu ngê, yi kópu ka kêlîmî mu ngmîdi mbêmê nmî Mî kóó k:oo anm:uu ghê dmi. Yi yéli y:oo yi kópu nmye wodnye tpaê, ye Nju tpémi y:oo pî kpaka tumo. *

¹³ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. U yi y:e a kwo, Chóó Lémi u l:ii ala yéli yi p:uu nmî t:oo, mu kópu u dîy:o u yi y:e a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we.

¹⁴ A chóó a pi dînî kmîmî ngê, ngmênê kópu ndîi mu ngmîdi pi knî ye n:aa tpaê ngê, kópuni Yesu Kédisu ngê kîdosi ñedê d:uu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê u kópu dé tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, myenté dyámê mbêmê tpémi ye k:omo tpile ngê nî pyodo. *

¹⁵ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê Chóó Lémi ngê kamî ngê mē pyódu nmoo, yi kópu yi ndîi kópu. *

¹⁶ N:ii yoo yi nuw:o dmi yinté a pyede, Chóó Lémi ka dny:oo ch:anêch:anê, kóó k:oo dpî kaa téne, u yoo yintómu knî yi k:ii.

¹⁷ A kuwókuwó kópu ala. U ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a kópu dyuu u wépi a pwaa ngê, mu kópu u dîy:o Yesu u l:êê dîy:o kwéli a p:uu

yilí a t:a. Yi kwéli knî yi l:êê dîy:o nmyi lama choo a ya, Nê Yesu p:uu ndêndê ngê a dpodo. *

¹⁸ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi ghê dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vuywo.

Wu u dí.

* 6:12: Nkal 5:11; Pilipay 3:18

* 6:14: Luukí 14:27; Nkal 2:20-21

* 6:15: 2

EPESO

Dini ghi n:ii ngê Póól Njedusalem mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma úuw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo ala pweepwee pee y:i a d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê, yélini Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dnya a kwo. Nmîné nmo ala pweepwee pee u pi Epeso, mu kópu u dîy:o Esiya Wee u kwo p:aani n:ii u pi ndîi, Epeso.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu Kédisu ka dpodom-biy:e myenmyiné kélîmî té, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. *

² Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

³ Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, yiné a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê a pyódu nmoo. Nmî ghê dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, kópu mb:aa nmo dêpêngmê wópu ngê.

⁴ Dyámê pê ghêlî dêpêngê l:âmo ngê, u ngwo a ngmidi

nmoo, apê, Yi dyââpe anî pwaa té, a tp:ee u k:ii ngmidi ngê wanî pyódu té, a yoo mb:aa ngê wanî pyódu té, mb:aamb:aa ngê a ngîma adnyin:aa ya. *

⁵ Nyââ, yi ngwo a ngmidi nmoo, nmî nuu ghi dmi nódo doo a ya. Dini ghi n:ii ngê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmî Mî ngê a lama nmoo, tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o vyîlo yi kópu u yi u ngwo yído kwo, Nî d:uu.

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o chaa kîgha koo. Kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, Tp:oo nmo a kpo, pini n:ii u nuu ghi nódo ntênê a tóó.

⁷ Yesu Kédisu u pwo nmî yikî dmi ghay wo, nmî l:êê dîy:o pwene, u wêê ngê nmî dono chedê too, Setan kwulo u ngwo a pwaa nmoo. *

⁸⁻⁹ Nkéli kópu nmî l:êê dîy:o yi d:uu ngê. Yi kópu chóó wunê a vyu, chóó u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye a ngmo ngê. Ala ngwo yi kópu nmî lama kêdê kwolo.

¹⁰ Nmî lama ka tóó, nmî Mî ngê Yesu Kédisu tpile yintómu yi kada a kââ. Tpileni mbóó p:uu a pyede, myenté tpileni dyámê mbêmê a pyede, yi kada pini ngê dê pyódu.

¹¹ Yi kópu yilî nmî Mî ngê wunê a vyî too, yi ngwo myedê ngmidi nmoo. Kópuni dpî vyî, ntênê dpî d:uu.

¹² A ngmidi nmoo, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo nmî l:êê dîy:o nmî Mî pîdny:oo

* 1:1: Dpodo 18:19-20:38

* 1:4: Njon 15:16; 2 Tes 2:13; Epeso 5:27

* 1:7:

chaa kîgha. Nyââ, yi kópu u l:êê dîy:o a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u yoo vy:o mwiyé a kaa nmoo, u ngwo nmo t:âât:ââ.

13 Myenté dini ghi n:ii ngê nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u l:ii nmyi gha vy:o t:ângo. Yi l:ii, chóó u Ghê Dmi. Yi ghéni dmi p:uu wunê ala kópu a vvu, apê, Yélini a tp:ee ka adnyi kêlîmî, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. *

14 Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo pidny:oo chaa kîgha, u pi ndîi ngê paa pyódu y:e. *

Póól Yesu u yoo yi l:êê dîy:o ntee doo ngêpê

15 A tîdê mbwó yoo, kópu mb:aa nmyi p:uu ngmênê nyongo. A lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka ntênê nmye kêlîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo mye tóó. *

16 Dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê, u kwunokwuno d:oongê yó. Nmyi l:êê dîy:o myenîné ngêpê yédi.

17 U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu u Yâpwo, Chóó Lémi, pini n:ii u pi ndîi, myenté pini n:ii nmî Mî, vyîlo yi yâpwo ngê choo a ngêêpî nmyo. U ya a nga a kwo, U

Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi a népwi téne, u kópu yilî nmye myedê kêma téne, Chóó Lémi nmyi lama u ngwo wa yââ.

18 Nyââ, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi nmyi lama choo ya, ala kópu nmyi lama myechoo ya, wunê a ngmidi nmyoo, daawa dóó nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo. U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama chóó a ya, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kêlîmî té, kóó k:oo wa kaa nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî ya d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wamî pyódu.

19 U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, nmî Mî u wêdêwêdê n:ii nmî mênê a tóó, mu daa mu tp:ook:omo.

20 Vyîlo yi wêdêwêdê mbêmê nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî a pyidu ngê, mbóó p:uu kmungo, u ché p:ââ pee ngê pyódu ngê. *

21 U pi ndîi ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê ndîi ngê mye pyódu ngê. Kada pini yintómu, king yintómu, yâpwo ghi yintómu, kmêna mbwee yintómu, myenté nkwépi yintómu yi pi dmi tédê dé, yi wêdêwêdê mye tédê, ngmênê Yesu Kédisu u wêdêwêdê yi ndîi. Doo u ntââ pi ngmê ngê Yesu Kédisu ala ngwo d:uudpî t:ee kwolo, mu dini ghi ngê myedaawa t:ee kwolo, Yesu Kédisu mu ngmidi u pi yi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. *

22 Tpile yilî yintómu nmî Mî

* 1:13: Epeso 4:30 * 1:14: 2 Kódin 1:22

1:3,13 * 1:21: Kílosa 2:15; Pilipay 2:9-10

* 1:15: Kílosa 1:4-11 * 1:20: Hipîlu

ngê Yesu Kédisu yu yodo u maknopwo yé too, nmî l:êê dîy:o tpile yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê. *

²³ Nmî kada pini ngê mye tóó, nmî mbodo ngê a tóó, nmo, kóó kpâlî dé. Yinê a mbêpê kîgha nmo, u dpodo yuno dódó, myenté tpile yilî yintómu yinê a yenê té.

2

Nmî Mî ngê kamî ngê u ngwo pyódu nmo

¹ Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmî ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmî, myenmyee a dono. *

² Yi ngwo mgîdí u yoo vy:o nmyee a kwo, dono u maa p:uu nmyee a paa. Kmêna yoo yi kada pini u dnye yinmyee a nyêmî. Yoo dono knî y:oo yi pini u dnye ala ngwo myeye nyêmî ngmê. *

³ Nmo yintómu wunê yinté kînnee a ya, nmî chóó nmî pono nmee a vyápê, kópuni u yi nmo dpîmo a kwo, nmîmo d:uud:uu dé. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi k:ii nmî kpadakpada u maa p:uu nmee a kwo. *

⁴ Ngmênê Chóó Lémi ka ntênê nmî ch:anê dniye, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó.

⁵ Dini ghi n:ii ngê mbwee ntóó ntee tpile ngê nmee a ya, u dnye dênnee a nyêmî, Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté myedê pyidu

nmo, ghê kamî nmo a kpo. (U módó yeede yeede mbêmê kóó k:oo kaa nmyoo.)

⁶ Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii a kâadí nmo, mbóó p:uu ntee kmungo, kmêna mbwee nkwépi knî yi pwo nmî pi dmi yinté mye kmungo. *

⁷ U kwo nmo ch:anê dniye, Yesu Kédisu ka a kâadí nmo. Dnyinté daa yeede nmo, kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo yi kópu m:uu y:e, dye ghi yintómu yi lama pîchoo ya, chedê ngê daawa pyódu. *

⁸⁻⁹ Nyââ, nmî Mî ngê a yeede nmyoo, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo kaa nmyoo. Daa kópuni nmyee a d:uud:uu dé yi l:êê dîy:o kóó k:oo kaa nmyoo, ngmênê Chóó Lémi ngê módó a yeede nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó nmyi pi dmi daanmyi kmîmî dé. *

¹⁰ Nmî Mî ngê kamî ngê yinê a pyódu nmo, Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê pyódu nmo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A tp:ee u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, kópu mb:aa yilî pîdny:oo d:uud:uu. Yi kópu mb:aa ló dini a m:uu too. *

Yesu ngê Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii ngmîdi ngê u ngwo pyódu too

* 1:22: Kílosa 1:18

* 2:1: Kílosa 2:13

* 2:6: Lóma 6:8

* 2:7: Lóma 2:4

* 2:2: Epeso 6:12

* 2:3: Taitas 3:3

* 2:10: Taitas 2:14

* 2:8-9: Lóma 3:24; 2 Tim 1:9; Taitas 3:5

11 A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini daa Nju tpémi, nmye nîné danê. Ntee nmyee a ya, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Nmo Nju tpémi, nmî mî knî y:oo Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:ee ngópu. Daa nmî nuu u yoo ngê nmyee a kwo, mu kópu u díy:o yi l:ii nmyi p:uu dépê t:ee ngópu.

12 Yi ngwo Yesu Kédisu dênmyee a t:âât:ââ, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi yélini yi vy:o dênmyee a kwo. Chóó Lémi ngê wunê nmî kn:ââ yoo u kwo a kââdí too, yepê, Nmyi yoo knî ye mb:aamb:aa ngê ana a vyyuwo. Ngmênê nmyo kuu dé, kóó kuwa nmyee a kwo. Mgîdí u yoo vy:o nmyee a kwo, Chóó Lémi nmyi lama dépwo a ya, nmî Mbwámê dênmyee a t:âât:ââ. *

13 Yi ngwo kóó kuwa nmyee a kwo, ngmênê nmyi yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmyi l:êê díy:o mye pwene, ala ngwo kóó k:oo nmye wee.

14 Nmî kélî ghê d:êê yinê a y:ângo, numo ka diya n:ii nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdí nmoo, yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo. *

15 Dini ghi n:ii ngê pwene, Nju tpémi yi dêêpî kópu yintómu yi d:aa dmi a kââdí ngê, yoo miyó dê u kwo a kââdí doo, yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo.

16 Nyââ, dini ghi n:ii ngê kîdosi ñedê pwene, numo ka

diya n:ii nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdí nmoo, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, u kwo myedê kââdí nmoo. *

17 Dini ghi n:ii ngê dyámê mbêmê a loo, u maa nkîgh:ê nmee a kwo, ngmênê u maa nkîgh:ê dênmyee a kwo. Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ka nipi a kââdí nmoo.

18 Nyââ, yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo, nmî Mî u Ghê Dmi nmî mênê yó, nmî Mî ka maa komo yinê kpêmî ngê. *

19 Wunê nmî yoo vy:o dênmyee a kwo, pi my:oo ngê nmyee a ya, ngmênê ala ngwo nmo p:aa ngmîdi tpémi, Chóó Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, tp:oo módó tp:oo mââ ngê dê pyódu nmo.

20 Myenté u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo. U komo kapî pyu knî y:oo, Yesu u dyépi yoo yi k:ii, ngomo k:ââ pââ dyuu kaa tumo, ngomo pywuu l:âmo ngópu. Yesu Kédisu chóó pw:eni ngê a tóó. *

21 Ngomo ch:oo yintómu yinê a tpyé. Chóó Lémi u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo, chóó nmî mênê a tóó. *

22 Nyââ, nmî Lémi ngê yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo, dépê kuwo nmyoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmî mênê a tóó. *

3

Póól u dpodo p:uu u ngwo

* 2:12: Lóma 9:4; 1 Tes 4:13 * 2:14: Kílosa 1:20; 1 Kódin 12:13 * 2:16: Kílosa 1:20,22 * 2:18: Epeso 3:12 * 2:20: Mát 16:18; 1 Kódin 3:11 * 2:21: 1 Kódin 3:16; Kílosa 2:19 * 2:22: 2 Kódin 6:16

ye doo danê

¹ Nê Póól, mbwa k:oo anî kwo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê a dpodo kalê noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo, nmyo ntee yéli u yoo vy:o noo a kapî dé. *

² Yi dpodo u pi nmyinê ny:ee ngópu, apii? Nmyi lama kîyêdê tóó, Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, nmyi l:êê dîy:o a dpodo kalê noo,

³ kópuni wunê a ngmo ngê a ka myedê vyu. (Yi ngmee u kópu ala ngwo pee tp:oo nmye kîd:a d:êê. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê amênmyinê kp:aa ngmê, Yesu Kédisu p:uu ngmee u kópu ntee nê w:ee ngê, yinté amyenmyinê w:ee ngmê.)

⁵ Yi ngmee u kópu ala ngwo nmî dye ghi ngê da pywáí, nmî Lémi ngê u dyépi knî ye, u komo kapî pyu knî ye da vyi. Nyââ, nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê da w:ee ngmê, ngmênê n:ii knî y:oo u komo wunê dnyimo a kapî, yi ngmee u kópu dnyinté a w:ee ngópu, mgo mwââ vy:o a m:uu ngópu.

⁶ Yi ngmee u kópu ala. Nmî Mî ngê ala kópu wunê a vyu, apê, Yoo yi l:êê dîy:o a Tp:ee wa pw:onu, wamênî pyidu, Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii, numo ka yinê wa a kââdí té, yoo ngmidi ngê wa pyódu té, a kêê k:oo nipi wa kaa té. Ala ngwo yi kópu mb:aa dmyi ny:ee ngmê, nmî Lémi u yoo vy:o dmye ghê dmi.

*

⁷ Yi kópu mb:aa tpapê u l:êê dîy:o, nmî Mî ngê a dpodo kalê noo. Dpodo ndîi yila, u pi mye ndîi. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ ngê a pyódu noo. *

⁸ K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o dênnoo a kwo, ngmênê yinê a ngmidi noo, dpodoni u pi ndîi, yi dpodo nêdê a kaa noo, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a pi ye chin:aa tpapê. Ala ngwo yi dpodo nêdê anî kwo, pi knî ye yenîmo, Yesu Kédisu ka nmî ch:anê dniye, ntênê nmo wunê vuyuu yédi, doo u ntââ yi kópu mb:aa yilî daanmî chedê. *

⁹ Yi dpodo têtê Chóó Lémi u ngmee u kópu kwédi pi knî ye nîmo pywáípywáí ngê. Dyámê pê pini n:ii ngê l:âmo ngê, yi tumu kópu yi ngwo a ngmo ngê. *

¹⁰ U yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo yi tumu kópu kwédi y:oo paan:aa pywáí y:e, mbóó p:uu yélini kada a wee, enjel yoo yi k:ii, yi tumu kópu yi lama paa yaa we. Yi tumu kópu u mênê Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu yintómu a pyede.

¹¹ Yi kópu wunê a nuw:o kwólu, ala ngwo nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yi kópu dê d:uu.

¹² Yélini yi k:ii u kwo nmo kélîmî té, Chóó Lémi ka nmî maa komo yinê kpêmî ngê. Nkingê ngê kêê daanmo t:oo,

* **3:1:** Epeso 4:1; Pilipay 1:13   * **3:3:** Epeso 1:9; Kílosa 1:26   * **3:6:** Epeso 2:13,19

* **3:7:** Kílosa 1:25   * **3:8:** 1 Kódin 15:9-10   * **3:9:** Kílosa 1:29

yi máádi u ngwo anmî kwolo.
*

13 Ala ngwo pi knî ye mye-
namê nkîngê. Dononi nînê
vyîmî, p:uu nuw:o ngê kêê
nangê t:oo, k:omo tpile ngê
nmye choo ya, mu kópu u
dîy:o a dpodo u l:êê dîy:o
nmyi ya mb:aamb:aa ngê amî
pyódu. *

*Póól Esiya Wee u kwo tpémi
yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê*

14 A tídê mbwó yoo, nmyi
l:êê dîy:o nmî Mî ka n:aa
ngêpê yédi.

15 Yinê a l:âmo nmoo, mbóo
p:uu yélini wunê pyede, mye
l:âmo too, ntênê nmo wunê
vyuwo yédi.

16 U pi ndîi, u wêdêwêdê
mye ndîi. U ya a nga a kwo,
U Ghê Dmi ngê nmyi gha dmi
a wêdêwêdê kalê ngê.

17 Nmyi kêlîmî u l:êê dîy:o
Yesu Kédisu nmyi mênê pîchoo
ya. U ya a nga a kwo, Nmî
Mî u nuu ghi nmyi nódo choo
ya, yoo yi nuu ghi dmi nmyi
nódo myedny:oo ya, yi kópu
ngê yinê choo mbêpê kîgha
nmyo. *

18 U ya a nga a kwo, Nmî
Lémi u yoo yintómu knî yi k:i,
ala kópu nmyi lama pîchoo
ya, Yesu Kédisu nódo nmyi
nuu ghi dmi ntênê a tóó, daa
kede wo, nmyi l:êê dîy:o doo
mgîni vyîmî, u pi ka vyuwo
mu daa mu tp:ook:omo, u dí
anyi wunê tóó.

19 Doo u ntâa yi kópu nmî
lama d:ud:umbiy:e daawa

yâa, ngmênê u ya a nga a kwo,
Nmyi lama pîchoo ya, nmî Mî
ntee a tóó, yinté paa pyaa
dmyeno.

20 Nmî Mî chaa kîgha koo.
Wêdêwêdêni nmî mênê a
dpodo, nmî Mî u wêdêwêdê ye
tóó. Ló kópu u kwo ngmanmî
dmyinê, ló kópu p:uu nmî
nuw:o dmi adî kwo, u ntâa
nmo wa a d:uu té, myenté
kópuni yi kópu dé yi pwo a
pyede, u ntâa nmo amyedê
d:uu té. *

21 Yélini yi k:i Yesu Kédisu
ka nmo kêlîmî té, dye ghi
yintómu nmî Mî chaa kîgha
koo, chedê ngê kîngê pyódu.
Ndê kópu yila.

4

*Yesu ngê u kwo u ngwo a
kâádi nmoo*

1 A tídê mbwó yoo, nmî
Lémi p:uu dpodo u l:êê dîy:o,
mbwa k:oo al:i anînê kwo.
Yi kópu u l:êê dîy:o nînê
kwunokwuno nmyo, máadini
p:uu nmî Mî ngê kaa nmyoo,
yi máádi mb:aamb:aa ngê
dmyinê kîgha. *

2 Dye ghi yintómu
kîdmyengê lémilémi, pi knî ye
nuw:o ngê dmyinê mbumu,
lîmîlîmî ngê kîdmyengê
nod:enod:e. Pi lîmîlîmî ngê
nangmê kéé, nmyi nuu ghi
dmi numo nódo dny:oo ya. *

3 Nmî Mî u Ghê Dmi ngê
numo ka a kâádi nmyoo,
numo ka mb:aamb:aa ngê

* 3:12: Epeso 2:18; Hipîlu 4:16 * 3:13: 2 Tim 2:10 * 3:17: Kîlosa 2:7; Njon
14:23 * 3:20: Kîlosa 1:29 * 4:1: Kîlosa 1:10 * 4:2: Kîlosa 3:12-13 * 4:3:
Lóma 12:16-18; 1 Pita 3:8

dmyinê ya, kîdmyengê numo kéé t:oo. *

⁴Yesu Kédisu ngê numo ka a kââdí nmoo, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé, u Ghê Dmi mu ngmidi nmî mênê ye tóó. Kópu mu ngmidi yinmye t:âât:ââ ngmê, n:ii ngê a ngmidi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo. *

⁵Nmî Lémi mu ngmidi, kn:aa pini ka dpino kêlîmî té, vyîlo u pi mbêmê mbâpitisîm kalê nmoo, daa kn:aa pini u pi mbêmê.

⁶Nmo yintómu nmî Mî mu ngmidi, Chóó Lémi. Yinê a yenê nmo, nmî mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi.

⁷Nyââ, nmî mbodo mu ngmidi, ngmênê nmî dpodo u mo u mo dé, Yesu Kédisu ngê chóó u nuw:o mbêmê nmî dpodo ñedê dpodo ñedê kaa nmoo. Yi dpodo knî yi l:êê dîy:o u ntââ ngê pyódu nmoo. *

⁸Yinté kópu nmî Mî u puku yedê alanté a tóó,

Yélini nmî Lémi p:uu dnye d:uu,

yu yodo u maknopwo yé too,

tââ u ngwo kee wo,

u ngwo a yeede nmoo. *

⁹Tââ u ngwo kee wo, u kakêmê nmye nîné chámêchámê. U nt:u kópu alanté. Mwiyémwiyé dyámê mbêmê a loo, p:ââ y:i mê ghêpê wo.

¹⁰Nyââ, pini n:ii a ghêpê wo, vyîlo yi pini mbóó p:uu mêyi kee wo, nmî Mî u nkîgh:ê mî yaa wo, mbóó dyámê yi mbêmê tpile yilî yintómu yinê a yenê té.

¹¹Yinê a yeede nmoo, nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo dé yi l:êê dîy:o u ntââ ngê mye pyódu nmoo. Knî ngmê u dyépi ngê pyódu too, knî ngmê u komo kapî pyu ngê pyódu too, knî ngmê u kópu y:eñey:eñe pyu ngê pyódu too, knî ngmê kada pini ngê pyódu too, knî ngmê dêêpî pyu ngê pyódu too. *

¹²U yi u ngwo a kwo, A yoo yintómu wêdêwêdê ngê pyaa dniye, a dpodo u ntââ ngê pyaa dniye, a l:êê ghi dmi ntee a tóó, yi l:êê ghi dmi yinté paa pyaa dniye. *

¹³Yi dpodo knî yi mbêmê nmî nuw:o dmi ngmidi ngê wa pyódu, Chóó Lémi Tp:oo ka mb:aamb:aa ngê anmî kêlîmî, nmî lama ntênê wa yââ. Tp:ee ntee dpî k:aa, mââwe ngê dpî pyódu, yinté anmî kaa dmi. Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté anmî pyaa dmi. *

¹⁴U yi u ngwo daa kwo, A yoo tp:ee ntee tpile ngê dny:oo ya, u yi u ngwo myedaa kwo, Yópu ng:oo ntee tpile ngê dny:oo ya. U yi u ngwo daa kwo, Pi dódó pyu knî y:oo dny:oo dódó dé, yi nuw:o dmi miyó miyó ngê dny:oo pyépi dé. *

¹⁵A tîdê mbwó yoo, nmî

* 4:4: 1 Kódin 12:12-13 * 4:7: Lóma 12:3,6 * 4:8: Psalm 68:18 * 4:11: 1

Kódin 12:28 * 4:12: 1 Kódin 14:12 * 4:13: Kîlosa 1:28 * 4:14: 1 Kódin 14:20

nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, numo ka paa ndê danê kmêle, nmî mbodo Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. *

¹⁶ Nmî Mî ngê pi p:uu tpile yintómu ntee a kââdí too, Yesu Kédisu ka yinté a kââdí nmo, numo ka myedê kââdí nmo. Nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo knî yi mbêmê nmo numo ngêêpî nyédi, nmî Lémi ntee a tóó, yinté nmo numo pyépi nyédi, mu kópu u dîy:o nmî nuu ghi dmi numo nódo a tóó. *

L:êê ghi dono kéké, maa mb:aa u kîgha

¹⁷ Nmî Lémi u pi ngê kópu nmye munînê tpapê, dpo ny:ee yó. Yélini y:oo nmî Lémi daa chââchââ ngmê, yi nt:anê mênangmê yââ. Yi nuw:o dmi k:omo tpile knî yi p:uu a kwo. *

¹⁸ Yi nuw:o dmi ngídî vy:o a mbêpê, yi ngópu dmi nkoko tumo, nmî Lémi u kópu dé yi lama daa pyede. Ghéni n:ii kamî nmî Mî ngê nmo a kpo, dêpê pyw:ee ngópu.

¹⁹ Dye ghi yintómu a dono nyédi, dono dyêêdí daa ngmîdi a d:uud:uu ngópu, yi gha dmi tupwótupwó dé, ngmênê mywene y:e daa kwo yédi.

²⁰ Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu yinté kópu dpîp:e ndê ngópu.

²¹ A lama ka tóó, dini ghi n:ii ngê u pi nmyi ny:ee ngópu, u yoo vy:o nmyi ghê dniye, pi

knî y:oo Yesu u ndê kópu dyuu nmye vyi tumo.

²² Nmyi nuw:o mbwee knî y:oo maa dono p:uu dnyimo a mbêpê kîgha nmyo, dnyimo a dódó nmyo, u l:êê dîy:o dono u yi nmye dpîmo a kwo. Yi máádi u dî ndiya. Ala ngwo nmyi nuw:o mbwee dpî kée tóó. *

²³ Nmyi nuw:o dmi kamî ngê dny:oo ya, nmyi gha dmi kamî ngê myedny:oo ya.

²⁴ Pi ngê kpídî mbwee ntee dpî kée, kpídî kamî u mbwo dpî t:oo, nmyi nuw:o mbwee dmi yinté dpî kée tóó, nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê. Nmî Mî ntee a tóó, nmyi nuw:o kamî dmi yinté yinê dpo pyódu té. Nyââ, yi nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê, dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî ntee a tóó, yinté ndêndê ngê dmyinê ya.

²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o noko kîdmyengê k:omodanê, numo ka dmyinê ndê danê, mu kópu u dîy:o yoo ngmîdi ngê nmî pyaa dniye. *

²⁶ Pi ngmê ka ngmêdmye nod:e knomomê, dono nangmê d:uu, nod:enod:e ngê kââdí nmye kîngê ghîi.

²⁷ Nod:enod:e têdê dye ghi daadî ngê nangê pyódu, kminté Setan ngê wa dóó nmyo, ntââ anmyinê vy:ee ngmê.

²⁸ Nmyi vy:o pini n:ii kpáápi ngê doo a ya, kpaa ngê kêê kédêm:uungê t:oo, chóó kóó dé y:e choo dpodo, dpodom-

* 4:15: Epeso 4:25

* 4:16: Kílosa 2:19

* 4:17: Lóma 1:21

* 4:22: Kílosa

3:9-10; Lóma 12:2

* 4:25: Epeso 4:15

* 4:28: Dpodo 20:35

biy:e choo dpodo, pinté yoo choo yeedeede dé. *

²⁹ Danêmbum tédê dono kópu nmyi kwo kîdangmê pwii. Kópu mb:aa yidmyinê tpapê dé, yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, yi kêlimî wêdêwêdê ngê u ngwo paa pyaa dniye. *

³⁰ Nmî Mî u Ghê Dmi nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:iî ngê pi ngê dy:âma ndîî dpî y:oo, yoo yi lama dpî yââ, naa díyo wa kê ngmê, daawa téd:a. Nmî Mî u Ghê Dmi, dy:âma ndîî ntee tpile ngê a tóó, nmo a kpo. Yi dy:âma ndîî wanmyi diyédiyê kalê ngmê, ye naa wa téd:a, Chóó Lémi ngê kóó k:oo daamî kaa nmyo. *

³¹ Kópuni nmyi nódo a kaa dniye, dpî kée tóó, kîdmyengê nuu mbumu, nod:enod:e, dnyengi, peede tpapê, pi u pi dyede. Dono n:aam:uungê d:uu, *

³² ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, numo ka dmyinê vyuwo, numo ka myedmyinê ch:anêch:anê. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu u l:êê díy:o nmyi dono yilî ntee u kuwó kée too, nmyi tîdê mbwó yoo yi dono yilî yinté nmyi kuwó myoo kée tóó, mênangmê ngî. *

5

W:êênî u kópu dé yi d:uud:uu

¹ Nmî Mî ntee a tóó, yinté dmyinê ya, mu kópu u díy:o

tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó.

² Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntee a tóó, nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo myedny:oo ya. Chóó Lémi u nuu u kópu yi d:uu ngê, nmî l:êê díy:o chóóchóó y:ângo, chóóchóó kpêê ngê yó. *

³ Nmî Mî u yoo vy:o nmyi ghê dniye, u l:êê díy:o kîdmyengê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mêkingê pyaa dmi, tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu. Pi knî y:oo nmyi pi dmi yi kópu knî yi p:uu kingmê ny:ee ngmê.

⁴ Myenté doo u ntââ dono kópu dé nmyi kwo kîdangmê pwii, pyââ p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo, yinté pi nkwitinkwiti ngê kêê mye-nangê t:oo, ngmênê nmî Mî p:ee dmyinê kwunokwuno. *

⁵ Ala kópu nmyi lama choo ya, pyââ ti pyu, ó pini n:iî u gha tupwótupwó, ó tpile ndapî yi mb:aami, yinté pini nmî Mî Mupwo yi kêê k:oo daangmêwa ghê, mu kópu u díy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. U nuw:o u tpile knî yi p:uu a kwo yédi, nmî Mî p:uu daa kwo yédi. *

⁶ Pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kingê dóó nmyo. Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a

* 4:29: Epeso 5:4; Kílosa 4:6 * 4:30: Epeso 1:13-14 * 4:31: Kílosa 3:8 * 4:32:

Kílosa 3:12-13 * 5:2: Nkal 2:20 * 5:4: Epeso 4:29 * 5:5: 1 Kódin 6:9-10

* 5:6: Lóma 1:18

d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu kní yi l:êê díy:o wa kpada té. *

⁷ Yinté yélini yi vy:o nangmê ghê.

⁸ Wunê mgîdí vy:o nmyee a kwo, ngmênê nmî Lémi ngê u kwo a kââdí nmyoo, u wo nmye pyede. Wo u yoo yi kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, *

⁹ dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé, pi nangmê dóó.

¹⁰ Nyââ, nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

¹¹ Mgîdí u kópu kní y:oo yoo daa ngêêpî tumo, nangmê d:uu, ngmênê nmyi wuu yi kópu dono yilí yi pwo dny:oo ya, pi kní ye dmyinê kwódukwódu dé.

¹² Kópuni tumutumu a d:uud:uu tumo, mywene-mywene u kópu dé. Ala pweepwee pee yedê daanê d:êê té, kminté mywene nmye amí ghê.

¹³ Nyââ, nmyo lam ntee tpile dé, kópu yilí yintómu yi pwo nmyi wuu dmi choo ya, pi kní y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi kópu daa mb:aamb:aa dé, dono dé. *

¹⁴ W:êênî tpile yilí yintómu mb:aamb:aa ngê anyi m:uu té. Yi kópu u l:êê díy:o nmî wéti ngmê k:oo ala kópu a tóó,

Yélini mbwee ntóó ntee tpile dé,

a pii dmyeno,

Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo wa kéeé.

¹⁵ Dp:ee mgîdí u yoo, ngmênê Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Yélini yi lama nmî Lémi daa tóó, yi nt:anê mênangmê yââ, ngmênê nmî Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê.

¹⁶ Ala ngwo yoo dono yi vy:o nmye wee. Módó kídmyengê ya, ngmênê kópuni mb:aamb:aa u ntââ ngê nmye dpî pyaa dmi, dmyinê d:uud:uu dé. *

¹⁷ Mbodo podo ngê nangmê pyódu, ngmênê nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

¹⁸ Mbwaa ndanî tédê kídmyengê ghétighéti, yi kópu ngê wa dyênê nmyo. Ngmênê nmî Mî u Ghê Dmi nmyi mênê ntênê choo ya, yinê choo mbêpê kîgha nmyo. *

¹⁹ Wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo kní y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti kní y:e nmî Lémi nmyi gha kní yi vy:o yinté dmyinê chaa kîgha. *

²⁰ Tpile yintómu kní yi l:êê díy:o, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi dmyinê kwunokwuno. *

* 5:8: Kílosa 1:13; 1 Pita 2:9 * 5:10: Lóma 12:2 * 5:13: Epeso 2:1 * 5:16:

Kílosa 4:5 * 5:17: Kílosa 1:9 * 5:18: Lóma 13:13; 8:6 * 5:19: Kílosa 3:16

* 5:20: Kílosa 3:17; 1 Tes 5:18

21 Numo dnye dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u dnye nmye nyêmî ngmê, my:ee chââchââ ngmê.

Yéé yepe yoo yi danêmbum

22 Yepe yoo, nmî Lémi u dnye ntee nmye nyêmî ngmê, nmyi moo yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé, *

23 mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yi mbodo ngê ntee a tóó, mââ mye yinté, u kpâm u mbodo ngê yinté a ya yédi. Yélini yi k:ii Yesu ka nmo kêlimî té, nmî mbodo ngê pyodo, mu kópu u dîy:o nmî Mbwámê ngê mye pyodo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene. *

24 Nyââ, Yesu Kédisu u dnye ntee nmo nyêmî ngê, yepe knî y:oo dye ghi yintómu yi moo yoo yi dnye dmi yinté dny:oo nyêmî dé.

25 Yéé yoo, ala kópu a ny:ee yó. Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kêlimî té, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o chóóchóó nmî l:êê dîy:o y:ângo. Ntee nmo wunê vwuwo, nmyi kpâm knî ye yinté myedmyinê vwuwo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. *

26 Yesu Kédisu ngê u yi doo kwo, A yoo yi dono mbwaa ngê nî ghêê té, a kópu dyuu mbêmê a kede paa nî t:ee té. *

27 U yi u ngwo a kwo, A chóó a yoo ngê nî pyódu té,

yoo mb:aa ngê nî pyódu té, dyââpe yi p:uu daadî ya, dono yi mênê myedaadî ya. *

28 Mââ yoo, nmyi chóóchóó nmyi nuu ghi dmi nmyi nódo ntee a tóó, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo yinté myedny:oo ya. Pyââ mbodo mââ, u l:êê dîy:o n:ii u kpâm ka a vwuwo yédi, chóó u pââ ka a vwuwo yédi.

29 Pi chóóchóó u kwo daawa diy:a, ngmênê a mbonombono ngê, u kwo a vwuwo yédi. Myenté pi ka u kpâm kîngî diy:a, u kpâm ka mb:aamb:aa ngê choo vwuwo. Yinté Yesu Kédisu nmo wunê vwuwo yédi, *

30 nmî mbodo ngê a tóó, nmo u yoo.

31 Nyââ, pini n:ii u kpâm ka a vwuwo yédi, chóó u pââ ka a vwuwo yédi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Mââ u pye mí yi kêlê dpwii,

u kpâm k:ii ngmidi ngê dpí pyaa knî.

*

32 Yi kópu u mênê tumu kópu ndîi ngma tóó, na a ka u nt:u kópu ala, Yesu Kédisu ngê u yoo u kede paa t:ângo.

33 Yi kópu u dîné mye yinté, pi ngê u kpâm u kede paa dpí t:oo, ngmidi ngê dpí pyaa knî, ntênê u kwo choo vwuwo, myenté yi pyópu ngê u moo ntênê choo chââchââ.

6

Tp:ee dmââdîma yi kópu

* 5:22: 1 Pita 3:1 * 5:23: 1 Kódin 11:3
10:10; Njon 15:3 * 5:27: 2 Kódin 11:2
2:23-24

* 5:25: Kílosa 3:19 * 5:26: Hipílu
* 5:29: 1 Kódin 12:27 * 5:31: Gen

dyuu

¹ Tp:ee dmââdîma, yélini Yesu ka nmye kélîmî té, nmyi pye mî yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, yi kópu vyîlo yidmyinê d:uud:uu. *

² Puku yedê alanté a tóó,

Nmyi pye mî yoo dmyinê chââchââ dé.

Yi kópu ndîi kópu. Yélini y:oo yi pye mî yoo a chââchââ tumo, yi yéli ye nmî Mî ngê ala kópu myedê vyyu, yepê, *

³ yed:oo mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya,

myenté dye ghi daadî amyenmyin:aa ya.

⁴ Mââ yoo, nmyi tp:ee dmââdîma yi p:uu ala kópu a ny:ee yó. Kîdmyengê nod:enod:e kalê t:oo, ngmênê mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyyuwo, nmî Lémi u kópu dyuu yi lama dmyinê kîgha dé, u l:êê ghi dmi mbêmê dêêpî ye myedmyinê yémî. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

⁵ Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, ye myedmyinê nkîngê. Yesu Kédisu p:uu nuw:o ngmîdi mbêmê ntee nmye dpodo té, nuw:o ngmîdi mbêmê yinté yi p:uu myedmyinê dpodo. *

⁶ Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Daa dyámê mbêmê tpêmi yi ngîma nmye

dpodo té, ngmênê Yesu Kédisu ngîma nmye dpodo té, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé.

⁷ Nmyi mââwe knî yi p:uu dpodo tédê kîdmyengê nuu mbumu, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té.

⁸ Ala kópu nmyi lama choo ya, Pini n:ii ngê kópu mb:aa dpî d:uu, k:omo tpile yi pini u pi ndîi, ó u pi tédê, ngmênê nmî Lémi ngê yi kópu mb:aa u pywuu u kwo wa y:oo. *

⁹ Kada pini yoo, yélini wop nmye dpodo kîgha tumo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyyuwo, namê nkîngê kîgha dé. Nmyi lama choo ya, nmyi dpodo pyu knî yi k:ii, nmyi kada pini mu ngmîdi, mbóó p:uu wunê tóó. Yi pini daa kedekede pyu, kwodonkwodo ntênê wa kóté kalê nmo. *

Setan u yoo knî yi p:uu l:êê

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o u kwo a kââdi nmyoo.

¹¹ Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóó, mu kópu u dîy:o Setan ngê kîngê

* 6:1: Kílosa 3:20

* 6:2: Ex 20:12 *

6:4: Kílosa 3:21; Prov 22:6

* 6:5: Kílosa

3:22-23; Taitas 2:9

* 6:8: Kílosa 3:24-25

* 6:9: Kílosa 4:1

* 6:11: Njems 4:7;

1 Pita 5:8-9

dóo nmyo, myekîngê dyênê nmyo. *

12 Daa pi knî yi p:uu nmo l:êê té, ngmênê Setan p:uu nmo l:êê té, u dpodo pyu knî yi p:uu myeno l:êê té. Nyââ, kmêna mbwee nkwépi knî yi p:uu nmo l:êê té, yélini yi wêdêwêdê ndîi, myenté n:ii knî y:oo mgîdí u kópu dé a d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli yi p:uu nmo l:êê té.

13 Nyââ, kópuni yilí nmyi w:êêw:êê u l:êê díy:o nmí Mí ngê nmye a kê too, nmyi p:uu dpî t:ee tóó, Setan u dpodo pyu yoo u ngwo pêdê t:ââ tóó. Dini ghi n:ii ngê nmyi p:uu adnyi l:êê, wa dêê dmi, daawa dyênê nmyo, ngmênê p:ee wanmyi dyênê t:oo, yi pwo wanmyi lee dmi. *

14-15 Dpodombiy:e dmyinê vuyuwu. Lede knî y:oo yi kpídí dmi knî yi pwo mbalêti dpî t:ee t:oo, yu dópo dmi yi yiyé dpî t:ee t:oo, nkichi pee yi yodo p:uu dpî t:ee t:oo. Nmyi w:êêw:êê u tpile dé nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóó, dmyinê ndê danê, dmyinê mb:aamb:aa, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmí Lémi u kópu dyuu u tpapê ngê u ntââ mbêmê dpî yaa dmyeno. *

16-17 Lede knî y:oo káped:ê a tpyé tumo, dídí ka u ngwo dpî w:ono dmi, myenté yi mbodo dópó yi mbêmê dpî kaa t:oo, dpo, Taa ngê angmê vya nmo. Nmyi w:êêw:êê u l:êê díy:o nmí Mbwámê ka

dmyinê kêlímî, Setan ngê daa-paa dyênê nmyine. Kópuni dyuu nmí Mí u Ghê Dmi ngê nmye wunê kuwo ngê, nmyi mênê choo ya, taa ntee tpile ngê nmye wa pyaa dmi. *

18 Setan p:uu l:êê u l:êê díy:o, dpodombiy:e dmyinê ngêpê. Nmí Mí u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî nmyo, dye ghi yintómu nmí Mí ka u ngwo dmyinê ngêpê. Kídmýengê kede dmi, dmyinê vuyuwu, dye ghi yintómu nmí Mí u yoo knî yi l:êê díy:o myedmyinê ngêpê. *

19 A l:êê díy:o myedmyina a ngêpê. U ya a nga a kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye aní mbumu, nmí Mí ngê u kópu dyuu a ka pêdê vyi ngê. U ya a nga daa kwo, Ní nkîngê mb:anê, u ya a nga a kwo, Nmí Lémi u tumo kópu ntênê ye ní vyi. *

20 K:omo tpile yi kópu dyuu u l:êê díy:o mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê u ya a nga a kwo, Yi kópu dyuu pi knî ye ní vyi, daap:aa nkîngê mb:anê.

Póol u nd:uu tpapê

21 Pini n:ii ngê ala pwep-pee nmye wunê néne, Tikikas, nmí Lémi ka a kêlímî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilí yintómu nmye yinê amînê nt:o. *

22 Yi kópu u l:êê díy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pídný:oo a ya, myenté Tikikas

* 6:13: 2 Kódin 10:4 * 6:14-15: 1 Tes 5:8; Is 40:9 * 6:16-17: Hipílu 4:12

* 6:18: Luukí 18:1 * 6:19: Kílosa 4:3-4 * 6:21: Kílosa 4:7

ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî
l:âmo té.

²³ A tîdê mbwó yoo,
nmî Mî mupwo y:oo nmyi
kêlîmî ndîî ngê dpo pyódu
y:e, mb:aamb:aa ngê nmye
dny:oo a vynuwo, myenté yoo
yi nuu ghi dmi nmyi nódo dpo
yé y:e.

²⁴ Yélini yi k:ii nmî Lémi
Yesu Kédisu u nuu ghi nmyi
nódo a tóó, nmye mb:aamb:aa
ngê choo a vynuwo, chedê ngê
daawa pyódu.

Wu u dí. *

---

* 6:24: 1 Pita 1:8

PILIPAY

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól p:uu Pilipay lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Yi Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê kaa ngópu. (Dpodo 16:9-40) Yi yéli yi vy:o Nju pi pyile njini ghê wo, Lóma tpémi Másídóniya Wee u kwo tpémi u yoo vy:o yi ghê dniye.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Pilipay a kuwo ngê, p:aani p:aani doon:aa dpodo, yed:oo Njedusalem loo. (Dpodo 21) Nju tpémi y:oo y:i a ngímí ngópu, Lóma lede kní y:oo mbwa k:oo km:êê ngópu, Lóma u nkwo dy:ââ ngópu. (Dpodo 27)

Dini ghi n:ii ngê Pilipay tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Póól mbwa k:oo wumê kwo, Lóma, yi ngwo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o ndapî a ngee ngópu, Epapîdodaitas ka y:ee ngópu, Póól ka yinê núwo, u kwo mî y:ângo. Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas Pilipay modoo diyédiyé, Póól ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u kwo y:ângo, kwo, Pilipay tpémi ye dpî núw:o ngi.

¹ Nê Póól, Timoti k:ii Yesu Kédisu p:uu nye dpodo mo. Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Pilipay, nmyi kada pini yoo, yi ngêêpî pyu yoo mye yi k:ii, ala

pweepwee pee nmye nyinê dyede.

² Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól Pilipay tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêêpê

³ Dini ghi n:ii ngê nînê nuw:o kîgha nmyoo, nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunok-wuno ngê.

⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêêpê yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu,

⁵ mu kópu u dîy:o nmî Lémi p:uu dpodo tédê munmyee a ngêêpî nê, kn:ââ dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o mwiyé noon:aa kwo, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo.

⁶ Nmî Mî n:aa kwunok-wuno ngê, mu kópu u dîy:o a lama a tóó, nmyi vy:o dpodo mb:aa kn:ââ yinê a chópu, wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, yi dpodo ndêndê ngê wa chedê.*

⁷ Nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó. Dpodoni nêdê nmî Mî ngê a kaa noo, u ntââ ngê mye pyódu noo, yi dpodo tédê nmyee a ngêêpî nê, kn:ââ nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye noo a tpapê, ndê kópu ngê y:e myenoon:aa a pyépi, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo.

⁸ Nmî Mî ngîma ntênê nmye nînê mbumu, nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo ntee a tóó, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo yinté mye tóó.

* 1:6: Pilipay 2:13

⁹ Nmyi l:êê dîy:o alanté n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, nmyi nuw:o dmi ndîi ngê pyaa dniye, nmî Lémi u kópu dé nmyi lama ntênê dny:oo a ya. *

¹⁰ U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa ntênê dmyinê myeme dé, myedmyinê d:uud:uu dé. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, dyââpe nmyi p:uu daa-paa m:uu ngê, mywene nmye daapaa ghê we. *

¹¹ Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, u pi amyednyi kmîmî.

Nmî Lémi u kópu dyuu Lóma ntee doo kaakaa

¹² A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, kópu dono yilî n:ii a nga pyaa dniye, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi yilî knî yi lama dé yââ. *

¹³ Lóma tpémi yi king ndîi u lede yoo yi lama yi kópu dê yââ, myenté yélini al:ii a pyede, ala kópu yi lama dê yââ, Nê Yesu Kédisu p:uu a dpodo, u l:êê dîy:o mbwa k:oo a kwo.

¹⁴ Myenté yélini Yesu u yoo vy:o a l:ii ghê dniye, pi knî ye mêdaa nkîngê té, nmî Lémi u kópu dyuu ye a tpapê tumo. Mêdaa nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê mbwa k:oo ayedê ngêêpî nê.

¹⁵ Woni knî y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, u yi y:e daa kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye yi chóó wumê tpapê ngópu. Ngmênê woni knî nê yi pee pini, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye mye tpapê ngópu.

¹⁶ Yi yéli yi nódo a nuu ghi a tóó, yi lama a tóó, Nmî Mî ngê nê yinê a dpodo kwólu, nmî Lémi u kópu pi knî ye ndê kópu ngê yinê dpî pyódu.

¹⁷ Yélini y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, Yesu Kédisu u kópu dyuu pi knî ye a tpapê ngópu, ngmênê u yi y:e daa kwo yédi, Yoo nmî ngee té, u yi y:e a kwo yédi, Nmî pi dmi nmî kmîmî dé. U yi y:e mye kwo yédi, Nê u mgîni vyîmî ndîi ngê nmî pyódu, mbwa k:oo.

¹⁸ K:omo tpile yoo yi ngêêpî u l:êê dîy:o nmî Lémi u pi pi knî ye a tpapê ngópu, ó yi chóó yi pi kmîmî u l:êê dîy:o, yi kópu a ka daa ndîi kópu. Kópuni ndîi kópu ngê a tóó, Yesu Kédisu u pi pi knî ye a tpapê ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

Póól ngê u ngwo ye vuu, yepê, Anî ya, ó anî pw:onu?

¹⁹ W:aa nîné pyw:êmî ngê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, nmyi ngêpê mbêmê, myenté Yesu Kédisu u Ghê Dmi u dpodo mbêmê, mbwa k:oo wanî pwii. *

²⁰ U ya a nga daa kwo, Pi knî ye nî nkîngê mb:anê, mywenemywene u kópu u ngwo

ngmênî d:uu. A dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu u pi ntee nî kmungo, u ya a nga a kwo, Ala ngwo u pi yinté nî knî. K:omo tpile anî ya, ó u l:êê dîy:o anî pw:onu, ngmênê u ya a nga a kwo, U pi ndîî ngê nî pyódu.*

²¹ Dyámê mbêmê n:aa tóó, Yesu Kédisu a ka wunê vyuwo, dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, kóó k:oo an:uu ghê, yi kópu a ka yi mb:aamb:aa.*

²² Ngmênê al:ii anî ya knomomê, ye u ntââ nmî Lémi u dpodo amênî dódó. Yi kópu a ka mb:aamb:aa. Nmî Lémi ka anî lê, yi kópu a ka mye mb:aamb:aa. Yi máádi komo miyó dê a ka mb:aamb:aa dê, doo u ntââ a chóó daanî chámê dê.

²³ Maa komo miyó yi kêlí n:aa kwo, u ya a nga a kwo, Dyámê nê kuwo, Yesu Kédisu ka ní lê, yini a ka yi mb:aamb:aa,*

²⁴ ngmênê ghêlí k:ii daanê kuwo nmyo, a dpodo nmyi vy:o d:oonngê kêlí ngê.

²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ala dini ghi ngê daanî pw:onu, nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nmyi kêlími wêdêwêdê ngê an:uu pyódu, w:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê.

²⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye amînî lee knomomê, a dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ntênê anmyi chaa kîgha.

Nuw:o dono p:uu l:êê

* 1:20: 1 Pita 4:16 * 1:21: Nkal 2:19-20 * 1:23: 2 Kódin 5:8 * 1:27: Epeso

4:1 * 1:29: Dpodo 5:41 * 1:30: 1 Tes 2:2

²⁷ Kópuni a nga wa pyódu, yi kópu daa ndîî kópu. Kópuni yi ndîî kópu, ala. Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka mywene kîngê ghê, u pi nangê dyênê. K:omo tpile nmye anê lê, ó kópu nmyi p:uu ngmanê ny:oo, ngmênê u ya a nga a kwo, Ngmidi ngê dmyina a ya, kópu mu ngmidi p:uu dmyina a dpodo, nmî Lémi u kópu ndêndê. Lede yoo ntee a l:êê nyédi, nuw:o dono p:uu yinté myedmyinê l:êê.*

²⁸ Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, ye kîdmyengê nkîngê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. Yi yéli y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yâpwo ndîî ngê wa dyênê nmo, kî yéli wa ngee té.

²⁹ Kópu miyó yi l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmidi nmyoo, u kwo kêlími, ngmê, u l:êê dîy:o mgîni vyîmi, myomo.*

³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, a p:uu ntee dnaya a d:uu, yinté nmyi p:uu mye d:uu té. Kópuni a p:uu nmyinê ny:ee ngópu, ndê kópu, a p:uu myeka d:uu té.*

2

Póólngêyipi kmîmî ungwó ye kwódu ngê

¹ Nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo a tóó, nmyi nuw:o dmi yinê dpo l:âmo té, nmî Mî u Ghê Dmi u k:ii ngmidi

ngê nmyi pyaa dniye, numo ka nmye ch:anêch:anê nyédi.

² Yi kópu knî yi lêê dîy:o, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê a pyódu yó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo a ya, numo ka dmyina a ng:aa, numo ka kîdmyengê kwopwepe. Yinté anmya a ya knomomê, ye a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa a pyódu.

³ Nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyengê km:êê ngmê, kîdmyengê kadakada, nmyi tíde mbwó yoo dmyinê cháâcháâ dé. *

⁴ Nmyi mo kîdmyengê ya, pi knî ye myedmyinê vuyuwu. *

Yesu u yoo yi wéti ngmê

⁵ A tíde mbwó yoo, Yesu Kédisu ntee doo a paa, yinté myedmyinê paa.

⁶ Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu mye yinté.

U lama doo a ya, M:aa k:ii ngmidi ngê nye tóó mo, *

⁷ ngmênê chóó u pi a ghîpî ngê,

pi ngê pyodo, wop dpodo pyu ngê doo ya. *

⁸ Nyââ, chóó u pi a ghîpî ngê,

u Mî u nuw:o u pono doo vyápê,

u dí mî pwene, kîdosi ínedê t:ee ngópu. *

⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê,

u pi ndîi ngê mye pyódu ngê,

kada pini yintómu yi pwo kmungo. *

¹⁰ U pi ndîi ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo dny:oo wowo.

Yélini mbóó p:uu a pyede, dyámê mbêmê a pyede, myenté yélini pw:oo dniye, k:ame u kwo dny:oo wowo. *

¹¹ U pi ndîi ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo pîdny:oo tpapê, Yesu Kédisu nmî Lémi ndéndê, nmî Mî Chóó Lémi myedny:oo chaa kîgha. *

Chóó Lémi ngê dpodoni nmî mênê a dódó ngê

¹² A tíde mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, mb:aamb:aa ngê a ka ntee nmyee a ng:aa, ala ngwo yinté a ka myedmyina a ng:aa. K:omo tpile kuughê nmye nîmo tóó, ngmênê ntênê a ka dmyina a ng:aa. Nmî Mî ntênê dmyinê cháâcháâ, kóó k:oo wowo u l:êê dîy:o dpodombiy:e dmyinê dpodo,

¹³ mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu chóó nmyi mênê a dpodo, nmyi nuw:o dmi dpo ngmêê té, chóó u pono vyápê u l:êê dîy:o u ntââ ngê dpî pyódu nmyo. *

¹⁴ Mb:aamb:aa ngê dmyina a ya, kîdmyengê nuu mbumu, myekîdmyengê kwopwepe,

* 2:3: Lóma 12:10,16 * 2:4: 1 Kódin 10:24,33 * 2:6: Njon 1:1-2 * 2:7: 2 Kódin 8:9 * 2:8: Hipîlu 5:8; 12:2 * 2:9: Epeso 1:20-21; Hipîlu 1:3-4 * 2:10: Lóma 14:11 * 2:11: Lóma 10:9 * 2:13: 1 Tes 2:13

15 yipe te kópu nmyi p:uu daapaa kaa we, dyâape nmyi p:uu myekîngmê ya. Nmî Mî tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye. K:omo tpile yélini yi vy:o nmye pyede yi l:êê ghi dono dé, ngmênê dono nangmê d:uu. Mbóó p:uu pudu ntee a wee, yi vy:o yinté dmyinê dnyednye,

16 ghê kamî u kópu dyuu yinté ye dmyinê tpapê. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, nmî Lémi Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nmyi l:êê dîy:o wa chaa kalê nê. Yi ngwo dpodoni nmyi vy:o noo a dódó, nt:u u ngwo anîmo pyw:oo.

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee a yiyé ngê, yi ngwo nmyi chóochóó yinté Yesu ka nmyi y:ee nmyoo. Ndoó apê yi dpodo u l:êê dîy:o a ghê wanî y:oo, kpêê ntee tpile ngê wanî pyódu, ngmênê a gha mb:aamb:aa ngê a tóó.

18 Nmyo myentee dé, a l:êê dîy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpo pyaa we.

Timoti pini dê Epapîdodaitas yi p:uu Póól u ngwo doo d:êê

19 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ngê a ka wa a vyi knomomê, ye Timoti daa kêmakêma nmye nîné dyede. U ya a nga a kwo, Nmyi kópu a ka ngmêpêdê n:uw:o ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyódu.

20 Ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, ala pini ngê yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo. Yinté pini a p:uu daam:uu a t:a.

21 Wo yéli yi chóó yi kópu knî yi p:uu a nuw:o nyédi, Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu dnyinté a nuw:o nyédi. *

22 Timoti u dí nmyi lama kîyedê tóó, a tp:ee ntee pini ngê pyodo, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo.

23 Kópuni a nga wa d:uu ngmê, dini ghi n:ii ngê a lama wa yââ, ye Timoti u ngwo nmye anê dy:ââ.

24 Alanté anî nuw:o, Nmî Lémi ngê daa kêmakêma a pw:iipw:ii nê, ye u ngwo nmye anê lê.

25 Ala ngwo nmî mbwó Epapîdodaitas nmye nîné dyede. Ndapîni u kwo nmyinê y:ee ngópu, a ka a n:uwu, a nté u ngwo n:aa pywupwi ngê. A p:uu doo ya, doo ngêêpî nê, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Setan p:uu nipi myenyipu l:êê. *

26 Ala ngwo nmye mênîné dyede, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, M:aan:aa m:uu té. Dini ghi n:ii ngê u mbii u pi nmyinê ny:ee ngópu, u nuw:o dono ngê pyodo.

27 Nyââ, ndêndê ngê kîdoo mbii, daa kêmakêma pí pwene, ngmênê nmî Mî ka a ch:anê wo, yinê mê pyi ngê. Myenté nê, nmî Mî ka my:aa ch:anê wo. Wo pwene, a gha d:ud:umbiy:e dono ngê pí pyodo.

* 2:21: 2 Tim 4:9-10

* 2:25: Pilipay 4:18

28 Nyââ, dye ghi yintómu wunê nuw:onuwo nmyo, u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Nmye mênînê dyede. Ngîdp:uu m:uu yó, u mbii machedê. Dini ghi n:ii ngê anmy:uu m:uu ngmê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, a gha mb:aamb:aa ngê amyimê pyódu.

29-30 Dini ghi n:ii ngê nmye d:uu taa knomomê, mb:aamb:aa ngê dpo chipé yó, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmidi p:uu nmye dpodo té. Doo u ntââ nmyi chóo daanmyi ngee nê, mu kópu u dîy:o kuughê nmye nînê tóó, ngmênê yinê mî ngee noo, Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê pwopwo kêpa doon:aa kwo. Yinté pini dmyinê chââchââ dé.

3

Kópuni mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê anmî pyaa dmi

1 A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. Kópuni wunê nmye n:uu vyu, a ka daa dpodo ndîi, nmye mênînê d:êêd:êê. Yi kópu ngê yinê wa ngee nmyo. *

2 Nmyi chóo nmye dmyina a vyyuwo. Yélini yoo dono, w:ââ ntee yéli, kîngê dóo nmyo. U yi y:e a kwo, Yoo yi too pee nmî chápwo té.

3 Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi u l:ii nmî too pee p:uu a t:a, u

l:êê dîy:o nmo u yoo. Ngmênê Yesu Kédisu ngê u l:ii nmî gha vy:o t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmo u yoo ndéndê, yi Ghéni dmi mbêmê nmî Mî ka ntênê nmo ngêpê nyédi. Kópuni nmî chóo nmo d:uud:uu too, daa yi kópu knî yi mbêmê nmî Mî ka nmo kââdî dniye, ngmênê Yesu Kédisu ngê u kwo yinê a kââdî nmo. *

4 Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu p:uu a nuw:o nyédi, yinê ye, Yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka anmo kââdî dmi. Yi kópu wo ndê kópu, ye nmî Mî ngê ntênê u kwo pêdê kââdî noo.

5 Yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Yisîléli tpémi, ndéndê ngê nê yi yéli yi vy:o pini ngmê, nê Yisîléli tp:oo Mbenjîmîn u tii íedê pini ngmê. Nyââ, ndéndê ngê nê Hipîlu pi, a kn:ââ yoo yintómu Hipîlu tpémi, kuwa pini yi vy:o dêpwo ngmê kwo. Dini ghi n:ii ngê nê ta, dêêpî kópu dyuu a châpu ngópu, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii a p:uu t:ee ngópu. Pádisi yoo yi vy:o noo a kwo, dêêpî kópu yilî a k:ii nmee a chââchââ. *

6 Dênoo a mgeemgee, u ya a nga doo a kwo, Yesu u yoo yi kwee nê chápwo, nê ngmênê apê, Pi ntee pi yi yâpwo ngê ngmêdê pyódu ngmê. Yi ngwo dêêpî kópu yilî yintómu noo a chââchââ dé, doo u ntââ pi ngê daapî ndyîko noo. *

7 Alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi

* 3:1: Pilipay 4:4 * 3:3: Lóma 2:28-29 Dpodo 8:3

* 3:5: Luukí 1:59; 2 Kódin 11:22 * 3:6:

ka pi mb:aa ngê wanî pyódu, ngmênê ala ngwo yi kópu yilí a ka k:omo tpile dé, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka nî kélímî mbê wo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê a Lémi Yesu Kédisu a lama yaa wo, a ka ndîi kópu ngê pyodo, kópuni mwiyé nîmo a cháâcháâ dé, tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, k:omo tpile ngê a ka mye pyaa dniye. U ya a nga doo a kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, u l:êê díy:o yi kópu yilí k:omo tpile ngê a ka pyaa dniye, yintómu dny:ii nî d:ii too.

⁹ Dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu cháâcháâ ndîi kópu ngê a ka doo a ya, alanté noo a nuw:o, Yi kópu kní yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wanî pyódu, ngmênê ala ngwo yinté mēdinê nuw:o, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka n:aa kélímî, a dono yinê chedê too, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo, chóó u kwo myedê kâadí noo. *

¹⁰ Ala ngwo kópu mu ngmídi u ya a nga a kwo. U ya a nga a kwo, Yesu Kédisu a lama yaa we, u k:ii ngmídi ngê nyi pyaa kní, wēdēwēdē n:ii ngê kpēênî a pyidu ngê, a mēnē myechoo dpodo. Ntee doo mgínî vyímî, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa mgínî vyímî. U l:êê díy:o a vye u yi y:e adî kwo knomomê, ntee daa kede wo, u ya a nga a kwo,

Yinté myedaanî kede. *

¹¹ Nyââ, u ya a nga a kwo, U k:ii ngmídi ngê nyi pyaa kní, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê chóó mēpēdē pyidu nēne. *

Mbêpê u dyimê pyuwu

¹² Nmye dēnîné tpaépê, Yesu Kédisu u kópu yilí yintómu a lama a pyede, myenté nmye daanî vyi, Doo u ntââ dono daangmanî d:uu. Ngmênê mbêpê tédê yoo dpodombiy:e ntee a mbêpê nyédi, dpodombiy:e yinté myenî mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê yi mbêpê tédê kaa noo. *

¹³ A tîdê mbwó yoo, a mbêpê u dî d:oongê yó. A nuw:o mbêpê p:uu a kwo. Kópuni d:a kuwo té, mēdinê nuw:onuw:o té, kópuni a kada a pyede, yi díy:o n:aa kadakada.

¹⁴ Mbêpê u dî yiyé tédê kwéli wunê tóó, a nuw:o yi a kwo. Dpodombiy:e n:aa mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi kóó k:oo paan:aa kaa nēne. *

¹⁵ Yélini y:oo Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a w:ee tumo, u nuu u kópu myeye d:uud:uu tumo, yi yéli yi nuw:o dmi mbêpê p:uu dny:oo kwo. Nmyi nuw:o dmi kn:aa adî kwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi kópu nmye wa a kêma, *

¹⁶ ngmênê máádini p:uu nmyinê ghê dniye, yi máádi p:uu dmyinê paa.

* 3:7: Mát 13:46

* 3:9: Lóma 3:21-22

* 3:10: Lóma 6:3-5

* 3:11: 1 Kódin

15:23

* 3:12: 1 Tim 6:12,19

* 3:14: 1 Kódin 9:24

* 3:15: 1 Kódin 2:6

17 A tîdê mbwó yoo, a nt:anê dpî yaa dmyeno. Nmyi vy:o ntee nmeen:aa paa, n:i:ii yoo nmyi vy:o yinté a paa té, yi nt:anê myedmyinê yââyââ. *

18 Ngmênê pi yilî knî ye nmo diya té, kópuni Yesu u pwopwo p:uu ye nmo tpapê ngê, daa yi nuu u kópu ngê ye dpî pyódu. Wunê kópuni yi p:uu daa ng:êéntómu nmye n:uu vyi too, ala ngwo mb:uu nmye mênîné tpapê.

19 Máádini p:uu a wee té, u dî ndiya. Yi chóo kópuni u yi y:e a kwo nyédi, yinê ye ndîi kópu dé. Yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. Mywenemywene u kópu a d:uud:uu tumo, yinê ye, Kópu mb:aa yidpî d:uu. *

20 Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî nuw:o dmi daa dyámê mbêmê a kwo, nmî p:aa ndêndê mbóo p:uu wunê tóo. Nmî Mbwámê y:i wunê tóo, vyîlo yino t:âât:ââ, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu. *

21 Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, mgîni vyîmî u too pee n:ii nmî p:uu a t:a, wa ngmêê té, kamî ngê wa pyódu nmo, chóo ntee a tóo, yinté wa pyódu nmo. Wêdêwêdê n:ii mbêmê wa ngmêê nmo, yi wêdêwêdê mbêmê tpile yilî yintómu yu yodo u maknopwo wa yé té. *

4

Póol yi nuw:o knî yi p:uu u ngwo doo d:êê

* 3:17: 1 Tes 1:7 * 3:19: Lóma 16:18

15:28

* 4:1: 1 Tes 2:19-20

* 4:3: Lóma 10:20

1 A tîdê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ka tóo, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Nmyi l:êê dîy:o nmî Lémi ngê wa chaa kalê nê, w:aa u ngwo anê pyw:oo. A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo, a kópu dyuu mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. *

2 A tîdê dê, Yuwódiya pyópu dê Sintîki, nîné kwunokwuno dp:o, dpî nuw:o dê ngmidi ngê dpî pyódu dóo, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmidi p:uu dpo dpodo mo.

3 Sisikas a mbwó, ntee nyoo a ngêêpî nê, u ya a nga a kwo, Yinté mêdê ngee nédi, yi pyópu dê modo kâádî dé. Yi pyópu dê y:oo dpodom-biy:e dpîmo a ngêêpî nê, nmî Lémi u kópu yi k:ii pi knî ye nmeen:aa tpapê. Pi ngmê Kîlemên, pi knî m:uu mye yi k:ii nmeen:aa dpodo, yélini yi pi dmi nmî Mî ngê u puku yedê mbóo p:uu a d:êê too, mu kópu u dîy:o ghê kamî ye a y:ângo. *

4 A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u kwo a kâádî nmyoo. Yi kópu nmye mênîné tpapê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya.

5 Yoo maa p:uu kyedekyede dmyinê kapî dé, nod:enod:e ngê ye nangmê mbwólu. Nmî Lémi daa kêmakêma mêwunê diyédiyé. *

* 3:20: Epeso 2:6,19 * 3:21: 1 Kódin

* 4:5: Hipîlu 10:37; Njems

6 Kópu ngmê nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngmê pyódu, ngmênê yi kópu knî yi p:uu nmî Mî ka dmyinê ngêpê, myedmyinê chaa kîgha. Kópuni u yi nmye adí kwo, u kwo dmyinê dmyinê. *

7 Yinté anmyi d:uud:uu, nmî Mî ngê nmyi nuw:o dmi wa lâmo té, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:i: ngmidi ngê nmye pyede. Yi ngwo doo u ntââ kópu ngmê ngê nmyi nuw:o dmi daawa dyênê té. Kópuni nmî Mî ngê yinté dpo d:uu, kópu ndîi, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee. *

8 A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu ala. Kópuni mb:aamb:aa dé, nmyi nuw:o dmi y:i dny:oo kwo. Nyââ, kópuni knî yi l:êê dîy:o nmî Mî ngê pi dpo chaa kwolo, kópuni ndê kópu dé, kópuni p:uu dyââpe daa t:a, yi kópu knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo.

9 Kópuni a p:uu nmyinê ndê tumo, kópuni a kwo nmyinê ny:ee tumo, kópuni a p:uu nmyi m:uu tumo, yi kópu dmyina a d:uud:uu dé. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, ye nmî nuw:o l:âmol:âmo pyu Chóó Lémi nmyi p:uu adí ya, daawa a kuwo nmyo.

Póól ngê ndapî u l:êê dîy:o u ngwo kwuno too

10 Dini ghi n:ii ngê nê kuwo nmyoo, ndapî a ka nmyee a dyede, u kuwó dini ghi ngê doo u ntââ ngê nmye pyodo, kuughê nmye noo a ya. Ala

ngwo ndapî a ka kîmêdmyinê dy:ââ ngmê, u l:êê dîy:o nmî Lémi n:aa kwunokwuno ngê, a gha mb:aamb:aa ngê kîmyaa pyódu.

11 Ndapî knî nmye dênîmo dmyinê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile ndapî ndîi a ngópu a tóó ó daa tóó, ngmênê u ntââ mbêmê n:aa tóó.

12 Dye ghi knî ngmê ngê doo u ntââ ngê nîmo a ya, dye ghi knî ngmê ngê u ntââ mbêmê nîmo a ya, yoo myenoo a yeedeyeede dé. Dye ghi knî ngmê ngê nîmo a dómudómu, dye ghi knî ngmê ngê nîmo a pilepile, ngmênê yi kópu knî y:oo a nuw:o daa dyênê ngópu, a ka u ntââ mbêmê noo a ya.

13 Kópuni a nga dpî pyaa dmi, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê dpo ngee nê, yi vyímí tédê u ntââ ngê dpo pyódu nê. *

14 Nyââ, ndapî nmye dîpîngmê dmy:ee ngê, ngmênê kópu mb:aa a nga ngmênmyi d:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê a ndapî doo u ntââ ngê doo ya, knî a ka ngmênmyinê dy:ââ ngópu.

15-16 Pilipay tpémi, nmyi lama kîyedê tóó, ndapî daa ng:êêntómu a ka nmyinê dy:ââ ngópu. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu nmye mwiyé n:uu vyu, nê kuwo nmyoo, Tesalonika noon:aa dpodo, ndapî a ka nmyee a dyede. Myenté dini ghi n:ii ngê Másídóniya Wee nê kuwo

ngê, ndapî ngê my:ee ngee noo, Yesu u yoo kn:aani knî y:oo mêdaa ngee noo.

17 Ndapî nmye dênîné dmyinê, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o nmyee a ngêêpî né.

18 Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas ngê nmyi ndapî a ka a núwo, d:ud:umbiy:e u ntââ ngê ní pyodo. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee Chóó Lémi ka dpî yé, yi ndapî yinté u dpodo u l:êê dîy:o a ka nmyinê dy:ââ ngópu, tpileni tuu mb:aa ntee tpile ngê u kwo pyodo, u nuu u kópu yinmyinê d:uu ngópu. *

19 Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, ndáâpi pââ ndîî. Kópuni u l:êê dîy:o doo u ntââ mbêmê anmyi ya, nmye wa a kê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o nmye wee. *

20 Dye ghi yintómu nmî Mí Chóó Lémi u pi ndîî ngê pyépi koo. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

21 Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o yi a ghê dniye, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó. Nmî mbwó yoo, yélini a p:uu a t:a, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

22 Yesu u yoo yélini al:ii a pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê, myenté u yoo vy:o yélini Lóma tpémi yi king ndîî p:uu a dpodo té, yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê.

23 Nmî Lémi Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyywo.

Wu u dí.

* 4:18: Epeso 5:2 * 4:19: 2 Kódin 9:8

KÎLOSA

P:aa ngmê, u pi Kĩlosa, Esiya Wee u kwo p:aani ngmê. Pi ngmê, u pi Epapĩdas, Kĩlosa loo, pi knĩ ye Yesu p:uu y:i dpĩmon:aa danê. Pi yilĩ u kwo kêlĩmĩ mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye.

Yi ngwo Póól p:aani p:aani myedpĩmo lêpĩ, pi knĩ ye Yesu p:uu myedpĩmon:aa danêmbum. Yi kópu u l:êê d̄iy:o, Nju tp̄emi y:oo mgĩmĩ ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knĩ y:oo Lóma ñuw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo Epapĩdas Póól ka loo, Kĩlosa tp̄emi yi mdoo u kwo ñuwo, kwo, Pi knĩ ngmê y:oo Kĩlosa tp̄emi ye nté knĩ ngmê a kwódukwódu tumo, ala kópu ye a tpapê ngópu, yipu, Ala dêêpĩ kópu dmyinê chãachãa dé, enjel yoo myedmyinê chãachãa dé.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Kĩlosa tp̄emi yi kêlĩmĩ nĩ wêdêwêdê kwolo, u l:êê d̄iy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Kĩlosa, nmĩ mbwó Timoti k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede.

² A tĩdê mbwó yoo, nmĩ Mĩ ngê choo a ngêêpĩ nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye mye-choo a vyuwo.

Póól Timoti y:oo Kĩlosa tp̄emi yi l:êê d̄iy:o nmĩ Mĩ u ngwo dpĩmo kwunokwuno

³ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê d̄iy:o nyinê ngêpê nódó, dye ghi yintómu nmĩ Lémi Yesu Kédisu u Mĩ Chóó Lémi nyinê kwunokwuno ngê. *

⁴ Nmyi l:êê d̄iy:o nyinê kwunokwuno ngê, mu kópu u d̄iy:o nyi lama ka tóó, Yesu Kédisu ka nmye kêlĩmĩ té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó mye tóó. *

⁵ Yinté nmye pyede, mu kópu u d̄iy:o nmyi lama k̄iyedê tóó, Nmĩ Mĩ ngê daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmĩn:aa ya. Yi kópu ndê kópu ngê nmye pyodo, dini ghi n:ii ngê nmĩ Lémi u kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlĩmĩ mbê dniye.

⁶ Yi kópu dyuu ntee nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knĩ y:oo yinté myemĩnê nyêmĩ ngmê. Yi kópu dyuu u l:êê d̄iy:o, pi yilĩ pi mb:aa ngê mĩnê pyodopyodo té, myenté nmĩ Lémi u yoo ndĩ ngê mye pyodopyodo. Nmyi vy:o mye yinté, nmĩ Lémi u yoo mb:aa ngê a pyodopyodo nmyo, kn:ââ wéni n:ii ngê yi kópu dyuu nmyinê ny:ee ngópu, nmĩ Mĩ ngê ndê ka u ngwo a w:êê nmyoo, nkoo ala ngwo.

* 1:3: Epeso 6:18 * 1:4: Epeso 1:13,15; 1 Pita 1:3-4

⁷ Pini n:ii u kwo yi kópu dyuu nmyinê ny:ee tumo, Epapîdas, nyi nuu u pi, Yesu Kédisu p:uu mye dpodo. Nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a dpodo.

⁸ Yi pini ngê nyepê, Nmî Mî u Ghê Dmi ngê Kîlosa tpémi kîyedê ngêêpî té, yi kópu u l:êê dîy:o yoo yi nuu ghi dmi yi nódo a pyede.

Póól Timoti Kîlosa tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dpîmo ngêpê

⁹ Dini ghi n:ii ngê nmyi pi dmi nyinê nyongo, yi ngwo ngêpê kn:ââ nyi chópu, dye ghi yintómu nmî Mî ka nmyi l:êê dîy:o nye ngêpê nódo. Kwonyimo, Nuú u kópu dé yi lama mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, myenté Ngê Dmi ngê yi nuw:o dmi choo a ñepwiñepwi dé.

¹⁰ Kwonyimo, Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu té, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê paa kaa we, nuu u kópu dé yidny:oo a d:uud:uu dé. Kwonyimo, Yi lama ntênê cha a yââyââ,*

¹¹ ngwêdêwêdê mbêmê cha a wêdêwêdê kîgha dé, dono yintómu pêdê vy:ee y:e, daapêdê mb:ii nyine, ngmênê w:aa pêdê pyw:ee y:e.

¹² Nyi tîdê mbwó yoo, nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o u ntââ ngê a pyódu nmyoo, wo u yoo vy:o kaa nmyoo, kóó k:oo wamye kaa nmyo.*

Póól Yesu Kédisu u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹³ Nmî Mî ngê mgîdî u yoo yi kada pini kwulo a pwaa nmoo, Tp:oo kóó k:oo kaa nmoo, pini n:ii u nuu ghi nódo a tóó.*

¹⁴ Nyââ, Tp:oo ngê kópuni d:uu ngê u l:êê dîy:o, yinê dyé nmoo, nmî dono yilí u kuwó kée too, mêdaawa a ngî té.*

¹⁵ Doo u ntââ ala ngwo nmî Mî daanmî m:uu, ngmênê ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, nmî lama u ngwo yaa wo. Tp:oo u che p:ââ pee ngê a tóó, tpileni yilí yintómu l:âmo tumo, u maknopwo a pyede.*

¹⁶ Tpileni mbóó p:uu a wee, tpileni dyámê mbêmê a pyede, nmî Mî ngê yi pi dmi doo tpapê dé, Tp:oo ngê u nkwo doo l:âmol:âmo dé. Tpileni nmo y:enê té, tpileni dpîno y:enê té, myenté enjel yoo kada pini yoo yi k:ii, yintómu l:âmo too. Wu tpile daa l:âmo ngê, daa tóó. Tpile yilí yintómu yinê l:âmo too, chóó u l:êê dîy:o l:âmo too.*

¹⁷ Dyámê pê ghêlî k:ii dêpwo a kwo, ngmênê Yesu Kédisu doo a ya, tpile yilí yintómu u máló a yé too, u wêdêwêdê mbêmê yinté a pyede.*

¹⁸ Yélini yi k:ii u kwo nmo kêlîmî té, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé. Nmî kada ghê wo, kpêênî a pii wo, pyidepyide u maa komo yinê nmo kpêmî ngê, nmî ghê

* 1:10: Pilipay 1:27; Epeso 2:10

* 1:12: Epeso 1:18-19

* 1:13: Epeso 6:12

* 1:14: Epeso 1:7-8

* 1:15: Njon 1:18

* 1:16: Njon 1:3

* 1:17: Njon 1:1

kamî kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o tpile yilí yintómu yi kada pini a tóó.
*

¹⁹ Nyââ, Nmî Mí ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, u pi ntoo, Tp:oo u pi mye yintoo. *

²⁰ Tp:oo nmo yinê a dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o kídosi íedê pwene, nmî Mí ngê tpile yilí yintómu u ngwo u kwo a kââdí too. K:omo tpile dyámê mbêmê tpile dé, ó mbóó p:uu tpile dé, ngmênê nmî Mí ka yi kââdíkáâdí pyu mu ngmidi Yesu Kédisu, daamu a tóó. *

²¹ Nmyo myentee dé, nmî Mí ka yinê a kââdí nmyoo. Mwiyémwiyé dini ghi ngê kóó kuwa nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o p:uu nmyimo a d:uu, nmyi nuw:o dmi dono p:uu dnyimo a kwo, dono kópu yilí nmyimo a d:uud:uu. *

²² Ngmênê nmyi l:êê dîy:o pwene, u kwo a kââdí nmyoo. U yi u ngwo doo kwo, Yi dyââpe nî pwaa té, M:aa u nuu u yoo ngê nî pyódu té, u ngíma n:uu kaa té. *

²³ Yi kópu u l:êê dîy:o ntênê u kwo dmyinê kêlímî, u maa kídmyengê kn:aadi ngmê. Kópuni nmyi l:êê dîy:o wa d:uu, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kídnyingê kwo. Yinté anmyi m:ii knomomê, ye kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlímî mbê dniye, nmyi nuw:o dmi kídmyengê ngmêê

ngmê. Kópuni nmyi ny:ee ngópu, dyámê wo pe wo pe pi kní y:oo kímyaan:aa ny:ee t:oo, kn:aa kópu ka namê ng:aa. Né Póól, yi kópu pi kní ye vyílo yinoon:aa tpaépê. *

Dpodoni Póól ngê doo dódó

²⁴ Yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye nmî Lémi u kópu dyuu noon:aa tpaépê, u l:êê dîy:o mbwa k:oo nî kee wo, al:ii anímo mgíní vyímí. Ngmênê a gha dono ngê daa pyodo, mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê kópuni a ka a vyu, ala ngwo a nga a pyodopyodo. A ka pê, A yoo yi l:êê dîy:o anyin:aa mgíní vyímí. Yi yéli kóó kpâlí ntee tpile ngê a pyede.

²⁵ Nyââ, nmî Mí ngê a ngmídi noo, u dpodo pyu ngê a pyódu noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo. U kópu ala ngwo aní ntiyentiye,

²⁶ kópuni wunê a ngmo ngê. Yi kópu pi kní ye wunê dépê vyu, ngmênê ala ngwo u yoo yi lama dê yââ. *

²⁷ Yi kópu ndîi nmî Mí ngê wunê a ngmo ngê, u yi u ngwo doo kwo, Tp:oo u yoo kní y:oo paan:aa m:uu y:e. Yi kópu ala, yélini yi k:ii dp:ee Nju tpémi, nmî Mí ngê u yoo vy:o a kapî nmyo, Tp:oo Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi lama kîyedê tóó, nmî Mí ngê dîyo kóó k:oo wa kaa nmyo. *

²⁸ Nyââ, pi dyêêdí yintómu kní ye Yesu Kédisu u pi nmímo

* 1:18: Epeso 1:22-23 * 1:19: Kĩlosa 2:9 * 1:20: Epeso 2:16 * 1:21: Epeso 2:3 * 1:22: Epeso 2:14-16 * 1:23: Hipílu 6:11 * 1:26: Epeso 3:3-6 * 1:27: Epeso 1:18-19

tpapê ngê, nmî Mî u nuw:o mbêmê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi nmîmo t:emî ngê. U yi nmo a kwo, Pi yintómu Yesu Kédisu u yoo vy:o nmî kââ, yoo mb:aa ngê yinê paa pyódu téne, u Mî ngîma yinté paan:aa kaa téne. *

²⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o u wêdêwêdê ndîi mbêmê dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, yinê a wêdêwêdê kîgha noo. *

2

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê Kĩlosa tpémi doo nuw:onuw:o dé.

¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, myenté Leyodisiya tpémi yi l:êê dîy:o, myenté yélini y:oo d:aa yi kpêê, yi l:êê dîy:o dpodombiy:e myinî dpodo yédi.

² U ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha dé, yoo ngmidi ngê paa pyódu téne, yi nuu ghi dmi numo nódo pîdny:oo ya. U yi nga a kwo, Yesu Kédisu p:uu nmî Mî u tumu kópu yi lama pîchoo ya, daapîdny:oo nuw:o miyó miyó. *

³ Nmî Mî u nuw:o ndîi u kópu dé, u ngmee u kópu ndîi dé, Yesu Kédisu ngê nmo yinê dpo kêma té. *

⁴ Yi kópu nmye d:a vyi, mu kópu u dîy:o pi ngê

k:omodanê kópu knî yi mbêmê kîngê dóo nmyo. *

⁵ K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A gha mb:aamb:aa ngê da pyódu, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, yoo ngmidi ngê nmyinê pyede, Yesu Kédisu ka dpodombiy:e nmye kêlimî té.

Nuw:o dmi kamî ngê pyépi, u danêmbum

⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi kêlimî mbê dniye, u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé.

⁷ Nmyi nuw:o dmi dpodombiy:e p:uu dny:oo kwo, choo a wêdêwêdê kîgha nmyo. Kópuni dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, dpodombiy:e ye dmyinê kêlimî. Nmî Mî dpodombiy:e myedmyinê kwunokwuno. *

⁸ Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo, pi ngê kîngê dóo nmyo, chóó u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo. Kópuni dyuu pi ngê chóó dpo pyw:oo, k:omodanê kópu dyuu. Daa Yesu Kédisu u kópu dyuu ye tpapê tumo, yi kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dé, yi kwódu yé kópu dé ye tpapê tumo.

⁹ Nyââ, pi ngê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo, Yesu Kédisu u maknopwo p:ee dmyinê ya, mu kópu u dîy:o nmî Mî ntee a tóó, dyámê mbêmê d:ud:umbiy:e yinté myedoo ya. *

* 1:28: Epeso 4:13 * 1:29: 1 Kódin 15:10 * 2:2: Epeso 3:3-4,16-19 * 2:3: 1 Kódin 1:30 * 2:4: Lóma 16:18 * 2:7: Epeso 3:16-18 * 2:9: Njon 1:14,16

10 Vyĩlo yi pini u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye, nmyi mênê mye tóó, pini n:ii kada pini yintómu yi pwo a tóó. *

11 Nju tpémi y:oo yi tp:ee mââ knî yi p:uu Chóó Lémi u l:ii dpî t:ee t:oo, yinê ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo u ngwo dpî kaa té, ngmênê Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dono chedê too, kóó k:oo u ngwo kaa nmyoo. Vyĩlo yi l:ii nmyi p:uu yi t:ângo. *

12 Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kélímî mbê dniye, u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Yi pini ntee pwene, nmyi nuw:o dono yinté pw:oo dniye, ntóó ntee kmênê ngópu, mbwaa lêê u kwo yinté mye kmênê nmyoo, mbápitísîm u ngwo nmyinê ngee ngópu. Ntee a pii wo, mbwaa lêê u mênê yinté myenmyinê pii dniye, nmyi nuw:o dmi kamî ngê u ngwo pyaa dniye, mu kópu u dîy:o nmî Mî ka nmyi kélímî mbê dniye, pini n:ii ngê Yesu kpêênî a pyidu ngê. *

13 Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmî ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmî, nmyee a dono, u yoo vy:o dênmyee a kwo. Ngmênê Yesu kpêênî ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmye a kpo, nmyi nuw:o dmi kamî ngê pyódu too, nmyi dono yilí u kuwó kée too, mēdaawa a ngî té. *

14 Nyââ, nmî puku dmi a

kêlî ngê, nmî kn:aadi te kópu dé, u puku yedê n:ii dnye ya, vya too, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o kídosi ñedê pwene. Dini ghi n:ii ngê kídosi ñedê t:ee ngópu, na a ka yi puku dmi u kídosi ñedê mye t:ee ngópu. *

15 Ngmênê nmî Mî ngê Yesu kpêênî mēdê pyidu ngê, kada pini yoo yi némi dmi u ngwo dyênê ngê, Setan u yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yi wēdēwēdē tēdē ngê mye pyódu ngê. Nyââ, yi kópu mbēmē nmî lama a tóó, Setan u yoo yu yodo u maknopwo yé too. *

Yesu nmî mbodo, kn:aa pini u dnye namungê ny:oo

16 Yesu Kédisu ka dmyinê ng:aa, pi ngmê u kwódu yé u kópu knî ye nangmê ng:aa mb:anê. Nté mbwaa nmye kîngmê kwódu ngmê. Nju tpémi y:oo líme wo ngê kópuni yilí a cháâcháâ tumo, nangmê chápu. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiyémiwiyé wēni nangmê chápu, m:ââ knî yi k:oo yi naa u wo ndîi dé myenangmê chápu. *

17 Kópuni Yesu Kédisu ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê, Mósisi ngê u kââ wunê a módó, u dēêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê ngê. Ala ngwo daa yi dēêpî kópu dyuu u dye ghi, Yesu Kédisu u dye ghi. *

18 Pi ngmê knî y:oo nmye a tpaê ngópu, nmye dpo,

* 2:10: Epeso 1:21-22 * 2:11: Lóma 2:28-29 * 2:12: Lóma 6:4-5 * 2:13:

Epeso 2:1,4-5 * 2:14: Epeso 2:14-16 * 2:15: Kĩlosa 1:13 * 2:16: Lóma 14:1-12

* 2:17: Hipílu 10:1

Nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê cháâcháâ dé. Ye namê ng:aa, yinté kîngê dyênê nmyo. Yi yéli daa yi lama a mbumu nyédi, kópuni knî yi p:uu a dané nyédi, daa yi kpêê dé. Yi chóó yi pi dmi módó a kmîmî tumo. Daa nmî Lémi u kópu ye tpapê tumo, dyámê u kópu dé ye tpapê tumo. *

¹⁹ Yi yéli yi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu daa kwo, pini n:ii nmî mbodo ngê a tóó. Nmo kóó kpâlî dé, yinê a mbêpê kîgha nmoo, nmo wunê vyuwo yédi. Tp:ee ntee dpî k:aa, yinté a kaakaa nmo, nmî Mî u nuu u yoo ngê u ngwo a pyépi nmo. *

Yesu Kédisu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye

²⁰ Mbwee ntóó ngê dêêpî kópu dyuu ntee daa cháâcháâ ngê, dêêpî kópu dyuu u ma-knopwo yinté dp:ee pyede, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nmyinê kââdí ngópu. Dini ghi n:ii ngê pwene, na a ka yi ngwo my:ee pw:oo dniye. Lukwe dîy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu nmye cháâcháâ tumo. *

²¹ N:ii knî y:oo nmye dpo, Wu tpile ngê kêê nangê t:oo, wu ntini nangmê ma, lukwe dîy:o yi yéli ye nmye ng:aa nyédi.

²² Pi knî y:oo tpileni nmye a kwódukwódu tumo, chedê ngê dpî pyaa dmi. Yi kópu dé pi

knî yi chóó yi kópu dé, daa nmî Mî u kópu dé. *

²³ Yi yéli y:oo nmye dpo, Nmyi chóó nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê cháâcháâ dé, nté mbwaa nmyi chóó nmye dmyinê kwódukwódu dê. Pi ngmê knî ye yinê ye, Nuw:o ndîi u kópu dé nmo ye tpapê tumo, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dpî dîpî, doo u ntââ pi u nuw:o dono yinê daawa chedê.

3

Póól ngê u ngwo yepê, Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu dny:oo kwo

¹ Nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, kamî ngê yinté mye pyódu nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu dny:oo kwo. Yi pini mbóó p:uu wunê tóó, nmî Mî u wéni pee a tóó, u che p:ââ pee ngê mye tóó. *

² Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu kópu dyuu p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kîdnyengê kwo, *

³ mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye, nipi mênmyinê pii dniye, nmî Mî ngê ghê kamî nmye a kpo. Yi ghéni dmi kuwa yéli yi lama daa tóó. *

⁴ Nmyi ghê kamî u kn:ââ, Yesu Kédisu, dini ghi n:ii ngê wa a diyé, kuwa yéli y:oo u nkîgh:ê wa m:uu nmyo, awo,

* 2:18: 1 Kódin 4:6 * 2:19: Epeso 4:15-16 * 2:20: Nkal 4:3-5,9 * 2:22: 1

Kódin 6:13 * 3:1: Mak 16:19 * 3:2: Mát 6:33 * 3:3: 2 Kódin 5:17; Lóma 6:6-7

* 3:4: 1 Njon 3:2

Yi pi dmi ndîi ngê kêdê pyódu té. *

L:êê ghi mbwee u ngmêêpî

⁵ Ala ngwo nuw:o dono n:ii nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Namê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mékîngê pyódu. Namê nuw:o dono, myenamê pyââ mââ yi p:uu nuw:o. Tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. *

⁶ Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Mî ngê wa kpada té. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê nmî Mî ka yinté dp:ee ng:aa nyédi, yi dono yilí yinté nmyimo a d:uud:uu.

⁸ Ngmênê ala ngwo yi kópu yilí nmyi kuwó dpî kée yó, ala kópu yilí myenamê d:uud:uu dé, namê nod:enod:e, nmyi mbodo l:âmo dmi límîlímî ngê kîdangmê ngêpa. Yoo yi pi dmi nangmê dyênê, yi p:uu namê d:uu, myenamê peede tpaépê. *

⁹ Numo ka kîdmyengê k:omodanê, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dono yilí nmyi kée tumo, nmyi l:êê ghi mbwee dé my:ee kée tumo.

¹⁰ Pi kamî ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo

a kwo, A yoo yi lama ntênê nî yââ.

¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o yoo ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Nmyi vy:o yélini Nju tpémi, doo u mo dé, yélini dp:ee Nju tpémi, dp:ee u mo dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. Myenté k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyo p:aa tpémi, ó pi my:oo dé, ó nko pi dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé, ó tédê dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo, u kwo a kââdî nmyoo, u kwo kêlîmî yi ndîi kópu.

¹² Nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, u yoo ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo nmye dny:oo ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyuwo, nmyi pi dmi nangmê knî. Límîlímî ngê nangmê nod:e, pi knî ye dpodombiy:e nangmê mbwólu. *

¹³ N:ii ngê dono kópu nmye ngmêdê d:uu knomomê, yi dono kópu nmyi mbodo kn:ââ vyuwo dpî kée yó, nmyi nódo kîngê kaalí. Nmî Lémi ngê nmyi dono kópu yilí u kuwó ntee kée too, numo dono kópu yintómu nmyi kuwó dmyinê kéké dé. *

¹⁴ Yi kópu knî yi pwo kópu

* 3:5: Epeso 5:3-5 * 3:6: Lóma 1:18 * 3:8: Epeso 4:25-32; Lóma 12:2 * 3:12:

ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, ndêndê ngê yoo ngmidi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

15 Yesu Kédisu, pini n:ii ngê numo ka a kââdî nmoo, u pono dmyinê vyápê. Yi kópu u l:êê dîy:o numo ka a kââdî nmyoo, yoo ngmidi ngê pyódu nmyoo. Nyââ, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmî Mî dmyinê kwunokwuno. *

16 Nmî Lémi Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê ngê nmyi gha vy:o dny:oo kwo, u nuw:o ndîi mbêmê dmyinê numo ndiye kîgha, numo kuwó myedmyinê mbumu. U Ghê Dmi ngê wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o dmyinê kwunokwuno. *

17 Kópuni anmyi d:uud:uu, ó anmyi tpapê, nmî Lémi Yesu u pi mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. *

Pi mupwo mupwoma yi danêmbum

18 Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê yi kópu u yi ye kwo. *

19 Yéé yoo, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo

dny:oo ya, dnye dii ngê ye namê mbumu. *

20 Tp:ee dmââdîma, dye ghi yintómu nmyi pye mî knî ye dmyinê ng:aa, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté dny:oo kwo. *

21 Mââ yoo, kn:aadi te kópu têtê u l:êê dîy:o, nmyi tp:ee dmââdîma ye dpodombiy:e nangmê mbwólu, kminté awo, Doo u ntââ kópu mb:aa daanmî d:uu. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

22 Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, dye ghi yintómu yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Nuw:o ngmidi mbêmê yi p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi nmye chââchââ ngmê.

23 Kópuni anmyi d:uud:uu dé, dpodombiy:e dmyinê d:uud:uu dé. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té.

24 Nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê kópuni mb:aa u yoo yi l:êê dîy:o wunê a nuw:o kwólu, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu. Daa dyámê mbêmê pi p:uu nmye dpodo té, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nmye dpodo té.

* 3:14: Lóma 13:8-10 * 3:15: Njon 14:27 * 3:16: Epeso 5:19 * 3:17: Epeso 5:20 * 3:18: 1 Pita 3:1-2 * 3:19: 1 Pita 3:7 * 3:20: Epeso 6:1-3 * 3:21: Epeso 6:4

25 N:ii ngê dono adî d:uud:uu, Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. K:omo tpile yi pini u pi ndîî ó u pi têtê, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ u ngwo wa a vy:u.

4

1 Kada pini yoo, yélini wop nmyi p:uu a dpodo té, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo, dono kópu y:e namê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o nmyi Lémi mbóó p:uu wunê too, yinê a y:enê nmyo.

Nmî Lémi p:uu danê u kópu dyuu

2 A tîdê mbwó yoo, namê mgeemgee, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. *

3 A l:êê dîy:o myedmyinê a ngêpê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê pêtê pyódu nêne, Yesu Kédisu u tumu kópu dyuu pi knî ye u ngwo p:aa vyi. Yi kópu dyuu u tpapê u l:êê dîy:o, mbwa k:oo a km:êê noo. *

4 Nmî Lémi ngê yi dpodo a ka a kpo, u kwo dmyina a ngêpê, u ya a nga a kwo, U kópu dyuu pi knî ye ntênê ní vyi. *

5 Kuwa yéli yi vy:o nuw:o mbêmê dmyinê paa, dye ghi yintómu nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê ye dmyinê danê. *

6 Nmyi kópu dé pwópwó ngê kîngmê pyódu. Pini n:ii nmî Lémi p:uu nmye adî póó,

u kakêmê ntênê u kwo dpî chámê yó. *

Póól u nd:uu tpapê

7 Pini n:ii ngê ala pweep-wee pee nmye wunê néne, Tikikas, nmî Lémi ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yinê amînê nt:o. *

8 Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pîdny:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî l:âmo té. *

9 Tikikas p:uu Onésimas nînê t:emî. Yi pini nmyi chóó nmyi p:aa pi, nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê a dpodo, a nuu u pi ngê mye too. Kópuni yilî a nga a pyodopyodo té, nmye y:oo amînê nté t:oo. *

10 Adistakas, pini n:ii k:ii mbwa k:oo nipi nye kwo mo, u mb:aamb:aa nmye da dy:ââ. Mak ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Mbanapas u ngmênêni ngmê. Mak nmye wa lee knomomê, mb:aamb:aa ngê u kwo dmyinê vuywo. Yi kópu wunê nmye kînê vuy. *

11 Yesu u pénta, Pini n:ii u pi Njastas, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi vy:o yi pini pyile knî y:oo y:oo a ngêêpî nê, Nju pi ngmê ngê mêdaa ngêêpî nê. Yi pini pyile

* 4:2: Epeso 6:18 * 4:3: Epeso 6:19; Kilosa 1:27 * 4:4: Epeso 6:20 * 4:5: 1 Tes 4:11-12 * 4:6: Epeso 4:29; 1 Pita 3:15-16 * 4:7: Epeso 6:21 * 4:8: Epeso 6:22 * 4:9: Pilimon 1:10 * 4:10: Dpodo 27:2; 12:12

knî yi k:ii nmî Mî kóó k:oo yoo nipi nmo kapî too.

12 Nmyi p:aa pi Epapîdas ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Yesu Kedisu p:uu ntênê mye dpodo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e a ngêpê yédi, dpo, Yi kélîmî ndîi ngê a pyaa dniye, dpo, nuw:o ngmidi mbêmê pîdny:oo nuw:o, nuu u kópu dé yi p:uu pîdny:oo nuw:o.

13 Nmyi p:uu dpodombiy:e wunê nuw:o yédi, Leyodisiya p:aani dê Hidapolis tpémi yi l:êê dîy:o myewunê nuw:o yédi. Yi kópu a chóó p:uu kîni módu, u ngwo nmye d:a vyi.

14 Luukî, pini n:ii kpede ngê a tóó, a nuu u pi ngê mye tóó, Dimas k:ii yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê. *

15 Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, nmî mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, myenté yélini Nimba u ngomo k:oo nipi wumê ngêpê nyédi, nmî mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

16 Dini ghi n:ii ngê ala pwepwee pee anmyinê kp:aa ngmê, Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, ye u nkwo dpî dy:ââ yó, myepêdê kp:aa y:e. Myenté pwepwee pee n:ii yi yéli y:oo nmye wa a dy:ââ ngmê, u nkwo dpo kp:aa yó.

17 Akipas ka ala kópu dpî vyi yó, kwipi, Nmî Lémi ngê dpodoni nga a kpo, dpî chedê ngi.

18 Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o mbwa k:oo anînê kwo.

Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwu.

Wu u dí.

* 4:14: 2 Tim 4:9-12

1 TESALONIKA

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól Sailas Timoti Tesalonika lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i dnyen:aa dpodo, yoo wo yéli Yesu u yoo vy:o kaa tumo. (Dpodo 17:1-9) Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo, woni kní y:oo Póól ngm:ii kalê ngópu, wod:oo Mbédiya loo, yi ndini mê yó, Aténi mî tee wo. (Dpodo 17:10-15) Dini ghi n:ii ngê Timoti Aténi Póól ka loo, Póól ngê myombó Tesalonika mê dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo m:ii wêdêwêdê kalê té.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo, Yesu p:uu y:i ye doon:aa danêmbum. (Dpodo 18:1-18) Wiki kní ngmê y:i doo ya, Sailas pini dê Timoti y:oo y:i mî m:uu ngópu, Póól ka kwo, Nju pi n:ii dé Tesalonika wunê pyede, Yesu u yoo kní ye mî kídnya a dyede. Yélini Yesu ka dnye kélímí, Tesalonika, Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Ní wêdêwêdê kalê té, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê.

1 Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nmîné dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mî Chóó Lémi

ka a kââdî nmyoo. Yi Lémi mupwo y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól p:uu y:oo Chóó Lémi u ngwo dnye kwunokwuno

² Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmyo yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, myenté dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o u kwo myeno ngêpê nyédi.*

³ Nyââ, nmî Mî ntênê nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi kélímí u dîy:o dpodombiy:e nmyee dpodo, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê a pyede, nmyi nuw:o dmi nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê a wee.

⁴ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntênê a tóó, yiné a ngmídi nmyoo.

⁵ Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu daa módó nmye nm:uu vuy. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí nmyi ngópu nm:uu chópu, u Ghê Dmi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmye yiné pyódu too. Nmyi lama ka tóó, daa nmî chóó nmî l:êê dîy:o nmyi vy:o nmeen:aa dpodo, ngmênê nmyi l:êê dîy:o nmeen:aa dpodo.*

⁶ Nmî nt:anê nmyi yaa dniye, nmî Lémi u nt:anê my:ii yaa dniye. K:omo tpile mgíní vyímí ndíi nmyimo a pyw:émí, ngmênê u kópu dyuu u wépi dpíp:e pwaa ngópu, u ghê Dmi mbêmê

* 1:2: Pilipay 1:3-4   * 1:5: 1 Kódin 4:20

w:aa nmyinê pyw:ee ngópu.
*

7 Yélini p:aani p:aani
Yesu u yoo vy:o ghê dniye,
Másídóniya Kídiki wee yi kwo,
ala ngwo nmyi nt:anê a
yââyââ té. *

8 Nmî Lémi ngê kópuni
nmyi vy:o d:uu ngê, wee wee
p:aani p:aani kî ny:ee ngópu.
Másídóniya Wee u kwo kî
ny:ee ngópu, Kídiki Wee u kwo
mye ny:ee ngópu, wee knî mu
yi kwo myekî ny:ee ngópu,
yi lama a tóó, Tesalonika
tpémi nmî Mî ka kî kêlîmî mbê
dniye. Yi kópu pi knî ye dpîno
tpapê ngê, *

9 yi chóó nmo a tpapê
ngópu, nmo dpo, Tesalonika
tpémi y:oo nmyi dnye dmi
wumu ny:ee ngópu, yi kópu
kînmî nyongo. Nmo dpo,
Yâpwo knî ye ngêpê kî yé
ngópu, nmî Mî ka kî diyé
dniye, yâpwoni ghê a t:a. Yi
lama a tóó ala ngwo yâpwo
ndêndê p:uu nmye dpodo té,
u mo u kwo nmye ngêpê té, *

10 Tp:oo nmye t:âât:ââ
ngmê, mbóó p:uu wa a ndê,
pini n:ii kpêênî a pyidu ngê,
Yesu. Vyílo yi pini ngê nmî
kpadakpada tédê wa dyé
nmo. *

2

*Póól p:uu ntee dryen:aa
dpodo, Tesalonika
Dpodo 16:11-17:9*

* 1:6: 2 Tes 3:9 * 1:7: 1 Pita 5:3 * 1:8: Lóma 1:8 * 1:9: Dpodo 14:14-15
* 1:10: Mát 16:27 * 2:2: Dpodo 16:19-24 * 2:4: Nkal 1:10 * 2:5: Dpodo
20:33 * 2:6: Njon 5:41,44

1 Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi
lama kîyedê tóó, nmî dpodo
nt:u nmyi vy:o mî kele.

2 Nmyi lama mye tóó, nmye
ghêlî k:ii dpîp:e lee dniye,
Pilipay tpémi y:oo Sailas k:ii
mywenemywene kalê nyópu,
mye kpaka nyópu, ngmênê
nmî Yâpwo ngê a wêdêwêdê
kalê nmoo, u kópu dyuu
nmye nm:uu vyyu. K:omo tpile
yoo woni nmî p:uu dnye d:uu,
ngmênê ye dênmee nkîngê. *

3 K:omo tpile nmî pi dmi ala
ngwo nmye a dyede ngmê,
ngmênê nmyi lama kîyedê
tóó, Dp:oo pi dódó pyu yoo,
dpîno k:omodanê nyédi, dp:oo
dono pyu yoo.

4 Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê
nmî pyaa dniye, u l:êê dîy:o
yinê dpodo kalê nmoo, u kópu
dyuu vyílo yinmo tpapê ngê.
U yi nmo daa kwo, Pi knî ye
pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi,
ngmênê u yi nmo a kwo, Chóó
Lémi ka pi mb:aa ngê nmî ya,
pini n:ii ngê nmî gha dmi dye
ghi yintómu a y:enê. *

5 Nmyi lama ka tóó,
nmyi gha dmi dênmeen:aa
ngêépî dé, nmyi tpile knî
yi pyinê tumutumumu dpîp:o
ngwódu, ngmênê ntênê nmye
nmeen:aa danêmbum. Chóó
Lémi ngê dpo kpa a dmi. *

6 U yi nmo dêpwo kwo, Nye
chaa kalê nmédi, u yi nmo
myedêpwo kwo, Kn:aa yéli
y:oo myenye chaa kalê nmîne.
*

7 Yesu Kédisu ngê u dyépi

ngê a pyódu nmoo, nmyi kada kaa nmoo, u l:êê dîy:o u ntâá nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya. Ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê. Pyââ tpómu mbópó ka nuw:o ngê ntee a vyyuwo yédi, nmyi vy:o yinté nuw:o ngê nmeen:aa paa.

⁸ Nmî tp:ee ntee tpile ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî u kópu mb:aa nmye nm:uu vyyu, myenté dononi nmyi l:êê dîy:o pi knî y:oo nmo wo d:uu ngópu, u ntâá ponmo vyy:ungo. Nmyi nuu ghi dmi nmî nódo d:ud:umbiy:e yaa wo.

⁹ Nmî tîdê mbwó yoo, nté ndapî nmye dénnee a dmyinê, apii? Nyââ, nmyi lama kîyedê too, w:êênî mgidî vy:o nnee a dpodo, nmî ndapî nmî chóó nnee a kmênêkmênê, yi ngwo nmî Mî u kópu mb:aa nmye myenmee a tpapê. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmeen:aa ya, nmî Lémi ka u ngwo nmyi kélîmî mbê dniye, ngmee u kópu dpîpîngmê d:uu ngê, dye ghi yintómu nmyi ngópu nmeen:aa dpodo, nmî Mî ngópu myenmeen:aa dpodo. Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê nmeen:aa dpodo, dpîpîngmê kn:aadi ngê, doo u ntâá pi ngê yipe tee kópu nmî p:uu daawa vyi.

¹¹ Pi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo maa p:uu ntee a kapî too, maa p:uu yinté nm:uu

kaa nmyoo. *

¹² Nmî chóó nm:uu dêêpî kê nmyoo, nmyi nuw:o dmi nmî chóó nm:uu l:âmo ngê, nmî Mî u maa p:uu paa nmî chóó nmyi nuwo nm:uu kwólu. Yinê a ngmîdi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té. *

Tesalonika tpémi yi kélîmî u l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo kwuno ngópu

¹³ Ala kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi myeno kwunokwuno ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu, nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kélîmî mbê dniye. Nmyinê nmye daa pi u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, ngmênê Yâpwo Ndêndê u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Mî u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, ala ngwo yi kópu dyuu yi nt:u dmi nmyi vy:o kîyedê kelekele. *

¹⁴ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu ngê u vyîmî pyu ndîi ngê dê pyódu nmyo. Njuda Wee u kwo Yesu Kédisu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, dononi dnaya a vyîmî, yinté dono myenmyee a vyîmî. Nju tpémi y:oo ntee dnyimo a kpakakpaka dé, nmyi chóó nmyi dyámê tpémi y:oo yinté myednyimo a kpakakpaka nmyoo. *

¹⁵ Yi Nju tpémi yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê a vya

* 2:9: Dpodo 18:3; 1 Kódin 4:12 * 2:11: 1 Kódin 4:14 * 2:12: Pilipay 1:27

* 2:13: Nkal 1:11-12 * 2:14: Dpodo 17:5

tumo, nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu vya ngópu, myednye kpakakpaka nmo. D:ud:umbiy:e Chóó Lémi ka doo u nuu u yoo ngê dê pyaa dmi, pi yintómu yi p:uu a d:uu té.*

¹⁶ U yi nmo a kwo, Pi dyêêdí yintómu nmî Mí kóó k:oo nm:uu kaa té, ngmênê Nju tpémi y:oo nmî maa a nkokonkoko ngópu. Yi kn:ââ knî y:oo dononi dnya a d:uud:uu dé, nmî Mí nódo kaa dniye, nmî dye ghi ngê Tp:oo mb:ii ngópu, yi dono nódo mye kele, wod:oo nmî Mí ngê u nkwo mb:ii too, ntênê wa kpada té, ye daawa kede.*

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Tesalonika tpémi m:aan:aa m:uu té

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o pi knî y:oo a pi nmye a dyede ngópu, nmyedpo, Nmyi yi dmi u ngwo daa kwo. K:omodanê kópu yila. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o a ngm:ii kalê nmoo, nmyi l:êê dîy:o nmee a tpyóó. U yi nmo ntênê a kwo, Daa kêmakêma monon:aa mumu nmyo. K:omo tpile ala ngwo nmyi vy:o dênminê wee, ngmênê nmî nuw:o k:oo anmînê nuw:onuwo nmyo.

¹⁸ Nê, Póól, ndê kópu nmye ngmênê tpapê, daa ng:êêntómu nê, Ngín:uu m:uu té, ngmênê Setan ngê a maa nkoko ngê.

¹⁹⁻²⁰ Nyââ, ndêndê ngê u ya a nga a kwo, N:uu m:uu

nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, ngîma anmîn:aa kwo, daanmyi mywenemywene kalê nê, nmyi l:êê dîy:o w:aa anîmo pyw:oo, myenté nmyi l:êê dîy:o wa chaa kalê nê, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kêlímî té, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa dé.*

3

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê Timoti Tesalonika dy:ââ ngê

¹ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Aténi noo a ya, noo a nuw:onuwo nmyo, nmyi l:êê dîy:o tpyóó ngê y:a y:a nê pwiyé wo, doo u ntââ ngê a ka pyodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti a ka a loo, nmye nê dy:ââ ngê, a mo Aténi noo a ya.*

² Nmyi lama kîyedê tóó, nmî mbwó Timoti k:ii nmî Mí p:uu nipi nye dpodo nódo, Yesu Kédisu u kópu dyuu nipi nye tpapê too. Nmye nê dy:ââ ngê, kwonê, Yi kêlímî p:uu nyi wêdêwêdê kalê té.*

³ Kwonê, Nmî Lémi u maa p:uu dononi wunê vyîmî tumo, yi dono knî yi l:êê dîy:o yi máádi kîdangê kuwo ngmê. A tîdê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi dono knî y:oo adnyi kpakakpaka nmyo.

⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmee a kwo, munmyenê, Adnyi kpakakpaka nmyo. Nmyi

* 2:15: Dpodo 2:23 * 2:16: Lóma 1:18
17:15 * 3:2: Dpodo 16:1; 2 Tim 3:12

* 2:19-20: Pilipay 4:1 * 3:1: Dpodo
* 3:4: Dpodo 14:22

lama kiyedê tóó, vyílo yi kópu nmye yidoo pyodopyodo. *

⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o noo a nuw:onuw:o nmyo, nê, Lónté wunê kélímî té. Nê, Apê Setan ngê dpodombiy:e da tókó té, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê, yi vy:o módó nmeen:aa dpodo. U ya a nga doo kwo, Nmyi p:uu kópu ngmênî ny:oo, u l:êê dîy:o Timoti nmye nê dy:ââ ngê. *

⁶ U kuwó dini ghi ngê Aténi nê kuwo ngê, ala ngwo Kódin anîmo dpodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti pini dê Sailas y:oo al:ii mîné pyw:ee noo, a gha mb:aamb:aa ngê pyódu ngópu. Timoti ngê a ka pê, Nmî Lémi ka ntênê kiyedê kélímî té, myenté yi nuu ghi dmi numo nódo mye tóó. A ka pê, Kiyedê cháâcháâ ngi. A ka pê, U yi nga ntee a kwo, N:uu m:uu té, a ka pê, yinté u yi y:e myewunê kwo, Nmî m:uu. *

⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o kîmêd:a l:âmo. K:omo tpile dono vy:o anî kwo, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmyi kélímî p:uu n:aa nuw:o yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

⁸ Nmî Lémi ka dnyinté anmyi kélímî knomomé, ye anî nuw:onuw:o nmyo, a ya dono ngê wa pyódu.

⁹ Nmyi l:êê dîy:o nmî Yâpwo Chóó Lémi dpodombiy:e n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o w:aa ndîi a ka a kpo.

¹⁰ W:êênî mgídî vy:o

dpodombiy:e n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Kópuni knî yi l:êê dîy:o nmyi kélímî doo u ntââ ngê da pyaa dmi, u ya a nga a kwo, Ndîi ngê n:uu pyódu té.

¹¹ Nmî Mî Chóó Lémi ka nmo ngêpê nyédi, myenté nmî Lémi Yesu ka myeno ngêpê nyédi, nmî maa y:oo wa yé ngmê, nmye u ngwo anmo lee dmi.

¹² Nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê nmyi pi ka vyuwo ndîi ngê a pyódu ngê. Nmyi nuu ghi dmi ntee nmî nódo wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo mye-choo a ya, myenté nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya.

¹³ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi Yesu ngê a wêdêwêdê kalê nmyine. Wéni n:ii ngê wa a diyé, u yoo wa danê té, nmî Mî Chóó Lémi ngîma nipi wamî kaa nmo. U yi nmo a kwo, Yi ngwo dyââpe nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. *

4

Chóó Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo

¹ A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni ngê dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Mî u nuu u yoo ngê dmyinê kwo. Yi máádi wunê nmye kînm:uu kêma ngê, mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê. Nmî Lémi Yesu u l:êê dîy:o nmîné kwunokwuno nmyo, yi

* 3:5: Pilipay 2:16 * 3:6: Dpodo 18:5

* 3:13: Pilipay 1:9-10

máádi dpodombiy:e dmyinê kîgha.

² Dêêpîni nmî Lémi Yesu u pi mbêmê nmye nmo kpo, nmyi nuwo kîdangê kuwo.

³ Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Ntee n:aa tóó, a yoo yinté myedny:oo ya, pyââ ti mââ ti yi vy:o kîngê ya. *

⁴ Nmyo ngmêngmênté nmyi chóó nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê y:eñey:eñe dé, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, mywene nmye kîngê kwo. *

⁵ Yélini yi lama nmî Mî daa tóó, pyââ ti mââ ti yi yéli yi nuu u kópu ngê ntee a ya yédi, yinté kîdmyengê ya. *

⁶ Nmyi vy:o pini ngmê u mbwó u kuwó kîngê pwiyé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê yi pini ka ntââ wa a vy:u. Yi kópu wunê nmye kînm:uu kwódu ngê.

⁷ Daa pyââ ti mââ ti yi l:êê díy:o nmî Mî ngê a ngmídi nmoo, ngmênê yoo mb:aa u yi u ngwo ye kwo. Ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, Yinté myedny:oo ya. *

⁸ Pini n:ii ngê yi kópu dyuu u wépi wa puwâ, daa pi ntee pi u kópu u wépi yuu puwâ, ngmênê nmî Mî u kópu u wépi yuu puwâ, pini n:ii ngê u Ghê Dmi nmye a kpo. *

⁹ Nmî tídê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, yélini yi k:ii Yesu ka nmyinê kélímî té, nmyi nuu ghi dmi numo nódo

wunê tóó, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê yi kópu nmyi nuwo chóó a kwólu. Doo u ntââ yi kópu p:uu kópu nmye daamu anmo d:êê. *

¹⁰ Nmî lama ka tóó, Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo p:aani p:aani wunê pyede, yi nuu ghi dmi nmyi nódo wunê tóó. Nmî tídê mbwó yoo, nmîné kwunok-wuno nmyo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya.

¹¹ Nuw:o ngê dmyinê paa, kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. Kîdmyengê líme, nmyi chóó kílî dmyinê dpodo. Yi kópu dé wunê nmye kînm:uu vyi too. *

¹² Yinté anmyi ya knomomê, ye pi kní ye yoo mb:aa ngê anmyi pyaa dmi, nmyi nté ndapí u ntââ mbêmê adí ya, doo u ntââ pi kní ye mēdaanmyi dmyinê dē. *

Yesu u yoo vy:o yélini pw:oo dniye, kópuni y:e wa pyódu

¹³ Nmî tídê mbwó yoo, Yesu u yoo vy:o yélini nmyi vy:o pw:oo dniye, yi p:uu kópu nmye ngmênmîné tpaépê. Kuwa yéli yi vy:o pini n:ii dpí pw:onu, u l:êê díy:o yoo dpodombiy:e a mbê nyédi, mu kópu u díy:o yi lama a ya yédi, dpo, Nmî mbwó daamunmî m:uu. U yi nmo daa kwo, Nmyi gha dmi yinté dono ngê choo pyodopyodo. *

* 4:3: 1 Pita 1:16 * 4:4: 1 Kódin 6:13,15 * 4:5: Lóma 1:24-28 * 4:7: 1 Pita 1:15 * 4:8: Luukí 10:16 * 4:9: Njon 13:34 * 4:11: Epeso 4:28 * 4:12: Kílosa 4:5 * 4:13: 1 Kódin 15:20; Epeso 2:12

14 Ala kópu ka ntênê nmî kêlímî mbê dniye, Yesu ntee pwene, ntee mêtê pii wo, u yoo vy:o yélini a dpî té, dîyo nmî Mî ngê yinté wamêdê pyidu té.

15 Nmî Lémi u kópu dyuu nmye ngmênmînê t̄papê. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, u yoo vy:o yélini mwiyé dpî dniye, daawa a kuwo té. Nyââ, mwiyé wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té. Yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, kóó k:oo nipi wa kaa nmo. *

16 Dini ghi n:ii ngê maadí ada a kwo, dpodombiy:e nmo wa a mbwólu, enjel yoo yi kada pini ngê Chóó Lémi u nkéli dpuwó wa a wuu, nmî Lémi mbóó p:uu u ngwo wa a ghîi. U yoo vy:o yélini wunê pw:oo dniye, mwiyé wa a pyidu té,

17 u yoo vy:o yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, yi yéli yi k:ii kwodonkwodo wa a danê nmo, mbóó p:uu wa km:êê nmo, nkalí too pee dmi u mênê nmî Lémi ngê y:i amînê pyódu nmo. Yi ngwo nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmo, nipi anmîn:aa ya, dye ghi yintómu.

18 Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi moo lâmo tóó.

5

Nmî Lémi u diyédiyé u t:âât:ââ

1 Nmî tîdê mbwó yoo, wéni n:ii ngê nmî Lémi wa a diyé,

yi wéni p:uu kópu nmye daanmo d:êê, *

2 mu kópu u dîy:o ala kópu wunê nmyi lama ka a yaa wo. Kpáápi ngê ngomo chóó ntee dpî ngwéti, nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, yoo yinté wa ngwéti té. *

3 Kuwa yéli nmî Lémi p:uu daadnyi nuw:o, awo, Mb:aamb:aa ngê nmo pyede, kópu nmo daangmêwa pyódu, ngmênê yi ngwo nmî Lémi ngê wa ngwéti té, wamye dyênê té. Doo u ntââ daawa mbêpê dmi. Mbwili ngê pwopwo ntee dpî kaalí, yinté y:e wamye pyódu. *

4 Nmî tîdê mbwó yoo, dp:ee yinté yéli. Dp:ee mgídí u yoo, w:êêní nmye pyede. Kpáápi ngê ngomo chóó ntee dpî dyênê, nmî Lémi ngê yinté daawa dyênê nmyo.

5 Nmyo yintómu wo u yoo, w:êêní nmye pyede. Dp:oo mgídí u yoo, mgídí vy:o dp:ono pyede. *

6 Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ daanmî líme, myedaanmî dpî. Kuwa yéli daa yi lama a pyede, a dpî té. Nuw:o dono ngê kíngmê dóó nmo, mb:aamb:aa ngê paa vuywo kmêle, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê kígha koo.

7 Yoo w:êêní daa dpî nyédi, mgídí vy:o a dpí nyédi, myenté mgídí vy:o ndee pyu yoo a ghétighéti nyédi.

8 Ngmênê nmo wo u yoo, nmî Lémi u maa nuw:o

* 4:15: 1 Kódin 15:51-52 * 5:1: Mát 24:36 * 5:2: Mát 24:42-44 * 5:3: Luukí 21:34-36 * 5:5: Epeso 5:8-9

mbêmê kîgha koo. Lede knî y:oo yi kâped:ê ntee a tpyé tumo, yi mbodo u dópó yi mbêmê ntee a kwo nyédi, yinté nmo pyede, nmî Lémi ka nmo kêlîmî té, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, myenté nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê kóó k:oo dîyo wa kaa nmo. *

⁹ Nmî Mî ngê daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a ngmîdi nmoo, ngmênê u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kóó k:oo kaa nmîne.

¹⁰ Nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo kamî ngê nî pyódu té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, k:omo tpile mwiyé anmî pw:oo dmi, ó yi ngwo anmî ya, ngmênê kóó k:oo wa kaa nmo, mb:aamb:aa ngê nipi anmîn:aa ya. *

¹¹ Yi kópu mbêmê nmyi nuw:o dmi moonumo l:âmo tóó, dpînumo wêdêwêdê kalê tóó. Yi kópu ala ngwo ntee nmye d:uud:uu ngmê, yinté dmyinê d:uud:uu. *

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

¹² Nmî tîdê mbwó yoo, nmîno kwunokwuno nmyo, nmî Lémi ngê yélini nmyi vy:o a dpodo kalê too, dmyinê cháâcháâ dé. Nmyi kada a wee, nmyi kuwó vyîlo yiwunê mbumu nyédi. *

¹³ Nyââ, ntênê dmyinê cháâcháâ dé, yi nuu ghi

dmi nmyi nódo choo ya, mu kópu u dîy:o y:oo a ngêêpî nmyo. Mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya.

¹⁴ Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini a mgeemgee nyédi, yi kuwó dmyinê mbumu. Yélini a nkîngê té, dmyinê wêdêwêdê kîgha dé. N:ii knî ye kópuni doo u ntââ ngê adî ya, dmyinê ngêêpî dé. Pi knî ye nmyi mbodo l:âmo dmi lîmîlîmî ngê kîdangmê ngêpa. *

¹⁵ Ntââ vyîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê numo ka dmyinê mb:aamb:aa, pi knî ye myedmyinê mb:aamb:aa. *

¹⁶ Dye ghi yintómu w:aa nmyi mênê choo ya, *

¹⁷ dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. *

¹⁸ K:omo tpile ló kópu ngmêdê pyaa knomomê, ngmênê nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yesu u yoo vy:o yélini a wee, yinté dny:oo ya. *

¹⁹ Yélini nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê a dpodo té, ye nangê kwódu, ndyuw:e k:ii nangê nt:ââ. *

²⁰ Kópuni dyuu yi ghéni dmi mbêmê adnyi tpapê dé, k:omo tpile ngê nmye kîngê pyaa dmi.

²¹ Kópu yintómu dmyinê myeme dé, kópuni mb:aamb:aa, dmyinê d:uud:uu, *

* 5:8: Epeso 6:14,17 * 5:10: Lóma 14:7-9 * 5:11: Njuda 1:20-21 * 5:12:

Hipîlu 13:17 * 5:14: 2 Tes 3:6,11,15 * 5:15: 1 Pita 3:9 * 5:16: Pilipay 4:4

* 5:17: Luukî 18:1 * 5:18: Epeso 5:20 * 5:19: Epeso 4:30 * 5:21: 1 Njon

²² kópu dono yintómu yi wépi dmi dpí pwaa yó.

²³ Nmî Mî ngê u kwo a kââdí nmoo, nmyi l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Ntee a tóó, yinté pyódu nmyine, d:ud:umbiy:e. U yi nmo a kwo, Nmyi ghê dmi knî ye choo a vyuwo, nmyi nuw:o knî ye choo a vyuwo, nmyi pââ knî ye myechoo a vyuwo, u dí, wéni n:i ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, yi ngwo dyââpe nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê.

²⁴ N:i ngê a ngmîdi nmyoo, daawa dóó nmyo, yinté mb:aamb:aa ngê wa pyódu nmyo. *

²⁵ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o nmî Mî ka myedmyina a ngêpê.

²⁶ Yélini yi k:i Yesu ka nmye kélîmî té, nmyi chóóchóó dponumo chipé tóó.

²⁷ Nmî Lémi u pi mbêmê ala kópu nmye nîné tpapê, ala pweepwee pee Yesu u yoo yintómu yi ngêêdí dpo kp:aa yó.

²⁸ Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

---

* 5:24: 2 Tes 3:3

2 TESALONIKA

Dini ghi n:ii ngê Póól Kódin mwiyé doon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini Tesalonika dnya a ya, Póól ngê pweepwee pee ye ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Tesalonika. Wiki kní ngmêmí loo, pi kní ngmê Tesalonika a ndê dniye, Kódin a lee dniye, Póól ka mdoo y:oo a núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Tesalonika tpémi ye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee.

¹ Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee nmye nmîné dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mî Chóó Lémi ka kââdí nmoo.

² Yi Lémi dê y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwu.

Póól p:uu y:oo nmî Mî u ngwo dnye kwunokwuno

³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmî Mî nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o ala ngwo nmyi kélímí ndîi ngê a pyodopyodo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ndêndê ngê mye tóó. *

⁴ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo kní yi vy:o nmyi pi dmi nmî chóó nmo kmímí too. Yenmîmo, Tesalonika tpémi,

yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, k:omo tpile dono yilí wunê vyîmí ngópu, ngmênê nmî Lémi daa mb:iimb:ii ngópu, ntênê u kwo a kélímí té. *

Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u

⁵ Ala ngwo nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilí nmyinê vyîmí ngmê, ngmênê nmí Mî ngê yoo ntênê yinê dpî kóté kwolo. Ntââ ye wa a vy:u, ngmênê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, U ntââ ngê dmye pyaa dmi, a kêê k:oo anyi ghê dmyeno. *

⁶ Nyââ, kópuni pi kní y:oo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê ntênê wa pwila té. N:ii kní y:oo a mgîní vyîmí kîgha nmyoo, ntââ ye wa a vy:u, *

⁷ ala ngwo nmye mgîní vyîmí nyédi, dîyo mb:aamb:aa nmye wa a kê, nmo amyeda kê. Yi kópu wa d:uu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu, u enjel wêdêwêdê kní yi k:ii, mbóó p:uu wa ndê dmi. *

⁸ Yi ngwo ndyuw:e wa t:aa ngmê, yélini yi lama Chóó Lémi daa tóó, myenté n:ii kní y:oo nmî Lémi Yesu u kópu dyuu mb:ii ngópu, yi ngwo wa kpada t:oo. *

⁹ Ntââ ye wa a vy:u, d:ud:umbiy:e wa dyênê té, wa kée té, u nkîgh:ê daadnyi ya. Yi ngwo u pi ndîi ngê wa pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê amye pyódu, ngmênê yi yéli y:oo daamuwa m:uu ngmê. *

* 1:3: 1 Tes 1:2-3

* 1:4: 1 Tes 2:19-20

* 1:5: Pilipay 1:29

* 1:6: Lóma 12:19

* 1:7: Mát 25:31

* 1:8: Mát 25:41; Lóma 2:8

* 1:9: Mát 25:41,46; 2 Pita 3:7

10 Yi ngwo u yoo knî y:oo adnyi chaa kîgha, n:ii yoo u kwo a kêlîmî té, u pi ndîî ngê wa pyódu ngmê. Nmyo myentee dé, amyenmyin:aa chaa kîgha, mu kópu u dîy:o Yesu p:uu kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu knî ye nmyi kêlîmî mbê dniye. *

Póól p:uu Tesalonika tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dnye ngêpê

11 Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Mî ngê u nuu u yoo ngê a pyódu nmyine, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o kaa nmyoo. Ú wêdêwêdê mbêmê choo a ngêêpî nmyo, kópuni mb:aa nmyi kêlîmî mbêmê u yi nmye adî kwo, Nmî d:uu, u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

12 Yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi Yesu u pi ndîî ngê anmyi pyódu ngmê, amye chaa kalê nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu k:ii mb:aamb:aa ngê nmye wunê vyuwu nódó. *

2

Setan u Pi Dono u ngwo wa t:aa

1 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u wo ndîî p:uu nmye nmînê danê té. Nmyi lama kîyedê tóó, kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, nipi u kwo wa a danê nmo. *

2 Ngmênê pi woni knî y:oo ala kópu nmye a tpapê ngópu,

nmyedpo, Nmî Lémi u wo ndîî wunê kî dyimê wo. K:omodanê kópu yila. Yi kópu nmyi nuw:onuwo u kópu ngê kîngê pyódu, nmyi nuw:o dmi miyó ngê myekîngê pyódu. K:omo tpile pi ngmê ngê yi kópu dêêpî tédê nmye vyu, ó ngmênê u kwo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye vyu, ó yinê ye pweepwee pee yedê yi kópu nmye nmo d:êê ngê, ngmênê k:omodanê kópu yila, ye namê ng:aa.

3 Pi ngmê ngê kîngê dóó nmyo. Yi wéni ghêlî daawa d:ii, pi yilî knî y:oo Chóó Lémi mwiyé wa mb:ii ngmê, u yi y:e daadî kwo, Choo y:enê nmo. Yi ngwo Pi Dono wa t:aa, pini n:ii ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu wa kée té. Yi pini u pi ndîî ngê wa pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê kuwó d:ud:umbiy:e wa dyênê. *

4 Yi pini nmî Mî p:uu adî d:uu, tpileni yilî pi knî ye yâpwo dé, yi p:uu amyedî d:uu. Chóó u pi yi pwo wa knî, yâpwo ghê amî ghê, pi knî ye wa vyi, yewo, Nmyi yâpwo u d:aa d:a kâadî, yewo, yâpwo daamu a tóó, dmyiné cháâcháâ nê. *

5 Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, yi kópu dyuu nmye kîn:uu vyi too, apii?

6 Kópu m:uu nmyi lama a tóó. Yi pini ala ngwo ghêlî daawa t:aa, u dye ghi ngê wa t:aa, mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê u maa da nkoko.

7 K:omo tpile yi pini doongê

* 1:10: Kílosa 3:4 * 1:11: Kílosa 1:10

* 1:12: 1 Kódin 10:31

* 2:1: 1 Tes

4:13-17 * 2:3: 2 Tes 2:8 * 2:4: Mát 24:5; Dan 11:36

ta, ngmênê pi knî y:oo u nuu u kópu dé ala ngwo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu tumutumu a kéké tumo. N:ii ngê Pi Dono u maa a nkoko ngê, dini ghi n:ii ngê yi máádi wa kpêmî,

⁸ Pi Dono yi ngwo wa t:aa, chóó u pi wa knî, ngmênê nmî Lémi Yesu yi ngwo wa a diyé, u kópu mbêmê yi pini wa dyênê. Doo u ntâa yi pini nmî Lémi ngîma daadí kwo.

⁹ Yi pini dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Setan u wêdêwêdê ndîi mbêmê kópu ndîi yilî wadí d:uud:uu dé, pi yilî wa dóó, yi kópu dé yi nyepênyepê u kópu ngê wa pyaa dmi. *

¹⁰ Yi pini d:ud:umbiy:e dono. Yoo ntênê wa dóó té, yi kpadakpada u maa p:uu wa kaa té. Ndêndê kópu dyuu wodaa mb:ii ngópu, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo pê kaa too.

¹¹ Nyââ, ndêndê kópu dyuu mb:ii ngópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kópu dyuu u myeme ngê doo u ntâa ngê pyódu too. Yi kópu u l:êê dîy:o k:omodanê kópu knî ye a kêlîmî té.

¹² Kópu ndêndê ka daa kêlîmî mbê dniye, u yi y:e doo kwo, Dono kópu nmî d:uud:uu dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada té.

Ntênê kêlîmî

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi nuu

ghi dmi nmî Lémi nódo a tóó. Doo u ntâa tumu daanmî ya. Mwiyémwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê a ngmîdi nmyoo, apê, A kópu ndêndê ka wa kêlîmî mbê dmi, a kêê k:oo wanî kaa té, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. Apê, Ntee n:aa tóó, yi Ghéni Dmi ngê yinté wa pyódu té. *

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu, nmî Mî ngê a danê nmyoo, kóó k:oo kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

¹⁵ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi miyó ngê kîngê ya, kópuni nmye nm:uu vyi too, myenté kópuni pweepwee pee yedê nmye nmo d:êê too, yi kópu ntênê dpî mgîmî tóó, ye ntênê dmyinê kêlîmî. *

¹⁶ Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi, dye ghi yintómu nmî nuw:o dmi yinê dpó l:âmo. Nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi, nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi, *

¹⁷ yenmîmo, Yi nuw:o dmi choo a l:âmol:âmo dé, myechoo a wêdêwêdê kîgha dé, kópu mb:aa yilî u ngwo pîdny:oo d:uud:uu dé, u ngwo myepîdny:oo tpapê dé.

* 2:9: Mát 24:24; Tpyuu 13:13 * 2:13: 1 Tes 1:4; Epeso 1:4-5; 1 Pita 1:2 * 2:15:

1 Kódin 16:13; Lóma 8:30 * 2:16: Hipîlu 13:21; 2 Kódin 1:3

3

*Póól p:uu y:oo u ngwo ye
vyi ngópu, yepê, Nmî l:êê dîy:o
dmyina a ngêpê*

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, pi yilî knî y:oo u kópu dyuu u ngwo paa ny:ee y:e. Myenté, u kópu dyuu ka ntee nmyi kêlîmî mbê dniye, ala wee u kwo pi yilî yinté u kwo myepaa kêlîmî mbê dniye. *

² Nmî l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê, nmî Lémi ngê yoo dono yi kêlê paa dyé nmîne. Nmyi lama ka tóó, pi yilî nmî Lémi ka daa kêlîmî té.

³ Ngmênê nmî Lémi ka nmye kêlîmî té, ntênê daawa dóó nmyo. Nmyi gha dmi wa wêdêwêdê kalê té, Setan kwulo wa dyé nmyo. *

⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu nmye d:uud:uu t:oo, kópuni ala ngwo nmînê d:êêd:êê té, yi kópu amyenmyin:aa d:uud:uu dé.

⁵ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê ala kópu nmyi lama a kalê ngê, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó. Myenté, Yesu Kédisu ngê dono yilî ntee doo a vyîmî, u vyîmî pyu ngê yinté paa pyódu nmyine. *

*Yélini dêdnyimo dpodo, Póól
p:uu u ngwo ye dnye kwódu yé*

⁶ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê ala

kópu nmye nmînê t̄papê. Yesu u yoo vy:o yélini a lîme nyédi, myedaa dpodo nyédi, yi yéli yi vy:o a pwii dmyeno, nmî dnye dmi daa nyêmî t:oo. *

⁷ Nmyi lama ka tóó, nmyi vy:o dênmeee a mgeemgee. Nmyi vy:o ntee nmeee a dpodo, yinté myedmyina a dpodo. *

⁸ Nmyi ntépînâ knî yi k:oo dênmeen:aa kmaapî, ngmênê w:êênî mgîdî vy:o nmeen:aa dpodo. Yi dpodo tédê nmî chóó nmî ndapî nmeee kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o u yi nmo dèpwo kwo, Nté ndapî nmo dny:oo a kuwo.

⁹ U ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya, ngmênê t̄pile nmye dpîp:e dmy:ee ngê, mu kópu u dîy:o u yi nmo doo kwo, nê, Nmî p:uu pîdny:oo a mtyîmwe ngêêpî.

¹⁰ Dini ghi n:i ngê nmyi vy:o nmeen:aa kwo, munmyenê, N:i daachoo dpodo knomomê, nté kîmê pîpî.

¹¹ Yi kópu dé nmye dp:o vyi té, mu kópu u dîy:o ala kópu kud:o ny:oo, nmyi vy:o pi knî ngmê daa dpodo nyédi, a lîme nyédi, daa yi k:oo ghê wumê mbumu nyédi.

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê yi yéli yi kuwó dmyinê mbumu, yipi, Nuw:o ngê dmyinê paa, kîlî dmyinê dpodo, nmyi ndapî nmyi chóó dmyinê kmênêkmênê. *

* 3:1: Lóma 15:30-31; Epeso 6:19 * 3:3: Njon 17:15 * 3:5: Hipîlu 12:2 * 3:6:

1 Tes 5:14 * 3:7: Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9 * 3:12: 1 Tes 4:11

13 Nmî tídê mbwó yoo, dmyina a mb:aamb:aa, kídmyenêngê yé ngmê. *

14 N:iî ngê nmî kópu dyuu daawa ny:ee knomomê, dpî mya yó, kpeme u kwo dpî yaa dmyeno, mywene u ngwo paa ghê we.

15 Dpodombiy:e u kwo nangmê nod:e, mu kópu u dîy:o nmyi mbwó, ngmênê u kwo dmyinê kwódu yé.

Póól p:uuyi kuwókuwó kópu

16 Nmî Lémi, n:iî ngê u kwo dpo kââdí nmo, dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo. K:omo tpile ló kópu nmye ngmêdê pyaa knomomê, nmye myechoo a vyuwo, kídangê kuwo nmyo. *

17 Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êê:d:êê. A d:êê a mya yó, alanté n:aa d:êê yédi. *

18 Nmyo yintómu, nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

* 3:13: Nkal 6:9; 1 Kódin 15:58   * 3:16: Njon 14:27   * 3:17: 1 Kódin 16:21

1 TIMOTI

Timoti Lisitída pi ngmê, p:aani n:ii Nkalásiya Wee u kwo a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlímî mbê wo, Póól p:uu kele, (Dpodo 16:1-3) p:aani p:aani nipi dpîmon:aa dpodo. Dye ghi knî ngmê ngê Póól ngê Timoti kn:aa p:aani kn:aa p:aani dpîmo dyede, Yesu u yoo yi dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. (1 Tesalonika 3:1-3, 1 Kódin 4:16-17) Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma mbwa k:oo doon:aa kwo, (Dpodo 28:30-31) Timoti k:ii nipi dpîmon:aa ya.

Dini ghi n:ii ngê Póól mbwa k:oo pwii wo, Timoti k:ii p:aani p:aani mêdpîmon:aa dpodo. Epeso yi taa knopwo, Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé. Yi ngwo Póól Másídóniya Wee u kwo loo, ala pweepwee pee Timoti ka y:i mîné d:êê ngê.

U kuwó dini ghi ngê Timoti ka pweepwee pee m:uu a d:êê ngê, u pi 2 Timoti.

¹ Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, Yesu Kédisu p:uu myinî dpodo, pini n:ii p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. *

² Timoti, dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o nî kaa nyoo, a tp:ee ntee pini ngê nî pyódu nyoo. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii

mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyuwo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ngmidi ngê dny:oo a pyépi.

K:omodanê pyu yoo yi kópu dyuu

³ Dini ghi n:ii ngê Epeso nê kuwo nyoo, ala Másídóniya Wee u kwo nê loo, yi ngwo kópuni nga nê vyu, chi d:uud:uu, Epeso chi ya, yélini y:oo k:omodanê kópu knî yi mbêmê yoo a ndiye kîgha tumo, yi kópu ye chi kwódukwódu.

⁴ Ala kópu ye chi tpapê, yipi, W:êê tpémi yi k:omo danêmbum dé nama a nj:ii dé, myenté yipi, yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi namê dówodówo dé. Numo ka kwopwepe u kn:ââ yi kópu knî yi p:uu a kwo. Kópuni nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Nî d:uu, y:i daawa a w:ee ngmê. Yi kópu kêlímî mbêmê nmî lama a tóó, daa kwopwepe mbêmê. *

⁵ Yinté danêmbum ye chi kwódukwódu, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka ntênê pîdny:oo kêlímî, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pîchoo ya, yi gha vy:o tupwó daapîchoo ya, yi nuu ghi dmi numo nódo myepîdny:oo ya.

⁶ Pi ngmê knî y:oo yi l:êê ghi dmi mb:aa a kuwo tumo, maa ndêndê kn:aadi ngópu, módó a danêmbum nyédi.

⁷ U yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu yoo yi lama nmî kwolo, ngmênê yi kópu dyuu d:uuwodê w:ee t:oo. K:omo tpile dpodombiy:e a mbumu

* 1:1: Kílosa 1:27

* 1:4: 1 Tim 4:7

* 1:7: 1 Tim 6:3-4

nyédi, ngmênê daa yi lama a mbumu nyédi. *

⁸ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê pi ngê doo u pee ngê kîngê vyi té.

⁹ Nyââ, daa yoo mb:aa yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o, yélini yi mênê dêêpî daa tóó, yélini y:oo nmî Mî daa cháâchââ ngópu, kn:aadi te pyu yoo, yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nmî Mî p:uu daa nuw:o nyédi. Nyââ, yoo dono yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, n:ii knî y:oo yi pye mî daa cháâchââ tumo, ó pi dpî vya ngmê,

¹⁰ ó a pyââ ti nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, ó yoo dpî t:âmo t:oo, wop dpodo pyu ngê dpî pyódu t:oo, ó a k:omodanê nyédi, ó k:omodanê mbêmê pi dpî ndyîko t:oo. Nyââ, yinté yéli yi l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o ndêndê kópu dyuu daa yi nuu u kópu ngê a tóó.

¹¹ Yi kópu nê w:ee ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, u kópu dyuu tpaê u l:êê dîy:o a dpodo kalé noo. Yi kópu mb:aa u l:êê dîy:o nmî Mî u pi nmo kmîmî ngê.

Póól nmî Lémi ka u ngwo ch:anê wo

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu n:aa kwunokwuno ngê, n:ii ngê a dpodo u ntââ ngê dpo pyódu nê, mu kópu u dîy:o

u lama doo ya, d:aa pi dódó pyu, u ngwo a ngmidi noo, u dpodo nêdê a kaa noo. *

¹³ K:omo tpile mwiyé u pi noo a dyede, u ya a nga doo kwo, U kwee nê châpwo, u yoo knî yi p:uu myenoo a dono, ngmênê u kwo nê ch:anê wo, mu kópu u dîy:o daa a lama noo a m:ii, u ngwo u kwo dênoo a kêlîmî. *

¹⁴ Nyââ, nmî Lémi ka ntênê nê ch:anê wo, kópu ndîi a nga ngmê d:uu ngê, a kêlîmî ndîi ngê a pyódu ngê, Yesu Kédisu u yoo yi nuu ghi dmi a nódo u ngwo yaa wo.

¹⁵ Ala kópu dyuu ndê kópu dyuu, yoo u kwo dny:oo kêlîmî, Yesu Kédisu pi dono yoo yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo. Nê pi dono yoo yi vy:o pini ngmê, dono kópu d:uud:uu têdê pi yintómu nî t:ee kwólu, *

¹⁶ ngmênê Yesu Kédisu ngê pi knî ye dyimê pywuu ngê pyódu noo, a dono yilî ghêê too, apê, Pi knî y:oo yi kópu nê p:uu paa m:uu y:e, apê, a ka pêdê kêlîmî mbê dniye, ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee y:e, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

¹⁷ King n:ii daawa pw:onu, chedê ngê myedaawa pyódu, chaa kîgha koo. Yi pini mu ngmidi yâpwo ndêndê, doo u ntââ daanmî m:uu. Dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, yinté choo ya.

¹⁸ Timoti, a tp:ee, kópuni nga d:a d:êê, chi d:uud:uu.

* 1:12: Dpodo 9:15   * 1:13: 1 Kódin 15:9-10   * 1:15: Luukî 19:10

Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê n̄:uu a vyi tumo, n̄uw:o íedê dny:oo ya, Setan p:uu l:êê têdê dny:oo a wêdêwêdê kîgha ngi. *

¹⁹ Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê chí kêlímî, dono kópu nangmê d:uu. Pi knî ngmê dono p:uu a nuw:o té, yi kêlímî ntóó ngê u ngwo pyódu tumo.

²⁰ Yi vy:oo pi miyó, Haimeneyas pini dé Aleksándê, Setan kóó k:oo wunê ní kaa doo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u pi daapîdny:oo dyede. *

2

Ngêpê p:uu kópu dyuu

¹ Timoti, a tp:ee, ndîi kópu ngma ala. Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê díy:o dny:oo ngêpê. Dpodombiy:e dny:oo ngêpê, nmî Mî myedny:oo kwunokwuno.

² Myenté king yoo yi l:êê díy:o dny:oo a ngêpê, kada pini yintómu yi l:êê díy:o myedny:oo a ngêpê, mu kópu u díy:o ntênê pêdny:oo a tpyuu nmo, mb:aamb:aa ngê u ngwo anmî ya, yoo nmî p:uu daapêdny:oo l:êê. Dnyinté adnya a tpyuu nmomomê, angênté anmî châpu té, nmî Mî cháâcháâ dpodo ndîi ngê nmo amye pyódu.

³ Yinté ngêpê mb:aamb:aa, nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté a ka dny:oo a ngêpê.

⁴ U yi u ngwo mye kwo, Pi yintómu a yoo vy:oo ghê

dniye, ndê kópu yintómu yi lama myepaa yaa we. *

⁵ Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê díy:o dny:oo ngêpê, mu kópu u díy:o Yâpwo ndêndê mu ngmidi a tóó, pi mu ngmidi u ntââ yoo u kwo yinê dpo kââdi, yi pini Yesu Kêdisu.

⁶ Chóóchóó u ghê y:ângo, pi yintómu yi l:êê díy:o pwene, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. Yi ngwo nmo w:ee ngê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu a kêê k:oo ní kââ.

⁷ Yi kópu tpapê u l:êê díy:o a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo, a ka pê, Chin:aa ndiye kîgha dé, ndê kópu dyuu ye chin:aa tpapê, a ka pêdny:oo a kêlímî. Pi ngê kîdangê vyi, Nê wunê k:omodanê. A tp:ee, dénîné k:omodanê, nmî Lémi u ngópu nîné ndê danê, ndêndê ngê a ngmidi noo. *

Pyââ mââ yoo yi kópu dyuu

⁸ Mââ n:ii knî y:oo yi gha dmi nmî Mî ka y:ee tumo, u pono mye vyápê nyédi, p:aani p:aani yi yéli y:oo yi kêê dmi ntênê dny:oo kapî dé, nmî Mî ka u ngwo dny:oo ngêpê. Yi yéli daa nod:enod:e pyu ngê dny:oo ya, myenté kwop-wepe pyu ngê kîdnyingê ya.

⁹ Myenté, u ya a nga a kwo, Pyââ yoo nuw:o mbêmê dny:oo taataa, kîdnyingê pyââ mb:aa pyââ mb:aa, myekîdnyingê a mââ kââ. Yi mbodo dyimêdyimê ndîi kópu ngê ye kîngê ya, kpile u tpile

* 1:18: 1 Tim 4:14 * 1:20: 1 Kódin 5:5

* 2:4: 2 Pita 3:8-9 * 2:7: Dpodo 9:15

knî yi l:êê dîy:o myenté yi kpîdí knî yi l:êê dîy:o ndapî ndîi daapîdny:oo kéké, *

¹⁰ ngmênê pi ka vwuwo ndîi kópu ngê ye choo ya. Pyópu n:ii knî y:oo dpo, Nmî Mî nmo cháâcháâ, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê yinté dny:oo ya. *

¹¹ Nmî Lémi p:uu ndiye tédê pyââ yoo tumu dny:oo ya, kada pini yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmí dé.

¹² Pyââ knî y:oo mââ yoo kîdnyingê ndiye kîgha dé, myenté ye myekîdnyingê dy:oo, ngmênê tumu dny:oo ya.

¹³ Yinté a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê Adam mwiyé a l:âmo ngê, Ivi kuwó a l:âmo ngê. *

¹⁴ Myenté, Setan ngê daa Adam yi dóó, Ivi yi dóó. Yi pyópu p:uu dono u kn:ââ wuné kwo, *

¹⁵ ngmênê nmî Lémi ngê pyââ yoo kóó k:oo myoo kaa té, mu kópu u dîy:o pyââ ngmê ngê nmî Mbwámê yinê tpyó. Pyópu n:ii yoo u kwo a kélímí té, yoo yi nuu ghi dmi yi nódo a tóó, yi gha dmi nmî Mî ka dpî y:ee t:oo, yi nuw:o mbêmê u pono a vyápê nyédi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té.

3

Yesu u yoo yi kada pini yoo yi kópu

¹ Ndê kópu ngma ala. Nmî Lémi u yoo yi kada yélini a

* **2:9:** 1 Pita 3:3-4   * **2:10:** 1 Tim 5:10

* **3:2:** Taitas 1:6-9   * **3:7:** 2 Kódin 8:21

wee, dpodoni u pi ndîi ye dódó ngmê.

² Yi kópu u l:êê dîy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi u yoo yi kada pini ngmê ngê nî pyódu, yi pini u dono kîngmê ya. Yi pini u kpâm ngmîdi choo ya, nuw:o mbêmê choo m:ii, chóóchóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, pi knî ye pi mb:aa ngê choo ya. Pi my:oo ka vwuwo u lama choo ya, yoo yi ndiye kîgha u lama mye-choo ya. *

³ Yi pini ndapî u mb:aami ngê kîngê ya, daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê choo ya, daa kwopwepe pyu, daa gheteghete pyu ngê choo ya. Yoo yi dyâape nuw:o ngê choo pwapî dé.

⁴ U kpâm ghee knî mb:aamb:aa ngê choo y:enê dé, tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo u dnye dny:oo nyêmí, myedny:oo cháâcháâ.

⁵ N:ii ngê u kpâm ghee knî dnyinté adî y:enê dé, nmî Lémi u yoo lónté adî y:enê dé?

⁶ Yesu u yoo vy:o pi kamí ngmê kada pini ngê kîngê pyódu, kminté adî mbodo ndîi mbodo ndîi, Setan u nt:anê u ngwo wa yââ, nmî Mî ngê kópuni u l:êê dîy:o Setan kpada ngê, yi pini yinté amye kpada.

⁷ Pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, kuwa yéli ye pi mb:aa ngê mye choo ya, kminté daa yi nuu u pi ngê wa pyódu, Setan ngê u ngwo wa mgîmî. *

* **2:13:** Gen 2:7,22   * **2:14:** Gen 3:6

Kada pini yoo yi ngêêpî pyu yoo yi kópu

⁸ N:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, pi knî ye pi mb:aa ngê myedny:oo ya, yi dêê nkoo miyó miyó ngê kîdnyingê kwo. Daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê dny:oo ya, myenté tpile ndapî yi mb:aami ngê kîdnyingê ya.

⁹ Ngmee u kópu n:ii Yesu Kédisu ngê nmo a pywáíí ngê, u kwo ntênê dny:oo kêlímí. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê pi knî ngmê yinté ngêêpî pyu ngê anyi pyépi té, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê mwiyé chi mumu dé. Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, myenté pi ngê dono kópu yi p:uu daadí tpapê knomomê, ye nmî Lémi u yoo vy:o yinté dny:oo dpodo.

¹¹ Myenté pyópu n:ii yoo nmî Lémi u yoo vy:o a dpodo nyédi, pi knî ye pyââ mb:aa ngê dny:oo ya, yi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dny:oo a tpyuu dé, kîdnyingê pi p:uu danê, myekîdnyingê pi dódó. *

¹² Pini n:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, yi kpâm ngmêngmênté dny:oo ya, yi kpâm gheegheema mb:aamb:aa ngê myedny:oo y:enê dé.

¹³ Pini n:ii nmî Lémi u yoo vy:o mb:aamb:aa ngê adí dpodo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê adnyi cháâcháâ, u kwo adnyi ng:aa, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu

ka kêlímí p:uu ye adí danê, mywene u ngwo daawa ghê.

Nmî Lémi u yoo ntee dny:oo kwo

¹⁴ Timoti a tp:ee, u ya a nga a kwo, Ala ngwo n:uu m:uu ngi, ngmênté ala pweepwee pee nga mwiyé nînê dyede,

¹⁵ mu kópu u díy:o kópu ngmê ngê a maa wa a nkoko knomomê, a nuw:o u ngwo any:uu m:uu. U ya a nga a kwo, Nmî Mí u yoo ntee dny:oo kwo, yi kópu lama ntênê choo ya. Ngomo k:ââ ghi dyuu mbêmê ntee a kwo, nmî Mí u ndê kópu dyuu u yoo knî yi pwo yinté mye kwo. U yoo woni wa tpalé dmi, u kópu dyuu pi knî ye angênté wa pyódu.

¹⁶ Yi kópu dyuu daa tédê kópu yuno dnyinêdnyinê, yintoo kópu dyuu w:êê tpémi y:oo daangmê ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Lémi p:uu kópu alanté a tóó,

Pi ngê pyodo,

Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pi knî ye pi mb:aa ngê pyódu ngê.

Enjel knî y:oo m:uu ngópu,

Dyámê wope wope pi knî y:oo u pi mînté nyémí ngmê, u kwo a kêlímí té.

Ala ngwo nmî Mí u nkîgh:ê wumê tóó, u pi ndîi ngê myaa pyódu. *

4

Pi dódó pyu yoo yip:uu kópu

¹ Nmî Mí u Ghê Dmi u pono ala kópu nmo w:ee

* 3:9: Epeso 3:5-6

* 3:11: Taitas 2:3

* 3:16: Njon 1:14; Mak 16:19

ngê, mu dini ghi ngê pi knî ngmê nmî Lémi u kópu dyuu ka mēdaadnyi ng:aa, kmēna mbwee knî yi pono amēdnyi vyápê, Setan u enjel knî ye amyidnyi ng:aa. *

² Yi yéli adnyi k:omodanê, yoo adnyi dódó, yi dono knî yi l:êê dîy:o mywene y:e daadi kwo.

³ Pi knî ye yéyéé adnyi kwódukwódu, nté woni ye amyednyi kwódukwódu dé. Ngmênê nmî Mî ngê nté yintómu nmî l:êê dîy:o yiné l:âmo ngê, u ntââ anmî pîpî dé. Nyââ, u kwo nmo kêlîmî té, u ndê kópu dyuu nmî lama a kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o ntini n:ii u dîy:o nmo kwunokwuno ngê, u kwódu yé u kópu daangma a tóó, u ntââ anmî pîpî dé. *

⁴ Tpile yilî yintómu nmî Mî ngê mb:aamb:aa ngê l:âmo too, yi kwódu yé u kópu daangma a tóó, yi l:êê dîy:o paa kwunokwuno koo, u ngwo paa pîpî téme, *

⁵ mu kópu u dîy:o nmî Mî u kópu mbêmê myenté u kwo ngêpê u l:êê dîy:o, yi ntini dé mb:aamb:aa ngê nmo dpî pyaa dmi.

Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa

⁶ Kópuni dyuu d:a d:êê té, yi kópu dyuu m̄wó knî ye wanyi tpapê knomomê, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa ngê anyi ya. Ndéndê kópu dyuu n:ii ka nyi kêlîmî

mbê wo, p:uu chi nuw:o, yiné wa wêdêwêdê kalê ngi.

⁷ W:êê tpémi yi danêmbum knî ye nama a ng:aa, nmî Mî u pi y:i daa t:a, yi kn:ââ anyi wunê kwo. Nmî Mî p:uu dpodo u l:êê dîy:o u ntââ ngê chi ya. *

⁸ Mbêpê pyu n:ii mbêpê p:uu a ndiye yédi, mbêpê tédê kada dp:uu ghê, dyámê mbêmê u pi ndîi ngê u ngwo dpî pyódu, ngmênê nmî Mî p:uu ndiye ndîi kópu ngê a tóó, pi ngê ghê kamî u ngwo dpô pyw:oo, nt:u ala ngwo dpî kaalî, mu dini ghi ngê myoon:aa kaalî.

⁹ Ndê kópu yila, pi yintómu yi lama choo ya. *

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e nmo dpodo nyédi, dpodombiy:e myino ngîni vyîmî nyédi. Yâpwoni ghê a t:a, vyîlo yi pini p:uu nmî nuw:o dmi a kwo, pini n:ii pi yintómu yi Mbwámê ngê pyodo. Yélini yi k:ii u kwo nmo kêlîmî té, kóó k:oo wa kaa nmo.

¹¹ Yi kópu p:uu chi ndiye kîgha dé.

¹² K:omo tpile nyi pi kamî, ngmênê pi knî y:oo mbwódo kîngê m:uu ngi. N:ii yoo nmî Lémi ka a kêlîmî té, yi yéli y:oo l:êê ghi mb:aamb:aa m̄:uu dny:oo mumu dé. Mb:aamb:aa ngê ye chi danê, yi nuu ghi dmi n̄ódo dny:oo ya, nmî Lémi ka ntênê chi kêlîmî, dyââpe m̄:uu kîngmê ya, mu kópu u dîy:o pèdny:oo

* 4:1: 2 Tim 3:1; 2 Pita 3:3; 1 Njon 2:18 1:31; Dpodo 10:15 * 4:7: 1 Tim 6:20

* 4:3: Gen 9:3; Lóma 14:6 * 4:4: Gen 4:9: 1 Tim 1:15

a nj:ii ngi.

¹³ Wunté al:ii nînê tóó, nmî Mî u puku pee pi knî yi ngêêdî cha a kpââ dé, yi kakêmé ye chi chámêchámê dé, ye myechi dêêpî, u dî nmye anê lê.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê kada pini knî y:oo yi kêê dmi mêmê a yé tumo, ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nga a vyu, dpodoni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê yi ngwo a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. *

¹⁵ Yi kópu knî yi p:uu nuw:o dpodombiy:e choo kwo, yoo yi ngópu myechi d:uud:uu dé, ala kópu m:uu paa vyi y:e, Kî pini nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa ngê ka pyodopyodo.

¹⁶ Nyóó nga cha a vyuwo, yi ndiye kîgha têtê nangmê kn:aadi. Yinté kópu chi d:uud:uu dé, nmî Mî kóó k:oo u ngwo any:uu ghê, myenté yélini nga adnya a ng:aa, kóó k:oo amyimî ghê dmi.

5

Yoo dyêêdî dyêêdî yi cháâcháâ

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o pi mbwee ngê ngmêdî kn:aadi knomomê, dnye ndîi ngê u kwo nangê mbwólu, ngmênê mî k:ii dpî châpu ngi, nuw:o ngê dpî wátî ngi. Pi kamî yoo mwó ngê dpî pyódu té, *

² pyââwe yoo mye ngê dpî pyódu té, pyââ kamî yoo ñîdê ngê dpî pyódu té, yi p:uu nuw:o dono ngê kêê nangê t:oo.

Kuknwe knî ye vyuwo

³ Kuknwe n:ii yoo yi ngêêpî pyu daa pyede, chi cháâcháâ dé, nmî Lémi u yoo ye dny:oo vyuwo.

⁴ Ngmênê kuknwe n:ii tp:oo módó tp:oo mââ yoo a kwo, ó u kee yoo mye kwo, yi yéli u kwo dny:oo vyuwo, ndîi kópu ngê ye choo ya. Dini ghi n:ii ngê têtê ngê dnya a ya, ye ntee doo a vyuwo, yinté u nkwo u kwo dny:oo vyuwo. Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yi kópu dny:oo d:uud:uu.

⁵ Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, u nuw:o nmî Mî p:uu a kwo, w:êênî mgîdî vy:o u kwo a ngêpê yédi,

⁶ ngmênê kuknwe n:ii dny-inté a ya yédi, chóó u nuu u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, k:omo tpile ghê a t:a, ngmênê u ghê dmi wunê dê pw:onu.

⁷ Yinté kópu ye chi kwódukwódu dé, kminté daa yoo yi nuu u kuknwe ngê wa pyaa dmi.

⁸ Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, yi yoo knî ye dny:oo vyuwo, yi yoo njini knî ye ntênê dny:oo vyuwo. N:ii ye daa vyuwo yédi, dono kópu ndîi yu d:uu, nmî Lémi u kópu daa nyêmî ngê. Yélini u kwo daa kélîmî té, yintoo dono daa d:uud:uu ngópu.

⁹ Daa kuknwe yintómu nmî Lémi u yoo vy:o dny:oo dpodo, ngmênê kada pini knî y:oo dny:oo myeme dé. Alanté pyópu u ntââ. U m:ââ wonoy:a u pwo, pi ngmîdi p:uu yéé wo,

* 4:14: 2 Tim 1:6; Dpodo 8:17 * 5:1: Lev 19:32

10 pi knî y:oo alanté kópu p:uu dny:oo tpapê, Tp:ee dmââdí knî ye dpîmo a vyyuwo, pi my:oo knî ye dpîmo a vyyuwo, nmî Lémi p:uu dpodo pyu knî ye dpîmo a vyyuwo, ngópuch:anê knî ye myedpîmo a vyyuwo, dye ghi yintómu kópu mb:aa dpîmo a d:uud:uu dé. *

11 Ngmênê kada pini knî y:oo kuknwe lvulu yoo kîngê dpodo kalê t:oo, mu kópu u dîy:o yéyééé u yi y:e m:uu adí kwo knomomê, nmî Lémi p:uu dpodo wa kpîpî ngmê,

12 kópuni u kwo mwiyé wa vyi ngmê, k:omo tpile ngê ye wa pyódu, yoo yi p:uu u ngwo adnyi danê.

13 Myenté ngomo k:oo ngomo k:oo módó adnyin:aa koko, dono ndîi amyednyin:aa d:uud:uu, pi knî yi p:uu adnyin:aa danê, daa yi k:oo ghê ye adnyin:aa mbumu, daa yi kópu knî yi p:uu ye amyednyin:aa mbumu. *

14 Yi kópu u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Kuknwe lvulu yoo mēdny:oo yéyééé, myedny:oo tpetpe, yi chóó yi p:aa knî ye mēdny:oon:aa vyyuwo, mu kópu u dîy:o yélini nmî p:uu a d:uu nyédi, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e. *

15 Yi kópu nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o kuknwe lvulu ngmê knî y:oo maa ndêndê wunê a kuwo ngópu, Setan u maa p:uu kêdê ghê dmi.

16 Pyópu n:ii nmî Lémi ka

a kêlímî, u yoo vy:o kuknwe ngmêchoo kwo knomomê, ye vyílo yi pyópu yi kuknwe ka yichoo vyyuwo, ndapîni nmî Lémi u yoo knî y:oo wiki k:oo a kéké ngópu, yinté kuknwe ka d:uudpî nî. Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, yinté kuknwe knî ye yi ndapî choo lèpî.

Kada pini yoo yi myeme

17 Nmî Lémi u yoo vy:o kada pini n:ii knî y:oo yoo mb:aamb:aa ngê a y:enê tumo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ dé. N:ii yoo dye ghi yintómu a dêêpî nyédi, yoo mye ndiye kîgha tumo, pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ dé, ndapî ye myedny:oo yémî.

18 Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha,

komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Kópu m:uu ala,

Pi módó daa dpodo yédi,

u dpodo u pywuu dpo ngee.

*

19 Pi ngmê ngê nmî Lémi u yoo vy:o kada pini ngmê p:uu yipe tee kópu angmê t:ee knomomê, u kwo ng:aa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê pi miyó pyile knî y:oo yinté kópu mu ngmîdi yi pini p:uu angmê vyi knomomê, ye ye dpî ng:aa mb:anê.

20 Kada pini n:ii ngê yinté ngmêdê kn:aadi knomomê, nmî Lémi u yoo knî yi ngîma

* 5:10: Hipîlu 13:2 * 5:13: 2 Tes 3:11 9:9-11

* 5:14: 1 Kódin 7:9 * 5:18: 1 Kódin

dpodombiy:e dpî ghââ kwéli, pi yintómu u ngwo paa nkîngê mbê dniye. *

²¹ Timoti a tp:ee, yi kópu nkéli ndîi kópu. Chóó Lémi u ngîma, Yesu Kédisu u ngîma, yi enjel yoo mye yi ngîma, yi kópu nga d:a d:êê, a dnye ntênê dpo nyeni. Ghêlî k:i:i pi nangmê ghââ kwolo, ngmênê yi kópu ntênê dpo pyw:eeni, yi pini ndêndê ngê u ngwo dpî wáti ngi. Myenté yoo ñyóó nangê chámê, ngmênê l:êê ghi ngmidi mbêmê chi y:enê dé.

²² Pi ngmê u pwo ngêê dé límîlímî ngê kidingê yé dé, nmî Lémi u yoo yi kada pini ngê límîlímî ngê kid-ingê pyódu. Yi pini u l:êê ghi mwiyé daanyi mumu knomomê, u kuwó dini ghi ngê dono kópu angmêmî d:uu, ye nyi kn:ââ. Kn:aa pini u dono yinté m:uu kîngmê kaalî, d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê chi ya.

²³ (Ngmênê ala kópu nangê vyi, u ya a nga a kwo, Pi mb:aa ngê nî pyódu, u l:êê dîy:o mbwaa ndanî ngê kêê daanê t:oo. A tp:ee, mbwaa ntee mbwaa nye ndanî ngê, wain knî my:oochi ndanî, mu kópu u dîy:o ngm:oo dnyinté a ya yédi, yinê pîchoo wêdêwêdê kîgha ngi.)

²⁴ A tp:ee, pi ngmê kada pini ngê límîlímî ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o pi knî ngmê yi dono kópu yoo yi lama a pyede, yi myeme daa dpodo ndîi, ngmênê woni yoo

tumutumu a dono nyédi, dîyo yoo vy:o tââ wa kaa dmi.

²⁵ Myenté yoo woni knî y:oo kópu mb:aa yoo yi ngópu a d:uud:uu tumo, woni knî y:oo kópu mb:aa tumutumu a d:uud:uu tumo, ngmênê dîyo tââ wa kaa dmi.

6

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o yélini wop a dpodo té, yi kada pini yoo ntênê dny:oo chââchââ dé, mu kópu u dîy:o yi l:êê dîy:o pi ngê nmî Mî u pi daa-paa dyênê ngê, nmî Lémi Yesu u pi myedaapaa dyênê ngê. *

² Yi kada pini n:i:i Yesu ka wa kêlímî mb:anê, u pi tédê ngê ye kîngê pyódu, kîngê vyi ngmê, Nmî kada pini nmî mbwó ngê dé pyódu, mêdaanmî chââchââ. Ngmênê dpodombiy:e p:uu dny:oo dpodo, mu kópu u dîy:o yi pini nmî Lémi ka mye kêlímî, u nuu ghi yi nódo a tóó. Yi kópu dyuu pi knî ye chi tpapê dé, yi p:uu myechi ndiye kîgha dé. *

K:omodanê pyu yoo yi kópu dyuu, yélini ndapî p:uu a nuw:o nyédi

³ Pini n:i:i ngê yoo kn:aa kópu p:uu adî ndiye kîgha dé, nmî Lémi Yesu Kédisu u ndê kópu dyuu u wépi wa puwâ, yi pini k:omodanê pyu. Kópuni nmî Mî p:uu nmo tpapê too, yinté pini ngê yi kópu u wépi myoo puwâ. *

* 5:20: Epeso 5:11
1:13-14; Nkal 1:6-9

* 6:1: Taitas 2:9-10

* 6:2: Pilimon 1:16

* 6:3: 2 Tim

4 Yinté pini ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ngmênê kópu d:uuwodê w:ee. U nuw:o kwolo ngmê, kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu a kwopwepe yédi. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo dpî numo chámê té, numo ka a í:ee kapî nyédi, numo ka a peede tpapê nyédi, alanté a nuw:o nyédi, dpo, Wu yéli y:oo a dódó nmo.

5 Yi k:omodanê pyu knî y:oo pi knî ye ndê kópu daa tpapê tumo, yoo yi nuw:o dmi u ngwo dpo kwele dmi, dye ghi yintómu numo ka a kwopwepe nyédi. Nyââ, yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, dpo, Ndáápi ngê wanmî pyaa dmi, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye. *

6 Nmî Lémi Yesu ngê ndáápi ngê d:uuwodê pyódu nmo, ngmênê kópu mb:aa nmî l:êê dîy:o dpo d:uu, nmî nuw:o dmi dpo ngmêê, u l:êê dîy:o nmîmo, Tpileni nmî ngópu a pyede, nmo u ntââ ngê a pyede. *

7 Dyámê mbêmê kn:ââ mb-wii módó ntee nmî taa dniye, tpile dpîp:ongmê núwo, dini ghi n:ii ngê anmî pw:oo dmi, yinté módó amoo lee dmi, tpile daangmanmî núw:o.

8 Yi kópu u l:êê dîy:o nté nmî ngópu adí ya, kpîdí nmî ngópu amyaa ya, ye u ntââ mbêmê anmî ya. *

9 Ngmênê n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ndîî ngê nmî pyaa dmi, yi kópu ngê yi yéli dpo lvêêdí té. Dny-

inté a nuw:o nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Tpile yilî nmî pwila. Yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi a kwo nyédi, yi l:êê dîy:o a kpaa nyédi, maa ndêndê u ngwo dpî kn:aadi ngmê, yi chóó ndiya dp:uu ghîpî dmi. *

10 N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ngê nmî pyaa dmi, dono yilî dpî d:uu ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o woni yoo nmî Lémi u yoo vy:o pwii dniye, u kwo mēdaa kēlîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. *

Póól ngê Timoti ntee dpodo kwólu

11 Timoti a tp:ee, nmî Mî p:uu nye dpodo, u l:êê dîy:o yinté pini ngê nangê pyódu. Pi mb:aa ngê chi ya, nmî Mî p:uu nuw:o choo kwo, u kwo chi kēlîmî, yoo yi nuu ghi dmi nódó choo ya, nmî Lémi u l:êê dîy:o dono cha a vyîmî dé, mî nangê knî.

12 Nmî Lémi p:uu dpodo tēdê dpodombiy:e chi dpodo, u l:êê dîy:o ghê kamî nga wa a kē, ghēni n:ii chedē ngē daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî ngē a ngmîdi nyoo, nmî Lémi ka nyi kēlîmî mbê wo, pi yilî yi ngîma yenye, Yesu Kēdisu ka dí kēlîmî mb:anê, vyîlo yi pini nmî Lémi ndêndê.

13-14 Nmî Mî ngîma nga nîndē danē, u dnye mb:aamb:aa ngē chi nyēmî. Wodaa tóó, tpile yintómu yi ghê dmi daapê t:a, ngē myedaapê t:a. Tp:oo Yesu Kēdisu ngîma nga myenîndē danē, p:uu ntēndē chi dpodo,

* 6:5: 2 Tim 4:3-4

* 6:6: Pilipay 4:11-13; Hipîlu 13:5

* 6:8: Prov 30:8

* 6:9:

nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê Pontiyas Paléti ngê doo a kóté kîgha, u kwo ntee doo a ndê danê, yinté myecha a ya. Nyââ, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê chi dpodo, u dí wéni n:ii ngê wa a diyé. *

¹⁵ Nmî Mî ngê yi wéni wunê a ngmidi ngê, yi ngwo Yesu nmo amêdê dy:ââ. Yi kópu daawa téd:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî kada pini ndêndê, yintoo pini daamo a tóó. Kada pini yintómu u maknopwo a pyede, king yintómu yi king ngê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmo chaa kîgha ngê. *

¹⁶ Ntee a tóó, pi yinté daamo a tóó. Doo u ntââ daawa pw:onu, chóó u wuu ndîi a pil:apil:a, doo u ntââ pi ngê daadi y:enê. Pi ngmê ngê doongê módu, doo u ntââ pi ngê myedaawa m:uu. U pi ndîi ngê pyépi koo, dye ghi yintómu choo a y:enê nmo. *

Nmî Lémi u yoo vy:o ndáápi knî yi kópu

¹⁷ Yesu u yoo vy:o yélini yi nté ndapî ndîi, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Yoo nmyi maknopwo nangê ngmâno. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nté ndapî yi p:uu kîngê kwo, kminté wa dóó nmyo. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, pini n:ii ngê a yeede nmoo. Yipi, Daa mtíkó pyu, u yi u ngwo a kwo, A yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. *

¹⁸ Yipi, Nmyi nté ndapî ndîi ngê ntee a tóó, nmyi pi ka vuywo ndîi ngê yinté myechoo ya. Yipi, Dmyinê mb:aamb:aa, yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê yeede yeede dé.

¹⁹ Yinté adnyi d:uud:uu knomomê, ye nmî Mî ngê mbóó p:uu ghê kamî ngê ye amîmê wumo, daawa dóó té. *

Póól u nd:uu tpapê

²⁰ Timoti a tp:ee, kópuni dyuu nmî Mî ngê nga a kpo, ntênê chi d:uud:uu dé, yoo mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé. N:ii knî y:oo pi knî ye a tpapê ngópu, yipu, Tumu kópu ngmê nmyi lama choo ya, yi yéli ye namê ng:aa. Daa nmî Mî u kópu dyuu ye tpapê ngópu, k:omodanê kópu dyuu ye tpapê ngópu. *

²¹ Yélini yi nuw:o dmi yi tumu kópu p:uu a wee, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

Wu u dí. *

* 6:13-14: Njon 18:36-37; 19:11 * 6:15: Tpyuu 17:14 * 6:16: Ex 33:20

* 6:17: Luukí 12:20 * 6:19: Mát 6:20 * 6:20: 1 Tim 4:7; 2 Tim 1:14 * 6:21: 2 Tim 2:18

2 TIMOTI

Póól ngê Timoti ka pweep-
wee pee ngmê dy:ââ ngê, u
pi 1 Timoti. Póól modoon:aa
dpodo, Yesu u pi pi knî ye
modoon:aa tpaê. U kuwó
dini ghi ngê Lóma lede knî
y:oo mbwa k:oo myombó mê
km:êê ngópu. Yi ngwo Póól
ngê pweepwee pee m:uu d:êê
ngê, Timoti ka mye dy:ââ ngê.
Ala yi pweepwee pee. Póól
ngê pweepwee pee daam:uu
d:êê ngê, ala u kuwókuwó
pweepwee pee.

1 Mw:ââkó Timoti, nê Póól,
Chóó Lémi ngê a ngmidi noo,
Yesu Kédisu u dyépi ngê a
pyódu noo. Kópuni wunê a
vyu, Yesu Kédisu ngê ntiye
ngê, yélini yi k:ii u kwo nmo
kêlímî té, ghê kamî nmo a
kpo. Yi kópu dyuu tpaê u l:êê
dîy:o pi knî ye dy:ââ noo.

2 Timoti a tp:ee, nuu ghi
ntênê a nódo a tóó. Nmî Mî
Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu
Kédisu u k:ii, mb:aamb:aa ngê
nga dny:oo a vwuwo, ye chi
ch:anêch:anê, nuw:o ngmidi
ngê dny:oo a pyépi.

*Póól ngê Timoti u ngwo
mêdê wêdêwêdê kwólu*

3 Timoti a tp:ee, Chóó
Lémi n:aa kwunokwuno
ngê. A kn:ââ knî y:oo ntee
dnyimo a cháâcháâ, yinté
myinê cháâcháâ, u maa d:oo
kn:aadi ngê. L:êê dîy:o n:aa
kwunokwuno ngê, myenté

w:êênî mgîdî vy:o l:êê dîy:o u
kwo myinê ngêpê yédi. *

4 Dini ghi n:ii ngê munê
kuwo nyoo, a l:êê dîy:o mun-
yoo a mbê. Yi kópu n:aa
nuw:onuw:o, u ya a nga a
kwo, M:aa m:uu ngi, w:aa u
ngwo anê pyw:oo.

5 Yesu Kédisu ka munyinê
kêlímî mbê wo, yi kópu mye
anînê nuw:onuw:o. Ngêpyââ
Lówisi, mye Yunisi k:ii ntee a
kêlímî mbê knopwo, a lama
ka tóó yinté my:ee kêlímî. *

6 Yi kópu u l:êê dîy:o nga
mênînê tpaê, dini ghi n:ii
ngê a kêê dè mêmê nê yé doo,
dpodoni u l:êê dîy:o nmî Mî
ngê u ntââ ngê a pyódu nyoo,
yi dpodo ntênê chi dódó.
Ndyuw:e k:ii dpî widi, kîngê
pw:onu.

7 Nmî Mî ngê chóó u Ghê
Dmi nmî mênê yó. Yi Ghêni
Dmi ngê daa nkîngê pyu
ngê dpî pyódu nmo, ngmênê
u wêdêwêdê nmî mênê dpî
yé, yoo yi nuu ghi dmi nmî
nódo u ngwo dpî yââ, nmî
chóóchóó myenmînê tpyuu
nmoo. *

8 Nmî Lémi p:uu dpodo tédê
nama a nkîngê, pi knî ye u
pi cha a tpaê. K:omo tpile
u pi tpaê u l:êê dîy:o mbwa
k:oo km:êê noo, ngmênê a l:êê
dîy:o kîdangê nkîngê mb:anê.
Nmî Lémi p:uu dpodo tédê
ntee n:aa mgîní vyîmî yédi,
yinté myecha a mgîní vyîmî,
nmî Mî ngê u ntââ ngê u ngwo
wa a pyódu ngi. *

9 Yinê a ngmidi nmoo, kóó

* 1:3: Dpodo 24:16 * 1:5: Dpodo 16:1

* 1:7: Lóma 8:15 * 1:8: Lóma 1:16

k:oo kaa nmoo, chóó u yoo ngê pyódu nmoo. Daa nmî chóó nmî l:êê ghi dmi yi dîy:o a ngmidi nmoo, ngmênê u kwo nmo ch:anê dniye, chóó u nuw:o ngê a ngmidi nmoo. Dyámê pê ghêlî dépêngê l:âmo ngê, yi ngwo doo a nuw:onuw:o nmo, apê, A Tp:ee ngê a kêê k:oo yinê amî kaa té. *

¹⁰ Ala ngwo yi kópu nmî dye ghi ngê dê pyódu, nmî Mbwámê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, mêtê pii wo, pwopwo u wêdêwêdê u ngwo chedê ngê, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:i:i chedê ngê daawa pyódu. *

¹¹ Yi kópu tpapê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmidi noo, pi knî ye dy:ââ noo, a ka pê, Chin:aa ndiye kîgha dé. *

¹² Yi kópu u l:êê dîy:o n:aa mgîni vyîmî, ngmênê dîni nkîngê, mu kópu u dîy:o pini n:i:i p:uu a nuw:o nî kââ, a lama pini, daawa dóó nê. Dpodoni nêdê a kaa noo, chedê ngê daawa pyódu. A lama ka tóó, Nmî Lémi u yoo knî ye ada a vyuwo, u dî, wéni n:i:i ngê wa a diyé.

¹³ Kópuni dyuu a kwo nyinê ny:ee too, ñuw:o nêdê ntênê dny:oo ya. Ntee noo a dpodo, yinté myecha a dpodo. Yesu Kédisu ngê u kwo a kââdî nyoo, u kwo chi kêlîmî, u nuu ghi nõdo choo ya. *

¹⁴ Kópu dyuu ndêndê n:i:i lama a kwo, nangmê ngmêê, pi knî ye ntênê chi tpapê

dé. Nmî Lémi ngê ghéni n:i:i dmi nmo a kpo, u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo chi dóó.

Pi pyile knî yi p:uu kópu dyuu

¹⁵ Lama kîyedê tóó, Esiya Wee u kwo tpémi yintómu kpeme a ka dê yaa dmi, Paikilas pini dê Hêmokenes yinté a ka myaa pyaa knî. *

¹⁶ Ngmênê Onésipódas kpeme a ka daa yaa wo. K:omo tpile mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê a l:êê dîy:o mywene u ngwo daa ghê wo, daa ng:êêntómu ngee noo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ka yi pini mupwoknî dny:oo ch:anêch:anê.

¹⁷ Dini ghi n:i:i ngê Lóma a loo, a nmy:uu kn:ââ u ngwo a chópu, u dî mbwa k:oo mîné pyw:ee noo.

¹⁸ Myenté dini ghi n:i:i ngê Epeso nipi nyipu a dpodo, lama kîyedê tóó, mb:aamb:aa ngê y:i doo a ngêêpî nê. U ya a nga a kwo, Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ka ntênê paa ch:anê we.

2

Mgîni vyîmî u kópu dyuu

¹ Timoti a tp:ee, Yesu Kédisu p:uu dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u dîy:o vyîlo u wêdêwêdê mbêmê nye dpodo.

² Pi yilî knî ye ngópu munoo a dêêpî. Pi knî ngmêdpo ngmidi ngi, n:i:i knî y:oo daawa dóó ngi. A kópu dyuu yi nuwo dpî kwéli, yoo pèdny:oon:aa ndiye kîgha dé.

* 1:9: Epeso 2:8-9; Taitas 3:4-5

* 1:10: Hipîlu 2:14-15

* 1:11: 1 Tim 2:7

* 1:13: Taitas 1:9

* 1:15: 2 Tim 4:16

3 Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélímî té, u lede ntee tpile ngê nmo pyede, Setan p:uu nmo l:êê té. Yi l:êê tédê nangmê mbêpê, myecha a mgîni vyîmî.

4 Ledeni u nuw:o chóó u kópu knî yi p:uu a kwo yédi, doo u kada pini u nuu u pi ngê dpî pyódu, ngmênê n:ii u nuw:o l:êê p:uu a kwo yédi, u kada pini ka pi mb:aa ngê dpî pyódu.

5 Dini ghi n:ii ngê tp:ee dmaâdîma a mbêpê nyédi, n:ii ngê mbêpê u kópu dyuu dpî pwââ, k:omo tpile kada dp:uu ghê, ngmênê u mbêpê u py-wuu d:uuwodê ngee. *

6 Pini n:ii yâpwo tédê dpodombiy:e a dpodo yédi, vyîlo yi pini ngê yi ntini nt:u mwiyé dpî d:uu. *

7 Yi dyimê pywuu pyile knî yi p:uu cha a nuw:o, nmî Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu ngi, kópu yintómu u ngwo anyiné w:ee té.

8 Yesu Kédisu dyimê pywuu ngê nga myenínê pyépi. King Dépidi u tii nédê pini ngmê, ngmênê doo mgîni vyîmî, mye pwene. U kuwó dini ghi ngê kpêênî mêdê pii wo. Yi kópu pi knî ye noo a tpaépê. *

9 Yi kópu u l:êê díy:o mbwa k:oo anî kwo, yinê ye, Nê ngê dono ndîi ngmê d:uu ngê. K:omo tpile mbwa k:oo km:êê noo, ngmênê nmî Mî u kópu dyuu daa mgîmî ngópu, p:aani p:aani pi knî y:oo mîné

nyêmi ngmê. *

10 Yi kópu u l:êê díy:o dono yintómu nîné vyîmî too. Yélini nmî Mî ngê myedê ngmidi too, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u pi mye ny:ee y:e, u kwo kélímî mbê dniye, kóo k:oo nipi paan:aa ghê kmêle, dye ghi yintómu u k:ii nipi paan:aa ya kmêle. *

11 Ndê kópu ngma ala,

Yesu Kédisu ntee pwene,

nmî nuw:o dono yinté mye pwene.

Ntee a pii wo, yinté amêno pii dmi,

u k:ii nipi anmîn:aa ya. *

12 U l:êê díy:o dono vyîmî daanmî yé knomomê, ye u pi ntoo, nmî pi dmi yintoo ngê wamî pyódu.

Anmo wópu knomomê, u nkwo wa wópu nmo. *

13 K:omo tpile wanmî dóo knomomê,

ngmênê daawa dóo nmo,

mu kópu u díy:o kópuni wunê a vyyu,

daawa téd:a. *

Nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa

14 Nmî Mî ngîma pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi, Kópu nt:u kópu knî yi p:uu numo ka namê kwop-wepe. Yi kwopwepe ngê yoo d:uudpî ngee, ngmênê dpî dyênê té. *

15 Dpodombiy:e chi dpodo, nmî Mî ka pi mb:aa ngê paa pyédi, ala kópu m:uu paa vyi

* 2:5: 2 Tim 4:8 * 2:6: 1 Kódin 9:7,14 * 2:8: Lóma 1:3-4 * 2:9: Pilipay 1:12-14 * 2:10: Kílosa 1:24 * 2:11: 2 Kódin 4:11 * 2:12: Mát 10:33 * 2:13: Lóma 3:3-4; Num 23:19; Taitas 1:2 * 2:14: Taitas 3:9

ngê, A dpodo pyu mb:aa, ndê kópu dyuu ntênê a tpapê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o mywene nga daawa ghê. *

¹⁶ N:iî knî y:oo k:omodanê kópu a tpapê tumo, kpeme ye chi yââyââ. Yinté kópu knî y:oo yoo nmî Mî u maa p:uu daa kapî tumo, kn:aa máádi p:uu dpî kaa t:oo.

¹⁷ Ghîmî péé pi p:uu ntee a kmaapî yédi, yi kópu dyuu ngê yoo yinté dpî dyênê. Yélini yi kópu knî yi p:uu a danê nyédi, yi vy:o ala pini dê a kwo mo, Haimeneyas pini dê Piletas.

¹⁸ Yi tpódu y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, pi knî ye yipu, Dini ghi n:iî ngê Yesu ka nmo kélîmî mbê dniye, yi ngwo nmo pii dniye, kn:aa pyide-pyide daamu a tóó. Yi kópu mbêmê yi tpódu y:oo pi woni yi kélîmî dyênê tumo.

¹⁹ Ngmênê nmî Lémi u yoo daawa dyênê t:oo, wa dêê knî, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka u yoo u ngomo ntee tpile ngê a kwo. Dini ghi n:iî ngê u ngomo wó, k:ââ pââ dyuu wêdêwêdê ngê kaa too, doo u ntââ pi ngê u dînê daawa ghodo. Yi ngomo p:uu kópu miyó a t:a, ngmê alanté,

Nmî Lémi u lama u yoo a kwo,
myomoni alanté,

N:iî ngê dpó, Nê nmî Lémi u yoo vy:o pini ngmê,

yi pini ngê dono kópu kîngmê d:uu. *

²⁰ Dyimê pywuu ngma ala. Mââwe ndîi u ngomo k:oo d:ââ mwee dêdê ghêdê, dyêêdî daa ngmidi. Woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkól ngê l:âmo tumo, naa ndîi u dye ghi ngê yi tpile u ngwo dpî pwii dmi. Woni yi pee ngê l:âmo tumo, woni têpê ngê l:âmo tumo, yi pi dmi daa ndîi. *

²¹ Nmo yinté tpile dé, nmî Lémi u d:ââ mwee ntee tpile ngê nmo pyede. Pini n:iî yi kn:aadi te kópu knî yi p:uu daadi nuw:o, d:ââ mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu, nmî Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. Dpodoni u pi ndîi nmî Lémi ngê u yi u ngwo adî kwo, Yi pini ngê choo dódó, u ntââ wadî dódó.

²² Yinté pini ngê chi ya, kópuni pi kamî knî yi nuu u kópu ngê a pyede, nangmê d:uu. Nmî Lémi ka pi mb:aa ngê chi ya, u dpodo p:uu nyi kele, nangê dóó. Yoo yi nuu ghi dmi nõdo choo ya. Yélini yi p:uu tupwó daa t:a, nmî Lémi ka mye ngêpê nyédi, yi yéli yi k:iî mb:aamb:aa ngê nipi dmyinê ya.

²³ Kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu kwopwepe ngê kêê nangê t:oo. Lama kîyedê tóó, yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu a d:uu nyédi.

²⁴ Nmî Lémi p:uu nye dpodo, kidingê kwopwepe, nuw:o mbêmê chi ndiye kîgha dé, lîmîlîmî ngê ye nangê nod:e. *

²⁵ Yélini m:uu adnyi d:uu, nuw:o ngê chi wátiwáti dé.

Ndoo apê nmî Mî ngê yi nuw:o dmi wa a ngmêê té, u ndê kópu dyuu yi lama u ngwo wa yââ.

²⁶ K:omo tpile Setan ngê wunê a mgîmî too, u pono a vyápê té, ngmênê ndoo apê ala ngwo kwulo amênyinê pwaa té, mb:aamb:aa ngê amêdnyi nuw:o.

3

Yoo dono ngê u ngwo wa pyaa dmi

¹ Timoti a tp:ee, ala kópu lama choo a ya. Dini ghi n:i ngê kuwókuwó wéni adî dyimêdyimê, yoo dono ngê wa pyaa dmi. *

² Yi ngwo yi chóó yi kópu knî yi p:uu adnyi nuw:o, nté ndapî yi mb:aami ngê wa pyaa dmi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé, adnyi chaa, yoo yi pi dmi adnyi dyede dé, yi pye mî knî ye daadnyi ng:aa, nmî Mî daadnyi kwunokwuno, myedaadnyi chââchââ. *

³ Pi ka vuyuu yi lama daadî ya, pi ye daadî ch:anêch:anê, adnyi pi p:uu danê, gheteghete u yoo ngê adnyi ya, numo p:uu adnyi l:êê, kópuni mb:aamb:aa dé, daa yi nuu u kópu ngê adnyi ya.

⁴ Adnyi pi dódó, daa nuw:o mbêmê adnyi m:ii, adnyi mbodo ndîi mbodo ndîi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé. Yi chóó yi pono adnyi

vyápê, nmî Mî u nuu ghi dnyinté yi nódó adî ya.

⁵ Yi komo knî y:oo nmî Lémi adnyi chaa kîgha, ngmênê u wêdêwêdê yi gha vy:o daadî ya. Yinté yéli ye kpeme dpî yey. *

⁶ Yinté pini knî ngmê p:o p:o dpî lee dmi, pyââ knî ngmê yi pee dpî kaa t:oo. Pyópuni yi pee dpî kaa t:oo, nuw:o yi mênê daa tóó, yi dono yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, dono kópu yilî yi nuu u kópu ngê a pyede.

⁷ Yi pyópu yoo dye ghi yintómu a ndiye nyédi, ngmênê doo u ntââ ndê kópu dyuu yi lama daawa yââ.

⁸ Yichip pi miyó, Njanès pini dê Njambîdes, pipi kópu mbêmê mbwudu ngma a chaa ngópu, Mósisi p:uu u ngwo ntee dnya a d:uu, pi dódó pyu yoo yinté ndê kópu dyuu p:uu mye d:uu nyédi. Dnyinté a nuw:o té, nmî Lémi ka daa kêlîmî té.

⁹ U yi y:e a kwo, Pi yintómu nmî pee nmî kaa té, ngmênê wa dêê dmi, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo yi l:êê ghi dmi wa m:uu t:oo, awo, Yi mbodo dmi podo dé. Njanès pini dê Njambîdes Mósisi ka mbwudu chapî ngê ntee daa ní knopwo, yi yéli yinté wamye dêê dmi.

Póól ngê Timoti ka u ngwo a vuyuu, D:aa pi dódó pyu, pi dódó pyu ngê kidangê pyódu

¹⁰ Lama kîyedê tóó, d:aa pi dódó pyu ngmê. Dye ghi

* **3:1:** 1 Tim 4:1   * **3:2:** Lóma 1:29-31

* **3:5:** Mát 7:15,21; Taitas 1:16

daadî ngópu noo a dpodo, yoo myenoo a ndiye kîgha dé. Kópuni u l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, lama wunê a yaa wo. Lama kîyedê tóó, nmî Lémi ka ntênê n:aa kêlîmî, yoo yi nuu ghi dmi a nódo mye tóó. Lama kîyedê tóó, nmî Lémi p:uu dpodo tédê dono yilî noo a vyîmî, u dpodo u wépi dîpî puwâ.

11 Kópuni dono Antiyóka, Yikóniyém, Lisitída a nga a pyaa dniye, lama kîyedê pyede. K:omo tpile yi dono kópu ndîi a nga a pyaa dniye, ngmênê nmî Lémi ngê yi kêlê mêtê dyé noo. *

12 Nyââ, n:ii ngê u yi adî kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, Yesu ntee pini ngê nî pyódu, yi pini p:uu yoo adnyi d:uu, p:uu adnyi dono. *

13 Pi dono yoo, pi dódó pyu yoo yi k:ii, kópu dono yilî adnyi d:uud:uu, y:ay:a wa pwiyé dmi, Setan ngê adî dódó dé, yoo u nkwo adnyi dódó.

14 Timoti a tp:ee, yinté pini ngê kidangê pyódu. Kópuni nyinê ndê too, yi kópu knî ye nyi kêlîmî mbê wo, ndê kópu ngê nga dny:oo ya, mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii nmee a ndiye kîgha ngi, dpîp:o dóó nyoo, k:omodanê kópu nga dpîp:o vyu. *

15 Nuw:o mêt diyé we, dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê nyoo a ya, nmî Mî u kópu dyuu p:uu nyoo a ndiye. Yi kópu dyuu ngê nmî Mî ka

maa nmo yinê dpò kêma, Yesu Kédisu ka u ngwo nmo kêlîmî té, u l:êê dîy:o kóó k:oo wa kaa nmo.

16 Yi kópu yintómu nmî Mî u wêdêwêdê mbêmê a d:êê tumo. Yi kópu dyuu mbêmê yoo nmo ndiye kîgha too, yélini dnyinté a nuw:o nyédi, yi kópu dyuu mbêmê nmo wátiwátí too. Yi kópu dyuu mbêmê yoo yi dyâape myino pwapî too, maa mb:aa p:uu nmo kapî too. *

17 Pini n:ii nmî Mî p:uu a dpodo yédi, yi kópu dyuu choo a kpââ, kópu mb:aa yilî yintómu, u ntââ yi pini ngê u ngwo adî d:uud:uu dé.

4

Póól ngê Timoti u dpodo u l:êê dîy:o u ngwo wêdêwêdê kwólu

1 Timoti a tp:ee, nmî Mî ngîma myenté Tp:oo Yesu Kédisu u ngîma, kópu nga ngmênîné tpapê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, u pi ndîi ngê wa pyódu, wa kóté kalê nmo. Yélini mwiyé pw:oo dniye, wa kóté kalê té, yélini yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té. *

2 Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu pi knî ye chi tpapê. K:omo tpile nga adnya a ng:aa, ó daadnya a ng:aa, ngmênê ye chi tpapê. Yélini dnyinté a nuw:o nyédi, chi wátiwátí dé. Yélini a dono nyédi, yi dono ye chi kwódukwódu dé. Yélini mb:aamb:aa ngê maa p:uu

* 3:11: Dpodo 13:50; 14:5,19-20 * 3:12: Njon 15:20 * 3:14: 2 Tim 2:2 * 3:16:

2 Pita 1:21 * 4:1: Dpodo 10:42; Lóma 14:9-10

a wee, chi wêdêwêdê kîgha dé, chi ndiye kîgha dé, modo l:âmo lîmîlîmî ngê kîdangê ngêpa. *

³ Ala ngwo dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê yoo ndê kópu dyuu ka daadnyin:aa ng:aa, u yi y:e adî kwo, Kn:aa kópu knî m:uu nmî nyêmî. Yi ngwo n:ii knî y:oo yi nuu u kópu dé ye adnyi tpapê dé, vyîlo yi yéli ye adnyi ng:aa. *

⁴ Nmî Mî u ndê kópu dyuu u wépi wa pwaa ngmê, w:êê danêmbum knî yi p:uu adnyi nuw:o.

⁵ Ngmênê yinté pini ngê nangmê pyódu. Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê chi nuw:o, dono cha a vyîmî dé, pi knî ye nmî Lémi u kópu dyuu chin:aa tpapê dé, ntênê p:uu chi dpodo.

Póól, Timoti ka u pwopwo p:uu u ngwo doo d:êê

⁶ A chóó a p:uu kópu nga ngmênîné tpapê. Pi knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê ntee dpî yé t:oo, Chóó Lémi u ngwo dpî châpu ngmê, daa kêmakêma dyámê nîné kuwokuwo, yinté n:aa pyodopyodo, Chóó Lémi u pi u ngwo anî knî.

⁷ Mbêpê tédê dpodombiy:e noo mbêpê, dípî kede wo, u ndê kópu dyuu d:oongê ngmópu.

⁸ A dpodo u pywuu ngê mbóó p:uu kîyedê t:âât:ââ nê, Chóó Lémi ka d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê u ngwo an:uu

pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê ntênê wa kóté kalê nmo, a pywuu u ngwo a ka wa a kê. Ngmênê daa a mo. Yélini yi k:ii nmo t:âât:ââ, nmî pywuu dmi kwodonkwodo nmo wa a kê. *

Póól ntee doo mgîní vyîmî

⁹ Timoti, u ya a nga a kwo, Lîmîlîmî ngê a ka dpo pwiyé.

¹⁰ Dimas ngê a kuwo noo, Tesalonika loo, mu kópu u díy:o u nuw:o dyámê u kópu knî yi p:uu a kwo. Kîdesens Nkalásiya Wee u kwo loo, Taitas Dalîmesiya Wee u kwo loo.

¹¹ Luukî mu ngmîdi a p:uu ayedê t:a. Mak amîm:aa dpo ngépi, u k:ii nipi dpo lee cho, mu kópu u díy:o a dpodo tédê yinê pîchoo ngêêpî nê. *

¹² Tikikas Epeso kîní dy:ââ ngê. *

¹³ Dini ghi n:ii ngê Tídówas nê kuwo ngê, a nkuwo kpîdí puku dmi péé Kapas u ngomo k:oo nê kuwo doo, u kwo dpo ngee dé, a ka dpo núw:o dé. A puku dmi n:ii tpile tp:oo too pee ngê l:âmo tumo, yi yi dmi a nga mb:aamb:aa ngê a kwo. *

¹⁴ Pini n:ii ngê nkéli chêêpî pee ngê tpile a l:âmol:âmo too, Aleksândê, a pi yono dyênê ngê. Nmî Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. *

¹⁵ Nga cha a vuywo, kîngê dyênê ngi. Kópuni noo tpapê dé, d:ud:umbiy:e doo u nuu u

* 4:2: Dpodo 20:20,31 * 4:3: 1 Tim 4:1 * 4:8: Tpyuu 2:10 * 4:11: Dpodo 15:37-39 * 4:12: Epeso 6:21-22 * 4:13: Dpodo 20:6 * 4:14: 1 Tim 1:20; Lóma 2:6

kópu ngê pyaa dniye, a ka doo a kwopwepe.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê mwiyé a kóté kalé noo, pi a nkîgh:ê dêpwongmê kwo, a pyipe knî y:oo a mo a kuwo noo. U ya a nga daa kwo, Nmî Mî ngê ntââ ye dpo vy:ee ngê.

¹⁷ Pi a nkîgh:ê dêpwongmê kwo, ngmênê nmî Lémi a nkîgh:ê vyîlo yidoo kwo, yinê doo wêdêwêdê kîgha nê. U yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi nê ngê a kópu dyuu ye vyi ngê, yi yéli y:oo ny:ee y:e. Nmî Lémi ngê wodêpê ngee noo, ye a vyeê tédê pî dy:ââ noo, layóni knî y:oo pî ma noo. *

¹⁸ Yi ngwo ntee a ngee noo, dono yintómu yi kélê yinté amye dyé nê, kóó k:oo amî kaa nê. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

¹⁹ Akwila cha Pîdisila ye a mb:aamb:aa dpî yéni, Onésipódas mupwoknî ye a mb:aamb:aa myoo yéni. *

²⁰ Edastas Kódin nê kuwo ngê, Tîdopimas Militas nê kuwo ngê, mu kópu u dîy:o doo a mbii. *

²¹ Yópu ndîi u dye ghi ghêlí k:ii kîngê d:ii, u ngwo dpo pwiyé.

Yupulas, Pudens, Lainas, yi pini pyile knî yi k:ii nmî mb:aamb:aa nga dpo dy:ââ, nmî tîdê Kílódiya ngê u mb:aamb:aa nga myeda

dy:ââ. Yélini nmî Lémi ka al:ii wunê kélîmî té, yi mb:aamb:aa nga myedê dy:ââ ngmê.

²² Nmî Lémi nga choo a vwuwo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

* 4:17: Dpodo 23:11; 27:23

* 4:19: Dpodo 18:2-3

* 4:20: Dpodo 19:22

TAITAS

Taitas daa Nju pi ngmê, ngmênê Póól p:uu dpîmo dpodo. Njedusalem nipi lee knopwo, (Nkalásiya 2:1-3) u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani nipi dpîmon:aa paa. Dini ghi n:ii ngê Póól Epeso doon:aa ya, Taitas Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, u yi u ngwo doo kwo, Taitas ngê a ka mêmê kââdî téne. Taitas ngê yi kópu d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê Póól ka mē diyé wo. (2 Kódin 7:6)

U kuwó dini ghi ngê Póól mbwa k:oo doon:aa kwo, Lóma. (Dpodo 28:30-31) Dini ghi n:ii ngê pwii wo, p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo. Yi ngwo Taitas Póól p:uu mē kele, dyámê ngmê mbêmê nipi lee knopwo, u pi Kíditi. Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé, yed:oo kn:aa p:aani doon:aa dpodo. U kuwó dini ghi ngê Taitas ka ala pweepwee pee y:i mîné dy:ââ ngê.

¹ Mw:ââkó Taitas, nê Póól, Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo, myenté Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu noo.

Yinê a ngmidi noo, a ka pê, Yélini nê ngmidi ngê, a Tp:ee u pi ye chin:aa tpapê, a kópu dyuu ndêndê ye chin:aa tpapê,

² ghê kamî u ngwo wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

Mwiyémwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê yi ghéni dmi u pi nmî l:êê dîy:o a vyyu. Dêpwo a k:omodanê,

³ u dye ghi ngê u kópu dyuu mbêmê yi ghéni dmi u pi nmî nyongo. Yi kópu dyuu tpapê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo.

⁴ Taitas a tp:ee, nmî Lémi ka ntee n:aa kêlîmî, ndêndê ngê yinté u kwo my:ee kêlîmî. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Mbwámê Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyyuwo, nuw:o ngmidi ngê dny:oo a pyépi. *

Kada pini pyw:êmî u kópu dyuu

⁵ Ala kópu u l:êê dîy:o Kíditi nê kuwo nyoo. Dpodoni dip:e chedê ngê, ñyóó moo chedê ngi, p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o kada pini dpo pyw:ee té, yi kada dpî kaa té. Yi kópu p:uu kópuni nga nê vyyu, chi nuw:onuw:o.

⁶ Pini n:ii kada pini ngê anyi pyépi, u dono kópu kîngmê ya, u kpâm ngmidi choo ya, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi p:uu pi knî y:oo alanté kópu dny:oo tpapê dé, Daa ndapî chedêchedê u yoo, myedaa ngópu dé, nmî Lémi ka a kêlîmî té. *

⁷ Nyââ, pini n:ii nmî Mî u dpodo p:uu kada pini ngê anyi pyépi, u dono kîngmê ya, yoo mbwódo kîngê m:uu té, mbodo l:âmo limîlimî ngê kédangê ngêpa, daa mbwaa ndanî pyu ndîi, daa

* 1:4: 2 Kódin 8:23

* 1:6: 2 Tim 2:24-26

* 1:7: 1 Tim 3:2-7

gheteghete pyu, nté ndapî yi mb:aami ngê myekîngê ya. *

8 Yi pini u mênê dêêpî choo ya, pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê choo vyyuwo, kópuni mb:aamb:aa dé, u nuu u kópu ngê dny:oo ya. Chóochóo mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, kópu mb:aa yichoo d:uud:uu dé, nmî Mî u nuu u pi ngê choo ya.

9 Ndêndê kópu dyuu n:ii nmye n:uu vyyu, yi kópu p:uu u nuw:o ntênê choo kwo, yoo yi ndiye kîgha u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê u ngwo wa yââ, n:ii knî y:oo u yi y:e adî kwo, Yi kópu dyuu nmî ngmêê, yi pini yi pwo paa lee we.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

10 Yélini yi lama ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, vyîlo yi yéli kada pini ngê chi pyépi dé, mu kópu u dîy:o pi dódó pyu yilî a m:ii. Yi yéli yi vy:o woni Nju tpémi, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye, daa yi lama a mbumu nyédi, u yi y:e a kwo, Nmî Lémi u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu dny:oo chââchââ dé.

11 Yi yéli ye yi kópu dpî kwódu yó, mu kópu u dîy:o daa ndêndê kópu dyuu pi knî ye a tpaépê tumo, kn:aa máádi p:uu myaa kaa t:oo. U yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ndapî ndîi nmo pêdny:oo a kuwo. Mywenemywene u kópu ye d:uud:uu ngmê.

12 Wunê Kîditi pi ngmê ngê ala kópu yi p:uu a d:êê

ngê, apê, Kîditi tpémi dye ghi yintómu a k:omodanê nyédi, a mgeemgee nyédi, a íuknweíuknwe nyédi, chii w:wââ ntee tpile ngê a pyede.

13 Kópuni a vyyu, ndê kópu. Yi kópu u l:êê dîy:o pi dódó pyu yoo ntênê mîcha a wátiwáti dé, nmî Lémi ka ndêndê ngê mēpaa kēlīmī mbē dniye.

14 Yipi, Nju tpémi yi w:êê danêmbum dé mēnamē nyepēnyepē dé. Yipi, Nmyi dêêpî kópu dyuu mēnamē chāâchāâ dé. Yipi, N:ii knî y:oo a vyi tumo, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye.

15 Yi yéli y:oo pi knî ye nté woni a kwódukwódu tumo, yinê ye yi ntini knî y:e Chóo Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi, ngmêndê k:omodanê kópu yila. N:ii Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, doo u ntââ nté ngmê ngê yi pini Chóo Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Ngmêndê yoo dono, yélini nmî Lémi ka daa kēlīmī té, Chóo Lémi ka tupwótupwó ngê a pyede. K:omo tpile nté woni dpî kpîpî t:oo, ngmêndê yi kópu ngê Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu té, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi dono dé, l:êê ghi dono yinê ye mb:aamb:aa dé.

16 Yi yéli y:oo dpo, Chóo Lémi nmî lama a tóo, ngmêndê yi l:êê ghi dmi mbêmê nmo w:ee ngê, Chóo Lémi yi lama daa tóo. Doo u nuu u kópu yilî a d:uud:uu ngmê, u dnye daa nyêmi ngópu, doo u ntââ kópu mb:aa daangmêwa d:uu

* 1:16: 2 Tim 3:5; 1 Njon 1:6; 2:4

ngmê. *

2

Pyâawe mâawe yoo yi kópu dyuu

¹ Taitas a tp:ee, ndê kópu dyuu lama a kwo. Yi kópu mbêmê yoo chi ndiye kîgha dé.

² Mâawe knî ye yipi, Nmyi chóochóo mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu dé, mbwaa ndanî têtê namê ghétighéti, pi knî ye pi mb:aa ngê dmyinê ya, nuw:o mbêmê dmyinê m:ii. Yipi, Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê dmyinê kélímî, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, nmî Lémi u l:êê díy:o dono dmyina a vyímî dé.

³ Myenté pyâawe knî ye yipi, Nmyi lama choo ya, dye ghi yintómu nmî Lémi ngîma nmye m:ii té, namê pi u pi dyede, wain ndanî nmyi nuu u kópu ngê kîngê pyódu. Yipi, Yepe kamî yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê ndiye kîgha dé,

⁴ yi moo mupwo mupwoma yi nuu ghi dmi yi nódo dny:oo ya, *

⁵ mb:aamb:aa ngê ye dny:oo vyyuwo, nuw:o mbêmê dny:oo m:ii, dono kópu yi p:uu daapîchoo ya, yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé. Yinté mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u díy:o pi knî y:oo nmî Mî u kópu dyuu p:uu dono kópu daapaa vyi y:e.

Pi lvulu yoo yi kópu dyuu

⁶ Myenté pi lvulu knî ye yipi, Nmyi chóochóo mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu nmyo.

⁷ Taitas, kópu mb:aa yi ngópu yilî chi d:uud:uu, u nkwo adnya a nji:ii ngi. Mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé, nangmê kn:aadi, yi ndiye kîgha, têtê kópu ngê nga kîngê pyódu. *

⁸ Dye ghi yintómu ye chi ndê danê, mu kópu u díy:o yélini nmî p:uu a d:uu té, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e, mywene y:e paa ghê we. *

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

⁹ Wop dpodo pyu yoo yi kada pini knî ye dny:oo ng:aa, yi nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé, yi dnye dmi kîmîdny:oo vyee, *

¹⁰ yi tpile kîngmê t:âmo ngmê, ngmênê mb:aamb:aa ngê yi p:uu dny:oo dpodo, kîngê dóo t:oo. Kópuni yilî a d:uud:uu tumo yi l:êê díy:o, nmî Mbwámê Chóó Lémi u kópu pi knî ye kópu mb:aa ngê dny:oo pyépi.

Mb:aamb:aa ngê ya kmêle, Yesu u ngwo t:âat:âa koo

¹¹ Nmî Mî ngê kópu ndîi nmî l:êê díy:o ngmê d:uu ngê, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu nê diyédiyé kalê té, a kêê k:oo nî kaa té.

¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo yi dono yi kuwó kée tène, mgîdî u yoo yi nuu u kópu dé dny:ii d:ii tène. U yi u ngwo a kwo, Ala

* 2:4: Epeso 5:22

* 2:7: 1 Pita 5:3

* 2:8: 1 Pita 2:15

* 2:9: 1 Pita 2:18

dini ghi ngê a yoo yi nuw:o dmi a p:uu dny:oo a kwo, yi chóóchóó dny:oo a tpyuu dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé.*

¹³ Yinté ya kmêle, kuwókuwó wéni u ngwo t:âât:ââ koo. Yi wéni ngê nmî Mbwámê Yesu Kédisu u pi ndî ngê wa pyódu, pini n:ii nmî Yâpwo ngê a tóó.*

¹⁴ Nmî l:êê dîy:o chóóchóó a y:ângo, dono kwulo a pwaa nmoo, tupwóni nmî p:uu doo ya, a ghêê ngê, chóó u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo. Ala ngwo u yi nmo a kwo, Kópu mb:aa yilí nmî d:uu.*

¹⁵ Yi kópu yilí yi lama chi kîgha. Yi kada pini ngê nî pyódu nyoo, mbwódo kîngê m:uu ngi, chi wêdêwêdê kîgha dé, chi wátiwáti dé.*

3

Yesu Kédisu ngê kamî ngê ntee pyódu nmoo

¹ Taitas a tp:ee, pi knî ye kópuni ny:uu vyi too, ye moo vylê té, yipi, Kada pini knî ye dmyinê ng:aa, kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé.*

² Yipi, Pi u pi nangmê dyênê, kwopwepe ngê kêê nangê t:oo, pi yintómu knî ye dmyinê mb:aamb:aa, nmyi chóó nmyi pi dmi nangê kmîmî.*

³ Nmî Lémi u yoo vy:o ghêlí k:ii dpîp:o ghê dniye, yi ngwo nmî Lémi nmî lama dêpwo a

ya, u dnye dênmee a nyêmî, nmî nuw:o dmi kwolo ngmê ngê dnya a ya. Nmî chóó nmî pono nmîmo a vyápê, nmî chóó nmî kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi dnya a kwo. Dono ngê nmee a ya, nmîmo a í:ee kapî, pi knî ye nmee a diya, nmo myednya a diya.*

⁴ Yinté nmee a ya, ngmênê nmî Mbwámê Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye,*

⁵ kóó k:oo u ngwo kaa nmoo. Daa nmî kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kóó k:oo kaa nmoo, ngmênê u kwo nmo ch:anê dniye, nmî dono yilí ghêê too, chóó u Ghê Dmi ngê kamî ngê mê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo.

⁶ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, chóó u Ghê Dmi nmî mênê yó.

⁷ Yi yeedeyeede mbêmê Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, ala ngwo nmî lama ka tóó, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.*

⁸ Ndê kópu yila. Yi kópu dyuu pi knî ye ntênê chi tpapê dé, ntênê yi lama paa yaa dniye. Yélini Chóó Lémi ka a kêlmî té, u ya a nga a kwo, Kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. Yi kópu dyuu ye chi tpapê dé, yoo mb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

⁹ Ngmênê kwopwepe tédê yi vy:o kidingê ghê, n:ii knî y:oo yoo yi kn:ââ yoo yi pi

* 2:12: 1 Njon 2:16; Epeso 1:4 * 2:13: Pilipay 3:20 * 2:14: 1 Pita 2:9; Epeso 2:10 * 2:15: 1 Tim 4:12 * 3:1: Lóma 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 * 3:2: 2 Tim 2:23-25 * 3:3: Epeso 5:8-9 * 3:4: Njon 3:5-7 * 3:7: Mát 25:34

dmi a dówodówo tumo, nuw:o kédangê y:ee ngmê. Yélini yoo dêêpî kópu dyuu p:uu a kwopwepe nyédi, ye namê ng:aa, mu kópu u díy:o yinté kópu knî y:oo yoo daawa wêdêwêdê kalê t:oo, noko módó a kwopwepe nyédi.

¹⁰ N:ii ngê u yi u ngwo adí kwo, Yoo nî chaa, woni yoo a pee nê kaa té, yi pini ka dpî kwódu ngi. Nye daawa ny:ee knomomê, myombó u kwo moo kwódu ngi. Nye myedaawa ny:ee knomomê, yed:oo kpeme u kwo dpî yey.

*

¹¹ Lama u ngwo wa yââ, anye, Kî pini u nuw:o kwolo ngmê, u dono knî yi l:êê díy:o chóóchóó ka ndyîkondyîko. *

Póól u nd:uu tpapê

¹² Daa kêmakêma Nikopolis n:aa lêpî, yópu ndîi dye ghi ngê y:i anîn:aa ya. Dini ghi n:ii ngê Atimas pini dê Tikikas nga angmênê dy:ââ, yi ngwo límîlímî ngê y:i a ka dpo pwiyé. *

¹³ Pini n:ii u lama dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, Sinas, Apolosa k:ii tpileni u yi y:e maa p:uu adí kwo, dpo ngee dé, u ngwo modo dy:ââ dé. *

¹⁴ Nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê dny:oo a dpodo, u ntââ mbêmê yi chóó u ngwo adnyi ya, ngópuch:anê yoo myedny:oo ngêêpî dé. Módó kîdnyinga a lîme, dny:oo a dpodo. *

¹⁵ Yélini a p:uu wunê pyede, yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. Nmî pyipe yoo yélini nmî Lémi ka y:i wunê kêlímî té, nmî mb:aamb:aa ye dpî yéni.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

* **3:10:** Mát 18:15-17   * **3:11:** 1 Tim 6:3-5   * **3:12:** Epeso 6:21-22   * **3:13:** Dpodo 18:24   * **3:14:** Epeso 4:28

PILIMON

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu pi knî ye doon:aa tpaê, pi ngmê u pi Pilimon, Póól u kópu dyuu ka kêlímî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól p:aani p:aani loo, myenté Yesu u kópu pi knî ye doon:aa tpaê. Dpodoni doo dódó, Nju tpémi daa yi nuu u kópu ngê pyodo, wod:oo Póól mgîmî ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:a. Lóma lede knî y:oo yi kêlê dyé ngópu, mbwa k:oo km:êê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Lóma dy:ââ ngópu. (Dpodo 21-28)

Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma doon:aa ya, pini n:ii Pilimon p:uu wop dpîmo dpodo, Onésimas, yi pini mbêpê wo, Lóma loo. Póól y:i mîné pyw:ângo, u kópu dyuu ka kêlímî mbê wo, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Póól ka yimî vyu, kwo, Pilimon ka kîmî mbêpê wo, wod:oo Póól ngê pweepwee pee ngmê d:êê ngê, Onésimas ka y:ângo, kwo, Pilimon ka dpî núw:e.

Yi dini ghi ngê yi l:êê ghi alanté doo a ya, wop dpodo pyu n:ii dpîmo mbêpêmbêpê, u kada pini ngê mēdpîmo mumu knomomê, u ntââ d:ud:umbiy:e pî vyâ. Póól ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pilimon ngê Onésimas vya ngê, u yi u ngwo doo kwo, U dono mbodo kn:ââ vyuwo

kéé ngê, u lama choo ya, Kî nmî mbwó.

Pweepwee pee n:ii u kwo dy:ââ ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo al:ii anîné kwo, nmî mbwó Timoti k:ii al:ii anyinê tóó mo. A mbwó Pilimon, ala pweepwee pee nga nîné dyede. Yesu Kédisu p:uu ntee n:aa dpodo, yinté p:uu my:ee dpodo.

² Nmî tîdê Apiya ka a mb:aamb:aa dpî yéni, nmî mbwó Akipas ka a mb:aamb:aa myoo yéni, pini n:ii u k:ii Setan p:uu nipi nmo l:êê té. Yesu u yoo yélini ngomo k:oo wunê wuwó ngê, a mb:aamb:aa ye myoo yéni.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Pilimon u l:êê dîy:o Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunok-wuno

⁴ A mbwó Pilimon, dini ghi n:ii ngê n:aa ngêpê yédi, l:êê dîy:o nmî Mî n:aa kwunok-wuno ngê, *

⁵ mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka dpodombiy:e nye kêlímî, myenté u yoo yi nuu ghi dmi n:ódo mye tóó.

⁶ L:êê dîy:o alanté nîné ngêpê yédi, yélini yi k:ii nmî Lémi ka nmye kêlímî té, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u kópu mb:aa yintómu nmyi lama dny:oo ya. *

* 1:4: Lóma 1:8-9 * 1:6: Kílosa 1:9

⁷ A mbwó, nmî Lémi u yoo yi nuu ghi dmi nódó a tóó, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nye pyépi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nê pyw:ângo, a nuu u kópu yinyinê d:uud:uu too.

Kópuni Póól ngê Pilimon ka dmy:ee ngê

⁸⁻⁹ Yesu u yoo yi k:ii nmî nuu ghi dmi nódó a tóó, u l:êê dîy:o kópu nga ngmênîné dmyinê. Yesu Kédisu ngê kada pini ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o kópuni yi kópu mbêmê nga anê vyi knomomé, doo u ntâa a wépi daanyinê puwâ. Ngmênê yi kópu mbêmê kópu nga dénîné tpaépê. Nê Póól, vy:enevy:ene kêpa n:aa kwo, myenté Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo anîné kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno ngi,

¹⁰ Mw:ââkó, a tp:ee Onésimas dpodombiy:e nangê kpada. Yi pini mbwa k:oo a ka a loo, u mí ntee pini ngê u ngwo nî pyodo, Yesu u yoo vy:o nî kââ. *

¹¹ Wunê dnyinté m:uu doo a dpodo, ngmênê ala ngwo u nuw:o kédê ngmêê, a p:uu mb:aamb:aa ngê ka dpodo, u ntâa mb:aamb:aa ngê m:uu amyedîn:aa dpodo.

¹² U nuu ghi a nódó dnyinté daa tóó, ngmênê nga ménîné dyede.

¹³ U ya a nga doo kwo, Nê mgîmî, a p:uu pîchoo dpodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa

k:oo anî kwo. Al:ii w:iin:aa tóó, ntee p:ee ngêêpî nê, u ya a nga doo kwo, Onésimas ngê yinté pèdoo ngêêpî nê.

¹⁴ Ngmênê kêle, daanê mgîmî, myenté u l:êê dîy:o dyaa nga daanê chedê. Yi kópu ñyóó lama a tóó, a ka dpó vyi ngi, a ka anyinê dy:ââ, ó daanyinê dy:ââ? *

¹⁵⁻¹⁶ Onésimas ngê kópuni d:uu ngê, ndoo apê kópu mb:aa ngê nga wa pyódu. Mwiyé nmodo pyu ngê doo a ya, dye ghi daa daadîi m:uu dépwo a dpodo, ngmênê ala ngwo m:wó ngê dê pyódu, m:uu amaan:aa dpodo, u k:ii nipi adpîn:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. A nuu u pi ngê ntee dê pyódu, nuu u pi ngê yinté amyimî pyódu, mu kópu u dîy:o m:uu adîn:aa dpodo, nmî Lémi u yoo vy:o m:wó ngê amyedîn:aa ya.

¹⁷ A mbwó, nmî Lémi p:uu nipi nyipu a dpodo. Yi kópu u l:êê dîy:o, nga wanê nî knomomé, ntee a ka anyin:aa a vyyuwo, Onésimas ka yinté myecha a vyyuwo.

¹⁸ Apê dono nga ngmê d:uu ngê, ó ñapî ngmê t:âmo ngê, yi kópu a chóó wanî l:âmo.

¹⁹ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê, yi ndapî a chóó mîy:e am:aan:aa wumo. Ngmênê a mbwó, kópu ndîi l:êê dîy:o wunê nga ngmênê d:uu ngê, nmî Lémi u yoo vy:o n:uu kaa nyoo, ghê kamî u ngwo nyinê pyw:ângo. *

* 1:10: Kílosa 4:9

* 1:14: 2 Kódin 9:7

* 1:19: Nkal 6:11

²⁰ Nyââ, a mbwó, kópuni nga d:a dmyinê, dpo d:uu ngi, mu kópu u díy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nipi nye dpodo mo. Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu.

²¹ Ala pweepwee pee nga d:a d:êê, mu kópu u díy:o a lama ka tóó, kópuni nga d:a dmyinê, ntênê wanyi d:uu, kópu mê yilí amy:ii d:uu té.

²² Myenté ngomo k:oo ngomo ghi a l:êê díy:o ngmédpo l:âmo ngi, mu kópu u díy:o a lama a tóó nmî Mí ngê nmyi ngêpê wa a ny:ee té, mbwa k:oo wa pw:ii nê, nmye wa a dy:ââ nê. *

Póól u nd:uu tpapê

²³ Pini n:ii k:ii Yesu Kédisu u l:êê díy:o mbwa k:oo nipi nye kwo mo, Epapîdas, u mb:aamb:aa nga da dy:ââ, *

²⁴ myenté yélini yi k:ii nipi nmo dpodo té, Mak, Adistakas, Dímas, Luukî, yi tpóknî y:oo yi mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ ngmê. *

²⁵ Nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi gha dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vyuwo.

Wu u dí.

* 1:22: Pilipay 1:25   * 1:23: Kílosa 1:7; 4:12   * 1:24: Kílosa 4:10; 2 Tim 4:10-11; Dpodo 16:10

HIPÎLU

Yesu p:uu kópu dyuu Nju tpémi ye

Nkéli dnye ngê ala puku dmi u pi Hebrews, nmîné nmo Hipîlu. Ala puku dmi pini n:ii ngê d:êê ngê, chóó u pi daa d:êê ngê. Wunê Yesu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, yi nuw:o dmi alanté doo a ya, apê ngmênê, Póól ngê yinê d:êê ngê. Yélini ye ala puku dmi dy:ââ ngê, yi yéli Nju tpémi, n:ii dé Yesu u yoo vy:o ghê dniye. Yi ngwo Nju tpémi y:oo enjel yoo dnyimo cháâcháâ dé, Mósisi u kópu dyuu dnyimo cháâcháâ, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ndîi kópu ngê ye myedpîmo ya. U yi y:e dêpwo kwo, Yoo Yesu ka dny:oo kélímî. N:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u yi u ngwo dêpwo kwo, Nju tpémi y:oo Yesu u yoo mêtê diyédiyé kalê téne. Yi kópu u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi ngwo ye dy:ââ ngê.

*Kópu kamî n:ii Chóó Lémi
ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê*

¹ A tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó wunê n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi yéli y:oo nmî kn:ââ knî ye daa kópu ngmîdi dnyimo a tpapê, ye dnyimo a mgongo, ntênê ye myednyimo a danê,

² ngmênê nmî dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, u Mî komo nmo yinê mî kââ. Vyílo yi pini Chóó Lémi k:ii tpile yintómu nipi l:âmo ngópu. Kuwókuwó wéni ngê tpile yilí yintómu yi kada pini ngê vyílo ayi pyódu. *

³ Tp:oo p:uu nmo w:ee ngê, nê, Chóó Lémi u pi ndîi, dyââpe p:uu daangma a t.a. Chóó Lémi ntee a tóó, Tp:oo ndêndê mye yinté. Tpile yilí yintómu knî ye vyílo yiwunê vuywo, chóó u kópu mbêmê wunê mbêpê kîgha té. Dini ghi n:ii ngê nmî dono chedê too, u Mî ka mêtê diyé wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo. *

*Enjelyooyi pwo, Chóó Lémi
Tp:oo a tóó*

⁴ Pi woni knî y:oo enjel yoo mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ tumo, ngmênê nmî Mî Tp:oo u pi ndîi, enjel yoo yi pi dmi têtê. Nmî Mî Tp:oo kada mêtê tóó, enjel yoo kuwó mêtê pyede. *

⁵ Chóó Lémi ngê Tp:oo u pi ndîi ngê pyódu ngê, kwo,

Nyi a tp:ee,
ngmênê enjel ngmê ka daa vuy,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu.

Myenté enjel ngmê p:uu daa vuy,

A tp:ee ngê wa pyódu, u mî ngê aní ya. *

⁶ Tp:oo Kaa dyámê mbêmê ghêlî dêpê dy:ââ ngê, Mósisi

* 1:2: Njon 1:3; Kílosa 1:16

* 1:3: 2 Kódin 4:4; Kílosa 1:15

* 1:4: Pilipay 2:9

* 1:5: Psalm 2:7; Hipîlu 5:5

ngê komo alanté a kââ, ala kôpu a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi u enjel knî y:oo ntênê dny:oo chââchââ.

⁷Chóó Lémi u kôpu enjel knî yi p:uu puku yedê alanté a tóó,

Yópu límî ntee a dpodo nóódó,

enjel yoo Chóó Lémi p:uu yinté a dpodo nyédi. *

⁸Ngmênê Tp:oo p:uu Chóó Lémi u kôpu puku yedê alanté a tóó,

Yâpwo ndêndê, dye ghi yintómu nyoo anyi y:enê, chedê ngê daawa pyódu.

Nyoo ntênê anyi y:enê. *

⁹L:êê ghi mb:aa nuu u l:êê ghi dé, yoo dono u yi nga daa kwo.

Yi kôpu u l:êê dîy:o yâpwo ndêndê, nyâpwo ngê a ngmîdi nyoo,

nga mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, w:aa u ngwo nyinê pyw:ângo,

nyipe knî y:oo yintoo w:aa dêpê pyw:ee ngópu.

¹⁰Ala kôpu mye tóó,

A Lémi, mwiyémwiyé dini ghi ngê dyámê pê nyi l:âmo ngê,

ngêê dê y:oo mbóó nyi:l:âmo ngê. *

¹¹Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê chedê ngê daanyi pyódu.

Kpîdí ntee mbwee ngê dpî pyódu,

mbóó dyámê yinté mbwee ngê amye pyaa knî.

¹²Pi ngê u kpîdí ntee dpokmongo, ntee myoo ngmêê, tpile yilî yintómu yinté am:i ngmêê té,

ngmênê ntee nye tóó, dye ghi yintómu yinté anyi ya, daanyi dyênê.

¹³Chóó Lémi ngê enjel ngmê ka daa vvu,

Mî ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vva té,

nyî yodo u maknopwo wanî yé té. *

¹⁴Tp:oo ka yi kôpu u mo vvu, enjel ngmê ka daa vvu. Tp:oo kada a tóó, enjel yoo kuwó a pyede. Enjel yoo ghê dmi dé, Chóó Lémi p:uu a dpodo nyédi. Yi dpodo tédê dpodo tédê dpî dy:ââ té, yélini yi mbwámê ngê Tp:oo pyodo, y:oo a ngêêpî tumo. *

2

Ng:aa t:emî, nmî Mbwámê p:uu

¹A tîdê mbwó yoo, daa enjel ngmê nmî Mbwámê ngê vyîlo yi pyodo, ngmênê Chóó Lémi Tp:oo vyîlo yi pyodo. Yi kôpu u l:êê dîy:o kópuni ndêndê nmyi ny:ee tumo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé, kminté maa ndêndê wanmyi kn:aadi ngmê.

²Dêêpî kópuni dyuu enjel knî y:oo Mósisî ka a núw:o tumo, doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo daapî kée tumo.

* 1:7: Psalm 104:4 * 1:8: Psalm 45:6-7 * 1:10: Psalm 102:25-27 * 1:13:

Psalm 110:1 * 1:14: Psalm 91:11; Dpodo 12:7

N:ii ngê yi dêêpî kópu dyuu dêdpîmo cháâcháâ, pi knî y:oo yi pini dnyimo kpadakpada.
*

³ Enjel yoo yi pi dmi têtê, nmî Mbwámê u pi ndîi. Nmî Mbwámê daanmo chápu knomomê, ye angênté wanmî pyaa dmi. Nmî Lémi yoo vy:o dpîmo a kwo, chóo p:uu ye dpîmo a danêmbum. N:ii knî y:oo u kópu dyuu a ny:ee tumo, yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo y:oo pyódu tumo.

⁴ Chóo Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmî vy:o dnyimo chapî, Chóo Lémi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo u ngwo myedê pyódu ngê. Nmî vy:o n:ii yoo nmî Mbwámê ka a kêlímî té, Chóo Lémi u Ghê Dmi mbêmê dpodo dyêêdî daa ngmidi a dódó tumo. Chóo Lémi chóo u pono a vyápê yédi, u yoo yi dpodo nêdê dpodo nêdê dpî kaa té. *

Yesu nmî Mbwámê ndêndê, nmo ntee pini

⁵ Chóo Lémi ngê nmî Mbwámê nmî kada pini ngê pyódu ngê, enjel yoo nmî kada pini ngê daa pyódu too.

⁶ Puku yedê alanté a tóo,

A Lémi, tpileni nyi l:âmo too, ndîi dé, pi têtê, lukwe dîy:o yi p:uu nyinê nuw:o.

Pi têtê, lukwe dîy:o ye nyinê vuywo. *

⁷ Yoo yi pi dmi ndîi ngê nyi pyódu too,

enjel yoo yi maknopwo chono nyi yé too.

Yoo yi pi dmi nyi km:êê too,
⁸ tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê nyi pyódu too.

Kópuni puku yedê a tóo, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, Chóo Lémi ngê yoo tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê pyódu too, tpile dêpêngmê kuwo ngê. Ngmênê ala ngwo yoo yi maknopwo tpile woni daa pyede, nmî dnye dmi daa yi ng:aa.

⁹ Ngmênê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Daa dye ghi daadîi u pi têtê ngê doo a ya, enjel yoo yi pi dmi yi maknopwo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene, ngmênê ala ngwo u pi ndîi ngê maa pyódu. Doo wélilî ngîni vyîmî, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o Chóo Lémi ka nmo ch:anê dniye, Tp:oo u ngwo nmo a dy:ââ ngê. *

¹⁰ Chóo Lémi ngê tpile yilî yintómu kî l:âmo ngê, yiné a mbêpê kîgha té, chóo u l:êê dîy:o a pyede. Yi kópu u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê kmungo, Yesu mgîni vyîmî têtê dy:ââ ngê. Yi mgîni vyîmî têtê Chóo Lémi ngê Yesu u ntââ mbêmê a yó, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi Mbwámê ngê u ngwo pyódu ngê. *

¹¹ Yélini yi k:ii Yesu ngê nmî dyââpe pwaa too, Chóo Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u k:ii nmî Mî mu ngmidi, ngmênê u kwo nmo u tîdê mbwó yoo, doo u

* 2:2: Hipîlu 12:25   * 2:4: Mak 16:20; 1 Kódin 12:4,11   * 2:6: Psalm 8:4-6; 1 Kódin 15:24-27   * 2:9: Pilipay 2:8-9   * 2:10: Hipîlu 5:8-9   * 2:11: Mak 3:35

mywenemywene u kópu. *

¹² Yesu u kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ka kwo,

A tîdê mbwó knî ye m̄:uu anîn:aa danê,

yi vy:o anîn:aa chaa kîgha ngi. *

¹³ Myenté apê,

Yoo yi nuw:o dmi Chóó Lémi p:uu ntee a kwo,

A nuw:o yinté p:uu mye kwo.

Myenté apê,

Ala nê, tp:ee dmââdî n:ii yoo Chóó Lémi ngê a ka a kê too, yi vy:o anî kwo. Ntee dé

my:aa yinté. *

¹⁴ Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, mbyuu too ntee nmî p:uu a kaa knopwo, Yesu p:uu yinté mye kaa knopwo, nmo ntee pini ngê mye pyodo. Pi ntee dpî pw:onu, yinté mye pwene, ngmênê mêtê pii wo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pwopwo u kada pini Setan nî dyênê. *

¹⁵ Dyámê mbêmê tpémi kudu ngmê u yoo, pwopwo ka a nkîngê té. Dini ghi n:ii ngê Yesu mêtê pii wo, u ngwo mêtê pywáli nmoo, pwopwo ka mêtépîno nkîngê té.

¹⁶ Yesu daa enjel yoo yi Mbwámê ngê pyodo, ngmênê nmo Epîlaham u yoo nmî Mbwámê ngê pyodo.

¹⁷ Nyââ, nmo u tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, yinté d:ud:umbiy:e mye pyodo. U l:êê dîy:o ntênê u kwo

nmo ch:anêch:anê nyédi, nmî lama ka tóó, Kî nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, daawa dóó nmo, myedaa dîpedîpe yédi, Chóó Lémi ka ntênê wunê kââdîkââdî nmoo. Tp:oo u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono u kuwó dpî kée té, mêtê:uuwodê ngî té. *

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Setan ngê wunê tókótókó nmoo, u ntââ Yesu ngê dpî ngee nmo, mu kópu u dîy:o Setan ngê Yesu myedpîmo a tókótókó, Yesu myedoo mgîni vyîmî.

3

Mósisu u pwo, Yesu a tóó

¹ A tîdê mbwó yoo, yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, nmyi dyââpe myedê pwaa too, nmî Mbwámê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, u dyépi ngê pyódu ngê, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mye pyódu ngê, u ngwo u kwo nmo kêtîmî té. *

² Mósisu ngê Chóó Lémi u dnye ntee dpîmo a nyêmî, Chóó Lémi u yoo vy:o ntee dpîmo a dpodo, Yesu mye yinté, Chóó Lémi u dnye ntênê dpîmo nyêmî, dpodoni u kwo y:ee too, mye dóó too. *

³ Pi ngê u ngomo kamî ntee dpî wó, Chóó Lémi ngê u yoo yinté myedê ngmidi ngê, yi vy:o a kwo. N:ii ngê ngomo mb:aa dpî wó, pi knî y:oo daa ngomo ye chaa kîgha ngópu, pini n:ii ngê dpî wó, yi pini ye chaa kîgha ngópu. Mye

* 2:12: Psalm 22:22

* 2:13: Is 8:17-18

* 2:14: 1 Njon 3:8

* 2:17: Hipîlu

4:15; Luukí 4:1-13

* 3:1: Hipîlu 4:14

* 3:2: Num 12:7

yinté. Yesu ngê Mósisi mêtê kuwo ngê, vyîlo mêtê chaa kîgha koo.

⁴Ngomo kamî, chóó daawa pyidu, pi ngê yinê dpî wó. Chóó Lémi ngê tpile yilí yintómu l:âmo ngê, chóó u ngomo mye wó.

⁵Mósisi Chóó Lémi u dpodo pyu ngê dpîmo a ya, u ngomo mb:aamb:aa ngê dpîmo y:enê, yoo yi ng:aa dmi dpîmo a t:emî, kópuni ghêlî k:iî dêdnyimo pyodopyodo, yi p:uu ye dpîmo a danêmbum,

⁶ngmênê Yesu Kédisu ngomo chóó tp:oo, Chóó Lémi u ngomo ndêndê ngê yinê a y:enê. Chóó Lémi u ngomo, u yoo. Nmo yi yéli vyîlo yinmo kwo. Kópu mb:aa n:iî nmo t:âât:ââ, k:omo tpile ngê nmo daawa pyaa knomomê, dono vyîmî têtê Yesu daanmo wópu knomomê, ye Chóó Lémi ngê kuwa daawa kaa nmo, u yoo vy:o anmî kwo.
*

Chóó Lémi u yoo yi ghê vyîmî têtê

⁷A tídê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê kuwa kîngê kaa nmyo, chóó u Ghê Dmi ngê kópuni a vyyu, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê,*

⁸nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dêdnyimo a vyápê.

Dini ghi n:iî ngê Yichip a kuwo ngópu,

Kenan ghêlî dîmî taa dniye, w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi dnya a tókótókó.*

⁹Dépidi u dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Nju tpémi ye yepê,

Yi kêlî ghê nmyi kn:ââ knî y:oo dnya a tókótókó nê, m:ââ podoy:a yi k:oo kópu ndîi yilí ye noo a d:uud:uu.

¹⁰Yi kópu u l:êê dîy:o ye nê nod:e wo,

nê, Yi nuw:o dmi a p:uu daa kwo,

a maa daa kîgha ngmê.

¹¹Ye nê nod:e wo, a chóochóó a nga nî kpaa wo,

nê, Ghi n:iî ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mēdaamî taa dmi.*

¹²A tídê mbwó yoo, kyedekyede dmyinê paa. Nmyi gha vy:o dono kîngmê ya, nmyi kêlîmî têtê ngê kîngmê pyódu. Yâpwoni ghê a t:a, nmyi vy:o pini ngmê ngê kêdangê kuwo.

¹³Chóó Lémi u dnye awêde nmo nyêmî. Pini n:iî u nuw:o dono ngê wa dóó, ngópu dē wa nkoko dē, chóó u pono wa vyápê mb:anê, mââ m:iî yi pini ngê Chóó Lémi u dnye mēdaamowa ny:oo, Chóó Lémi u maa wa kn:aadi. A tídê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi kópu kîngmê d:uu. Yi kópu u l:êê

* 3:6: Hipîlu 3:14; 10:23

* 3:7: Psalm 95:7-11

* 3:8: Ex 17:7; Num 20:2-5

* 3:11: Num 14:21-23

dîy:o numo kuwó mêm̄myinê mbumu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî nuw:o dmi yi ngwo p:uu a ghê wo. Nmî nuw:o dmi p:uu daanmo y:ee knomomê, u dî pwopwo, ye u k:ii kââdî ngmê u yoo ngê anmî ya. *

¹⁵ Kópuni puku yedê a tóó, a pweepwee pee yedê mwiyé d:a d:êê, myombó mē ny:ee yó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnyimo a vyápê. *

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli y:oo Chóó Lémi u dnye yidnya a nyêmî, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono yidnya a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnya a vyápê? Mósisi ngê yélini yintómu Yichip u mênê a pw:ii too, apii? *

¹⁷ Nmyinê nmye ló yéli ye Chóó Lémi doo a nod:enod:e, m:ââ podoy:a yi k:oo? W:amî mbêmê yélini y:oo kn:aadi te kópu yilí dnya a d:uud:uu, yi yéli ye doo a nod:enod:e, yi myedê pw:oo dniye.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi chóochóó u ngwo a kpaa wo, apê,

Ghi n:ii ye nê kēma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndēndê ngê y:i mēdaamî taa dmi,

a tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli yi p:uu doo a danê? Yélini yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi ka dēdnya a ng:aa, yi yéli yi p:uu doo a danê, apii?

¹⁹ Ala kópu nga a m:uu yó, Yi ghê vyîmî tēdê kwéli dnya a lêpî, y:i dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka dēdnya a kêlîmî.

4

¹ Chóó Lémi ngê ghê vyîmî tēdê u maa komo wunê a kpêmî ngê, apê, Yi k:ii pênmîn:aa ghê vyîmî. A tîdê mbwó yoo, dmyinê nkîngê, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi máádi kîngê kn:aadi, ghê vyîmî tēdê koko ngê kîngê dîpî.

² Ghê vyîmî u kópu ntee a ny:ee ngópu, yinté my:oo ny-ongo. Maa ntee a kn:aadi ngópu, yinté myekud:uungê kn:aadi. K:omo tpile yi kópu mb:aa a ny:ee ngópu, ngmênê yi máádi yi chóó a kn:aadi ngópu, mu kópu u dîy:o u kwo dēdnya a kêlîmî.

³ Yélini yi k:ii nmo kêlîmî té, yi ghê vyîmî tēdê dîyo anm:uu taa dmi, ngmênê yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê,

ye nê nod:e wo, a chóochóó a nga nî kpaa wo, nê,

Ghi n:ii ye nê kēma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî,

* 3:14: Hipîlu 3:6

* 3:15: Psalm 95:7-8; Hipîlu 3:7-8

* 3:16: Num 14:1-35

ndêndê ngê y:i mêdaamî
taa dmi.

Dini ghi n:ii ngê yi kópu a
vyu, chóó doo a ghê vyîmî, mu
kópu u dîy:o dyámê pê l:âmo
ngê, tpile yilî yintómu mye
l:âmo ngê, u kuwó dini ghi ngê
tpile mêdaamo l:âmo ngê, ghê
vyîmî kn:ââ u ngwo a chópu,
awêde moka ghê vyîmî. *

⁴Wo piini u kópu puku yedê
yinté myeka tóó, apê,

Chóó Lémi ngê u dpodo yilî
yintómu chedê ngê, wo wéni
knî yi k:oo, piini ngê doo ghê
vyîmî. *

⁵Yi yéli ghê vyîmî tédê dîmî
taa dniye, mu kópu u dîy:o
Chóó Lémi ngê apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê,
kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî,
ndêndê ngê y:i mêdaamî taa
dmi.

⁶Yélini y:oo ghê vyîmî u
kópu mb:aa mwiyé a ny:ee
ngópu, yi ghê vyîmî tédê dîmî
taa dniye, mu kópu u dîy:o
Chóó Lémi u pono dédnyimo
a vyápê, ngmênê yoo m:uu a
kwo, yi yéli vyîlo dé yi ghê
vyîmî tédê ayimî taa dmi.

⁷M:ââ yilî mî loo, yoo kamî
yi l:êê dîy:o wo m:uu a ngmîdi
ngê, nmopê, Awêde nmyi
wo. Dépîdi ngê yi kópu wunê
mwiyé a d:êê ngê, nmî l:êê
dîy:o. A pweepwee pee yedê
yi kópu mu ngmîdi u nkwo d:a
d:êê,

Chóó Lémi u dnye awêde
nmye nyêmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpêmî
yó, nangmê nkoko. *

⁸Pini n:ii ngê Mósisi u d:aa
a kââdî ngê, Njósuwa, yi pini
ngê yoo ghê vyîmî tédê njini
wo núwo, ye Chóó Lémi ngê
wo daamupêdê ngmîdi ngê.

⁹⁻¹⁰Yi wéni kamî nmî
dye ghi ngê kédê d:ii, Chóó
Lémi u yoo kamî ngê dpî
pyaa dmi, ghê vyîmî tédê
ndêndê nmo lèpî té. Dini
ghi n:ii ngê anm:uu taa dmi,
Chóó Lémi ngê ghê vyîmî
kn:ââ ntee a chópu, yinté
anmîn:aa ghê vyîmî, dpodo
ndîî mêdaamonm:uu dóó. *

¹¹A tîdê mbwó yoo,
d:uud:uu koo, Chóó Lémi
u ghê vyîmî tédê u maa
dpodombiy:e kîgha koo. Nmî
vy:o pini ngmê yi yéli yi
nt:anê kîngmê yââ, maa kîngê
kn:aadi, dono u maa p:uu
kîngê ghê,

¹²mu kópu u dîy:o Chóó
Lémi ngê u kópu dyuu daa
módó a vyu. Chóó Lémi
ngê kópuni dpî vyi, ndêndê
ngê dpî d:uu. Myenté Chóó
Lémi u kópu neepî ntee tpile.
Neepî ngê mbwêmê ntee
anyî chápwo, kpadama dêma
mbumu w:uu dê ntee am:ii
chámê dê, Chóó Lémi ngê u
kópu dyuu mbêmê pi u gha
yinté myoo kpêmî. Kópuni
tumu nmo nuw:onuw:o té,
nmî gha vy:o, yi kópu yilî
Chóó Lémi ngê chóó u kópu
mbêmê dpî chámê té. *

¹³Doo u ntââ kópu u kwo
daangmanmî ngmo. Kópu
yilî yintómu u ngîma a pyo-
dopyodo. Yi kópu dyuu díyo

* 4:3: Psalm 95:11

* 4:4: Gen 2:2

* 4:7: Psalm 95:7-8

* 4:9-10: Gen 2:2

* 4:12: 1 Pita 1:23; Epeso 6:17; Tpyuu 1:16

* 4:13: Lóma 14:12

u kakêmê u kwo wanm:uu
châmê té. *

*Yesu yi kpêê yiyé pyu
ndêndê*

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, ala
kópu a pweepwee pee yedê
mwiyé kîdí d:êê, Yesu nmî
kpêê yiyé pyu ndêndê. Yi
pini Chóó Lémi Tp:oo. Daa
dyámê mbêmê Chóó Lémi u
ngomo k:oo kpêê yiyé pyu
ngmê, ngmênê ndêndê ngê
Chóó Lémi ka kee wo. Nmî
nuw:o dmi p:uu choo kwo,
nangê kée. *

¹⁵ Lîmîlîmî ngê daawa kée
nmo. Ngmanmî kn:aadi
knomomê, yi kn:aadi te kópu
kn:ââ u lama, mu kópu u
dîy:o Setan ngê ntee wunê
tókótókó nmoo, yinté myedoo
a tókótókó, ngmênê Yesu ngê
daangmê kn:aadi ngê. *

¹⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o namê
nkîngê, Chóó Lémi ka ngêpê
kmêle, nmî tókótókó tédê yinê
wa ngee nmo, nmî dono u
kuwó wa kée té, mēdaawa a
ngî té. *

5

¹ Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi
vy:o pini ngma a ngmiding-
midi ngópu, yi kada pini ngê
a pyépi ngópu, yoo yi l:êê dîy:o
Chóó Lémi p:uu a dpodo yédi.
Yoo yi dono yi l:êê dîy:o Chóó
Lémi ka wumê kpêê yiyé yédi.

² N:iî u lama Chóó Lémi u
kópu dyuu dnyinté a kwo,
dono kópu ngmêdpî d:uu
knomomê, kpêê yiyé pyu u

kwo dnyinté dpî nod:e, mu
kópu u dîy:o yi kpêê yiyé pyu
ngê dye ghi ngmê ngê my:oo
dpî kn:aadi. *

³ Daa yoo yi mo yi dono knî
yi l:êê dîy:o a kpêê yiyé yédi,
ngmênê chóó u dono knî yi
l:êê dîy:o mye kpêê yiyé yédi.
*

⁴ Pi ngê chóó u pi daa kmîmî
ngê, d:uudpî vyî, Kpêê yiyé
pyu yoo yi kada pini ngê n:aa
pyodopyodo, ngmênê Chóó
Lémi ngê Alon ntee a ngmidi
ngê, kpêê yiyé pyu ngê a
pyódu ngê, mye yinté, kpêê
yiyé pyu n:iî Chóó Lémi ngê
dpo ngmidi, yi pini kada pini
ngê dpî pyódu. *

⁵ Yesu Kédisu mye yinté.
Chóó u pi daa kmungo, chóó
daa vyu, Nê kpêê yiyé pyu
ndêndê, ngmênê Chóó Lémi
ngê kwo,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí
pyódu. *

⁶ Myenté kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê,
chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê
anyi ya. *

⁷ Dini ghi n:iî ngê Yesu
dyámê mbêmê doo a paa,
Chóó Lémi ka ngêpê tédê doo
kââkââ, myedoo mbê, mu
kópu u dîy:o u yi u ngwo
dêpwo kwo, Ghêlî k:iî nî
pw:onu. Chóó Lémi ngê u
ngêpê a nyongo, mu kópu u
dîy:o u yi u ngwo doo kwo,

* 4:14: Hipîlu 10:23

* 4:15: Hipîlu 2:17

* 4:16: Hipîlu 10:19

* 5:2: Hipîlu

4:15 * 5:3: Lev 16:6,24

* 5:4: Ex 28:1

* 5:5: Hipîlu 1:5; Psalm 2:7

* 5:6:

Psalm 110:4; Hipîlu 7:1,16-17

* 5:7: Mát 26:39-46

Chóó Lémi u nuu u kópu dé ntênê mwiyé nî d:uu té. *

⁸ K:omo tpile Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê Chóó Lémi daa kede wo, Tp:oo mgîni vyîmî têtê dy:ââ ngê. Yesu myedaa kede wo, u mî u kópu u wépi daa puwâ, mgîni vyîmî têtê loo,

⁹ pi yilî yi Mbwámê ngê u ngwo pyodo. N:ii ngê u dnye adî nyêmî, u Mbwámê ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹⁰ Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu ngê mye pyódu ngê, kwo, Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya.

Pi ngê maa ndêndê kîngê kn:aadi

¹¹ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Yi kópu p:uu kópu yilî nmye nî vyi, ngmênê u kakêmê chámêchámê nmye dpodo ndîi, mu kópu u dîy:o nmyi mbodo dmi dîngîdîngî dé.

¹² Yesu u yoo vy:o ló dini munmyinê ghê dniye, lukwe dîy:o ndiye kîgha pyu ngê dmyongê pyaa dniye. Chóó Lémi u kópu n:ii nmyi ndê tumo, lukwe dîy:o dnyinté nmyi ndê tumo, woni dmyongê ndê tumo. Lukwe dîy:o nmye ngmo ndanî nyédi, nté wêdêwêdê dp:ee pîpî ngmê. Nmyi nuw:o pwiipwii dé.

¹³ N:ii a ngmo ndanî yédi, yi pini tpómu ntee tpile, kópu mb:aa u dí u lama daa tóo.

¹⁴ Nté wêdêwêdê pyâawe mâawe knî y:oo vyîlo ye pîpî ngópu, yi nuw:o dmi népwi ngmê dé dono mb:aamb:aa ntênê dpî mya d:oo.

6

¹ Yesu u yoo vy:o ló dini nmyinê ghê dniye, yi kópu u lêê dîy:o kópuni yi ngwo nmye ndê tumo, yi p:uu danê ngê kêê nmye daamonê t:oo. U ya a nga a kwo, Kn:aani kópu knî nmyi nuwo munîné kîgha. Kópuni nmyi lama a pyede, yi kópu ngomo k:ââ ntee tpile dé. U ya a nga daa kwo, K:ââ ghi kamî munî kââ, ngmênê ngomo nt:u p:uu n:aa dpodo. Nmye mêdaamonê vyi, Nmyi dono kópu a kuwo tóo, Chóó Lémi ka dmyinê kêlîmî, nmyi nuw:o dmi p:uu kaa yó. Yi kópu ló dini nmyinê d:uu ngópu.

² Pi ngê pi ntee a mbápitîsîm kîgha ngê, kóo dê mbêmê dpî yé dê, Chóó Lémi u ghê Dmi u mênê u ngwo dpî kee, yi kópu p:uu kópu nmye daamonê vyi, nmyi lama wunê ka a yaa wo. Myenté, nmyi lama ka tóo, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa a pyidu té, yoo dono wa kpada té, chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu nmyi lama daamonê kwolo.

³ Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî nmo, yi k:ââmu ghi knî yi mbêmê ngomo nt:u mb:aamb:aa ngê anmî wó.

⁴ Chóó Lémi u maa ndêndê dpodombiy:e dmyinê kîgha, nangmê diyé, mu kópu u dîy:o n:ii yoo yi máadi p:uu wa diyé dmi, kópu dono amêdnyi d:uud:uu dé, doo u ntââ daanmo diyédiyé kalé té, myenté doo u ntââ yi dono vy:o mêdaanmo y:ee té. Wunê Chóó Lémi u maa p:uu dnya

a paa, u wo myednya a paa. Chóó Lémi ngê ghê kamî ye y:ângo, u Ghê Dmi yi mênê kee wo.

⁵ Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye mwiyé pyaa dniye, yoo kamî yi wêdêwêdê myednyimo mumu.

⁶ Yesu Kédisu lukwe dîy:o kpîpî ngópu. Yélini y:oo kîdosi ñedê mwiyé a t:ee ngópu, mye yinté yéli, na a ka kîdosi ñedê yinté myombó mye t:emî ngmê. Pi knî yi ngîma u pi a dyede ngmê, a mywenemywene kîgha ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ mēdaanmo diyédiyé kalê té, Yesu u maa p:uu mēdaanmî kaa té. *

⁷ Yi yéli tēpê ghi dono ntee yéli. Yâpwo tēdê n:ii tpii wunê ghayghay yédi, nté nt:u mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, yi tēpê mb:aamb:aa. Yoo mb:aa mye yinté dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too.

⁸ Tpyé ngê yâpwo tēdê n:ii dpî ma, y:i nté nt:u d:uudpî kaalî. N:ii knî y:oo Yesu dpî kpîpî ngmê, yinté dé, Chóó Lémi ngê ndiya wa kée té.

⁹ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile alanté nmye nîné danêmbum, ngmênê dp:ee yinté yéli. A lama ka tóó, ndiya daanmy:uu ghêpê dmi,

¹⁰ mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u l:êê dîy:o nmyee d:uud:uu dé, yi kópu u nuwo daawa a kuwo dmi. Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo ndêndê ngê a tóó. Yi kópu

u l:êê dîy:o Yesu u yoo vy:o yéli nmyee a ngêêpî dé, awêde mwo anmyi ngêêpî t:oo. *

¹¹ Mb:aamb:aa ngê u ya a nga a kwo, Yesu u dpodo p:uu mgeemgee ngê kêê kêdmyinêngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni u yi nmye a kwo, Pêdê pyw:ee yó.

¹² Nyââ, mgeemgee ngê kêê nangê t:oo, ngmênê yoo mb:aa yi nt:anê dpî yaa dmyeno, yélini yi kêlîmî chedê ngê d:uudpî pyódu. Kópuni Chóó Lémi ngê yi pi dmi ye mwiyé a vyi too, yi yéli y:oo yi kêlîmî mbêmê yi kópu wunê pyw:êmi t:oo.

Chóó Lémi u kópu ndêndê

¹³⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kópu ndêndê ngma a vyu, kwo, Dîni k:omodanê. Kwo, Mb:aamb:aa ngê ana a ngêêpî ngi, dîyo nyoo yilî ngê wa pyódu. Dini ghi n:ii ngê yi kópu u kwo a vyu, u kwo mye kpaa wo. Chóóchóó u ngwo a kpaa wo, mu kópu u dîy:o u pwo pini daa tóó, n:uu ngê mēpî kpaa wo. *

¹⁵ Epîlaham yi kópu ka kêlîmî mbê wo, u kêlîmî chedê ngê daa pyodo, yi kópu myedoo t:âât:ââ, u dí yi kópu mîné pyw:ângo.

¹⁶ Pi chóó u pi ngê d:uudpî kp:aa, ngmênê nmî pwo pini u pi ngê dpî kp:aa, dnyengi dnyeng:aa machedê ngê u ngwo dpî pyódu.

¹⁷ Yi kópu ndêndê nmî l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham

* **6:6:** Hipîlu 10:26-29 * **6:10:** Hipîlu 10:32-34; 1 Kódin 15:58 * **6:13-14:** Gen 22:16-17

ka a vyu. U yi u ngwo doo kwo, nmî lama ndêndê ngê yaa we, Chóó Lémi ngê u nuw:o daawa ngmêê, kópuni a vyu, ntênê wa d:uu. Yi kópu u l:êê díy:o u kópu ndêndê Epîlaham ka a vyu, chóóchóó u ngwo myedê kpaa wo.

¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dê Epîlaham ka ntênê a vyi doo, doo u ntââ daawa a ngmêê dê, myedaadî k:omodanê. Vyîlo yi yâpwo p:uu nmî nuw:o dmi nmî kaa too, daawa dóó nmo. Yi kópu dê yi mbêmê nmî lama ndêndê ngê a tóó, Kópuni nmo mwiyé a vyu, ntênê wa d:uu, kóó k:oo wa kaa nmo, mêdaawa kée nmo. *

¹⁹ Anka nt:u ngê nkéli u ché ntee wunê tpee ngê, kópuni ka nmî kélímî mbê dniye, yi kópu mye yinté, nmî anka, Chóó Lémi p:uu u pye wunê tóó. Yi kópu ngê nmî ché dmi kîyedê tpee, doo u ntââ daanmî ntée dmi, Setan ngê nmî anka daawa a pêédí, myedaawa t:âmo nmo. Chóó Lémi kwéli wunê tóó, yâpwo ghi ndêndê ghê, yi anka y:i wunê tóó. *

²⁰ Yesu nmî kada y:i ghê wo, nmî l:êê díy:o kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mî pyodo. Mélkisadek ntee pini ngê mî pyodo, chedê ngê daawa pyódu.

7

Mélkisadek u danêmbum

¹ Mélkisadek Salem tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngê myedoo ya. Yâpwoni

u pi mudu y:i a tóó, vyîlo yi yâpwo ka dpîmo kpêê yiyé. Dini ghi n:ii ngê Epîlaham u yoo knî yi k:ii king páádi knî yi p:uu dnyen:aa l:êê, yi king yoo, yi yoo knî yi k:ii, woni vya tumo. Dini ghi n:ii ngê p:o dnye diyédiyé, Mélkisadek ngê Epîlaham maa p:uu a pyódu ngê, Chóó Lémi u pi mbêmê wêdêwêdê kalé ngê. *

² Kn:aa lede knî y:oo tpileni mwiyé a t:âmo tumo, Epîlaham ngê l:êê tédê yi kélé mîmênê pwaa too. Yi tpile dyuu dyuudyuu a pyódu ngê, dyuu y:a ngê pyódu too, yononi dyuu Mélkisadek ka y:ângo. Mélkisadek u pi u nt:u alanté, King n:ii p:uu dyâape daa t:a. Mye Salem tpémi yi king, u nt:u alanté, N:ii ngê l:êê dpî chedê, yoo dpo kââdí.

³ Mélkisadek u pye mî yi pi dê daa d:êê dumo, u kn:ââ yoo yi pi dmi myedaa d:êê tumo, wéni n:ii ngê a ta, wéni n:ii ngê a pwene, yi pi dê myedaa d:êê dumo. Na a ka Chóó Lémi Tp:oo ntee pini, kpêê yiyé pyu ngê a tóó, chedê ngê daawa pyódu. *

⁴ Ala kópu nmyi lama choo a ya, Mélkisadek u pi ndíi, nmî kn:ââ Epîlaham u pi tédê. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham a ngmîdi ngê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi Mélkisadek ka y:ângo.

⁵ Lipi u yoo vy:o yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyede, yi yéli ye Yisiléli tpémi y:oo yi tpile

* 6:18: Num 23:19 * 6:19: Lev 16:2-3; Hipîlu 9:3 * 7:1: Gen 14:17-20 * 7:3: Hipîlu 7:15-17

dyuu yononi ye a yémî tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yedê yi kópu a tóó. K:omo tpile kpêê yiyé pyu yoo, Yisîléli tpémi woni knî yi k:ii, yi kn:ââ mu ngmîdi, Epîlaham, ngmênê kpêê yiyé pyu knî ye tpile dyuu yononi ye a yémî tumo. *

6 K:omo tpile Méلكisadek daa Lipi u tii ñedê pini ngmê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi u kwo y:ângo. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham mwiyé a ngmîdi ngê, u l:êê díy:o u pi ndîi, ngmênê Méلكisadek ngê mê wêdêwêdê kwólu.

7 Nmî lama ka tóó, n:ii ngê pi a wêdêwêdê kígha too, yi pini u pi mudu y:i a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o Epîlaham u pwo Méلكisadek u pi mîmî tóó.

8 Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi pwo, Méلكisadek u pi myimî tóó. Kpêê yiyé pyu yoo a vy:enevy:ene nyédi, mye pwopwo nyédi, ngmênê Méلكisadek na a ka daa pwene, a tóó, mu kópu u díy:o u pwopwo u pi daa tóó, puku yedê. Epîlaham ngê u tpile dyuu yononi Méلكisadek ka ntee y:ângo, Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi kpêê yiyé pyu knî ye yinté mye yémî tumo.

9 Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi kn:ââ Lipi ngê yi kópu mye d:uu ngê.

10 Na a ka u tpile dyuu yononi Méلكisadek ka mye y:ângo, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Epîlaham ngê

u tpile dyuu Méلكisadek ka y:ângo, yi ngwo u maka Lipi dêpwo ya, Epîlaham ngê u maka u l:êê díy:o d:uu ngê.

Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi u ngwo a kââdî ngê

11 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Lipi u tii ñedê pini ngmê, Alon, a ngmîdi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, yi ngwo Yisîléli tpémi ye dêêpî kópu dyuu mye y:ângo. Alon u tii ñedê yéli vyîlo dé ye kpêê yiyé té, awêde u dî. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yoo yi dono yilí wo chedêchedê tumo, ye Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu kamî daamupêdê ngmîdi ngê. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyódu ngê, Alon u tii ñedê yéli yi d:aa dmi a kââdî ngê, Méلكisadek ntee pini ngê a tóó.

12-14 Nmî lama ka tóó, nmî Lémi Yesu Njuda u tii ñedê pini ngmê, ngmênê Mósisi ngê puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê, Lipi u tii ñedê yéli kpêê yiyé pyu ngê vyîlo dé yidny:oo pyodopyodo, daa Njuda u tii ñedê yéli yi pi dmi yi d:êê ngê. Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu dê ngmêê, Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi da kââdî.

15 Yi kópu ndêndê ngê kîd:o w:ee. Nmî Lémi Yesu Méلكisadek ntee pini ngê a tóó, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê dê pyódu.

16 Daa yoo yi dêêpî kópu dyuu mbêmê kpêê yiyé pyu

ngê pyodo, ngmênê chóo u ghê mbêmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

¹⁷ Yi kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya. *

¹⁸ Kpêê yiyé u dêêpî kópu dyuu Chóó Lémi ngê chedê ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé tédê yoo yi dono dnyinté dnyimo chedêchedê.

¹⁹ Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê yoo kamî ngê daa pyódu too, ngmênê kópu kamî mbêmê nmî lama ka tóó, dîyo Chóó Lémi ka wanmî lee dmi.

²⁰⁻²¹ Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi chóochóo u ngwo a kpaa wo, Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê. Dini ghi n:ii ngê Lipi u tii nedê yéli kpêê yiyé pyu ngê a pyódu too, chóochóo u ngwo dêpê kpaa wo. Ngmênê Tp:oo ka a kpaa wo, ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi chóochóo u ngwo da kp:aa,

u nuw:o daawa ngmêê, kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu. *

²² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê a kââdî nmoo. Nmî lama ka tóó, Ntênê daawa dóo nmo. *

²³ Kpêê yiyé pyu yilî a tóó. Ntee a pyede, Yesu daa yinté. Dye ghi yintómu yinté daamu ya nyédi, a vy:enevy:ene nyédi, a pwopwo nyédi.

²⁴ Ngmênê Yesu chedê ngê daawa pyódu. Dye ghi yintómu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê adî ya, pi ngê u d:aa daawa a kââdî.

²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o daa dêê wo, ndêndê ngê nmî Mbwámê ngê pyodo. N:ii knî y:oo Yesu p:uu yi nuw:o dmi dpî kaa t:oo, yi yéli dpî ngeeté, Chóó Lémi u yoo vy:o dpî kaa té, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a t'papê ngê, kópu, Yi yikí dmi a pwo ghay wo, nangê kpada té. *

²⁶ Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, u málo a tóó. Dyâape p:uu daa t:a, u dono myedaa tóó. Yoo dono yi nt:anê daa yaa wo, u Mî ka mê kee wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. *

²⁷ Kpêê yiyé pyu yoo ntee dé, Yesu daa yinté pini. Yi yéli wonêwodiýediyé yi chóo yi dono knî yi l:êê dîy:o mwiýé a kpêê yiyé nyédi, yoo yi dono knî yi l:êê dîy:o kuwó a kpêê yiyé nyédi. Yesu ngê yinté kópu daa d:uud:uu ngê, ngmênê kpêê ng:êêntómu yó, chóochóo kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, yi kópu mêdaawa d:uu. *

²⁸ Mósisi u dêêpî kópu mbêmê yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyépi tumo, dye ghi knî

* 7:17: Psalm 110:4 * 7:20-21: Psalm 110:4 * 7:22: Hipîlu 8:6; 12:24 * 7:25:

Lóma 8:34; 1 Njon 2:1

* 7:26: Hipîlu 4:15

* 7:27: Hipîlu 10:10

ngmê ngê dpî kn:aadi ngmê, ngmênê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaawo, chóó Tp:oo kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê, pini n:ii p:uu dyââpe daa t:a, chedê ngê myedaawa pyódu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu mwiyé a d:êê ngê, Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaawo. Yi kópu ngê Mósisi u kópu u d:aa a kââdî ngê. *

8

Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê

¹ Kópu yilî n:ii dî d:êê té, yi nt:u kópu ala. Nmî l:êê dîy:o Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyodo, Chóó Lémi ka mbóó p:uu mê kee wo, u wéni pee mí yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. *

² Kpêê yiyé pyu yoo dyámê mbêmê Chóó Lémi u ngomo k:oo ntee a dpodo nyédi, Chóó Lémi kwéli a tóó, Yesu yinté y:i mye dpodo yédi.

³ Yoo yi l:êê dîy:o, dêêpî kópu mbêmê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo tpile tp:oo Chóó Lémi ka a yémî tumo, kpêê ngê u kwo a yé tumo. Kpêê yiyé pyu ndêndê mye yinté, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê.

⁴ Dyámê mbêmê wodoo ya, ye kpêê yiyé pyu ngê daapêdoo ya, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé pyu yoo n:ii a pyede, Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi.

⁵ Dpodoni Yesu ngê a dódó, mbóó p:uu, yi dpodo u kââ kpêê yiyé pyu knî y:oo ye dódó ngmê, dyámê mbêmê. Mósisi ngê Chóó Lémi u wónu ngomo daa kêmakêma doo a wuwó, mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Kópu yilî yi kakêmê ntee nga dî chámê, mbu mbêmê, yinté dpî l:âmo ngi. *

Chóó Lémi ka kââdî te kamî

⁶ Yesu ngê dpodoni a dódó, yintoo dpodo kpêê yiyé pyu knî y:oo daa dódó ngmê. Myenté, Yesu ngê Chóó Lémi ka ntee a kââdî nmoo, kpêê yiyé pyu knî y:oo yinté u kwo dépê kââdî nmoo. Yesu u l:êê dîy:o gha kópu n:ii nmo t:âât:ââ té, kpêê yiyé pyu yoo yi dpodo u l:êê dîy:o daa yinté kópu yinmee a t:âât:ââ dé. *

⁷ Kââdî te mbwee mbêmê mb:aamb:aa ngê w:oo pyaa dniye, ye Chóó Lémi ngê kn:aani kópu nmo daamupêdê kpo.

⁸ Kââdî te mbwee Chóó Lémi ka doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi ngê apê,

Mu dini ghi ngê kââdî te kamî mbêmê Yisiléli tpémi a ka anê kââdî té,

Njuda u yoo a ka amyenê kââdî té. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê yi kn:ââ yoo yi kada nê ghê wo,

Yichip u mênê nê pw:ii too,

yi ngwo a ka nê kââdî too,

* 7:28: Hipîlu 5:1-2,9

* 8:1: Hipîlu 1:3; 10:12

* 8:5: Ex 25:40; Kílosa 2:17

* 8:6: Hipîlu 7:22; 9:15

* 8:8: Jer 31:31-34

dêêpî kópu dyuu ye
ngmênî y:ângo.

Ngmênê yi dêêpî kópu
dyuu dèdnyimo a chââchââ
dé,

u nkwo ye dênîmo a
ng:aa.

¹⁰ Ngmênê mu dini ghi
ngê kamî ngê anî pyódu té,
myombó a ka amênê
kââdí té.

Nmî Lémi ngê apê,

Yi yâpwo ngê anî ya, a yoo
ngê adnyi kwo.

Dini ghi n:ii ngê yi kn:ââ
yoo a ka nê kââdí too,

a dêêpî kópu dyuu chêêpî
kpââ dê yi p:uu nê d:êê too,
ngmênê dini ghi n:ii ngê
ala yéli a ka anê kââdí té,

a dêêpî kópu dyuu yi
mbodo mênê anê yé té,
yi gha vy:o amyidnyi ya.

¹¹ Pi ngê u mbwó ka
mêdaadí tpapê, kwowo,

Nmî Lémi nuw:o ínedê
choo ya,

mu kópu u dîy:o yi yéli
yintómu yi lama wanî ya.

K:omo tpile yoo yi pi dmi
ndîi dé ó yi pi dmi têtê dé,
ngmênê yi lama wanî ya.

*

¹² Yi lama wanî ya, mu
kópu u dîy:o yi dono yilí a
kuwó wanî kée té,
mêdaanî ngî té.

¹³ Chóó Lémi ngê kamî
ngê u kwo a kââdí nmoo,
yi kópu ngê daa kêmakêma
kââdí te mbwee u d:aa wunê
kââdí kââdí.

9

*Kpêeyiyé mbwee, kpêeyiyé
kamî, yi danêmbum*

¹ Kópuni dyuu mbêmê Chóó
Lémi ngê nmî kn:ââ yoo u
kwo mwiyé a kââdí too, yi
kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi
nmee chââchââ, u kwo nmee
kpêê yiyé, u kwo myenmee
ngêpê. Nmî kn:ââ kní y:oo yi
kpêê yiyé têtê ló dini a l:âmo
ngópu.

²⁻³ Wónu ngomo ngmê
wó ngópu, ghi k:oo miyó yé
ngópu, woni ghi u pi yâpwo
ghi, woni ghi u pi yâpwo
ghi ndêndê. Yâpwo ghi u
mênê lam pyudu kní yi kwo
têtê kaa ngópu, mbídédi u
kapî têtê mye kaa ngópu.
Mtyîmî nk:êênî têtê nkól ngê
ngmê l:âmo ngópu, yâpwo
ghi ndêndê u kpídí pee u
nkígh:ê kaa ngópu. Yi kpídí
pee mwada pee yâpwo ghi
ndêndê doo ya. *

⁴ Chóó Lémi u yâpwo poki
ngmê l:âmo ngópu, nkól p:uu
t:ee ngópu, yâpwo ghi ndêndê
k:oo kaa ngópu. Yi poki k:oo
tpile páádi yé tumo, ntini n:ii
nmî kn:ââ kní y:oo dnyimo
a pîpî, mana, yi ntini d:ââ
ngmê, Alon u kiyé myomo,
n:ii nkwodo yââ vyi mwiyé a
ghê wo, chêêpî kpââ dê py-
olo podo, n:ii dê yi p:uu Chóó
Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu
wunê a d:êê ngê.

⁵ Yi poki mbêmê enjel miyó
l:âmo ngópu. Chóó Lémi y:i
dpîmo ya, yoo yi dono y:i
myedpîmo chedêchedê dé.

* 8:11: 1 Njon 2:27 * 9:2-3: Ex 25:23-40; Ex 37:1-29

Doo u ntââ ala ngwo yi kópu yilî yi kakêmê dmi nmye daanê chámê.

⁶ Nmî kn:ââ knî y:oo yi kópu yinté a yé tumo, ala ngwo Chóó Lémi u ngomo k:oo yinté a pyede, Njedusalem. Wonêwodiyédiyé kpêê yiyé pyu yoo yâpwo ghi k:oo a koko nyédi, y:i a dpodo nyédi, *

⁷ ngmênê yâpwo ghi ndêndê k:oo daa koko nyédi, yi kada pini mu ngmidi y:i dpî kee. Daa wonêwodiyédiyé a koko yédi, ngmênê m:ââ k:oo wo mu ngmidi ngê dpî kee. Daa módó dpî kee, ngmênê tpile tp:oo mwiyé ngmêdpî vy:a, u wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo Chóó Lémi ka dpî núw:o. Chóó u dono u l:êê dîy:o dpî vy:a, myenté yoo yi dono u l:êê dîy:o. *

⁸ Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî nuw:o dpî kwolo, ala kópu u ngwo nmînê wopwe ngê, Chóó Lémi u ngomo ghêlí k:i chedé ngê doongê pyodo, yâpwo ghi ndêndê k:oo maa daa t:a. *

⁹ Chóó Lémi u ngomo dyimê pywuu ntee tpile, kpêê yiyé mye yinté. Yesu ngê ndêndê kópu yi d:uu too, nmî dye ghi ngê. Kpêê yiyé mbêmê yoo yi gha dmi kamî ngê dèdnyimo pyodopyodo. *

¹⁰ Kópu mbwee dé, nté p:uu kópu dé, mbwaa ndaní p:uu kópu dé, tpile ghêêghêê p:uu kópu dé, yi kópu dé too pee u

kópu dé. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chââchââ dé, u dî Yesu ngê maa kamî mî kpêmî ngê.

¹¹ A tîdê mbwó yoo, Yesu Kédisu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê ngê wunê kî pyodo, kópu mb:aa yilî nmo a kpo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu a dpodo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê, myedaa dyámê pee ngmê mbêmê a tóó.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi yâpwo ghi k:oo ng:êêntómu kee wo, daa pudumakó tp:oo wêê nunukwéti wêê ngmêyi núwo, ngmênê chóó u wêê yi núwo, nmî dono yilî u ngwo chedé ngê, kamî ngê mye pyódu nmoo. Yi kópu daamuwa d:uu. *

¹³ Yesu ngê gha u kópu yi d:uu ngê, ngmênê kpêê yiyé pyu knî y:oo too pee u kópu ye d:uud:uu tumo, pudumakó nunukwéti a vyee tumo, yi wêê ngê yoo a níyéniyé tumo, pudumakó tp:oo dpî vya ngmê, dpî nk:êê ngmê, kpo dpo ngî ngmê, yoo yi pwo a kéké ngópu. Yoo yi too pee mbêmê dono kópu n:ii a pyede, kpêê yiyé pyu knî y:oo yi kópu knî yi mbêmê dpî chedé t:oo, *

¹⁴ ngmênê Yesu Kédisu ngê chóó u wêê mbêmê kópu ndîi yi d:uu ngê, nmî gha dmi kamî pyódu too. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ngópu, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, kpêê yiyé n:ii p:uu dyââpe dêpwo ya. Dononi nmî

* 9:6: Num 18:2-6   * 9:7: Ex 30:10

* 9:8: Hipîlu 10:19-20   * 9:9: Hipîlu

10:1-2   * 9:12: Epeso 1:7   * 9:13: Lev 16:3; Num 19:17-19; Hipîlu 10:4

gha vy:o a pyede, u wêê ngê dpî chedê té, Chóó Lémi p:uu u nkwo nmo dpodo té, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u pwopwo p:uu danêmbum

15 Yesu pwene, mu kópu u dîy:o yélini Chóó Lémi ngê mwiyé a ngmidi too, yoo kamî ngê dny:oo pyodopyodo, Chóó Lémi u k:ii pêdê kââdí y:e, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, pêdê pyw:ee téne. Ala kópu u l:êê dîy:o mye pwene, yélini y:oo dêêpî kópu dyuu mbwee dnya a chââchââ dé, yi dono chedê ngê mye pyaa dniye. *

16 Ndáápi u dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. N:ii u tpile yilí, u ndapî mye yilí, u tpile dyuu, u ndapî yi pwepwee pee ngmêdpî d:êê, yi yêêpî u dîy:o. Dini ghi n:ii ngê yi pini dpî pw:onu, u yoo knî y:oo yi pwepwee pee mbêmê tpile a yêêpî tumo, ndapî mye yêêpî ngópu.

17 Yi pini ghêlî k:ii d:uudpî pw:oo knomomê, yi pwepwee pee u nt:u daa ya yédi, pi ngê u tpile ghêlî k:ii d:uuwodê ngî. Dini ghi n:ii ngê yi ndáápi dpî pw:onu, yi pwepwee pee nt:u u ngwo dpî pwii.

18-19 Wéni n:ii ngê Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Chóó Lémi ka a kââdí too, mye yinté. Mósisi ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye mwiyé vyu, pudumakó kuwó vya too, Chóó Lémi ka

u ngwo a kââdí too. Yi pudumakó wêê d:ââ k:oo mbwaa yó, yimbwi nêdê sipi gh:aa mtyé ngmê kââ, wêê d:ââ k:oo doo kmênêkmênê, yoo u ngwo doo níyéníyé, dêêpî kópu u puku dmi mye níyé ngê. *

20 Pi knî ye yepê, Ala wêê ngê Chóó Lémi ka da kââdí nmyo, mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ.

21 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u wónu ngomo wó ngópu, Mósisi ngê yi ngomo u tpile yilí yintómu wêê ngê níyé too, yi tupwó yilí Chóó Lémi ka u ngwo chedê too.

22 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî y:oo dêêpî kópu dyuu mbêmê tpile yilí wêê ngê dnyimo níyéníyé, yi tupwó yilí machedê ngê u ngwo dnyimo pyépi. Wêê mu ngmidi mbêmê Chóó Lémi ngê yoo yi dono u kuwó dpî kéé té. *

23-24 Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo tpileni dnye ya, yi tupwó tpile tp:oo wêê mbêmê chedê ngê pyaa dniye, ngmênê Yesu ngê dpodoni dóó u l:êê dîy:o, tpile tp:oo wêê doo u ntââ, chóó u wêê u ntââ. Chóó Lémi u wónu ngomo n:ii dyámê mbêmê doo kwo, yi ngomo dyimê pywuu ntee tpile. Yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu wunê tóó, Yesu kwéli a tóó, nmî l:êê dîy:o Chóó Lémi ngîma wumê kwo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu Kédisu kee wo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê. *

25 M:ââ yintómu knî yi k:oo

* 9:14: 1 Pita 1:18-19; 1 Njon 1:7

* 9:15: 1 Tim 2:5; Hipîlu 8:6

* 9:18-19: Ex

24:6-8 * 9:22: Lev 17:11

* 9:23-24: 1 Njon 2:1

kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo dpî vy:a, wêê yâpwo ghi k:oo dpî ñuwo: o, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa dye ghi yintómu chóóchóó kpêê ngê a pyépi ngê,

²⁶ kminté wonêwodiyédiyé kîdosi ñedê pèdoo pwopwo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê u ngwo a l:âmo ngê, nkoo nmo. Kêle, dye ghi mbwee yi chedê ngê, ng:êêntómu nmî dye ghi ngê pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, dono yilí u ngwo chedê ngê.

²⁷ Pi ng:êêntómu dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dpî kóté kwolo. *

²⁸ Myenté, Yesu Kédisu ng:êêntómu mye pwene, chóóchóó kpêê ngê yó, nmo yilí nmî dono u ngwo chedê too. Daa dono chedêchedê u l:êê díy:o amêê diyé, ngmênê yélini y:oo adnyi t:âât:ââ, u Mí kóó k:oo wa kaa té. *

10

Yesu Kédisu nmî kpêê ngê ng:êêntómu pyodo

¹ Yesu Kédisu ngê kpêê ndêndê yinê yó. N:ii yoo dêêpî kópu dyuu mbêmê dnyimo a kpêê yiyé, dyimê pywuu ntee tpile yidnyimo a l:âmol:âmo. Ala ngwo mye yinté, m:ââ yintómu knî yi k:oo a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo kamí ngê daa pyodopyodo nyédi. *

² Kpêê yiyé mbêmê yoo yi dono chedê ngê wodnyimo pyodopyodo, ye tpéé kópu

daamupê vyi ngópu, kpêê mêdaamupî yé ngópu.

³⁻⁴ Ngmênê pudumakó nunukwéti yi wêê ngê doo u ntââ yoo yi dono daapî chedê tumo. M:ââ yintómu knî yi k:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o, pi knî y:oo yi dono a vyílívyílí tumo.

⁵⁻⁶ Nyââ, kpêê yiyé dpî dîpî, yoo yi dono d:uudpî chedê. Yi kópu u l:êê díy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu daa kêmakêma dyámê mbêmê doo taataa, yi ngwo Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeetumo,

kpêê ngê nga wunê yiyé tumo,

ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,

u l:êê díy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

Kwo, Dini ghi n:ii ngê a chóó a nt:u wanyi l:âmo,

kpêê ngê nga wanê pyódu, u ntââ ngê nga vyílo ayi

pyódu. *

⁷ Kwo, A Lémi, ala nê.

Kópuni puku yedê a p:uu ntee a tóó,

yinté n:aa d:uud:uu,

nuu u kópu vyílo yiní d:uud:uu.

⁸ K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi, ngmênê Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeetumo,

kpêê ngê nga wunê yiyé tumo,

ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,

* 9:27: Gen 3:19

* 9:28: Hipîlu 10:10; 1 Pita 2:24; Pilipay 3:20

* 10:1: Hipîlu

8:5; Kílosa 2:17

* 10:5-6: Psalm 40:6-8

u l:êê dîy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

⁹ U kuwó dini ghi ngê kwo, A Lémi, ala nê, nuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê kpêê yiyé mbwee daa kêmakêma a kéké, Yesu ngê kópuni d:uu ngê, u d:aa yinê wunê kââdikââdí.

¹⁰ Chóó u pono dêpwo vyápê, ngmênê Chóó Lémi u pono vyápê wo, pwopwo u wépi daa puwâ, ng:êêntómu pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, nmî dono yilí u ngwo chedê ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo. *

¹¹ Kpêê yiyé pyu yintómu a dpodo nyédi, wonêwodiyédiyé a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo yi dono daa chedêchedê tumo.

¹² Kópuni Yesu Kédisu ngê d:uu ngê, daa yinté. Chóóchóó kpêê ngê ng:êêntómu pyódu ngê, mēdaamuwa d:uu. U kuwó dini ghi ngê u Mí ka mē kee wo, u wēni pee mī yaa wo, u che p:ââ pee ngê mī pyodo. *

¹³ Yélini daa yi nuu u pi ngê a tooó, Chóó Lémi ngê yu yodo u maknopwo wa yé té. Wēni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, ala ngwo ka t:âât:ââ. *

¹⁴ Chóóchóó kpêê ngê ng:êêntómu pyódu ngê, yélini yi k:ii u yoo vy:o nmo wowo nyédi, nmî dono yilí yintómu u ngwo chedê ngê, mēdaadí nuw:onuw:o dé.

¹⁵ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ndê kópu ngê nmo yinê

a pyépi ngê. Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, apê,

¹⁶ Mu dini ghi ngê kamî ngê anî pyódu té,

myombó a ka amênê kââdí té.

A dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê anî yé té,

Yi gha vy:o amyidnyi ya. *

¹⁷ Yi dono yilí a kuwó waní kée té,

mēdaanê ngí té.

¹⁸ Kpêê daamunmî yé, mu kópu u dîy:o Yesu ngê nmî dono yintómu chedê ngê.

Maa kamî u danêmbum

¹⁹⁻²⁰ A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu pwene, wêê n:ii p:uu pwii wo, maa kamî u ngwo ngma a yó, máádini u dí yápwo ghi ndêndê k:oo wunê tooó, Chóó Lémi kwéli wunê tooó. Yesu ngê ghê kamî nmo a kpo, yi máádi p:uu kaa nmoo, u ntââ kpídí pee mwada pee anmî lee dmi, Chóó Lémi ka u ngwo anm:uu taa dmi, nkíngê ngê kêê daanmo t:oo. Yi kpídí pee chaa ngmê ngê a t:a, mu kópu u dîy:o Yesu nt:u kídosi ñedê dmya ngópu. *

²¹ Chóó Lémi u yoo ndêndê yi vy:o nmî ghê dniye, kpêê yiyé pyu ndêndê nmî kada a kwo.

²² Yi máádi dpodombiy:e kígha koo, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle. Chóó Lémi ngê mbwaa mb:aa u mênê kmênê nmoo, u ngwo ghêê nmoo,

* 10:10: Hipîlu 9:12,28

* 10:12: Hipîlu 1:3

* 10:13: Psalm 110:1

* 10:16:

Jer 31:33-34

* 10:19-20: Hipîlu 4:16; Mát 27:51

dononi wunê nmo d:uu too, mye chedê too, yi l:êê dîy:o tpeé kópu mēdaamu anmî vyi. K:omodanê kópu nmî gha vy:o kîngmê ya, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle. *

²³ Yesu ka kēlîmî dpodom-biy:e mgîmî koo, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo. *

²⁴ Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo dny:oo ya, myepaa ngêêpî tème. Yi kópu u l:êê dîy:o paa numo wêdêwêdê kîgha tème.

²⁵ K:omo tpile yoo woni mēdêwunê wuwó ngê, ngmênê nipi dmyina a wuwó, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. Yi kópu ala ngwo ndîi kópu ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o kuwókuwó wéni daa kēmakēma a dyimēdyimê.

²⁶ Numo kuwó dmyinê mbumu, mu kópu u dîy:o n:ii ngê Yesu u ndê kópu dyuu dpo w:ee, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, a dono yédi, lukwe ngê u dono wa chedê té. *

²⁷ Doo u ntââ u gha vy-ilêvyilê ngê daawa pyódu, adî nkîngê. Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kwolo, yélini Yesu p:uu a d:uu nyédi, yi pini yi vy:o wa kââ, ndiya wa kée té, ndê ngê wa ma té.

²⁸ Mósisi u dêêpî kópu dyuu dyimê pywuu ngê nmye ngmên:aa pyépi. N:ii ngê yi dêêpî kópu ndîi ngmêdpî

kn:aadi, pi miyó pyile knî y:oo yi kada pini knî ye yuu dpo y:ee ngmê, ye doo u ntââ yi pini ye d:uudpî ch:anê, dpî vya ngmê. *

²⁹ Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, dyámê u kópu dé. Yesu ngê n:ii d:uu ngê, Chóó Lémi ka yinê dpî núw:o nmo. Yi kópu vyílo yi ndîi kópu. N:ii ngê Chóó Lémi Tp:oo u wépi dpî puwâ, yi pini u kpadakpada ndîi. Yesu ngê chóó u wêê mbêmê Chóó Lémi ka a kâadî nmo. Yi kópu n:ii ka tédê kópu ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada. Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi módó nmo a kpo. Yi ghéni dmi n:ii ka k:omo tpile ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî kée, mwap:aa ngê dpî pyódu. *

³⁰ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê ló dini mwo a vuu, apê,

Nê ntââ vyîmî pyu,

ntââ a chóó ana a vyîmî.

Ala kópu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi ngê u yoo chóó wa kóté kalê té. *

³¹ Yâpwoni ghê a t:a Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi. Kn:aadi te pyu yoo u kwo dny:oo nkîngê. Pi kpadakpada ntênê u lama a tóó.

Dono u vyîmî u danêmbum

³² A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê

* 10:22: 1 Njon 1:7; Epeso 5:26 * 10:23: Hipîlu 4:14 * 10:26: Hipîlu 6:4-8

* 10:28: Deut 17:6 * 10:29: Mát 26:27-28 * 10:30: Deut 32:35-36; Lóma 12:19

dniye, yi dini ghi dmyinê nuw:onuw:o. Yi dini ghi ngê dono yilî nmyee a vyîmî.

³³ Dye ghi knî ngmê ngê nmyi pi dmi dnya a dyede dé, myednya a kpakakpaka nmyo, dye ghi knî ngmê ngê nmyi pyipe knî y:oo yinté kópu dnyimo a vyîmî dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

³⁴ Dye ghi knî ngmê Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo dnyimo a kmîmî nmyo, nmyi tpile yintómu myednyimo a t:âmot:âmo dé. Nmyi tpile knî yi p:uu dênmyimo nuw:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myednya a ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama doo ya, nmyimo, Ghê kamî dmi nmo pyw:ângo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

³⁵ Nmyi nuw:o dmi Yesu p:uu kîdmyinêngê y:ee ngmê, mu kópu u dîy:o yi máádi u dî Chóó Lémi kóó k:oo wunê tóó.

³⁶ Dono yintómu dmyina a vyîmî dé, Chóó Lémi u nuu u kópu dmyinê d:uud:uu dé, u nkwo wa ngee nmyo, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu té. *

³⁷ Puku yedê alanté a tóó,

Dye ghi daa daadîi dmyinê t:ââ.

Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa.

Mgî daawa a puwâ. *

³⁸ Pini n:ii adî kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo wa pyódu,

yi pini ngê ghê kamî wa a pyw:oo.

N:ii Chóó Lémi u maa p:uu dpî ghê, dîyo modo diyé,

yi pini ka Chóó Lémi dpî nod:e. *

³⁹ Doo u ntââ daanmî nkîngê, daanmî kedekede, kminté ndiya anm:uu ghêpê dmi. Kêle. Yesu ka dpodom-biy:e kêlîmî kmêle, nmî nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kóó k:oo yinê wa kaa nmo.

11

Kêlîmî p:uu danêmbum

¹ Pini n:ii a kêlîmî, ala kópu u lama a tóó, apu, Nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo a vyu, ndêndê ngê wa d:uu. K:omo tpile yi kópu daa y:enê, ngmênê u lama a tóó nê, yi kópu dîyo a pyodopyodo. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, kêlîmî pyu u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi. *

² Nmî kn:ââ yoo yi vy:o yélini mb:aamb:aa ngê dnyimo a kêlîmî, yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê, Mb:aamb:aa ngê a ka wunê ng:aa té.

³ Kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, nmîmo, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tpile yilî yintómu l:âmo ngê. Daa mumu ngmê u tpile knî y:oo tpile yintómu u ngwo l:âmo too, ala ngwo mumu ngmê u tpile ngê a pyede. *

⁴ Epel Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo a kêlîmî, ngmênê Kéén pee tp:oo. Yi

* 10:34: Mát 6:20

* 10:36: Hipîlu 6:12

* 10:37: Hab 2:3-4; Tpyuu 22:20

* 10:38: Lóma 1:17

* 11:1: Lóma 4:18; 2 Kódin 5:7

* 11:3: Gen 1:1

kópu u l:êê dîy:o Epel Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo, tpileni u kwo y:ângo, mye mb:aamb:aa. Kéén Chóó Lémi ka dnyinté doo kêlîmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi dêpwo kwo, Tpileni u kwo y:ângo, Chóó Lémi ngê u yi myedêpwo kwo. K:omo tpile Epel ló dini a pwene, ngmênê u kêlîmî nmo nyepênyepê ngê, yinté mye kêlîmî kmêle. *

⁵ Inóki Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, u l:êê dîy:o daa pwene, Chóó Lémi ngê a nyââ, pi knî y:oo dêpê pyw:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó, Inóki Chóó Lémi u nuu u pi ngê doo a ya. *

⁶ N:ii daadî kêlîmî, Chóó Lémi u nuu u pi ngê daawa pyódu, mu kópu u dîy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ka nî lê, ala kópu ka choo kêlîmî, nmî yâpwo Chóó Lémi, ndêndê ngê a tóó, n:ii ngê u yi adî kwo, U kwo nî lê, yi pini Chóó Lémi ngê daawa dóó, mb:aamb:aa ngê wa ngee.

⁷ Myenté, Nówa Chóó Lémi ka myedoo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Nówa u ng:aa a t:ângo, Nówa ngê yi kópu u wépi daa puwâ. K:omo tpile vyi dêpêngê ch:iy:e wo, ngmênê Nówa ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, nkéli ngmê ndê ngê, u yoo knî yi k:ii k:oo wo dniye, Chóó Lémi ngê u ngwo w:êê too. Yi kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, yoo wo yéli dono dé, Chóó Lémi ka dèdnya a kêlîmî. Yi kêlîmî u

l:êê dîy:o Nówa Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. *

⁸ Epîlaham Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kwo, Nyámê pee a kuwo ngi, kn:aa dyámê pee nga ngmêwanê kê, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye a nyongo, chóó u dyámê pee a kuwo ngê. K:omo tpile yi dyámê pee u lama dêpwo ya, ngmênê y:i loo. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê yi dyámê pee p:uu mî ta, Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo, pi my:oo ngê doo ya. Ngomo daa wó, wónu ngomo k:oo dpîmo dpî, p:aani p:aani dpîmo lêpî. U kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Tp:oo Yisak mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Ala dyámê pee nga wanê kê, ngmênê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo. K:omo tpile wónu ngomo k:oo myedpîmo dpî, p:aani p:aani myedpîmo lêpî, ngmênê Yisak u kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Yisak tp:oo Njakóp mye yinté.

¹⁰ K:omo tpile Epîlaham chóó u p:aa dêpwo a ya, u têpê ghi myedêpwo a ya, ngmênê u kêlîmî chedê ngê daa pyodo, p:aa ndêndê p:uu dpîmo nuw:o. Chóó Lémi ngê yi p:aani u nuw:o k:oo mwiyé a módu, chóó wa lâmo, chedê ngê daawa pyódu.

¹¹ Sela Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. K:omo tpile m:ââ yilî yi k:oo Epîlaham cha y:oo tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó

Lémi ngê yepê, Sela ngê tp:ee wangmê tpyé, yi kópu ka kêlîmî mbê knopwo, Sela u ntââ ngê a pyodo, tp:ee u ngwo tpyó. *

¹² K:omo tpile Epîlaham yi ngwo d:ud:umbiy:e vy:ee ngê doo a ya, daa kêmakêma doo pwopwo, ngmênê yi ngwo tpamê wo, u yoo yilî ngê u kuwó pyodo, tédê tii, mb-waa paa ghêêpwi, mbóó p:uu pudu. *

¹³ Kópuni Chóó Lémi ngê yi yéli ye a vyi too, yi kópu knî ye dnya a kêlîmî, u ngwo a pw:oo dniye. Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii ye dêpê y:ee too, ngmênê mwada dini ghi p:uu ye doo a danê. Yi yéli y:oo yi kópu yilî kuughê a m:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. Ala kópu myednya a tpapê, apu, Dyámê mbêmê pi my:oo yoo yuno kwo.

¹⁴ N:ii knî y:oo yi kópu dpî vyi ngmê, yi chóó yi dyámê pee a nmy:uu ngópu.

¹⁵ Dyámê pee n:ii mbêmê a ndê dniye, daa yi dyámê pee p:uu dnye nuw:o. Yini p:uu wodnye nuw:o, mêpêdê diyé dniye.

¹⁶ U yi y:e doo kwo, Dyámê pee mb:aa mbêmê nmî lee dmi, Chóó Lémi kwéli wunê too. Yi kópu u l:êê díy:o yi wépi dmi daa puwâ, p:aa ndêndê yi l:êê díy:o ngmê l:âmo ngê.

¹⁷⁻¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê,

apê, U kêlîmî ngênî m:uu, kwo, Nîm:ee Yisak dpî vya ngi, kpêê ngê a ka dpo yé. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham ka mwiyé a vyu, kwo, Nyoo njini, daa Yisímél u tii nedê yéli, ngmênê Yisak u tii nedê yéli, ngmênê Epîlaham Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, tp:oo Yisak daa w:êê ngê, kpêê ngê pî yó. *

¹⁹ Epîlaham u nuw:o Chóó Lémi p:uu doo kwo, apê, A tp:ee n:aa vye, Chóó Lémi ngê ghê mê t:emî. Na a ka yinté kópu yi pyodo, Epîlaham ngê tp:oo u vye tédê núwo, daa kêmakêma pî vyâ, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo, Muntoo. Kwo, Nîm:ee nangê vy:a. Ngmênê u kwo Chóó Lémi ngê Yisak ghê mê t:ângo.

²⁰ Kêlîmî mbêmê Yisak ngê Chóó Lémi u kópu dyuu tp:oo dê Njakóp mbwémi Yisó ye vyi too. Kópuni díyo adnyi pyodopyodo, yi kópu knî ye vyi too. *

²¹ Dini ghi n:ii ngê Njakóp mupwoknî Yichip dnyen:aa ya, kêlîmî mbêmê Njakóp ngê u kee dê, Njósép tp:oo dê ye Chóó Lémi u kópu dyuu ye vyi too. U kiyé p:uu doo a kwo, Chóó Lémi ka u ngwo doo ngêpê, kwo, Ala tpémi dê ye mb:aamb:aa ngê cha a vyuwo. *

²² Dini ghi n:ii ngê Njósép vy:ene wo, daa kêmakêma doo pwopwo, kêlîmî mbêmê mu dini ghi u kópu dyuu u mbwó

* **11:11:** Gen 18:10-14; 21:2   * **11:12:** Gen 15:5   * **11:17-18:** Gen 22:1-14; Njems 2:21-22   * **11:20:** Gen 27:27-29; 27:39-40   * **11:21:** Gen 48:15-16

knî ye vyu. Yepê, Nmî kuwó dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê M:aa u yoo yilí ngê wa pyódu. Yepê, Yichip u mênê wa a pw:ii té. Yepê, Yi ngwo a dînê dyuu myoo núw:o y:e. *

²³ Kêlîmî mbêmê Mósisi u pye mî y:oo Mósisi a w:êê ngópu. Dini ghi n:ii ngê ta, a w:ee ngópu, apê, K:uuchêm u tp:ee. U yi y:e dêpwo kwo, Ledé knî y:oo king u kópu mbêmê vya y:e. Yi kópu u l:êê dîy:o king u kópu daa châpu ngópu, d:ââ pyile dpîmo ng:uu ñeñe. U kuwó dini ghi ngê king tp:oo módó ngê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Mósisi mâawe ngê pyodo, Yichip tpémi y:oo mb:aamb:aa ngê dnyimo cháachââ, ngmênê kêlîmî mbêmê yi cháachââ u wépi puwâ, yi vy:o a pwii wo, chóó u yoo vy:o mê ghê wo. *

²⁵ K:omo tpile Chóó Lémi u yoo vy:o u k:ii nipi dnye mgîní vyîmî, ngmênê yi kópu u kwo mb:aamb:aa ngê pyodo. Chóó u yoo yi wépi dmi wo puwâ, Yichip tpémi yi vy:o wodoo kwo, ye m:ââ knî ngmê yi k:oo u ya pê mb:aamb:aa, u tpile myepê yilí. Yi kópu wo d:uu ngê, ye dono kópu yipê d:uu ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo yi l:êê dîy:o mwiyé a ngmîdi ngê.

²⁶ Alanté doo a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yisîléli tpémi yi kada kaa noo. Apê, K:omo tpile adnyi nkwitinkwiti nê, Yichip tpémi

y:oo amyidnyi nkwitinkwiti nê, ngmênê yi kópu a ka têdê kópu, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kóo k:oo wa kaa nê. Mósisi ka yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yichip tpémi yi tpile yilí têdê kópu ngê u kwo pyaa dniye.

²⁷ Kêlîmî mbêmê Mósisi ngê Yichip a kuwo ngê. K:omo tpile king u yoo yi wépi dmi puwâ, ngmênê ye dêpwo nkîngê, ye mêdêpê diyé wo. Na a ka Chóó Lémi yi módu, yinê wêdêwêdê kwólu. *

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Mósisi Yichip mê dy:ââ ngê, Mósisi Chóó Lémi u kópu ka kêlîmî mbê wo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u kópu dyuu nmî kn:ââ knî ye vyi too. Yi kópu dyuu mbêmê sipi tp:oo vya tumo, wêê yi keñe t:âmo keñe t:âmo t:ee ngópu. Yi mgîdí ngê Chóó Lémi u enjel ngê Yichip tpémi yi tp:ee mââ kaa yintómu vya too, ngmênê ngomo t:âmo n:ii knî yi p:uu wêê doo ya, tp:ee y:i daangmê vyâ. *

²⁹ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo Yichip a kuwo ngópu, kêlîmî mbêmê Ntii Mtyemtye m:ââ pâa ntee tpile ngê pyodo, u ngwo ngmêê ngópu. Dini ghi n:ii ngê Yichip tpémi yi kuwó ghê dniye, ntii mêdê diyé wo, tpêpwo u pwo mênê yó, u ngwo vy:êê dniye. *

³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Kenan Wee u kwo mî taa dniye, wo pyudu knî yi

* 11:22: Gen 50:24-25 * 11:23: Ex 1:22; 2:1-2 * 11:24: Ex 2:10-12 * 11:27:

Ex 12:51 * 11:28: Ex 12:21-30 * 11:29: Ex 14:21-31

k:oo Njédikó dnya a y:ee:ee. Chóó Lémi ka kélímî mbêmê yi p:aani u chêêpî mbwa a vyóó wo, Njédikó tpémi u ngwo vya tumo. *

³¹ Nmî kn:ââ yoo Njédikó ghêlî dîmî taa dniye, Njósuwa ngê lede miyó dy:ââ ngê, yepê, Njédikó nyi ngete nyoo. Dini ghi n:i ngê mî taa knopwo, Njédikó tpémi y:oo u yi y:e doo kwo, Nmî vya dê, ngmênê téli pyââ Lahap ngê w:êê doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka doo kélímî. Njédikó tpémi y:oo Chóó Lémi dèdnyimo chââchââ. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî kn:ââ knî y:oo yi p:aani a pw:oo ngópu, pi yintómu vya tumo, ngmênê Lahap w:êê ngópu, u yoo knî yi k:i, mu kópu u dîy:o ngete dê yinê a w:êê doo. *

³² Dyimê pywuu nmye daa-munê kê. Dye ghi doo u ntââ ngê dê pyódu, kélímî pyu yoo yi danêmbum nmye daa-munê nt:o. N:i dé yi kélímî ndî, woni yoo yi pi dmi ala, Nkidiyón, Mbadaka, Samîsón, Njepîta, Dépidi, Samuwel, n:i knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, mye yi k:i.

³³ Woni knî y:oo kn:aa lede yoo ngm:i kalê tumo, yi chóó yi yoo mb:aamb:aa ngê dnyimo y:enê dé. Kópuni Chóó Lémi ngê ye mwiyé a vyi too, yi kópu yi l:êê dîy:o mye d:uu too. Chóó Lémi ngê woni lay-
oni knî ye w:êê too, *

³⁴ woni yoo ndê ka w:êê

too, woni yoo l:êê têtê w:êê too. K:omo tpile l:êê yi lama dnyinté doo ya, ngmênê Chóó Lémi ngê modoo a wêdêwêdê kîgha dé, kn:aa lede yoo dnyimo vyee dé. *

³⁵ Pyââ knî ngmê yi nêni yoo pw:oo dniye, yi kélímî u l:êê dîy:o myombó mêtê pii dniye, ngmênê kélímî u l:êê dîy:o pi woni pw:oo dniye, mêtêpê pii dniye. Dini ghi n:i ngê pi knî y:oo dnye kpakakpaka dé, alanté dnye nuw:o, K:omo tpile a vyee nmo, ngmênê Chóó Lémi daanmo wópu, mu dini ghi ngê amêdê pyidu nmo. *

³⁶ Kélímî pyu knî ngmê dnye yumuyumu dé, yedê ngê myednye kpakakpaka dé, knî ngmê yedê nêdê t:ee tumo, mbwa k:oo kalê tumo.

* ³⁷⁻³⁸ Kélímî pyu knî ngmê chêêpî ngê vya tumo, woni taa ngê vya tumo. Yi-pââ choo ngê ntee anyi châpwo, kélímî pyu woni choo ngê yinté dnyimo châpwo dé, u ngwo dnyimo vyee dé. Kélímî pyu woni knî y:e dono dnyimo d:uud:uu, dnyimo ngm:i kîgha dé. Doo u ntââ nipi daapîdnye ya, mu kópu u dîy:o ngîdî u yoo kélímî u yoo daa numo yi pee dé. Yi kélímî pyu yoo nko mênê dnyimo mbêpêmbêpê, kpomo t:âmo kpomo t:âmo dnyimon:aa ya, mbu knî yi mbêmê dnyimon:aa mbwolombwolo. Ngópuch:anê ngê dnyimo

* **11:30:** Josh 6:12-21 * **11:31:** Josh 2:1-21; 6:25 * **11:33:** Dan 6:22 * **11:34:**

Dan 3:23-27 * **11:35:** 1 Kings 17:17-24; 2 Kings 4:18-37 * **11:36:** Jer 20:2; 37:15-16

pyodopyodo, dini ghi n:ii ngê yi kpîdî dnyimo a chópuchópu, sipi too nunukwéti too yi paa dnyimo t:emî dé.

³⁹ K:omo tpile yi yéli yi kélímî mbêmê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa dniye, ngmênê kópuni mb:aa ye a vyi too, woni knî dêpê pyw:ee tumo,

⁴⁰ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi yéli y:oo dny:oo t:âât:ââ nmo. Mu dini ghi ngê yi k:ii yoo ngmidi ngê wa pyódu nmo, kópuni ndêndê ngê mb:aamb:aa, yi kópu nipi nmo wa a kê.

12

Yesu u maa kîgha

¹ Yélini Chóó Lémi ka mwiyé a kélímî mbê dniye, yi yéli, yoo ndîi. Yi yéli Chóó Lémi u maa p:uu nmî kada ghê dniye, wumê t:âât:ââ nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo dpî dînga nmo, kée téme, dononi knî y:oo dpî mgîmî nmo, dny:ii d:ii téme, Chóó Lémi u maa dpodom-biy:e kîgha koo. *

² Nmî nuw:o dmi Yesu p:uu kaa koo, myedê nj:ii koo. Nmî kélímî nkoo kn:ââ vyîlo yi pini p:uu a kwo mo. K:omo tpile kîdosi u maadî doo kwo, ngmênê daa kede wo. K:omo tpile dnye mywenemywene kîgha, ngmênê u kwo têtê kópu ngê pyodo. U lama doo ya, Dîyo w:aa anîmo pyw:oo. Yi w:aa wunê a pyw:ângo, Chóó Lémi ka mê diyé wo,

u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. *

³ Máádini kwólu, yi máádi p:uu dmyinê nuw:o. Yoo dono yi vy:o kópu dono yilî dpîmo a vyîmî. Dmyina a nj:ii, yi máádi myedmyinê kîgha, nangmê kede. *

⁴ Dono vyîmî têtê nmyi vy:o pini doongmê vya ngópu.

Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo u ngwo wunê kpadakpada too

⁵ Dono vyîmî têtê Chóó Lémi ngê wunê kpadakpada nmoo, mu kópu u dîy:o nmo tp:oo módó tp:oo mââ yoo. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee, nmî Lémi ngê adî kpadakpada ngi, nangê vyi, Têtê kópu yila.

Dini ghi n:ii ngê nguwo ada a mbumu knomomê, ye p:uu dpodo nangê yé,

⁶ mu kópu u dîy:o yélini yi nuu ghi dmi nmî Lémi nódo a tóó, yi yéli wunê kpadakpada too,

n:ii dé tp:oo ngê dpî pyódu té, dpî kpaka té.

⁷ Dononi nmyinê vyîmî tumo, nmî Mî ngê yi dono ngê wunê kpadakpada nmyoo. Yi kpadakpada u wépi kîdmyimê pwapî, mu kópu u dîy:o pi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo ntee a kpadakpada too, Chóó Lémi ngê yinté myewunê kpadakpada nmyoo. Doo u ntââ pi ngê tp:ee daawa tpyé, módó, ngmênê dpî dêêpî ké.

⁸ Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yintómu ntee

wunê kpadakpada too, yintê wodêê kpadakpada nmyoo, ye tp:oo njini ngê daap:ee pyede, p:ee maadi tp:ee dé.

⁹ Dyámê mbêmê nmî mî knî y:oo dnyimo kpadakpada nmo, u ngwo nmîmo kpadakpada, u nkwo nmo chââchââ too. Nmî Mî n:ii mbóo p:uu wunê tóó, dini ghi n:ii ngê dpo kpada nmo, ntênê paa kpada kmêle, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo.

¹⁰ Daa ndîi la ghi tp:oo, nmî mî knî y:oo yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê dnyimo kpadakpada nmo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî mb:aamb:aa u l:êê díy:o wunê kpadakpada nmoo. Ntee a tóó, dyââpe p:uu daa t:a, u yi u ngwo a kwo, Yintê nî pyódu té.

¹¹ Dini ghi n:ii ngê dpo kpada nmo, nmînê nmo daa nmî nuu u kópu nmo yedê d:uu, dono kópu nmo yu d:uu, ngmênê u kuwó dini ghi ngê anyinê w:ee, u nt:u kópu anyinê pyw:oo, pi mb:aa ngê anyi pyódu, yoo yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko anmyi ya.

¹² K:omo tpile nmyi kêê dmi dpî wiy:a dniye, nmyi yi dmi dpî nté dniye, ngmênê Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo.

¹³ Nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, maa mb:aa yidmyinê kîgha. Nmyi yi k:aa pyââ u pono dmyinê vyápê, tpuu pyââ u pono n:uungmê vyápê. N:ii ngê yu pyââ wunê a dêê ngê, maa mb:aa kîdangê kuwo, u kwo

wa mbó. Maa mb:aa yichoo kîgha, mb:aamb:aa ngê moo pyaa we.

¹⁴ Pi yintómu knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya. Kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. N:ii ngê kópu mb:aa daadi d:uud:uu dé, nmî Lémi daawa m:uu.

Mbwaa kuu yiyé u danêmbum

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo. Máádini Chóó Lémi ngê a yó, nmyi vy:o pini ngmê yi máadi p:uu kîdangên:aa diyé. Nmyi vy:o pini ngmê ngê mbwaa kuu nmyi mênê kîngê yé, nmyi mbodo dmi kîngê vyyuwo té.

¹⁶ Pyââ ti mââ ti nmyi vy:o kîngê ya. Chóó Lémi p:uu kópu dyuu tédê kópu ngê nmye kîngê pyaa dmi, Yísó u nt:anê nangmê yââ, mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, tédê kópu ngê u kwo pyodo. K:omo tpile pi kaa, ngmênê nté kuu ngmîdi u l:êê díy:o u mbwó tpuuni ka kwo, Nyi a kada pini. *

¹⁷ U kuwó dini ghi ngê u yi u ngwo doo kwo, M:aa ngê Chóó Lémi u kópu mb:aa a p:uu ngmê t:ee ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê a mb:ii ngê. K:omo tpile Yísó ngê u yi doo kwo, Maa mb:aa p:uu m:aa ghê, u l:êê díy:o myedoo mbê, ngmênê doo u ntââ. *

Chóó Lémi u chââchââ

¹⁸ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Kópuni nmî kn:ââ

knî y:oo a m:uu tumo, yi kópu dpîp:e m:uu tumo. Dini ghi n:iî ngê Sainay mbwini vyuwu lee dniye, Chóó Lémi ndê k:iî ntee tpile ngê mbu mbêmê ye a ghêpê wo, yi ndê dpudu ngê mgîdí a gh:ay ngê. Yópu ndîi doo a wupe, *

¹⁹ nkéli dpuwo u dnye dnye nyêmî, Chóó Lémi u dnye mye ny:ee ngópu. Pi knî y:oo Mósisi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi dnyeni m:oo ny:oo,

²⁰ mu kópu u dîy:o kópuni mwiyé a ny:ee ngópu, yinê ye doo u ntâa ngê pyodo. Yi kópu ala, N:iî ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê dpî vya yó, myenté tpile tp:oo n:iî ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê myoo vya yó.

²¹ Kópuni m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e nkîngê kalé too, Mósisi mye nkîngê kwólu, yepê, Ntênê myidî nkîngê mb:anê.

²² A tîdê mbwó yoo, yi mbwini vyuwu dpîp:e lee dniye, ngmênê Chóó Lémi kwéli a tóó, y:i nmyinê lee dniye. Yi p:aani Njedusalem ntee p:aani. Njedusalem daa Sainai mbwini mbêmê a tóó, ngmênê Saiyon mbwini mbêmê a tóó. Enjel yilî tp:oo témi tap yi vy:o nmye wee. *

²³ Chóó Lémi ka nmyinê lee dniye, pini n:iî pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê a tóó. Dyámê mbêmê tp:ee kaa u pi ndîi ngê ntee a tóó, Chóó Lémi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê yinté mye pyódu ngê, nipi

a danê nmyoo, nmyi pi dmi mbóó p:uu a d:êê too, w:aa u ngwo nmyinê pyw:ee ngópu. Yélini Chóó Lémi ka mwiyé dnya a kêlîmî, dini ghi n:iî ngê a pw:oo dniye, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê pyódu too, ala ngwo yi yéli yi vy:o nmye wee. *

²⁴ Yesu ka nmyinê lee dniye, pini n:iî ngê Chóó Lémi ka a kââdí nmoo, chóó u wêê ngê nmî dono yilî yinê mye chedê too. Dini ghi n:iî ngê Kéén ngê u mbwó Epel a vyâ, wêê têpê mbêmê ghîgho, Chóó Lémi ngê Epel u ntâa Kéén ngê a vy:ungo, ngmênê Yesu u wêê ngê kópu mb:aa kn:ââ yi chópu, u l:êê dîy:o nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

²⁵ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Nmyi ngópu dmi dpî kpêmî tóó. Yélini Mósisi ka dyámê mbêmê dédnyimo a ng:aa, yi ngwo dnyimo a pwopwo. Nmî Lémi mbóó p:uu nmo wunê mbumu. U dnye daanmî ny:ee knomomê, ye ntênê wa kpada nmo. *

²⁶ Dini ghi n:iî ngê nmî Lémi nmî kn:ââ knî ye a mbwolo, u dnye ngê têpê a ghêdê kwólu, ngmênê mu dini ghi ngê daa têpê u mo wa a ghêdê kwolo, ngmênê mbóó amye ghêdê kwolo. Yi kópu puku yedê mye tóó. *

²⁷ U nt:u kópu ala, dyámê u tpile dé adnyi ghêdê, chedê

* 12:18: Ex 19:12-13,16-20; Ex 20:18-21

* 12:22: Tpyuu 21:2; 5:11 * 12:23:

Luukí 10:20 * 12:24: Hipîlu 8:6; Gen 4:10

* 12:25: Hipîlu 2:1-3; 10:28-29

* 12:26: Ex 19:18

ngê wa pyaa dmi, ngmênê tpile ndêndê dé chedê ngê daawa pyaa dmi.

²⁸ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u díy:o yélini yi vy:o kaa nmoo, yi yéli yi k:ií chedê ngê daanmí pyaa dmi. Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa kmêle, mb:aamb:aa ngê cháâcháâ koo, u kwo mye nkíngê kmêle,

²⁹ mu kópu u díy:o nmí yâpwo, yoo dono ndiya yinê dpî kéé. *

13

Maa kamî u kópu mb:aa dé

¹ A tídê mbwó yoo, maa kamî nmye kîgha ngmê, kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

² Pi my:oo knî ye dmyinê vuywo. Nmyi lama ka tóó, nmí kn:ââ yoo pí my:oo knî ye dnyimo a vuywo, woni yoo daa yi lama enjel knî ye myednyimo a vuywo. *

³ Yélini mbwa k:oo a wee, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo. Mbwa k:oo yi k:ií w:ee wee, tpileni u yi nmye choo kwo knomomê, yi tpile ye dmyinê yémî dé. Yélini a mgîní vyîmî té, ye dmyinê vuywo, mu kópu u díy:o nmyo yoo mu ngmidi. *

⁴ Yéé yepe yi nuw:o dê numo p:uu dny:oo kwo, yi tumu mââ yi tumu pyââ kîngmê ya. N:ií pini n:ií u kuwó wa pwiyé, Chóó Lémi

ngê wa kpada. Pini n:ií adí pyââ ti, pyópuni adí mââ ti, Chóó Lémi ngê amye kpada dê.

⁵ Nmyi nuw:o dmi ndapí p:uu kîngê kwo. K:omo tpile ndapí tédê nmyi ngópu ye tóó, yi ntoo mbêmê dmyinê ya, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê ala kópu a vuy,

Nmye ana a vuywo,
nmyi mo daanê kalê nmyo.

*

⁶ Yi kópu u l:êê díy:o nkíngê ngê kêê nangê t:oo, ala kópu dpí vyi yoo, apii,

Nmí Lémi ngê wunê ngêêpí nmo,

pini n:ií ngê dono kópu nmo adí d:uud:uu, u kwo daanmí nkíngê,

yi pini wa dípí, daawa dyênê nmo. *

⁷ Yélini nmyi kada a wee, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyina a nj:ií dé, n:ií knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu nmye dnyimo tpapê dé. Ntee dnyimo ya, ntee dnyimo kélímî, nmí Lémi u yoo ntee dnyimo wêdêwêdê kîgha dé, yi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, myedmyina a nj:ií dé.

⁸ Yesu Kédisu wunê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, mu dini ghi ngê mye yinté, chedê ngê daawa pyódu. *

⁹ Nuw:o ghi kamî knî y:oo kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. N:ií ngê nté knî ngmê nmye dpí kwódu té, yi pini ka ng:aa ngê kêê nangê t:oo. Yi kwódu yé

* 12:29: Deut 4:24 * 13:1: Njon 13:34 * 13:2: 1 Pita 4:9 * 13:3: Mát 25:36

* 13:5: 1 Tim 6:8-10; Josh 1:5 * 13:6: Psalm 118:6 * 13:8: Tpyuu 1:17-18

kópu knî yi mbêmê pi u gha wêdêwêdê ngê d:uudpî pyódu, ngmênê Chóó Lémi ngê pi u gha wêdêwêdê ngê yinê dpî pyódu. *

10 Yesu nmî l:êê dîy:o pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, Chóó Lémi ka maa kamî nmo a yó. N:ii knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé t:oo, Yesu ngê daawa ngee té.

11 Dono chedêchedê u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo a néne ngê, ngmênê yi tpile tp:oo ntóó kn:aa wumê nk:êênî tumo. *

12 Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu daa p:o vya ngópu, kn:aa núw:o ngópu, y:i mî vya ngópu, nmî dono yilí yintómu chedê ngê u ngwo pyaa dniye. *

13 K:omo tpile yoo mbwee knî y:oo adnyi nkwitinkwiti nmo, ngmênê yi vy:o a pwii kmêle, Yesu ka kuwa lee kmêle.

14 Dyámê mbêmê nmî p:aa ndêndê daangma a tóó, nmî p:aa ndêndê nmo t:âât:ââ. *

15 Tpile tp:oo kpêê ngê daa-munmî yé, ngmênê Yesu u pi mbêmê dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, pi knî ye u pi myedmyinên:aa tpaê. *

16 Pi ngêêpî nangê yé, pi ka vwuwo myenangê yé. Yi kópu dê Chóó Lémi u nuu u kpêê yiyé u kópu dê. *

17 Nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî

dé, mu kópu u dîy:o daa mgeemgee nyédi, dye ghi yintómu nmye wunê vwuwo nyédi, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ye adîn:aa póó, yi dpodo u p:êê u kwo amínê nté t:oo. Ye mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, yi dpodo têdê yi gha dmi mb:aamb:aa ngê adnyi pyodopyodo. Ye daanmyi ng:aa knomomê, ye yi dpodo têdê yi gha dmi dono ngê adî ya, adnyi mgeemgee, dnyinté u nkwo adnyi ngêêpî nmyo. *

18 A l:êê dîy:o dmyina a ngêêpê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, Yesu ngê a dono yilí ló dini a chedê too, ala ngwo mêdaamunî dono. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Dye ghi yintómu kópu mb:aa nî d:uud:uu dé.

19 Chóó Lémi ka dpodom-biy:e dmyina a ngêêpê, límílimí ngê nmye mêpêdê dy:ââ nêne.

Wêdêwêdê kîgha u kópu

20 Nmî yâpwo ndêndê, pini n:ii ngê yoo dpo kââdî, choo a ngêêpî nmyo. Ntênê ada a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo nmî Lémi Yesu nmo a dy:ââ ngê, mêtê pyidu ngê. Yi pini sipi y:ee:yee pyu ndêndê, nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo, mêdaawa kée nmo.

21 Kópuni mbêmê Chóó Lémi u nuu u kópu anmyin:aa d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê yi kópu nmye choo a kuwo dé, chóó u nuu u yoo mb:aa ngê myechoo a pyépi nmyo,

* 13:9: Lóma 14:17; 1 Kódin 8:8 * 13:11: Lev 16:27 * 13:12: Njon 19:17

* 13:14: Hipîlu 11:16 * 13:15: Psalm 50:14,23 * 13:16: Pilipay 4:18 * 13:17: 1 Tes 5:12

mu kópu u díy:o Yesu Kédisu
ngê yiné a w:ee nmoo, pini
n:i anmî chaa kîgha, chedê
ngê daawa pyódu. Ndê kópu
yila.

Kuwókuwó kópu dyuu

²² A tídê mbwó yoo, nmyi
wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o
kópuni dyuu nmye d:a d:êê
té, mb:aamb:aa ngê dmyiné
nuw:onuwo dé. Daa kópu yilí
nmye yed:a d:êê.

²³ Kópu mb:aa ngmêdí
ny:oo, nmî mbwó Timoti
mbwa mênê kî pwii wo.
Lîmîlîmî ngê a ka wa a lee
knomomê, ye y:i nipi any:uu
m:uu nmyo.

²⁴ Nmyi kada pini knî ye
a mb:aamb:aa dpî y:ee yó,
myenté Yesu u yoo knî ye
myoo y:ee yó. Yitali tpémi
yélini Yesu u yoo vy:o ghê
dniye, yi mb:aamb:aa nmye
myedê dy:ââ ngmê.

²⁵ Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa
ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

NJEMS

Nmî Lémi Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ y:a mê limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ngê ala pweep-pee u ngwo a d:êê ngê, Yesu u yoo p:aani p:aani kwéli dnya a ya, y:i ye dy:ââ ngê. Yi yéli mye Nju tpémi. Yélini daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o ghêlî daangê ghê dniye. Yi dini ghi ngê Njems Njedusalem doo ya, Yesu u yoo yi kada pini ngmê ngê doo ya.

1 Nê Njems, Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê, myenté nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, ala pweeppee pee nmye até d:a dy:ââ, p:aani p:aani yélini Yesu u yoo vy:o a ghê dniye.

Dono u vyîmî

2 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, dono nmye a d:uud:uu ngópu, yi ngwo nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê mîchoo pyodopyodo,*

3 mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dono vyîmî tédê n:ii u kélîmî chedê ngê d:uudpî pyódu, yi pini u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo dpî pyódu.

4 Ghêlî k:ii kédmyongê kede dmi, dpodombiy:e dmyina a vyîmî, mu kópu u dîy:o nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya.

5 Dono vy:o n:ii u nuw:o doo u ntââ ngê dê pyaa knomomê, Chóó Lémi ka moo dmy:ee ngê, u nuw:o yinê wa a népwi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi daa mtíkó pyu, myedaa kmungo pyu, módó u kwo wa a y:oo.*

6-7 Ngmênê yi pini u nuw:o ngmidi ngê choo ya, ntênê choo kélîmî, u ngwo choo ngêpê, mu kópu u dîy:o n:ii u nuw:o daa ngmidi ngê a tóó, n:ii ngê apu, Kópuni Chóó Lémi ka dî dmyinê, a ka wa a kê, ó daawa a kê, yi pini ka Chóó Lémi ngê kópu daangmêwa a y:oo. Yi pini yópu ng:oo ntee pini, daa kópu ngmidi p:uu a nuw:o yédi.*

8 Yi pini nuw:o miyó miyó pyu.

Ndáápi pini dê pinté yi danêmbum

9 A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîi, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mää ngê a pyódu nmyoo.*

10 K:omo tpile ndáápi yoo yi pi dmi ala ngwo ndîi dé, ngmênê dny:oo nkíngê, mu kópu u dîy:o ponoch:aa nêné ntee dpo mtiti dmi, yi yéli yinté wamyedê mtiti dmi.*

11 K:omo tpile ponoch:aa nêné mb:aa dé, ngmênê límî k:ii dpo mtiti dmi, yópu ngê límîlímî ngê myedpo gh:ay té. Ndáápi yoo mye yinté dé,

* 1:2: Lóma 5:3-5; 1 Pita 4:13-14

* 1:5: Mát 7:7

* 1:6-7: Mak 11:24; Luukí

16:13

* 1:9: Njems 2:5

* 1:10: 1 Tim 6:17; Luukí 12:16-21

ndapî kmênêkmênê p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, límîlímî ngê yinté amyé pw:oo dmi.

Nuw:o ghi dono u danêmbum

¹² Nmî Lémi u l:êê dîy:o, pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê dono nmye adnyi d:uud:uu, n:ii ngê nmî Lémi daawa kéé, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi. Yi tókótókó têdê n:ii daawa dîpî, nmî Lémi ngê ghê kamî dîyo u kwo wa y:oo, mu kópu u dîy:o ala kópu ló dini a vyyu, apê, N:ii nódo a nuu ghi adî ya, ghê kamî u kwo waní y:oo. *

¹³ Yi dono vyîmî têdê n:ii ngê dpî vyi, Dono ngmênî d:uu, ó daanî d:uu, yi pini ngê kîngî vyi, Chóó Lémi ngê yi nuw:o ghi dono a nuw:o k:oo yinê da kéé, u l:êê dîy:o yi kópu dono n:aa d:uud:uu, u nkwo daawa kpada nê. A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóó, mu kópu u dîy:o doo u ntâa pi ngê Chóó Lémi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daangmêwa a kéé, myenté Chóó Lémi ngê pi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono myedaawa a kéé. *

¹⁴ Daa Chóó Lémi ngê nuw:o ghi dono u nuw:o k:oo yinê dpo kéé, ngmênê chóó u nuw:o dono ngê yinê dpî dóó.

¹⁵ N:ii dono p:uu a nuw:o yédi, u gha dono ngê dpo nt:ono. Mbwîlî km:oo ntee dpî km:ee, yi pini u gha mye yinté. Dini ghi n:ii ngê mbwîlî km:oo pâa ndîi ngê dpî

pyódu, dpî ghîi, tp:ee dpî tpyé. Yi tpémi dini ghi n:ii ngê dpî k:aa, u nkwo dp:uu tpamê. Dono mye yinté. N:ii dono p:uu adî nuw:o, u kuwó dini ghi ngê yi dono dpî d:uu. Yi pini u dono dpî k:aa, dono yilî dpî d:uu, u dî pwopwo, ndê ngê u nkwo wa ma.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a nuw:o k:oo yi nuw:o ghi dono yinê da kéé.

¹⁷ Daa nuw:o ghi dono nmo yiwunê kuwo too, ngmênê nuw:o ghi mb:aa vyîlo nmo yiwunê kuwo too. Kópuni yilî Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo too, yintómu mb:aamb:aa dé, dyââpe yi p:uu daangma a t:a. Mgîdí u kópu dé daa Chóó Lémi u nuu u kópu dé. Mgîdí u l:êê dîy:o d:ââ kâadî l:âmo doo, pudu mye l:âmo too. K:omo tpile d:ââ dpî pw:onu, ntaa modpo tpâlî, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dye ghi yintómu u kópu yilî mb:aamb:aa dé, d:uudpî ngmêê té. *

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dono dpî tpamê, dono u ngwo nmo d:uud:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u nuw:o mb:aa tpamê wo, Yesu p:uu ndêndê kópu mbêmê kamî ngê yinê pyódu nmo. U yi u ngwo a kwo, Nmî tîdê mbwó mê yilî ngê paa pyaa we. *

Chóó Lémi u kópu dyuu u nyêmi

* 1:12: 2 Tim 4:8; Luukí 6:22-23

* 1:18: 1 Pita 1:23; Njon 1:12-13

* 1:13: 1 Kódin 10:13

* 1:17: Mát 7:11

19 A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê ng:aa, u nkwo kuwó dmyinê danêmbum, ghêlî k:ii nangmê nod:e, *

20 mu kópu u dîy:o doo u ntââ Chóó Lémi u nuu u kópu nod:enod:e mbêmê daangmanyi d:uu.

21 Dononi nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê Yesu p:uu kópuni nmyi ny:ee ngópu, nmyi gha vy:o mb:aamb:aa ngê choo ya. Yinê wa ngee nmyo. *

22 Nmî Lémi u kópu dyuu k:omo ngê namê nyêmî dé, ngmênê ndêndê ngê dmyinê nyêmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

23 N:ii ngê u ngópu dê y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dpî ny:ee té, ngmênê daa d:uud:uu too, límîlímî ngê yi pini u nuwo modo kuwo dmi. N:ii ngê kwodo ng:oo dmi kââyikuu yedê dpî m:uu, mye yinté pini.

24 Kwodo ng:oo dmi límîlímî ngê dpî m:uu, límîlímî ngê l:âmo u kwo modo ngêpa.

25 Nmî Lémi ngê Setan kwulo a pwaa nmoo, kóó k:oo kaa nmoo. Pini n:ii u kópu mb:aa knî yi p:uu a nuw:o yédi, mb:aamb:aa ngê mye chââchââ ngê, yi pini u nuwo yi kópu dyuu daawa a kuwo, Chóó Lémi ngê yi pini amyaa ngêêpî.

26 N:ii ngê dpî vyi, Chóó

Lémi mb:aamb:aa ngê n:aa chââchââ ngê, ngmênê a peede tpapê yédi, yi pini a k:omodanê yédi, Chóó Lémi dnyinté a chââchââ ngê. *

27 N:ii ngê nmî Mî Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngê, yi pini ngê tpyêmî tp:ee kuknwe a ngêêpî too, mgîdí u yoo yi tupwó yi pini p:uu daa ya yédi.

2

Too pee mbêmê yoo chámêchámê

1 A tîdê mbwó yoo, mgîdí u yoo knî y:oo ndáápi yoo a chââchââ tumo, pinté yoo daa chââchââ tumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo yinté dêdpîmo a chámêchámê. Yi pini ka nmyi kêlímî mbê dniye, vyílo yi pini mu ngmidi u pi ndîi, dmyina a nj:ii, yoo yi too pee mbêmê kêdmyinêngê chámêchámê dé. *

2 Pi miyó nmyi vy:o wa ghê knî, woni ndáápi ndîi, u kpîdí mb:aa dé, u pi mye ndîi, woni pinté, u kpîdí mb:wee dé, lukwe, yi tpódu kpile mbêmê wanmyi chámê d:oo?

3 Ndáápi mb:aamb:aa ngê anmyi châpu ngmê, ghi mb:aa anmyi núw:o ngmê, y:i amí yââ, ngmênê pinté daanmyi châpu ngmê, u yââyââ tédê mb:aa daanmyi núw:o ngmê, ye lukwe, yi tpódu yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo, apii?

4 Apuu! Yinté daadî ya. Lukwe dîy:o dnyinté nmye

* 1:19: Mát 5:22 * 1:21: Kílosa 3:8 * 1:22: Lóma 2:13 * 1:26: Psalm 141:3

* 2:1: Dpodo 10:34; 1 Tim 5:21; Njems 2:9

nuw:o té, lukwe dîy:o yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo. Miyó dē dpî châpu dóo.
*

5 A tîdê mbwó yoo, daa ndáápi yoo Chóó Lémi ngê a ngmîdi too, ngmênê pinté yoo yedê ngmîdi too. Yélini yi ndapî daa ndîi, yi tpile myedaa yilî, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Kópu mb:aa ye ngmênê y:oo, wod:oo a ngee too, nmî Lémi ka u ngwo kélîmî mbê dniye, kóó k:oo u nkwo wa kaa té. Ala ndêndê kópu mwiyé ye a vyu, N:ii knî yi nódo a nuu ghi wadî ya, yi yéli yi pi dmi ndîi ngê wanî pyódu.*

6 A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o pinté yoo dnyinté nmye châachââ t:oo. Daa pinté knî y:oo y:oo a kóté kîgha nmyoo, ngmênê ndáápi knî y:oo y:oo a kóté kîgha nmyoo,

7 nmî Lémi Yesu u pi y:oo mye dyede ngópu.

8 Pi knî yi p:uu dêêpî kópu n:ii nmî Lémi ngê ndîi ngê pyódu ngê, mb:aamb:aa ngê dmyinê châachââ. Yi dêêpî kópu Mósisi ngê puku yedê ló dini mwiyé a d:êê ngê, apê, *Ŋyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye choo ya.*

9 A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi dêêpî kópu daa châachââ ngê, dono a d:uud:uu ngê.

10 K:omo tpile dêêpî kópu yilî anyi châpu té, mu ng-

midi anyi kn:aadi, ye nyi mye kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu yi châachââ ngê chi dîpî.

11 Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu daa ngmîdi a d:êê ngê, yi vy:o miyó nmyi ngópu n:aa tpyuu dē, ngmê, Pi nangmê vy:a, woni, Pi u kuwó nangmê pwiyé. K:omo tpile pi u kuwó daanyi pwiyé, ngmênê pi ngmanyi vy:a, ye nyi kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu châachââ ngê chi dîpî. Myenté, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi pini kn:aadi te pyu, nmî Lémi u dêêpî kópu ndîi daa châachââ ngê.*

12 Nmî Lémi u dêêpî kópu kamî nmyi nuw:o ínedê choo ya, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyuwo. A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyinê danê, mu kópu u dîy:o vyîlo yi dêêpî kópu mbêmê nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo.

13 N:ii ka yoo woni daa ch:anê dniye, yi pini u kóté kîgha tédê nmî Lémi ka myedaawa ch:anê, ngmênê n:ii ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, yi pini u kóté kîgha tédê daadí nkîngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka u nkwo wa ch:anê.*

Módó kélîmî u danêmbum

14 A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o nmyi vy:o yéli woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu,

* 2:4: Njon 7:24 * 2:5: 1 Kódin 1:26-28
6:14-15

* 2:11: Ex 20:13-14 * 2:13: Mát 5:7;

apu, Pi ka vuywo daa ndîi kópu, Yesu ka kêlîmî yi ndîi kópu. N:ii daa pi ka vuywo yédi, ala kópu chóó a tpaépê ngê, apu, Yesu ka n:aa kêlîmî, yinê wa ngee nê, yi pini u kêlîmî nmyinê nmye angénté. Mumdooyinté kêlîmî mbêmê yi pini Chóó Lémi kóó k:oo wamî ghê?

15 Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nmyi tîdê nmyi mbwó ngmadî ya knomomê, nté u ngópu daadî ya, u kpídî myedaadî ya, ye lónté wanmyi ngee ngmê. *

16 Ala kópu u kwo wanmyi vyi knomomê, kwonye, Chóó Lémi ngê a ngee nyine, nkuwo ngê kîngê ngee ngi, nté yilí chí pîpî, ngmênê nté ó kpídî u kwo daangmanmyi y:ee knomomê, ye yi pini daanmyi ngêêpî, komo ngê u kwo anmyi tpaépê. Yi pini ngê ló ntini ngmadî pîpî, ló kpídî ngê u pâa wa wópu.

17 Pi ka vuywo nmyi lama daadî ya knomomê, ye nmyi kêlîmî ntóó, ghê daa t:a.

18 Kêlîmî pyu. Ndooy apê pi ngmê ngê ala kópu nga wa vyi, awo, Nê ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nyi Yesu ka a kêlîmî. Yi pini ka ala kópu nîné tpaépê, Pini n:ii pi knî ye daa vuywo yédi, ló kópu mbêmê u kêlîmî nmo wa a kêma. Pi knî ye n:aa vuywo yédi, a kêlîmî u ngwo nmye nîné kêmakêma ngê.

19 Kêlîmî pyu. Ala kópu ka nye kêlîmî, nyimo, Yâpwo ndêndê mu ngmîdi a tóó.

Ndê kópu yila, ngmênê k:omo tpile kmêna yoo yi kópu yi lama a tóó, ngmênê a nkîngê nyédi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê dîyo wa kpada té, yi dono yilí yi l:êê dîy:o. K:omo tpile yâpwo ndêndê yi lama a tóó, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo. Nyi myenté. Módó anyi kêlîmî, kópu mb:aa daanyi d:uud:uu dé, ye ngêlîmî ntóó.

20 Nuw:o íedê mb:êê a ngépi, ala kópu ndê kópu ngê nga nîné pyépi, n:ii Yesu ka módó adî kêlîmî, kópu mb:aa daadî d:uud:uu dé, yi pini u kêlîmî ntóó, yinté kêlîmî mbêmê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê.

21 Nmî kn:ââ Epîlaham dyimê pywuu ngê nga n:aa pyépi. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê, kwo, Nm:ee Yisak dpî vya ngi, dp:uu nk:êê ngi, dpudu a ka pêdê kee we, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, tp:oo mbu mbêmê núwo, chêêpî kaa mbêmê y:i pîmî vyâ. Yi kópu mbêmê Chóó Lémi ngê a w:ee ngê, apê, Ndêndê ngê Epîlaham ngê a dnye a nyêmî, wod:oo Epîlaham Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. *

22 Daa módó doo kêlîmî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vuywo, nye d:uu ngê, u kêlîmî u ngwo nmî módu.

23 Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu Epîlaham ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo

* 2:15: Mát 25:41-45; 1 Njon 3:17 * 2:21: Gen 22:9-12; Hipîlu 11:17

a kélîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. Puku yedê ala kópu mye tóó, Epîlaham Chóó Lémi u pyipe.

²⁴ A tídê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo ya, daa kélîmî mu ngmîdi mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u dnye mye choo nyêmî, kópu mb:aa mye choo d:uud:uu dé.

²⁵ Epîlaham u dyimê pywuu ntee, téli pyââ Lahap u dyimê pywuu mye yinté. Daa módó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, ngmênê kópuni d:uu ngê, yi kópu mbêmê u ngwo ghê wo. Ngete n:ii dê Njósuwa ngê Njédikó dy:ââ doo, Lahap ngê Njédikó tpémi ye w:êê doo, mgîdí vy:o kn:aa máádi p:uu kaa doo, Njósuwa ka u ngwo mé dy:ââ doo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê mye pyodo. *

²⁶ N:ii u ghê daa t:a, yi pini ntóó. N:ii u kélîmî pi ka vuyuwó tédê nt:u d:uudpî kaalí, yi pini u kélîmî mye ntóó, ghê daa t:a.

3

Pi komo p:uu danêmbum

¹ A mbwó yoo, nmyi vy:o daa yilí dèêpî pyu ngê dpî pyaa dmyeno, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, dèêpî pyu n:ii ngê wa kn:aadi, nmî Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada, ngmênê n:ii daa dèêpî pyu, yi pini ngê yinté wamyé

kn:aadi, nmî Lémi ngê yi pini kyedekyede wa kpada. *

² Nmo yintómu kn:aadi te pyu yoo. Pi ngmê u ntââ ngê wo tóó, kn:aadi te kópu d:uuwodê vyi, ye yi pini p:uu dyââpe daapê t:a, kópuni yintómu dpî d:uu, pê ndê kópu dé. K:omo tpile pi komo daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilí dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilí yi némi dmi dpî dyênê.

³ Hósi tpyuu mye yinté. K:omo tpile hósi ndîi, ngmênê yedê ngê anya a tpyuu.

⁴ Nkéli tpyuu mye yinté. K:omo tpile nkéli ndîi, vuyuwó yópu ndîi vy:o a mbêpê yédi, ngmênê nkéli knâpwo tpii n:ii wunê kwo, daa ndîi. Tpiipi ngê pee n:ii nkéli wunê tpyuu ngê, yi pee dpî nkeñe.

⁵ Pi komo mye yinté. K:omo tpile daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilí dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilí yi némi dmi dpî dyênê.

K:omo tpile ndyuw:e puu daa ndîi ngmanyinê ngí, ngmênê chââ ndîi u ngwo anyinê vuyuwó.

⁶ Pi komo mye ndyuw:e ntee tpile. Ndyuw:e ngê tpile yilí yintómu ntee dpî ma té, pi komo ngê yinté yi pini d:ud:umbiy:e dpî dyênê. Yélini yi vy:o yi pini a kwo yédi, yi yéli yi némi dmi myoo dyênê. Dyámê mbêmê kópu dono yilí n:ii a tóó, pi kní y:oo a nyepênyepê tumo, u nkwo a d:uud:uu tumo, mu kópu u

* 2:25: Josh 2:4-16; 6:25; Hipîlu 11:31 15:11,18-19

* 3:1: Luukí 12:47-48

* 3:6: Mát

dîy:o Setan ngê yi nuw:o k:oo yinë wunê kéké too. *

7 Chii tpile tp:oo dyêêdí daa ngmídi ngmanya a t:emí, dono ye anya a kwódukwódu, yi dono mēdaadnyi d:uud:uu,

8 ngmēnē doo u ntââ ngomo ka dono mēdaanyi kwódu. Dono kópu yilí chóó a tpapê too, u kópu yilí ló ntee tpile dé, pi yilí u ngwo dpî loko té. *

9 A tídê mbwó yoo, nmí komo kní y:oo nmí Mí nmo chaa kîgha ngê, ngmēnē yoo yi pi dmi nmí komo kní y:oo nmo dyede too. Apuu! Yinté daadî ya, mu kópu u dîy:o nmí Lémi ntee a tóó, yoo mye yinté l:âmo too. Pi p:uu anyi peede tpapê, n:ii ngê yi pini l:âmo ngê, p:uu am:ii peede tpapê. *

10 Lukwe dîy:o peede tpapê kópu dyuu, chaa kîgha kópu dyuu, komo puu ngmídi ngê a tpapê too. Yinté daadî ya.

11 Doo u ntââ dpuwó nuu ngmídi u mēnē ntii mbwaa nipi daadp:aa a mbêpê.

12 Kéme nkwo do chikini kîgha daawa kaalí, kwee nkwo do kéme kîgha daawa kaalí. Nt:ee anyi ní, doo u ntââ mbwaa y:i daanyimo vy:ââ. A tídê mbwó yoo, nmí komo kní y:e Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, doo u ntââ nmí komo kní y:e yoo yi pi dmi daanmí dyede.

Dêêpî ndêndê u danêmbum

13 Dêêpî pyu yoo. Dêêpî nmyi mēnē ndêndê ngê choo ya, kópu mb:aa yilí dmyinê

d:uud:uu, nmyi chóó nmyi pi dmi kídmyinêngê kmímí dé. *

14 N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo ní chámê, kn:aa yoo dyêêdí vy:o n:ii a wee, yi nuw:o dmi dpodombiy:e ní ngmēê té, yi yoo dyêêdí nê pwaa té, a yoo vy:o ní kaa té, yi pini kîngê k:omodanê, kîngê vyi, Nê dêêpî pyu ndêndê.

15 Yinté kópu daa dêêpî ndêndê, daa Chóó Lémi ngê yinë a dy:ââ ngê, ngmēnē yi pini ngê yi dêêpî kópu chóó u mēnē dpo ngí, chóó u nuw:o k:oo Setan ngê yinë kée ngê.

16 N:ii ngê yoo yi nuw:o dpodombiy:e dpî ngmēê té, chóó u yoo vy:o dp:uu kaa té, yi pini dnyepéli pyu ndîi, dono kópu yilí dpî d:uu.

17 Ngmēnē dêêpîni Chóó Lémi ngê nmí mēnē dpî yé, dyââpe p:uu daa t:a. Yi dêêpî ngê yoo dpo kâadî. N:ii u mēnē yi dêêpî a tóó, yoo yi dyââpe kyedekyede a pwapî too, yoo yi dnye dmi u ngwo mye nyēmî ngê. Yi pini ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê. Yi pini u nuw:o ngmídi, daa k:omodanê pyu, u gha ntee, u kópu yilí yintómu mye yinté dé.

18 N:ii ngê kópu límílimí ngê a l:âmol:âmo too, yoo mb:aamb:aa ngê yinë dpî pyódu. *

4

Noko muwómuwó p:uu danêmbum

* 3:8: Lóma 3:13

* 3:9: Epeso 4:29

* 3:13: Epeso 4:12

* 3:18: Mát 5:9

1 A tîdê mbwó yoo, l:êê n:ii nmyi vy:o a wowo nyédi, yi kn:ââ nmye nîné kêmakêma.

2 Kópu yilí yi yi dmi nmye a kwo, ngmênê doo u ntââ daanmyinê pyw:ee t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu nmye l:êê nyédi. Nmyi tîdê mbwó yoo yi tpile dé yi yi dmi nmye a kwo nyédi, ngmênê doo u ntââ yi kêlê daanmyinê pwaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi vye u yi nmye a kwo yédi. Tpileni yi yi dmi nmye a kwo, nmyi ngópu daa pyede, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee dmyinê tumo.

3 Dini ghi n:ii ngê ló kópu u kwo ngmêdmye dmy:ee knomomê, nmye dêwunê kuwo too, mu kópu u dîy:o doo u dpodo u l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. Nmyi chóochóó nmyi l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo.

4 Lukwe dîy:o Chóó Lémi nmyi kpîpî ngópu, dyámê u tpile yilí yi yi dmi nmye a kwo. Dmyinê nkîngê. N:ii ngê dyámê u tpile dé u nuu u kópu ngê dpî pyódu té, daa Chóó Lémi u nuu u pi ngê dpî pyódu.
*

5 Yinté kópu puku yedê mye tóó, mye ny:ee yó. Yi kópu alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nya nmoo, u yoo vy:o kaa nmoo, chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, yi ngwo u kpâm ngê pyódu nmoo. Yepeni kn:aa mópu p:uu a nuw:o yédi, u moo ntee u kwo dpî nod:e, Chóó Lémi u

Ghê Dmi mye yinté. U yoo vy:o pini, pini n:ii u nuw:o dyámê u kópu knî yi p:uu a kwo yédi, Chóó Lémi u kwo dpî nod:e.

6 Ngmênê Chóó Lémi ngê u yi daa kwo yédi, Yi pini ní kéé. U yi u ngwo a kwo, Kópu mb:aa u ngwo ngmênê d:uu, u nuw:o ní ngmêê, a yoo vy:o m:aa kââ. Puku yedê alanté a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too.*

7 A tîdê mbwó yoo, yi kópu ka dmyinê ng:aa, namê lémilémi, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêmî. Setan u wépi dmyinê pwapî, u nkwo mêdaada a tókótókó nmyo.*

8 Chóó Lémi ka modo diyé dmyeno, u ngwo mêdaawa mb:ii nmyo. Pi dono ngê kînm yi pyaa dniye, nmyi kêê tupwótupwó dé, ghêê tóó. Yoo nmye dódó tumo. K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmye tpapê ngópu, ngmênê kópu dono yilí nmye d:uud:uu ngópu. K:omo tpile nmyi too pee mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dono dé. Nmyi gha dmi ghêê tóó.

9 Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o tpéé kópu vyi yó, dmyinê mbê. Mywene nmye dê ghê,

* 4:4: 1 Njon 2:15

* 4:6: 1 Pita 5:5; Njóri 22:29

* 4:7: 1 Pita 5:8-9; Epeso

yumu ngê kêê kêdmyinêngê t:ee ngmê, dmyinê mbê.

¹⁰ Nmyi dono yilî yi yuu dmi nmî Lémi ka dpo y:ee too, u dnye dmyinê nyêmî, yed:oo nmyi dono yilî yinê wa chedê té, nmyi mywene-mywene wamyé chedê.

Pi u kéké p:uu danêmbum

¹¹ A tîdê mbwó yoo, numo pi dyede mu yé yó. Nmî Lémi ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, ngmênê n:i ngê u mbwó u pi dpî dyênê, p:uu a danê yédi, yi pini ngê yi dêêpî kópu daa cháâcháâ ngê, dpî kée. Daa módó nmî Lémi ngê yi dêêpî kópu nmo a kpo. N:i ngê yi dêêpî kópu dpî kée, daa cháâcháâ ngê, yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, nmî Lémi u d:aa nê kââdí.

¹² Doo u ntââ. Chóó Lémi mu ngmidî ngê dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, yinê amye kóté kalê nmo. Yinê wa chámê nmo, woni kóó k:oo wa kaa té, woni wa kée té. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Chóó Lémi u d:aa nmo kââdí. Lukwe dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo nmye kéké tumo. Yinté daadí ya. *

Pi chóó u pono vyápê u danêmbum

¹³ Nmyi vy:o yélini daa Chóó Lémi u pono a vyápê nyédi, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê nyédi, ala kópu a ny:ee yó. Alanté kópu nmye tpaépê tumo, nmyimo, Mââ

m:i kn:aa p:aani wanmî lee dmi, stówa y:i ngmanm:uu pyidu, m:ââ ngmê y:i anm:uu ma, ndapî yilî u ngwo anm:uu kmênê. *

¹⁴ Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi yi pono nmye vyápê nyédi. Kópuni mââ wa pyódu, nmyi lama daa too, kî m:aani u kópu dé nmyi lama myedaa pyede. Yópu ngê mgo mwââ lîmîlîmî ngê yi l:âmo dê ntee dpo ngee dê, my:i yinté dé, nmyi ya daa daadîi.

¹⁵ Chóó Lémi u nuw:o u pono w:ee vyápê té, ala kópu w:ee tpaépê ngópu, Nmî Lémi ngê wa a vyi knomomê, ye ghêlî k:i daanmî pw:oo dmi, kópuni u yi u ngwo adî kwo, yi kópu wanmî d:uu. *

¹⁶ Chaa pyu yoo. Lukwe dîy:o nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo. Yinté pi kmîmî dono.

¹⁷ N:i u lama kópu mb:aa a ya nyédi, ngmênê daa d:uud:uu too, yi pini a dono yédi. *

5

Ndáápi knî yi kpadakpada u danêmbum

¹ Ndáápi yoo, a kópu a ny:ee yó. Dmyinê mbê. Daa kêmakêma dono nmyinê pywêmî ngmê. *

² Lukwe dîy:o kpídî yilî nmyi pwila tumo, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede. Tpile we ngê a pîpî too. Pinté knî ye w:ee yémî tumo. Nmyi tpile woni knî

* 4:12: Lóma 2:1; 14:4 * 4:13: Luukí 12:18-20 * 4:15: Dpodo 18:21 * 4:17:

Luukí 12:47 * 5:1: 1 Tim 6:9-10

mye yinté dé, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede, dono ngê myoo pyaa dmi. *

³ Nmyi tpile yilîni módó nmyi ngópu a pyede, kwétikwéti ngê pyaa dniye. Yi kwéti u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmyo, nmyewo, Nmyi tpile yilî pinté knî ye w:ee yee tumo. Ndê ngê u nkwo wa ma nmyo. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê ndapî yilî nmyinê ghada ngópu, tpile yilî myenmyinê ghada ngópu.

⁴ N:ii dé nmyi p:uu a dpodo nyédi, lukwe dîy:o yi pywuu ye dp:ee yémî ngópu. Nmyi yuu dmi nmî Lémi ka wunê yémî ngópu. N:ii ka nmyi yuu dmi wunê yémî ngópu, nmî Lémi ndîi, daawa dîpî, ntââ nmye wa a vy:u. *

⁵ Tpileni u yi nmye a kwo, nmye pywupwi tumo, kópuni u yi nmye a kwo nmî d:uu, nmye d:uud:uu tumo. Mbwêmé mtâlâmtâlâ ngê ntee dpî pyódu, pi knî y:oo u ngwo dpî vya ngmê, my:ii yinté dé, daa kêmakêma nmyi vyee u wo a dyimêdyimê, u ngwo wa kpada nmyo.

⁶ K:omodanê kópu knî yi mbêmé pi mb:aa woni nmyi kóté kalê tumo, my:ii ndyîko tumo, yi vyee tédê u nkwo nmyi dy:ââ tumo, yi tpile ye my:ii t:âmo tumo. Dmyinê nkîngê.

Dono vyîmî u danêmbum

⁷ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmî Lémi kêdmyengê mb:ii ngmê, dmyinê t:âât:ââ. Yâpwo tédê awêde anyi yé, doo u ntââ mââ m:ii daanyi ma, anyi t:ââ, nté nt:u u dye ghi ngê any:uu ma. *

⁸ Nmî Lémi u t:âât:ââ mye yinté. Nmî Lémi ka ntênê dmyinê kêlîmî, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma wunê diyédiyê. *

⁹ Noko namê nuu mbumu, awêde nmî Lémi ngê wa kpada nmyo. Nmyi kóté kígha pyu daa kêmakêma a taataa, keñe t:âmo wunê ka kwo. *

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo nmî Lémi komo mwyiyé dnyimo a kapî, dmyina a nj:ii dé. Dono yilîni pi knî y:oo y:e dnyimo a d:uud:uu dé, dnyimo a vyîmî dé, myedêdnyimo a peede tpapê.

¹¹ Yi vyîmî u l:êê dîy:o yi pi dmi nmo kmîmî too. Njópi u danêmbum nmyi lama ka tóó. Dini ghi n:ii ngê Setan ngê doo a tókótókó, dono yilî Njópi p:uu doo t:emî, ngmênê Njópi ngê doo a vyîmî dé, Chóó Lémi ka dêpoo peede tpapê, u dî Chóó Lémi ngê yi dono chedê too, Njópi u ya mb:aamb:aa ngê mē pyódu ngê. Yinté nmo myoo pyódu. Dini ghi n:ii ngê dono nmonê vyîmî ngê, Chóó Lémi ka daanmî peede tpapê, ye u kwo anmî ch:anê dmi, yi dono vy:o wa ngee nmo.

* 5:2: Mát 6:19-21

* 5:4: Deut 24:14-15

* 5:7: Nkal 6:9; Hipîlu 10:36-37

* 5:8: Lóma 13:11-12; 1 Pita 4:7

* 5:9: 1 Kódin 4:5

Nmî Mî u pi ngê kpaá u danêmbum

12 A tídê mbwó yoo, ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî u pi ngê n:uungmê kp:aa, dyámê u tpile ngmê ngê myen:uungmê kp:aa. Dye ghi yintómu dmyinê ndêdanê. Yinté kpaá ngê kêê nangê t:oo, awêde nmî Mî ngê wa kpada nmyo. Dmyinê ndêdanê. Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. K:omodanê ngê kêê nangê t:oo, ntêê ye dpî vyi. *

Nmî Lémi ka ngêpê u danêmbum

13 Nmyi vy:o n:ii ngê u nuw:onuw:o u kópu wunê vyîmî ngê, nmî Lémi ka choo ngêpê. N:ii u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi, wéti ngê nmî Lémi choo chaa kîgha. *

14 N:ii ngê mbii ndîi wunê vyîmî ngê, yi pini ngê nmî Lémi u yoo yi kada pini yoo dpo danê téne. U l:êê díy:o dny:oo ngêpê, nmî Lémi u pi mbêmê km:ii wááli mbii pyu mbêmê dpî dy:ee ngmê. *

15 Nmî Lémi ka kêlîmî mbêmê n:ii knî y:oo u kwo wa dmy:ee ngmê, yi mbii pyu u ngwo wa pyi ngmê. Nmî Lémi ngê yi pini modo pyidu, yi pini ngê dononi mwiyé a d:uu too, nmî Lémi ngê moo chedê té. *

16 Yélini yi vy:o numo l:êê díy:o nmyo ngêpê nyédi, nmyi chóó nmyi dono ye n:aangmê wópu, yi yuu ye dmyinê a yémî, yed:oo nmî Lémi ngê u ngwo wa pyi nmyo. N:ii ngê kópu mb:aa yilî a d:uud:uu ngê, nmî Lémi ka kópuni dpî dmyinê, nmî Lémi ngê u kwo dpo y:oo. *

17 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Ilacha king Ahap ka dy:ââ ngê, Ilacha ngê kwo, Nmyi dono yilî yi l:êê díy:o, tpîi daadî ghayghay, m:ââ miyó pyile knî yi k:oo. Yi ngwo Ilacha Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo ngêpê, m:ââ pyile n:êê m:uu, tpîi dèpa ghay wo. *

18 U kuwó dini ghi ngê mê ngêpê mbê wo, tpîi u ngwo mède ghay wo, têtê mbêmê nté nt:u yilî mê kele. Ilacha daa yâpwo ngmê tp:oo, dyámê mbêmê pi. Ntee doo ya, nmo my:oo yinté dé. Nmî Lémi ngê nmî ngêpê dmi myewunê nyêmî ngê. *

Pi dono u diyédiyé kîgha, ndê ka

19 A tídê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê maa ndêndê wa kn:aadi knomomê, ye pi ngmê ngê modo diyédiyé kalê ngê. *

20 N:ii ngê pi dono u dono u maa p:uu dpo y:oo, yi pini ngê pi dono ndê ka dpî w:ono, nmî Lémi ngê u dono yilî

* 5:12: Mát 5:34-37; 12:36 * 5:13: Kílosa 3:16 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18; Dpodo 28:8 * 5:16: 1 Njon 1:9; Dpodo 19:18 * 5:17: 1 Kings 16:29-17:1 * 5:18: 1 Kings 18:42-45 * 5:19: Mát 18:15; Luukí 17:3; Nkal 6:1 * 5:20: 1 Pita 4:8

mbodo kn:ââ vwuwo wa kéé
té, mēdaawa a ngî té.
Wu u dî. *

1 PITA

¹ Nê Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Yesu Kédisu u yoo n:ii dé p:aani p:aani wunê pyede, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dpo kp:aa yó, myenté Kapadosiya Wee, Pontos Wee, Nkalásiya Wee, Mbitiniya Wee, yi wee knî yi kwo p:aani p:aani myedo kp:aa y:e. Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, Tp:oo u yoo vy:o a kaa nmyoo, ala ngwo dyámê mbêmê pi my:oo ngê nmye pyede, nmyi p:aa njini daa dyámê mbêmê a tóó.

² Nmî Mî ngê ló dini a ngmidi nmyoo, Tp:oo Yesu Kédisu u wêê mbêmê nmyi dono a chedê too, chóó u Ghê Dmi nmye a kpo, u yoo mb:aa ngê yinê a pyódu nmyoo. U dnye mb:aamb:aa ngê dmyinê nyêmî. Nmî Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vuywo.
*

Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu

³ Nmî Lémi Yesu Kédisu u mî, Chóó Lémi, chaa kígha koo. Dnyinté u kwo dpípî ch:anê dniye, kamî ngê pyódu nmoo, u ngwo m:oo pyaa dniye. U kwo nmo kélímí té, daawa dóó nmo. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté amyedê pyidu nmo.

⁴ P:aa mb:aa u pyinê nmye ng:uu ngmê, p:aani n:ii Chóó Lémi ngê nmyi l:êê dîy:o a l:âmo ngê. Yi p:aani daa dono u p:aa, daawa dyênê, chedê ngê myedaawa pyódu. *

⁵ Chóó Lémi, chóó u wêdêwêdê mbêmê, nmye wunê vuywo yédi, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kélímí té. Kuwókuwó wéni ngê kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. K:omo tpile dye ghi knî ngmê ngê nmye mgînî vyîmî nyédi, pi knî y:oo dono kópu nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi. *

⁷ Chóó Lémi ngê dpo tókó nmyo, mu kópu u dîy:o nmyi kélímí wêdêwêdê ngê pîchoo pyodopyodo. Ndê ngê nkól mb:aamb:aa ngê ntee dpî pyódu, nmyi tókótókó tédê nmyi kélímí ndîi ngê yinté myoo pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nkól chedê ngê wa pyódu, ngmênê nmyi kélímí chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi kélímí d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo pyodopyodo. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, nmyi kélímí ndêndê u l:êê dîy:o wa chaa kalê nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu, kóó k:oo wa kaa nmyo.

⁸ K:omo tpile Yesu dmy:oongê m:uu ngópu, ngmênê u nuu ghi ntênê nmyi nódo a tóó. Dp:ee y:enê ngmê,

* **1:2:** Lóma 8:29; 2 Tes 2:13; Epeso 1:4; Hipîlu 12:24 * **1:4:** Kílosa 1:12 * **1:6:** 1 Pita 5:10; Njems 1:2-3; Hipîlu 12:10-11

ngmênê u kwo nmye kêlîmî té. U l:êê dîy:o w:aa ndîi nmyinê pyw:ee ngópu. Yintoo w:aa kuwa tpémi yi lama daa too, doo u ntâa myedaawa a w:ee ngmê. *

9 W:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî u nt:u myenmyinê pyw:êmî ngópu, Chóó Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kóó k:oo mye kapî nmyo.

10 Nmî Mbwámê dyámê mbêmê ghêlî daa ta, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yi nuw:o k:oo mwiyé a m:uu ngópu, ngmênê mb:êê yi ngîma doo a ya, pee tp:oo dnyinté a m:uu ngópu, p:uu u ngwo dnya a d:êê. P:uu myednya a nuw:o, u yi y:e doo kwo, Ntênê nmo w:ee. *

11 Yesu Kédisu u Ghê Dmi yi p:uu doo a ya, chóó u mgîní vyîmî ye dpîmo a kêmakêma, u pi kmîmî ye myedê kêma ngê. Yi gha vy:o dnya a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê lónté pini ayedê ngmidi, ló dini ghi ngê anmî m:uu. *

12 Yi ngwo a w:ee ngópu, daa yi chóó yi l:êê dîy:o dnya a d:êê, ngmênê nmyi l:êê dîy:o dnya a d:êê. Kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê ntiye too, wunê kînmyi ny:ee tumo. N:ii knî y:oo yi kópu dyuu nmye mî vyi tumo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye yinê a dy:ââ too. Yi kópu woni dé, enjel knî y:oo doongê w:ee tumo. Ntênê u yi y:e a kwo, Nmo

w:ee té. *

Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê

13 Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, daa nté ndapî yi p:uu dny:oo kwo. Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê dmyinê t:âât:ââ. Wéni n:ii ngê wa a diyé, kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu p:uu ntênê dmyinê nuw:o.

14 Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo. Nmî Lémi u kópu dyuu wunê ghêlî k:ii dpîp:e ny:ee tumo, yi ngwo kópuni nmyi nuu u kópu ngê dnya a ya, yi kópu knî ye mênangmê diyé. *

15 Kópu dono nangmê d:uu, ngmênê kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o n:ii ngê a ngmidi nmyoo, u kópu yilí yintómu mb:aamb:aa dé. *

16 U kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, u yoo knî ye yepê,

Dyââpe a p:uu daa t:a,

nmyi p:uu myekîngmê ya. *

17 N:ii ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo, daa kedekede pyu, pi yintómu yi dpodo knî yi dîy:o wa kóté kalê té. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ, u kwo myedmyinê nkîngê.

* 1:8: Njon 20:29; 2 Kódin 5:7

* 1:10: Mát 13:16-17; Is 53:1-12

* 1:11: Luukí

24:26-27 * 1:12: Epeso 3:10

* 1:14: Lóma 6:19; 12:2; Epeso 4:17-18

* 1:15:

2 Kódin 6:16-7:1

* 1:16: Lev 19:2; Mát 5:48

18 Nmyi lama ka tóó, nmyi Mî ngê nmyi pywuu ndîi yinê kéé ngê, u ngwo pwila nmyoo, nmyi kn:ââ yoo yi d:aa u kwo u ngwo a y:ee nmyoo. Kópuni nmyimo a d:uud:uu dé, yi nt:u dmi Chóó Lémi ka dêpwo kelekele. Nmyi pywuu ngê daa silîpê nkól yi kéé doo, myedaa dyênê ngmê u tpile yi kéé ngê, *

19 ngmênê chóó Tp:oo u wêê ngê pwila nmyoo. Daa sipi tp:oo nmyi l:êê dîy:o yi pwene, ngmênê Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, pini n:ii p:uu dyâape dêpwo ya, dono myedaangmê d:uu ngê.

20 Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlî daa l:âmo ngê, u pwopwo yi ngwo u nuw:o k:oo a módu. Yi pini nmî dye ghi ngê nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî l:êê dîy:o pwene.

21 U pwopwo mbêmê Chóó Lémi ka nmyi kêlîmî mbê dniye. Vyîlo yi pini ngê Yesu kpêênî yinê a pyidu ngê, u pi ndîi ngê mye pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmye kêlîmî té, nmyi lama ka tóó, yinê wa ngee nmyo, daawa dóó nmyo.

22 Kópu ndêndê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, nmyi dono yilî chedê ngê u ngwo pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. Yi kópu

ntênê dmyinê d:uud:uu, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, *

23 mu kópu u dîy:o myombó m:ii pyaa dniye, nmyi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Daa nmyi pye mî knî y:oo kamî ngê a pyódu nmyoo, ngmênê Chóó Lémi u kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Yi kópu chedê ngê daawa pyódu, *

24 mu kópu u dîy:o puku yedê alanté mye tóó, apê,

Pi yintómu ponoch:aa nêê ntee tpile dé.

Ponoch:aa nêê ntee a kpile nyédi,

yoo yinté mye lémilémi nyédi.

Nêê daa kwo nyédi, dpo mtiti dmi, yópu ngê límîlímî ngê dpo gh:ay té, *

25 ngmênê nmî Lémi u kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Vyîlo yi kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Dini ghi n:ii ngê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye.

2

Nmî Lémi dmyina a nj:ii

1 A tîdê mbwó yoo, kamî ngê nmyi pyaa dniye, u l:êê dîy:o dono nmyi mênê kîngmê ya. Pi nangmê dóó, kêémî nangmê kââ, myenangê k:omodanê. Pi u tpile u yi nmye kîngmê kwo, pi u pi módó nangmê dyênê. *

* 1:18: 1 Kódin 6:20 * 1:22: Njon 13:34

Is 40:6-8 * 2:1: Epeso 4:22; Njems 1:21

* 1:23: Njon 1:13; Hipîlu 4:12 * 1:24:

² Tpómu ngê ngmo ndani u yi ntee a kwo yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu mu ngmidi yinté u yi nmye choo kwo. Wonêwodiyédiyé myedmyina a kpââ, mu kópu u dîy:o nmyi pi ka vwuwo ndîi ngê paa pyaa we, u dî Chóó Lémi ngê kóó k:oo paan:aa kaa nmyine.

³ Nmî Lémi dmyina a nj:ii, mu kópu u dîy:o u pi ka vwuwo u n:uu nmyi kpêê, nmyi lama ka tóó, u pi ka vwuwo ndîi.

Chóó Lémi ngê u yoo ndêndê ngê wunê pyépi nmyo

⁴ Lémini p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, ngomo pw:eni ntee tpile, ngmênê ghê a t:a. K:omo tpile kada pini knî y:oo mb:ii ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê daa mb:ii ngê, u nuu u pi ngê a tóó.

⁵ Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ngomo ch:oo ntee tpile ngê dê pyódu nmyo, u ngomo kamî u ngwo ka wuwó. Chóó Lémi u ngomo chedê kpêê yiyé pyu knî y:oo tpile tp:oo ntee u kwo a yémî tumo, Yesu Kédisu u pi mbêêmê nmyi gha dmi yinté u kwo myenmye yémî tumo. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi too pee knî yi mbêêmê Chóó Lémi a chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha knî yi vy:o ntêê nmye chaa kîgha ngópu. *

⁶ Nmî Lémi ngomo pw:eni ntee tpile ngê a tóó, mye chêêpî kpiyé ntee tpile. Yi pini p:uu ala kópu puku yedê a tóó. Chóó Lémi ngê apê,

Yisíléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî.

Yi chêêpî kpiyé a nuu u chêêpî kpiyé,

a chóó nê ngmidi ngê.

N:ii knî y:oo yi chêêpî kpiyé wa mya ngmê,

u kwo wa kêlímî mbê dmi,

p:uu daawa a lvêêdî dmi, myedaawa a ghay dmi. *

⁷ Yi chêêpî kpiyé ka nmyi kêlímî mbê dniye, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo, ngmênê n:ii dé u kwo daa kêlímî té, yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî dmi. K:omo tpile nmî Lémi mb:ii ngópu, ngmênê u pi ndîi ngê mê pyodo. Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó, apê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mēyi pyodo. *

⁸ Nmî Lémi kée ngópu, ngmênê p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u dîy:o u kópu u wépi pwaa ngópu. Myenté, p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yi kópu ló dini a vvu, puku yedê alanté a tóó, apê,

P:uu pèdê lvêêdî dniye,

u ngwo pèdê ghay dniye. *

⁹ Nmî Lémi kée ngópu, p:uu a lvêêdî dniye, ngmênê dp:ee yinté yéli. Chóó Lémi ngê kópu mb:aa yilî yi p:uu ló dini a vyi too, ngmênê dêê dniye, yi kópu knî nmyi chóó dmyi ntiye t:oo. Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, u nuu

* 2:5: 1 Kódin 3:11; Lóma 12:1

* 2:6: Is 28:16

* 2:7: Psalm 118:22

* 2:8: Is

u yoo ngê pyódu nmyoo. Dyámê pê u king ndêndê, Chóó Lémi, p:uu nmye dpodo té. Chóó Lémi, kuwa yéli yi kéli ghê nmye wee. U yoo vy:o kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o kuwa yéli yi ngîma Chóó Lémi pênmyi chaa kîgha. Nmye chaa kîgha ngópu, mu kópu u dîy:o mgîdî u yoo vy:o nmyee a kwo, ngmênê a danê nmyoo, chóó u wo mî kaa nmyoo. *

¹⁰ Myenté, wunê Chóó Lémi u yoo kuwa nmyee a kwo, ngmênê ala ngwo nmyo u yoo. Wunê u kwo dênmyee a ch:anêch:anê, ngmênê ala ngwo u kwo nmye ch:anêch:anê nyédi, nmye mb:aamb:aa ngê wunê vuyuwu yédi. *

Chóó Lémi p:uu dpodo

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, nmyo dyámê mbêmê pi my:oo dé, nmyi p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê too. Mw:ââkó nmyo, nuw:o dono u wépi dmyinê pwapî, mu kópu u dîy:o ghê kamîni nmyinê pyw:ee ngópu, kîngê dyênê. *

¹² Dmyinê l:êê ghi mb:aamb:aa, mu kópu u dîy:o kuwa yéli y:oo ka y:enê nmyo, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa yi l:êê dîy:o Chóó Lémi pêdny:oo chaa kîgha. K:omo tpile daa yi nuu u yoo ngê anmyi pyaa dmi, nmyi pi dmi adnyi

dyede dé, ngmênê nmyi kópu mb:aa yilî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi paa chaa kalê y:e, wéni n:iî ngê ye wa t:aa. *

¹³ Pi knî y:oo nmî Lémi u pi kîngê dyênê ngmê, u l:êê dîy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. Lóma tpémi yi king ndîi dmyinê chââchââ, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi kada a too. *

¹⁴ Kada pini dyêêdî n:iî u maknopwo a pyede, myedmyinê chââchââ dé, mu kópu u dîy:o kada pini ngê yinê yé too, yedpo, Pi dono yoo dmyinên:aa kpadakpada dé, pi mb:aa yoo dmyinên:aa chaa kîgha dé.

¹⁵ Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo dny:oo l:êê ghi mb:aamb:aa. Ala ngwo mbodo podo mbodo podo u yoo knî y:oo nmyi pi dmi daa yi lama a dyede tumo, ngmênê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adî ya knomomê, ye doo u ntââ nmyi pi dmi mêdaadnyi dyede dé, tumu adnyi ya. *

¹⁶ Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, dono p:uu dp:ee dpodo té, nmyi chóó nmye pyede. Ngmênê nangê vyi, Nmî chóó nmo pyede, u ntââ dono anmî d:uud:uu. Apuu! Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi

* 2:9: Is 9:2; 1 Pita 2:5; Taitas 2:14; Dpodo 26:18; Epeso 5:8 * 2:10: Hos 2:23;

Lóma 9:25 * 2:11: Nkal 5:17,24 * 2:12: Mát 5:16 * 2:13: Lóma 13:1-7

* 2:15: 1 Pita 3:15-17 * 2:16: Nkal 5:13

u dpodo pyu ngê a pyódu nmyoo.*

¹⁷ Pi yintómu dmyinê cháâcháâ dé, nmyi tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, Chóó Lémi ka dmyinê nkîngê, dyámê u kada pini ndîi dmyinê cháâcháâ.

Dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁸ Wop dpodo pyu yoo, nmî Lémi ntee nmye cháâcháâ ngópu, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyémî dé. Nmyi kada pini mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo knomomê, ye dmyinê cháâcháâ, dono ngê nmye ada a vuywo knomomê, ye myedmyinê cháâcháâ.*

¹⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa chaa kalê nmyo. Pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, ngmênê u l:êê dîy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo.

²⁰ N:ii ngê dono dpî d:uu, u l:êê dîy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini d:uudpî chaa kwolo, ngmênê n:ii ngê kópu mb:aa dpî d:uu té, u l:êê dîy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo.*

²¹ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo. Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o ntee doo a mgîní vyîmî, yinté myedmyina a mgîní vyîmî, dmyina a nj:ii.*

²² Dono daangmê d:uu ngê, k:omodanê kópu myedaangmê vyu.*

²³ Dini ghi n:ii ngê p:uu dnye peede tpapê, peede kópu yi p:uu myedaa vyu. Dini ghi n:ii ngê doo mgîní vyîmî, u ntââ vyîmî u pi ye daa vyu, ngmênê u lama doo ya, Chóó Lémi ngê ntênê yinê wa kpada té.*

²⁴ Nmî dono knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê pêdê kpada nmoo, ngmênê nmî yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo, kîdosi nédê nmî d:aa dmi yinê a kââdí ngê. U yi u ngwo doo kwo, A yoo nuw:o dono kwulo nê pwaa té, maa mb:aa p:uu nî kaa té. U vyee tédê, kamî ngê u ngwo pyódu nmoo.*

²⁵ Maa mb:aa mwiyé nmyi kn:aadi ngópu, ngmênê nmyi Lémi ngê mêtê diyédiyé kalê nmyoo, nmye wunê vuywo yédi.*

3

Yéé yepe yoo yi kópu dyuu

¹ Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyémî dé, mu kópu u dîy:o nmyi moo yoo, n:ii dé nmî Lémi ka daa kêlîmî té, dîyo paa kêlîmî mbê dniye. Nmyi moo knî ye nmî Lémi p:uu danê ngê dyaa kîdmyengê chedêchedê, kminté yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, ngmênê yi dnye dmi dmyinê nyémî dé,*

* 2:18: Epeso 6:5-7 * 2:20: 1 Pita 3:14,17 * 2:21: Mát 16:24 * 2:22: Is 53:9

* 2:23: Is 53:7; 1 Pita 3:9 * 2:24: Is 53:5-6; 2 Kódin 5:21 * 2:25: Njon 10:11

* 3:1: Taitas 2:4-5; Mát 5:16; 1 Kódin 7:12-16; Epeso 5:22-23

² dono kópu nangmê d:uu, nmî Lémi ka dmyinê nkîngê. K:omO tpiHA nmî Lémi p:uu ye myedaanmyi danê, ngmênê kópu mb:aa yilí n:ii nmye d:uud:uu tumo, yi l:êê dîy:o u ngwo wa kêlímî mbê dmi.

³ Kpile ndîi kópu ngê nmye kîngê ya, nmyi gha knî yi p:uu dmyinê nuw:o, vyílo yi kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya. Nmyi mbodo dmi kmongok-mongo myenté, ndîi kópu ngê nmye kîngê ya, kpîdî mb:aa t:emî myenté, ndîi kópu ngê nmye myekîngê ya. Yi kópu dé chedê ngê wa pyaa dmi. *

⁴ Ngmênê nmyi gha dmi yi p:uu dmyinê nuw:o, chedê ngê daawa pyaa dmi. Kwop-wepe ngê kêê kêdmyinêngê t:ee ngmê, kópu yilí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyaa dmi. Chóó Lémi ngê u ngwo wa chaa kalê nmyo.

⁵ Wunê Chóó Lémi u nuu u pyâa yoo mye yinté dé, pyópuni yoo u kwo dnyimo a kêlímî. Kpile daa ndîi kópu ngê ye dpîmo a ya, yi gha knî yi p:uu dnyimo a nuw:o, yi moo yoo yi dnye dmi dnyimo a nyêmî dé.

⁶ Náangê p:eeni kópu Sela ngê Epîlaham u dnye dpîmo a nyêmî, kópu, A lémi. Nmyo mye yinté dé, kópu mb:aa yilí nmye d:uud:uu tumo, myedp:ee nkîngê nyédi.

⁷ Yéé yoo, nmî Lémi u kópu dyuu nmyi lama a kwo. Yi kópu knî yi mbêmê nmyi

kpâm knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo, mu kópu u dîy:o nmyi wêdêwêdê ntoo, yi wêdêwêdê daa yintoo. Dmyinê chââchââ dé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê nmyi kpâm knî yi k:ii ghê kamî dmi nipi nmye a kpo. Dnyinté ye anmyi vyyuwo, ye Chóó Lémi ngê nmyi ngêpê dmi dnyinté u nkwo wa a ny:ee té. *

Dmyinê mb:aamb:aa, namê dono

⁸ A tidê mbwó yoo, nipi ya p:uu a kuwókuwó kópu nmye nînê tpaépê. Nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, noko dmyinê ch:anêch:anê, nmyi pi dmi nmyi chóó nangê km:êê té.

⁹ N:ii ngê dono nmye adî d:uud:uu, ntââ u ngwo nangê vy:u. N:ii nmye adî peede tpaépê, u kwo peede tpaépê ngê kêê nangê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ka yi l:êê dîy:o mêdmyinê ngêpê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, wamye ngee nmyo. *

¹⁰ Yinté kópu puku yedê a too, apê,

N:ii ngê u yi adî kwo, Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî ya,

yi pini daadî peede tpaépê, myedaadî kêêmî kapî. *

¹¹ Dono u wépi choo pwapî, choo mb:aamb:aa,

u yi u ngwo choo kwo, Noko mb:aamb:aa ngê nmî ya.

* 3:3: 1 Tim 2:9-10 * 3:7: Epeso 5:25-30; Kílosa 3:19 * 3:9: Mát 5:44; 1 Tes

12 Mu kópu u dîy:o nmî Lémi pi mb:aa knî ye mb:aamb:aa ngê wunê vyuwo yédi,
 yi ngêpê wunê nyêmî too,
 ngmênê n:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu,
 nmî Lémi kpeme ye dpî yââ,
 yi yéli dîyo wa kpada té.

L:êê ghi mb:aa u l:êê dîy:o mgîni vyimî

13 N:ii knî ye kópu mb:aa yilî nmye d:uud:uu tumo, dono kópu nmye daawa d:uu ngmê.
 *

14 Ngmênê kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kópu dono nmye adnyi d:uud:uu knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa a chaa kalê nmyo, amyedê ngee nmyo. Pi knî ye namê nkîngê, dono kópuni nmye adnyi d:uud:uu dé, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyaa dmi.
 *

15 Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê dmyinê cháâcháâ, u dnye ntênê myedmyinê nyêmî. Kópuni ka nmo kélîmî té, dye ghi yintómu u kakê mê chámêchámê u ntââ mbê mê dmyinê ya. Pini n:ii kélîmî p:uu nmye dê póó knomomê, kakê mê u kwo dpî chámê yó.

16 Ngmênê yi pini dpî châpu yó, gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu. Kópu dono nangmê d:uu, mu kópu u dîy:o n:ii yoo nmyi p:uu adnyi danê, u nt:u kópu daadnya a pyw:êmî. Nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu u kópu anmyi d:uud:uu dé, n:ii ka ngmênê u kwo dono yinmye d:uud:uu

ngmê, yini ngê mywene paa ghê we.
 *

17 Dono ngmanmyi d:uu knomomê, pi knî y:oo u nkwo wa kpada nmyo, Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nmyo. Ngmênê kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, pi knî y:oo módó adnyi kpadakpada nmyomomê, ye Chóó Lémi u nuu u kópu ayinmyi d:uud:uu,
 *

18 mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê vyîlo yinté kópu yi pyodo. Dononi u l:êê dîy:o pwene, daa chóó d:uu ngê, nmî chóó nmî dono knî yi l:êê dîy:o pwene. Dono daa d:uu ngê, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o ng:êêntómu pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka pêdê kâadî nmyine. Pi knî y:oo vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Nt:u ghêlî dêpê pyidu ngê, u ghê dmi mwiyé a pyidu ngê.

19 Yi ngwo pi dono yoo yi ghê dmi n:ii dé mbwa k:oo dnyen:aa t:ââ, Yesu u ghê dmi ye loo, kópu kamî ye mî vyu.
 *

20 Yi yéli y:oo wunê Chóó Lémi u dnye dêdnyimo a nyêmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo doo kwo, Vyi ngê paa vya téne. Dini ghi n:ii ngê Nówa ngê nkéli doo ndînî, Chóó Lémi ngê doo t:âât:ââ, u dî Nówa ngê dpodo yedê kélî ngê, vyi ngê yoo dono vya too. Nówa mupwoknî níemi knî yi mo wáali njini nkéli ngê w:êê too.
 *

* 3:13: Lóma 13:3

* 3:14: Mát 5:10

* 3:16: 1 Pita 2:12,15

* 3:17: 1 Pita

2:20 * 3:19: Epeso 4:9-10

* 3:20: Gen 7:7

²¹ Nkéli ngê ntee w:êê too, mbápitisîm mye yinté. Daa nmî too pee p:uu tupwó yu ghodo, ngmênê nmî nuw:o dono yu ghodo. Chóó Lémi ka nmo tpapê ngê, kwonmîmo, Nmî nuw:o dono a chedê ngi, mb:aamb:aa ngê mêtê pyódu nmédi. Nmî wépi dmi d:uudpî puwâ. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, nmî dono yilí yinté dpî chedê té. Doo u ntââ daawa dóo nmo. *

²² Nyââ, Yesu Kédisu kpêênî a pii wo, mbóo p:uu kee wo, Chóó Lémi u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. Enjel kní y:oo u dnye a nyêmî ngópu, kada pini kní y:oo u dnye mye nyêmî ngópu, Setan u yoo yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. *

4

Yesu u nt:anê yaa dmyeno

¹ Yesu daa kede wo, Chóó Lémi u nuw:o u pono doo a vyápê, dono vyîmî u wépi daa puwâ. Yesu u nuw:o ntee doo a ya, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, dono wunê vyîmî ngê, doo u ntââ yi pini ngê dono d:uudpî d:uu.

² Dye ghi daadîi dyámê mbêmê daanmyi ya. U l:êê dîy:o yoo dono yi nuw:o u pono mênámê vyápê, ngmênê Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê. *

³ Dye ghi daadîi dono p:uu nmyee a mbêpê, kuwa yéli yi nuu u kópu dé nmyimo a d:uud:uu dé. Nmyimo a pyââ ti mââ ti, nmyi nuw:o dmi y:i dpîmo a mbêpê. Dye ghi yintómu nmyimo a ñuknweñuknwe, nmyimo a mbwaa ndanî, myenmyimo a ghétighéti. Chóó Lémi dênmyimo a chââchââ, kn:aa yâpwo yinmyimo a chââchââ dé. *

⁴ Ngmênê ala ngwo kuwa yéli yi wépi dmi nmye pwapî tumo, yi vy:o mêt:p:ee wowo nyédi, kópuni a d:uud:uu tumo, dp:ee d:uud:uu tumo. Daa yi nuu u yoo ngê dmye pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmye a peede tpapê nyédi.

⁵ Wéni n:ii ngê nmî Lémi ngê wa kóté kalê té, k:ame wa ghê dmi, tumu adnyi ya. K:omo tpile mwiyé wa pw:oo dmi ó yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té, ye daawa kede.

⁶ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu wunê kêtê ny:ee ngmê, ngmênê u wépi dê pwaa ngmê. Yélini vyi ngê a vyâ, mye yinté dé. Pi yintómu ntee dpî pw:oo dmi, yi dono kní yi l:êê dîy:o yinté mye pw:oo dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê chóó u kópu dyuu ye mî vyu, mu kópu u dîy:o yi ghê dmi kní y:oo Chóó Lémi u ghê kamî myepêdê pyw:ee y:e. *

Chóó Lémi p:uu ntênê dmyinê dpodo

* 3:21: Lóma 6:3-4; Njon 3:4-5

* 3:22: Epeso 1:20-21

* 4:2: 1 Njon 2:16-17

* 4:3: Epeso 2:2-3; Taitas 3:3

* 4:6: Lóma 8:10

7 A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, tpile yilí yintómu yi ngwo chedê ngê wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o namê ghétighéti, mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vyuwo, u ngwo dmyinê ngêpê. *

8 Ala kópu yi ndîi kópu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:i i u nuu ghi nmyi nódo adí ya, dono nmye wa d:uu knomomê, ye ntââ u ngwo daanmyinê vy:ee ngmê, u dono nmyi kuwó wanmyi kée ngmê.

9 Yesu u yoo yélini nmye adnya a lèpî, nmyi ngomo knî yi k:oo dny:oo dpî, nmyi ntépînâ knî yi k:oo dny:oo kmaapî, yi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo.

10 Dpodo n:i i knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu nmyoo, yi dpodo ntênê dmyinê dódó dé, u yoo u ngwo dmyinê wêdêwêdê kîgha dé. *

11 N:i i a dêêpî yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu yinê choo tpapê. Pini n:i i a pi ka vyuwo yédi, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê ye choo vyuwo. Nmyi kópu yintómu Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi paa chaa kalê y:e. Dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, u wêdêwêdê chedê ngê daawa

pyódu. Ndê kópu yila.

Yesu u pi u l:êê dîy:o dono u vyîmî

12 A tîdê mbwó yoo, pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê yi kópu knî y:oo kîngê ngwéti nmyo, nmyi nyepênyepê u kópu ngê nmye myekîngê pyódu, yinté a tóó.

13 Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee doo a mgînî vyîmî, yinté my:ee mgînî vyîmî té. Dini ghi n:i i ngê wa a diyé, pi knî y:oo wa a w:ee ngmê, awo, U pi ndîi ngê dê pyódu, yi ngwo w:aa nipi u k:i i wanmyinê pyw:ee ngmê.

14 Yesu Kédisu u l:êê dîy:o nmye adnyi peede tpapê knomomê, ye nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama ka tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi p:uu a t:a. *

15 Dono nangmê d:uu. Daa dono u l:êê dîy:o mgînî vyîmî p:uu nînê danê. Pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo. Kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi.

16 Ngmênê pi knî y:oo awo, Kîdistiyên yoo yi kwee châpwo koo, u ngwo adnyi kpadakpada nmyo, ye mywene nmye kîngê wowo, ngmênê Chóó Lémi mêdmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o kaa nmyoo.

* 4:7: Lóma 12:9-13 * 4:10: Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-7 * 4:14: Mát 5:11; 1 Pita 2:19-20; Dpodo 5:41

17 Chóó Lémi ngê u yoo yi kpadakpada kn:ââ mwiyé da chaa. Chóó Lémi daa kedekede pyu, wunê kpadakpada nmoo, yélini y:oo u kópu dyuu daa ny:ee ngópu, dnyinté daawa kpada té.

18 Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

Pi mb:aa ngê maa mb:aa daa kêmakêma dpî kn:aadi,

ngmênê pi dono ngê d:ud:umbiy:e dpî kn:aadi,

n:ii ngê Chóó Lémi daa cháâcháâ ngê, anyi dpî pwiyé.

*

19 Chóó Lémi u nuw:o u pono nmye vyápê nyédi, u l:êê díy:o nmye mgîní vyîmî nyédi. Kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, Chóó Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. Yinê l:âmo nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, daawa dóo nmyo.

5

Kada pini knî ye kópu dyuu

1 Yélini nmî Lémi u yoo vy:o kada a pyede, kópu nmye ngmênê tpaépê. Nê my:aa kada pini ngmê, Yesu Kédisu mgîní vyîmî tédê a chóó a ngwolo dé y:oo kîné módu, dini ghi n:ii ngê u pi ndîi ngê wa pyódu, u nkîgh:ê an:uu yââ.

2 A mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, yélini yi kada Chóó Lémi ngê kaa nmyoo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuyuwu. Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yi kada pini knî y:oo

yi dpodo mb:aamb:aa ngê dny:oo dóódó, yi nuw:o dmi yi dpodo p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Ndapî p:uu namê nuw:o, ngmênê u yi nmye choo kwo, Nmî Lémi u dpodo mb:aamb:aa ngê nmî dóódó. *

3 Yélini yi kada nmye wee, ye namê dyaa chedêchedê, ngmênê nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha, nmyi nt:anê u ngwo wa yaa dmi. *

4 Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini wa a diyé, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyódu.

5 Pi kamî yoo, nmye myenîné danê, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. A mbwó yoo, namê lémilémi, numo ka dmyinê vuyuwu. Puku yedê ala kópu a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. *

6 U l:êê díy:o namê lémilémi, Chóó Lémi dmyinê cháâcháâ, díyo chóó u wêdêwêdê mbêmê nmyi pi dmi wa km:êê té.

7 Nmyi nuw:onuw:o u kópu dé yi p:uu u kwo dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi p:uu mênámê nuw:o, mu kópu u díy:o nmye wunê vuyuwu. *

* 4:18: Prov 11:31

* 5:2: Dpodo 20:28

4:12; 5:1; Njon 13:14-15

* 5:5: Prov 3:34

* 5:3: Taitas 2:7; Pilimon 1:14; 1 Tim

* 5:7: Mát 6:25-30

⁸ Dmyinê t:ââ, dpodombiy:e dmyinê vyyuwo. Setan ngê kîngê dóo nmyo. Layóni ntee a kââ yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, Pi ngmênî ma, Setan u l:êê ghi mye yinté, u yi u ngwo a kwo, Nî dyênê té. *

⁹ Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, Setan u wépi u ngwo dmyinê pwapî. Daa nmyi mo nmye mgîní vyîmî nyédi. Dyámê wope wope yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yinté mye mgîní vyîmî nyédi, yoo dono knî y:oo a mgîní vyîmî kîgha tumo. *

¹⁰ Ngmênê daa dye ghi daadîi nmye mgîní vyîmî té, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo. Yinê a ngmîdi nmyoo, Yesu Kédisu ka a kââdî nmyoo, yi k:ii ngmîdi ngê anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Kópu mb:aa yilî yintómu yi kn:ââ ngê a tóó, yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo, u ntââ ngê wa pyódu nmyo, u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu daanmyinê wópu ngmê.

¹¹ U wêdêwêdê mudaamu tp:ook:omo, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Pita u nd:uu tpapê

¹² A tîdê mbwó yoo, nmî mbwó Sailas ngê ka ngêêpî nê, ala pweepwee pee tp:oo nmye u ngwo dnyinê d:êê. K:uuchêm u pi, nmî Lémi p:uu ntênê a dpodo. Ala pweepwee pee nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga

a kwo, Nê wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi lama choo a ya, Lémini ka nmyi kêlîmî mbê dniye, vyîlo yi Lémi yi ndêndê. Nangê wópu.

¹³ K:omo tpile ala p:aani Mbápile ntee p:aani, ngmênê nmî Lémi u yoo al:ii mye kwo. Yi yéli y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. Pini n:ii a tp:ee ntee pini, Mak, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. *

¹⁴ Mb:aamb:aa ngê Dpo numo chipé tóó, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi numo nódo a pyede.

Yélini yintómu knî yi k:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o nmyi ghê dniye, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo.

Wu u dî. *

* 5:8 Tpyuu 12:3,9,17

* 5:9: Epeso 6:11-13; Njems 4:7

* 5:13: 2 Tim 4:11;

2 PITA

1 Nê Saimon Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê, myenté u dpodo pyu. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ka ntee nmî kêlîmî mbê dniye, yinté u kwo my:ee kêlîmî mbê dniye. Ndê ka ntee a w:êê nmoo, yinté u kwo mye w:êê nmyoo. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o kaa nmoo, dèpê kuwo nmyoo, u yoo vy:o mye kaa nmyoo.

2 Chóó Lémi mupwo nmî Lémi Yesu yi p:uu dmyinê ndiye, nmye mb:aamb:aa ngê u ngwo adpa a vwuwo, mb:aamb:aa ngê amyedpa a ngêêpî nmyo.

Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, dmyina a nj:ii

3 N:ii ngê a ngmidi nmoo, nmî lama a tóó. Nmî dono yilî yinê chedê too, u k:ii ngmidi ngê pyódu nmoo. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ mbêmê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté mye pyódu nmoo.

4 Kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, u wêdêwêdê mbêmê nmî l:êê dîy:o a d:uu too, mu kópu u dîy:o ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté myedny:oo ya. Mgîdí u yoo yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, u yi y:e a kwo, Dono nmî d:uud:uu, ngmênê nmî

Lémi ngê yi máádi p:uu a y:ee nmyoo. *

5 Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ka nmyi kêlîmî mbê dniye, chóó u yoo vy:o kaa nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o u yoo mb:aa ngê dmyinê kwo, p:uu dmyinê ndiye. *

6 Dono dmyina a vyîmî, u wépi dmyinê pwapî. Chóó Lémi dmyina a nj:ii,

7 nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya.

8 Yi kópu dé mb:aamb:aa ngê anmyi d:uud:uu dé, ye nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê adî kelekele.

9 Pini n:ii ngê yi kópu dé daadí d:uud:uu dé, yi pini my:oo a tóó, kópuni nmî Lémi ngê u l:êê dîy:o wunê a d:uu ngê, u dono u ngwo chedê too, yi kópu u nuwo wunê a kuwo wo.

10 A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o yi kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé, pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too. Yi kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, ye maa mb:aa daanmyi kn:aadi ngmê, myedaanmyinê lvèédí dmi.

11 Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê daawa mb:ii nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmî Lémi u k:ii anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

12 K:omo tpile yi kópu

* 1:4: Njon 1:12; 2 Kódin 3:18 * 1:5: Nkal 5:22-23

yilí nmyi lama ntênê a pyede, ngmênê nmye mênîné vyílívyílí té.

¹³ Doo u ntââ módó daanê kuwo nmyo, ngmênê yi kópu knî nmye mênîné vyílívyílí té, nmyi dpî dmi u ngwo n:aa ny:ââny:ââ.

¹⁴ Nyââ, daa kêmakêma dyámê pê nîné kuwokuwo, kópuni nmî Lémi Yesu Kédisu ngê wunê a ka a vyu, daa kêmakêma n:aa ntiyentiye. A pwopwo u maa ntênê a ka yinê a kêma ngê. *

¹⁵ Ala kópu dyuu nmye nîné dyede, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, U ntââ mbêmê nê kuwo nmyo, a kuwó ala kópu dyuu dye ghi yintómu pênmyi nuw:onuw:o dé.

Chóó Lémi ngê Yesu u pi nmî ngópu u ngwo kmungo

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u pi pi knî ye nmî vyu, u wêdêwêdê p:uu ye myenmee danêmbum. Danêmbum n:ii pi knî y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê dpo pyw:ee t:oo, daa yinté danêmbum ye yinmeen:aa tpapê, ngmênê kópuni ye nmeen:aa tpapê, nmî chóó nmî ngwoló knî y:oo nmî módu. *

¹⁷ A mbwó dê yi k:ii nmî ngópu nmî Mî Chóó Lémi ngê Yesu u pi kmungo, u dnye mbóó p:uu nmî nyongo, nmopê, Kí a tp:ee njini, pini n:ii u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too.

¹⁸ Yi dnyeni mbóó p:uu nmî chóó nmo nyongo, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê Yesu u k:ii nmee a ya.

¹⁹ Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, Yesu ngê nmî ngópu ntiye too. Yi kópu knî ye ntênê u ngwo nmî kélímî mbê dniye. Yi kópu dyuu ntênê dmyinê nuw:onuw:o dé, mu kópu u díy:o pywápê ngê mgídí ntee dpî chaa, yi kópu dyuu ngê nmyi gha dmi yinté myoo chaa ngê. Ala ngwo mgídí vy:o nmo pyede, u dí mywe anmî m:uu, kââdí u nkwo wá a kee.

²⁰ Ndîî kópu ngma ala, nmyi nuwo kîdangê kuwo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kakêma dmi kîngê chámê,

²¹ mu kópu u díy:o yi yéli daa yi chóó yi nuw:o mbêmê dnyimo a d:êê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ye yinê dpîmo a tpapê dé, Chóó Lémi u komo u ngwo dnyimo a kapî. *

2

Pi dódó pyu yoo

¹ Nmî kn:ââ yoo yi vy:o pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê ntee dnyimo a kapî, pi ngmê knî y:oo yinté adnyi dódó nmyo. Ndiye tédê kamî angmê kpêmî ngmê, yélini tumutumu yi p:uu adnyi ndiye, maa ndêndê wa

kn:aadi ngmê. K:omo tpile yi pi dódó pyu yoo yi yikî dmi nmî Lémi u pwo ghay wo, ngmênê u pi wa dyênê ngmê. Nmî Lémi ngê mgî daawa a puwâ, ayi ngwéti té, ntênê wa chedê té. *

² Pi yilî wa dóo t:oo, yi l:êê ghi dmi wa ngmêê t:oo, yoo dono ngê wa pyódu t:oo, pyââ ti pyu ngê wa pyódu t:oo, nmî Lémi u pi kuwa yéli ye dono ngê u ngwo wa pyódu ngmê.

³ Tpile u mb:aami dé, k:omodanê kópu knî yi mbêmê adnyi dódó nmyo, ngmênê pini n:ii ngê wa kpada té, maadî kîyedê kwo, dpî doo u tpile. Daa kedekede pyu, ntênê wa dyênê té. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê enjel woni yoo dnya a dono, ye daa kede wo, mbwa k:oo km:êê too. Mgîdí vy:o y:i a wee, y:i a mgîní vyîmî nyédi, yi kpadakpada ndîi y:i a t:âât:ââ ngmê. *

⁵ Yélini wunê dnya a dono, Chóó Lémi ye myedaa kede wo, ngmênê vyi ngê vya too. Pi mb:aa yi vy:o ngmidi doo kwo, Nówa, pini n:ii ngê dono ye dpîmo kwódukwódu. Yi pini mupwoknî n:eemi knî wáali vyílo dé yi w:êê too. *

⁶ Myenté, Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda ndê ngê myedê vyuwó doo. Yélini yoo yi p:aani dê y:e dnye kwo, yi dono yilî yi l:êê dîy:o yi ngwo kpada too, apê, Yoo dono p:aani p:aani yi kópu

paa m:uu y:e, yi lama paa yaa we, n:ii ngê dono dpî d:uu, ndê ngê wa ma. *

⁷ Pi mb:aa ngmidi yi vy:o doo kwo, Loté, ndê ka vyílo yi w:êê ngê,

⁸ mu kópu u dîy:o mââ knî y:oo dye ghi yintómu numo kpêêpî n:ii dnya a kîgha, u ngîma kaa dniye.

⁹ Yi dyimê pywuu dê yi nt:u kópu ala, nmî Lémi u ntââ, pi mb:aa yoo yi tókótókó têtê dpî ngee té, pi dono yoo dpî kpada té, u dí kuwókuwó wéni ngê ntênê amî kpada té. *

¹⁰ Yoo kwolo ngmê dé, n:ii knî y:oo nmî Lémi u dnye daa nyêmî ngópu, dono yi nuu u kópu ngê a ya yédi, yi yéli dny-inté daawa kpada té.

Pi dódó pyu yoo daa nkîngê nyédi, k:omo tpile dono a d:uud:uu tumo, ngmênê mywene ye daa kwo yédi. Yélini yi pwo a pyede, daa chââchââ tumo, ngmênê yi pi dmi a dyede tumo.

¹¹ K:omo tpile enjel yoo yi pi dmi ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi, ngmênê nmî Lémi u ngîma pi dódó pyu yoo yi pi dmi daa dyede tumo. Lukwe dîy:o yi yéli yi pwo yéli yi p:uu a peede tpapê nyédi. *

¹² Pi dódó pyu yoo, chii w:ââ ntee tpile dé. Chii w:ââ u lama daa tóó, Kî pi u tpile tp:oo, u ngwo dpî vy:a. Yi yéli mye yinté dé, daa yi lama a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ

* 2:1: Deut 13:1-5; Mát 24:24; Njuda 1:4

* 2:4: Mát 25:41

* 2:5: Gen 6:11-8:19

* 2:9: 1 Kódin 10:13; Njuda 1:6

* 2:3: Lóma 2:24; 16:18; 1 Tes 2:5

* 2:6: Gen 19:12-13,24; Njuda 1:7

* 2:11: Njuda 1:9

ntee anyi vy:a, nmî Lémi ngê yinté wamye vya té,

13 yélini yi némi dmi a dyede tumo, nmî Lémi ngê yi ntââ dmi ye wa a vy:u. U yi y:e a kwo yédi, Kmaapî ngê wo nmo a vyímî dé. Pi dódó pyu yoo nmî Lémi u kmaapî tédê nmye dpî taa dmi, a mywenemywene kîgha nmyoo.

14 Pyââ ti ngwolo yi ngîma a kwo nyédi, dono tédê daa pilepile nyédi, yoo kamîni nmyi vy:o a wee, a lvêêdî tumo. Tpile u mb:aami yoo, nmî Lémi ngê wa dyênê té.

15 Maa ndêndê kn:aadi ngópu, u ngwo vyiti dniye, Mboso tp:oo Mbalaam u maa p:uu mî pwii dniye. Yi Mbalaam ndapî ndîi p:uu doo nuw:o, u l:êê dîy:o dono u maa p:uu ghê wo, apê, Yisiléli tpémi yi p:uu kópu dono ngmên:uu t:oo, Chóó Lémi ngê u ngwo pêdê vya téne.*

16 Ngmênê Chóó Lémi ngê u enjel ngmê dy:ââ ngê, Mbal-aam u maa yi nkocho ngê, u ndonki u ntââ ngê pyódu ngê, dneye u ngwo pw:ii ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni Mbal-aam ngê u yi doo kwo nî d:uu, mēdaa d:uu ngê. Yi kópu mbodo podo mbodo podo u kópu.

17 Dpuwó nuu n:ii u kwo mbwaa chedê ngê dpî pyódu, yoo ntee a dódó too, pi dódó pyu yoo mye yinté dé, gha kópu yi mênê daa ya yédi. Myenté, dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi dpî kee, têpê

wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê nkalî ndîi dpî m:uu ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yópu ngê nkalî ntee dpo y:oo, yoo u ngwo dpî dóó, yi yéli mye yinté dé, yoo dpî dóó t:oo. Chóó Lémi ngê daawa kn:aadi, mgîdî ndîi vy:o wa kéé té.

18 A chaa nyédi, yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo. Pi kamî yoo dpî dóó t:oo, n:ii yoo yoo dono yi vy:o da pwii dmi, Yesu u yoo vy:o dé ghê dmi. Dono kópuni yi nuw:o nédê a pyede, daa kwódu yé kópu ngê dê pyódu t:oo.

19 Pi kamî knî ye yipu, Dêêpî kópu dyuu u mbwa k:oo nmo pw:iipw:ii nmyo, ngmênê dono u mbwa k:oo yi chóó a wee, mu kópu u dîy:o doo u ntââ dono u wépi d:uudpî pwaa ngmê, dye ghi yintómu a dono nyédi.*

20 Yélini dpî dóó t:oo, dono dpo pyw:ee ngmê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ka mwiyé a kélîmî mbê dniye, yi Mbwámê ngê pyodo, mgîdî u yoo yi dono vy:o a y:ee too, ngmênê ala ngwo yi dono ngê maa mgîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu.*

21 Wunê yi kpadakpada pé tédê, mu kópu u dîy:o maa mb:aa yi lama dêpwo ya. Ala ngwo yi kpadakpada ndîi ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u dêêpî kópu dyuu u

* 2:15: Num 22

* 2:19: Njon 8:34; Lóma 6:16-17

* 2:20: Mát 12:43-45; 26:24;

Hipîlu 6:4-6

wépi dê pwaa ngmê.

²² Lukwe dîy:o yi dono knî ye maa diyé dmi. W:ââ ntee tpile ngê dê pyaa dmi. Ntini n:ii w:ââ ngê dpî kwada kwolo, myombó moo diyé, moon:aa ma. Myenté mbwêmê. Tupwóni p:uu a t:a, doo u ntââ daanyi ghodo, u mgî lêê u kwo moon:aa kudu.

*

3

Mbóó dyámê ndê ngê u ngwo wa ma dê

¹ A tidê mbwó yoo, pweep-
wee pee n:ii mwiyé nmye nê
dy:ââ ngê, alani mye yinté.
Nmyi nuw:o wátiwáti u l:êê
dîy:o d:a d:êê dê.

² Kópuni Chóó Lémi u komo
kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê
tumo, nmye mêyed:a vyílí
té. Nmî Lémi u dêêpî kópu
nmyi dyépi knî y:oo n:ii nmye
mî vyi ngópu, nmye mêyed:a
vyílí.

³ Mwiyé mwiyé ala kópu
nmyi lama choo a ya, dini ghi
n:ii ngê kuwókuwó wéni daa
kêmakêma adî dyimêdyimê,
yoo dono ngmêwa chaa, yi
chóó yi pono adnyi vyápê,
adnyi nkwitinkwiti nmyo, *

⁴ nmyewo, Nmyi lémi Yesu
ngê yepê, Mu dini ghi ngê
wamênî diyé. Nmyewo,
Angênê yi pini. Nmyewo,
Nmî pye mî yoo wunê mwo
a pw:oo dniye, ngmênê yi
pini doongê diyé wo, kn:ââ
Chóó Lémi ngê dyámê pê

mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo,
tpile yintómu ntee munté
muka too. Nmyewo, Yi pini
mêdaawa a diyé.

⁵ A tidê mbwó yoo, n:ii
dé yinté a nuw:o té, Nówa u
danêmbum yi mbodo kn:ââ
vyuwo dê yé ngmê, p:uu daa
nuw:o té. Nmî lama ka too,
mwiyé mwiyé dini ghi ngê
Chóó Lémi ngê kópu yi vyu,
dyámê pê l:âmo ngê, mbóó
mye l:âmo ngê. Ntii mwada
y:i nuwo, dyámê a kmungo. *

⁶ U kuwó dini ghi ngê nti
mêdê diyédiyé kwólu, yoo
dono dyênê too, yi tpile mye
dyênê too. *

⁷ Ngmênê Chóó Lémi ngê
wo ngmê ngmidi ngê, wéni
n:ii ngê kópu m:uu wa a vyi,
yi ngwo ndê ngê mbóó dyámê
wa ma dê. Yi wéni ngê yoo
dono wa kóté kalê té, amye
kpada té. *

⁸ A tidê mbwó yoo, nangê
vyi, Nmî Lémi ngê mgî da
puwâ. Ala kópu nmyi lama
kîdangê kuwo, nmî Lémi ka
m:ââ yono yono y:a daa dye
ghi daadîi, ngmênê u kwo wo
ngmidi. *

⁹ K:omo tpile yoo woni yi
nuw:o alanté a pyede, apu,
Nmî Lémi ngê mgî da puwâ,
kêma wa a diyé, ngmênê mgî
daawa a puwâ, a t:âât:ââ
nmyo, u yi u ngwo daa kwo,
Ghêlí nî dyênê té. Dye ghi ka
dówodówo, u yi u ngwo a kwo,
Pi yintómu knî y:oo yi dono
a kuwo téne, a yoo vy:o ghê

* 2:22: Prov 26:11 * 3:3: 1 Tim 4:1; Njuda 1:17-18 * 3:5: Gen 1:2,6-9 * 3:6:

Gen 7:11-23 * 3:7: 1 Kódin 3:13 * 3:8: Psalm 90:4 * 3:9: 1 Tim 2:4

dniye. *

¹⁰ Pi doo u lama kpáápi ntee dpî t:aa, nmî Lémi u wo yinté wa d:ii. Yi wéni ngê dnye ndîi vy:o mbóó anyi wa pwiyé, tpileni mbóó p:uu a wee, ndé ngê wa ma té, dyámê mbêmê tpile yintómu wamyé ma té. *

¹¹ Yi tpile yilí yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi yi p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi mu ngmidi p:uu dny:oo kwo.

¹² Chóó Lémi u wo nuw:o ngmidi mbêmê dmyinê t:âât:ââ, pi yilí knî ye u pi dmyinên:aa tpapê, u yoo vy:o paa ghê dniye, yi wéni limîlîmî ngê u ngwo paa dyimê we. Yi wéni ngê ndé ngê mbóó dyámê wa ma dê, tpile yilí yintómu wa nkîl:a dmi,

¹³ ngmênê Chóó Lémi ngê kópuni a vyyu, yi kópu mbêmê mbóó dyámê kamî dê nmo t:âât:ââ dê, yoo mb:aa kwéli adnyin:aa kwo.

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, yi wéni ghêlî doongê dyimê wo, mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, dyáape nmyi p:uu kîngmê ya. Nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, mb:aamb:aa ngê nmye paa taa we.

¹⁵ Nmyi lama choo ya, nmî Lémi ngê dye ghi a dówodówo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Pi yilí a yoo vy:o paa ghê dniye. Nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê nmî mbwó Póól ngê vyîlo yi kópu nmye yedê d:êê ngê. *

¹⁶ U pwweepwee pee yedê yi kópu knî yi p:uu u mo kópu nmye dêpê d:êê ngê. U pwweepwee pee knî yi yedê kópu woni knî yi wopwe dpodo ndîi ngê nmye dpî pyaa dmi, ngmênê pi ngê kîngê dóó nmyo. Yélini yi ndiye daa ndîi, n:ii knî y:oo maa dpî kn:aadi ngmê, Póól u kópu dé dpo kp:aa t:oo, ngmênê yi kakêmê chámêchámê têdê kn:aa kópu knî y:i ngmêdpî kaa ngmê. Chóó Lémi u Puku yedê kópu dyuu yinté u mo ngê myoo pyódu t:oo, yoo kn:aa máádi p:uu u ngwo dpî kaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa dyênê té. *

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu p:uu nmyi ng:aa dmi yed:a t:oo, nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyyuwo. N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dny-inté a cháâchââ tumo, kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo.

¹⁸ Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê ngê pyodo, yiné choo a ngêépî nmyo. Chaa kîgha koo, u chaa kîgha daanmî yé.

Wu u dí.

* 3:10: Mát 24:43-44

* 3:15: Lóma 2:4; 10:21

* 3:16: Hipîlu 5:11

1 NJON

Pini n:ii ngê ala pweep-
wee pee d:êê ngê, u pi Njon,
Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi
ngmê. Dini ghi n:ii ngê pi
vy:ee ngê doo ya, ala pweep-
wee u ngwo d:êê ngê, Yesu u
yoo knî ye dy:ââ ngê.

Pi ngmê knî y:oo yi yéli
kn:aa máádi p:uu dnye kapî
dé, yipu, Doo u ntââ Chóó
Lémi Tp:oo pi ngê daapî py-
odo. Yipu, Chóó Lémi mupwo
d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dê,
dono yi p:uu daa t:a. Yipu,
Dyámê u kópu dé dono dé,
dyámê mbêmê tpémi mye
dono dé. Yipu, Doo u ntââ
Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapî
pyodo. Yipu, Yesu pi ntee
pini, dini ghi n:ii ngê Njon
Baptist ngê mbápitísím kwólu,
yi ngwo Chóó Lémi Tp:oo Yesu
p:uu kele, yipu, Yesu ghêlí
daa vya ngópu, Chóó Lémi
Tp:oo ngê mwiyé a kuwo
ngê. K:omodanê kópu pi knî
ye yidnyimo tpapê. Myenté
k:omodanê kópu ye m:uu
dnyimo tpapê, yipu, K:omo
tpile Yesu u yoo adnyi dono,
ó daadnyi dono, u kópu daa
tóó.

Njon ngê yoo yi wátiwáti u
l:êê dîy:o ala pweepwee pee u
ngwo d:êê ngê.

Kêlí Pini p:uu kópu dyuu

¹ Nmî Kêlí Pini p:uu nmye
nmînê d:êê té, pini n:ii ghê
njini u kn:ââ. Mwiyé mwiyé
dini ghi ngê yi pini doo a ya,

nmî dye ghi ngê u kwo nmee
a ng:aa, nmî chóó nmî ng-
wolo knî y:oo nmî módu, nmî
kêê dmi p:uu my:oo yó. *

² Yi ghéni kn:ââ nmî Mí
k:ii nipi dpîmo a ya, myenté
chedê ngê daawa pyódu. Dini
ghi n:ii ngê pi ngê pyodo, nmî
módu. Yi kópu u l:êê dîy:o u pi
ntênê nmye nmo tpapê ngê,
dpîno k:omodanê té. *

³ Pini n:ii nmî módu, kópuni
u kwo nmo ny:ee too, nmye
vyílo yinmo tpapê too, mu
kópu u dîy:o nmî nuw:o dmi
ntee a tóó, nmyi nuw:o dmi
yinté myedny:oo a ya. Nmî
Mí mupwo Yesu Kédisu yi k:ii
ngmídi ngê ntee nmo pyede,
u yi nmo a kwo, Yi k:ii ngmídi
ngê yinté myedmyinê a ya.

⁴ Nmye nmînê d:êê té, mu
kópu u dîy:o w:aa pèdê pyw:ee
yó, myenté myepono pyw:oo.

W:êênî paa

⁵ Ala kópu dyuu nmî Lémi
u kwo nmo ny:ee too, nmye
vyílo yinmo tpapê too, Chóó
Lémi kâádî ntee tpile ye tóó,
mgídí knî p:uu daangma a t:a.
*

⁶ Ala kópu anmî tpapê
knomomê, Nmî Mí k:ii
ngmídi ngê nmo pyede,
ngmênê mgídí vy:o anmí
m:ii knomomê, ye anmí
k:omodanê, daa nmí Mí u
pono anmí vyápê. *

⁷ Nmî Mí w:êênî ntee a
tóó, w:êênî yinté anmí m:ii
knomomê, ye u k:ii ngmídi
ngê anmí ya, u yoo knî yi
k:ii ngmídi ngê amyenmí ya,

* 1:1: Njon 1:1-4
Njon 2:4

* 1:2: Njon 1:14

* 1:5: 1 Tim 6:16; Njems 1:17

* 1:6: 1

Tp:oo Yesu u wêê ngê nmî dono yilí yintómu dpî ghêê té.

⁸ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Dono nmî mênê daa tóó, ye nmî chóó nmî nuw:o kní y:oo adnyi dódó nmo, nmî Mî u ndê kópu dyuu nmî mênê daadnyi ya.

⁹ Ngmênê nmî dono yilí yi yuu dmi nmî Mî ka anmo y:ee knomomê, daawa dóó nmo, kópu mb:aa nmo angmê d:uu, nmî dono yilí u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té, wa ghêê nmo, kamí ngê wa pyódu nmo.

¹⁰ N:ii ngê dpo, Dono d:oongmê d:uu ngê, yi pini ngê nmî Mî u kópu dyuu dpî vy:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê dpo, Pi yintómu a dono nyédi. Yi pini u mênê nmî Mî u kópu dyuu daa ya nyédi.

2

Yesu Kédisu nmî Mbwámê

¹ A tp:ee yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u dîy:o dono kópu daangmêpaa d:uu yó, ngmênê dono ngmanmî d:uu knomomê, Yesu Kédisu ngê nmî Mî ka amî kwódu nmo, kwowo, Nangê kpada té, *

² yi yikí dmi a pwo ghay wo. A tp:ee yoo, Yesu Kédisu ngê chóó dono daangmê d:uu ngê, ngmênê nmî dono yintómu yi l:êê dîy:o pwene. Daa nmî mo nmî l:êê dîy:o pwene, ngmênê pi yintómu yi l:êê dîy:o mye pwene. *

³ Nmî Mî ka anmî ng:aa knomomê, ye ala kópu nmî lama ntênê wa yââ, Nmî Mî nmî lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o nmo wee.

⁴ N:ii ngê dpî vyi, Nmî Mî a lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o n:aa kwo, ngmênê yi pini u kwo daa ng:aa yédi, yi pini k:omodanê pyu, ndê kópu dyuu u mênê daa ya nyédi. *

⁵ N:ii u kópu dyuu ka adi ng:aa, vyílo yi pini nódo nmî Mî nuu ghi d:ud:umbiy:e a tóó. Yi kópu mbêmê nmî lama dpî yââ, nmî Mî k:ii ngmidi ngê nmo pyede. *

⁶ N:ii ngê dê vyi knomomê, nmî Mî k:ii ngmidi ngê nye tóó mo, Tp:oo Yesu Kédisu ntee doo a m:ii, yi pini yinté myechoo m:ii. *

Dêêpî Kópu kamí

⁷ A tp:ee yoo, daa dêêpî kópu kamí nmye yinîné d:êêd:êê, ngmênê dêêpî kópu mbwee. Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o wunê nmyinê ghê dniye, yi dêêpî kópu yi ngwo nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

⁸ Ngmênê yi dêêpî kópu kamí ngê mo tóó. Yesu Kédisu ngê yi dêêpî kópu nmî ngópu ntênê dpîmo a cháâcháâ, yinté my:ee cháâcháâ ngmê. Mgídí machedê ngê ka pyodopyodo, pywápê ndéndê wunê ka dnyednye. *

* 2:1: Hipîlu 9:24 * 2:2: Lóma 3:25; Njon 1:29; 11:52 * 2:4: 1 Njon 1:6,8

* 2:5: Njon 14:21,23; 1 Njon 4:12,17; 5:3 * 2:6: Njon 13:15 * 2:7: 2 Njon

1:5-6 * 2:8: Njon 1:9; Lóma 13:12

9 N:ii ngê dpo, Pywápê u wuu n:aa m:ii, ngmênê u mbwó u kwo a diya yédi, yi pini mgídí vy:o mo m:ii. *

10 N:ii nódo u mbwó u nuu ghi a ya yédi, yi pini pywápê u wuu a tóó, pi d:uudpo lvêédí. *

11 Ngmênê n:ii ka u mbwó a diya yédi, yi pini mgídí vy:o a kwo, mgídí vy:o mye m:ii. Doo u lama a paa yédi, ngmênê u kwo, Ló y:i n:aa lèpî, mu kópu u díy:o mgídí ngê ngwolo dé dpî dyênê dé. *

12 Tp:ee dmââdíma, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî ngê nmyi dono yilí u kuwó kée too. *

13 Mââwe yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o pini n:ii dye ghi yintómu doo a ya, nmyi lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o dpodombiy:e nmyi ghê dniye, Setan nmyi yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

14 Tp:ee dmââdíma, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o nmî Mî nmyi lama a tóó. Mââwe yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o pini n:ii dye ghi yintómu doo a ya, nmyi lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o nmyo wêdêwêdê dé, nmî Mî u kópu dyuu nmyi mênê a kwo, Setan nmyi yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

15 Dyámê nangê kâpu, dyámê u tpile kní yi p:uu

nmyi nuw:o dmi kîngê kwo. Dyámê anmyinê kâpu knomomê, nmî Mî u nuu ghi nmyi nódo daadí ya, *

16 mu kópu u díy:o nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kîdnyingê kwo. Yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nuw:o dono u pono a vyápê nyédi, tpileni dpî m:uu ngmê, yi tpile u yi y:e a kwo yédi, dyámê u tpile dé dpo kâpu tumo. Yinté lémi ghi nmî Mî ka d:uungmêdpo ndê, dyámê mbêmê pi kní y:oo yi chóó dpî nêti t:oo.

17 Pi kní y:oo tpileni yilí yi yi dmi a kwo, chedê ngê wa pyaa dmi, dyámê pê chedê ngê amye pyódu, ngmênê n:ii nmî Mî u pono adí vyápê, chedê ngê daawa pyódu. *

Pini n:ii Yesu Kédisu p:uu adí d:uu

18 A tp:ee yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê. Ala kópu wunê nmyinê ny:ee ngópu, Díyo pi ngmê Yesu Kédisu p:uu adí d:uu. Yi kópu ala ngwo kêdê pyódu, pi yilí Yesu Kédisu p:uu ka d:uu té. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka tóó, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê. *

19 Yi yéli k:omo ngê nmî yoo vy:o ghê dniye, u kuwó dini ghi ngê mê pwii dniye. Nmî yoo vy:o ntênê wodnye kwo, ye nmî vy:o pê wee, ngmênê a kuwo nmo, ntênê u ngwo

* 2:9: 1 Njon 3:10,15; 4:20 * 2:10: Lóma 14:13 * 2:11: Njon 12:35 * 2:12: 1 Kódin 6:11 * 2:15: Lóma 8:7; Njems 4:4 * 2:17: Mát 7:21 * 2:18: Mát 24:5,24; 2 Njon 1:7 * 2:19: Dpodo 20:30

nmo w:ee ngê, nmîmo, Daa nmî yoo vy:o yéli. *

20 Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó, u ndê kópu dyuu nmyi lama u ngwo a yaa wo.

21 Nangê vyi, Nê nmo wunê d:êê, mu kópu u dîy:o ndê kópu dyuu nmî lama daa kwo. Kêle, ndê kópu dyuu nmyi lama wunê kwo, myenté ala kópu nmyi lama kîyedê tóó, k:omodanê kópu u kn:ââ ndê kópu dyuu p:uu dêdêngmê kwo.

22 N:ii ngê ala kópu a tpapê ngê, Yesu daa Chóó Lémi Tp:oo, yi pini k:omodanê pyu, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi, Yesu ka kpeme dpî yââ, u mí Chóó Lémi ka kpeme myoo yââ. *

23 N:ii ngê Yesu dpî mb:ii, u mí Chóó Lémi myoo mb:ii. N:ii ngê Yesu a cháâcháâ ngê, u mí Chóó Lémi mye cháâcháâ ngê. *

24 Nmî Lémi p:uu kópuni mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, yi kópu p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, nangê ngmêê. Yi kópu daanmyinê ngmêê knomomê, ye dye ghi yintómu nmî Mî k:ii ngmidi ngê anmyi ya, Tp:oo u k:ii ngmidi ngê amyenmyi ya.

25 Kópuni u pi wunê nmo a vyu, daawa dóó nmo, yi kópu ntênê wa d:uu, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

26 N:ii knî y:oo kn:aa máádi p:uu a kapî nmyoo, yi kópu yi yéli yi l:êê dîy:o nmye d:a d:êê.

27 Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó. Yi ghéni dmi ngê kópu yilí yintómu yi p:uu a ndiye kîgha nmyoo, doo u ntââ pi ngmê ngê mêdaadí ndiye kîgha nmyo. Yi ghéni dmi ngê ndê kópu nmye ye tpapê too, k:omodanê kópu nmye daangmêwa vyi. U kwo dmyinê ng:aa, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya. *

28 Nyââ, a tp:ee yoo, u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê wa a diyé, u kwo daapídmí nkîngê, mywene nmye myedaapaa ghê we. *

29 Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu p:uu dono daangma a t:a. Ala kópu nmyi lama myechoo a ya, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, yi pini nmî Mî tp:oo ngê mye tóó. *

3

Chóó Lémi tp:oomódó tp:oomââ yoo

1 Ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê wunê tóó, u l:êê dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, u pi nmî p:uu t:ângo. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo daa myeme nmoo, nmî Mî yi lama myedaa tóó. *

* 2:22: Mát 10:32-33; 1 Njon 4:3; 2 Njon 1:7 * 2:23: Mát 10:32-33; Njon 5:23; 2 Njon 1:9 * 2:25: Njon 3:15; 6:40 * 2:27: Njon 14:26 * 2:28: 1 Njon 4:17 * 2:29: 1 Njon 3:10 * 3:1: Njon 1:12-13; 16:3

² A tíde mbwó yoo, nmî Mî ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, ngmênê nmî lama daa tóó, mu dini ghi ngê lónté pini ngê anmîn:aa ya. Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yinté pini ngê anm:uu pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi ngwo ntênê anm:uu m:uu. *

³ Yélini yi k:ii yi kópu nmî lama a tóó, nmî nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu a wee. Dono ntee p:uu daa t:a, yinté nmî p:uu kîngmê ya.

⁴ N:ii a dono yédi, yi pini nmî Mî p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê.

⁵ Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu pi ngê pyodo, nmî dono chedêchedê u l:êê dîy:o. Nmyi lama mye tóó, chóó u dono daa tóó. *

⁶ Yélini yi k:ii Yesu u k:ii ng-midi ngê nmo pyede, dpîno dono nyédi, ngmênê n:ii a dono yédi, yi pini ngê nmî Lémi doongê módu, u lama myedaa tóó. *

⁷ A tp:ee yoo, pi ngê kîngê dóó nmyo. Yesu Kédisu nmî Mî ka pi mb:aa ngê ntee a tóó, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, vyílo yi pini pi mb:aa ngê u kwo a ya yédi. *

⁸ Pini n:ii a dono yédi, yi pini Setan u pono a vyápê yédi. Mwiémwiyé dini ghi ngê Setan ngê dono u kn:ââ a chópu, ala ngwo yinté mye dono. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî

Mî Tp:oo dyámê mbêmê a loo, u yi u ngwo doo kwo, Setan u némi nî dyênê, yélini dyênê ngê, m:aa l:âmo té. *

⁹ Chóó Lémi ngê n:ii tp:oo módó tp:oo mââ ngê dpî pyódu, mêdaa dono yédi, mu kópu u dîy:o kamî ngê dpî pyódu. U mî Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê dpî pyódu, doo u ntââ mêdaadi dono. *

¹⁰ Chóó Lémi u yoo, Setan u yoo, yi myeme alanté. Pini n:ii nódo u tíde mbwó yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, myenté kópu mb:aa daa d:uud:uu too, yi pini daa Chóó Lémi u yoo vy:o pini ngmê.

Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹¹ Kópuni mwiémwiyé nmyinê ny:ee ngópu, alanté a tóó, Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

¹² Doo u ntââ Keen ntee pini ngê daanmî ya. Yi pini Setan u pono doo a vyápê, u mbwó u ngwo a vyâ. Nmyinê nmye lukwe dîy:o a vyâ? Mu kópu u dîy:o Keen ngê kópu dono yilí dpîmo a d:uud:uu, u mbwó ngê kópu mb:aa yilí dpîmo a d:uud:uu. *

¹³ A tíde mbwó yoo, mgîdí u yoo nmyi p:uu adnyi d:uu knomomê, yi kópu nmyi nyepênyepê u kópu ngê kîngê pyódu. *

¹⁴ Pwopwo u maa nmo kuwo ngê, ghê kamî u maa p:uu nmî ghê dniye. Yi kópu

* 3:2: 2 Kódin 3:18; Pilipay 3:21

* 3:5: 2 Kódin 5:21; 1 Pita 2:22-24

* 3:6: Lóma

6:1-2,14 * 3:7: 1 Njon 2:29

* 3:8: Njon 8:44

* 3:9: 1 Njon 5:18

* 3:11:

Njon 13:34-35 * 3:12: Gen 4:8

* 3:13: Njon 15:18-19; Mát 5:11-12

nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, pwopwo u maa p:uu mo kwo. *

¹⁵ Pini n:ii ka u mbwó a diya yédi, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi pini ngê u mbwó wunê dê vy:a. Nmyi lama kîyedê tóó, N:ii ngê pi dpî vy:a, ghê kamí u mênê daa ya yédi. *

¹⁶ Yesu Kédisu ngê chóóchóó u ghê a y:ângo, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî lama u ngwo yaa wo, Nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo a tóó. Nmo mye ntee dé, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo dny:oo ya. Daa nmî chóó nmî kópu knî yi p:uu nuw:o kmêle, nmî tîdê mbwó knî ye vuywo kmêle. *

¹⁷ Pi ngmê, u nté ndapî u ntââ mbêmê adí ya, u mbwó doo u ntââ mbêmê adí ya, ngmênê yi pini ka u mbwó daawa ch:anê knomomê, doo u ntââ yi pini ngê daawa vyi, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntee wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóó. *

¹⁸ A tp:ee yoo, Nmyi komo ngê noko módó namê mbumu, ngmênê yi kópu ndêndê ngê dmyinê d:uud:uu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo.

Nmî Mî k:ii ngmidi ngê pyodopyodo

* 3:14: 1 Njon 2:11 * 3:15: Mát 5:21-22 * 3:16: Njon 13:1; 1 Tes 2:8 * 3:17: Deut 15:7; Njems 2:15-16 * 3:22: Mát 21:22 * 3:23: Njon 6:29; 13:34 * 3:24: Lóma 8:9

¹⁹ Pi knî ye mb:aamb:aa ngê anmî vuywo knomomê, ye nmî lama u ngwo wa yââ, Pini n:ii Pi Ndêndê, u pono nmo vyápê té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mí u ngîma daanmîn:aa nkîngê.

²⁰ Ngmênê nmî l:êê ghi dmi nmîno nmo dono ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mí ka d:ud:umbiy:e dono ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o nmî kópu yilí yintómu u lama dé.

²¹ A tîdê mbwó yoo, nmî l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mí ngîma daanmîn:aa nkîngê.

²² Kópuni u kwo nmo dmyinê too, nmî l:êê dîy:o wunê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o u dnye nmo nyêmî ngê, u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. *

²³ Nmî Mí ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo alanté dny:oo ya, a tp:ee Yesu Kédisu ka dny:oo kêlîmî, yi nuu ghi dmi numo nódo myedny:oo ya. Yi kópu nmo a vuy, yinté d:uud:uu koo. *

²⁴ N:ii ngê nmî Mí u kópu dyuu a cháâcháâ too, yi pini nmî Mí p:uu a ya yédi, nmî Mí yi pini p:uu mye ya yédi. Nmî lama a tóó, Nmî p:uu a t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

4

Ghê dmi myeme u kópu dyuu

¹ A tîdê mbwó yoo, pi knî ye módó namê kêlîmî, ngmênê

dmyinê myeme dé. Ghê dmi n:ii mbêmê nmye a mbumu nyédi, myedmyinê myeme dé, mu kópu u dîy:o pi yilî knî y:o Chóó Lémi u komo k:omo ngê a kapî ngópu. Yi yéli daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu nyédi, kn:aa ghéni dmi mbêmê a mbumu nyédi. *

² Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. N:ii ngê choo tpaépê knomomê, Nmî Mî Tp:oo Yesu Kédisu ndêndê ngê pi ntee pi ngê pyodo, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi, *

³ ngmênê n:ii ngê yi kópu Yesu p:uu d:uudpî vyi, yi pini daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi. Ghéni dmi n:ii mbêmê a mbumu yédi, yi ghéni dmi Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. Yi kópu u pi wunê nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Díyo wa t:aa. Ala ngwo nmî vy:o wunê ka m:ii. *

⁴ A tp:ee yoo, nmyo nmî Mî u yoo ndêndê, yi yéli yi pwo nmyi lee dniye, mu kópu u dîy:o ghéni dmi n:ii nmyi mênê a tóó, u wêdêwêdê ndîî, wo yéli yi mênê n:ii a tóó, têdê.

⁵ Dyámê u kópu knî yi p:uu a mbumu nyédi, yoo ye dpî ng:aa mbê dmi, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. *

⁶ Ngmênê nmo nmî Mî u yoo. N:ii u lama nmî Mî a tóó, nmo wunê ng:aa yédi. N:ii u lama nmî Mî daa tóó, nmo

dêwunê ng:aa yédi. Yi kópu knî yi mbêmê ghê dmi dê nmo myeme doo, woni ndê kópu dé yi ghéni dmi, woni k:omodanê kópu dé yi ghéni dmi. *

Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó

⁷ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê vyîlo yi kópu u yi u ngwo ye kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, nmî Mî tp:oo ngê dpî pyódu, nmî Mî u lama a ya yédi, nmî Mî wunê nj:ii ngê.

⁸ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa ya yédi, yi pini u lama nmî Mî daa tóó, nmî Mî dêwunê nj:ii ngê, mu kópu u dîy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó.

⁹ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo mu ngmîdi dyámê mbêmê a dy:ââ ngê, ghê kamî nmo yinê mîné kpo. *

¹⁰ Nmî Mî nuu ghi nmî nódo dnyinté a tóó, ngmênê nmî nuu ghi dmi u nódo ntênê a tóó, Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo dnyinté daa tóó, nmî nuu ghi dmi numo nódo yinté myedny:oo ya. *

¹² Pi ngmê ngê nmî Mî doo u kpêê, ngmênê nmî nuu

* 4:1: Mát 24:11 * 4:2: 1 Kódin 12:3

* 4:6: Njon 8:47 * 4:9: Njon 3:16 *

* 4:3: 2 Njon 1:7 * 4:5: Njon 15:19

* 4:10: Lóma 5:8-10 * 4:11: Mát 18:33

ghi dmi numo nódo adí ya knomomê, ye nmî Mî nmî p:uu adí ya, u nuu ghi nmî nódo ntênê adí ya. *

13 Nmî lama a tóó, Nmî Mî p:uu nmo pyede, myenté nmî p:uu mye t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

14 Myenté pi yintómu yi l:êê dîy:o Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. Yi pini nmî chóó nmî módu, pi knî ye u pi u ngwo nmo tpaépê ngê. *

15 N:ii ngê dpo, Yesu nmî Mî Tp:oo, yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi, myenté nmî Mî p:uu yi pini mye ya yédi.

16 Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo a tóó. Yi kópu p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi adí ya, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, myenté yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi. *

17 Pini n:ii ntênê yinté a tóó, kuwókuwó wéni ngê u kóté kîgha tédê daadí nkîngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee a tóó, dyámê mbêmê yinté myeno pyede.

18 Nyââ, pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, doo u ntââ daadí nkîngê. Pini n:ii nmî Mî ka a nkîngê yédi, yi pini nódo yoo yi nuu ghi dmi dnyinté a tóó, u kpadakpada p:uu a nuw:o yédi.

19 Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi mwiyé doo a ya. *

20 Pini n:ii ngê dê vyi knomomê, Nmî Mî nuu ghi a nódo a tóó, ngmênê yi pini ka u mbwó adí diya, yi pini k:omodanê pyu. U mbwó u nuu ghi nódo daadí ya knomomê, pini n:ii u kpêê, ye nmî Mî u nuu ghi nódo angênté amaa ya, pini n:ii doo u kpêê?

21 Yesu Kédisu ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a tóó, u mbwó nuu ghi nódo myechoo ya. *

5

Setan u wépi pwapi

1 Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo. Pini n:ii yi kópu ka a kélímî, Chóó Lémi tp:oo ngê myoo pyódu. N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a ya yédi, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nódo mye ya yédi.

2 Nmî lama a tóó, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo a tóó, u kwo nmo ng:aa nyédi.

3 Nyââ, Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo ntênê adí ya knomomê, ye u dêêpî kópu dyuu anmî cháâcháâ. U dêêpî kópu dyuu nmo daa dîngîdîngî, *

4 mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmo pyede, u

* 4:12: Njon 1:18 * 4:13: 2 Kódin 1:21-22 * 4:14: Njon 3:17 * 4:16: Njon 6:69 * 4:19: 1 Njon 4:10 * 4:21: Mát 5:44-45; Mak 12:29-31 * 5:3: Njon 14:15,23-24; Mát 11:30

ntââ mbêmê nmo pyede, Setan u wépi u ngwo nmo pwapî ngê. Dononi u pi nmo adî tpaépê, daanmî d:uud:uu, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té. *

⁵ Pi ngê Setan u wépi módó d:uudpî puwâ, ngmênê pini n:i:i u lama a tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, yi pini u ntââ Setan u wépi dpî puwâ. *

Yesu Kédisu ka kêlîmî

⁶ Yesu Kédisu dyámê mbêmê a loo, kópu u mti p:uu miyó kele, mbwaa ngê mbápitísîm kalê ngópu, u vyeê tédê wêê p:uu pwii wo. Nyââ, doo u mbápitísîm kîgha u l:êê díy:o u mo a loo, ngmênê u vyeê u l:êê díy:o myedê loo. Chóó u Ghê Dmi ngê yi kópu ndê kópu ngê nmo dpî pyódu, doo u ntââ daawa dóó nmo. *

⁷ Kópu pyile knî yi mbêmê Yesu nmo myeme ngê, *

⁸ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngmê, u mbápitísîm kîgha myomo, u vyeê tédê wêê n:i:i p:uu pwii wo, pyolo. Yi kópu pyile knî yi nt:u mu ngmidi, Yesu Kédisu ndêndê ngê Chóó Lémi Tp:oo.

⁹ Yi kópu pyile knî nmî Mî ngê Tp:oo p:uu nmo wunê tpaépê too, k:omodanê kópu yi p:uu daangma a t.a. Pi knî ye ntee nmo kêlîmî nyédi, nmî Mî u kópu dyuu ka yinté myedmyinê kêlîmî. *

¹⁰ Pini n:i:i Chóó Lémi Tp:oo ka a kêlîmî, yi kópu pyile knî

yi p:uu a nuw:o yédi. Pini n:i:i Chóó Lémi u kópu dyuu ka daa kêlîmî, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu dpî vy:a, kópuni Chóó Lémi ngê Tp:oo p:uu a vyi too, yi pini yi kópu ka daa kêlîmî yédi. *

¹¹ Yi kópu u nt:u kópu ala, Chóó Lémi ngê Tp:oo ka a kââdi nmoo, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:i:i chedê ngê daawa pyódu.

¹² Pini n:i:i u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu a kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. Pini n:i:i u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu daa kwo, ghê kamî d:uudpo pyw:oo. *

Ghê kamî, ghéni n:i:i chedê ngê daawa pyódu

¹³ A tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu nmye d:a d:êê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi Tp:oo ka nmye kêlîmî té. U ya a nga a kwo, Nmyi lama a yaa we, Ghê kamî wunê nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:i:i chedê ngê daawa pyódu. *

¹⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Mî ka u nuu u kópu n:i:i u kwo anmî dmyinê, nmî ngêpê dmi wa a ny:oo, yi kópu wa a d:uu. *

¹⁵ Nyââ, pini n:i:i u pono a vyápê, kópuni u kwo dpî dmyinê, nmî lama ka tóó, u ngêpê dpo ny:oo, yi kópu dpî d:uu.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê dono nmyi ngópu angmê d:uu

* 5:4: Njon 16:33 * 5:5: Lóma 8:37 * 5:6: Njon 1:29-34 * 5:7: Njon 15:26

* 5:9: Njon 5:32-37; 8:18 * 5:10: Nkal 4:6 * 5:12: Njon 3:36 * 5:13: Njon

20:31 * 5:14: Njon 14:13

knomomê, u l:êê dîy:o dmy-
inê ngêpê, nmî Mî ngê ghê
kamî u kwo paa y:ee ngê. Pini
n:ii nmî Mî ka kpeme dpî yââ,
yi pini maa dono p:uu a kwo,
máádi n:ii u dí ndiya. Daa
yinté pini p:uu nmye nînê
danê. Yinté pini u dono u
l:êê dîy:o namê ngêpê. Nmî
Mî ka daawa diyé knomomê,
ye doo u ntââ u dono chedê
ngê daawa pyódu. *

¹⁷ Dono kópu yintómu
kn:aadi te u kópu dé, ngmênê
kn:aadi te kópu woni knî yi
l:êê dîy:o nmî Mî pi ka kpeme
d:uudpî yââ.

¹⁸ Nmî lama ka tóó, Pini
n:ii Chóó Lémi tp:oo ngê a ya
yédi, daa dono yédi, mu kópu
u dîy:o nmî Mî Tp:oo u kwo
wunê vyuwo yédi, doo u ntââ
Setan ngê daawa dyênê. *

¹⁹ Nmî lama ka tóó, Nmo
Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo
mââ yoo, ngmênê Setan ngê
mgídí u yoo a mbêpê kîgha
too.

²⁰ Nmî lama ka tóó, Chóó
Lémi Tp:oo nmo a loo, u Mî
nmî nuwo yinê mí kwólu,
pini n:ii Yâpwo Ndêndê. Nyââ,
Yâpwo Ndêndê p:uu nmo
pyede, myenté Tp:oo Yesu
Kédisu p:uu myino pyede. Yi
pini Yâpwo Ndêndê, mye ghê
kamî u kn:ââ. *

²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o
dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu
kîngê kwo.

Wu u dí. *

* 5:16: Mát 12:31
10:14

* 5:18: Njon 17:15

* 5:20: Njon 17:3

* 5:21: 1 Kódin

2 NJON

Njon ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye p:aa ngmê dy:ââ ngê, ngmênê yi p:aani u pi daa d:êê ngê. Yi p:aani pyââ ngê pyódu ngê, ala kópu yi d:êê ngê, yepê, Mw:ââkó a ch:am ghee knî. Ala pweepwee pee yedê nd:uu dini ghi n:ii ngê doo tpapê, kwéli doo ya, Yesu u yoo yélini y:i doo kwo, yi p:uu doo d:êê, ngmênê ala kópu d:êê ngê, Mwó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Ala pweepwee pee yedê Yesu u yoo yi ng:aa dmi t:ângo, yepê, Pi dódó pyu yilî a m:ii, kîngê dódó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. Ala Njon u pweepwee pee my-omoni.

¹ Mw:ââkó a ch:am ghee knî, nê pi vy:ee. Nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. Nmyi nuu ghi dmi a mo a nódo dêdê tóó, ngmênê yélini yi lama ndê kópu dyuu a kwo, nmyi nuu ghi dmi yi nódo mye ayedê tóó,

² mu kópu u dîy:o yi ndê kópu dyuu nmî mênê a kwo, chedê ngê daawa pyódu.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, Tp:oo Yesu Kédisu u k:ii, nmo adpo a vwuwo, ye anmî ch:anê dmi, yi kêê k:oo wa kaa nmo. Ndê kópu dyuu nmî lama choo kwo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

⁴ Nmî Mî ngê kópuni nmo a vvu, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo a d:uud:uu ngmê, ndê kópu dyuu u maa p:uu a m:ii té. Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa d:a pyw:oo.

⁵ A ch:am ghee knî nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Daa dêêpî kópu kamî nmye yed:a d:êê. Yi dêêpî kópu wunê kîmmo nyongo.

⁶ Nmyi nuu ghi numo nódo adî ya knomomê, ye nmî Lémi u kópu dyuu anmyi cháâcháâ. Dêêpî kópuni p:uu nîné danê, u nt:u kópu alanté, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Mwiyémwiyé dini ghi ngê yi dêêpî kópu nmyinê ny:ee ngópu, ntênê dmyinê cháâcháâ.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

⁷ Pi dódó pyu yilî dyámê mbêmê a m:ii, kîngê dódó nmyo. Yi yéli y:oo d:uudpî vyi ngmê, Nmî Mî Tp:oo pi ngê pyodo. Yinté pini pi dódó pyu ndîi, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi.

⁸ Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo, dpodoni p:uu nmye dpodo té, yi dpodo daapaa dyênê yó, nmyi dpodo u py-wuu d:ud:umbiy:e pêdên:aa ngee yó.

⁹ Pini n:ii ngê Yesu Kédisu u kópu dyuu dpo kuwo, kn:aa kópu knî m:uu wumê nyêmî ngê, yi pini p:uu Chóó Lémi daa t:a. N:ii ngê kópu

d:uum:uudpo pyw:oo, Yesu Kédisu u kópu dyuu ka a kêlîmî yédi, yi pini p:uu nmî Mî mupwo a ya nódó.

¹⁰ Pini n:ii nmye dê lee knomomê, Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê nmye daadîn:aa tpapê, yi pini nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo kêngên:aa koko, kóó myenangê mgîmî,*

¹¹ mu kópu u díy:o yélini yi pini u pyipe ngê dpî pyaa dmi, lémi ghi n:ii u mênê a ya nyédi, yi mênê dpî yé té. *

Njon u nd:uu tpapê

¹² U ya a nga a kwo, Kópu mé yilî nmye nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êé té. U ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum kmêle, w:aa mb:aamb:aa ngê u ngwo anmo pyw:oo.

¹³ M̄wó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Wu u dí.

* **1:10:** Mát 10:13-14; Lóma 16:17   * **1:11:** 1 Tim 5:22

3 NJON

Pi ngmê, Nkayas, Njon ngê ala pweepwee pee u kwo dy:ââ ngê. Ala Njon u pweepwee pee pyoloni.

¹ Mw:ââkó Nkayas, nê pi vy:ee, nuu ghi a nódo ntênê ayedê tóó. *

² L:êê dîy:o nîné ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê nya mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê. Nmî Mî p:uu nuw:o ntee a kwo, u ya a nga a kwo, Mââ mb:aamb:aa ngê yinté choo a ya, mbii m:uu daapíchoo ya.

³ Nmî mbwó ngmê knî y:oo a gha mb:aamb:aa ngê mí pyódu ngópu, a ka pê, Nyi ndê kópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê a kélîmî, mb:aamb:aa ngê myeka m:ii.

⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu n:aa nyêmî ngê, a ka dpo, Nm:ee yoo maa ndêndê p:uu mb:aamb:aa ngê a m:ii té, yi ngwo a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. *

Njon ngê Nkayas u ngwo chaa kwólu

⁵ Nkayas a tp:ee, nmî Mî p:uu dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê nye ngêêpî too. K:omo tpile daa lama yéli, ngmênê my:ee ngêêpî too. *

⁶ Dini ghi n:ii ngê nga a ndê dniye, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, yi paa u

danêmbum nmo a nté ngópu, nmopê, Nyi mb:aamb:aa ngê nmo doo a vyyuwo. Yinté yéli muchi ngêêpî dé, mu kópu u dîy:o nmî Mî p:uu a dpodo té. *

⁷ Nyââ, nmî Lémi p:uu p:aani p:aani wumê dpodo nyédi, daa kélîmî pyu knî ye nté d:uudpî dmy:ee ngmê. *

⁸ Paa ngêêpî téme, ndê kópu dyuu p:uu nipi u ngwo paa dpodo kmêle. *

Dayotídepes u danêmbum

⁹ Yesu u yoo yélini yi k:ii y:inmyinê pyede, pweepwee pee ye ngmênê dy:ââ ngê, ngmênê Dayotídepes ngê a dnye d:uudpî ny:oo. Yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, Yoo yi kada nî kwo. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, u kópu yilí yintómu nmyi ngêêdí anîmo nt:o. Kópu dono knî yi p:uu a pi a dyede ngê, ngmênê yi kópu ngmênê u kwo tédê, u yi u ngwo a kwo, Kópu knî m:uu nî d:uu. Nmî mbwó yoo, yélini nmye nîné dyede too, yi wépi dmi dpî puwâ, myenté n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Ye nmî vyyuwo, yi pini ngê yi yéli nmî Lémi u yoo kuwa dpî kaa té.

¹¹ A tp:ee, yinté pini dono u nt:anê nangê yââ, ngmênê pini n:ii u l:êê ghi mb:aamb:aa dé, yinté pini u nt:anê dpî yey. N:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, Chóó Lémi tp:oo ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu

* 1:1: Dpodo 19:29 * 1:4: 1 Kódin 4:14-15 * 1:5: Lóma 12:13 * 1:6: Dpodo 15:3 * 1:7: Dpodo 20:33,35 * 1:8: Hipílu 13:2 * 1:9: Mát 20:27

too, yi pini u lama Chóó Lémi
daa tóó.

Dîmitîdiyas u danêmbum

¹² Pi yintómu knî ye
Dîmitîdiyas pi mb:aa ngê a tóó,
ndê kópu dyuu mb:aamb:aa
ngê ye a tpapê ngê. Nê
myenté, dîní k:omodanê, a ka
mye pi mb:aa.

Njon u nd:uu tpapê

¹³ U ya a nga a kwo, Kópu
mê yilí nga nê vyi, ngmênê u
ya a nga daa kwo, Pweepwee
pee yedê nê d:êê té.

¹⁴ U ya a nga a kwo, N:uu
m:uu ngi, numo ngîma nipi
paan:aa danêmbum knî.

¹⁵ Nmî Lémi mb:aamb:aa
ngê nga choo a vyuwo. Myipe
knî y:oo yi mb:aamb:aa
nga da dy:ââ ngmê. A
pyipe ngmêngmênté knî ye a
mb:aamb:aa dpî yéni.

Wu u dí.

NJUDA

Njuda, Yesu u mbwó, ngmênê u pweepwee pee yedê yi kópu daa d:êê ngê. U yi u ngwo dêpwo kwo, A pi nî knî. Ala kópu yi d:êê ngê, Nê Njuda, Njems u mbwó.

Pweepwee pee n:ii Njuda ngê d:êê ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Njuda, Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, myenté nê Njems u mbwó. A tîdê mbwó yoo, nmî Mî Chóó Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi wunê tóó, yinê a ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo.

² U ya a nga a kwo, Nmî Mî ka dmyinê ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vwuwo, nmyi nuu ghi dmi d:ud:umbiy:e nódo dny:oo ya.

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

³ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga doo kwo, Nmî Lémi kóó k:oo wowo p:uu pweepwee pee nmye ngmênê d:êê, ngmênê ala ngwo kópu ngmê ndîi kópu ngê a ka dê pyódu. Kópuni dyuu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, dpodombiy:e dmyinê tpyé. Yi kópu dyuu Chóó Lémi ngê nmo a kpo, pi ngmê ngê kîngê ngmêê té.

⁴ Yinté pini knî ngmê nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye. Yi yéli y:oo nmî Mî dnyinté a cháâcháâ ngópu, u módó yeedeyeede p:uu kópu

dyuu dpî ngmêê ngmê, yinê ye, K:omo tpile kópu dono yilî anmî d:uud:uu, nmî Mî ngê daawa kpada nmo. Nmî Lémi mu ngmidi Yesu Kédisu ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile ngê u ngwo dpî pyódu ngmê. Nmî Mî ngê yi yéli ló dini a m:uu too, ntênê wa kpada té.

*

⁵ A tîdê mbwó yoo, pi kpadakpada u kópu dé nmyi lama a pyede, ngmênê nmye mênîné vyilêvyilê té. K:omo tpile nmî Lémi ngê Yisîléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, ngmênê yélini kuwó u kwo dèdnyimo kêlîmî, yi yéli a vya too. *

⁶ Enjel yoo yi p:uu myedmyinê nuw:o. N:ii yoo yi chóó yi pono dnyimo a vyápê, yi chóó yi pi dmi dnya a kmîmî dé, yi enjel yoo Chóó Lémi ngê mbwa k:oo km:êê too, puwóma té yi kêlê t:ee too. Mgîdí vy:o y:i a pyede, doo u ntââ daawa pwii dmi, u dî kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê té. *

⁷ Myenté Sodom p:aani dê Kîmoda yi p:uu dmyinê nuw:o, yi nkîgh:ê p:aani knî yi p:uu myedmyinê nuw:o. Enjel yoo ntee dnya a dono, yi yéli yinté myednya a dono. Máádini p:uu Chóó Lémi ngê a kaa too, yi máádi a kuwo ngópu, dnyimo a numo kpêêpî. Yi p:aani dê dyimê pywuu ngê a pyódu doo, n:ii ngê yinté kópu dono adî d:uud:uu dé, ndiya

* 1:4: 2 Njon 1:9-10; Lóma 6:15

* 1:5: 1 Kódin 10:5-10; Num 14:32-35

* 1:6:

Gen 6:1-2 * 1:7: Gen 19:1-10,15-16,24-25; 2 Pita 2:6-9

wa ghî, y:i chedê ngê daawa pyódu. *

8 Pi dódó pyu yoo n:i nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye, mye yinté yéli. Kópuni yi wóó k:oo dpî m:uu t:oo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o yi pâa dmi dpî dyênê t:oo. Yélini kada a wee, daa chââchââ tumo, enjel yoo yi p:uu mye peede tpapê nyédi.

9 K:omo tpile enjel yoo yi kada pini Maikel u pi ndî, ngmênê yinté dêpwo peede tpapê. Dini ghi n:i ngê Mósisi pwene, Maikel Setan y:oo ntóó numo kwulo dpîmo a pwapî, ngmênê Maikel ngê Setan ka peede kópu daangmê vyu, kwo, Nmî Lémi ngê paa kpada nyine. *

10 Ngmênê pi dódó pyu knî y:oo kópuni dêdê wopwe tumo, yi kópu knî yi p:uu a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee yéli. Kópuni chii w:ââ w:uu yi lama a pyede, yi yéli yi lama yi kópu mye pyede, a d:uud:uu tumo, u l:êê dîy:o yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

11 Dny:oo nkîngê. Keen u nt:anê dê yaa dmi. Ndapî kmênêkmênê u l:êê dîy:o Mbalaam u nt:anê dê yaa dmi, pi ka daa ng:aa nyédi. Kóda ngê u yi u ngwo ntee dêpwo kwo, Mósisi nmî kada choo kwo, yi yéli mye yinté dé, u yi y:e daa kwo, Pi nmî kada ngmêchoo kwo. Nmî Mî ngê ntênê wa kpada té. *

12 Dini ghi n:i ngê nmî

Lémi u mgamê u l:êê dîy:o nipi nmye kmaapî nyédi, yi yéli nmyi vy:o dpî ghê dmi, a ñukneñuknwe nyédi, ngmênê mywene y:e d:uudpî ghê. K:i wulu ngê kpídí ntee dpî dyênê, yi yéli y:oo yinté myoo dyênê nmyo. Yi chóó ye a vwuwo nyédi, yoo daa ngêêpî tumo. Dini ghi n:i ngê kââdí ndîi dpî kee, têpê wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:i ngê yópu ngê nkali dpî t:âmo té, tpii d:uuwodê ghay, yoo daa yi nuu u kópu ngê dpî pyódu. Pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yoo daa ngêêpî tumo. Nté kn:ââ n:i nkwodo nt:u d:uudpî kaali, yópu ngê u nkwo dpî tpaá, ntóó ngê dpî pyódu, pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yi nt:u dmi d:uudpî kaali. *

13 Myenté, ntii mênê tupwóni a tóó, mg:êênî ngê tii vwuwo ntee dp:uu t:oo, yi yéli mye yinté yéli, mywenemywene u kópu dé pi knî yi ngîma a tpyuu tumo. Myenté, mye pudu ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê yi p:aa wunê ka a l:âmo ngê, mgídí vy:o y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

14 Adam u mêtêdupu Inóki ngê yi k:omodanê pyu knî yi p:uu wunê ala kópu a vyu, apê,

Nmî Lémi dini ghi n:i ngê wa a lê,

* 1:9: Dan 10:13; Deut 34:6; Tpyuu 12:7-8
2:15-16; Tpyuu 2:14; Num 31:15-16; 16:1-33

* 1:11: Gen 4:8; 1 Njon 3:12; 2 Pita
* 1:12: 1 Kódin 11:20-22; 2 Pita 2:13

u enjel yilí tp:oo témi tap kní yi k:ii wa a lee dmi,

¹⁵ pi yintómu amí kóté kalé t:oo.

Yélini yintómu nmí Lémi pono daa vyápê nyédi,

yi kpadakpada tédê wa dy:ââ t:oo,

mu kópu u díy:o a dono nyédi,

nmí Lémi p:uu a peede tpaépê nyédi.

¹⁶ Pi dódó pyu yoo a nuu mbumu nyédi, kada pini yoo yi p:uu a danê nyédi. Yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi chóó yi pi dmi mye kmímí tumo. Ndáápi yoo k:omo ngê a chaa kîgha tumo, dpo, Tpile kní nmo ngmêpêdê kè y:e.

Njuda ngê yoo u ngwo wêdêwêdê kalé too

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, nmí Lémi Yesu Kédisu u dyépi kní y:oo wunê kópuni nmye a vyi tumo, yi kópu dmyinê nuw:onuw:o dé.

¹⁸ Ala kópu nmye mwo a vyi ngópu, nmyepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o yoo angmê chaa. Nmyepê, Nmí Mí cháâcháâ yi yéli ye tédê kópu ngê adí ya. Nmyepê, Kópu dono yilí adnyi d:uud:uu, yi chóó yi pono adnyi vyápê. *

¹⁹ Yi yéli y:oo dpí chámê nmyo. Yi chóó yi nuw:o mbêmê a mbumu nyédi, nmí Mí u Ghê Dmi yi mênê daa tóó.

²⁰ A tîdê mbwó yoo, yi nt:anê nangmê yââ. Nmí Lémi p:uu ntênê dmyinê

ndiye, ntênê u kwo myedmyinê kêlimí. U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê ngêpê. *

²¹ Nmyi nuu ghi dmi nmí Mí nódo mudny:oo ya, nmí Lémi Yesu Kédisu u ngwo dmyinê t:âât:ââ. U kwo nmyi ch:anê dniye, ghê kamí nmye yinê wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²² Yélini a nuw:o miyó miyó nyédi, nmye dny:oo ch:anêch:anê, *

²³ ndê u nkîgh:ê a wee. Modo diyédiyê kalé tóó, maa ndêndê p:uu dpí kaa tóó. Yélini a dono nyédi, nmye myedny:oo ch:anêch:anê. Mb:aamb:aa p:uu modo diyédiyê kalé tóó, ngmênê dmyinê nkîngê, yi l:êê ghi nangmê d:uu, kminté wa dyênê nmyo, nmí Mí ka tupwótupwó ngê wanmyi pyaa dmi.

Chóó Lémi u chaa kîgha

²⁴⁻²⁵ Chóó Lémi chaa kîgha koo. Kn:aa yâpwo daamu a tóó, d:o mu ngmídi. Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmí Mbwámê ngê pyódu ngê, nmí Lémi ngê mye pyódu ngê. Nmye wunê vwuwo yédi, doo u ntââ daanmyinê lvêêdí dmi. Nmyi dono chedê too, ngíma amí kaa nmyo, w:aa ndíi u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. Nyââ, ntênê chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o dono p:uu daa t:a, u pi ndíi ngê a tóó, u wêdêwêdê mye ndíi, pi yintómu u maknopwo a

* **1:18:** 1 Tim 4:1; 2 Tim 3:1-2 * **1:20:** Kílosa 2:6-7; 1 Kódin 3:9-11 * **1:22:** Lóma 15:1; 1 Kódin 15:33

pyede. Dye ghi yintómu yinté
doo a ya, dye ghi yintómu
yinté amyedîn:aa ya, chedê
ngê daawa pyódu.

Wu u dî.*

---

* 1:24-25: 2 Pita 3:14; Hipîlu 13:8; 1 Pita 1:5

TPYUU U KÓPU DÉ Nmî Mî ngê Njon u ngópu kópuni dyuu tpyó

Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu a pwene, a pii wo, u Mî ka kee wo, yi ngwo m:ââ podoy:a mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu, Chóó Lémi u ngomo myedê pw:oo ngópu, Nju pi yilí tp:oo témi tap vya ngópu.

U kuwó dini ghi ngê m:ââ myoy:a mê limi mî loo, Lóma tpémi Yesu u yoo yi p:uu dnye d:uu. Yi ngwo yi yéli y:oo Yesu u dyépi Njon mgîmî ngópu, dyámê w:uu ngmê mbêmê dy:ââ ngópu, u pi Patîmos. Njon y:i doo ya, nmî Mî ngê kópu ndîi yilí y:i u ngópu tpyé too. Njon ngê yi kópu yilí m:uu too, kópu yilí mye ny:ee too, u ngwo d:êê too. Dêpwo dpî, daa wóó k:oo yi kópu yilí m:uu too. Yélini Yesu ka yi ngwo dnye kélîmî yi l:êê dîy:o d:êê too, nmî l:êê dîy:o mye d:êê too. Mgongo danêmbum ntee anyiné w:ee, Njon ngê kópuni m:uu too, yinté dpo w:ee tóó.

U kakêmé chámêchámê u kópu dyuu

¹ Kópuni daa kêmakêma adnyi pyodopyodo, nmî Mî ngê Yesu Kédisu ka a kêma too. Yesu ngê u dpodo pyu Njon ka enjel ngmê dy:ââ ngê, yi kópu yilí u kwo u ngwo mîné kêma

too. Yesu ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu yoo yi lama yi kópu dny:oo ya.

² Chóó Lémi mupwo Yesu Kédisu y:oo kópuni Njon ka a kêma tumo, Njon ngê u nkwo d:êê too, dêpwo k:omodanê.

³ Nmî Lémi u kópu dyuu ala, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo yoo yi ngêêdí adnya a kpââ dé, n:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, yi kópu dyuu ngê yi yéli wa ngee té, yi gha dmi wa pywáli té. Wa ngee té, mu kópu u dîy:o ala kópu dé daa kêmakêma a pyodopyodo té.

Njon ngê Yesu u yoo u ngwo kwuno too

⁴ Nê Njon, Yesu u yoo knî ye nîné d:êê, yélini p:aa pyudu knî yi kwo a pyede, Esiya Wee u kwo.

Nmî Mî nmye choo a vyuwo, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê myechoo a pyépi. Yi pini ala ngwo a tóó, dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. U Ghê Dmi nmye myechoo a vyuwo, ghéni dmi n:ii u ngîma wunê kwo, myenté dpodo pyudu a dódó ngê.

⁵ Yesu Kédisu nmye myechoo a vyuwo, pini n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu ntênê nmo a núwo. Yi pini nmî Mî ngê kpêênî mwiyé a pyidu ngê, dyámê mbêmê king yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê.

Nmî nuu ghi dmi nódó a tóó, wêê n:ii p:uu pwii wo, nmî dono chedê too.

⁶ Kóó k:oo kaa nmoo, nmî king ngê pyodo. Kêlî pini ngê pyódu nmoo. U Mî Chóó Lémi wéni pee ngê a tóó, mgîdí u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kêlî kaa nmoo. U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo kn:aa yéli a ka myedê diyédiyé kalê téne. Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha, u wêdêwêdê myedny:oo chaa kîgha, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

⁷ Ngî m:uu yó. Nkalî too pee dmi mbêmê kîyedê pwiyé knî. Pi yintómu knî y:oo yi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, pi kuwa daangmêwa ghê. U yoo yintómu knî yi k:ii wanmî m:uu, n:ii knî y:oo kîdosi ñedê vya ngópu amye m:uu ngmê. Dyámê mbêmê yoo yintómu u l:êê díy:o adnyi mbê. Yi kópu daawa téd:a, ndêndê ngê wa pyódu. *

⁸ Kada pini ndêndê, Chóó Lémi, dye ghi yintómu doo a ya, ala ngwo a tóó, chedê ngê daawa pyódu. Yi pini u wêdêwêdê mo daa mu tp:oo komo, apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé.

Njon ngê nmî Lémi u ngwo módu

⁹ Nê nmyi mbwó Njon, Yesu kóó k:oo a k:ii nmo wee. U l:êê díy:o a k:ii myino mgîní vyîmî té. Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye noon:aa tpaépê, Yesu p:uu kópuni nî m:uu too, ye myenoon:aa tpaépê dé. Yi kópu u l:êê díy:o Lóma lede knî y:oo mgîmî noo, ala dyámê w:uu Patîmos mbwa k:oo até mî km:êê noo.

¹⁰ Nmî Lémi u wo ngê u Ghê Dmi mbêmê nmî Lémi noo chaa kîgha. Yi ngwo dnye ndîi ngmênî nyongo, a kuwó a mbwolo. Dpuwo dpodombiy:e ntee anyi wuu, yi dnyeni yinté nî nyongo,

¹¹ a ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té, yi puku dmi a yoo knî ye dpî dy:ââ ngi, yélini ala p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Epeso ngmê, Sîmêena myomo, Pêêkamîm pyolo, Taiyataida podo, Sadis limo, Piladelîpiya wono, Leyodisiya pii.

¹² A kuwó nî diyé wo, nê, Pini n:ii a ka wunê mbumu, nî m:uu. Y:aa vyu wo, lam pyudu nî módu, yi kwo tédê kwo tédê dnye kwo. Yi lam pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo.

¹³ Yi kêlî ghê pi ntee pini ngmênî módu, u kpîdí u mbwo ngmêdoo ya, u dí yu dmyeno doon:aa ya. U mbalêti yodo p:uu ngmêdoo t:a, nkól ntee tpile.

¹⁴ U mbodo gh:aa dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî, koo ntee kpaapîkpaapî, mye yinté. Ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu ntee tpile dê.

¹⁵ Nkéli chêépî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myedpîmo a wuu mbele. Mbwa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, u dnye mye yinté.

¹⁶ U wéni pee kóó ngê pudu pyudu doo tpyé. L:êê taa u kwo ngmêdoo kwo, wope núwo, wope mye núwo. Kââdí

* 1:7: Mát 24:30; Dpodo 1:11

dpodombiy:e ntee a pil:apil:a yédi, kwodo ng:oo dmi mye yinté.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê nî módu, yu km:ee nî dyimê wo, mb-wee ntóó ntee tpile ngê nî pyodo. Kóó wéni peeni a p:uu yó, a ka pê, Namê nkíngê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé.

¹⁸ A ka pê, Nê Ghê u Kn:ââ. A ka pê, K:omo tpile nî pwene, ngmênê a ghê mê t:a, mêdaanî pw:onu, dye ghi yintómu anî ya. A ka pê, Pwopwo a yi yodo u maknopwo nî yó. A ka pê, A yoo yélini a pwopwo té, amênî pyidu té, a ka pê, Kwéli a pyede, yi ghi u keñe u kii a ngópu a tóó, keñe y:e wanî kpêmî.

¹⁹ A ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té. A ka pê, Yi kópu woni ala ngwo a pyodopyodo té, woni díyo wa pyaa dmi.

²⁰ A ka pê, Pudu pyudu knî n:ii a wéni pee kêê yedê chi m:uu té, lam pyudu knî n:ii yi kwo tédê kwo tédê chi m:uu té, yi nt:u kópu dê nga n:aa tpapê dê. A ka pê, Lam pyudu knî yi kwo tédê yi nt:u kópu ala, a yoo pyudu, yi p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Pudu pyudu knî yi nt:u kópu, yi kada pini yoo.

2

Nmî Lémi ngê Epeso tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Epeso wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye

dpî dy:ââ ngi. Yipi, N:ii ngê pudu pyudu knî u wéni pee kóó ngê a tpyé té, lam pyudu knî yi vy:o a m:ii, yi pini u kópu dyuu ala. *

² Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, U lama a tóó, dpodom-biy:e nmyinê dpodo nyédi, u l:êê díy:o dono myenmyinê vyímî tumo. Yipi, Yoo dono yi wépi dmi nmyi pwaa ngópu, k:omo dyépi yoo nmyi mya tumo, nmyimo, Ka k:omodanê té. *

³ Yipi, U l:êê díy:o dono nmyee a vyímî dé, dpîp:e kede dniye.

⁴⁻⁶ Yipi, Nikólas u yoo knî y:oo kópuni a d:uud:uu tumo, doo u nuu u kópu ngê ntee a pyede, daa nmyi nuu u kópu ngê yinté mye pyede. Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi dono kópu ngmêda pyw:oo, u nuu ghi nmyi nódo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mêdaa yinté. Yipi, Kwéli dmyinê ghay dmi, yi dmyinê nuw:o. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, mwiyé ntee nmyee a paa, yinté myedmyinê paa. Yipi, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye nmye wa a lê, nmyi lam u kwo tédê wa a y:oo, nmyi lam mêdaadî dnyednye.

⁷ Yipi, U mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu yi wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli u ntââ ngê wa pyódu té, Chóó

* 2:1: Tpyuu 1:16,20 * 2:2: 1 Njon 4:1

Lémi u myângo vy:o adnyin:aa ya, yini n:ii Ghê u Kn:ââ, kîgha adnyin:aa pîpî dé. *

Nmî Lémi ngê Sîmêêna tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sîmêêna wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii ngê kn:ââ a chópu, nkoo amîmî yé, pwene, mède pii wo, ghê mê t:a, ala u kópu dyuu. *

⁹ Yipi, Dononi nmyinê vyîmî tumo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi nté ndapî pyile njini, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, nmyi p:uu a t:a. Yipi, Yélini y:oo yinê ye Nmo Nju tpémi, u lama a too, yi yéli nmyi p:uu a peede tpapê nyédi, ngmênê yi yéli daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. *

¹⁰ Yipi, Kópuni yilî yi l:êê dîy:o daa kêmakêma anmyi mgîni vyîmî, yi kópu knî yi p:uu nkîngê ngê kêê kîdangê t:ee ngmê. Yipi, Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Setan nmyi p:uu adî d:uu, wa tókó nmyo, knî ngmê mbwa k:oo wa km:êê té, wo y:a anmyin:aa mgîni vyîmî. Yipi, K:omo tpile nê u l:êê dîy:o wa vya nmyo, ngmênê nangê mb:ii, ghê kamî ngê wa pwila nmyo. *

¹¹ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi,

n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyî l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli myombó mêdaawa pw:oo dmi. *

Nmî Lémi ngê Pêêkamîm tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹² Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Pêêkamîm wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii u ngópu l:êê taa a too, wope núwo, wope mye núwo, ala u kópu dyuu. *

¹³ Yipi, Kwéli nmye pyede, u lama, Setan u pi ndîi ngê y:i dê pyódu. Yipi, Nê ka ntênê nmye kêlîmî té. Yipi, K:omo tpile Setan kwéli a too, nê u dpodo pyu ndêndê Antipas nmyi vy:o vya ngópu, ngmênê yi ngwo dpîp:e mb:ii noo.

¹⁴ Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi kópu knî ngmêkêda pyw:oo. Yipi, Mbalaam ngê Mbalak ló dini ntee a ndiye kwólu, Yisîléli tpémi u ngwo a lvêédî too, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a y:ee tumo, ma tumo, pyââ ti têdê mye núw:o tumo, yipi, nmyi vy:o pi knî ngmê yinté kópu knî yi p:uu a ndiye té. *

¹⁵ Yipi, Myenté nmyi vy:o pi knî ngmê Nikólas u yoo knî yi p:uu a ndiye té.

¹⁶ Yipi, Nmyi dono a kuwo too. Yipi, Daanmyinê kuwo t:oo, ye lîmîlîmî ngê nmye wa

* 2:7: Gen 2:9; Tpyuu 22:1-2,14 * 2:8: Tpyuu 1:17-18 * 2:9: Njems 2:5; Lóma 2:28-29; Tpyuu 3:9 * 2:10: Mát 10:28; 2 Tim 4:8; Njems 1:12 * 2:11: Tpyuu 20:14; 21:8 * 2:12: Tpyuu 1:16; Hipîlu 4:12 * 2:14: Num 25:1-9; 31:16 * 2:16: Tpyuu 1:16; 19:15

a lê, l:êê taa n:ii u kwo a kwo, u ngwo amî vya nmyo. *

17 Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té, ngmee u nté, ntini n:ii u pi mana, ye amî y:oo. Yipi, Yi yéli ye ngmêngmênté chêêpî kpaapîkpaapî knî ye angmê y:oo, chêêpîni knî yi p:uu yi pi dmi kamî ngê wa d:êê té. Yipi, Yi pi kamî dmi pi ngmê u lama daadnyi ya, yi mo yi lama adnyi ya.

Nmî Lémi ngê Taiyataida tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

18 Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Taiyataida wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Ala Chóó Lémi Tp:oo u kópu dyuu, pini n:ii ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu dê, nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myewumê wuu mbele mo. *

19 Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama. Yipi, U lama a tóó, u kwo nmye kélímî té. Yipi, U lama mye tóó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo a tóó, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmye vwuwo té. Yipi, U lama a tóó, nmyi pi ka vwuwo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté, ndîi ngê dê pyódu.

20 Yipi, Ngmênté nê ngê nmyi kópu ngmêda pyw:oo.

Yipi, Pyópuni u pi Njesîpel, pyópuni ngê ngmênté u kwo Chóó Lémi u komo a kapî ngê, yipi, lukwe dîy:o yi pyópu ngê nê u yoo a ndiye kígha té, u ngwo a pyââ ti nyédi, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî nk:êê ngmê, myoo ma ngmê.

21 Yipi, Nê ngê dye ghi ka dówodówo, yi pyópu ngê u dono u ngwo a kuwo téne, ngmênté u yi u ngwo daa kwo, Mââ ti nî yé.

22 Yipi, Mbii ndîi u ngwo ngmêwunê t:emî. Yipi, Yélini u maadî a kwo nyédi, yi dono daawa a kuwo t:oo, ye mgîni vyîmî ndîi myewunê pyw:êmi ngmê.

23 Yipi, Nê ngê yi pyópu u yoo mye vye té. Yipi, Dini ghi n:ii ngê a pwopwo té, pi yintómu yi lama wa yââ, a wo, Nê ngê yoo yi gha dmi u lama dé, yi nuw:o dmi mye u lama dé. Yipi, Nmyo ngmêngmênté nê ngê nmyi dpodo knî yi dîy:o wa pwila nmyo.

24 A ka pê, Yélini yi pyópu p:uu a ndiye té, yinê ye Setan u tumu kópu ndîi dé yi p:uu a ndiye té. A ka pê, Taiyataida tpémi yélini yi tumu kópu knî yi p:uu dēdnyimo a ndiye, a ka pê, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Nê ngê nmyi dpodo ndîi ngê dēwunê pyépi, u kwo ntênê dmyinê kélímî,

25 u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, u dî wéni n:ii ngê wa a diyé.

26-27 A ka pê, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi

* 2:18: Tpyuu 1:14-15

mudu y:i wa yââ, a nuu u kópu dé adnyi d:uud:uu dé, u dî wéni n:ii ngê anê diyé, a ka pê, M:aa ngê wêdêwêdêni a ka a kpo, yi wêdêwêdê ye amy:aa y:oo. A ka pê, Pi dyêêdî yintómu yi kada pini ngê waní pyódu té. A ka pê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, nkéli chêêpî u kiyé yinté amyednyi tpyé dé. A ka pê, Y:amî d:ââ nkichi pee ngê ntee anyi pwââ, yoo dono koo dyuu ngê yinté wa pyódu t:oo.

*

²⁸ A ka pê, Mywe dpodom-biy:e ntee a dnyednye, yi pi dmi ndîi ngê yinté waní pyódu té. *

²⁹ A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

3

Nmî Lémi ngê Sadis tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sadis wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii ngîma Chóó Lémi u Ghê Dmi a kwo, ghéni dmi n:ii ngê dpodo pyudu a dódó ngê, myenté pini n:ii ngê pudu pyudu a tpyé, ala u kópu dyuu. Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Pi knî ye yinê ye nmyi ghê dmi a pyede, ngmênê wunê nmyi pw:oo dniye. *

² Yipi, Nê u Yâpwo ngê dpodoni nêdê kaa nmyoo, u lama a tóó yi dpodo têdê nmye mgeemgee té. Yipi, A pii dmyeno. Yipi, Nmyi kêlimî daa kêmakêma a pwopwo. Yipi, Mê wêdêwêdê kalé yó.

³ Yipi, Kópuni nmyinê pyw:ee ngópu, kópuni nmyinê ny:ee tumo, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyinê d:uud:uu dé, nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Nê u kópu daanmyi ny:ee knomomê, ye daa nmyi lama kpáápi k:ii nmye wa t:aa, wa ngwéti nmyo, wamye kpada nmyo. *

⁴ Yipi, Sadis tpémi, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo yi gha dmi tupwótupwó ngê daa pyódu tumo. Yipi, Yi yéli ye kpîdî kpaapíkpaapî waní y:ee té, yi k:ii anmî m:ii, mu kópu u dîy:o a nuu u kópu ye d:uud:uu tumo. *

⁵ Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli kpîdî kpaapíkpaapî dmi kêlê adnyi m:ii. Yipi, Yi yéli yi ghê dmi a t:a, yi pi dmi mbóó p:uu myewunê pyede. Yipi, Nê ngê yi yéli yi pi dmi daawa vya té. Yipi, M:aa u ngîma, u enjel yoo mye yi ngîma, nê ngê yi wépi dmi daawa puwâ. *

⁶ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Piladelîpiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

* 2:26-27: Psalm 2:8-9 * 2:28: Tpyuu 22:16 * 3:1: Tpyuu 1:4,16 * 3:3: 1

Tes 5:2 * 3:4: Njuda 1:22-23 * 3:5: Tpyuu 7:9; Luukí 10:20

⁷ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Piladelîpiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii p:uu dono daa t:a, k:omodanê kópu myedaa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini king Dépidi ntee pini, keñe u kii ka tpyé. Yipi, Keñe dpî kpêmî, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaawa kuwo, dpî kuwo, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaawa kpêmî. *

⁸ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu t:oo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi wēdēwēdē daa ndîi, ngmênê u dnye nmye nyêmî ngópu, dpîp:e mb:ii ngópu. Yipi, Keñe nmye da kpêmî, doo u ntââ pi ngê daawa kuwo.

⁹ Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Yélini y:oo yinê ye, Nmo Nju tpémi, a k:omodanê té, daa ndēndē ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. Yipi, Yi yéli nmyi yi yodo u ma-knopwo wa yé té, yi yi mbodo dmi ngê k:ame nmye wa ghê dmi, yi lama u ngwo wa yââ, awo, Nê nódo yi nuu ghi dmi a tóó. *

¹⁰ Yipi, Nê u dnye nmye nyêmî ngópu, u l:êê dîy:o dono nmyinê vyîmî tumo, yipi, yi kópu u l:êê dîy:o dono ndîi vyîmî tēdê wada a ngēêpî nmyo, dini ghi n:ii ngê Setan ngê dyámê mbēmê pi yintómu ada a tókótókó.

¹¹ Yipi, Nê daa kēmakēma wunê diyédiyé. Yipi, Kópuni nmyi ny:ee tumo, dmyinê

tpyé dé, máádini p:uu nmye wee, nangê kn:aadi. Yipi, Pi ngê kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo, kminté p:aa mb:aa daanmy:uu taa dmi.

¹² Yipi, Yélini dono p:uu ad-nyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli k:ââ pââ ngê wa pyódu té, u Yâpwo u ngomo p:uu wa kaa té, yi yéli y:oo yi ngomo mēdaawa a kuwo ngmê. Yipi, Nê ngê u Yâpwo u pi yi yéli yi p:uu wa d:êê, chóó u pi kamî yi p:uu wamye d:êê. Yipi, U Yâpwo u p:aa, Njedusalem kamî, mbóó p:uu wa a ndê. Yipi, Nê ngê yi p:aani u pi yi yéli yi p:uu wamye d:êê. *

¹³ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dē a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Leyodisiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁴ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Leyodisiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii p:uu k:omodanê kópu d:ud:umbiy:e daa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini ngê u Mî u kópu dyuu ntēnē nmye a núwo, daangmê kn:aadi ngê. Yipi, U Mî ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê. *

¹⁵ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Ntii nmyi mēnê daa tóó, kuu nyi nmyi mēnê myedaa tóó, u kwo pwópwó ngê nmye

* 3:7: Is 22:22

* 3:9: Is 60:14

* 3:12: Tpyuu 14:1

* 3:14: Tpyuu 19:11;

Kîlosa 1:15

* 3:15: Lóma 12:11

pyede. Yipi, U yi u ngwo daa kwo, Pwópwó ngê nmyi ya. *

16 Yipi, Yi kópu u l:êê dîy:o wamê kwada kalê nmyo.

17 Yipi, Ala kópu nmye tpaépê ngópu, nmyimo, Nmo ndáápi dé, mb:aamb:aa ngê nmo pyede, tpile yilí u ntââ mbêmê myino pyede. Yipi, Nmyi lama daa tóó, dnyinté nmye pyede, nmyo ngópuch:anê yoo, nmyo pinté yoo, kn:ââ mbwii nmye pyede, nmyi ngwolo dmi kâpwe dé. *

18 Yipi, Ala kópu a ny:ee yó. Yipi, Nkól n:ii p:uu dyáâpe daa t:a, u kwo ngmê pwila yó, ndêndê ngê ndáápi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yipi, Kpídí kpaapíkpaapí kní u kwo ngmê pwila yó, kn:ââ mbwii mēdaapîdmyinê m:ii, mywenemywene tēdê pi kní y:oo mēdaapaa m:uu nmyinê. Yipi, Yi komo kní u kwo ngmēdpí pwila yó, nmyi ngîma pēdê vyilê tóó, yélí u ngwo paa m:uu yó. *

19 Yipi, Yélini yi nuu ghi dmi nódo a tóó, a kpadakpada too, a wátíwátí too. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmyi nuu u dpodo ngê choo ya. *

20 Yipi, Ala kópu ny:ee yó. Yipi, Nê keñe t:âmo ka kwo, ka depedepe. Yipi, N:ii ngê u dnye wa ny:oo, keñe u kwo wa a kpēmí, yi ngomo k:oo wa

kee, nipi adpî ya kmaapî. *

21 A ka pê, Dono a yi yodo u maknopwo ntee nî yó, M:aa u nkîgh:ê ntee n:uu yaa wo, yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli a nkîgh:ê yinté amí yaa dmi. *

22 A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo kní ye kópuni dpí vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpí ny:ee ngê.

4

Nmî Mî u ngwo a chaa kîgha ngópu, mbóó p:uu

1 U kuwó dini ghi ngê y:aa vyu wo, keñe kpēmí ngmê mbóó p:uu nî módu. Pini n:ii u dnye dpuwo k:ii mwiyé nî nyongo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Al:ii a kee. A ka pê, Kópuni dîyo a pyodopyodo té, ngópu n:aa tpyuu té.

2 Yi ngwo nê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dê mgímí nê. Yi ngwo nmí Mí kwéli a tóó, mbóó p:uu, u ya tēdê nî módu. *

3 Pini n:ii y:i doo ya, kwodo ng:oo dmi doo dnyednye, mtyemtye mye yi kuu yââ. Yi kélí ghê ntii ghi ngê a yina ngê. Yi ntii ghi yi kuu yââ. *

4 Nmí Mí u yoo yi kada pini myoy:a mē páádi nmí Mí a yina ngópu, yi ya tēdê dmi yi mbêmê dnye ya. Yi kpídí dmi kpaapíkpaapí dé, yi mbêmê kîdon kní ngmēdoo kwo, nkól ngê l:âmo too. King ntee pini ngê u ngwo pyaa dniye. *

* 3:17: Luukí 12:21; Njems 2:5 * 3:18: Is 55:1 * 3:19: Hipîlu 12:7; 1 Kódin

11:32 * 3:20: Njon 14:23 * 3:21: Mát 19:28 * 4:2: Is 6:1 * 4:3: Ezek 1:28

* 4:4: Mát 19:28; Luukí 22:30

⁵ Nmî Mî kwéli doo ya, lîmî y:i doo kîlîkîlî, mwini y:i mye-doo mbumu, dnye ndîi yilî nî nyongo. Nmî Mî u kada pywápê k:i ntee tpile pyudu nî módu. Yi pywápê pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi.

⁶ Nmî Mî u kada tpile m:uu nî módu, ntii ntee tpile, kââyikuu yidoo kwo, tpile p:uu dêpwo pyodopyodo.

Nmî Mî kwéli doo ya, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina ngópu. Yi tpile tp:oo páádi knî yi p:uu ngwolo daa ngmidi doo kwo, yi kada yilî, yi kuwó mye yilî. *

⁷ Mwiyémwiyé tpile tp:oo layóni ntee tpile, myomoni pudumakó ntee tpile, pyoloni kwodo ng:oo dmi, pi u kwodo ng:oo dmi ntee yinté, podoni maalí ntee tpile, doo mgalê.

⁸ Yi tpile tp:oo páádi knî yi núupee wéniwéni dé. Yi núupee knî yi p:uu ngwolo yilî doo kwo, k:oo ntee, kuwa mye yinté. W:êênî mgîdí vy:o dye ghi yintómu a wéti nyédi, daawa yé ngmê, apu,

Nmî Yâpwo Lémi ndîi, u wêdêwêdê mu daamo tp:ook:omo.

Dyââpe p:uu daa t:a, dono p:uu daa t:a, k:omodanê p:uu myedaa t:a.

Dye ghi yintómu doo a ya, ala ngwo a tóó,

chedê ngê daawa pyódu. *

⁹ Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, dini ghi n:ii ngê yi tpile tp:oo páádi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, a

kwunokwuno ngópu, u pi a kmîmî ngópu,

¹⁰ yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi knî kwodok-wodombiy:e k:ame u kwo dpî ghê dmi. Yi mbêmê kîdon dpo y:ee t:oo, u kada dpî kée t:oo, dpo, Dp:oo king yoo, pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, vyîlo yi pini yi king ndéndê. A wéti nyédi, kwodpo,

¹¹ Nmî Lémi, nmî Yâpwo, U p:o dpî yé, nmo chaa kîgha ngi,

mî nmo kmîmî, mu kópu u dîy:o ngwêdêwêdê ndîi.

Tpile yilî yintómu ñyóó nyi l:âmo ngê, ñyóó l:êê dîy:o a pyede, yi ghê dmi mye pyede.

5

Kópuni dyuu nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê Njon ngê u ngwo módu

¹ Yi ngwo nmî Mî u wéni pee kóó yedê puku pee daadîi ngmênî módu, kmongo ngmê. K:oo d:êê ngmê, kuwa mye d:êê ngmê. Chââ vyi ntee anyi kââ, yi puku pee p:uu chââ u l:ii pyudu doo ya, doo u ntââ pi ngê yi puku pee daapi pywálî ngê.

² Yi ngwo enjel wêdêwêdê ngmênî módu, dpodombiy:e mbwóó wo, apê, N:uu ngmê u ntââ, chââ u l:ii wa pwaa té, puku pee wa pywálî?

³ Ngmênê u pi dêpwo ya mbóó p:uu, dyámê mbêmê dêpwo ya, têpê u maknopwo myedêpwo ya. Pini n:ii puku

pee pywálipywálí u ntââ, u kpââ ngê mye u ntââ, yinté pini dêpwo ya.

⁴ Wod:oo mbê nê puwâ, mu kópu u dîy:o pi ngmê ngê yi puku pee daapî pywálí ngê, myedaapêdê kp:aa ngê.

⁵ Yi ngwo kada pini ngmê ngê a ka pê, Namê mbê. A ka pê, Ngî vyu. A ka pê, Layoni ntee pini, pini n:ii Njuda u tii íedê mí chópu, Dépídi ntee pini, yi pini mbodo mudu y:i dé yââ, u ntââ cháâ u l:ii pyudu knî yinê a pwapí té, yi puku pee u ngwo a pywálipywálí.

⁶ Yi ngwo nmî Mí u nkîgh:ê sipi tp:oo ngmêní módu, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina dumo, kada pini knî y:oo myedê yina dumo. Yi sipi tp:oo wunê mwo a vya ngópu, mêtê pii wo. Mbêmê dp:anê pyudu doo kwo, ngwolo mye pyudu. Yi dp:anê pyudu knî yi nt:u kópu, u wêdêwêdê ndîi, mu daamu tp:ook:omo. Yi ngwolo pyudu knî, nmî Mí u Ghê Dmi, n:ii dyámê wope wope a dy:ââ ngê. *

⁷ Yi sipi tp:oo nmî Mí ka loo, u wéni pee kóo yedê puku pee a ngópu.

⁸ Dini ghi n:ii ngê yi puku pee kwulo a ngópu, tpile tp:oo páádi knî, kada pini myoy:a mêtê páádi knî yi k:ii sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye. Mtyîmî kuu ngmêngmênté dnye tpyé dé, n:ii nkól ngê l:âmo tumo. Yi mtyîmî dpudu ntee doo a

koko, nmî Mí u yoo yi ngêpê dmi yinté a koko yédi. Kada pini knî y:oo wéti u tpile dé ngmêngmênté myednye tpyé dé, dnye vyee dé, nmî Mí u ngwo dnye chaa kîgha. *

⁹ Sipi tp:oo dnye chaa kîgha, wéti kamî ngmêdnya a ng:êênî, kópu,

U p:o chi yé, puku pee cha ngee,

u ntââ cháâ u l:ii nye pwapí té, mu kópu u dîy:o a vya nyoo, wêê n:ii m:uu a pwii wo, yoo dyêêdî yintómu knî yi vy:o

pi yilí u ngwo nye pwila too, nmî Mí u yoo vy:o nyi kaa too.

Yi yéli yi kn:ââ daa ngmídi,

yi dnye daa ngmídi,

yi too pee daa ngmídi,

yi dyámê pee daa ngmídi. *

¹⁰ Nmî Yâpwo kóo k:oo nyi kaa too,

u dnye a nyêmí ngópu.

Kêlî pini ngê nyi pyódu too.

Nmî Mí wéni pee ngê a tóo,

ngídî u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kêlî nyi kaa too.

Dyámê u tpile yilí yi yi yodo u maknopwo a pyede. *

Enjel knî y:oo nmî Mí mupwo u ngwo dnye chaa kîgha dé

¹¹ Myombó m:aa vyu wo, enjel yilí tp:oo témi tap ní módu, yono yono yono yono y:a dé. Nmî Mí a yina ngópu, tpile tp:oo páádi knî a yina tumo, kada pini yoo myedê yina tumo.

* 5:6: Zech 4:10

* 5:8: Tpyuu 8:3-4; 15:2; Psalm 141:2

* 5:9: Psalm 98:1

* 5:10: Is 61:6; Tpyuu 20:6; 22:5; 1 Pita 2:9

¹² Dpodombiy:e dnye wéti, apu,

Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, nmo chaa kîgha,

doo u ntââ tumu daanmî ya.

U wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi, tpile yilî yintómu u nêni dé.

U pi ndîi, nmo cháâcháâ, myeno chaa kîgha.

¹³ Noo ng:aa, nê, Tpileni yintómu mbóó p:uu a tóó, dyámê mbêmê a tóó, dyámê u maknopwo a tóó, ntii u mênê a tóó, nê, tpileni yintómu dyámê wope wope a tóó, ka wéti té, apu,

Nmî Mî nmo chaa kîgha,

sipi tp:oo myino chaa kîgha.

Apu, Yi pi dê ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi,

nmo cháâcháâ dé, myino chaa kîgha dé,

chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴ Yi ngwo tpile tp:oo páádi knî y:oo apê, Yinté choo ya, wod:oo kada pini yoo nmî Mî ka myenté sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ye ghê dniye.

6

Njon ngê Yesu u dpodo u kââ u ngwo módu

¹ Chââ u l:ii pyudu knî n:ii dé puku pee p:uu dnye ya, sipi tp:oo ngê mwiyéni a ngópu pwââ. Yi ngwo yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o mwiyéni u dnye nî nyongo, mwini k:ii mbwolo, apê, A pwiyé. *

² Yi ngwo y:aa vyu wo, hósi kpaapîkpaapî ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, u kaa taa kumo doo tpyé dé. Nmî Mî ngê yi pini mbêmê kîdon ngmê kââ, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Mbodo mudu y:i dé yââ. L:êê têdê dy:ââ ngê. A lama doo ya, Mbodo mudu y:i amî yââ. *

³ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii myomoni pwââ, tpile tp:oo myomoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé.

⁴ Hósi kuwa m:uu a pwii wo, mtyemtye. Pini n:ii pyipwo doo ya, nmî Mî ngê taa ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Dyámê mbêmê yoo chin:aa chámêchámê dé, numo p:uu dny:oon:aa l:êê. *

⁵ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii pyoloni pwââ, tpile tp:oo pyoloni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. Y:aa vyu wo, hósi kpêdêkpêdê ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, yi pini ngê tpile pywupwi u skél kumo ngmêdoo tpyé.

⁶ Yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o dnye ngmênî nyongo, yi pini ka kwo, Dyámê mbêmê m:uu nyi ghêê we. Kwo, Witi u pywuu d:ud:umbiy:e dp:uu km:êê ngi, deeté u pywuu pee tp:oo dp:uu km:êê ngi, ngmênê olipi wulu wain yi pywuu dé nangê km:êê dé. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii podoni pwââ,

* 6:1: Tpyuu 5:1 * 6:2: Tpyuu 19:11; Njon 16:33 * 6:4: Mát 10:34 * 6:6: Luukí 6:20; Njems 2:5

tpile tp:oo podoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé.

⁸ Y:aa vyu wo, hósi m:uu nî módu, u pâa k:i i ch:i i yâa. Pini n:i i pyipwo doo ya, u pi Pwopwo. Yi hósi pyipwo pi m:uu doo ya, u pi, Pi ntóó kmênêkmênê. Nmî Mî ngê yepê, Dyámê mbêmê pi yintómu yoo páádi ngê dí pyódu té, yoo ngmê dpî yi yodo u maknopwo dí yé té, woni yoo pyile knî yi p:uu kêê nangê yé. Yepê, Yélini dpo d:a kê té, taa ngê woni dp:uu vya toó, woni knî dómudómu tédê paa pw:oo dniye, woni knî mbii ngê paa nt:ââ téne, woni knî kiye u tpile tp:oo knî y:oo paa ma téne. *

⁹ Dini ghi n:i i ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:i i limoni pwââ, yélini nmî Lémi u l:êê díy:o vya tumo, nî m:uu too. Pi knî y:oo vya tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu dnya a tpapê dé, Yesu p:uu danêmbum myedaa yé ngópu. Mtyîmî nk:êênî tédê u nkîgh:ê dnye kwo,

¹⁰ dpodombiy:e dnye kââ, nmî Mî ka kópu, Nmî Lémi ndîi, dono m:uu daa t:a, k:omodanê m:uu myedaa t:a. Kópu, Angéntoo dye ghi anmî t:ââ, u dí dyámê mbêmê tpémi u ngwo wanyi kóté kalê té, n:i i knî y:oo a vya nmoo, nmî ntââ dmi y:e anyinê vy:u? *

¹¹ Yi ngwo kpídî kpaapîkpaapî ngmêngmênté ye y:ángo, yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo dmyinê t:ââ, dmyinê ghê vyîmî. Yepê,

Pi knî y:oo ntee a vya nmyoo, nmyi tîdê mbwó woni wamye vya t:oo. Yepê, Yi yéli yintómu dmyinê t:âât:ââ dé, nmyi ntââ dmi u ngwo anê vy:u.

¹² Sipi tp:oo ngê cháâ u l:i i wononi a ngópu mye pwââ. Yi ngwo dyámê pé dpodom-biy:e doo ghêdê, kââdí dêpwo pil:apil:a, mgîdí a ghay wo. D:ââ d:ud:umbiy:e mtyemtye ngê pyodo, wêê kuu ngê pyodo. *

¹³ Yópu ndîi ngê kéme vyi ntee dpo kpê, mbóó p:uu pudu yinté a ghay dniye, dyámê mbêmê mé dyimé dniye.

¹⁴ Kmaapî u pala ntee anyinê kmongo, mbóó yinté anyi pwiyé wo. Mbu mbodo yintómu, dyámê w:uu yintómu yi kwo tédê dmi a kuwo tumo.

¹⁵ Yi ngwo pi yintómu nkîngê mbê dniye, king yoo, kada pini yoo, lede yoo yi kada pini yoo, ndáápi yoo, l:ámo dy:ââ yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé, yélini yi pi dmi tédê dé, pi yintómu nkîngê mbê dniye, mbu mbodo knî yi maknopwo kpomo knî yi ménê dnyen:aa mbwolombwolo,

¹⁶ mbu knî ye dnye kââ, chêêpî kpiyé knî ye myednye kââ, yipu, Nmî pwo a ghay dmyeno, ngmo nmédi, yipu, Yâpwo ndîi ngê kîngê m:uu nmo, sipi tp:oo ngê myekîngê kpada nmo.

¹⁷ Yipu, Yi wo ndîi atédê d:i i, ntââ nmo wunê vyîmî ngmê,

* **6:8:** Ezek 14:21; Luukí 21:9-11

* **6:10:** Tpyuu 16:5-7; Deut 32:43

* **6:12:**

u vyîmî nmo doo u ntââ.

7

Nmî Mî ngê chââ u l:ii u yoo knî yi p:uu u ngwo t:ângo

¹ U kuwó dini ghi ngê enjel páádi nî módu, dyámê mbêmê wope wope dnye kwo. Ngmê ngê nt:eemi doo a tpyé, myomoni ngê mbyw:a doo a tpyé, pyoloni ngê chaa yópu doo a tpyé, podoni ngê kpâpu yópu doo a tpyé. Dnye tpyé dé, mu kópu u dîy:o apê, Yi yópu knî y:oo dyámê pê ghêlí k:ii wa dyênê ngmê, ntii ghêlí k:ii wa dyênê ngmê, kpî yi ghêlí k:ii wa dyênê t:oo.

² Yi ngwo enjel m:uu nî módu. Kâádî kwéli dpo kee, yi kêténi a kee wo, chââ u l:ii t:emî u tpile kumu ngmêdoo tpyé. U yi u ngwo doo kwo, Yâpwoni ghê a t:a, u yoo knî yi p:uu u chââ u l:ii nî t:oo. Enjel páádi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dê pyódu nmyo, u ntââ dyámê pê yópu ngê anmyi dyênê ngmê, ntii anmyi dyênê ngmê, kpî yi amy:ee dyênê t:oo,

³ ngmênê ghêlí k:ii nangê dyênê té. Yepê, Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo yi kêpa u chââ u l:ii mwiyé t:ee téme. Yepê, Yi l:ii u l:êê dîy:o yópu ndîi ngê daapaa dyênê téne. *

⁴ Yélini yi kêpa nmî Mî u l:ii t:ee ngópu, Yisîléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó knî yi vy:o yéli. Pi yilî tp:oo témi tap, 144,000.

⁵ Njuda u yoo vy:o 12,000

Lupen u yoo vy:o 12,000

Nkadî u yoo vy:o 12,000

⁶ Ase u yoo vy:o 12,000

Napítali u yoo vy:o 12,000

Manasa u yoo vy:o 12,000

⁷ Simiyón u yoo vy:o 12,000

Lipi u yoo vy:o 12,000

Isaka u yoo vy:o 12,000

⁸ Sepulun u yoo vy:o 12,000

Njósép u yoo vy:o 12,000

Mbenjîmîn u yoo vy:o 12,000

Yi yéli yi kêpa nmî Mî u chââ u l:ii t:ee tumo.

Njon ngê nmî Mî u yoo u ngwo módu

⁹ U kuwó dini ghi ngê pi yilî tp:oo témi tap nî módu, doo u ntââ pi ngê daapêdé kp:aa too. Pi dyêêdí yintómu yi yéli yi vy:o doo kwo, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Kpîdí kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yedoo ya, dpumo nkoo dmi kumo dnye tpyé dé, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo ya, nmî Mî mupwo yi kada dnyen:aa kwo, u ngwo dnye chaa kîgha dê. *

¹⁰ Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo. Apu, Pi yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. Apu, Sipi tp:oo u k:ii kópu ndîi ngmê d:uu ngópu, Setan kwulo y:oo a pwaa nmoo.

¹¹ Tpile tp:oo páádi knî y:oo nmî Mî a yina ngópu, kada pini myoy:a mê páádi knî y:oo a yina ngópu, enjel

* 7:3: Ezek 9:4,6; Epeso 1:13-14; Tpyuu 9:4; 14:3-5 * 7:9: Tpyuu 5:9

knî y:oo myedê yina ngópu. Kwodokwodombiy:e k:ame u kwo ghê dniye, nmî Mî dnye chaa kîgha,

12 apu, Nmî Yâpwo ntênê nmo chaa kîgha, nmo chââchââ, myeno kwunokwuno. Apu, U pi ndîi, u nuw:o ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. Apu, U chaa kîgha daanmî yé, chedê ngê daawa pyódu. Apu, Ndê kópu yila.

13 Kada pini ngmê a ka póo wo, a ka pê, Kî yéli kpídî kpaapîkpaapî dmi kêlê ka ngeme, a ka pê, nangê lónté yéli, anyi da ndê dmi? *

14 Kwono, A lémi, lama ka too, daa a lama yéli. A ka pê, Kî yéli y:oo dono ndîi dnya a vyîmî dé, dêpê kede dniye. A ka pê, Yi kpídî dmi sipi tp:oo u wêê ngê a ghêê tumo, kpaapîkpaapî ngê u ngwo pyaa dniye. *

15 A ka pê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóo Lémi ngîma a wee, u yâpwo ghê, a ka pê, w:êênî mgídî vy:o a chaa kîgha ngópu. A ka pê, Nmî Mî ngê kóo k:oo wa kaa té, ye adî vyuwo.

16 A ka pê, Dómu ngê mēdaawa ngee té, mbwaa ngê myedaawa ngee té. A ka pê, Kââdî ndîi vy:o mēdaadnyi m:ii, myedaawa dyênê té,

17 mu kópu u díy:o sipi tp:oo ngê yinê adî yenê dé, yi kada wa ghê, ye adî vyuwo, dpuwó nuu mb:aa ye amínê kēma té, mbwááni n:ii ghê a t:a, y:i adnyin:aa ndanî. A ka pê, Yinté ye adín:aa vyuwo, nmî Mî ngê

yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. *

8

*Sipi tp:oo ngê chââ u l:ii pi-
ini u ngwo pwââ*

1 Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii piini pwââ, yélini mbóo p:uu nî módu, tumu dnye ya. Kââdî liy:aa n:êê ngmê, tumu dnye ya.

2 Yi ngwo enjel pyudu nî módu, nmî Mî u ngîma dnye kwo. Dpuwo pyudu ye y:ângo.

3 Enjel m:uu nî módu, nmî Mî ngîma mtyîmî nk:êênî tédê doon:aa kwo. Nkól ngê mtyîmî d:ââ kumu ngmêdoo tpyé. Nmî Lémi ngê mtyîmî kuu ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Ala mtyîmî kuu dpî nk:êê ngi, a yoo yi ngêpê dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we. *

4 Nmî Mî ngîma doo kwo, yi mtyîmî doo nk:êênî. Dpuudu doo koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi myedoo koko.

5 U kuwó dini ghi ngê enjel ngê mtyîmî d:ââ a y:ângo, mtyîmî nk:êênî u ndyuw:e puu dyuu k:oo ntówo, dyámê mbêmê a pii ngê. Yi ngwo mwini dnye mbumu, límî doo kílíkílí, dnye ndîi yilí nî nyongo, tēpê myedoo ghêê.

*Enjel knî y:oo dpuwo u
ngwo wêê tumo*

6 Yi ngwo enjel pyudu knî y:oo yi dpuwo pyudu knî a ngî tumo, yi wupí u l:êê díy:o kumu mbee tumo.

* 7:13: Tpyuu 7:9

* 7:14: Mát 24:21

23:2; Is 25:8

* 8:3: Tpyuu 5:8; 9:13; Ex 30:1-3

* 7:17: Tpyuu 21:4; Njon 10:11; Psalm

7 Dini ghi n:ii ngê mwiyé mwiyé enjel ngê u dpuwo wóó, ghêêpwima ntee tpile yilí dyámê mbêmê a ghay dniye, ndyuw:e wêê kwodonkwodo myedê ghay knopwo. Dyámê pee ngmê dyênê wo, woni pee dê daa dyênê knopwo. N:ii dyênê wo, ndê ngê kpí yi yintómu ma too, mbiye kuu mye ndîi.
*

8 Dini ghi n:ii ngê enjel myomoni ngê u dpuwo wóó, mbu ntee tpile ngmêní módu, ndyuw:e k:ii doo pîpî. Yi tpile nt:ee mî dyimê wo, ntii ghi mî dyênê ngê, woni dê daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, wêê ngê pyodo,
*

9 tpileni nt:ee a m:ii té u ngwo pw:oo dniye, nkélini y:i dnye mbêpê, mye dyênê dniye.

10 Dini ghi n:ii ngê enjel pyoloni ngê u dpuwo wóó, pudu ndîi ngmêní módu, pywápê k:ii doo pîpî. Mbóó p:uu a ghay wo, dyámê mbêmê mî dyimê wo. Yi dyámê pee u ngwo dyênê ngê, woni dê daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, mbwaa dyênê too, dpuwó nuu mye dyênê too.

11 Yi mbwááni dmi ló ngê pyaa dniye, pi yilí u ngwo loko too. Yi pudu u pi, Ló.

12 Dini ghi n:ii ngê enjel podoni ngê u dpuwo wóó, d:ââ kâádí, pudu kní yi k:ii, pee tp:oo dyênê dniye. W:êêní u ghi ngmê, kâádí dêpwo pil:apil:a, wo ghi woni dê yi

kwo, doo pil:apil:a. Mgídí vy:oo myenté. Mgídí ghi ngmê ngê d:ââ dêpwo dnyednye, pudu kní myedêdnye dnyednye. Woni ghi dê yi kwo d:ââ pudu kní dnye dnyednye.

13 U kuwó dini ghi ngê y:aa vyu wo, maalí mbóó p:uu tââ ngmêní módu, doo mgalê. Dpodombiy:e doo mbumu, apu, Ayi! Ayi! Apu, Dyámê mbêmê tpémi. Apu, Dini ghi n:ii ngê wu enjel pyile kní y:oo yi dpuwo dmi wa wêê t:oo, nmyi ya d:ud:umbiy:e dono ngê wa pyódu. Apu, Ayi!
*

9

*Setan u ngwo a ghay wo
Luukí 10:17-18*

1 Dini ghi n:ii ngê enjel limoni ngê u dpuwo wóó, pudu ngmêní módu, n:ii mbóó p:uu mwiyé mwo a ghay wo, dyámê mbêmê mwiyé mî dyimê wo. Kmêna dono mbwa k:oo kwéli dnye kwo, mgí k:oo, keñe u kii yi pudu ngê a ngêêdí, kumu doo tpyé.

2 Yi keñe yi kpémí ngê, dpudu ndîi u mênê a pwii wo, mbóó p:uu kee wo, kâádí dnyinté doo pil:apil:a, mbóó mgídímgídí ngê pyodo.

3 Kpele ntee tpile yilí yi dpudu w:uu u mênê dyámê mbêmê a ghêpê dniye. Té tpuu ngê pi ntee dpí kiye, yi kpele ntee tpile kiye u ntââ ngê yinté mye pyaa dniye.
*

4 Yi kada pini ngê mbiye ye kwódu ngê, kpí yi ye kwódu

doo, nté wo yi wo ye mye kwódu too. Yepê, Yélini yi kêpa Yâpwo ndîi u chââ u l:i: daa t:a, dmyinên:aa kiyekiye dé. *

⁵ Nmî Lémi ngê yi vyee ye kwódu ngê, ngmênê yi kiyekiye ye daa kwódu ngê, d:ââ limi pîdny:oo mgîni vyîmî. Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye, ó té ngê pi ntee myoo kiye, yi dpududpudu mye yintoo.

⁶ Yi d:ââ limi knî yi k:oo, yélini adnyi kiyekiye dé, u yi y:e adî kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê doo u ntââ daawa pw:oo dmi. Adnyi mgîni vyîmî, ala kópu adnyi tpaépê, awo, U yi nmo a kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê wa dêê dmi, daawa pw:oo dmi.

⁷ Pi knî y:oo l:êê u l:êê dîy:o hósi ntee dpî kpîlê t:oo, yi kpele dé yinté dnye kwo, hósi knî yi nâmo a ghê dniye. Yi mbodo dmi, pi mbodo ntee tpile dé, yi mbêmê kîdon dnye kwo, nkól ngê l:âmo tumo.

⁸ Yi mbodo yââ vyi ndîi dé, yi nyóó dmi mye ndîi dé, layóni nyóó dmi ntee dé.

⁹ Nkéli chêépî káped:ê yi yodo p:uu dnye ya. Yópu ndîi ntee dpo pwópu, yi kpele dé yi núupee dmi yinté myednye dpudu.

¹⁰ Té tpuu ngê pi ntee dpî kiye, yi tpuu mye yinté dé, yoo u ngwo adnyin:aa kiyekiye dé, d:ââ limi knî yi k:oo.

¹¹ Mgî k:oo kwéli a ndê dniye, yi ghi u kada pini ngê yi kpele dé yinê a dy:ââ too,

yi king ngê a tóó. Yi pini enjel dono ngê doo a ya, Hipîlu dnye ngê u pi Apadono. Kîdiki dnye ngê u pi Apoliyon, u nt:u kópu, Pi dyede pyu.

¹² Wu nkîngê u kópu ngmê, mê miyó maadî kîyedê kwo. *

Nmî Lémi ngê pi knî ye l:êê u ngwo daa kwódu ngê

¹³ Dini ghi n:i: ngê enjel wononi ngê u dpuwo wóó, dnye ngmênî nyongo. Mtyîmî nk:êênî tédê n:i: nmî Mî u kada a kwo, dp:anê páadi knî yi kélî ghê yi dnyeni yi kéténi a ndê wo.

¹⁴ Enjel wononi, n:i: ngê u dpuwo wóó, yi dnyeni ngê yi enjel ka kwo, Mbwaa ndîi n:i: Mbápilon kee wo, Yupîdétis, nmî Lémi ngê enjel dono páadi knî y:i wuné a kudu too. Kwo, Nyi pywáli té, dny:oon:aa dpodo.

¹⁵ Nmî Lémi ngê wuné a kudu too, apê, Yoo l:êê tédê ghêlî k:i: wa dyênê t:oo. Apê, M:aani n:i: k:oo adnyin:aa dpodo, d:a ngmidi, myenté d:âmu n:i: k:oo adnyin:aa dpodo, wéni n:i: ngê adnyin:aa dpodo, kâadî liy:aa n:i: ngê adnyin:aa dpodo, yi dini ghi knî d:a ngmidi té. Apê, Dpodo kn:ââ dini ghi n:i: ngê wa chaa ngmê, dyámê mbêmê yoo wa chámê t:oo, yoo pyile ngê wa pyódu t:oo, yoo ngmê l:êê tédê wa vya ngmê, yoo woni dé daawa vya d:oo. Yi ngwo enjel wononi ngê yi enjel dono páadi knî mî pywáli too. Yi dpodo kn:ââ chaa ngópu, lede

* 9:4: Epeso 1:13-14; Tpyuu 7:3 * 9:12: Tpyuu 8:13

yilí tp:oo témi tap l:êê tédê dy:ââ tumo.

¹⁶ Yi lede yoo hósi pyipwo dnyen:aa l:êê, yilí tp:oo témi tap. N:ii ngê a kp:aa too, a ka pê, my:oo yono yono, yono yoño yono, yono yono y:a. (200,000,000)

¹⁷⁻¹⁸ Yi ngwo yi lede yoo nî m:uu too, káped:ê yi yodo p:uu dnye ya, mtyemtye dé, k:ii chíi yââ k:ii ntee dé, myenté mbóó káámi kîgha ngê ntee dpî pyódu, yinté dé. Layóni mbodo ntee a kwo, hósi knî yi mbodo yinté dnye kwo. Yi kwo ndê dóó dpudu kwodonkwodo dpodombiy:e dnya a pyuwopyuwuwo, yoo u ngwo dnye nk:êênî dé. Yoo dyêédî ngmê mí chedê ngópu, yoo woni dê daa vya dumo.

¹⁹ Yi hósi knî yi wêdêwêdê yi komo t:âmo doon:aa ya, yi tpuuwo myedoon:aa ya, mu kópu u díy:o yi tpuu tpile pê ntee tpile dé, yi mbodo dmi myednye kwo, pi u ngwo dnye kiyekiye dé, u ngwo myednye pwopwo.

²⁰ Yélini yi l:êê tédê daa pw:oo dniye, yi dono dépê kuwo tumo. Kmêna ka ngêpê daa yé ngópu, k:omo yâpwo knî ye myednye ngêpê. Yi yâpwo dé yi chóó woni nkól ngê l:âmo tumo, woni silípê ngê l:âmo tumo, woni nkichi pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî ngê l:âmo tumo, woni yi pee ngê l:âmo tumo. K:omo tpile yi yâpwo dé daa vyuwo nyédi, dnye daa nyêmi ngópu, myedaa paambwi

nyédi, ngmênê yi yéli y:oo a cháâcháâ tumo, ye a ngêpê nyédi.*

²¹ Yi dono daa yé ngópu, pi vye nkwépinkwépi daa yé ngópu, pyââ ti mââ ti daa yé ngópu, kpaa myedaa yé ngópu, yi dono knî yi l:êê díy:o tpéé kópu myedaa vyi ngópu.

10

Njon ngê nmî Mî u puku pee u ngwo ndîi

¹ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, u wêdêwêdê ndîi. Mbóó p:uu a ndê wo, p:ââ p:ââ doo a wupwo. Nkalí too pee dmi u kpîdî ngê pyódu ngê, ntii ghi u pwo ngmêdoo kwo, kwódo ng:oo dmi kââdí ntee tpile, yu dê ndyuw:e k:ii dpîmo dnyednye.

² Puku pee kumu ngmêdoo tpyé, daa kmongo ngmê. Dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, yu wéni peeni ntii mbêmê kââ, t:anê peeni dyámê mbêmê kââ.

³ Layóni dpodombiy:e ntee a kââ yédi, yi ngwo dpodom-biy:e yinté ka wo. Yi ka wo, mwini pyudu knî y:oo u dnye dpodombiy:e a péli ngópu.

⁴ Nê, Yi kópu nî d:êê, ngmênê pi dnye mbóó p:uu ngmênî nyongo, a ka pê, Mwini pyudu knî y:oo kópuni dê vyi ngmê, nangê d:êê, tumu kópu ngê choo ya.

⁵ Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê doo kwo, kóó wéni peeni mbóó p:uu kââ,

⁶ nmî Mî u pi ngê kpaa wo, apê, Pini n:ii chedê ngê

* 9:20: Tpyuu 16:9,11; 1 Kódin 10:20

daawa pyódu, myenté pini n:i ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii l:âmo ngê, tpileni yi ghê a pyede mye l:âmo too, apê, yi pini u pi ngê n:aa kpaá, apê, Chóó Lémi mēdaadí t:ââ,

⁷ ngmênê dini ghi n:i ngê enjel piini ngê u dpuwo wa wuu, Chóó Lémi ngê u tumu kópu dyuu yi ngwo wa pywáí. Apê, Yi tumu kópu dyuu u komo kapî pyu knî ye wunê a vyi too, yélini p:uu dnya a dpodo.

⁸ Pini n:i mbóó p:uu mwiyé a ka a mbwolo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Enjel n:i ntii dyámê yi mbêmê a kwo, puku pee n:i kumu a tpyé, kwulo nyiné ngépi.

⁹ Wod:oo yi enjel ka nî loo, kwono, Ye puku pee a ka a ki. Aka pê, A kêlê a ngépi, ma ngi. A ka pê, Ngwo mty:aamty:aa ngê a pyodopyodo, ngmênê díyo nga a dpududpudu kîgha.

¹⁰ Enjel kwulo puku pee yinî ngópu, nî ndíí. A kwo mty:aamty:aa ngê pyodo, y:aa nt:uu ngê, ngmênê díyo a km:oo dpududpudu kwólu.

¹¹ Yi ngwo a ka pê, Chóó Lémi u komo ntee nyoo a kapî, myombó mēchin:aa kapî. A ka pê, King knî yi p:uu chin:aa mbumu, yoo yilí yi p:uu myechin:aa mbumu. A ka pê, Yélini yi dnye daa ngmídi, yi dyámê pee myedaa ngmídi, yi yélini yi p:uu myechin:aa mbumu.

11

N:i knî y:oo nmî Lémi u komo a kapî ngópu

¹ Nmî Lémi ngê kiyé a ka ngma a kpo, a ka pê, Chóó Lémi u ngomo angēdy:ââ, ye kiyé ngê u mti nyiné ngépi, kpêê yiyé tēdê u mti myedo ngépi. A ka pe, Yi ngomo k:oo yélini a ngépê té, dpo kp:aa ngi.

² A ka pê, Ngomo kuwa ghini n:i mbwa kalê ngmê, u mti nangê ngee, mu kópu u díy:o M:aa ngê yi ghi mgídí u yoo knî ye dē y:oo. A ka pê, P:aani n:i u nuu u p:aa, ye myedê y:oo, m:ââ pyile n:êê m:uu yi p:aani yi yi yodo u maknopwo a tóo. *

³ A ka pê, Yi dini ghi ngê a komo kapî pyu dē u ntââ ngê ana a pyépi dē, m:ââ pyile n:êê m:uu pi knî ye a p:uu ntênê adpîn:aa danê. A ka pê, Kpídí chaa ngmê dē yi kêlê adpî m:ii, yoo yi l:êê díy:o adpî mbê, yewo, Tpéé kópu vyi yó, nmyi dono a kuwo tóo. *

⁴ Yi tpódu nté kn:ââ olipi ntee tpile dē, myenté lam ntee tpile dē, n:i dē dyámê u kada pini u ngîma a kwo mo. *

⁵ N:i ka yi tpódu a diya mo, u yi u ngwo a kwo, Nî vya dē, ndê dóó yi kwo dpo pwii, yi pini u ngwo dpî vya ngmê.

⁶ Ilacha ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mgídí u yoo yi ngópu ntee a tpyó, yi tpódu mye yinté dē, u ntââ ngê a tóo mo, mbóó ka dpî kwódu ngmê, kópu, Tpii kîdangê

* 11:2: Luukí 21:24; Tpyuu 12:6; 13:5 Zech 4:11,14

* 11:3: Mak 6:7; Luukí 10:1 * 11:4:

ghay, yed:oo d:uudpo ghay. U ntâa ngê mye tóo mo, dini ghi n:ii ngê u yi y:e adî kwo knomomê, Mgîdí u yoo nyi kpada té, ye Mósisi ngê Yichip tpémi ntee kpada too, yinté amye kpada t:oo. Mbwaa wêê kuu ngê wa pyódu ngmê, kpadakpada u kópu yilî wamye d:uu ngmê. *

7 Kiye u tpile tp:oo n:ii mgî k:oo a pwii wo, yi tpódu yi p:uu adî l:êê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi p:uu danê machedê ngê wa pyódu ngmê, yi tpile tp:oo yi pwo wa lê, wa vya dê. *

8 Yi Lémi p:aani n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi ntóó dê kâa puu ghê yi p:aani adpî ya. Yi p:aani ndîi Sodom ntee p:aani ngê pyodo, myenté Yichip ntee p:aani ngê mye pyodo. Chóó Lémi ngê yi p:aani tpémi dnyinté daawa kpada té.

9 Wo pyile n:êê m:uu pi knî y:oo adnyi y:enê dê, adnyi yumuyumu dê, numo ka wa kwódu ngmê, yewo, Nangê kmênê dê. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi.

10 Yi tpódu yi pwopwo u l:êê díy:o dyámê wope wope pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, adnyi numo yeedeyeede, noko yewo, Kî tpódu y:oo mgîní vyîmî ndîi nmî pwo a kalê ngópu, ala ngwo dê pw:oo knî.

11 Yi kópu dé noo y:enê dé, yi wéni pyile knî n:êê m:uu chedê ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê yi tpódu yi mênê ghê mê yó, mêtê pyidu doo, ghêêmî ghê knopwo. N:ii knî y:oo dnye y:enê dê, nkîngê ngê y:a y:a pwiyé dniye.

12 Yi ngwo yi tpódu y:oo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu ny:ee ngópu, yepê, Al:ii a kee cho. N:ii knî ye dpîmo diya, yi ngópu mbóó p:uu kee knopwo, apê, Nkalî too pee dmi yi mênê ad:uu t:iy:e knî ó! * *

13 Yi ngwo têtê dpodom-biy:e doo ghêê, yi p:aani pee ngmê vyâ, chêêpî ngomo y:i a vyóó dniye, pi pyud:o yono yono y:a vyâ, ngmênê pee mê chu daa vyâ. Yoo wo yéli nkîngê ngê y:a y:a pwiyé dniye, yâpwoni mbóó p:uu wunê tóó, u wêdêwêdê ndîi ngê y:e pyodo.

14 Nkîngê u kópu myomoni machedê, pyoloni maadi chono kîyedê kwo. *

Enjel piini ngê u dpuwo u ngwo wóó

15 Dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wóó, mbóó p:uu yéli yi dnye dmi dpodombiy:e ní nyongo, apu, Chóó Lémi ngê king yintómu yi d:aa dmi da kâadî. Apu, Pini n:ii a ngmidi ngê, king ngê myaa pyódu, dyámê wope wope pi yintómu yi kada pini ngê dê pyódu, dye ghi

* **11:6:** 1 Kings 17:1; 18:1; Njems 5:17-18; Luukí 4:25; 18:8 * **11:7:** Tpyuu 12:17; 13:1,7; 17:8 * **11:12:** 1 Tes 4:16-17 * **11:12:** 2 Kings 2:11 * **11:14:** Tpyuu 9:12 * **11:15:** 1 Kódin 15:24-25; Dan 7:13-14

yintómu adí y:enê dé, chedê ngê daawa pyódu. *

16 Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi kní y:oo yi ya tédê dmi a kuwo tumo, nmî Mî ka kwodokwodom-biy:e k:ame ghê dniye, dnye chaa kîgha, kwo, *

17 Nmî Lémi, nmî Yâpwo ndêndê, ngwêdêwêdê ntâkopádi.

Kwo, Ntênê nye tóó,

dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya.

Kwo, Nmo kwunokwuno ngi,

mu kópu u dîy:o ngwêdêwêdê ndîi mbêmê

pi yintómu nyi yodo u maknopwo chi yé té. *

18 Kwo, Mgîdí u yoo nga a nod:enod:e nyédi,

ala ngwo ye u nkwo chi nod:e.

Kwo, Yélini pw:oo dniye,

ala yi kóté kîgha u dye ghi.

Kwo, Nuu u yoo, ngomo kapî pyu yoo,

nmodo pyu yoo, n:ii kní y:oo a chââchââ ngi,

yi pywuu dmi ala ngwo ye nye yémî,

k:omo tpile yi pi dmi ndîi dé ó tédê dé.

Kwo, N:ii kní y:oo dyámê dnye dyede,

ala ngwo u nkwo nye dyede té.

19 Yi ngwo Chóó Lémi ngê u ngomo mbóó p:uu kpêmî ngê, u yâpwo poki k:oo ní módu. Yi ngwo límî dnye kílîkílî, mwini dnye mbumu, dnye ndîi yilí ní nyongo, têpê doo ghêdê,

ghêêpwima ndîi yilí myedê ghay wo. *

12

Setan nmî Mî u yoo kní yi p:uu u ngwo doo l:êê

1 U kuwó dini ghi ngê nyepênyepê u kópu mbóó p:uu ngmênî módu. Pyââ ngmênî módu, kpídîni u mbwo doo ya, kâádî ntee tpile. D:ââ yu yodo dé yi maknopwo doo ya, pudu y:a mê miyó kní y:oo mbodo a yina ngópu.

2 Yi pyópu mbwili doo kwo, daa kêmakêma doo wupwo, u l:êê dîy:o doo mgîni vyîmî, myedoo kââkââ.

3 Nyepênyepê u kópu mbóó p:uu m:uu ní módu. Tópukada pââ ndîi ngmênî módu, u wêdêwêdê ndîi, u pââ mtyem-tye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon mbodo pyudu kní yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo.

4 Mbóó p:uu ghi ngmê pudu woni kní tpuu ngê a gh:ay too, dyámê mbêmê mî dyimê dniye, mbóó p:uu ghi woni dé yi p:uu pudu dêpê gh:ay too. Pyââ u nkîgh:ê doo kwo, u yi u ngwo doo kwo, Tpémîni a tpyuu, ní ma. *

5 Wod:oo yi pyópu tpamê wo, tp:ee ngmê tpyó, tpémîni pi dyêédî yintómu yi kada pini ngê wa pyódu, u nkichi pee kiyé kumu adí tpyé, yoo u ngwo adí y:enê dé. Chóó Lémi ngê yi tpémî tópukada ka dyé ngê, kwulo a pwââ, u p:o

* 11:16: Tpyuu 4:4,9-10

* 11:17: Tpyuu 1:8; 20:11-13; 2 Kódin 5:10

* 11:19:

Hipîlu 9:4

* 12:4: 2 Pita 2:4; Njuda 1:6

* 12:5: Psalm 2:9

ńuwo, u che p:ââ pee ngê mî pyódu ngê. *

⁶ Yi pyópu mbêpê wo, w:amî mbêmê wumê tóó, nmî Mî ngê u p:aa kwéli a gh:ii ngê. Yi u kwo wunê vyuwo, m:ââ pyile n:êê m:uu.

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi pyópu mbêpê wo, l:êê ndîi mbóó p:uu ngma a pwaa ngópu. Enjel n:ii nmî Mî u yoo knî ye a vyuwo yédi, Maikel, u enjel knî yi k:ii, tópukada p:uu dnye l:êê, u enjel knî yi p:uu myednye l:êê.

⁸ Tópukada doo l:êê, u enjel yoo myednye l:êê, ngmênê dêê dniye, doo u ntââ mbóó p:uu daapîdnya a ya.

⁹ Maikel p:uu y:oo dyámê mbêmê a kée tumo. Yi tópukada, mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, u pi mye Dono u Kn:ââ. Dyámê wope wope pi yintómu yinê dpî dóó té. U enjel yoo yi k:ii dyámê mbêmê mî dyimê dniye. *

¹⁰ Yi ngwo mbóó p:uu dnye ndîi ngmênî nyongo, apê, Ala ngwo nmî Yâpwo ngê u yoo kóó k:oo a kapî té, u wêdêwêdê mbêmê yoo a y:enê té, pini n:ii a ngmîdi ngê u pi ndîi ngê myaa pyódu. Apu, W:êênî mgídî vy:o Setan nmî tîdê mbwó yoo yi p:uu a d:uu yédi, nmî Lémi ka dpo, Yi dono knî yi l:êê dîy:o chi kpadakpada dé, ngmênê nmî Lémi ngê ala ngwo dny:ii kêdê d:ii. *

¹¹ Apu, Nmî tîdê mbwó yoo u pwo dê lee dmi, mu kópu

u dîy:o yi yikî dmi sipi tp:oo u pwo ghay wo, myenté u pi pi knî ye dnyen:aa tpapê, yi chóó yi p:uu dêdnye nuw:o, pwopwo p:uu myedêdnye nuw:o.

¹² Apu, Nyââ, Nmî Lémi ngê pi dono dny:ii kêdê d:ii. Apu, Yikópu u l:êê dîy:o yélini mbóó p:uu nmo pyede, nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Apu, Ngmênê yélini dyámê mbêmê nmye pyede, ó nt:ee nmye pyede, dmyinê nkîngê, mu kópu u dîy:o Setan nmye dê lê, dnyinté doo nod:e wo, u lama a tóó, Daa ndîi la ghi tp:oo anî ya.

¹³ Dini ghi n:ii ngê tópukada u lama yaa wo, apê, Ala dyámê mbêmê da d:ii nê, pyópuni ngê tp:oo tpyó yi ngwo doo a kpêênî.

¹⁴ Ngmênê nmî Mî ngê yi pyópu ńuupee dê kaa doo, maalî ntee a mbêpê, yinté mbêpê kwólu, u p:o w:amî mbêmê mî ta. M:ââ pyile n:êê m:uu nmî Mî y:i u kwo wunê vyuwo, doo u ntââ, tópukada u kwo daawa nî.

¹⁵ Yi ngwo tópukada kweñe wo, t:ââ ntee tpile u kwo doo a mbêpê, apê, Yi pyópu paa t:âmo ngê.

¹⁶ Ngmênê dêê wo. Têpê ngê yi pyópu ngópu, mye kweñe wo, t:âmuni tópukada u kwo doo a mbêpê, têpê u mênê a ghê.

¹⁷ Wod:oo tópukada ka yi pyópu d:ud:umbiy:e diya wo, yi pyópu tp:oo módó tp:oo mââ woni knî ye loo, yi

* 12:9: Luukí 10:18; Gen 3:1; Tpyuu 20:2-3

* 12:10: Njópi 1:9-11; Zech 3:1

p:uu doon:aa l:êê. Yélini yi p:uu doon:aa l:êê, yi yéli y:oo nmî Mî u dêêpî kópu dyuu a cháâcháâ tumo, Yesu u pi pi knî ye mye tpaépê ngópu. *

13

Yélini Setan u wêdêwêdê mbêmê a l:êê nyédi

1 U kuwó dini ghi ngê tópukada m:aa módu, ntii chedê doon:aa ya. Yi ngwo tpile tp:oo ngmênî módu, ntii u mênê a kee wo. Mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon dp:anê knî yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo. Chóó u chaa kîgha u pi dmi mbodo knî yi p:uu dnye ya, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kââdí, u pi d:ud:umbiy:e nî dyênê. *

2 Tpile tp:oo n:ii nî módu, lepíd ntee tpile, kóó yu mbeyê kóó kpâlî ntee tpile dé, komo layóni komo ntee tpile. Tópukada ngê u wêdêwêdê u kwo y:ângo, u pi ndîi u kwo mye y:ângo, kwo, Pi yintómu yi kada chi kwo, a pi mbêmê chi yenê dé.

3 Yi tpile tp:oo mbodo ngmê p:uu kwéli ndîi ngmênî módu, nê, Wunê a vya ngópu, u ngwo pwene, ghê mē kele. Dyámê mbêmê tpémi yintómu yi nyepēnyepē u kópu ngê pyodo, yi tpile tp:oo u kuwó ghê dniye.

4 Pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo dnye chaa kîgha, apu, Kí tpile tp:oo u wêdêwêdê ló myentoo? Apu, N:uu ngmê u

ntââ, p:uu adî l:êê? Tópukada myednye chaa kîgha, mu kópu u díy:o yi kada yinê kââ.

5 Yi tpile tp:oo ngê Chóó Lémi u pi dyênê ngê, pi knî ye mye vyu, yepê, Yâpwo ndîi u d:aa d:a kââdí. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo daa kwódu ngê. Yi ngwo nê w:ee ngê, nê, Kí tpile tp:oo m:ââ pyile n:êê m:uu yoo yi kada a kwo.

6 Komo yi kpêmî ngê, nmî Mî p:uu doo peede tpaépê, u p:aa p:uu doo peede tpaépê, yélini mbóó p:uu a pyede, yi p:uu myedoo peede tpaépê.

7 Nmî Mî u yoo knî yi p:uu doo l:êê, mbodo mudu y:i yaa wo, pi dyêêdí yintómu yi pwo mbodo mudu y:i myedoo ya, doo y:enê dé, yélini yi kn:ââ daa ngmídi, yi dnye daa ngmídi, yi too pee daa ngmídi, yi dyámê pee daa ngmídi. Yi kópu yilí nmî Mî ngê yi tpile tp:oo ka daa kwódu ngê. *

8 Dyámê wope wope pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo adnyi cháâcháâ, ngmênê yoo mu ngmídi, yi yéli knî y:oo daadnyi cháâcháâ. Yi yéli nmî Mî ngê ló dini a ngmídi too, dyámê pē ghêlî k:ii daangê l:âmo ngê, yi pi dmi yi ngwo a d:êê too. Sipí tp:oo n:ii a vya ngópu, u puku yedê yi pi dmi a d:êê too, ghê kamí y:oowa a pyw:ee ngmê. *

9 N:ii yi ngópu dmi a pyede, ala kópu a ny:ee yó.

10 Yélini yi p:uu nmî Mî ngê dpî vyi, apu, Yesu u l:êê díy:o mbwa k:oo wa kee dmi, yi

* 12:17: Tpyuu 11:7; 14:12; 1 Pita 5:8

Tpyuu 11:7 * 13:8: Tpyuu 3:5

* 13:1: Tpyuu 12:3; 17:3,7,12 * 13:7:

kópu daawa téd:a, pi dono knî y:oo mbwa k:oo wa km:êê t:oo. Myenté yélini Yesu u pi u l:êê dîy:o wa vya t:oo, yi yélini nmî Mî u lama a kwo. Yi kópu daawa téd:a, pi dono knî y:oo wa vya t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u yoo knî y:oo yi dono dny:oo a vyîmî dé, yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu ntênê dny:oo kwo. *

¹¹ Tpile tp:oo m:uu nî módu, têtê u mênê a pwii wo. Dp:anê miyó, têtê dê, sipi tp:oo dp:anê dê ntee tpile dê, ngmênê u dnye tópukada u dnye, u l:êê ghi mye tópukada u l:êê ghi. *

¹² Mwiyémiyé tpile tp:oo u pi mbêmê a dpodo, dyámê mbêmê pi yintómu knî ye yipu, Tpile tp:oo n:ii vya ngópu, ngmênê u yimo mē pyipó wo, yi tpile tp:oo dmyinê cháachââ, u kwo myedmyinê ngêpê.

¹³ Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî yi ngópu mbwudu yilî dpî chaa, ndyuw:e mbóo p:uu a ny:ee too, dyámê mbêmê dpî t:aa té. *

¹⁴ Tpile tp:oo mwiyéni u pi mbêmê yi mbwudu yilî dpî chaa, dyámê mbêmê pi yilî u ngwo dpî dóo. Yi kópu nmî Mî ngê u kwo d:uudpî kwódu. Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî ye yepê, Yâpwo u tpile ngmê l:âmo yó. Yepê, Tpile tp:oo n:ii taa ngê vya ngópu, ngmênê daa pwene, yi tpile tp:oo ntee tpile ngmê l:âmo yó, u kwo dmyinê ngêpê.

¹⁵ Tpile tp:oo myomoni ngê yâpwo u tpile tp:oo u mênê ghê yó, dnye u mênê mye yó, kwo, N:ii nga daachoo ngêpê knomomê, dpî vya ngi. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo myedaa kwódu ngê.

¹⁶ Tpile tp:oo myomoni pi yintómu knî ye mbwolo, yepê, Tpile tp:oo n:ii u pi ndîi, u l:ii nmyi kêpa dpî t:ee yó, ó nmyi wéni pee kéli knî yi p:uu myoo t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó tédê dé, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyo ndáapi yoo ó pinté yoo, k:omo tpile pi p:uu wop nmye dpodo té ó ndapî p:uu nmye dpodo té, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó.

¹⁷ Yepê, N:ii p:uu yi l:ii daadi ya, doo u ntââ yi pini ngê tpile daawa pwila, myenté pi knî y:oo tpile u kwo daangmêwa pwila ngmê.

A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yi tpile tp:oo u l:ii yi p:uu wa t:ee ngmê, u pi yi p:uu ayi d:êê ngmê. *

¹⁸ U pi p:uu dmyinê nuw:o. N:ii u mênê nuw:o a tóo, u nt:u kópu wa a w:ee. U pi d:êêd:êê alanté, wono yono y:a mē wono y:a mē wéni (666), u nt:u kópu, pi ntee pi.

14

Sipi tp:oo u yoo u ngwo dnye wéti

¹ Yi ngwo sipi tp:oo nî módu, Saiyon mbwini mbêmê u yoo

* 13:10: Tpyuu 14:12 * 13:11: Mát 7:15 * 13:13: Mát 24:24; 2 Tes 2:9-10

* 13:17: Tpyuu 14:9-11; 16:2; 19:20; 20:4

yilî tp:oo témi tap knî yi k:iï dnye kwo. Yélini yi k:iï dnye kwo, yintómu 144,000. Yi yéli yi kêpa u pi doo ya, u mî u pi myedoo ya. *

² Dnye ndîî ngmênî nyongo, mbóó p:uu a ndê wo. Mbwaa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, mwini ntee a mbumu yédi, yi dnyeni mye yinté. Pi knî y:oo wéti u tpile ntee a vyeé tumo, dnyeni n:iï nî nyongo, mye yinté.

³ Yélini nî módu, yintómu 144,000, nmî Mî u kada dnye kwo, tpile tp:oo páádi knî yi kada dnye kwo, kada pini yoo yi kada myednye kwo. Wéti kamî yi ngîma ngmédnya a ng:êênî, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa nd:o. Yi yéli nmî Lémi ngê Setan kwulo dyámê mbêmê a pwaa too.

⁴ Pi ngê u kpâm ntee d:uuwodê kuwo, kn:aa pyópu p:uu kêê d:uuwumê yé, yi yéli y:oo nmî Mî yinté dêpê kuwo ngópu, kn:aa yâpwo ka dêdnyen:aa ngêpê. Yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu doo kwo, kn:aa dêpwo kwo. Sipi tp:oo kwéli doo lèpî, u kuwó dnye kwo. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi vy:o nmî Mî ngê yi yéli a ngî too, chóó u momu yoo ngê pyódu too, sipi tp:oo u yoo ngê mye pyódu too. *

⁵ K:omodanê kópu yi komo t:âmo dêpê pwii wo, yi dono myedêpwo ya.

Enjel pyile knî y:oo dyámê mbêmê tpémi ye mbwó u ngwo

* 14:1: Hipilu 12:22; Tpyuu 7:3-4; 3:12 Tpyuu 18:2-3

yé ngópu

⁶ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu doo mgalê. Nmî Mî u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, kópuni dyuu wunê ntee doo a kwo, dye ghi yintómu yinté amyaa kwo, chedê ngê daawa pyódu. Pi dyêêdí yintómu knî yi l:êê díy:o yi kópu dyuu doo tpapê, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi.

⁷ Dpodombiy:e ye doo mbumu, yepê, Chóó Lémi dmyinê cháâchââ, myedmyinê chaa kîgha, mu kópu u díy:o daa kêmakêma a kóté kîgha nmyo. Yepê, Mbóó dyámê yinê l:âmo doo, ntii mbwaa yinê mye l:âmo doo. Yepê, Ntênê dmyinê cháâchââ.

⁸ Myombó enjel m:uu nî módu, mwiyéni doo yâmuyâmu, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Mbápiilon tpémi y:oo yoo ntee dyênê tumo, yoo m:uu ngê wo yéli yintómu yinté myaa dyênê t:oo. Pyââ ti mââ ti u mbwaa kuu yi mênê dê yé ngmê, ngmênê yi yéli yi pi dmi daa kêmakêma wunê ghayghay. Yi pi dmi ndîî ngê ntee doo ya, mêdaa yinté, daa kêmakêma tédê ngê wunê pyodopyodo té. *

⁹ Enjel pyoloni ngê doo yâmuyâmu dê, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Tpile tp:oo n:iï ntii u mênê a

* 14:4: Epeso 5:27; Njems 1:18 * 14:8:

pwii wo, n:i knî y:oo adnyi chââchââ, ó u yâpwo tpile adnyi chââchââ ó u l:i yi kêpa adî ya ó yi kêê p:uu amyaa ya,
*

10 apu, yi yéli Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada té. Apu, Dpodombiy:e ye wa nod:e, yi kpadakpada u mbwaa wa nda ngmê. Apu, Chóó Lémi u enjel yoo yi ngópu, sipi tp:oo u ngópu, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Mwáali dyuu d:ud:umbiy:e kîkîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê adnyin:aa mgîni vyîmî. *

11 Apu, N:i knî y:oo tpile tp:oo a chââchââ ngmê, ó u yâpwo tpile a chââchââ ngmê, ó u pi u l:i yi p:uu dpî t:ee ngmê, apu, w:êênî mgîdî vy:oo yi yéli ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Ghê daadnyi vyîmî, ndê dpudu y:i adî koko, chedê ngê daawa pyódu.

12 Apu, N:i knî y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê, Yesu ka a kêlîmî té, dny:oo a vyîmî, yi tpile tp:oo kîngê châpu ngmê. *

13 Yi ngwo dnye ngmênî nyongo, mbóo p:uu, a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Yélini Yesu ka dpodombiy:e ala ngwo a kêlîmî té, u dí amîmê pw:oo dmi, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté a ka mye vyu, a ka pê, Ndê kópu yila. A ka pê, Yi dpodo wa yé ngmê, yi ghê vyîmî tédê wa lee dmi, yi Lémi ngê yi dpodo

yi ngwo amî pwila. *

Njon ngê yoo mb:aa yi ghada u ngwo módu

Mátiyu 13:24-30,36-43

14 U kuwó dini ghi ngê nkali too pee kpaapikpaapî ngmênî módu, pi ntee pini mbêmê ngmêdoo ya. King ngê doo ya, kîdon mbêmê ngmêdoo kwo, nkól ngê n:i lâmo ngópu. Taa ñepwi ngmê kumu ngmêdoo tpyé.

15 Yi ngwo enjel m:uu ní módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo a pwii wo, yi pini ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê witi yâpwo tédê kédê kyopwo. Kwo, Ñaa ala ngwo ñuw:o ngi, nyiné chepwe.

16 Nkali too pee mbêmê pini n:i doo ya, u taa yi ngwo dyámê mbêmê dyîngo, u dpodo pyu yoo nté mgîpî tédê dy:ââ too, nté nt:u u kwo ghada ngópu.

Njon ngê yoo dono yi kpadakpada u ngwo módu

17 U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu ní módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo mbóo p:uu myedê pwii wo, taa ñepwi ngmê kumu my:oodoo tpyé.

18 Enjel m:uu, n:i ngê ndyuw:e a t:âât:ââ, mtyîmî nk:êênî tédê a ndê wo. Enjel woni ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê wain kpê kédê kyopwo. Kwo, Ñaa ñuw:o ngi, wain kpê nyiné chepwe, kîgha mtyé dpo ghada ngi.

* 14:9: Tpyuu 13:11-17 * 14:10: Tpyuu 19:20; 20:10,15; 21:8 * 14:12: Tpyuu 13:10; 12:17 * 14:13: Hipîlu 4:10

19 Wod:oo u taa dyámê mbêmê dyîngo, wain kîgha mtyé a châpwo too, yi vyilêvyilê têdê d:ii too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi d:ud:umbiy:e ye nod:e wo, u yi u ngwo doo kwo, D:ud:umbiy:e nî kpada té. *

20 Yi vyilêvyilê têdê p:aa kuwa a tóó. Yi yéli yi wêê yilí y:i pwii wo, doo mbêpê ee, t:ââ k:ii doo a mbêpê, u mti, pi u ndy:ââ, yintoo t:ââm pââ ndîi, u dí chono dêpwo ya. (300 km)

15

Kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî yi kópu dé

1 Nyepênyepê u kópu ndîi u danêmbum m:uu ala, kópuni mbóó p:uu nî módu. Enjel pyudu yi danêmbum, n:ii knî y:oo yoo yi kpadakpada u mbwaa d:ââ pyudu a tpyé t:oo, Chóó Lémi yélini ye a nod:enod:e yédi, yi ngwo d:ud:umbiy:e wa kpada t:oo, Chóó Lémi u nod:enod:e chedê ngê u ngwo amê pyódu ngmê. *

2 Enjel yoo ghêlí k:ii dîpí m:uu too, yi ngwo ntii ntee tpile ngmênî módu, kââyikuu yedoo kwo, ndê dóó u mênê dnye kwo. Yoo my:oonî módu, yélini tpile tp:oo ngê daa dyênê too. Tpile tp:oo n:ii u pi wono yono y:a mē wonoy:a mē wéni (666), ala yéli u pwo lee dniye, u yâpwo tpile ka myedédnye ngêpê. Ntii ntee tpile u nkîgh:ê dnye kwo, nmî

Mî chaa kîgha u l:êê dîy:o wéti u tpile dnye tpyé dé.

3 Dini ghi n:ii ngê nmî Mî u dpodo pyu Mósisi ngê Yisíléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, Ntii Mtyemtye mî ngmêê ngópu, yi ngwo ntee dnya a wéti, yélini nî módu, yinté myednye wéti. Sipi tp:oo u pi mbêmê nmî Mî dnye chaa kîgha, kópu,

Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
ngwêdêwêdí ntâkopádi.

Kópu, Kópu ndîi n:ii nye d:uud:uu too,

nyepênyepê u kópu dé.

Kópu, Nyi pi dyêêdí yintómu yi king.

Kópu, Ngópu yilí yintómu ndê kópu dé,

dono kópu choongmê d:uu ngê. *

4 Kópu, Nmî Lémi, pi yintómu knî y:oo adnyi cháâchââ ngi,

mî mudu y:i adnyi kmímí,

mu kópu u dîy:o nyi ntee

pini daa m:uu a tóó,

nyi mu ngmidi Yâpwo

ndêndê.

Kópu, Pi dyêêdí yintómu ngîma amí ghê dmi,

yi yi mbodo dmi ngê k:ame

nga wa ghê dmi,

mu kópu u dîy:o dipi

kn:aadi ngê,

pi yintómu knî y:oo ngópu dyuu mb:aa dê m:uu t:oo.

5 U kuwó dini ghi ngê nmî Mî ngê u yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu a ngópu a kpêmí ngê,

6-7 enjel pyudu y:i a pwii wo. Yi kpîdí dmi kpaapîkpaapî

* 14:19: Mát 13:39-42; Tpyuu 19:15

Tpyuu 16:7

* 15:1: Tpyuu 15:6-7

* 15:3: Ex 15:1;

dé, myednya a wuu mbele. Yi mbalêti dmi yi yodo p:uu dnye ya, nkól ntee tpile dé. Tpile tp:oo páádi knî n:ii nmî Mî u nkîgh:ê dnye kwo, ngmê ngê kpadakpada u mbwaa kuu pyudu ye y:ângo. Yi mbwááni d:ââ pyudu knî nkól ngê lâmo tumo. Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, u nod:enod:e u mbwaa kuu yi ntówo too.

⁸ Yi ngwo nmî Mî u wuu ndîi ngê pyodo, u wêdêwêdê ndîi ngê mye pyodo. Yi kópu dê yi l:êê díy:o u yâpwo ghi k:oo dpudu ndîi ngê pyodo, kóo a ngêêdí. Nê w:ee ngê, nê, Doo u ntââ pi y:i daawa kee, u dí wéni n:ii ngê enjel pyudu knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî dyámê mbêmê wa a pii t:oo.

16

Enjel knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî u ngwo a pii tumo

¹ Yi ngwo nmî Mî u dnye ndîi yâpwo ghê nî nyongo, enjel pyudu knî ye yepê, A nod:enod:e u mbwaa kuu dyámê mbêmê nyinê pii tóó.

² Mwiyémwiyé enjel ngê u mbwaa kuu dyámê mbêmê mîné pii ngê. Yi ngwo yélini yi p:uu tpile tp:oo dono u l:ii yi p:uu doo ya, u yâpwo tpile ka myednye ngêpê, yi yélini yi p:uu lââ yilí ghê wo, mgîní vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu. *

³ Enjel myomoni ngê u mbwaa kuu nt:ee mîné pii ngê,

wod:oo ntii mbwee ntóó u wêê kuu ngê pyodo, ntii mênê tpile yilí n:ii a m:ii, yintómu pw:oo dniye. *

⁴ Enjel pyoloni ngê u mbwaa kuu mbwaa knî yi paa a pii ngê, dpuwó nuu knî yi kwo myedê pii ngê, wêê kuu ngê pyaa dniye.

⁵ Enjel m:uu u dnye nî nyongo, n:ii ngê mbwaa a t:âât:ââ té. Nmî Mî ka kwo, Nmî Yâpwo, ntênê nye tóó, dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya. Kwo, Choo kn:aadi ngê, yoo ntênê chi kpada té.

⁶ Kwo, Nyoo a vya tumo, ngomo kapî pyu yoo myedê vya tumo, yi wêê a pw:ii tumo. Kwo, U p:o chi yé, yi ntââ dmi ntênê ye che vy:u, yi mbwaa wêê ngê chi pyódu, vyílo ye ndanî ngmê. *

⁷ Yi ngwo mtyîmî nk:êênî tédê dnye ngmênî nyongo, nmî Mî ka kwo, Nmî Lémi, nmî Yâpwo, ngwêdêwêdê ndîi. Kwo, Choo kn:aadi ngê, ntênê nyinê ntââ vyîmî. *

⁸ Enjel podoni ngê u mbwaa kuu kâádî mbêmê a pii ngê, u kîkîi ndîi ngê pyódu ngê, yoo yi pââ u ngwo nk:êê too.

⁹ Kâádî ngê yélini nk:êê ngê, nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u díy:o u kópu mbêmê dnye mgîní vyîmî. Dono u maa dépê kuwo ngópu, u pi myedédnya a kmîmî. *

¹⁰ Tpile tp:oo dono ngê u yoo kwéli doo y:enê, enjel

* 16:2: Ex 9:10; Tpyuu 13:11-17 * 16:3: Ex 7:17-21 * 16:6: Tpyuu 17:6; 18:24

* 16:7: Tpyuu 19:2 * 16:9: Tpyuu 9:20-21

limoni ngê u mbwaa kuu y:i mîné pii ngê, yi ngwo mgîdí y:i a ghay wo. Tpile tp:oo dono, u yoo knî yi k:ii, mgîdí vy:o dnye m:ii, mgîní vyímî ndîf a pyw:ee ngópu, yi kpéngi ti dmi kelekele dnye paa. *

11 Yâpwoni mbóó p:uu wunê too, p:uu dnye peede tpapê. Lââ n:ii yi p:uu dnye kwo yi l:êê díy:o, mgîní vyímî ndîf a pyw:ee ngópu, ngmênê yi dono dêpê kuwo tumo.

12 Mbwaa ndîf n:ii Mbápileon kee wo, Yupîdétis, enjel wononi ngê u mbwaa kuu y:i mîné pii ngê. Yi mbwááni yono wo, lede yoo yi maa u ngwo a yó. Káádî kwéli wunê koko, king yoo n:ii y:i wunê pyede, yi lede yoo yi k:ii yi maa u ngwo a yó.

13 Yi ngwo kma tupwótupwó pyile nî módu. Tópukada u kwo ngma a pwii wo, tpile tp:oo dono u kwo myomoni a pwii wo, yi tpile tp:oo u komo kapî pyu u kwo pyoloni a pwii wo.

14 Yi kma pyile knî, Setan u kmêna dono yoo. U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîf yilî dpî d:uu ngmê, dyámê wope wope king knî ye dpî lee dmi. Yâpwoni u wêdêwêdê ndîf u wo ndîf dini ghi n:ii ngê wa d:ii, yi kmêna knî y:oo king yoo yi mbodo dmi wa vwuwo t:oo, kwodonkwodo wa a danê t:oo, Yâpwoni ndêndê p:uu adnyi l:êê. *

15-16 Kwéli adnyi l:êê, Hipîlu

dnye ngê u pi Amakedon.

Nmî Lémi u kópu ala. Apu, Kpáápi k:ii waní t:aa. Apu, N:ii ngê adí t:âât:ââ nê, u kpîdí knî ye mb:aamb:aa ngê adí vwuwo, dini ghi n:ii ngê aní t:aa, yi pini ngê w:aa ndîf wa a pyw:oo, yoo yi ngópu kn:ââ mbwii daadí paa, mywene u ngwo daawa ghê. *

17 Enjel piini ngê u mbwaa kuu yélî vyââ yi kélî a pii ngê. Yi ngwo nmî Mî u dnye yâpwoni ghê nî nyongo, apê, Machedê. *

18 Yi ngwo límî dnye kílîkílî, mwini dnye mbumu, têpê dpodombiy:e doo ghêdê. Kn:ââ nmî Mî ngê yoo mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, têpê dpodombiy:e yinté doongê ghêdê mbê wo. Kópuni nî módu, yini ndîf. *

19 P:aa ndîf d:ud:umbiy:e dyênê wo, pee pyile ngê pyodo, dyámê wope wope p:aa yintómu mye dyênê dniye. P:aani n:ii dono Mbápileon, nmî Mî u nuwo dêpê kuwo wo. Yi yéli ye u nod:enod:e u mbwaa kuu y:ângo, nda ngópu. *

20 Dyámê w:uu yintómu anyi pwiyé dniye, mbu mbodo yintómu anyi mye pwiyé dniye.

21 Chêépî ndîf mbóó p:uu dnya a ghayghay, yi dîngîdîngî limoy:a. Yoo dono yi mbêmê dnye dyimêdyimê, u l:êê díy:o nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u díy:o

* 16:10: Ex 10:22 * 16:14: 1 Tim 4:1; Tpyuu 19:19 * 16:15-16: 1 Tes 5:2; Tpyuu 3:3; Luukî 12:37-40 * 16:17: Tpyuu 16:1 * 16:18: Tpyuu 8:5 * 16:19: Tpyuu 14:8,10 * 16:21: Ex 9:24; Tpyuu 16:9,11

dpodombiy:e dnye mgîni
vyîmi. *

17

*Dono kópu n:ii knî y:oo yoo
dpo lvêêdi t:oo, yi kópu dyuu*

¹ U kuwó dini ghi ngê en-
jel a ka ngma a loo, n:ii ngê
kpadakpada u mbwaa kuu
mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka
pê, A p:uu kááli. A ka pê,
Mââ ti módu ndîi u kpadak-
pada nga nîné kêmakêma. A
ka pê, p:aani n:ii mbwaa yilî
yi nkîgh:ê a tóó, yi pyópu u pi
ndîi ngê y:i a tóó.

² A ka pê, Dyámê wope
wope king yintómu u maadí
a wee, myenté mgîdí u yoo u
maadí mye wee. A ka pê, Yi
kópu mbwaa k:ii ye yipê wo. *

³ Yi ngwo nmî Mî u Ghê
Dmi mbêmê yi enjel ngê
w:amî ndîi mbêmê úuw:o
noo. Yi pyââ ngmênî módu,
tpile tp:oo pyipwo doo ya. Yi
tpile tp:oo mtyemtye, mbodo
pyudu, dp:anê y:a. U chaa
kîgha u pi dyuu p:uu dnye ya,
mu kópu u díy:o u yi u ngwo
doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa
nê kâádi, u pi d:ud:umbiy:e nî
dyênê. *

⁴ Yi pyópu chaa módu,
mb:aamb:aa ngê kpîlê wo,
u kpîdí mtyemtye dé, yi
pywuu ndîi dé. U tpile u
tpile dé yi pywuu dmi mye
ndîi dé. Woni nkól ngê l:âmo
tumo, woni kêmê pee ngê
l:âmo tumo, woni chêêpî pee
mb:aa ngê l:âmo tumo. Kapî
kumu ngmêdoo tpyé, n:ii nkól

ngê l:âmo ngópu. Dono yilî
yintómu yi kapî k:oo dnye
ya, u mââ ti u kópu dé, kópu
tupwótupwó dé yi k:ii, y:i
myednye ya.

⁵ Yi pyópu kêpa u pi nî módu,
Mbápileon. Mgongo ntee kópu,
u nt:u kópu, pyââ ti mââ ti
u kn:ââ, dono yilî yintómu yi
kn:ââ.

⁶ Yi pyópu ngê mbwaa ndâ,
ghétighéti têdê nî módu. Mb-
wááni n:ii ndâ, nmî Mî u yoo
yi wêê, n:ii knî y:oo Yesu daa
mb:ii ngópu, u l:êê díy:o pi knî
y:oo vya tumo. *

Dini ghi n:ii ngê nî módu,
ghê d:ud:umbiy:e a mênê
ghipé wo.

⁷ Enjel ngê a ka pê, Lukwe
díy:o ghê mênê dé ghipé? A
ka pê, Kî pyópu u nt:u kópu
nga n:aa tpapê, tpile tp:oo n:ii
mbêmê a tóó, u nt:u kópu nga
myinî tpapê, tpile tp:oo n:ii
mbodo pyudu, dp:anê y:a.

⁸ A ka pê, Yi tpile tp:oo
wunê doo a ya, ala ngwo
mêdaa tóó, díy:o mgî k:oo wa
a kee, u kuwó dini ghi ngê
nmî Lémi ngê amî dyênê. A
ka pê, Nmî Mî ngê dyámê pê
ghêlî k:ii dêpê l:âmo ngê, pi
knî ngmê yi pi dmi yi ngwo
u puku yedê a d:êê too, apê,
Dîyo ghê kamî ye wanî y:oo,
ghéni n:ii chedê ngê daawa
pyódu. A ka pê, Yélini yi pi dmi
yi puku yedê dêpê d:êê too,
yi tpile tp:oo ayi m:uu ngmê,
yi nyepényepê u kópu ngê wa
pyódu, awo, Lónté kópu ndîi
ngma ala. Awo, Yi tpile tp:oo

* 17:2: Tpyuu 18:3

* 17:3: Tpyuu 13:1

* 17:6: Tpyuu 18:24

* 17:8: Tpyuu

wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, dīyo amê t:aa. *

⁹ Enjel ngê a ka pê, Nuw:o ndîi knomomê, ye ala kópu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. A ka pê, Yi tpile tp:oo mbodo pyudu knî, yi nt:u kópu, kpâpu pyudu knî. A ka pê, Lóma kpâpu pyudu knî yi mbêmê a tóó. A ka pê, Yi kpâpu pyudu knî yi mbêmê yi pyópu a tóó. A ka pê, Tpile tp:oo mbodo pyudu knî yi nt:u kópu m:uu a tóó, king pyudu.

¹⁰ A ka pê, Limi dê pw:onu, wononi a tóó, piini doongê ta. A ka pê, Dini ghi n:i: ngê wa t:aa, daa ndîi la ghi tp:oo king ngê adî ya.

¹¹ A ka pê, Tpile tp:oo n:i: wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, u nt:u kópu mye yinté, king pyudu knî yi woloni, nmî Lémi ngê wamye dyênê.

¹² A ka pê, Dp:anê y:a knî n:i: p:uu chi m:uu té, yi nt:u kópu, king y:a. A ka pê, Doongê taa dniye. A ka pê, Dyámê pee y:a knî yi mbêmê yoo yi kada adnyi kwo, daa dye ghi daadîi tpile tp:oo u k:ii yi pi dmi ndîi ngê adnyi ya.

¹³ A ka pê, Yi pini y:a knî yi nuw:o ngmidi ngê adî ya, tpile tp:oo ka yi wêdêwêdê wa y:ee ngmê, yi pi knî yi mbêmê adî dpodo.

¹⁴ A ka pê, Sipi tp:oo p:uu adnyi l:êê, ngmênê yi pwo wa lê, wa vya té, mu kópu u dīy:o vyîlo yi Lémi ndêndê,

king yintómu yu yodo u ma-knopwo a pyede. A ka pê, Sipi tp:oo p:uu u yoo amyidnyi ya, yélini wunê a ngmidi too, kóó k:oo kaa too, u dnye ntênê a nyêmî ngópu. *

¹⁵ Enjel ngê a ka pê, Mb-wááni n:i: chi m:uu té, yi nt:u kópu nga n:aa tpapê. A ka pê, Mb-wááni n:i: knî yi nkîgh:ê yi pyópu a tóó, yi nt:u kópu pi yilí tp:oo témi tap, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi.

¹⁶ A ka pê, Dp:anê y:a knî n:i: chi m:uu té, yi tpile tp:oo u k:ii, dīyo yi pyópu ye wa diya, tpile yilí n:i: u ngópu a tóó, wa t:âmo t:oo, u kpídî u mbwo wa a ngee t:oo, kn:ââ mbwii wa yé ngmê, mbyuu wa ma ngmê, dīnê dyuu ndiya wa kéé ngmê. *

¹⁷ A ka pê, Yi pyópu yinté wa dyênê ngmê, mu kópu u dīy:o Chóó Lémi ngê kópuni wunê a vyu, yi ngwo wa ntiye ngmê. A ka pê, Nyââ, yi nuw:o dmi ngmidi ngê wa pyódu ngmê, yi wêdêwêdê tpile tp:oo ka wa y:ee ngmê, u dī Chóó Lémi u kópu dyuu wa ntiye ngmê.

¹⁸ Enjel ngê a ka pê, Pyópuni chi m:uu, u nt:u kópu, p:aani n:i: u pi ndîi. A ka pê, Yi p:aani u king dyámê mbêmê king yintómu yi pwo a tóó.

18

Lvêê kpî té u kwee chápwo

¹ U kuwó dini ghi ngê en-jel m:uu nî módu, mbóó p:uu a ndê wo, p:ââp:ââ doo a

* 17:14: Tpyuu 19:11-16,19-20

* 17:16: Tpyuu 18:8

wupwo. U pi d:ud:umbiy:e ndîi, dyámê wope wope u wuu ndîi kée ngê.

² Dpodombiy:e mbwolo, apê, P:aani n:ii u pi ndîi Mbápile, da pw:oo ngmê. Apê, Ngomo dê dyênê t:oo, pi y:i mêdaa tóó. Apê, Kmêna mbwee dono yoo ala ngwo y:i a pyede. Apê, Nímê dono, n:ii tupwótupwó dé, y:i a m:ii té.

³ Apê, Yi p:aani mye mââ ti módu ndîi. Apê, Pyáâ ti mââ ti u mbwaa kuu dyámê mbêmê pi yintómu knî yi mênê wunê a yó. Apê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala ngwo yi pyópu dê vya ngmê. Dyámê mbêmê king yoo u maadí dnye kwo. Apê, Yi pyópu tpile yilí yi mb:aami, n:ii knî ye tpile yilí doo py-wupwi dé, ndáápi ngê u ngwo pyaa dniye.

⁴ Yi ngwo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu nî nyongo, apê,

A yoo ndêndê, yi pyópu a kuwo yó,

yi p:aani u mênê a pwii dmyeno.

Apê, U dono kópu nangmê d:uu,

ntee adí mgîní vyîmî,
kminté yinté amyenmyi
mgîní vyîmî.

Apê, Chóó Lémi ngê yi pyópu ntênê wa kpada, *

⁵ mu kópu u dîy:o u dono u pwo mye u pwo a tóó,

u dí mbóó p:uu wumê tóó
ó!

U dono yilí Chóó Lémi u nuwo daawa a kuwo dmi,
ntênê wa kpada.

⁶ N:ii knî y:oo yi pyópu dyênê ngópu, yi yéli ye yepê,
Yi pyópu ngê a yoo ntee
dyênê ngê,

yinté u nkwo myoo dyênê
yó,

ngmênê dpodombiy:e dpí
dyênê yó.

Yepê, Kpadakpada u mb-
waa kuu n:ii a yoo knî ye
y:ângo,

yinténi miyó u kwo myoo
y:ee yó. *

⁷ Yepê, U pi ndîi ngê ntee
chóó pyódu ngê,

yinté dpí mbê kalê yó.

Yepê, Tpile u mb:aami ngê
ntee dpímo a ya,

yintoo kpadakpada u
kwo myeyuu y:ee yó.

Yepê, Yinté dpí kpada yó,
mu kópu u dîy:o u gha vy:o
dpo,

Nê kwin ngmê, d:aa
kuknwe,

pi ngmê u l:êê dîy:o daanî
yii.

⁸ Yi kópu u l:êê dîy:o wo mu
ngmidi ngê u kpadakpada u
mbwaa kuu yintómu wa nda
té. Dómudómu wa a pyw:oo,
adí yii, amye pw:onu, ndê ngê
wa ma, mu kópu u dîy:o n:ii
ngê wa kpada, nmî Lémi Chóó
Lémi, u wêdêwêdê ndîi.

⁹ King n:ii u maadí dnye
kwo, u k:ii mb:aamb:aa ngê
myednya a ya, dini ghi n:ii
ngê ndê ngê yi pyópu adí pîpî,
dpudu adnyi y:enê, yi ngwo
adnyi mbê, amyednyi yii. *

¹⁰ Pyópuni mââ ti módu,
mye p:aa ndîi ngmê, u pi
Mbápile. Yi p:aani wa a

* 18:4: 2 Kódin 6:17 * 18:6: 2 Tes 1:6

* 18:9: Tpyuu 19:2-3

kuwo ngmê, daa chono adnyin:aa kwo, u kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê. Adnyi mbê, awo, Ayi, Mbápilon. Awo, U pi ndîî ngê a tóó, u yoo yi wêdêwêdê ndîî, ngmênê ala ngwo da ghay dmi, yi kpadakpada u mbwaa kuu límîlímî ngê dê nda ngmê.

11 Yi p:aani tpémi y:oo n:iî knî ye tpile yilî dnyimo pywupwi dé, amyednyi mbê, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo tpile ye daamuwa pwila ngmê.

12 Pi ngmê ngê nkól ye daamuwa pwila, silîpê ye daamuwa pwila, chêêpî pee mb:aa ye daamuwa pwila, kêmê pee ye myedaamuwa pwila. Pi ngmê ngê kpîdí mb:aa ye daamuwa pwila, kpaapîkpaapî dé ó mtyemtye dé ó n:iî yi pywuu dmi ndîî dé. Pi ngê l:âmo ngmê u tpile ye daamuwa pwila, mywápê pee ngê l:âmo ngmê dé ó pywopwo dp:anê ngê l:âmo ngmê dé ó nkichi pee ngê l:âmo ngmê dé ó chêêpî kpaapîkpaapî ngê l:âmo ngmê dé. Adnyi mbê, mu kópu u dîy:o yi tpile yilî yi l:êê dîy:o ndapî ndîî kée ngópu, ngmênê pi ngmê ngê ye daawa pwila té.

13 Yi p:aani tpémi y:oo mtyîmî ntee tpile dnyimo pywupwi, tpileni tuu mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé, píðánkinsens dnyimo pywupwi, mêê myednyimo pywupwi, ngmênê mēdaamuwa pwila ngmê. Wain mēdaamuwa pwila

ngmê, olipi wulu mēdaamuwa pwila ngmê, witi mēdaamuwa pwila ngmê, kpo mēdaamuwa pwila ngmê, pudumakó sipi hósí mēdaamuwa pwila t:oo, chádiyót mēdaamuwa pwila t:oo, wop dpodo pyu yoo mēdaamuwa pwila t:oo.

14-15 N:iî knî ye yi tpile yilî mwyié dnyimo pywupwi dé, yi yéli ndáápi ngê u ngwo pyaa dniye. Yi yéli daa chono adnyin:aa kwo, yi kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê, adnyi mbê, amyidnyi yii, yi p:aani tpémi ye yewo, Ayi. Yewo, Nmyi nuu u tpile dé chedê ngê dê pyaa dmi, nmyi chaa u tpile dé chedê ngê myaa pyaa dmi, anyi myaa pwyié dmi.

16 Yewo, Ayi. Yewo, Kí p:aani tpémi. Yewo, Ch:am ndîî ngê nmyee a ya. Yewo, Yi ch:am ngê ndapî ndîî dpîmo kéké, kpîdí mb:aa u ngwo dpîmo pywupwi dé, woni kpaapîkpaapî dé, woni mtyemtye dé. Yewo, Yi pyópu ngê kpile u tpile mb:aa dé u mbwo dpîmo t:emî dé. Yewo, Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo.

17 Yewo, Yi tpile yilî límîlímî ngê chedê ngê dê pyaa dmi.

Yélini nkéli k:oo a dpodo té, yi ngwo nî m:uu too. Tpiipi yoo nî m:uu too, paambwi pyu yoo my:aa m:uu too. Daa chono dnyen:aa kwo,

18 dpudu yi ngópu doo a koko. Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Kí p:aani u pi ndîî, u

nkîgh:ê yintoo p:aani daamu a tóó.

¹⁹ Dnye mbê, dpodombiy:e myednye yii, apu, Ayi. Apu, Kî p:aani u pi ndîi. Apu, Yélini yi k:iî ntii mbêmê nmo dpodo té, yi p:aani tpémi y:oo tpile yilí nmo dnye pywupwi dé, ngmênê yi tpile yilí límílimí ngê chedê ngê dê pyódu.

²⁰ Yélini mbóó p:uu wunê pyede, nmî Mî u yoo yi k:iî, komo kapî pyu yoo yi k:iî, dyépi yoo mye yi k:iî, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yi p:aani tpémi y:oo kópuni dono nmye dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî ngê nmyi ntââ dmi dpodombiy:e ye da vy:u.

²¹ Enjel tââkpaâ yi ngwo ngmênî módu, chêêpî kpiyé ngmê dnyinê ngê, nt:ee a kéé ngê, apê, Chêêpî kpiyé nt:ee dpodombiy:e ntee dí kéé, Mbápiilon dpodombiy:e yinté wamyé dyênê, pi ngê mēdaamuwa m:uu.

²² Apê, Yi p:aani tpémi mēdaadnyi wéti, yi wéti u tpile mēdaadnyi vyee dé, nkéli dpuwo mēdaadnyi wupí dé, nkéli mbywuu pāâ myedaadnyi wupí dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:i mēdaadnyi dpodo. Apê, Km:iî ch:iich:iî u dnye pi ngê y:i mēdaamuwa ny:oo.

²³ Apê, Yi p:aani lam mēdaadí pîpî. Apê, Yoo y:i mēdaadnyi yééyéé, dnyengi dnyeng:aa y:i myedaadí kwo. Apê, Dyámé wope wope, pi knî y:oo yi p:aani u ndáápi yoo dnyimo cháâcháâ dé.

Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pipi kópu knî yi mbêmê pi yilí dnyimo dódó dé.

²⁴ Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pi yilí vya ngópu, Yâpwo ndîi u komo kapî pyu yoo vya tumo, u yoo yilí mye vya tumo.

19

Mbóó p:uu u ngwo dnye wéti

¹ U kuwó dini ghi ngê mbóó p:uu pi yilí yi dnye dmi ndîi nî nyongo, nmî Mî dnye chaa kîgha, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Nmî Yâpwo ngê u yoo kamî ngê dê pyódu té, kóó k:oo dê kaa té.

Apu, U pi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi.

² Apu, Yoo dnyinté daa kóté kîgha too,

pi dono knî ye ntââ ntênê dpo vy:u.

Apu, Mââ ti módu ndîi,

n:iî ngê dono u mbwaa kuu pi dyêêdí yintómu yi mênê yó,

nmî Yâpwo ngê d:ud:umbiy:e dê dyênê.

Apu, Dé dyênê,

mu kópu u díy:o u dpodo pyu yoo yinê a vya too.

Apu, Yi ntââ dmi ntênê da vy:u. *

³ Myombó dnye chaa kîgha, apu,

Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Yi pyópu u kpadakpada u ndé dpudu adí koko, chedê ngê daawa pyódu.

*

4 Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi, tpile tp:oo páádi knî yi kii, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye, apu, Yinté choo ya. Apu, Nmî Lémi chaa kîgha koo.*

5 Chóó Lémi kwéli doo ya, pi ngmê u dnye y:i nî nyongo, apê,

Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo.

Apê, Nmî Lémi dmyinê chaa kîgha.

Apê, N:ii knî y:oo a chââchââ ngópu, a dnye ny:ee yó.

Apê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó tédê dé, ngmênê dmyinê chaa kîgha.

Sipi tp:oo ngê u yémî p:uu u ngwo wá a y:oo

6 Yi ngwo pi yilí yi dnye dmi nî nyongo, t:ââ pââ ndîi ntee wunê dpudu yédi, mye yinté. Mwini dpodombiy:e ntee a mbumu yédi, yi dnye dmi mye yinté. Apu,

Chóó Lémi chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o nmî Lémi, nmî Yâpwo, king ndîi ngê dê pyódu, u wédêwêdê mu daa mu tp:ook:omo.*

7 Apu, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we, w:aa myedê pyw:ee koo.

Apu, Chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o sipi tp:oo ala ngwo a yéyééé,

u yémî p:uu ngê yéyééé u kpídî dmi u mbwo dê t:oo,

u yoo knî yi kii ngmidi ngê a pyodopyodo té.*

8 Apu, Kpídîni u mbwo dê t:oo,

Chóó Lémi ngê u kwo dê y:oo.

Apu, Yi kpídî dmi kpaapíkpaapî dé,

tupwó yi p:uu daa t:a.

(Yi kpídî dmi kpaapíkpaapî dé yi nt:u kópu, kópu mb:aa n:ii nmî Mî u yoo knî y:oo a d:uud:uu tumo.)

9 Enjel ngê a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Sipi tp:oo ala ngwo a yéyééé. A ka pê, Chóó Lémi ngê yélini yi kmaapî tédê a dóó kalê too, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. A ka pê, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndêndê ngê dê vyi té, daa k:omodanê kópu dyuu.*

10 Yi ngwo enjel yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo, ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Yesu u kópu dyuu nmyi mgîmî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyîlo yu châpu ngi, mu kópu u díy:o Yesu u kópu dyuu Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a m:uu tumo.*

Yesu ngê tpile tp:oo dono u ngwo dyénê ngê

11 Yi ngwo mbóó a ngópu a kpêmî ngê, hósi kpaapíkpaapî ngmênî módu, pi pyipwo ngmêdoo ya, k:omodanê kópu

* 19:4: Tpyuu 4:9-11 * 19:6: Tpyuu 11:15-18; 14:2-3 * 19:7: Tpyuu 21:2,9;

Epeso 5:32 * 19:9: Luukí 14:15 * 19:10: Tpyuu 22:8-9

p:uu dêpwo ya, myedaangmê kn:aadi ngê. Yoo ntênê a kóté kîgha too, yi p:uu u ngwo a l:êê yédi.

12 Ngwolo dê ndê dóo ntee tpile dê, dyámê pee yilí yi kîdon dé mbêmê dnye kwo. U pi kêpa nî módu, ngmênê u nt:u kópu pi ngmê u lama daa too, chóo u mo u lama a too. *

13 U pi alanté nmo tpapê ngê, Chóo Lémi u Kópu Dyuu. Kpîdîni u mbwo doo ya, d:ud:umbiy:e wêê vyi. *

14 Chóo Lémi u lede kní y:oo dnye yâmuyâmu, hósi kpaapîkpaapî kní yi pyipwo dnye ya, kpîdî kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yidoo ya, tupwó yi p:uu dêpwo ya.

15 Yoo dyêêdí dono yi vye u l:êê díy:o taa nêpwi ngmê u kwo ngma a pwii wo. Nkichi pee kiyé ngê adí vye dé. Yoo dono wain kîgha mtyé ntee tpile ngê wa pyódu té, adí vyilêvyilê dé, yi wêê adí pywuwopywuwu, mu kópu u díy:o Chóo Lémi dpodombiy:e ye nod:e wo. *

16 U pi u kpîdî p:uu doo ya, kpâlî kn:ââ dê yi p:uu myedoo ya, apê, King yintómu yi King, Lémi yintómu yi Lémi. *

17 Yi ngwo enjel m:uu nî módu, kââdí mbêmê doo kwo. Wââ ntee níméni, n:ii kní yi lama tpile tp:oo ntóo pîpî a too, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno. Yepê, Chóo Lémi ngê kmaapî ndîi nmyi l:êê díy:o ngmêwunê

pwapî.

18 Yepê, Pi dyêêdí yintómu yi ntóo dmi dpî ma too. Yepê, King yoo, kada pini yoo, lede yoo yi k:ii, l:êê tédê a pwopwo té, yi ntóo dmi dpî ma too. Yepê, Hósi dé, yi tpiipi yoo yi ntóo dmi dpî ma too, pi dyêêdí yintómu, wop dpodo pyu yoo, ndapî p:uu dpodo pyu yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé ó tédê dé, yintómu yi ntóo dmi dpî ma too.

19 Yi ngwo tpile tp:oo dono nî módu, dyámê mbêmê king yoo, yi lede yoo yintómu yi k:ii, p:uu dnye ya. U yi y:e doo kwo, Pini n:ii hósi kpaapîkpaapî pyipwo a too, u lede yoo yi k:ii, nmî vya té. *

20 Ngmênê dêê dniye, p:ee vya tumo, tpile tp:oo dono mgîmî ngópu, u komo kapî pyu mye mgîmî ngópu, n:ii ngê mbwudu yilí u pi mbêmê mwiyé dpîmo a chapî dé. (Yi mbwudu chapî mbêmê yoo dono mwiyé a dóo too, tpile tp:oo u l:ii yi p:uu u ngwo a t:ee ngópu, u yâpwo tpile ka myednyimo a ngêpê.) Yi tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, mgîmî dumo, yi ghê dê dpîmo ya, ndiya u ngwo d:ii dumo. Mwáali dyuu d:ud:umbiy:e kîikîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê dpîmo mgîní vyîmî. *

21 Pini n:ii hósi kpaapîkpaapî pyipwo doo ya, yi tpódu yi lede yoo vya too. Taa n:ii u kwo doo kwo, u ngwo vya

* 19:12: Tpyuu 1:14 * 19:13: Njon 1:1,14 * 19:15: Tpyuu 1:16 * 19:16:

Tpyuu 17:14 * 19:19: Psalm 2:2 * 19:20: Tpyuu 13:11-17; 20:10 * 19:21:

Tpyuu 19:17-18

too. Wââ ntee níméni knî y:oo yi ntóo dmi ma tumo, d:ud:umbiy:e pile dniye. *

20

Yesu ngê u yoo u ngwo a y:enê

¹ Enjel ngmênî módu, mbóo p:uu a ndê wo. Mgî k:oo mbwa keñe u kii kumu doo tpyé, puwóma té ndîi kumu my:oodoo tpyé. *

² Tópukada n:iî mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, mye Dono u Kn:ââ, yi enjel ngê yi tókukada mgîmî ngê, puwóma té ngê kudu ngê. M:ââ yono yono y:a yinté kudu ngmê ngê adî ya. *

³ Yi enjel ngê mgî k:oo dyîngo, keñe u kwo kuwo ngê, kii yipe ngê, chââ u l:iî keñe p:uu mye t:ângo, apê, Yoo dyêêdî yintómu daamuwa dóo té, u dî m:ââ yono yono y:a mbwa k:oo wa ma. Apê, U kuwó dini ghi ngê amê pwii, daa ndîi la ghi tp:oo kuwa adî m:ii.

⁴ Yi ngwo yoo ngmênî módu, pi knî y:oo n:iî dé a vya tumo, mu kópu u dîy:o Yesu daa mb:ii ngópu, nmî Mî u kópu pi knî ye dnyimo a tpapê. Yi yéli y:oo tpile tp:oo dono dédnya a chââchââ, u yâpwo tpile ka myedédnya a ngêpê. Yi tpile tp:oo u l:iî yi kêpa dêpwo ya, yi kêlê myedêpwo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî y:oo vya tumo, ngmênê yi ghê dmi dé Yesu Kédisu ka lee dniye, u

che p:ââ pee ngê pyódu too, yi ya tédê dmi knî yi mbêmê dnye ya, Yesu u k:ii yoo dnye y:enê dé, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

⁵ Yi pyidepyide, mwiyémwiyé pyidepyide. (Wo yéli n:iî pw:oo dniye, yi ghê dmi mēdaa kele, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu.)

⁶ Yélini mwiyémwiyé wunê pyidepyide nyédi, Chóo Lémi u nuu u yoo, w:aa dpo pyw:ee ngmê. Pwopwo my-omoni ngê mēdaawa dyênê té, ngmênê Chóo Lémi Mupwo yi kada adnyin:aa kwo, adnyi chaa kîgha dê, kêlî pini ngê adnyi ya, Yesu Kédisu u k:ii yoo amyednyi y:enê dé, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

Nmî Lémi ngê Setan u ngwo wa kpada

⁷ Dini ghi n:iî ngê yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu, Setan mbwa k:oo wa pwii,

⁸ dyámê wope wope wa lê, yoo dyêêdî yilî wa dóo, u pee wa kaa té. Yoo miyó ngê wa pyódu, ngmê u pi Nkok, woni u pi Mankok. Setan ngê l:êê u l:êê dîy:o nipi wa a danê té, tédê tii ntee mye yinté.

⁹ Yi yéli yi ngwo ní módu, dyámê wope wope a ndê dniye, nmî Mî u yoo téli k:oo kaa ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. Kwéli dnye ya,

* 20:1: Tpyuu 9:1
13:16-17; Dan 7:27

* 20:2: Mát 12:29; Mak 3:27

* 20:6: Tpyuu 2:11; 1 Pita 2:9

* 20:4: 1 Kódin 6:2; Tpyuu 6:9;

nmî Mî u nuu u p:aa. Ngmênê yoo dono dêê dniye, ndyuw:e mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi yéli d:ud:umbiy:e dyênê too.

¹⁰ N:ii ngê a dóó too, Setan, nmî Lémi ngê mgîmî ngê, ndiya dyíngo. Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kîkîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê doo mgîni vyîmî. Tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, yi pyile knî y:i nipi dnye mgîni vyîmî. W:êênî mgîdî vy:o y:i adnyi mgîni vyîmî, chedê ngê daawa pyódu.

Pi yintómu yi kóté kîgha

¹¹ Yi ngwo nmî Mî nî módu, u ya tédê kpaapîkpaapî mbêmê tââ doo ya. Mbóó dyámê mbêpê knopwo, mye y:aa knopwo.

¹² Myenté yélini pw:oo dniye, my:aa m:uu too, woni yi pi dmi ndîi dé, woni yi pi dmi tédê dé, nmî Mî u kada dnye kwo. Yi puku dmi pywáli too. Kópuni mwiyé a d:uu tumo, yi pi dmi yi puku dmi yedê dnye ya. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Mî ngê kóté kalê too. Puku dmi m:uu mye pywáli ngê. N:ii knî y:oo ghê kamî a pyw:ee ngópu, yi pi dmi yi puku yedê doo ya. *

¹³ Yélini kóté kalê too, woni nt:ee mwiyé a pw:oo dniye, woni dyámê mbêmê mwiyé a pw:oo dniye. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o yintómu kóté kalê too. *

¹⁴ Pwopwo ndiya kéé ngê, kmêna mbwee kwéli dnye ya, yi kéli ghi ndê ngê mye ndîi. Yi ndyuw:e u pi pwopwo my-omo. *

¹⁵ Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi y:i dédnye ya, ndiya mye kéé too. *

21

Mbóó dyámê kamî dê yi danêmbum

¹ U kuwó dini ghi ngê mbóó dyámê kamî dê nî m:uu doo. Mwiyéni dê y:aa knopwo, ntii mye y:aa wo. *

² Yi ngwo nmî Mî u p:aa Njedusalem kamî nî módu, mbóó p:uu u kwo a ndê wo. Kwodo ngê yéyéé u kpîdî u mbwo ntee dpî t:oo, u moo k:ii u ngwo dpî yéé knî, yi p:aa ni yinté l:âmo ngmê ngê doo ya. *

³ Nmî Mî kwéli doo ya, pi ngmê u dnye ndîi y:i ngmêni nyongo, apê, Chóó Lémi ala ngwo u yoo knî yi vy:o a kwo, u k:ii nipi adnyi ya. Apê, Chóó u yoo ngê adnyi ya, yi Yâpwo ngê amyaa ya.

⁴ Apê, Yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. Apê, Mêdaadnyi pwopwo, mêdaadnyi mbê, mêdaadnyi yii, mêdaadnyi wélîlî mgîni vyîmî. Apê, Yi kópu mbwee dé chedê ngê kédê pyaa dmi. *

⁵ Yi ngwo nmî Mî ngê apê, Tpile yilî yintómu kamî ngê

* **20:12:** Dan 7:9-10; Mát 25:31-46; Tpyuu 20:5; 13:8; 2 Kódin 5:10; Dpodo 17:31

* **20:13:** Lóma 2:6; 1 Pita 1:17; Tpyuu 22:12 * **20:14:** 1 Kódin 15:24-26,54-55

* **20:15:** Mát 25:41 * **21:1:** 2 Pita 3:13 * **21:2:** Hipîlu 11:16; Tpyuu 3:12

* **21:4:** Tpyuu 7:17; 1 Kódin 15:24-26

n:aa pyépi té. Myenté a ka pê, Ala kópu dyuu d:êê ngi, mu kópu u dîy:o ndê kópu dyuu, ndêndê ngê daawa têda dmi.

⁶ A ka pê, Dye ghi mbwee machedê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. A ka pê, Pini n:ii adî mbwaambwaa, mbwaa u kwo wanî y:oo, a ka daawa pwila. A ka pê, Yi mbwááni dpuwo nuu k:oo wunê mbêpê, u nt:u, ghê kamî. *

⁷ A ka pê, N:ii dono p:uu adî l:êê, mbodo mudu y:i wa yââ, yi mbwááni vyîlo ayi ndanî. A ka pê, Yi pini u Yâpwo ngê anî ya, a tp:ee ngê wanî pyódu. *

⁸ A ka pê, Ngmênê yélini adnyî nkingê, ye Yesu ayi mb:ii ngmê, u nkwo anî mb:ii té. A ka pê, Daa kêlîmî pyu yoo, yoo tupwótupwó dé, pi vyee pyu yoo, pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo, nkwépi yoo, mbwee ka ngêpê pyu yoo, k:omodanê pyu yoo yintómu, a ka pê, yi yéli pwopwo myomoni ngê wa nt:ââ té, ndiya adnyin:aa mgîní vyîmî.

Njedusalem kamî u kópu dyuu

⁹ Enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Sipi tp:oo u kpâm nga nîné kêmakêma. *

¹⁰ Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê mbu ndîi ngmê mbêmê km:êê noo. Nmî Mî u p:aa Njedusalem y:i a ka a kêma ngê. Nmî Mî ka

mbóó p:uu a ndê wo, doo a wupwô.

¹¹ Yi p:aani kââyikuu ntee tpile yedoo ya, nmî Mî u wuu ndîi y:i doo dnyednye.

¹² Chêêpî mbwa ndîi ngê yina ngmê, tââ u dî chono dêpwo ya. Koko têdê y:a mê miyó doo ya, enjel y:a mê miyó knî y:oo dnye t:âât:ââ dé. Yi koko têdê dmi yi pwo Yisîléli tpémi yi dyêêdî y:a mê miyó yi pi dmi doo ya.

¹³ Yi p:aani u koko têdê dmi pyile pyile doo ya, wope pyile, wope pyile, amêpe pyile, mwada pee pyile.

¹⁴ Koko têdê y:a mê miyó yi maknopwo chêêpî ndîi y:a mê miyó doo kwo. Sipi tp:oo u dyépi y:a mê miyó knî yi pi dmi yi p:uu doo ya.

¹⁵⁻¹⁶ Enjel n:ii a ka doo danêmbum, kiyé kumu ngmêdoo tpyé, nkól ngê l:âmo ngmê. Yi kiyé ngê yi p:aani u mti a ngópu, chêêpî mbwa u mti a ngópu, koko têdê dmi yi mti dmi myedê ngópu. Yi p:aani chêêpî mbwa wope wope wondy:ââ wondy:ââ dé, d:ud:umbiy:e daadîi mu ló wee ó! Tââ mye yindy:ââ, my:oo yono yono y:a mê podo yono y:a. (2,400 km.)

¹⁷ Chêêpî mbwa u ntumuntumu u mti kóó mêtê ngê myedê ngópu, yono y:a mê podo y:a mê páádi. (144) Pi kóó ndy:ââ, yi enjel kóó mye yindy:ââ.

¹⁸ Yi p:aani nkól ngê l:âmo ngmê, kââyikuu ntee tpile

* 21:6: Tpyuu 1:8; 22:13,17; Is 55:1; Njon 7:37 * 21:7: Lóma 8:14-17 * 21:9: Tpyuu 15:1; 21:2; Epeso 5:27

yedoo ya. Chêêpî mbwa mye kââyikuu ntee tpile, u pi njasîpê, myedoo a wuu mbele.

¹⁹ Chêêpî mbwa u ma-knopwo chêêpîni dnye ya, kpîlê ngmê dé. Chêêpî pee n:i k:uuchêm mb:aamb:aa dé, yi p:uu knî ngmêdoo ya. Ngmê kââyikuu ntee tpile yedoo ya, u pi njasîpê, myomoni u pi sápaiya, pyoloni u pi ákêti, podoni u pi emîdîl,

²⁰ limoni u pi oniks, wononi u pi kaniliyên, piini k:i chii yââ, u pi kîdaisîlaitî, woloni u pi mbedîl, tówoni u pi tópas, yononi u pi kálsedoni, mê ngmêni u pi têêkwoys, mê myomoni u pi amîtîs. Yintómu k:uuchêm mb:aamb:aa dé, dnya a wuu mbele.

²¹ Keñe y:a mê miyó knî kêmê pee pââ ndîi ngê l:âmo ngmê dé, keñe ngmê, kêmê pee pââ ndîi ngmê. Yi p:aani kââ puu ghê nkól ngê l:âmo ngmê dé, mye kââyikuu ntee tpile yedoo ya.

²² Chóó Lémi u yâpwo ngomo y:i dîpî módu, mu kópu u dîy:o p:aani pee p:aani pee yintómu yâpwo ghi dé. Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:i u wêdêwêdê ndîi, sipi tp:oo k:i, yi p:aani wope wope a tóo mo.

²³ Yi p:aani kââdî daa pil:apil:a, d:ââ myedaa pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî u wuu ndîi y:i a dnyednye, sipi tp:oo yi p:aani u lam ntee tpile ngê a kwo. *

²⁴ Dyámê mbêmê pi yintómu yi p:aani u wuu adnyi paa, king yoo y:i wa lee dmi, nmî Mî wa châpu ngmê, kwowo, Dp:oo king yoo, nyi mu ngmidi king ndêndê.

²⁵ Yi p:aani u keñe y:a mê miyó knî dye ghi yintómu adnyi kweñe, daawa kuwo t:oo, mu kópu u dîy:o mgîdî daada a ghayghay, dye ghi yintómu w:êênî adnyi ya.

²⁶ Dyámê wope wope yoo wa a ndê dmi, nmî Mî adnyin:aa chââchââ, amyednyi chaa kîgha.

²⁷ Tpileni Chóó Lémi ka tupwótupwó dé, yi p:aani daangmêwa kee. Pi dono yoo, k:omodanê pyu yoo, yi p:aani myedaangmêwa kee. Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi sipi tp:oo ngê y:i a d:êê too, vyîlo yi yéli yi p:aani ayi kee dmi. Kn:aa pini daangmêwa kee. *

22

¹ Mbwaáni n:i u nt:u, ghê kamî, yi enjel ngê a ka myedê kêma ngê. Nmî Mî sipi tp:oo k:i kwéli a tóo mo, yi mbwaáni y:i wunê mbêpê, myewunê wuu mbele. *

² Yi p:aani núknînúknî p:uu wunê mbêpê. Yini n:i u nt:u ghê kamî, yi mbwaáni nkîgh:ê wope wope a wee. Yi yini knî d:ââ yintómu knî yi k:oo a dââ nyédi. M:ââ k:oo y:a mê myontómu dpî da dmi. Yi p:aani tpémi y:oo kîgha a pîpî tumo, u l:êê dîy:o yi ghê kamî chedê

* 21:23: Is 60:19-20; Tpyuu 22:5

* 21:27: 1 Kódin 6:9-10; Tpyuu 3:5; 13:8

* 22:1: Gen 2:9

ngê daawa pyódu. Pi dyêêdí yintómu knî yi vy:o yélini yi wa lee dmi, yi yini yââ wa a ngî t:oo, yi chóóchóó adnyi pyipyi dé.

³ Tpileni daa Chóó Lémi u nuu u tpile dé, yi p:aani daangmêwa kee. Nmî Mî, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani adpî ya, yi dpodo pyu yoo yi adpî y:enê dé, nmî Mî u nkwo adnyi chaa kîgha. *

⁴ U pi yi kêpa adî ya, kwódo ng:oo dmi wa m:uu ngmê. *

⁵ Yi ngwo mgîdí daadí ya, lam daadnyi kwo, kââdí mēdaadí pil:apil:a, mu kópu u díy:o nmî Mî Chóó Lémi vyílo ayi pil:apil:a. Nmî Mî k:ii king ngê adnyi ya, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u diyédiyé u kópu dyuu

⁶ Enjel ngê a ka pê, Kópuni chi ny:ee té, ndê kópu dyuu, daawa tēda dmi. A ka pê, Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii ngê komo kapî pyu knî ye u Ghê Dmi a y:ángo, yi pini ngê nga atédê dy:ââ nê, mu kópu u díy:o kópuni daa kêmakêma a pyodopyodo té, u dpodo pyu yoo yi lama pîdny:oo ya.

⁷ A ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu, Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

Ala puku yedê nmî Lémi u kópu dyuu ye kwo, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, w:aa wa a pyw:ee ngmê. *

⁸ Nê Njon. Ala kópu dyuu a chóó nî módu, a chóó my:aa nyongo. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilî nî m:uu too, my:aa ny:ee too, yi ngwo enjel n:ii ngê a ka a kêma too, yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo,

⁹ ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Chóó Lémi u komo nmye kapî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Yélini y:oo ye kópu dyuu adnyi châachâa, Chóó Lémi p:uu ntee adnyi dpodo, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyílo yu châpu ngi.

¹⁰ A ka pê, Nmî Lémi u kópu dyuu n:ii ye puku yedê chi d:êê té, nangê mgîmî té. A ka pê, Ye puku dmi pi knî ye nangê kwódu, mu kópu u díy:o kópuni yi pi dmi y:i a pyede, daa kêmakêma a pyodopyodo té.

¹¹ A ka pê, Yélini dono, mîdny:oo dono. A ka pê, Yélini nmî Lémi ka tupwótupwó dé, tupwótupwó ngê dny:oo ya. A ka pê, Yélini mb:aamb:aa dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. A ka pê, Yélini nmî Lémi u nuu u yoo, u nuu u yoo ngê dny:oo kwo.

¹² Enjel ngê a ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu,

Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

* 22:3: Tpyuu 7:15

* 22:4: Mát 5:8; Tpyuu 14:1

* 22:5: Tpyuu 21:23,25

* 22:7: Tpyuu 1:3

Apu, Pi yintómu knî ye yi
pywuu dmi anê núw:o,
kópuni a d:uud:uu tumo, ye
an:uu pwila té. *

13 Apu, Kn:ââ nê chópu,
nkoo an:uu yé. *

14 Apu, N:ii knî y:oo yi kpîdí
dmi a ghêê tumo,
w:aa ndîi wa a pyw:ee
ngmê,

mu kópu u díy:o u ntââ ngê
wa pyaa dmi,

p:aa mb:aa wa lee dmi,
koko tédê wamî kee dmi,
ghê kamî u yi kîgha ad-
nyin:aa pîpî dé. *

15 Apu, Ngmênê w:ââ ntee
yéli yi p:aani daawa nî
dmi.

Apu, Nkwépi yoo,
pyââ ti pyu yoo, mââ ti
módó yoo,

pi vyee pyu yoo,
mbwee ka ngêpê pyu yoo,
yi yéli yintómu yi p:aani
daawa nî dmi.

Apu, Yélini a k:omodanê
nyédi

ó k:omodanê yi nuu u kópu
ngê a tóó,

yi p:aani myedaawa nî dmi.
*

16 Yi ngwo nmî Lémi u dnye
nî nyongo, a ka pê, Nê Yesu. A
ka pê, A enjel nga kîd:a dy:ââ,
mu kópu u díy:o a yoo yintómu
knî yi k:ii yi kópu yilî nmyi
lama pîchoo ya. A ka pê, Nê
Dépidi ntee pini, u tii nédê nê
chópu. A ka pê, Nê mywe, a
wuu ndîi. *

17 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê
Yesu ka kópu, A pwiyé. Sipi

tp:oo u yémî p:uu ngê kópu, A
pwiyé. N:ii knî y:oo ala kópu
dyuu wa ny:ee ngmê, ala kópu
dny:oo tpaê, A pwiyé.

N:ii adî mbwaambwaa,
dpo pwiyé we. Mbwaáni n:ii
u nt:u ghê kamî, n:ii ngê u yi
adî kwo, Nî nda, yi pini ngê
choo ndanî, u pywuu daa tóó.
*

U kuwókuwó kópu

18 Nê Njon. Kópuni dyuu ala
puku yedê a kwo, nmî Lémi
u kópu dyuu. Daa pi ngmê u
kópu dyuu. Kópu ngmê p:uu
nmyi ng:aa dmi nîné t:emî,
p:uu dmyinê nuw:o. N:ii ngê
chóó u kópu dyuu ala puku
yedê m:uu wa d:êê, Chóó Lémi
ngê u kpadakpada ndîi ngê
wa pyódu. Kpadakpada u
kópu dé n:ii ala puku yedê a
pyede, Chóó Lémi ngê yintoo
kpadakpada u kwo ayi y:oo. *

19 N:ii ngê ala puku yedê
kópu woni knî wa a kuwo té,
pi knî ye daawa vyi té, Chóó
Lémi ngê yi pini wa a kuwo,
kóó k:oo daawa kââ. P:aa
mb:aa n:ii u pi ala puku yedê
a tóó, y:i daawa nî, ghê kamî
u yi kîgha daamî ma. *

20 N:ii ngê ala kópu dyuu a
ka vyi too, a ka pê, Ndêndê
ngê daa kêmakêma nîné pwiyé
knî. Kwono, U p:o yila, a nuu
u kópu yichi vyi. Kwono, Nmî
Lémi Yesu, a pwiyé. *

21 A tîdê mbwó yoo, nmî
Lémi Yesu ntênê nmye choo a
vyuwo.

Wu u dí.

* 22:12: 2 Kódin 5:10

* 22:13: Tpyuu 1:8; 21:6

* 22:14: Tpyuu 22:1-2

* 22:15: Tpyuu 21:27

* 22:16: Lóma 1:3-4; Tpyuu 1:1

* 22:17: Tpyuu 21:6;

Is 55:1 * 22:18: Deut 4:2; Tpyuu 15:1

* 22:19: Tpyuu 22:2

* 22:20: Tpyuu

